

Dosabhai Sohrabji

Munshi

A NEW

SELF-INSTRUCTING WORK

ENTITLED

IDIOMATIC SENTENCES,

IN THE

ENGLISH, GUJARATI, HINDUSTANI, AND PERSIAN LANGUAGES,

THE WHOLE IN ORIENTAL AND ROMAN CHARACTERS;

IN SEVEN PARTS.

I Colloquial Phrases
II Introductory Phrases.
III Military Phrases
IV Judicial Phrases.
V Mercantile Phrases
VI Medical Phrases
VII Miscellaneous Phrases.

WITH NOTES EXPLANATORY AND ILLUSTRATIVE:

TO WHICH ARE ADDED COPIOUS VOCABULARIES OF MILITARY, POLITICAL, NAVAL, MERCANTILE, FISCAL, AND MEDICAL WORDS AND EXPRESSIONS.

BY BAHMANJI DOSABHAI, MUNSHI.

WITH

A MEMOIR OF THE LATE MR DOSABHAI SOHRABJI, MUNSHI.

BOMBAY:
PRINTED AT THE "REPORTERS' PRESS"
BY
MERWANJEE NOWROJEE, DABOO.

1873

Copyright under the Provision
of Act XXV. of 1867.
All Rights Reserved.

TO THE

EUROPEAN AND NATIVE COMMUNITIES

OF

GREAT BRITAIN AND INDIA

THIS NEW POLYGLOT WORK

ON

ENGLISH AND VERNACULAR PHRA

IN ORIENTAL AND ROMAN CHARACTERS,

IS RESPECTFULLY DEDICATED

BY

BAHMANJI DOSABHAI, MUNSHI.

A LIST OF SUBSCRIBERS.

	Copies.
The Sir Jamshedji Jijibhai Translation Fund	20
The Sassoon Mechanics Institute	1
The Baroda Residency Library	1
The Puna United Service Library...	1
The Honorable James Gibbs	2
The Honorable M. Melvill	1
The Honorable J. P. Green	1
The Honorable J. A. Forbes	2
The Honorable Sir Jamshedji Jijibhai, Baronet, C. S. I.	2
The Honorable Mangaldas Nathubhai, C. S. I.	1

A.

Ashfield, Lieut. W. (Malwa Bhil Corps).	1
Aspandyarji Jamshedji, Esq. (Commissariat).	1

B.

Bogie, Esq. James	1
Barras, Major P. (Police Superintendent, B. B. and C. I. Railway).	1
Buchan, Esq. J. (National Bank)	1
Bab[illegible]	1
Bez[illegible] ...	1
Bab[illegible] ..	1
Bah[illegible]	1

C.

Chalk, Esq. Frank (Solicitor-at-law.) ...	1
Conder, Esq. H. (General Traffic Manager, G. I. P. Railway).	1

D.

Duxbury, Esq. J. R. (Traffic Manager, B. B. & C. I. Railway).	1
Dinshah Manakji Petit, Esq.	5
Dhanjibhai Framji Patel, Esq.... ...	1
Dosabhai Dhanjibhai, Esq. (Messrs. Ritchie Stewart & Co.).	1
Dosabhai Framji, Esq. (Collector, Income Tax)...	1
Dadabhai Bahmanji jijibhai, Esq. ...	1
Dosabhai Hormazdji Kama, Esq. ...	2
Doss, Esq. T. (Nizam's Haiderabad). ...	1

E.

Edalji Rustamji, Esq. (Collector of Taxes on Public Conveyances).	1

F.

Forrest, Esq. L. R. W. (Messrs. Killick Nixon & Co).	1
Faulkner, Esq. A. (Asst. Com., Customs).	1
Fletcher, Esq. L. (Solicitor-at-Law) ...	1
Framji Nushirwanji Patel, Esq. ...	2

G.

Graham, Esq. J. N. (Messrs. Graham & Co.)	1
Glennie, Esq. C.F. (Messrs. Graham & Co).	1
Gandhibhai Nushirwanji Vachhagandhi, Esq.....	1

H.

Hancock, Colonel J. W. (Engineers)...	1
Hearn, Esq. (Solicitor at Law).... ...	1
Hirjibhai Mehrwanji Wadya, Esq.	1
Hormazdji and Jamshedji Bahmanji Wadya, Esqrs.	2
Hormazdji Bapuji Vikaji, Esq... ...	1
Hormazdji Bezanji, Esq...	1

J.

J[illegible]	1
[illegible]	1
[illegible]	1
Dastur Ji Saheb	1

K.

Kawasji Jahangirji Jasawala, Esq. ...	1
Khurshedji Manakji Sheth, Esq. ...	1
Khurshedji Jahangirji Tarachand, Esq.	1
Kesavji Nayak, Esq.	1

	Copies.
Khurshedji Kawasji Manakji Ashburner, Esq.	2
Khurshedji Fardunji Parakh, Esq. ...	2
Khurshedji Minuchihrji, Esq. (Teacher, Sir J. J. Zartoshti Madrasa). ...	1

L.

Loudon, Esq. W. (Administrator General).	1
Lynch, Esq. C. B. (Solicitor at Law)...	1

M.

Macdonald, Colonel. J.A. (Sec. to Govt., Military Department).	1
McIver, Esq. D. (Karachi).	1
Maxwell, Esq. Hamilton (Messrs. Nicol & Co.).	1
Macdonald, Esq. A. (Sir Charles Forbes & Co.).	1
Maitland, Esq. (Messrs. Ewart Latham & Co.).	1
Mehrwanji Edalji, Esq. (Messrs. Graham & Co.).	1
Mehrwanji Nushirwanji Bhaonagari, Esq.	1
Mehrwanji Manakji Sheth, Esq... ...	2
Manakji Sohrabji Ashburner, Esq. ...	1
Mancherji Bahmanji Panthaki, Esq. ...	3
Mehrwanji Framji Pande, Esq... ...	1
Morarji Gokaldas, Esq....	1
Muhammad Ali Rogay, Esq.	1

N.

Nushirwanji Bahmanji Modi, Esq.... ...	1
Nushirwanji Manakji Petit, Esq. ...	3
Nushirwanji Koyaji, Esq.	1
Nushirwanji Mancherji Patlu, Esq. ...	1
Nushirwanji Chandabhai, Esq.... ...	1
Nanabhai Barjorji Saklatwala, Esq. ...	1

P.

Punnett, Esq. T. F.	1
Punnett, Esq. W. O.	1
Pendlebury, Esq. (Engineer, B. B. & C. I. Railway)	1
Peile, Esq. C. (Solicitor at Law). ...	1
Pashutanji Bahramji Sanjana, Dasturji Saheb.	1
Pestanji Hormazdji Kama, Esq... ...	2

R.

Rich, Esq. J. (Exchange Broker). ...	1
Russell, Esq. J. (London, Asiatic and American Company).	1
Reifferscheid, Esq. G. (Messrs. H. B. Touche & Co.).	1
Rustamji Jamshedji Jijibhai, Esq. ...	2
Rustamji Sohrabji Punegar, Esq. ...	1

S.

Salaman, Esq. S. M. (Asst. Surgeon) ...	1
Sanquet, Esq. F. (Messrs. Jules Siegfried & Co.)...	1
Sedgwick, Esq. R. B. (Messrs. Killick Nixon & Co.).	1
Skipsey, Esq. R. A. R (Solicitor-at-law).	1
Stuart, Esq. C. (Post Master, Bombay)...	1
Sohrabji Shapurji Bangali, Esq... ...	3
Shapurji Dhanjibhai, Esq.	1
Sohrabji Naurozji Wadya, Esq... ...	1
Sojpal Hirji Mohta, Esq...	1

T.

Trevor, Esq. Tudor (Asst. Acct. Gen.)...	1
Trikamji Velji, Esq.	1

V.

Vinayak-rao Jagannathji Shankar-sheth, Esq.	1

W.

White, Esq. (Railway Secretariat). ...	1
Wilson, Esq. G. R. (Notary Public). ...	1

Y.

Young, Esq. W. E. (Assistant Commissioner, Customs).	1

NOTICE.

Mr. Bahmanji Dosabhai, Munshi, begs to notify that he is prepared to give, to European Gentlemen, instruction in Hindū-stān,ī, Gujarāt,ī, and Persian.

Mr. B. D. M. is also ready to undertake, at his leisure hours, the translation of Letters, Petitions, and other Documents from Hindū-stān,ī, Gujarāt,ī, and Persian into English and *vice versa*.

The undermentioned books can also be had of Mr. B. D. M., as well as of very many book-sellers of this place :—

Useful Sentences in English, Persian, and Arabic (*in Roman Characters*).

Sakun-talā Nāṭak (*in high-flown Urdu*).

Tafhīm,i Dīn,i Mazda-yasna (*in Gujarati*).

Idiomatic Sentences, in English, Gujarāt,ī, Hindū-stān,ī, and Persian, in Oriental and Roman characters.*

The attention of European Merchants, Lawyers, Engineers, Native Students, as well as of the Public at the Presidency and in the *Mufassil*, is solicited to this Notice.

Address—"*8, Bora Masjid Lane, Fort, Bombay.*"

---

* Subscribers at Out-Stations are requested to take delivery of the book thro' Agents in Bombay.

TABLE OF CONTENTS.

PART I.

Page.

Colloquial Phrases. 2

PART II.

Introductory Phrases... 28

PART III.

Military Phrases. 56

A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words in the Persian Language. 114

PART IV.

Judicial Phrases. 136

PART V.

Mercantile Phrases. 182

A Vocabulary of Mercantile and Fiscal Words in the Gujarāṭī Language. 208

PART VI.

Medical Phrases 250

A Vocabulary of Medical Words in the Gujarāṭī and Hindūstānī Languages 284

PART VII.

Miscellaneous Phrases. 324

Additional Vocabulary of Mercantile Words Collected Whilst the Foregoing Sheets Passed thro' the Press 426

SUPPLEMENT.

	Page.
Preface (in Persian Verse).	2
Indo-Arabic and Persian Alphabet.	6

PART. I.

Colloquial Phrases.	1

PART II.

Introductory Phrases	20

PART III.

Military Phrases.	39
A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words in the Persian Language.	83

PART IV.

Judicial Phrases.	109

PART V.

Mercantile Phrases.	149

PART VI.

Medical Phrases.	173

PART VII.

Miscellaneous Phrases...	201

A SKETCH

OF THE

LIFE OF DOSABHAI SOHRABJI, MUNSHI.

Dosabhai Sohrabji,* a man of Oriental learning and considerable literary talent, belonged to a respectable priestly family. Among the Pārsīs priesthood is hereditary; and as nobility amongst most nations is regarded as conferring distinction on a family, so the sacerdotal order is viewed by Pārsīs in a somewhat similar light.

Dosābhāi was born, in the year 1786, in the city of Barwaj (Broach) in the province of Gujarāt. His father had received such education as was within his reach in those days. It sufficed, however, to enable him to appreciate the advantages resulting from a sound education, and prompted him to leave his native country for Bombay, in order that to his only son, the subject of this memoir, such learning might be imparted as the resources of the now renowned capital of Western India could then furnish. Accordingly, in 1798, Dosābhāi, at the age of twelve years, was brought to Bombay by his father; and his mother who was a daughter of the late Dastūr Kām-dīn, the then celebrated High Priest of the Pārsī community of Broach, also accompanied her son. He was immediately placed in the Persi-Arabic seminary conducted by Maulawī Hājī Muḥammad Kāẓim (surnamed Siddīḳī,† Makhdūmī‡, al-Hanafī§). He was one of the learned natives of those days, and was held in high veneration among the Muḥammadan community on account of his learning and noble descent. Here Dosābhāi attracted great notice by his passion for books and his aptitude for learning. For about seven

---

* Dosabhai's grandfather was named Manakji, son of Framji, son of Naurozji, son of Faredun, son of Kaikobad, son of Ruham. We could trace the pedigree still further, had not the records of the Parsi *Panchayat* at Broach been mislaid in consequence of an old law-suit.

† So called on account of his being descended from Muḥammad's first successor Abū Bakr, surnamed Siddīḳ, or *a faithful witness of the truth.*

‡ So called because of one of his intermediate progenitors being Makhdūm Hāmid who left Arabia for Sind about 250 years ago.

§ So called because he belonged to the school of Hanīfa, an eminent Muḥammadan lawyer, and head of one of the four chief sects in Muḥammadism.

years he pursued his studies with unwearied assiduity and the closest application. His most intimate school-fellows at this time were the late Muḥammad Sa'id Rogay, Esq., a brother of Muḥammad 'Alī Rogay, Esq, and the late Muḥammad Ibrāhīm Maḳba, Esq. It is, indeed, a pleasing circumstance to record that in after years these three promising young men became worthy citizens and useful members of society and promoters of Oriental literature.

In the year 1803, Dosābhāi left the seminary for the busy scenes of active life. He was first employed as a Persian teacher by the late Wādyā Hormazdjī Bahmanjī, Esq., and several young gentlemen of that eminent family were placed under his tuition. One of these pupils was the late Dosābhāi Jamshedjī Wādyā, Esq., whose high attainments as a Persian scholar shed a lustre on both the pupil and his teacher. From this illustrious family Dosābhāi obtained the title of *Munshi*. His knowledge of Persian as well as of Gujarātī and Hindū-stānī became, at this time, well known in Bombay. Not only was his knowledge of the languages great, but he possessed the rare faculty of being able to impart knowledge to others. At this time, however, Dosābhāi was laboring under a very serious disadvantage. There was then no English school in Bombay. But Dosābhāi, with his wonted application, surmounted this difficulty. He began to study English in his leisure hours at home by himself; and though being thus *self-instructed*, he had not the advantage of a systematic English training, yet he acquired a tolerably good knowledge of the English language which was, subsequently, greatly improved by his constant and unremitting intercourse with Europeans.

About this period several Armenian merchants who had settled in Bombay from Persia, placed their sons under Dosābhāi's tuition. Our readers may not be unaware that the Armenians, residents in Persia, use, like the rest of the inhabitants, the Persian language. Dosābhāi's fame as a firstrate Oriental teacher now attracted the attention of English gentlemen in the late Hon. East India Company's service. The first British officer who studied Persian under Dosābhāi was Captain Robert Taylor, who for many years was Political Resident at Baghdād. On his arrival at the Presidency of Bombay he began to read with Dosābhāi "The History of Sind" in the Persian language. On the

annexation in 1817, of Pūna to the British dominions in the East, and during, as well as subsequent to, the administration of the late Hon. Mount Stuart Elphinstone who was Governor of Bombay from 1815 to 1827, many young cadets and civilians placed themselves under Dosābhāi's tuition in Bombay for the study of the native languages in which they had to undergo an examination.

Dosābhāi's character as a judicious and efficient teacher soon became well established, and his popularity among the European and Native communities was the natural result of his pleasing manners. It would be tedious to mention all the names of Dosābhāi's numerous pupils. Suffice it to say that in the list of his scholars, appear the names of Messrs. Warden, Simpson, LeGeyt, Reeves, Hebbert, Bellasis, Robertson, the Hon. B. Ellis, the Hon. W. E. Frere, the Hon. J. Gibbs, Sir Henry Anderson, Sir Henry Roper, Sir C. Jackson, Sir Bartle Frere, Sir M. Westropp, and many other civil, military, and medical officers as well as European merchants and lawyers.

Dosābhāi is the author of several works. In the year 1808, he published a Gujarāt¡ī translation of a small Persian treatise called "The Kadīm Nāma." It gives a brief outline of the ancient history of Persia and a cursory account of the emigration of the Persian progenitors of the present Pārsīs of India. In 1818, he published at the express wish and through the support of that highly respected and upright gentleman—the late Framjī Kāwasjī, Esq., a translation of an excellent Persian work entitled "The Tazkarat-ul-Hukamā" which embodies the life, writings, and moral doctrines of the ancient Grecian and modern Muḥammadan philosophers. In 1827 and 1835, he translated two Persian works, respectively called "Shawāhid-un-Nafīsa Fī Isbāt-il-Kabīsa" and "Daf¡ul-Hazl, published by the late learned Hājī Muḥammad Hāshim Isfahān¡ī on the subject of the leap year in the Pārsī religion. In 1832, he published a translation of another Persian work, called "Gawāh-ul-Kabīsa Dar Dīn¡i Zarthusht¡īya," on the same subject. The publication of these translations increased greatly Dosābhāi's reputation. Soon after the conversion of two Pārsī youths in 1839, Dosābhāi published for the instruction and guidance of Pārsī youths, a work in Gujarāt¡ī called "The Ta'līm¡i Zartusht,* or the Doctrine of Zoroaster."

* A second edition of this work was, with some alteration, published in 1869, under the title of "Tafhimi Dini Mazda-yasna."

This work embodying as it does, extracts from the historical, theological, and philosophical works of classical European and Persian authors, was a complete success, and its publication gained for Dosābhai much popularity among the Parsi community In 1843, he published his famous "Idiomatical Sentences in English, Hindustani, Gujarati, and Persian This book contains useful and popular phrases on military, medical, judicial, mercantile, and miscellaneous subjects In the publication of this Polyglot Work, the author had the benefit of the distinguished patronage of the late great and good Sir Jamshedji Jijibhai, Baronet It is *this* Work that is now offered to the public in an improved, revised, and enlarged form In 1846, he published, at the express wish of Barjorji Manecherji Wadya, Esq, a Gujarati translation of an English work entitled "The Catechism of Health" In 1849, he issued a Gujarati translation of three excellent Persian works, viz —"The Khush-tab," "The Zari Dast Afshai," and "The Zinda Rūd" The first mentioned book treats of rational and theological doctrines in proof of the existence of an everlasting Providence, &c The second and the third treat of metaphysical doctrines These translations, together with the original Persian, have been published at the expense of "The Sir Jamshedji Jijibhai Translation Fund" In 1862, he published a small treatise in Gujarati entitled "Rag Pothi,' being a collection of the primary and subordinate modes in music* and the [illegible] o them These Rags, according to Hindūs, are si [illegible] is the female Rag, and is also a musical mode like the latter The Ragnis are thirty in number In this book, Dosabhai's motto is

Jo nar rage na rijhyo, so nar pashu saman,

---

* True it is that native music in the hands of unskilful singers (most of whom are, unfortunately, of the lowest order), appears to a European fresh from the operas, oratorias, and concerts of Europe a dismal and monotonous thing, tho' even at its worst, it can be backed against some European (so called) "comic" songs, which have been well described as "most music hall most melancholy No strains of martial vigour, no sweetly attuned lays of love, greet the ear, but generally some low pitched drawling air, of small compass, sung with a strong nasal twang, and sounding more like a lamentation over the dead than anything else But beyond and above all this, there is a rich strata to the commonalty here, which in the hands of a strains of undoubted sweetness and melody If a really sweet and clear voice, he can deliver his varied songs with admirable effect and expression of feeling The performance of such a person on stringed instruments is masterly, and as his fingers sweep over the strings to the accompaniment of delicious love songs, the music appears like the echo of the maiden's voice responding to her lover's suit

"The man that is not delighted by songs, is like unto a beast,"

which is somewhat akin to the following lines of Shakspeare:—

The man that hath no music in himself,
Nor is not mov'd with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons, stratagems, and spoils;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus:
Let no such man be trusted.

In 1863, Dosābhāi published a small work entitled "Dohrā Tathā Kahevat Pothī" embodying a number of proverbs, apologues, &c., taken from English, Gujarātī, Urdū, and Persian works. In 1864, he gave publicity to another small treatise entitled "Indr Sabhā" being a romantic story of Rājā Indr and the fairies. Indr, according to Hindū mythology, is the regent of the visible heavens and of the inferior divinities. He is also the deity of the atmosphere. This treatise was originally composed by the poet Amānat 'Alī. It is a collection of songs in Urdū which Dosābhāi has transcribed into Gujarātī characters with some explanatory notes.

Sir William Jones and Sir Alexander Burns have given a good opinion of Indian music, and Dosābhāi's object in the publication of these treatises was to revive a taste for true Native Music, vocal and instrumental, among the Natives of this place.

He was a poet as well as a prose writer, having composed a great number of verses on various subjects in Persian and Hindū-stānī.

In the year 1849, Dosābhāi was elected a member of "The Sir Jamshedjī Jijibhāi Pārsī Benevolent Institution," and in 1855, he received from Government the commission of one of Her Most Gracious Majesty's Justices of the Peace for Bombay. In 1860, the Hon. W. E. Frere, late member of Council at Bombay, got Dosābhāi's likeness photographed at his own expense in token of his feeling of high respect and regard for his old tutor. In 1863 (Feb. 28), a brief sketch of the life and writings of Dosābhāi together with his portrait was published

---

The native music is played on the *sitar* (guitar), the *bin* (lute), the *sarangi* (fiddle), the *jal-ataranga*, &c. The first three are stringed instruments. The *jal-ataranga* (waves of water) consists of about thirty porcelain cups of various sizes filled with water, arranged in a semi-circle round the performer, and produces a sound somewhat similar to that of the harmonicon, which used to be a favorite plaything with English children some years ago. It is played with much delicacy and skill, and its clear and ringing tones give the auditor a vivid idea of the peculiar characteristics of native music.—*Abbreviated from the Times of India.*

in the *Illustrated London News*, from which the first part of this memoir is chiefly taken. The copper-plate likeness of this respected old gentleman which forms the frontispiece of this work, is also copied from this excellent newspaper. Dosábhái was one of the few old wise men who escaped the late terrible crisis which followed the fatal administration of King Cotton.

He died on the 22nd August 1870 in the 81th year of his age, and until about a year before his death, he was in the enjoyment of all his mental faculties. During the five years before his death, he suffered much from paralysis of the bladder. His funeral was attended by a great number of Pársis including the leading members of that community. A religious ceremony was performed on the third day of his death, on which occasion, a large concourse of Pársis attended. After the ceremony was over, Sohrábji Jamshedji Jijibhái, Esq., at the desire of the leading gentlemen, then present, read a paper to the assembled priests and laymen, recapitulating the merits of the departed gentleman, and recommended the recitation of his name in all ceremonies connected with the Zoroastrian religion and the founding of scholarships in his name in connection with "The Sir Jamshedji Jijibhái Zarthoshti College" and other educational establishments. Both these recommendations were unanimously adopted, and the meeting dispersed.

A meeting of the leading Pársis of Bombay, friends of the deceased and subscribers to the fund raised to commemorate his name in connection with educational institutions above alluded to, was held on Thursday the 17th August 1871 at the residence of Sohrábji Jamshedji Jijibhái, Esq., Breach Candy. On the proposition of Hirjibhái Hormazdji Sheth, Esq., seconded by Rustamji Jamshedji Jijibhái, Esq., Framji Nushirwánji Patel, Esq., was voted to the chair. The chairman then called upon Mr. Sohrábji who had interested himself in raising the above fund, to give a brief sketch of the subject. The proceedings of the meeting were carried on in Gujarátí.

Mr. Sohrábji Jamshedji, thereupon, spoke as follows:—"On the day of the funeral obsequies of the late Mr. Dosábhái Munshí, I had read a paper, and undertaken to raise a fund from among Mr. Dosábhái's friends, and to create one or two scholarships to be endowed from the interest that might accrue from such fund. A list was accordingly

circulated in Bombay and some outstations, and the result was that in this city the sum of Rs. 2,028 was subscribed; Rs. 210 in Pūna, thro' the exertions of Khān Bahādur Padamjī Pestanjī; Rs. 109 in Sūrat, thro' Khān Bahādur Barjorjī Mihrwānjī Fraser; and Rs. 338 in Broach, thro' the heirs of the late Sheṭh Bahmanshāhjī Bahrāmjī Wakīl, making in all Rs. 2,685.

"Before the meeting proceeded to dispose of the fund, I would give a brief sketch of the life of Dosābhāi Sohrābjī Munshī, abbreviated from one published in the *Illustrated London News*.

[Here followed a substance of the life of Mr. Dosabhai as will be seen in the beginning of this memoir].

"In his last will and testament, he wrote several moral precepts, in Persian verse, for the guidance of his sons, who are also well-known Munshīs; a copy of which had been furnished to me, one of which couplets I beg to repeat to the audience, which is to the effect that Dosābhāi would wish to return his compliments to all those friends who had taken the trouble of attending his funeral to the Tower of Silence, and I had now the duty of presenting compliments to the gentlemen present on behalf of the late Dosābhāi. (*Applause*)."

It was then proposed by Mihrwānjī Framjī Pāndey, Esq., seconded by Hormazdjī Bahmanjī Wādyā, Esq., and carried unanimously--that this meeting do confirm the report just read by Sohrābjī Jamshedjī Jijibhāi, Esq., who should be thanked for his exertions in raising a fund to commemorate the name of Dosābhāi Sohrābjī Munshī, and for completing this work with satisfaction.

Proposed by Bahmanjī Jijibhāi, Esq., Seconded by Dinshāh Mānakjī Petit, Esq., and carried unanimously—that the sum of Rs. 1,000 be presented to the Mullā Fīrūz Madrasa (where Persian is taught), and a prize, to be called "The Dosābhāi Sohrābjī Munshī Prize," be annually awarded, out of the interest accruing on that sum, to the most successful student; and the balance (after deducting expenses Rs. 48-2) of Rs. 1,636-14 be presented to "The Sir Jamshedjī Zarthoshtī Madrasa," with a request to the trustees of the Pārsī *Pancāhyat* Fund that a scholarship, to be called "The Dosābhāi Sohrābjī Munshī Scholarship," be annually awarded to the most successful student of that college.

A vote of thanks to the Chairman having been proposed by Nushirwānjī Mānakjī Petit, Esq., and seconded by Hirjibhāi Hormazdjī Sheṭh, Esq., the meeting dispersed.

BAHMANJI D. MUNSHI.

PREFACE.

A New Self Instructing Work on English Dialogues in Oriental and Roman Characters, adapted to the wants of European Gentlemen, staying in this country, especially in Western India, who are desirous of acquiring a good practical as well as theoretical knowledge of the prevailing dialects of the place, has long been felt to be a great desideratum here, and has even impeded, in a great measure, the progress of those who, as a matter of course, cannot afford to spare time to study the bulky and expensive Anglo-Oriental works, almost all of which are, by no means, applicable to Western India. Under these discouraging circumstances, "the beginner, finding himself repelled, as it were, from the very portal of the house of knowledge, is too apt to shake the dust off his feet and abandon the inhospitable mansion altogether." To supply this deficiency, therefore, the present Polyglot Work which, I may safely say, is the first of the kind in India, and which, I am "assured, will greatly soften the asperities of the rugged road, which leads to the acquisition of those dialets," is now offered to the favorable consideration of the enlightened Public, who, I trust, will not be slow to accord that due encouragement which will induce future attempts of the kind being still more successful.

I entered upon this undertaking with the view of facilitating the study of these languages by European Gentlemen, both official and non-official, and also by the Native Youths, engaged in the study of the English and Oriental languages in our various educational establishments. The Work will also be useful to the European Soldiers, the European Constabulary Force, as well as all Europeans, connected with the Railway, the Telegraph, and other departments both here and in the interior. It will also enable European Ladies, who have probably little time or inclination to study the Oriental Characters, to hold intercourse with the people of this country on ordinary subjects.

Thus, it will be seen that this Polyglot Work has two distinct objects in view :—first, to afford ample materials for exercise in speaking and writing, to those who have already made some progress in these languages, and who have acquired a fair knowledge of one or all of the

Oriental Alphabets; secondly, to enable those whose time and avocations do not permit them to make a profound study of these languages, to acquire a good practical knowledge of them. It is for *this* reason that the Roman character is also used in conjunction with the vernacular. The attentive and industrious student, however, will, by the aid of the Rules on Anglo-Oriental Alphabet prefixed, as a *Key*, to this Work (P. XV.), be enabled, should he feel inclined, to transpose and analyze these dialogues into the native characters, an exercise that will contribute to his improvement and progress.

The Work was originally published in 1843 by my worthy Father, the late Mr. Dosabhai Sohrabji, Munshi,* in English and Oriental characters, and in Six Parts *only*. Not a single copy of it, however, can be had at present even for reference' sake, owing, no doubt, to the long space of time which has elapsed since the date of its publication. The same Work was, with my Father's consent, subsequently published in

---

Mr. Dosabhai has said:—"An experience of forty years, as a teacher of the Hindustani, Gujarati, and Persian Languages, has furnished the Author with ample means to distinguish those phrases and idioms which Europeans find most difficult to apprehend. These are at present to be acquired only by continued and laborious oral intercourse; much time is lost in futile endeavors on the part of the teacher at explanation, and the beginner finding himself repelled as it were from the very portal of the house of knowledge, is too apt to shake the dust off his feet and abandon the inhospitable mansion altogether.

." In the book of sentences now given to the Public, he has exhibited the method of rendering all the most essential phrases and idioms in Persian, Gujarati and Hindustani; and an attentive consideration of the same will, he is assured, greatly soften the asperities of the rugged road which leads to the acquisition of those dialects. He has only further to observe that he has been much assisted in the arrangement of the book by his friend, and pupil, Lieut. E. B. Eastwick, of the Bombay Native Infantry.

"Copy of a Certificate given by General Vans Kennedy, Oriental Translator to Government.

"I do hereby certify that I have examined a Manuscript, composed by Dosabhai Sorabji Munshi, containing a copious collection of Miscellaneous, Judicial, Military, Medical, and Mercantile Phrases, in English, Hindustani, Gujarati, and Persian, intended to teach the idiomatic peculiarities of those languages. The English sentences are well selected and the language is quite correct, and they are, in my opinion, translated into Hindustani, Gujarati, and Persian, with perfect fidelity and accuracy. It appears to me, therefore, that the publication of this work would greatly facilitate the study of these languages both to English gentlemen and also to the Natives, and that its publication is, in consequence, deserving of every assistance and encouragement.

(Signed) VANS KENNEDY.

"Bombay, 27th Oct. 1842. *Orient. Trans. to Govt.*"

Sind by the late Colonel (then Captain) E. P. Arthur, under the direction of Mr. (now Sir) Bartle Frere, the then Commissioner of Sind. In this Book, however, a Sindī translation of these dialogues was inserted in lieu of our commercial language—GUJARATI. This latter Work, also, is now out of print. On this subject, Colonel Arthur wrote to my Father in a letter, dated Karāchī 23rd April 1852, in the following terms;—"I write to inform you that I have just completed a translation of your Idiomatical Sentences into the Sindī language. The work has been approved of by Mr. Frere, the Commissioner of Sind, who has directed me to ask you whether you have any objection to its being published; as if you have no objection some copies will be lithographed by Government for the use of Officers serving in this Province, all of whom are expected to pass an examination in the Sindī language in the space of one year. I have requested my brother Mr. Arthur to read this (letter) to you. and to send me your reply." These facts bear ample testimony to its sterling merits and general utility as a book of study, and to the estimation in which it has all along been held by all classes of the people.

To the present Work, which has been carefully revised and improved throughout and considerably enlarged, I have added another Part on *Colloquial Dialogues*, as also copious Vocabularies of Military, Political, Naval, Mercantile, Fiscal, and Medical Words and Expressions, and the whole is, besides, transposed in Roman characters, in order that it may be more useful. *The Hindu-stani and Persian translations of these dialogues in* ORIENTAL CHARACTERS *have, for convenience' sake, been lithographed, with corresponding numbers, in separate forms, and appended to this Work.* (See Supplement, P. 1).

No pains or expense have been spared to make the Work acceptable to the Public; and should it meet with a kind reception, and prove a useful manual, my trouble will be amply rewarded. Much attention has been paid to the printing of this Polyglot, and consequently most difficult and expensive work; and, it will be seen that the best, the newest and the neatest types that can be had, have been made use of. As regards the Anglo-Oriental Alphabet, I have been obliged to cast this new sort of accentuated types. The neglect and indifference shown

to this Work by certain parties, and the failure of some of the type-founders, have put me to no end of trouble and additional expense, and have caused a considerable delay in its publication. But the delay, though injurious in a pecuniary point of view, has, to a certain extent, been beneficial; in as much as it has, during the interval, enabled me to append several useful Glossaries and make other additions to the Work beyond what I had promised in myProspectus.

In the preparation of this Volume, I have consulted the works of Drs. Webster, Gilchrist, and Forbes, and Messrs. Shakespear, Thompson, Richardson, and some other European and Persian authors. As regards the Gujarātī language used throughout this Work, I have followed the improved style adopted by the Education Department. The Persian language used in this Work, has been carefully revised with the assistance of several learned Persians, one of whom was Mīrzā Aḥmad Kāshānī, formerly Head Persian and Arabic teacher in connection with the late Elphinstone Institution. I have, to a certain extent, also had the benefit of the ability and learning of Aḳā Muḥammad Mahdī Isfahānī, a well known Persian merchant, during the series of years that I was engaged, off and on, in the revision, improvement, and enlargement of this most intricate Work. These facts will, I trust, be regarded as a sufficient guarantee of the accuracy and practical value of this Work. But still, I am aware of, and lay claim to, the benefit of the true old maxim—*Humanum est errare.*

With reference to the Persian Vocabulary of Military, Political, and Naval Words and Expressions subjoined to Part Third of this Volume, I have to add that some of these were collected by me at Bū-shahr during the time I was doing duty with the Persian Expeditionary Force in 1857. They are such as are not to be found in any of the Anglo-Oriental dictionaries extant. The rest have been carefully selected by me from two well known Persian newspapers—the semi-official Gazette entitled *Ruz-nāmai Dār-ul-Khilafa* conducted by learned Persians in Tihrān, and the *Ahsan-ul-Akhbar* formerly conducted by the late Mīrzā Muḥammad 'Alī Shīrāzī, a learned Persian of this place. The remarks I have made on the Military Vocabulary apply with equal force to the Mercantile and Fiscal Vocabulary appended to Part Fifth of this Volume. Very many Words and Expressions

inserted in it are such as are not to be found in any of the Anglo-Vernacular Dictionaries extant. And the same remarks are applicable to the Medical Vocabulary annexed to Part Sixth of this Work.

It may not be amiss to say in this place that provincialism is one of the leading characteristics and prominent features of the Oriental languages The Bāgh-o-Bahār* is a fair specimen of the rich, flowery Urdū (or, Rekhta, as it is sometimes called), and the Court dialect. The Prem Sāgar and the Jāmi'-ul-hikāyāt fairly represent the Hindī and Dakhanī dialects respectively. The Bangāl and Agrā official translations together with Mr. St. Amour's Vocabulary of nautical terms and the Dictionaries of Professor Wilson and Mr. Fallon are a fair illustration of the official dialect The rude common language of the native soldiery is indicative of the Sipāhī dialect. The Dakhanī Hindū-stānī, including that of Haidar-ābād (or, Bhāgā-nagar, as it was formerly called) and Aurang-ābād, differs, to a great extent, from that spoken at Kalkatta, which differs, from the North-Western Provinces. These again are at variance with Lakhnau ; which again differs, in some measure, from Dillī Sind and the Panj-āb have their own peculiarities. The military or the Sipāhī dialect is characterized by very many strange innovations and camp jargon. On this subject, Mr. John Shakespear, the Urdū, Hindī, and Dakhanī lexicographer, pertinently observes :—"In India, extensive as it is and peopled by many different races of men, variety of dialect must be expected to occur in the most prevalent

* Its style and composition are evidences of cultivated taste and literary acumen In the account of the Urdu dialect, Mir Amman, the author, says —

"All at once the inhabitants (of Dilli) scattered and fled where they could To whatever country they went, their own tongue was adulterated by mixing with the people there , and there were many, who, after an absence of ten or fifteen years, from some cause or other returned to Dilli and stayed there How can they speak the pure language of Dilli ? Somewhere or other they will slip But the persons who bore all misfortunes and remained fixed at Dilli like brickbat, whose five or ten anterior generations lived in that city, who mixed in the company of the great and the assemblies and processions of the people, who strolled in its streets for a length of time, and even after quitting it, kept their language pure from corruption , their style of speaking will certainly be correct This humble being (viz Mir Amman) has seen many cities and has now arrived at this place (Kalkatta) "

The eloquent Mir Amman says that—those who remained in Dilli, could preserve the original purity of their language , that those who left it for other countries must, as a necessary consequence, corrupt its purity , and that, therefore, the language of those who are not born and bred in that city, must be of an inferior order

colloquial language, whether denominated *Zabani Urdu, Rekhta, Hindi, Hindu-stanī*, or *Dakhanī*, and words of common use in some parts may appear strange or be even unintelligible to the inhabitants of others. Thus, though the language here treated of, and which most generally prevails in Hindū-stān proper, or in the Dakhan, at Dillī, Agrā, Haidar-ābād; or in the Karnatic, is essentially one and the same, yet through so wide a range of country differences will present themselves in various particulars of speech." These dialects are the branches of their parent language—the Braj Bhāshā with such local alterations as time, accident, and revolutions have introduced among the people living in situations separate and remote from each other. The elevated style of the Urdū, which abounds in Persi-Arabic Words and Expressions, differs from the pristine and rustic idiom of that extensive language called the Braj Bhāshā "merely by rigidly excluding," says Dr. Gilchrist, "every Arabic and Persian word whence the general scholar may acquire the whole of those most useful expressions that a rural native would be very apt to use in a court of justice from his ignorance of the equivalent terms introduced by the Muḥammadan conquerors." The Hindū-stānī in vogue among the Muḥammadans of Sūrat, Broach (*or*, Barwaj, as it was formerly called), Aḥmad-ābād, and other towns in Gujarāt, is different from that prevailing in upper India. In almost every place, the spoken language is to be found, in a greater or less degree, to differ from the written. The Pardesīs and the Pūrabīs, who form the bulk of the native army, speak and write the Hindī or Kharī Bolī, which abounds in Sanskrit Words and Expressions, and do not understand the high flown Urdū. Every district has its own curious slang, cant, and vulgar Words and Expressions. These are stubborn facts admitted on all hands. Professional men and students in general should, therefore, be acquainted with all these varied peculiarities. Universality of knowledge of all these various dialects should be a condition precedent to the qualifications of a scholar. The remarks I have made on the Urdū, Hindī, and Dakhanī dialects, apply with equal force to Gujarātī and Marāṭhī. The seven Gujarātī Books, published by the Education Department may safely be put on a par with the classical Bāgh-o-Bahār. Tht Gujarātī spoken by the Hindūs at Bombay differs, in very many instances, from that prevailing in the different towns and districts of

Gujarāt; and in like manner, Gujarāt is at variance with Kāthiyā-wād. That the Konkan and Pūna are at issue with reference to Marāthī, no one can deny. Thus, it will be seen that there is a very considerable variation in the Gujaratī, Hindū-stānī, and Persian languages, as they are used in the different provinces of India and Persia To mark this provincialism, therefore, I have rendered very many sentences in several different ways, and inserted such varied forms in parenthesis, in order that they may be accessible to the understanding of the natives of all creeds, classes, and grades I have also added Vocabularies of such varied words for the same purpose.

I now beg to offer my best acknowledgments to the worthy members of the Hon'ble Government and the respectable European and Native Gentlemen who have patronised this Work, and whose names appear in the List of Subscribers published in the beginning of this Volume.

*** I wished, as I had promised to insert in this place an ELEGY in Persian verse on the melancholy end of *two of the last friends of the Natives of Hindustan, together with* a dissertation on the manners and customs of the latter in the hope that its perusal might modify the views of those who erroneously consider it an act worthy of future reward to attack and injure others who differ from them in religious belief Certain interested persons, however, having expressed their unwillingness to its publication, I am constrained to reserve the same for another opportunity

Bahmanjee Dosabhai, Karachi

PRONUNCIATION

OF THE

ANGLO-ORIENTAL ALPHABET.

(SEE PERSIAN PREFACE, P. 6).

The vowels and diphthongs are to be sounded uniformly as follows—

a, unmarked, is very short, as in the word *America,* or like *u* in the words *sun, pun.*

i, unmarked, is very short, as in *sit, bit.*

u, unmarked, is very short, as in *put, push,* or as *oo* in *foot.*

ā, marked, is long, as in *war, far.*

o, unmarked, is long, as in *pole, mole.*

ū, marked, is long, as in *rule.*

au, like *ou* in *sound,* or the German *au* in *haus,* a house.

e, unmarked, is long, like *ea* in *bear,* or the French *ê* in *bête, tête.*

ī, marked, is long, as in the words *police, machine,* or like *ee* in *bee, see.*

ai, like *i* in *fire, fine,* or the German *ai* in *Kaisar,* a Cæsar.

ạ, i, ụ, whether long or short, with the point under, represent the guttural letter *'ain.* The apostrophe, preceding or following a vowel, is also indicative of the guttural sound.

The consonants, with few exceptions, are to be pronounced as in English—

ph, th, or ṭh do not form a single sound as in English, the former having the sound of *ph* in *up-hill,* and the latter of *th* in *hot-house.*

t, and d, without the point underneath, are softer and more dental than they are in English, and are uttered like *t* in *tube,* and *d* in *dew.*

ch, is uniformly sounded as in *chit, chip.*

chh, as the last strongly aspirated.

ḵh, with the dash beneath, has a guttural sound, and is forcibly

uttered like *ck* in the Scottish word *loch*, or the German *ch* in the words *buch, stich*.

gẖ, with the dash underneath, has also a guttural sound, and is less forcibly uttered like the German *g* in *sagen, wagen*, or like the Northumberland *r*, or as the sound *gha, gha*, formed in *gargling*.

ṅ, with the point underneath, is peculiarly uttered with the root of the tongue pressed back on the throat, so as to check the voice gently and to occasion a clinking intonation. It is called the *crow-letter* on account of its resembling the hoarse note of that bird.

ṇ, with the point underneath, has a guttural sound, somewhat like *h* in the word *horse*.

kẖ, and gh, without the dash beneath, are to be sounded as they are in the compounds *ink-horn* and *dog-house*.

bh, is sounded as in *abhor*.

ḍẖ, with the point underneath, is hard and aspirated.

g, is uniformly sounded hard, as in *go, give*, never like *g* in *gem, gentle*.

zh, is of rare occurrence, and is sounded like *z* in the word *azure*, or like *s* in the word *pleasure*, or like *j* in the French words *jour, jamais*.

ṇ, with the point under, and preceded by a long vowel, has generally a nasal sound, as in the French words *bon, ton*. This nasal point is called અનુસ્વાર *anusvār* in Sanskrit, મીંડું *mīndun* in Gujarāṭī, and *bind* or *bindi* in Hindī, and is placed over the Gujarāṭī letter.

Syllables, as well as two vowels coming together in a word, are separated by a *single accent*.

A final short *a* unmarked, denotes the weak or unaspirated *h* in Persian words, and is equivalent to the Sanskrit વિસર્ગ *visarg* marked thus : The unaspirated Persian *h* is called *hā,i mukhtafi*.

Compound words are separated by a *hyphen*.

GUJARATI ALPHABET.

VOWELS. સ્વર *svar*.

અ	આ	ઇ	ઈ	ઉ	ઊ	એ	ઐ	ઓ	ઔ
a	ā	i	ī	u	ū	e	ai	o	au

અં અઃ

am (*or*) an a (h).

And the composition of vowels and other marks with consonants may be exemplified in

ક	કા	કિ	કી	કુ	કૂ	કે	કૈ	કો	કૌ
ka	kā	ki	kī	ku	kū	ke	kai	ko	kau

કં kam (*or*) કાન kan કઃ ka (h) and so on.

If two or more consonants come together without the intervention of a vowel, they should coalesce and become one compound character. Such compounds are formed in various ways; either by placing the body of the subsequent consonant under the first, as in પ્ત *pt*; by arranging them in their usual order, omitting however the perpendicular line in all but the last, as સ્મ્ય *smy*; or, by varying somewhat the elementary characters and blending them together, as in જ્ઞ *jn*, ક્ષ *ksh*, દ્ધ *ddh*. With the semi-vowels ય *y*, and ર *r*, composition is of most frequent recurrence: the adjunction of the first to a preceding consonant does not much, if at all, change its original shape; as, in ક્ય *ky*, ખ્ય *khy*, પ્ય *py*, સ્ય *sy*, દ્ય *dy*, હ્ય *hy*: but, the latter, when immediately following a consonant, usually takes the form ◟ beneath, as when preceding a consonant it is denoted by the character ◟ placed above; so, ક્ર *kr*, ગ્ર *gr*, ત્ર *tr*, હ્ર *hr*; ર્ક *rk*, ર્ગ *rg*, ધર્મ *dharm*.

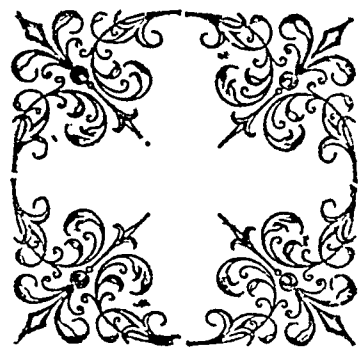
Compounds, of most frequent use, are the following—

	ત t,	ન n,	મ m,	ય y,	ર r,	વ v.
ક k	ક્ત kt,	ક્ન kn,	ક્મ km,	ક્ય ky,	ક્ર kr,	ક્વ kv.
ત t	ત્ત tt,	ત્ન tn,	ત્મ tm,	ત્ય ty,	ત્ર tr,	ત્વ tv.
પ p	પ્ત pt,	પ્ન pn,	પ્મ pm,	પ્ય py,	પ્ર pr,	પ્વ pv.
સ s	સ્ત st,	સ્ન sn,	સ્મ sm,	સ્ય sy,	સ્ર sr,	સ્વ sv.

The following compounds are of a somewhat peculiar form—

શ્ત sht, શ્રી sri, શ્વ vri, શ્ચ shch, શ્છ shchh, &c.

*** The Student is earnestly recommended to *master* the foregoing Rules before he begins the Book.

PART I.
COLLOQUIAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	
1. Who is there?	૧. તહાં કોણછે ?	
2. How was it done?	૨. એ કેમ થયું ?	
3. Be quiet.	૩. ચુપ રેહે.(*or*) છાનો રેહે.	re
4. Come in.	૪. અંદર આવો.	
5. Go away.	૫. ચાલ્યા જાઓ.	
6. Bring him.	૬. તેને લાવો.	
7. Stop.	૭. સબર કરો.	
8. Take your dinner.	૮. ખાણુ ખાવો.	
9. Drink tea.	૯. ચા પિયો.	
10. Get me a drink of water.	૧૦. મને પાણી પાવો.	
11. Take it up.	૧૧.ઊંચકો.(*or*)ઊંચકીલો.	
12. Take it off.	૧૨. તેને ઉતારો. (*or*) તેને કાઢો.	k
13. Take away.	૧૩. લેઈ જાવો.	
14. Come near.	૧૪. નજદીક આવો.	
15. Where will you go?	૧૫. તમે કાંહાં જશો ?	
16. Go soon.	૧૬. જલદી જાઓ. (*or*) વેહેલા જાઓ.	jɛ
17. Walk fast.	૧૭. જલદી ચાલો. (*or*) વેહેલા ચાલો.	c
18. Take care.	૧૮. ખબરદાર.(*or*)જોજો.	
19. Sit down.	૧૯. બેસો.	
20. Don't move.	૨૦. હિલો માં. (*or*)હાલો માં.	ı
21. Don't forget.	૨૧. ભુલશો માં.	
22. Wait awhile.	૨૨. જરા સબુર કરો.	
23. May I come?	૨૩. હું આઉં ?	
24. We* (I) cannot wait.	૨૪. અમે થોભી શકતા નથી.	ı

*Like as in Europe the plural of the second pe
ed when applied to an individual, so in the East
the second person, but also that of the first, and
use much substituted for the singular. But tl
'people,' will frequently indicate that a *real* (no
plural is intended. Thus *ame* in Gujarātī, an
mean 'we' or 'I;' whereas *ame lok* and *ham log* u

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. wahāṇ kaun hai ?	ān jā kīst ?
2. yih kaise hūā ?	īn chi-gūna shud ?
3, chup ho. (or) chup rah,o.	khāmūsh bāsh.
4. andar ā,o.	andarūn bi,yā.
5. chal,e jā,o.	bi,rau.
6. us ko lā,o.	ū rā bi,yār.
7. sabr kar,o.	sabr kun.
8. khānā khā,o.	ghizā bi,khur. (*or*) ta,ām bi,khur.
9. chā pī,yo.	chā,i bi,khur.
10. mujh ko pānī pilā,o.	āb bi,dih tā bi,khur,am.
11. uṭhā,o. (or) uṭhā lo.	īn rā bar-dār.
12. us ko utār,o. (*or*) us ko nikāl,o.	īn rā bīrūn kun. (*or*) in rā bi,kan.
13. le jā,o.	bi,bar.
14. naz*dīk ā,o.	nazdīk bi,yā.
15. tum kidhar jā,oge ?	ku-jā khāh,īd raft ? (*or*) ku-jā mī,khāh,īd bi, raw,īd ?
16. jaldī jā,o.	zūd bi,rau.
17. jaldī chal,o.	ba shitāb rāh bi,rau.
18. khabar-dār ho.	khabar-dār bāsh.
19. baiṭh,o.	bi,nishīn,
20. hil,o mat.	ma,jumb. (*or*) harakat ma,kum. (*or*) takun ma,khur.
21. bhūl,iyo mat.	farāmūsh ma,kun.
22. zarrā sabr kar,o.	kadrī sabr kun.
23. maiṇ ā,ūṇ ?	ā,yā man bi,yāyam ?
24. ham ṭhahr nahīṇ sak,te.	mā na mi,tawān,īm sabr kun,īm.

* The letter *z* in this, as well as in many other words, is, by some people, carelessly pronounced like *j*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
25. He is blind.	૨૫. તે આંધળો છે.	te āṇdhlo chhe.
26. She is deaf.	૨૬. તે બેહેરી છે.	te beherī chhe.
27. Are they dumb?	૨૭. શું તેઓ મુગા છે?	shuṇ te,o mugā chhe?
28. He left me in the lurch.	૨૮. તેણે મને ખરાબીમાં નાખ્યો.	te,ne ma ne kharāb,ī māṇ nākh,yo.
29. Alack-a-day!	૨૯. બાપરે બાપ! (*or*) મુઓરે મુઓ!	bāp re† bāp! (*or*) mu,o re mu,o!
30. Light the lamp.	૩૦. દિવો કરો. (*or*) ચિરાગ સલગાવો.	divo kar,o. (*or*) chirāg salgāv,o.
31. Put out the candle.	૩૧. બત્તી બુઝાવો. (*or*, હોલવો).	battī bujhāv,o. (*or*, holvo).
32. Shut the gate (of a city).	૩૨. ભાગળ બંદ કરો. (*or*, વાસો).	bhāgal band kar,o. (*or*, vās,o).
33. Open the door (of a house).	૩૩. (ઘરનો) દરવાજો ઉઘાડો.	(ghar no) darvājo ughāḍ,o.
34. Shut the venetian blinds.	૩૪. વીનીજંન (*or*, ફરેરી) બંદ કરો.	vinijan (*or*, pharerī) band kar,o.
35. Open the window.	૩૫. બારી ઉઘાડો.	bārī ughāḍ,o.
36. It is raining very heavily.	૩૬. વરસાદ બહુ વરસેછે.	varsād bahu varse chhe.
37. He has turned me adrift.	૩૭. તેણે મને કાઢીમુકયો. (*or*, દૂર કીધો.)	te,ne ma ne kāḍh,ī muk,yo. (*or*, dūr kīdho.)
38. He is turned adrift.	૩૮ તે ખરાબે હાલ ફરેછે.	te kharāb,e hāl phar,e chhe.
39. Have you not left him of your own accord?	૩૯. શું તમે પોતાની મેળે તેને નથી છોડયો?	shuṇtame potānīmele te ne na,thī chhoḍ,yo?
40. Tell me, what is the true account?	૪૦. મને કહો, ખરેખરી હકીકત શી છે?	ma ne kah,o, khare-kharī hakīkat shī chhe?
41. I have done this on account of my brother.	૪૧. મેં મારા ભાઇના સબબથી આ કામ કીધું છે.	meṇ mā rā bhā,ī nā sabab thī ā kām kīdhuṇ chhe.

† The word *bobbery* used in this country in the sense of *noise*, appears to be the corruption of the vernacular words *bap re* (lit: *o Father!*)

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
25. wuh andhā hai.	ān mard kūr,ast.
26. wuh bahrī hai.	ān zan kar,ast.
27. kyā we gunge haiṇ?	ā,yā īshān gung,and?
28. us ne mujh,e kharāb,ī meṇ ḍāl,ā.	ū ma rā dar kharāb,ī andākht.
29. bāp re bāp! (*or*) mu,ā re mu,ā!	wā,i wā,i!
30. chirāgh silgā,o.	chirāgh raushan kun.
31. batti bujhā,o.	chirāgh khāmūsh kun.
32. (shahr kā) darwāza band kar,o.	darwāza band kun.
33. (ghar kā) darwāza khol,o	dar bi,gushā.
34. jhilmil band kar,o.	panjara,i darīcha band kun.
35. khiḍ*kī khol,o.	darīcha bi,gushā.
36. pānī bahut baras,tā hai.	bārish ba-shiddat mī,ā,yad.
37. us ne mujh,e nikāl di,ya. (*or*) dūr kiyā.	ū ma,rā ma,azūl kard. (*or*, dūr kard; or, jawāb,am dād).
38. wuh mār,ā mār,ā phir,ta hai.	ū ḥairān wa parīshān mī,gard,ad.
39. kyā tum ne apnī khush,ī se us ko nahīṇ chhodā?	ā,ya shumā khud ū rā dūr na kard,īd?
40. sach bol,o, ḥakīḳat kya hai?	rāst bi,gū, hakīḳat chīst?
41. main ne apne bhā,ī ke sabab se yih kiyā hai.	man az sabab,i birādar,i khud īn kār karda,am.

*In the place of the hard letter ṛ, I have, contrary to the rule of Anglo-Oriental writers, used, throughout this book, the lingual or cerebal letter ḍ which is calculated to give the exact sound of the vernacular letter ड da. It has the sound of the English d in *dim*, and is pronounced by applying the tip of the tongue inverted to the palate. As this vernacular letter is often confounded in pronunciation with the hard letter ṛ sounded as in the Northumbrian *bur*, I have thought it proper to adopt the new plan.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
42. He sent man after man while I was there.	૪૨. જાંહા સુધી હું તહાં રહયો તહાં સુધી તેણે મા ણુસપર માણુસ મોકલ્યા.	jāṇhā-sudhī hun tahāṇ rah,yo tahāṇ sudhī te ne mānas par mānas mo-kal,yā.
43. God is a spirit.	૪૩. ખુદા રૂહછે. (*or*) ઈશ્વર આતમાછે.	khudā rūh chhe. (*or*) īshwar ātmā chhe.
44. This is unfortunate.	૪૪. એ કમબખ્તી છે.	e kam-bakhtī chhe.
45. They are old.	૪૫. તેઓ ઘરડા છે.	te,o ghardā chhe.
46. Bring the shoes.	૪૬. જોડા લાવો.	joḍā lāv,o.
47. Call that man.	૪૭. તે માણુશને બોલાવો.	te mānas ne bolāv,o.
48. Why have you come?	૪૮. તમે શા માટે આવ્યાછો ?	tame shā māṭe āv,yā chho ?
49. Do you wish to speak to me?	૪૯. મને કાંઈ કહેવા ઇછોછો ?	ma ne kāṇ,ī kah,evā ichho chho ?
50. Do not annoy me.	૫૦. સતાવો માં.(*or*) ખિજવોમાં. (*or*) કંટાળો આપો માં.	satāv,o māṇ.(*or*) khij-vo māṇ.(*or*) kanṭālo āp,o māṇ.
51. Forgive me.	૫૧. માફ કરો.	māf kar,o.
52. Take me up.	૫૨. મને ઊંચકો.	ma ne ūṇchko.
53. Come out of the house.	૫૩. ઘરમાંથી નિકલો.	ghar māṇ-thī niklo.
54. Come to-morrow at half past three.	૫૪. કાલે સાડા ત્રણ વાગ તે આવજો.	kāle sāḍā tran vāgte āv,jo.
55. This lad is indeed mealy-mouthed.	૫૫. ખરેખર આ છોકરો શરમાઉછે. (*or*, લજ્જાલુછે.)	khare-khar ā chhokro sharmā,u chhe. (*or*, lajjālu chhe).
56. He accommodates himself to the times. (*or*) He adapts himself to circumstances.	૫૬. તે વખત જોઇને કામ કરેછે.	te vakhat jo,ī ne kām kar,e chhe.
57. Indeed he looks like a cut-purse.	૫૭. ખરેખાત તે ખિસા કાતરૂ (*or*, ગજવા કાતરૂ) જેવો દિસેછે.	khare-khāt te khisā-kātrū (*or*, gajvā-kātrū) jevo dis,e chhe.
58. This is a breach of promise.	૫૮. આ વચન તોડવા જેવી વાતછે.	ā vachan tod,vā jevī vāt chhe.
59. They have disgraced themselves.	૫૯. તેઓએ પોતાની ફ જેતી કીધીછે.	te,o,e potā nī fajetī kīdhī chhe.

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN.
42. *us ne ādmī par ādmī bhej,ā, jab-tak maiṇ wahāṇ rah,ā.*	*tā zamān,ī ki man ān jā būd,am, ū pai-dar-pai ādam firistād.*
43. *kh̲udā rūḥ hai.*	*kh̲udā rūḥ,ast. (or, rūḥ,ānī hast).*
44. *yih kam-bak̲htī hai.*	*īn bad-bak̲htī,ast.*
45. *we būḍhe haiṇ.*	*īshān pīr hast,and.*
46. *jūtī lā,o.*	*kafsh bi,yār.*
47. *us ādmī ko bulā,o.*	*ān mard rā talab kun.*
48. *tum kis-wāste ā,ye ho?*	*shumā ba chi jihat āmada,īd?*
49. *mujh,e kuchh bolā chāh,te ho?*	*ā,yā mī,k̲hāh,īd ba man chīz,ī bi,gū,īd?*
50. *dik̲ mat kar,o. (or) ham ko mat satā,o.*	*ma rā āzār ma rasān. (or) zaḥmat,am ma,d,h. (or) b,zār mā,kun.*
51. *mujh,e mu,āf kar,o.*	*ma,ażūr dār,īd. (or) bi,bak̲hsh,īd.*
52. *mujh,e uṭhā,o.*	*ma rā bar-dār,īd.*
53. *ghar se niklo.*	*az k̲hāna bīrūn shau.*
54. *kal sāḍhe tīn baj,e ā,iyo.*	*fardā ba sā,at,i si o nīm bi,yā.*
55. *sach-much yih chhokrā muṇh-chorā hai. (or, sharm,īlā hai).*	*fil-ḥalīkat īn pisar sharmg̃īn,ast. (or, pumba dahan,ast; (or, ramīda k̲hū,ī hast).*
56. *wuh zamāna-sāz hai.*	*ū bā zamāna mī,sāz,ad.*
57. *sach-much wuh gaṭh-kaṭā sā dis,tā hai.*	*fil-ḥaḳīḳat ū mis,l,i ḳīsa-bur mī,numā,yad.*
58. *yih wa,ada-k̲hilāf,ī hai.*	*īn wa,ada khilāf,ī,ast. (or) īn k̲hilf,i wa,ada,ast.*
59. *unhoṇ ne apne taiṇ fazīḥat kiyā hai.*	*īshān k̲hud rā fāzīḥat karda,and.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
60. This is absolute ingratitude.	૬૦. આ નરદમ નિમક હરામી છે.	ā nardam nimak-harām,ī chhe.
61. You are talking nonsense.	૬૧. તમે વગર અર્થનું બોલો છો.	tame vagar arth nuṇ bol,o chho.
62. It is positively so.	૬૨. અલબત ઍમજ છે.	albat e em,aj chhe.
63. Bring *tiffin** (luncheon).	૬૩. ટિફિન લાવો.	*tiffin* lāv,o.
64. Bring breakfast.	૬૪. નાસ્તો (*or*, હાજરી) લાવો.	nāsto (*or*, hājrī) lāv,o.
65. When will the dinner be ready?	૬૫. ખાણું ક્યારે તૈયાર થશે ?	khānu kyāre taiyār tha,she ?
66. Bring bread, milk, and sugar.	૬૬. રોટલી, દુધ, તથા સાકર (*or*, ખાંડ) લાવો.	roṭlī, † dudh, tathā sākar (*or*, khānḍ) lāv,o.
67. Give some sugar candy.	૬૭. મિસરી આપો. (*or*) ખડી સાકર આપો.	misrī āp,o. (*or*) khaḍī sākar āp,o.
68. Raise the shade (for the candle).	૬૮. ફાનસ ઊંચકો.	fānas ūṇchko.
69. Come here.	૬૯. હીયાં આવો.	hī,yāṇ āv,o.
70. Where do you come from ?	૭૦. કાંહાંથી આવ્યા ?	kāhāṇ thī av,yā ?
71. Where are they going ?	૭૧. તેઓ કાંહાં જાયછે ?	te,o kāhāṇ jā,ya chhe ?
72. Make ready the tea.	૭૨. ચા તૈયાર કરો.	chā taiyār kar,o.
73. Turn to the right.	૭૩. જમણી બાજૂ (or, બોરડૂ) ફરો.	jamnī bājū (*or*, bordū) phar,o.
74. Turn to the left.	૭૪. ડાબી બાજૂ (*or*, બોરડૂ) ફરો.	ḍābī bājū (*or*, bordū) phar,o.
75. Go home quickly.	૭૫. ઘેર જલદી જાવો.	gher jaldī jā,vo.
76. Move straight on.	૭૬. સિધા આગળચાલો. (*or*) નાકની સામે ચાલ્યા જાઓ.	sidhā āgal chāl,o. (*or*) nāk nī sāme chāl,yā jā,o.

* *Tiffin* is apparently a corruption of the Arabic word *tafannun*. 'Farāl' and 'chavenuṇ' are the Gujarātī words for 'luncheon'; the word *tiffin*, however, is better understood by all classes of the Natives.

†'Roṭlī' and 'roṭi' mean 'bread in general;' the English loaf, however, is called 'pāṇw' or 'pāṇw-roṭī'.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
60. yih aiṇ namak-ḥarām,ī hai.	īn aiṇ,i namak-ḥarāmī,ast.
61. tum wāhi,yāt bak,te ho.	shumā kalām,i bīhūda mī,gū,id.
62. albatta yih yūṇ,hī hai.	albatta īn chunīn ast.
63. *tiffin* lā,o.	*tiffin* bi,yār.
64. nāshtā* lā,o.	nāshtā bi,yār. (*or*) nahār bi,yār.
65. khānā kab taiyār ho,gā ?	ta,ām kai taiyār khāh,ad shud ?
66. roṭī, dūdh, aur shakar lā,o.	nān, wa shīr, wa shakar bi,yār.
67. misrī do.	kand bi,dih.
68. fānūs uṭhā,o.	mardangī bar-dār.
69. idhar ā,o.	īn-jā bi,yā.
70. kahāṇ se ā,e ho ?	az ku-jā mī,ā,īd ?
71. we kahāṇ jā,te haiṇ ?	īshān ku-jā mī,raw,and ?
72. chā banā,o.	chā,i taiyār kun.
73. sīdhe hāth (*or*, dāhine) phiro.	ba,dast,i rāst bi,gard.
74. dāwe hāth (*or*, bā,eṇ) phir,o.	ba,dast,i chap bi,gard
75. ghar ko jald,ī jā,o.	zūd ba, khāna bi,rau.
76. sīdhe āge chal,o. (*or*) nāk ke sīdhe chal,e jā,o.†	rāst bi,rau. (*or*) rāst *muhāzī,i* bīnī,i khud bi,rau.†

*In Bengal—'hāzirī.'

†This is equivalent to the slang phrase—'follow your nose'

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
77. Call the porters.	૭૭. હેલકરીઓ (*or*, મજૂરો; *or*, કૂલીઓ) ને બોલાવો.	helkarī,o (*or*, majūr,o; *or*, kūlī,o) ne bolāv,o.
78. Take away the table.	૭૮. મેજ લેઇ જાઓ.	mej le,ī jā,o.
79. What is your command?	૭૯. હુકમ શો છે?	hukm sho chhe?
80. Get ready the carriage.	૮૦. ગાડી તૈયાર કરો.	gāḍī taiyār kar,o.
81. It is of no consequence. *(or)* it does not signify. *(or)* it does not matter.	૮૧. કાંઇ મુજાકો નથી. (*or*) કાંઇ ફિકર નહીં. (*or*) કાંઇ પરવા નહીં.	kāṇ,ī mujāko na,thī. (*or*) kāṇ,ī fikr nahīṇ. (*or*) kāṇ,ī parvā nāhīṇ.
82. Are you at leisure?	૮૨. તમને ફુરસત છે?	tam ne fursat chhe?
83. Bring a little cold water.	૮૩. થોડું થંડું પાણી લાવો.	thoḍuṇ thanḍuṇ pānī lāv,o.
84. Bring water a little cold.	૮૪. પાણી લાવો જે થોડું થંડું હોય.	pānī lāv,o je thoḍuṇ thanḍuṇ ho,ya.
85. Have you made the bed?	૮૫. બિછાણું પાથર્યું છે?	bichhānuṇ pāthar,yuṇ chhe?
86. They are ignorant.	૮૬. તેઓ અજ્ઞાન (*or*, જાહિલ) છે.	te,o a,gnān (*or*, jāhil) chhe.
87. Whose book is this?	૮૭. આ ચોપડી કોની છે?	ā chopḍī ko nī chhe?
88. Go to the market.	૮૮. તમે બજારમાં જાઓ.	tame bajār māṇ jā,o.
89. Bring a little meat.	૮૯. થોડું માંસ (*or*, ગોશ) લાવો.	thoḍuṇ māṇs (*or*, gosh) lāv,o.
90. You will say something to me.	૯૦. મને કાંઈ કહેશો.	ma ne kāṇ,ī kah,esho.
91. Call my house steward.	૯૧. મારા ખાનસામાનને બોલાવો.	mā,rā khān-sāmān ne bolāv,o.
92. Order dinner.	૯૨. ખાણાનો હુકમ આપો.. (*or*) ખાણું લાવવાને હુકમ કરો.	khānā no hukm āp,o. (*or*, khānu lāv,vā,ne hukm kar,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
77. muzdūr,oṇ * (*or*, helkarī,oṇ; or, kūlī,oṇ). ko bulā,o.	ḥammāl,ān rā bi,talab.
78. mez le-jā,o.	mīz rā bi bar.
79. ḥukm kyā hai ?	ḥukm,i shumā chīst ?
80. gāḍī taiyār kar,o.	kālaska taiyār kun.
81. kuchh muzā,yaḳa nahīṇ. (or) kuchh fikr nahīṇ. (*or*) kuchh parwā nahīṇ.	muzā,yaka nīst.
82. tum ko fursat hai ?	ā,yā fursat dār,īd ?
83. thoḍā thanḍā pānī lā,o.	ḳadr,ī āb,i sard bi,yār.
84. pānī lā,o jo thoḍā thanḍā ho.	āb bi,yār ki kam sard bā sh,ad.
85. bichhaunā bichhā,yā hai ?	ā,yā rakht,i khāb andākhta,ī ?
86. we jāhil haiṇ.	īshān jāhil,and.
87. yih kitāb kis kī hai ?	īn kitāb māl,i kīst ?
88. tum bāzār jā,o.	dar bāzār bi,rau.
89. thoḍā gosht lā,o.	ḳadrī gūsht bi,yār.
90. mujh,e kuchh kah,oge.	shumā ma,rā chīz,ī khāh,īd guft.
91. me,re khān--sāmān ko bulā,o.	pīsh-khidmat,i ma,rā bi,talab.
92. khāne ka hukm do.	izm,i khūrāk bi,dih. (*or*) ta,ām rā bi,khāh.

* In Bengal—*motiyon.*

[The foot-notes attached to the preceding first nine pages of this book, are printed in *Pica* with the customary Anglo-Oriental *marks* or *characters* which direct the stress of the voice in pronunciation. The succeeding notes, however, are, on purpose, *printed in Long Primer, and without the accentuated types.* This, it is hoped, will prove a good exercise in reading the Anglo-Oriental characters].

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
93. I will go out.	૯૩. હું બાહાર જઈશ.	hun bāhār ja,īsh.
94. Where are my clothes ?	૯૪. મારાં લુગડાં કાંહાંછે?	mā,rāṇ lugḍ,āṇ kāhāṇ chhe ?
95. Please come quickly.	૯૫. મેહરબાની કરી જલદી આવજો.	mehr-bān,ī kar,ī jaldī āv,jo.
96. Repair the warehouse.	૯૬. વખારની મરામત કરો.(*or*) વખાર સમારો.	vakhār nī marāmat kar,o.(*or*)vakhār samār,o.
97. Bring the newspaper.	૯૭. વર્તમાન પત્ર લાવો.	vartmān-patr lāv,o.
98. Is this the very thing ?	૯૮. એ તેજ છે ?	e tej chhe ?
99. They are all there.	૯૯. સૌ તહાં છે.	sau tahāṇ chhe.
100. Who are you ?	૧૦૦. તમે કોણ છો ?	tame kon chho ?
101. What are you ? (*or*) what is your occupation ?	૧૦૧. તમારો ધંધો શોછે ? (*or*) તમે શો ધંધો કરોછો?	tamā,ro dhandho sho chhe ? (or) tame sho dhandho kar,o chho ?
102. Is any one there ?	૧૦૨. તહાં કોઈ છે ?	tahāṇ koī chhe ?
103. Say that again.	૧૦૩. તે ફરી કહો.	te pharī kah,o.
104. How are you ?	૧૦૪. તમે કેમ છો ?	tame kem chho ?
105. We shall go to-day.	૧૦૫. અમે આજ જઈશું.	ame āj ja,īshuṇ.
106. Move this way.	૧૦૬. એણી ગમ ચાલો.	enī gam chāl,o.
107. Move that way.	૧૦૭. પેલી ગમ ચાલો.	pelī gam chāl,o.
108. Why is the gun fired ?	૧૦૮. તોપ શામાટે છુટી?	top shā-māṭe chhut,ī ?
109. Send for the palanquīn* quickly.	૧૦૯. પાલખી જલદી મગાવો.	pālkī jaldī mangāv,o.
110. Has the master risen ?	૧૧૦. સાહેબ (*or*, શેઠ) ઉઠ્યા†છે ?	sāheb (*or*, sheṭh) uṭh,yā† chhe ?
111. This is a very fine fruit.	૧૧૧. આ ઘણું સારું ફલ છે.	ā ghanuṇ sāruṇ phal chhe.
112. This is wonderful news.	૧૧૨. આ અજબ ખબર છે.	ā ajab khabar chhe.
113. We are hungry and thirsty.	૧૧૩. અમે ભુખ્યા પ્યાસા છૈયે.	ame bhukh,ā pyās,ā chhai,ye.

*In India, *palki*, apparently from sans. *palak*, a couch. But it accords better with sp. and It. *palanca*, a pole, Port. *palanque*.

† The verb plural is here used in token of respect to the *Sahib* which is in the singular

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
93. maiṇ bāhir jā,ūngā.	man bīrūn khāh,am raft.
94. me,re kapḍe kahāṇ haiṇ ?	rakht,i man ku-jāst ?
95. mihr-bāṇ,ī kar ke jald,ī ā,iy o.	shafakat farmūd,a zūd bi,yā,īd.
96. koṭhī marammat kar,o.	ambār rā durust bi,kun. (*or*, marammat bi,kun).
97. khabar kā kāghaz lā,o.	ruz-nāma (*or*, akhbār-nāma) bi,yār.
98. yih wuh,ī hai ?	ā,yā īn ham-ān,ast ?
99. wahāṇ sab,hī haiṇ.	ān hā hama ān-jā hast,and.
100. tum kaun ho ?	shumā kīst,īd ?
101. tum,hārā dhandhā kyā hai ? (or) tum kyā dhandhā kār,te ho ?	shughl,i shumā chīst ?
102. wahāṇ ko,ī hai ?	ā,yā ān-jā kas,ī hast ? [bāz bi,gū).
103. wuh phir kah,o.	ān sukhan bār,i dīgar bi,gū. (*or*,
104. tum kaise ho ?	ahwāl,i shumā chi-gūna hast ?
105. ham āj ja,enge.	mā im-rūz khāh,īm raft.
106. idhar ko chal,o.	īn-sū (*or*, taraf) bi,rau.
107. udhar ko chal,o.	ān-sū (*or*, ḥadd) bi,rau.
108. top kyūṇ chhūṭ,ī ?	āz chi sabab tūp zad,and ?
109. pālkī jald,ī mangā,o.	*pālkī* zūd bi,talab.
110. sāhib uṭh,e† haiṇ ?	ā,yā arbāb az khāb bar-khāsta,and ?†
111. yih bahut khūb mewa hai.	īn bisyār khūb mīwa,īst.
112. yih ajīb khabar hai.	īn khabar,i ajab,īst.
113. ham bhūkh,e piyās,e haiṇ.	mā gurasna wa tishna hast,īm.

number.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
114. He is a good man.*	૧૧૪. તે સારૂં આદમી*છે.	te saruṇ ādmī* chhe.
115. She was a careful woman.	૧૧૫. તે હુશ્યાર ઓરત હતી.	te hush-yār orat hatī.
116. They are great rogues.	૧૧૬. તેઓ ઘણા લુચ્ચા (*or*, શોદા) છે.	te,o ghanā luchchā (*or*, shodā) chhe.
117. The whole land is level.	૧૧૭. બધી જમીન સરખી (*or*, સપાટ) છે.	badhī jamīn sarkhī (*or*, sapāṭ) chhe.
118. His heart is grieved.	૧૧૮. તેનું દિલ રંજીદઃ(*or*, ગમગીન) છે.	tenuṇ dil ranjīda (*or*, gamgīn) chhe.
119. Is your business now completed ?	૧૧૯. તમારૂં કામ હવે પુરૂં થયું ?	tam,āruṇ kām have purūṇ thayuṇ?
120. Is the proof of it strong ?	૧૨૦. તેનો પુરાવો (*or*, દાખલો) મજબૂત છે ?	te no purāvo (*or*, dākhlo) majbūt chhe ?
121. The sky is quite clear.	૧૨૧. આકાશ બીલકુલ સાફ છે.	ākāsh bilkul sāf chhe?
122. These are mischievous children.	૧૨૨. આ છોકરાં તુફાની (*or*, અટક ચાલાં;*or*, ઉછાછલાં) છે.	ā chhokrāṇ tufān,ī (*or*, aṭakchāl,āṇ, *or*; uchhāchhlāṇ) chhe.
123. They received great punishment.	૧૨૩. તેઓને મોટી શિક્ષા મળી.	te,o ne moṭī shikshā mal,ī.
124. They all remained hidden.	૧૨૪. તેઓ સગળા સંતાઈ રહ્યા (*or*, ભરાઈ બેઠા.)	te,o saglā santā,ī rah,yā (*or*, bharā,ī beṭhā).
125. Her heart is restless.	૧૨૫. તે (ઓરત) નું દિલ બેકરાર છે.	te (orat) nuṇ dil be-karār chhe.
126. He is foolish.	૧૨૬. તે બેવકુફ છે.	te be-wakuf chhe.
127. This paper is moist.	૧૨૭. આ કાગજ ભિનો (*or*, હવાએલો; *or*, તર) છે.	ā kāgaj bhino (*or*, havā,elo; *or*, tar) chhe.
128. Don't make a noise.	૧૨૮. ગોંગાટ કરો માં. (*or*) બુમ પાડો માં.	goṇgāṭ kar,o māṇ. (*or*) bum pāḍ,o māṇ.
129. What are you saying ?	૧૨૯. તમે શું કહો છો ?	tame shuṇ kah,o chho?
130. Whence are you come ?	૧૩૦. તમે કાંહાંથી આવ્યા ?	tame kāhāṇ thī āv,yā?
131. Go away, you have leave.	૧૩૧. ચાલ્યા જાઓ, તમને રજા છે.	chāl,yā jā,o, tam ne rajā chhe.

Man is a nobler word than *person* or *individual*. The same distinction is observed in the East; and *admi*, a man, is consequently a nobler word than *shakhs*, a person or

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
114. wuh achchhā ādmī* hai.	ū ādam,i° khūb,īst.
115. wuh hūsh-yār ạurat thī.	ān zan hūsh-yār būd.
116. we baḍe luchche (*or*, ḥarām-zāde) haiṇ.	īshān bisyār daghā-bāz hast,and.
117. sab zamīn barābar hai.	tamām,i zamīn hamwār,ast.
118. us kā dil ranjīda hai.	dil,i ū ranjīda,ast.
119. tum,hārā kām ab tamām hūā ?	ā,yā kār,i shumā ḥālā tamām shuda,ast ?
120. us kī dalīl mazbūt hai ?	ā,yā dalil,i ān mazbūt,ast ?
121. āsmān khūb sāf hai.	āsamān ba-kullī sāf,ast.
122. ye bachche shokh haiṇ.	īn bachcha hā sharīr hast,and.
123. un,hoṇ ne baḍī sazā pā,i.	īshān ba sazā,i sakht rasīd,and.
124. we sab chhip rah,e.	ān,hā hama pinhān mānd,and.
125. us (ạurat) kā dil be-ḳarār hai.	dil,i ān zan bī-ḳarār,ast.
126. wuh be-wuḳūf hai.	ū bī-wuḳūf,ast.
127. yih kāghaz tar hai.	īn kāghaz tar,ast.
128. shor mat kar,o.	ghaughā ma,kun.
129. tum kyā kah,te ho ?	shumā chi mī,gū,īd ?
130. kahāṇ se ā,e ho ?	az ku-jā āmada,īd ?
131. chal,e jā,o, rukhsat hai.	bi,rau, murakhkhas hast,ī.

individual. In like manner, *ạurat*, a woman, is a nobler word than *randi* which generally means an *inferior woman*. It is worthy of remark that *ạurat* also signifies a *wife*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
132. Go not there again.	૧૩૨. તહાં ફરી જશોમાં.	tahāṇ pharī ja,sho māṇ.
133. Put us on shore.	૧૩૩. અમને કિનારે ઉતારો.	am ne kināre utār,o.
134. Who lives there?	૧૩૪. તહાં કોણ રહે છે ?	tahāṇ kon rah,e chhe?
135. Go on straight forward.	૧૩૫. સિધા આગળ ચાલ્યા જાઓ.	sidhā āgal chāl,yā jā,o.
136. Bring some wine and water.	૧૩૬. કાંઇ શરાબ પાણી લાવો.	kā,iṇ sharāb pānī lāv,o
137. Cool the water well.	૧૩૭. પાણી સારી પેઠે થંડું કરો.	pānī sārī paṭhe thaṇḍuṇ kar,o.
138. The dinner is on the table.	૧૩૮. ખાણું મેજપર આવ્યું.	khānuṇ mej par āv,yuṇ.
139. What is her name ?	૧૩૯. તે (ઓરત)નું નામ શું છે ?	te (orat) nuṇ nām shuṇ chhe ?
140. He is very clever.	૧૪૦. તે ઘણો ચતુર છે.	te ghano chatur chhe.
141. It is fair to-day.	૧૪૧. આજ આસમાન સાફ છે.(*or*) આજ ઉઘાડ છે.	āj asmān sāf chhe.(*or*) āj ughāḍ chhe.
142. It was quite close yesterday.	૧૪૨. ગઇ કાલે હવા બિલકુલ બંદ હતી.	ga,ī kāle havā bilkul band hatī.
143. He has made confession.	૧૪૩. તેણે ઇકરાર કીધો છે.	te,ne iḳrār kīdho chhe.
144. Make a signal for coming here.	૧૪૪. હિયાં આવવાને ઈશારત કરો.	hiyāṇ av,vā ne ishārat kar,o.
145. Send them to my house.	૧૪૫. તેઓને મારે ઘેર મોકલો.	te,o ne mā,re gher moklo.
146. Sprinkle a little water.	૧૪૬. થોડું પાણી છાંટો.	thoḍuṇ pānī chhāṇṭo.
147. Turn back that leaf.	૧૪૭. તે વરક ફેરવો. (*or*, ઉથલાવો).	te varak phervo. (*or*, uthlāv,o).
148. Tie their hands and feet.	૧૪૮. તેઓના હાથ પગ બાંધો.	te,o nā hāth pag bāṇdh,o.
149. Put those rupees in the bag.	૧૪૯. તે રૂપીઆ કોથલી માં ભરો.	te rūpīyā kothlī māṇ bhar,o.
150. There is a beggar at the door.	૧૫૦. બારણા આગળ એક ફકીર છે.	bārnā āgal ek fakīr chhe.
151. He is very intelligent.	૧૫૧. તે બહુ બુદ્ધીમાન છે.	te bahu buddhī-man chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
132. wahāṇ phir mat jā,o.	tār,i dīgar ān-jā ma,rau.
133. ham ko kināre par utār,o.	mā rā bar kināra pā,īn kun. (*or*) mā rā ba khushk,ī bi,bar.
134. wahāṇ kaun rah,tā hai ?	ān-jā ki suknā dār,ad ?
135. sīdhe āge cha,le jā,o.	rāst bi,rau.
136. kuchh sharāb pānī lā o.	yak-khurda sharāb wa āb bi,yār.
137. pānī ko khūb ṭhanḍā kar,o.	āb rā khūb sard bi,kun.
138. khānā mez par ā,yā.	ta,ām bar mīz ḥāzir,ast.
139. us (aurat) kā nām kyā hai ?	nām,i ān zan chīst ?
140. wuh bahut chālāk hai.	ū bisyār chālāk,ast.
141. āj din parchhā hai.	im-rūz āsamān sāf,ast.
142. kal hawā bilkul band thī.	dī-rūz hawā bilkul maḥbūs būd.
143. us ne ikrār kiyā hai.	ū kabūl karda,ast.
144. yahāṇ ā,ne kā ishāra kar,o.	ishāra bi,kun tā īn-jā bi,yāyad.
145. un ko me,re ghar bhej-do.	īshān rā ba khāna,i man bi,firist.
146. thoḍā pānī chhidko.	kadr,ī āb bi,pāsh.
147. us warak ko ultā,o.	ān warak rā bi,gardān.
148. un ke hāth pā,oṇ bāṇdh,o.	dast o pā,i ān,hā rā bi,band.
149. un rūpī,yoṇ ko thailī meṇ bhar,o.	ān rūpī,ya,hā rā dar kīsa kun.
150. darwāze par ek faḳīr hai.	gadā,ī dar,i khāna īstāda,ast.
151. wuh baḍā āḳil hai.	ū bisyār ākil,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
152. This is very bad meat.	૧૫૨. આ ઘણું ખરાબ માંસ છે.	ā ghanuṇ kharāb māṇs chhe.
153. Come back this way.	૧૫૩. ફરીને હિયાં આવો.	phar¡ī¸ne hiyāṇ āv¸o.
154. Move a little slower.	૧૫૪. જરા આસ્તે ચાલો.	jarā āste chāl¸o.
155. Come, take off my boots.	૧૫૫. આવો, મારા બૂટ કાહાડો.	āv¸o, mā¸rā *boot* kāhāḍ¸o.
156. God is light.	૧૫૬. ખુદા નૂર છે.	khudā nūr chhe.
157. Come out of the house.	૧૫૭. ઘરમાંથી નિકળો.	ghar māṇ-thī niklo.
158. Wash your hands and face.	૧૫૮. તમારા હાથ મોં ધુઓ.	tam¸ārā hāth moṇ dhu¸o.
159. Did you wash my dog?	૧૫૯. તમે મારા કુતરાને નવરાવ્યો?	tame mā¸rā kutrā ne navrāv¸yo?
160. I will bathe at a quarter to six.	૧૬૦. હું પોણા છ વાગે નાહીશ.	huṇ ponā chha vāg¸e nāhā¸īsh.
161. He has many friends.	૧૬૧. તેના ઘણા મિત્ર છે.	te nā ghanā mitra chhe.
162. What benefit will there be in that?	૧૬૨. તેમાં શો ફાયદો થશે?	te māṇ sho fā¸ido tha¸she?
163. They have suffered much sorrow.	૧૬૩. તેઓએ બહુ દુઃખ ખમ્યું છે.	te¸o e bahu dukh kham¸yuṇ chhe.
164. There are many playthings in the bazar.	૧૬૪. બજારમાં ઘણાં રમકડાં છે.	bajār māṇ ghanāṇ ramakḍāṇ chhe.
165. He will take his bath.	૧૬૫. તે નાહ.શે.	te nāhā¸she.
166. This translation is very good.	૧૬૬. આ તરજુમો ઘણો સારો છે.	ā tarjumo ghano sāro chhe.
167. His case will come on today.	૧૬૭. તેનો મુકદ્દમો આજ નિકળશે.	te no mukaddamo āj nikal¸she.
168. Your watch goes well.	૧૬૮. તમારું ઘડીઆલ ઠીક ચાલે છે.	tam¸ārūṇ ghaḍiyāl ṭhīk chāl¸e chhe.
169. This is a wax candle.	૧૬૯. આ મીણબત્તી છે.	ā mīn-battī chhe,
170. How much is the fare of the boat?	૧૭૦. હોડીનું ભાડું કેટલું છે?	hoḍī nuṇ bhāḍuṇ keṭ-luṇ chhe?
171. What o'clock is it?	૧૭૧. કેટલા વાગ્યા છે?	keṭlā vāg¸yā chhe?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
152. yih bahut kharāb gosht hai.	īn gūsht bisyār bad,ast.
153. ghūm,kar iḍhar ā,o.	bi,gard wa īn-jā bi,yā.
154. zarrā āhista chal,o.	ḳadr,ī āhista bi,rau.
155. ā,o, moze utār,o.	bi,yā chakma az pā,i man bīrūn kun.
156. khudā nūr hai.	khudā nūr,ast.
157. ghar se niklo.	az khāna bīrūn bi,rau.
158. ap,ne hāth muṇh dho.	dast o rū,i khud bi,shū.
159. tum ne me,re kutte ko nahlā,yā ?	ā,yā sag-i ma rā shust,ī ?
160. maiṇ paune chha baj,e nahā,ūṇgā.	man ba sā,at,i si rub' kam ghusl khāh,am kard. (*or*, āb bar khāh,am kard).
161. us ke bahut dost haiṇ.	ū dūst bisyār dār,ad.
162. us meṇ kyā fā,ida ho,ga ?	dar īn chi fā,ida khāh,ad būd ?
163. un,hoṇ ne bahut dukh uṭhā,yā hai.	īshān ranj,i bisyār burda,and.
164. bāzār meṇ bahut khilone haiṇ.	dar bāzār bāzī,cha,i bisyār hast.
165. wuh nahā,egā.	ū ghusl khāh,ad kard.
166. yih tarjuma bahut achchhā hai.	īn tarjama bisyār khūb,ast.
167. us kā muḳaddama āj ho,gā.	mukaddama,i ū im-rūz rujū' khāh,ad shud.
168. tum,hārī ghaḍiyāl(*or*, ghaḍi) achchhī chal,tī hai.	sā,at,i shumā khūb mī,raw,ad.
169. yih mom-battī hai.	īn sham,i mūm,ast.
170. hoḍī kā kitnā bhāḍā hai.	kirāya,i baggāra (*or*, tashāla) chand,ast ?
171. kitne baj,e haiṇ ? (*or*) ka,ī ghaḍi din chaḍh,ā hai ?	chi sā,at,ast ? (*or*) sā,at chānd,ast ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
172. Brush my hat and coat.	૧૭૨. ટોપી અને ડગલો ઝાડો. (*or*, સાફ કરો).	ṭopī ane ḍaglo jhāḍ,o. (*or*, sāf kar,o).
173. Comb your hair.	૧૭૩. તમારા બાલ હોરો.	tam,ārā bāl hor,o.
174. What is the fare for a day ?	૧૭૪. એક દિવસનું ભાડું શું છે ?	ek divas nuṇ bhāḍuṇ shuṇ chhe ?
175. This fruit is very acid.	૧૭૫. આ ફળ બહુ ખાટું છે.	ā phal bahu khāṭuṇ chhe.
176. Why are you angry ?	૧૭૬. તમે શા માટે રીસ ચઢાવો છો ?	tame shā-māṭe rīs chaḍhāv,o chho ?
177. This is a very difficult business.	૧૭૭. આ ઘણું મુશ્કિલ કામ છે.	ā ghanuṇ mushkil kām chhe.
178. They are very artful.	૧૭૮. તેઓ બહુ ખંધા છે.	te,o bahu khandhā chhe.
179. This is a very beautiful garden.	૧૭૯. આ બહુ સુંદર બાગ (*or*, વાડી) છે.	ā bahu sundar bāg (*or*, vāḍī) chhe.
180. This cloth is very coarse.	૧૮૦. આ કપડું (*or*, લુગડું) ઘણું જાડું છે.	ā kapḍuṇ (*or*, lugḍuṇ) jāḍuṇ chhe.
181. Are you fit for the business ?	૧૮૧. તમે તે કામને લાયક છો ?	tame te kām ne lā,ik c..ho ?
182. He has got a long beard.	૧૮૨. તેની લાંબી દાઢી છે.	te nī lāmbī dāḍhī chhe.
183. What bird is this ?	૧૮૩. આ શું પંખી છે ?	ā shūṇ pankhī chhe ?
184. He is drunk. (*or*) He is intoxicated.	૧૮૪. તે પીધેલો છે. (*or*) તે છાકટો છે.	te pīdhelo chhe. (*or*) te chhāḳṭo chhe.
185. He is a drunkard. (*or*) He is a toper.	૧૮૫. તે પીનાર છે. (*or*) તે દારૂબાજ છે. (*or*) તે દારૂડીઓ છે.	te pīnār chhe. (*or*) te dārū,bāj chhe. (*or*) te dārū,ḍīyo chhe.
186. He is dead drunk.	૧૮૬. તે ચકચુર છે.	te chakchur chhe.
187. They are decidedly guilty.	૧૮૭. તેઓ ખચિત અપરાધી છે.	te,o khachit aprādh,ī chhe.
188. Whose field is this ?	૧૮૮. આ ખેતર કોનું છે ?	ā khetar ko nuṇ chhe ?
189. There are many flies here.	૧૮૯. હીયાં ઘણી માખી છે.	hīyāṇ ghanī mākhī chhe.
190. They have great prudence.	૧૯૦. તેઓ ઘણા વિવેકી છે.	te,o ghanā vivek,ī chhe.
191. How many people were present ?	૧૯૧. કેટલાં આદમી હાજર હતાં ?	keṭlāṇ ādmī hājar hatāṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
172. ṭopī aur ḍaglā (*or*, kurtā) jhāḍ,o.	kulāh wa kulūcha,i ma rā sāf kun.
173. tum,hāre bāl,oṇ meṇ kanghī kar,o.	mū,i kh,ud rā shāna kun.
174. ek din kā bhāḍā kyā hai ?	kirāya,i yak rūz chand,ast ?
175. yih phal bahut khaṭṭā hai.	īn mīwa bisyār tursh,ast.
176. tum kis-wāste ghusse ho,te ho ?	shumā chi rā khashm mīgīr,īd ?
177. yih bahut mushkil kām hai.	īn kār bisyār mushkil,ast.
178. we baḍe ḥīla,bāz haiṇ.	īshān bisyār ḥīla,bāz hast,and.
179. yih bahut khub-sūrat bāgh hai.	īn bāzh,ast bisyār khush-numā.
180. yih kapḍā bahut moṭa hai.	īn pārcha bisyār kuluft,ast. (*or*, zibr,ast).
181. tum us kām ke lā,iḳ ho ?	ā,ya shumā lā,iḳ,i īn kār hast,īd ?
182. us kī lambī dāḍhī hai.	ū rīsh,i darāz (*or*, buland) dār,ad.
183. yih kyā panchhī hai ?	īn chī paranda hast ?
184. wuh matwālā (*or*, mast) hai?	ū mast,i sharāb,ast.
185. wuh pīne,wālā hai.	ū sharāb,ī hast.
186. wuh bad-mast hai.	ū bad-mast,ast.
187. we be,shakk taḳsīr,wār haiṇ.	bī,shakk īshān muḳassir hast,and.
188. yīh khet kis kā hai ?	īn kisht māl,ī kīst ?
189. yahāṇ bahut makkhi,yāṇ haiṇ.	īn-jā magas bisyār,ast.
190. we bahut dūr-andesh haiṇ.	īshān bisyār zīrak hast,and.
191. kitne ādmī hāzir the ?	chand nafar ḥāzir būd,and ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
192. There is no oil in the lamp.	૧૯૨. દિવામાં તેલ નથી.	divā māṇ tel na,thī.
193. Give me a sample.	૧૯૩. મને એક નમૂનો આપો.	ma ne ek namūno āp,o.
194. This is a mere stratagem.	૧૯૪. આ માત્ર તાલમેલ છે.	ā mātra tāl,mel chhe.
195. Where is his shop?	૧૯૫. તેની દુકાન કયાં છે?	te nī dukān kyāṇ chhe.
196. Have you got a rope?	૧૯૬. તમારી પાસે દોરડું છે?	tam,ārī pāse dorḍuṇ chhe?
197. The king sat upon the throne.	૧૯૭. પાદશાહ*તખ્ત પર બેઠા.	pād-shāh* takht par beṭhā.
198. His voice is good.	૧૯૮. તેનો સાદ સારો છે.	te no sād sāro chhe.
199. What sort of animal is this?	૧૯૯. આ કઈ જાતનું જાનવર છે?	ā ka,ī jāt nuṇ jān,var chhe?
200. What is your advice?	૨૦૦. તમારી સલાહ શી છે?	tam,ārī salāh shī chhe?
201. What is your age?	૨૦૧. તમારી વય કેટલી છે?	tam,ārī vaya keṭlī chhe?
202. Send the *Pālkī* near me.	૨૦૨. પાલકી મારી પાસે મોકલો.	pālkī mā,rī pāse moklo.
203. Give me the whip and hat.	૨૦૩. ચાબુક અને ટોપી આપો.	chābuk ane ṭopī āp,o.
204. Bring water for washing the hands.	૨૦૪. હાથ ધોવાનું પાણી લાવો.	hāth dho,vā nuṇ pānī lāv,o.
205. How is your health?	૨૦૫. તમારી પ્રકૃતિ કેવી છે?	tam,ārī prakriti kevī chhe?
206. How is your honor's health.?	૨૦૬. સાહેબની પ્રકૃતિ કેવી છે?	sāheb nī prakriti kevī chhe?
207. Bring a suit of clothes.	૨૦૭. એક જોડ કપડાં લાવો.	ek joḍ kapḍāṇ lāv,o.
208. Bring the ink-stand, pen, and paper.	૨૦૮. દુવાત, કલમ, કાગજ લાવો.	duwāt, kalam, kāgaj lāv,o.
209. Whose horse is that?	૨૦૯. તે કોનો ઘોડો છે?	te ko no ghoḍo chhe?
210. This ground is salt (barren).	૨૧૦. આ જમીન ખારી છે.	ā jamīn khārī chhe.

*Strictly speaking, *pad-shah* is composed of two Persian words signifying a *great king*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
192. chirāg̲h meṇ tel nahīṇ.	dar chirāg̲h raug̲han nīst.
193. mujh ko ek namūna do.	ma rā namūna,ī bi,dih.
194. yih faḳat ḥila hai.	īn maḥz,ī ḥila hast.
195. us kī dūkān kahāṇ hai ?	dūkān,ī ū ku-jā,st ?
196. tum,hāre pās rassā hai ?	āyā shumā rasan (*or*, sāzī) dār,id ?
197. pād-shāh* takḫt par baiṭhe.	pād-shāh* bar takḫt bi,nishast, and.
198. us kī āwāz achchhī hai.	ū k̲hush-āwāz,ast.
199. yih kaun-sā jān,war hai ?	īn chī jān,war,ast ?
200. tum,hārī kyā salāḥ hai ?	salāḥ,i shumā chīst ?
201. tumhārī ṿmr kitnī hai ?	ṿmr,i shumā chand,ast ?
202. pālkī me,re pās bhej,o.	*pālaki* nāzd,i man bi,firist.
203. chābuk aur ṭopī do.	ḳāmchī wa kulāh bi,dih.
204. hāth dho,ne kā pānī lā,o.	āb bi,yār tā dast bi,shū,yam.
205. tum,hārā mizāj kaisā hai ?	aḥwāl,i shumā chi-gūna hast ?
206. āp kā mizaj kaisā hāi ?	aḥwal,i sar,kār,i janāb ?
207. ek joḍā kapḍā lā,o.	yak dast rak̲ht bi,yār.
208. dawāt, ḳalam, kāg̲haz lā,o.	dawāt, wa ḳalam, wa kāg̲haz bi,yar.
209. wuh kis kā ghoḍā hai ?	ān asp māl,i kīst ?
210. yih zamīn khār,i (*or*, lon,ā) hai.	īn zamīn shūr,ast.

It also means a *protector*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
211. They are very avaricious.	૨૧૧. તેઓ ઘણા લાલચી છે.	te,o ghanā lālchī chhe.
212. This rupee is adulterated.	૨૧૨. આ રૂપીઆમાં ભેળ સેળ છે.	ā rūpī,ā mān bhel-sel chhe.
213. Its shape is bad.	૨૧૩. તેનો આકાર ખરાબ છે.	te no ākār kharāb chhe.
214. The English language is difficult.	૨૧૪. અંગરેજી ભાષા મુશ્કિલ છે.	angrejī bhāshā mush-kil chhe.
215. Brush off the spider's web.	૨૧૫. કરોળીઆનું પડ ઝાડી નાખો.	karolī,ā nun paḍ jhāḍī mākh,o.
216. What crime has he committed ?	૨૧૬. તેણે શી તકસીર કીધી છે ?	te ne shī taksīr kīdhī chhe ?
217. There is much due on the grass.	૨૧૭. ઘાસપર બહુ દવ છે.	ghās par bahu dav chhe.
218. Now they are very helpless.	૨૧૮. હમણા તેઓ ઘણા લાચાર છે.	hamnā te,o ghanā lā-chār chhe.
219. What business are you doing ?	૨૧૯. તમે શું કામ કરો છો ?	tame shun kām kar,o chho ?
220. There is no end of his chattering.	૨૨૦ તેના બકવાનો કાંઈ છેડો નથી.	te nā bak,vā no kāṇ,ī chheḍo na,thi.
221. They made much apology.	૨૨૧. તેઓઇ ઘણી માફ માગી.	te,o e ghanī māf māgī.
222. He has gone to his (own) house.	૨૨૨. તે પોતાને ઘેર ગયો છે.	te potā ne gher gayo chhe.
223. He has gone to his (another person's) house.	૨૨૩. તે તેને ઘેર ગયોછે.	te te ne gher gayo chhe.
224. There are many fruits in that garden.	૨૨૪. તે બાગમાં ઘણાં ફલ છે.	te bāg mān ghanān phal chhe.
225. I have a headache.	૨૨૫. મારૂં માથું દુઃખેછે.	mā,run māthun dūkh,e chhe.
226. She has a toothache.	૨૨૬. તે (ઓરત)નો દાંત કળેછે.	te (orat) no dānt kal,e chhe.
227. Where did you hear this news ?	૨૨૭. તમે એ ખબર કયાં સાંભળી ?	tame e khabar kyān sāmbhlī ?
228. It is late, let us depart.	૨૨૮. મોડું થયુંછે, ચાલો આપણે ઘેર જઈએ.	moḍun thayun chhe, chāl,o āp,ne gher jaī,ye.
229. He has a liver complaint.	૨૨૯. તેને કલેજાંનું દરદ થયુંછે.	te ne kalejān nun dard tha,yun chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
211. we bahut lāl̤chī haiṇ.	īshān bisyār ḥirs dār,and.
212. yih rūpiyā mekẖ,ī hai.	īn rūpiya dāk̲hīl dār,ad. (*or*) īn rūpiya kalb,ast.
213. us kī shakl bad hai.	shakl,ash k̲harāb,ast.
214. angrez,ī zabān mushkil hai.	zabān,i angrez,ī mushkil,ast.
215. makḍī kā jālā chhuḍ,ā dāl,o.	parda,i ạnkabūt rā pāk kun.
216. us ne kyā taḳsīr kī hai ?	ū chi taḳsīr karda,ast ?
217. ghās par bahut shab-nam hai.	shab-nam,i bisyār bar giyāh mī bāsh,ad.
218. ab we bahut lā-chār haiṇ.	īshān ḥ̤ālā bisyār lā-chār hast,and.
219. tum kyā kām kar,te ho ?	shumā chi kār mī,kun,īd ?
220. us ke bak,ne kī intihā nahīṇ.	bīhūda gū,ī,i ū intihā na dār,ad.
221. un,hoṇ ne bahut ụzr kiyā.	īshān ma,ạzarat,i bisyār kai d,and.
222. wuh ap,ne ghar ko gayā hai.	ū ba k̲hāna,i k̲hud rafta ast.
223. wuh us ke ghar ko gayā hai.	ū ba k̲hāna,i ū rafta,ast.
224. us bāg̲h meṇ phal bahut hain.	dar ān bāg̲h mīwa bisyār hast.
225. me,rā sir dukh,tā hai. (*or*) me,re sir meṇ dard hai.	sar,i man dard mi,kun,ad.
226. us (ạurat) ke dāṇt meṇ dard hai.	dandān,ī ān zan dard mī,kun,ad.
227. tum ne yih k̲habar kahāṇ sun,ī ?	shumā īn k̲habar az ku-jā sha-nīd,īd ?
228. der hū,ī, chal,o ham ghar ko jā,weṇ. (*or*, ham rukẖsat hoṇ).	dīr shud, mā bā,yad murakẖ,k̲has bi,shaw,īm.
229. us ko kaleje kā dard hū,ā hai.	ū dard,i jigar dār,ad.

PART II.

INTRODUCTORY PHRASES.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. yih achchhā mausim hai.	īn mausim khūb,ast.
2. us bāj ko bāgh meṇ bo.	ān tukhm rā dar bāgh bi,kār.
3. kal se āj sardī zi,yāda hai.	hawā,i im,rūz nīsbat ba dī,rūz khunuk,tar,ast.
4. yih satr bih,tar hai.	īn satr bih,tar,ast.
5. us kā dil bahut gham,gīn hai.	dil,i ū bisyār gham,gīn,ast.
6. yih bāt tamām jhūṭh hai.	in ḳissa tamām durūgh,ast.
7. yih khūb kishmish hai.	īn kishmish bisyar khūb,ast.
8. us kā baḍā makān hai.	ū khāna,i buzurg dār,ad.
9. yih kamarā khūb raushan hai.	īn utāḳ bisyār raushan,ast.
10. yih dewal bahut ūṇchā hai.	īn kalisiyā bisyār buland,ast.
11. yih kapḍā kitnā lamba hai ?	īn pārcha chi-kadr tūl,ast ?
12. ye bahut kharāb laḍke haiṇ.	īn bachcha,hā bisyār sharīr hast, and.
13. us kā mizāj bo,rahm hai.	tabī,aṭ,i ū bī,rahm,ast.
14. we sust aur ghāfil haiṇ.	īshān sust wa ghāfil hast,and.
15. shā,bāsh !*	zih ! (*or*) ahsan !†
16. jai jai kār !	taāl-allah ! (*or*) ḥamd-allah ! (*or*) tabārak-allah !

taal-allah chi daulat daram im-shab,
ki amad nagahan dil-daram im-shab
chu didam rui khubash sujda kar lam,
ba *hamdillal*, niku kirdaram im-shab —HAFIZ
afarin bar rawani Pir lausi,
an hum ayun niha bi farkhunda —ANWARI.
taal-allah zihi kaiyumi dana,
tawanai duhi har na-tawana.—JAMI.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
17. Well done!	૧૭. આફરીન !	āfrīn !
18. How excellent!	૧૮. વાહવાહ ! (*or*) કેવું સારૂં !	vāh-vāh ! (or) kevuṇ sāruṇ !
19. How fortunate!	૧૯. ધન્યછે !	dhanya chhe !
20. *What an affair!*	૨૦. એ શી વાતછે !	e shī vāt chhe !
21. Fie fie! Tush!	૨૧. શિવ શિવ ! (*or*) તોબા તોબા ! (*or*) અરે અરે!	shiv shiv ! (*or*) tobā tobā ! (*or*) are are !
22. Fie!	૨૨. છટ!(*or*)છિટ!(*or*)છુ! (*or*) ધિક ! (*or*) થુ થુ !	chhaṭ ! (*or*) chhiṭ ! (*or*) chhu ! (*or*) dhik ! (*or*) thu thu !
23. Avaunt! Away!	૨૩. દૂર થા ! (*or*)ચાલ ! (*or*) નિકળ ! (*or*) કાળું કર ! (*or*) હત !	dūr thā ! (*or*) chāl ! (*or*) nikal ! (*or*) kāluṇ kar ! (*or*) hat !
24. Hollo!	૨૪. ઓ ! (*or*) રે! (*or*) અરે !	o ! (*or*) re ! (*or*) are !
25. They are of a stern disposition.	૨૫. તેઓનો સ્વભાવ કઠોર છે.	te,o no svabhāv kaṭhor chhe.
26. I feel giddy.	૨૬. મને ઘુમરી આવેછે. (*or*) મારૂં માથું ઘુમેછે.	ma ne ghumrī āv,e chhe. (*or*) mā,ruṇ māthuṇ ghum,e chhe.
27. He is civil.	૨૭. તે ભલો છે.	te bhalo chhe.
28. I am tired.	૨૮. હું થાકી ગયોછું.	huṇ thāk,ī gayo chhuṇ.
29. Go to-night.	૨૯. આજ રાતે જજો.	aj rāt,e ja,jo.
30. Go this *very* night.	૩૦. રાતો રાત જજો.	rāt,o rāt ja,jo.
31. The long and short of it is this.	૩૧. એનો ખુલાસો એ છે.	e no khulāso e chhe.
32. The whole of it.	૩૨. બધું એ.	badhuṇ e.
33. He was wont to say.	૩૩. તે કહ્યા કરતો હતો.	te kah,yā kar,to hato.

khusha sar-farazani kutah dast,
buzurgani khurd o bulandani past.—ANON.
zihi ghairat ki dar ghairat fuzudan,
chunin tartibha danad namudan.—NIZAMI.
ba *hamdillah* ki ba kadri bulandash,
kamali dar na yamad juz sapandash.—NIZAMI.
zihi daulati madari ruzagar,
ki rudi chunin parwarad dar kinar.—SAADI.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
17. āfṭīn !	āfarīn !
18. wāh-wāh ! (*or*) kyā khūb !	bah bah ! (*or*) khush,ā ! (*or*) bārak-allah !
19. dhanī-dhan !	khunuk !
20. yih kyā bāt hai ! (*or*) wāh jī !	īn chi ḥarf,īst !
21. hat ! (*or*) tauba tauba !	tauba !
22. chhī-chhī !	uf ! (*or*) akh !
23. dūr ! (*or*) dūt ! (*or*) chal ! (*or*) nikal ! (*or*) muṇh kālā kar !	bi,rau, gum shaw !
24. ai ! (*or*) ho ! (*or*) e !	ai !
25. we tund-mizāj haiṇ.	īshān tursh-rū hast,and.
26. mujh,e ghumrī ā,tī hai. (*or*) me,rā sir ghūm,tā hai.	man daurāṇ,ī sar dār,am.
27. wuh bhalā hai.	ū sāhib sulūk,ast (*or*) ū ādam,i hisābīst.
28. maiṇ thak gayā hūṇ.	man mānda shuda,am. (*or*) khasta shuda,am.
29. āj rāt ko jā iyo.	im,shab bi,rau.
30. āj hī rāt chal,e jā,o (*or*) rāt hī rāt chal e jā o.	ham,īn shab bi,rau.
31. is kā khulāsa yih hai.	khulāsa,ī ān īn,ast.
32. sab kā sab.	tamām,an.
33. wuh kah,ā kar,tā thā.	ū hamīsha mī guft.

zihi dukhtı khakan, Alexandra nam,
zı tazwiyı Edward, shud shad-kam —BAHMAN
bar u *afarin* ku kunad *afarin*,
bar an bakhtı bidar o taj o nagin —FIRDAUSI.
wah kı gar murda bar gardidi,
ba miyani kalub o jan and —SAADI
ah az jaur o jafa zaman
kaz sitam bas jibi jan o dil darid.—ANON.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
34. I am sleepy.	૩૪. મને ઉંઘ આવે છે.	ma ne uṇgh āv,e chhe.
35. This paper is too stiff.	૩૫. આ કાગજ બહુ કઠિણ છે.	ā kāgaj bahu kaṭhin chhe.
36. Your advice is suitable.	૩૬. તમારી સલાહ મુનાસિબ છે.	tam,ārī salāh munāsib chhe.
37. These things are valuable.	૩૭. આ ચીજો કીમતી છે.	ā chīj,o kīmtī chhe.
38. His mind is unsteady.	૩૮. તેનું મન ચંચળ છે.	te nuṇ man chanchal chhe.
39. The whole field.	૩૯. ખેતરનું ખેતર.	khetar nuṇ khetar.
40. Ah!	૪૦. આ:હા !	ā,hā !
41. This is a useful book.	૪૧. આ કામનો ગ્રંથ છે.	ā kām no granth chhe.
42. You are of no use to me.	૪૨. તું* મને કસા કામનો નથી.	tuṇ* ma ne kasā kām no na,thī.
43. If you do such a thing again, you shall be beaten.	૪૩. જો ફરી એવું કામ કરશો, તો માર ખાશો.	jo pharī evuṇ kām kar,sho, to mār khā,sho.
44. Choose what is right, shun what is wrong.	૪૪. ખરી વાતને પસંદ કરો, ને ખોટી મેલી દો.	kharī vāt ne pasand kar,o, ne khoṭī mel,ī do.
45. Had I been you, I would not have done so.	૪૫. જો હું તમારી જગા પર હોત, તો એમ ન કરત.	jo huṇ tam,ārī jagā par hot, to em na kar,at.
46. I am chosen by the Hon'ble Government for this office.	૪૬. આ કામ ઉપર નામદાર સરકારે મને પસંદ કરયો છે.	ā kām upar nām-dār sar-kār,e ma,ne pasand kar,yo chhe.
47. If you had come yesterday, you would have got your pay.	૪૭. જો તમે કાલે આવ્યા હોત, તો તમારો મુશારો તમને મળત.	jo tame kāl,e āv,yā hot, to tam,āro mushāro tam ne mal,at.
48. I waited for you till I was tired.	૪૮. હું તમારી વાટ જોઈ જોઈને થાકી ગયો.	huṇ tam,ārī vāṭ jo,ī jo,ī ne thāk,ī gayo.
49. You kept me waiting a long time yesterday.	૪૯. કાલે તમે મને ઘણી વાટ જોવાડી. (*or*, જોવડાવી).	kāl,e tame ma ne ghanī vāṭ jovāḍ,ī. (*or*, jovḍāv,ī).

* The singular of the second person is used by a superior addressing a person of a very inferior position *only*. In addressing an equal, or any decent person, therefore, the plural of the second person should, except in case of extreme familiarity. be

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
34 mujh,e nīnd ātī hai	[hast,am khābam mī,āyad (*or*) khab alud
35 yih kāghaz bahut sakht (*or*, kathin) hai	īn kaghaz bisyār sakht ast
36 tum,hārī salah munāsib hai	salāh-i shumā munāsib ast
37 ye chīzen kimat,i hain	īn chīz,hā girān-bahā mī,bāsh,ad
38 us kā dil be karar hai	khātir,i u mutafarrik ast
39 khet kā khet	tamām-i kusht,a
40 āh !	wah ! (*or*) āh !
41 yih kitab kām kī hai	īn kitāb,ist kār āmad,an,i
42 tū mere kuchh kām kā nahīn	tū* ba hich kar-i man na mī,khur,ī
43 agar tum phir aisā kām kar,oge, to mār kha oge	agar bār,i dīgar chunīn kār,i bi,kun,ī, kutak mi,khur,ī
44 hakk bāt ikhtiyar kar,o, aur bātil chhodo	an chi hakk wa wājib,ist ikhtiyar kun, wa bātil rā bugzār
45 agar main tumhari jagah par ho,ta, to aisā na kar,tā	agar man ba jai tū mi,būdam, chunin kar,ī na mi kardam
46 is kam ke wāste nam dar sar kār ne mujh,e chun nikāl,ā hai	sai-kar,i nam dar ba jihat-i in kār mara pasand ida ast
47 agar tum kal āye hote, to pagar tum ko mil tā	agar di,ruz amad-i budi, mawājib-i khud rā giri,fta būdī
48 main ne yahān tak tum,hari rah dekh,i ki thak gayā	az bas ki intizār-i tu-ia ka shīd-am khasta shud am
49 kal tum ne mujh ko badi rah dikhā,i	di,ruz mara tā du wakt dar intizar guzashtī

invariably used And the words *ap* or *saheb* in Gujarati *ap* in Hindustani and *janab* in Persian should always be used by an inferior addressing a superior (See page 22 sent 205 6)

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
50. How long is it since you saw him?	૫૦. કેટલા દિવસ થયા તમે તેને નથી દીઠા ?	keṭlā divas tha,yā tame te ne na,thī dīṭho?
51. How long is it since this horse was ridden?	૫૧. કયારથી આ ઘોડા ઉપર કોઈ બેઠો નથી ?	kyār-thī ā ghoḍā upar ko,ī beṭho na,thī ?
52. How long has he been married?	૫૨. તેને પરણ્યાને કેટલા દહાડા થયા ?	te ne paran,yā ne keṭla dahāḍā tha,yā ?
53. How long is it since this house was occupied?	૫૩. કયારથી આ ઘર ખાલી પડ્યું છે ?	kyār-thī ā ghar khālī paḍ,yuṇ chhe ?
54. She said, that she was his daughter.	૫૪. તે બોલી કે હું તેની દિકરી છું.	te bol,ī ke huṇ te nī dikrī chhuṇ.
55. At the end of 10 days, I shall have lived 3 years in the house.	૫૫. દસ દહાડા પછી મને આ ઘરમાં ત્રણ વરસ પુરાં થશે.	das dahāḍā pachhī ma ne ā ghār māṇ tran varas purāṇ tha,she.
56. He says he will not come.	૫૬. તે કહેછે કે હું નહીં આવીશ.	te kah,e chhe ke huṇ nahīṇ āv,īsh.
57. Let him do his worst he can but kill me.	૫૭. તે ઘણું કરશે તો શું કરશે, મારી નાખશે.	te ghanuṇ kar,she to shuṇ kar,she, mār,ī nāḳh,she.
58. Tell him, if he does not come when I desire him, he shall be dismissed.	૫૮. તેને કહો, કે જો તું મારા બોલાવ્યા ઉપર નહીં આવશે, તો ચાકરીમાંથી તને કાહાડી મેલીશ.	te ne kah,o, ke jo tuṇ mā,rā bolāv,yā upar nahīṇ āv,she, to chākrī māṇ-thī ta ne kāhāḍ,ī mel,īsh.
59. Did the horse run away with you?	૫૯. શું ઘોડો તમને લેઈ નાઠો ?	shuṇ ghoḍo tam ne le,ī nāṭho ?
60. My servant ran away with my money.	૬૦. મારો ચાકર મારા પૈસા લેઈ નાઠો.	mā,ro chākar mā,rā paisā le,ī nāṭho.
61. He did it unintentionally.	૬૧. તેણે આ કામ અજાણથી કર્યું.	te,ne ā kām a,jāṇ thī kar,yuṇ.
62. He did it purposely.	૬૨. તેણે જાણી જોઈને એમ કીધું.	te,ne jāṇ,ī-jo,ī,ne em kīdhuṇ.
63. This woman is with child.	૬૩. આ સ્ત્રી ગર્ભાર છે.	ā strī garbh,ār chhe.
64. When I require you, I will send for you.	૬૪. જારે તમારૂં કામ પડશે, તારે હું તમને બોલાવીશ.	jāre tam,ā'ruṇ kām paḍ,she, tare huṇ tam ne bolāv,īsh.

* The Arabic word *harakat* literally means an *action*. In Persia, as well as in India,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
50. kab se us ko nahīṇ dekh,ā ?	chand rūz,ast ki ū rā na dīda,ī ?
51. kab se is ghoḍe par koī chaḍh,ā nahīṇ ?	chand gāh,ast ki kas,ī bar īn asp sawār na shud,a ?
52. kab se us ne shād,ī kī ?	chand rūz,ast ki ū ᾱrūs,ī karda,ast?
53. kab se is ghar meṇ koī na rah,ā ? (*or*) kab se yih ghar khālī paḍ,ā hai ?	chand muddat guzasht ki īn khāna khālī uftāda,ast ?
54. wuh bol,ī ki maiṇ us kī beṭi huṇ.	ān zan guft ki man dukhtar,i fulān kas hast,am.
55. das din ke ba,ad mujh,e is ghar meṇ tīn baras pūre honge.	ḍah rūz,i dīgar sih sāl tamām khᾱh,ad būd ki man dar īn khāna sukūn,at dār,am.
56. wuh bol,tā hai ki maiṇ nahīṇ ā,ūṇgā.	ū mī,gū,yad ki man na mī,āyam.
57. bahut kar,egā to kyā kar,egā, mār-ḍāl,egā.	ū chi mī,tawān,ad bi,kun,ad, bīsh, tar az-ān-ki, ma,rā bi,kush,ad.
58. us,e kah,o, ki agar tū me,re bulā,ne pār nahīṇ ā,wegā, to bar-taraf ho,gā.	ba ū bi,gu, ki har gāh man tu,rā mī,talab,am wa tū na mī,āyī, khārij az khidmat mī,shaw,ī.
59. kyā ghoḍā tum,heṇ le-bhāg,ā ?	ā,yā asp,i tū tu,rā bar-dāshta būd ?
60. me,rā naukar me,re paise le-bhāg,ā.	naukar,i man pūl,i ma,rā bar-dāshta wa bi,gurīkht.
61. us ne an-jān se aisa kiyā.	ū sahwan īn kār rā kard.
62. us ne jān-būjh,kar yih kām kiyā.	ū ᾱmd,an chunīn ḥarakat* kard.
63. yih ᾱurat peṭ se hai. (*or*) do jī se hai.	īn zan ḥāmil,a ast.
64. jab tum,hārā kām paḍ,egā, tab bulā-bhej,ūṇgā.	agar iḥtiyāj bāsh,ad, tu rā khāh,am khāst.

* however, it is usually used in a bad sense, and it, consequently, signifies an *improper action*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
65. āj kaun,sī tārīkh hai ?	im,rūz chi tārīkh,ast ?
66. tum,hārā ghoḍā bhaḍak,tā hai ? (*or*, chaunk,tā hai ?)	ā,yā asp,i tū ram mī,kun,ad ?
67. wuh tum,hārā kaun lag,tā hai?	ū bā tū chi khīsh,ī dār,ad ?
68. agar kar-sak,tā, to kar,tā.	īn kār rā mī,kard,am, agar mī,tawān,ist,am.
69. agar chāh,tā, to kar-sak,ta.	īn kār rā mī,kard,am, agar mī, khāst,am.
70. us ko ā,ne do.	bī,guzār (*or*, bugzār) bi,yāyad.
71. ek chhoḍ,kar ek battī silgā, te jā,o.	fānūs,hā rā yak dar-miyān raushan kun.
72. wuh ab-tak nahīṇ ā-pahunch,ā. (*or*, nahīṇ ā,yā).	hanūz ū na rasīda,āst.
73. tum,hārī rawāna,gī kī khabar sun,kar maiṇ bahut nā-khush hūn.	man az shanīd,an,i khabar,i rawāna,gī,i shumā bisyār bisyār dil-gīr,am.
74. me,rī rāh mat dekh,o.	muntazir,i man na bāsh,īd. (*or*) intizār,i ma,rā na kash,īd.
75. me,rī ṭopī pālkī meṇ rah-ga,ī.	kulāh,i khud rā dar *palki* farāmūsh kard,am.
76. me,rā chāḳū jā,tā-rah,ā.	chāḳū,i khud rā gum kard,am.
77. chhurī, kāṇṭā,* chamcha lā,o.	kārd, wa shakākha, wa kāshuk bi,yār.
78. maiṇ ne ka,ī bār tum,heṇ kah,ā ki yih kām kar,o.	chand daf,a guft,am chunīn kun.
79. ab yād rakh,o aur hamesha yūṇ-hī kar,te rah,o.	dar khātir bi,guzār wa hamīsha chunān kun.
80. maiṇ yih kām kar,ke pachtā, tā hūṇ.	man az karda,i khud pashīmān,am.
81. agar tum ko ap,ne nām ke likh,ne kī sharm na ā,tī, to is khatt par saḥīḥ kar,te.	agar tu,rā nangī az nām,i khud na mī,būd, īn kāghaz rā saḥīḥ mī, kard,ī.

wide signification. They mean a *thorn*, *spine*, a *fork*, *scales (balance)*, a *spur*, a *type*, the *tongue of a balance*, *fishing hook*, a *fish-bone*, and a *stricker*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
82. She is no better than she should be.	૮૨. પેલી બાઈડી જેવી જોઈયે તેવી સારી નથી.	pelī bā,īḍī jevī jo,īye tevī sārī na,thī.
83. I will rather die than beg.	૮૩. ભિખ માગ્યા કરતાં મરવું ભલું છે.	bhikh māg,yā kar,tāṇ mar,vuṇ bhaluṇ chhe.
84. They are telling their story to the king.	૮૪. તેઓ પોતાનો અહવાલ રાજાને કહેછે.	te,o potā no ahwāl rājā ne kah,e chhe.
85. They slew their father on the road.	૮૫. તેઓ એ માર્ગમાં પોતાના પિતાને મારી નાખ્યો.	te,o,e mārg māṇ potā nā pitā ne mār,ī-nākh,yo.
86. Do tell me what you heard them saying.	૮૬. કહોતો તમે તેઓને શું બોલતાં સાંભળ્યું.	kah,o to tame te,o ne shuṇ bol,tāṇ sāmbhal,yuṇ.
87. There is a thick fog this morning.	૮૭. આજ ભારી ધુંઅર (*or*, ધૂમસ) પડેછે.	āj bhārī dhuṇ,ar, (*or*, dhūmas) paḍ,e chhe.
88. Last night a great deal of dew fell.	૮૮. ગઈ રાતે ઘણું ઝાકળ પડ્યું.	ga,ī rat,e ghanuṇ jhākal paḍ,yuṇ.
89. Did these people arrive yesterday, or the day before?	૮૯. આ લોક કાલે આવ્યા કે પરમ દહાડે?	ā lok kāl,e āv,yā ke param-dahāḍ,e?
90. This plan is apparently the best.	૯૦. આ ઉપાય દેખીતો સર્વ કરતાં સારોછે.	ā upā,ya dekh,īto sarv kar,tāṇ sāro chhe.
91. There is no use in contesting the matter.	૯૧. આ વાત ઉપર ટંટો કરવામાં ફાયદો નથી.	ā vāt upar ṭanṭo kar,vā māṇ fā,yado na,thī.
92. An arrow buried itself in his side.	૯૨. તીર તેની પાંસળી માં જઈ બેઠો.	tīr te nī pāṇslī māṇ ja,ī-beṭho.
93. He suspected something extraordinary.	૯૩. તેને કાંઈ જુદીજ વાતનો ભરમ પડ્યો.	te ne kāṇ,ī judī,j vat no bharam paḍ,yo.
94. He looked in at the house door.	૯૪. બારણાં માંથી તેણે ઘરની અંદર ઝાંકી જોયું.	bārnāṇ māṇ-thī te,ne ghar nī-andar jhāṇk,ī jo,yuṇ.
95. He passed thro' the sally-port.	૯૫. તે ચોર*ખિડકી, (*or*, બુગદા)† માં થઈને ગયો.	te chor*-khiḍkī (*or*, bugdā)† māṇ tha,ī,ne gayo.
96. He bit her ear.	૯૬. તેણે પેલી બાઈડી નો કાન કરડ્યો.	te,ne pelī bā,īḍī no kān karaḍ,yo.

* In Gujarati and Hindustani, the word *chor*, used adjectively, denotes concealment, privacy, or secresy, answering to the English prefixes *by*, *out of the way*, *side*, *corner*, as ચોર બાલુ *chor-balu*, quicksand; ચોર ડોર *chor-dhor*, plaintiff and defendant; ચોર જમીન *chor-*

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
82 wuh aurat jaisī chāhiye waisī achchhī nahīn	ān zan chunān kı bayad khūbī na dārad
83 bhīkh māngne se maut bhalā jān,tā hūn	murdan pīshı man bih az gada,ī kardan ast
84 we ap nā ahwāl bād-shāh se kah,te hain	īshān ahwāl,ı khud rā ba bād shāh arz mı kunand
85 un,hon ne raste par ap ne bāp ko mār-dālā	īshān dar arzı rāh padar,ı khud rā kushtand
86 kah,o to tum ne un ko kyā kah,te sunā	bıgū tu chı shanīdı az īshan wa ishān chı guftand
87 āj badı os pad tī hai	ımruz karaı dūd dar mihāyat,ı shiddat ast
88 gaī rāt ko badı shab nam pad,ī	dı shab shab nam,ı bisyar uftad
89 ye log kal āye kı parson ?	īshān dırūz rasīdand yā parīrūz ?
90 yih tadbır zāhir mien sab se bihtar hai	ın tadbır zāhıran az hama bih tar,ast
91 is bāt par tantā kar,nā be,fā,ıda hai	dar khasūs,ı ın amr naza' kardan bı hāsıl ast
92 tīr us ke pahlū men jā-baitha	tır dar pahlū ı ān kas nıshast
93 us ne kuchh gumān aja,ıbat par kıyā	ū mazanna,ı wuku,ı, amr,ı ajıb,ī kard
94 us ne ghar ke darwāze se andar jhānk,ā	ū az rauzana ı khāna nıgah kard
95 wuh chor*-khıdkī(*or*, bugde)† men se hokar gayā	ū az darwaza,ı kūchak dar āmad a bīrun raft
96. us ne us aurat kā kān dant se kātā	ān kas gūshı ān zan rā gaz,īd

zamın, a quagmire, ચોર સીધી *chor sıdhı*, backstairs, ચોર ગલી *chor galı*, a by-lane, ચોર મહેલ *chor mahal*, secret apartments

† This word also signifies a *tunnel*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
97. He does not hesitate to do this.	૯૭. તેઅેવું કરવાથી બિહે તો નથી.	te evuṇ kar,vā thī bih,to na,thi.
98. To preserve one's self-respect is essential.	૯૮. પોતાનું માન બચાવી રાખ્વું યોગ્ય છે.	potā nuṇ mān bachāv,ī-rākh,vuṇ yogya chhe.
99. He suddenly fell on them (attacked).	૯૯. તે અોચીતો તેઅોની ઉપર આવી પડયો.	te ochīto te,o nī-upar āv,ī pad,yo.
100. There is no saying what the result may be.	૧૦૦. કોઈ જાણતું નથી કે અેનું અંતે શું ફલ પ્રાપ્ત થશે.	ko,ī jān,tuṇ na,thī ke e nuṇ ante shuṇ phal prāpt tha,she.
101. He got out of the way as quick as he could.	૧૦૧. જેમ બની આવ્યું તેમ તે માર્ગ પરથી અલગો થયો.	jem ban,ī āv,yuṇ tem te mārg par-thī algo tha,yo.
102. It has become useless now.	૧૦૨. હવે અે નકામું થયું.	have e ṇa,kām,uṇ tha,yuṇ.
103. I foretold that.	૧૦૩. અે મેં અગાઉથીજ કહ્યું હતું.	e meṇ agā,u-thī,j kah,yuṇ hatuṇ.
104. I like this place very much.	૧૦૪. આ જગા મને ઘણી ગમેછે.	ā jagā ma ne ghanī gam,e chhe.
105. To persevere in a work is essential to success.	૧૦૫. હરેક કામમાં લાગી રહ્યાથી તે કામ સિદ્ધ થાય છે.	har-ek kām māṇ lāg,ī rah,yā thī te kām siddh thā,ya chhe.
106. She is passably handsome.	૧૦૬. પેલી સ્ત્રી લગરીક સુંદર છે. (*or*) તે રૂપે સાધારણ છે.	pelī strī lagrīk sundar chhe. (*or*) te rūp,e sādhāran chhe.
107. He could not contain his joy.	૧૦૭. તે પોતાના હર્ષમાં નહીં સમાયો.	te potā nā harsh māṇ nahīṇ samā,yo.
108. I do fifty times more work than you.	૧૦૮. હું તમારા કરતાં પચાસ વાર વધારે મેહનત કરું છું.	huṇ tam,ārā kar,tāṇ pachās vār vadhāre mehnat kar,uṇ chhuṇ.
109. I will do it with all my heart.	૧૦૯. હું આ કામ મારા તન મન થી કરીશ.	huṇ ā kām mā,rā tan man thī kar,īsh.
110. He owes a great deal of money to the *bazar* people.	૧૧૦. બજારના લોકોના ઘણા પૈસા તેના ઉપર નિકળેછે.	bajār nā lok,o nā ghanā paisā te nā-upar nikle chhe.
111. It is a long time since he paid me a visit.	૧૧૧. ઘણા દિવસ થયા કે તે મારી ભેટ લેવા આવ્યો નથી.	ghanā divas tha,yā ke te mā,rī bheṭ le,vā āv,yo na,thī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
97. wuh yih kām kar,ne se ḍar,tā nahīṇ.	ū dar kard,an,i īn kār mutlaḳ,an ḵhauf na dār,ad.
98. ap nī ḥurmat bachā,nī lāzim hai.	har kas bāyad ʿizzat,i ḵhud rā nigah dār,ad.
99. wuh ek,ā-ekī un par ā-ṭūṭ,ā.	ū nā-gahān,ī bar īshān tāḵht.
100. ma'lūm nahīṇ is kām kā anjām kyā hogā. (*or*, natīja kyā hogā).	ma'lūm nīst ki anjām,i īn kār ba ku-jā ḵhāh,ad rasīd.
101. wuh jaldī ap,nī maḳdūr bhar raste par-se alag ho-gayā.	ba ta'jīl,ī ki mī,tawān,ist ū ḵhud rā az rāh ba kināra kash,īd.
102. ab yih ni,kammā ho-gayā.	ḥālā īn bī,masraf shuda.
103. yih maiṇ ne āge hī se kah-diyā thā.	man az ma,āl-aṇdīsh,ī pīsh,tār az īn amr ḵhabar dād,am.
104. yih jagah mujh,e bahut-hī pasand ā,ī hai.	īn jā,i ma,rā bisyār ḵhush mi,āyad.
105. dhun-bāṇdh,e rah,ne se har-ek kām anjām pā,tā hai.	istimrār wa mudāwamat dar har amr mūjib,i husūl,i maḳsad,ast.
106. wuh ạurat bahut ḵhūb-sūrat nahīṇ.	ān zan dar ḥusn-o-jamāl mutawassit,ul-ḥāl,ast. (*or*) ān zan karīyat,ul-manzar nīst. (*or*) ān zan fil-jumla ḵhush-gil,ast.
107. wuh ḵhush,ī ke-mār,e jāme meṇ nahīṇ samā,yā.	u az shād,ī dar pūst na gunjīd.
108. maiṇ tum se pachās ḥisse ziyāda miḥnat kar,tā hūṇ.	man az tū panjāh bār ziyāda zaḥmat mī,kash,am.
109. maiṇ yih kām dil-o-jān se kar,ūṇga.	man īn kār rā ba dil-o-jān ḵhāh,am kard.
110. bāzār ke log,oṇ kā bahut-sā paisā us par nikal,tā hai.	ū pūl,i bisyār ba mardum,i bāzār ba dih dār,ad.
111. bahut din hū,e wuh merī mulākāt ko nahīṇ āyā.	muddat,īst ki ū rā na dīd am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
112. He has more than enough.	૧૧૨. જોટલું જોઈયે તે કરતાં તેની પાસે વધારે છે.	jeṭluṇ joīye te kartāṇ te nī-pāse vadhāre chhe.
113. Do not interfere with him.	૧૧૩. તેનાં કામમાં હાથ ઘાલશો માં.	te nāṇ kām māṇ hāth ghālsho māṇ.
114. He leapt into the well.	૧૧૪. તે કુવામાં કુદી પડયો.	te kuvā māṇ kudī-paḍyo.
115. He leapt out of the well.	૧૧૫. તે કુવામાંથી બાહાર કુદી નિકળ્યો.	te kuvā māṇ-thī bāhār kudī-nikalyo.
116. He cut him in two.	૧૧૬. તેણે તેના બે કકડા કર્યા.	teṇe te nā be kakḍā karyā.
117. He recognized him.	૧૧૭. તેણે તેને ઓળખ્યો.	teṇe te ne olakhyo.
118. He had no difficulty in doing so.	૧૧૮. એમ કરવું તેને કાંઈ ભારી પડયું નહીં.	em karvuṇ te ne kāṇī bbārī paḍyuṇ nahīṇ.
119. Beat him well with a stick.	૧૧૯. લાકડીએ કરીને તેને સારીપેઠે મારો.	lākḍīe karīṇe te ne sārī-peṭhe māro.
120. There is nothing wrong in his doing so.	૧૨૦. એમ કર્યું તેમાં તેનો કસો વાંક નથી.	em karyuṇ te māṇ te no kaso vāṇk nathī.
121. He aggravated his distress.	૧૨૧. તેણે પોતાની આપદાની વાત વધારીને કહી.	teṇe potā nī āpdā nī vāt vadhārīṇe kahī.
122. He is better than you.	૧૨૨. તે તમારા કરતાં સરસ છે.	te tamārā karṭāṇ saras chhe.
123. The dog barked at the man.	૧૨૩. કુતરો પેલા માણસ પર ભસ્યો.	kutro pelā mānas par bhasyo.
124. Go about your business.	૧૨૪. ચાલ, તારું કામ કર.	chāl, tāruṇ kām kār.
125. He petitioned him.	૧૨૫. તેણે તે શખ્સને અરજી કરી.	teṇe te shakhs ne arjī karī.
126. They overtook him.	૧૨૬. તેઓ તેને જઈ મળ્યા.	teo te ne jaī malyā.
127. I entreat you to do this very secretly.	૧૨૭. હું વિનંતી કરી કહું છું કે આ કામ ચુપચુપ કરજો.	huṇ vinantī karī kahuṇ chhuṇ ke ā kām gup-chup karjo.
128. I cannot conquer him.	૧૨૮. હું તેના ઉપર ફાવી શકતો નથી.	huṇ te nā-upar phāvī shaktо nathī.
129. A man came for service.	૧૨૯. એક માણસ ચાકરી ઢુંઢવાને આવ્યો છે.	ek mānas chākrī ḍhunḍvāṇe āvyo chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
112. us ke-pās ap,nī iḥtiyāj se ziyāda hai.	ū ziyād,tar az kifāyat,i khud dār,ad.
113. us ke kām meṇ hāth mat ḍāl,o.	dakhīl dar kār,i ū na shaw,ī.
114. wuh kū,e meṇ kūd-paḍ,ā.	ān kas dar chāh jast.
115. wuh kū,e meṇ-se jast-kar,ke bāhar niklā. (*or*) kūḍī mār,ke bāhar niklā.	ān kas az chāh bīrūn jast.
116. us ne us ke do ṭukde kiye.	ū ān rā ba dū pāra kard.
117. *us ne us ko pahchān,ā.*	ū fulān kas rā *shanākht.*
118. yūṇ kar,nā us,e kuchh *mushkil na paḍ,ā.*	chunīn kār,ī kardan barā,i ū *mushkil na būd.*
119. *us ko lakḍī se khūb mār,o.*	ū *rā ba chūb mūḥkam bi,zan.*
120. aisā kar,ne meṇ us kī kuchh khatā nahīṇ.	dar chunān kār,ī khatā,ī bar ū nīst.
121. us ne ap,ni kharābī kā aḥwāl baḍhā,kar kah,ā.	ū dar bayān,i aḥwāl,i kharābī,i khud *mubālagha* kard.
122. wuh tum se bih,tar hai.	ū az tū bih,tar,ast.
123. kutta us shakhs par bhauṇk,ā.	sag bar fulān kas ghū,ghū kard. (*or*, *aṭaf kard*).
124. chal, ap,nā kām kar.	bi,rau pa,i kār,i khud.
125. us ne us ko ar,zī dī.	ū bar fulān kas *arīza nawisht.*
126. un,hoṇ ne us,e jā-milā,yā. (*or*) we us ko jā-mil,e.	*īshān dar pa,i ū raft,and tā* mulhak,i ū shud,and.
127 maiṇ minnat kar,ke kah,tā hūṇ ki yih kām poshīda kar,o.	man ba ajz wa ilḥāh ba tū mīgū,yam ki īn kār rā pinhān,ī kun,ī.
128. maiṇ us par ghālib nahīṇ ho-sak,tā.	man *ḥarīf,i ū na mī,shaw,am.* [*ghālib shaw,am.* (*or*) man bar ū na mī,tawān,am
129. ek shakhs naukar,ī kī talāsh meṇ ā,yā hai.	shakhs,ī ba talāsh,i naukar,ī āmad,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
130. Five days hence I am going to Bombay.	૧૩૦. પાંચ દિવસ પછી હું મુંબઈ જઈશ.	pāṇch divas pachhī huṇ mumbaī ja,īsh.
131. The hen laid eggs.	૧૩૧. મરઘીએ ઈંડાં મેલ્યાં.	marghī,e īṇdāṇ mel,yāṇ.
132. Why do you reject your food?	૧૩૨. શા સારૂ તમે પોતાનાં પેટપર પગ મેલોછો ?	shā-sārū tāme potā nāṇ peṭ par pag mel,o chho ?
133. Do not let him want any thing.	૧૩૩. જે વસ્તુ માગે તે તેને તરત આપજો.	je vastu māg,e te te ne tarat āp,jo.
134. He struck out into the river.	૧૩૪. તે નદીમાં તરીને નીકળી આવ્યો.	te nadī māṇ tar,ī,ne niklī-āv,yo.
135. I am not pleased with him.	૧૩૫. તે મને ગમતો નથી.	te ma ne gam,to na,thī.
136. A traveller was passing by.	૧૩૬. એક મુસાફર તે ઠેકાણેથી જતો હતો.	ek musāfar te ṭheka-ne thī ja,to hato.
137. Carry it off with a joke.	૧૩૭. આ વાતને હસ્યામાં કાઢાડી નાખો.	ā vāt ne has,yā māṇ kāhāḍ,ī nākh,o.
138. Let every one look out for himself.	૧૩૮. હરકોઈ પોતપોતાનું જોઈ લે.	har ko,ī pot-potā nuṇ jo,ī-le.
139. He fled for his life.	૧૩૯. તે જીવ લેઈને નાઠો.	te jīv le,ī,ne nāṭho.
140. I made particular enquiry.	૧૪૦. મેં સારીપેઠે પુછપાછ કીધી.	meṇ sārī-peṭhe puchh-pāchh kār,ī.
141. No one could equal him in leaping.	૧૪૧. કોઈ કુદવામાં તેના સરખો ન હોતો.	ko,ī kud,vā māṇ te nā-sārkho na hoto.
142. He conceals it all in his breast.	૧૪૨. આ સગળું તે પોતાનાં પેટમાં ગુપ્ત રાખેછે.	ā saglun te potā nāṇ peṭ māṇ gupt rākh,e chhe.
143. He is not one of us.	૧૪૩. તે અમારા માંનો નથી.	te am,ārā māṇ-no na,thī.
144. The sticks* were exposed for sale.	૧૪૪. લાકડીઓ* વેચવા મેલેલી હતી.	lākḍ,ī,o* vech,vā mel,elī hatī.

* In Gujarati and Hindustani, the feminine termination *i* usually denotes diminutive objects, as:—

GUJ.	HIND.	
lakdun,	*lakda,*	wood.
golo,	*gola,*	a cannon ball.

GUJ. & HIND.	
lakdi,	a stick.
goli,	a bullet.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
130. pāṇch roz ke-ba'd maiṇ mumbaī ko jā,ūṇgā.	ba'd az panj yaum,i dīgar man ba mumbaī khāh,am raft.
131. *murgh,ī ne aṇḍe diye.*	*murgh baida guzārd.*
132. tum kyūṇ ap,ne peṭ par pāṇw rakh,te ho?	chi-rā bar rūzī,i khud pā mī,zaṇī ?
133. kisī chīz kā muḥtāj us,e na rah,ne dījo. (*or*) jo wuh māṇg,e so turat dījo.	ū rā mu,aṭṭal,i hīch chīz na kuṇī.
134. wuh naddī meṇ pair niklā. (*or*, tir niklā).	ū dar rūd-khāna ghūta khurda sar bar-āward.
135. maiṇ us se nā-rāz hūṇ (*or*) maiṇ us se rāzī nahīṇ.	man az ū rāzī nīst,am.
136. ek musāfir wahāṇ-se ho,kar jā,tā thā.	musāfirī az ān-jā mī,guzasht.
137. is bāt ko maskharī meṇ uḍā-do.	īn sukhan rā mutāyaba angār.
138. har ko,ī ap,nī fikr āp kar,e.	har kas bāyad khud fikr,i khud rā kun,ad.
139. wuh ap,nī jān bachā,kar bhāg,ā. (*or*) wuh ap,ne jī ke ḍar se bhāg,ā.	ū gurīkht, wa jān,i khud rā az miyān burd.
140. maiṇ ne khūb pūchh-pāchh kī.	man ba iḥtiyāt,i tamām taftīsh,i īn amr rā kard,am.
141. ko,ī kūd,ne meṇ us kī barābar,ī na kar sak,ā	hīch kas dar jast,an mānand,i ū na būd.
142. ye sab bāt,eṇ wuh ap,ne dil meṇ rakh chhoḍ,tā hai.	ū hama umūr rā dār sīna,i khud pinhān mī,dār,ad.
143. wuh ham,āre meṇ-kā nahīṇ	ū yak,ī az mā,hā nīst.
144. lakdiyāṇ* bech,ne kī-khātir dharī hū,ī thīṇ.	chūb,hā barā,i furūsh guzāshta būd.

pyalun, pyala, a cup.
dando, danda, a pole.
chudo, chuda, a bracelet.
shisho, shisa, a bottle.
gaḍu-, gaḍa, a cart.

pyali, a small cup.
dandi, a small pole.
chudi, a small bracelet.
shisi, a phial.
gaḍi, a carriage

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
145. What will you take for this?	૧૪૫. એનું શું લેશો?	e nuṇ shuṇ le,sho?
146. I will give it to you into the bargain.	૧૪૬. આ તને મુફ્ત આલીશ.	ā ta ne muft āl,īsh.
147. His lodging is inconvenient.	૧૪૭. તેને ઘરમાં અડચણ પડેછે.	te ne ghar māṇ adchan paḍ,e chhe.
148. They were formerly acquainted.	૧૪૮ તેઓને એક બીજા સાથે ઘણા દહાડાની ઓળખાણ હતી.	te,o ne ek-bījā sāthe ghanā dahāḍā nī olkhān hatī.
149. We spent an hour* in pleasure.	૧૪૯. અમે એક ઘડી* આનંદમાં કાહાડી.	ame ek ghaḍī* ānand māṇ kāhāḍ,ī.
150. We do not require him. (*or*) We can do without him.	૧૫૦. તેની કાંઈ અમને અગત નથી. (*or*) તે વિના કામ ચાલશે.	te nī kaṇ,ī am ne agat na,thī. (*or*) te vīnā kām chāl,she.
151. We cannot do without him.	૧૫૧. તે વિના અમને ચાલશે નહીં.	te vinā am ne chāl,she nahīṇ.
152. He was at the point of death.	૧૫૨. તે મરે મરે તેવો હતો.	te mar,e mar,e tevo hato.
153. The door was left open by the servants.	૧૫૩. ચાકરોએ બારણું ઉઘાડું રાખેલું હતું.	chākar,o,e bārnuṇ ughāḍ,uṇ rākh,eluṇ [hatuṇ.
154. He began to raise many objections.	૧૫૪. તે ઘણાએક વાંધા લેવા લાગ્યો.	te ghanā-ek vāṇdhā le,vā lāg,yo.
155. This field is fit to cut.	૧૫૫. આ ખેતર કાપવા જોગછે.	ā khetar kāp,vā jog chhe.
156. If he comes here inform me.	૧૫૬. જો તે અહીં આવે તો મને ચેતાવજો.	jo te ahīṇ āv,e to ma ne chetāv,jo.
157. How often have you gone there?	૧૫૭. તમે કેટલીવાર તહીં ગયા હતા.	tame keṭlī vār tahīṇ gayā hatā?
158. How long will this examination last?	૧૫૮. આ પરીક્ષા કેટલા દહાડા લગી ચાલશે.	ā parīkshā keṭlā dahāḍā lagī chāl,she?
159. How many miles† can you walk in a day?	૧૫૯. એક દહાડામાં તમે કેટલા કોસ† ચાલી શકોછો?	ek dahāḍā māṇ tame keṭlā kos† chāl,ī shak,o chho?
160. Come when you can.	૧૬૦. જ્યારે તમને ફાવે ત્યારે આવજો.	jyāre tam ne phāv,e tyāre āv,jo.
161. I have had this *palki* for two years.	૧૬૧. બે વરસ થયાં આ મ્યાનો મારી પાસે છે.	be varas thayāṇ ā myāno mā,rī pāse chhe.

*Strictly speaking, an Indian *ghadi* is a space of 24 minutes.

†Strictly speaking, an Indian *kos*, as well as a *gau*, is a measure of about two miles. In

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
145. is kā kyā lo,ge ?	barā,ī īn chand mī,khāh,ī ?
146. maiṇ yih tujh,e muft dūṇgā.	īn tu,rā muft khāh,am dād.
147. us kā ghar us ko bas nahīṇ ho,tā.	khāna,ī ū ū rā kifāyat na mī,kun,ad.
148. we bahut din,oṇ se ek-dūsre ko pahchāṇ,te the.	īshān az sābiḳ yak-dīgar rā mī,shanākht,and.
149. ham ne ek ghaḍī* khush,ī meṇ kāṭī.	sāaṭ,ī dar ,aish guzaranīd,īm.
150. us kī ham,eṇ dar-kār nahīṇ. (*or*) us ke-baghair kām chal,egā.	ū ra iḥtiyāj na dār,īm.
151. us ke-baghair ham,ārā kām na chal,egā.	bidūn,i ū amr,ī pīsh-raft,i mā na khāh,ad shud.
152. wuh mar,ne ke-ḳarīb thā. (*or*) ḳarīb,ul marg thā.	ū dar ḥalat,i naz' būd.
153. naukar,oṇ ne darwāza khulā rakh,ā thā.	naukar,hā dar rā bāz guzāshta būd,and.
154. wuh bahut bahāne kar,ne lag,ā.	ū bisyār bahāna-jū,ī kard.
155. yih khet kāṭ,ne ke-lāyiḳ hai.	īn kisht layīḳ,i ḥisād,ast.
156. agar wuh yahāṇ ā,we to mujh,e khabar kījo.	dar waḳt,i ki ū īn-jā bi,yāyad ma,rā khabar kun.
157. tum ka,ī bār wahāṇ gaye the ?	chand daf,a ān-jā raftа,ī ?
158. yih imtiḥān ka,ī din tak chal,egā ?	īn imtihān chand rūz tūl khāh ad kash,id ?
159. ek din meṇ tū ka,ī kos† chal sak,tā hai ?	dar yak rūz chand farsakht rāh mī,tawān,ī raft ?
160. jab ban,e tab ā,iyo. (*or*) jab ho sak,e tab ā,iyo.	har waḳt ki mī,tawān,ī bi,yā.
161. do baras se yih miyāna me,re pās hai.	dū sāl,ast ki īn *palki* rā dār, am.

like manner, a Persian *farsakh* is a measure of about three miles. The word *mīl* in Persian, however, is nearly one English mile.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
162. As long as I could go, I did.	૧૬૨. હું જ્યાં લગી ચાલી શક્યો ત્યાં લગી ચાલ્યો.	huṇ jyāṇ-lagī chāl,ī shak,yo tyāṇ-lagī chāl,yo.
163. He was in the habit of coming to my house.	૧૬૩. તે મારે ઘેર આવ્યા કરતો હતો.	te mā,re gher āv,yā kar,to hato.
164. I will lodge a complaint against him.	૧૬૪. હું તેના ઉપર ફરયાદ કરીશ.	huṇ te nā-upar faryād kar,īsh.
165. Do me justice.	૧૬૫. મારો ન્યાય કરો.	mā,ro nyā,ya kar,o.
166. I wish I had seen him !	૧૬૬. અરે રામ ! મેં તેને દીઠો હોત ! (*or*) જો મેં તેને દીઠો હોત તો સારું થાત !	are rām ! meṇ te ne dīṭho hot ! (*or*) jo meṇ te ne dīṭho hot to sāruṇ thāt !
167. What do you mean by it ?	૧૬૭. એથી તમારી મતલબ શી છે ?	e thī tam,ārī matlab shī chhe ?
168. How long will this tea last ?	૧૬૮. આ ચા કેટલા દહાડા સુધી ચાલશે ?	ā chā keṭlā dahāḍā sudhī chāl,she ?
169. I have been in this country at least two years and a half.	૧૬૯. આ દેશમાં મને ઓછાંમાં ઓછાં હડી વરસ થયાં.	ā desh māṇ ma ne ochhāṇ-māṇ-ochhāṇ hadī varas thayāṇ.
170. I missed him on the road.	૧૭૦. માર્ગમાં તે મારી દ્રષ્ટિ પડયો નહીં.	mārg māṇ te mā,rī drishṭi pad,yo nahīṇ.
171. I can not afford so much.	૧૭૧. ઇટલા રૂપિયા આપવાને મારે સામર્થ નથી. (*or*) મારાથી એટલા પૈસા અપાય નહીં.	eṭlā rupiyā āp,vā ne mā,re sāmarth na,thī. (*or*) mā,rā thī eṭlā paisā apā,ya nahīṇ.
172. What sort of grain is produced in this country ?	૧૭૨. આ દેશમાં કઈ જાતનો અનાજ પાકે છે ?	ā desh māṇ ka,ī jāt no anāj pāk,e chhe ?
173. What is the price of a *phara** of rice† ?	૧૭૩. એક ફરો* ચોખા† કેમ વેચાય છે ?	ek pharo* chokhā† kem vechā,ya chhe ?
174. Do the agriculturists carry on any trade ?	૧૭૪. ખેડુત લોકો કાંઈ વેપારબી કરે છે કે નહીં ?	kheḍ,ut lok,o kāṇī vepār bī kar,e chhe ke nahīṇ ?

* A measure of capacity consisting of 16 *pailis*, $\frac{1}{8}$ of a *Candy*.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.
† Rice (in husk)	*bhat; dangar.*
,, (boiled).	*dhan; kur.*
,, (unboiled without husk).	*chokha.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
162. maiṇ jahāṇ-lag chal sak,ā chal,ā.	tā dar ḳuw,wa,i man būd, rāh raft,am.
163. wuh me,re ghar ko ā,yā kar,tā thā.	ū hamīsha dar <u>kh</u>āna,i man mī,āmad.
164. maiṇ us par faryād kar,ūṇgā.	man bar ū nālish,ī <u>kh</u>āh,am namūd.
165. me,rī dād do.	dād,i man bi,dih.
166. kāsh-ki maiṇ ne us,e dekh,ā ho,tā ! (*or*) agar maiṇ us,e dekh,tā to achchhā ho,tā !	kāsh man ū rā dīd,a būd,am !
167. is se tum,hārā kyā matlab hai ?	tū az īn chi matlab dār,ī ?
168. yih chā kitne din tak chal, ,egā ?	īn chā,i tā chand rūz kifāyat <u>kh</u>āh,ad kard ?
169. kam-meṇ-kam mujh,e is mulk meṇ aḍhā,ī baras hū,e.	dar īn wilāyat aḳall,an dū sāl-o-nīm mand,am.
170. raste meṇ wuh me,rī nazar na paḍ,ā.	dar rāh sahw,an nazar,i man bar ū na yuftād.
171. mujh,e itne paise de,ne kā maḳdūr nahīṇ. (*or*) mujh se itne paise nahīṇ diye jā,enge.	dar ḳuw,wa,i man nīst ki īn ḳadr pūl bi,dih,am.
172. is mulk meṇ kaun-sā anāj pak,tā hai ? (*or*) kis ḳism kā anāj paidā ho,tā hai ?	dar īn wilāyat chī ḳism az ghallāt paidā mī,shaw,ad ?
173. ek pharā* chāwal† kitne ko bik,tā hai ?	yak *pharā** birinj† rā ba,chand mī,farūsh,and ?
174. kumbī log kuchh baipār bhī kar,te haiṇ ki nahīṇ ?	ā,yā zārīān tijārat,ī ham mī,kun,and ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
dhan; shali.	*shaltul; shali.*
bhat; khuska.	*chilau.*
chawal; birinj.	*birinj.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
175. Why do these people walk about armed ?	૧૭૫. આ લોક હથિયાર બંધ શા સારૂ ફરેછે ?	ā lok hathiyār-bandh shā-sāru pha,re chhe ?
176. Where were you born ?	૧૭૬. તમારો જન્મ કયાં થયો ? (*or*) તમે કયાં પેદા થયા ?	tam,āro janm kyāṇ thā,yo ? (*or*) tame kyāṇ pedā tha,yā ?
177. He is noted for that.	૧૭૭. આ કામ માં તે ઘણો પંકાયલો છે.	ā kām māṇ te ghano paṇkā,yalo chhe.
178. The appointed time is past.	૧૭૮. ઠરાવેલો વખત વહી ગયો.	ṭharāv,elo vakhat vahī gayo.
179. I saw what was going on.	૧૭૯. જે જે ત્યાં થતું હતું, તે મારા દીઠામાં આવ્યું.	je-je tyāṇ tha,tuṇ ha,tuṇ, te mā,rā dīṭhā māṇ āv,yuṇ.
180. Good men are scarce in the world, but bad men are plentiful.	૧૮૦. આ સંસારમાં સારા માણસ થોડાછે, પણ માઠા ઘણાછે.	ā saṇsār māṇ sārā mānas thoḍā chhe, pan māṭhā ghanā chhe.
181. Why have you been so late today ?	૧૮૧. આજ આટલીવાર કેમ લાગી ?	āj āṭlī vār kem lāg,ī ?
182. There is a great deal of water in that puddle.	૧૮૨. પેલાં ખબોચિયાંમાં પાણી ઘણું છે.	pelāṇ khabochiyāṇ māṇ pānī ghanuṇ chhe.
183. Pluck that flower	૧૮૩. પેલું ફૂલ તોડી લો.	peluṇ phūl toḍ,ī lo.
184. He tripped and stumbled.	૧૮૪. તેણે ઠોકર ખાધી.	te,ne ṭhokar khā,dhī.
185. What is the matter with you ?	૧૮૫. તમને શું થયું છે?	tam ne shuṇ tha,yuṇ chhe ?
186. You are very lazy.	૧૮૬. તું મોટો આળસુ છે.	tuṇ moṭo ālsu chhe.
187. A friend in need is a friend indeed.	૧૮૭. મિત્ર તેને જાણીયે જે આપદાની વેળા કામ આવે.	mitr te ne jāṇ,īye je āpdā nī velā kām āv,e.
188. There is no comparison between them.	૧૮૮. આ બંધે એક બીજા સાથે મળતા નથી. (*or*) આ બન્નેની વચ્ચે કાંઈ મુકાબલો નથી.	ā bandhe ek-bījā sāthe mal,tā na,thī. (*or*) ā banne nī vachche kāṇ,ī mukābalo na,thī.
189. Keep a civil tongue in your head.	૧૮૯. મોં સંભાળી બોલ.	moṇ sambhāl,ī bol.

* This phrase is happily expressed in the following Persian verse:—
shahanshahi ki az pai ta'zimi dargahash,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
175. ye log hathiyār-band kyūṇ phir,te hain ?	īn mard,um chi-rā musallaḥ rāh mī,raw,and ?
176. tum,hārā janam kahāṇ hū,ā ? (or) tum kahāṇ paidā hū,e ?	wilādat,i tū dar kudām wilāyat,ast ?
177. wuh is bāt meṇ mash,hūr o ma'rūf hai.	dar īn amr ū bisyār shuhratī dār,ad.
178. muddat jo ṭhahrā,ī ga,ī thī, so guzar ga,ī.	muddat,ī ki ḳarār shuda būd, guzasht.
179. jo kuchh wahāṇ ho,tā thā, so maiṇ ne dekh,ā.	ān-chi ān-jā wuḳū' mī,yāft. dīd,am.
180. bhale ādmī dunyā meṇ thoḍe haiṇ, par bure bahut.	nīk,ān ba,ghāyat andak,and wa-likin ashrār bisyār.
181. āj kyūṇ itnī der lagā,ī ?	im,rūz chi-rā īn-ḳadr dīr shud ?
182. us ḍabre meṇ bahut-sā pānī hai.	dar ān āb,gīr āb bisyār mī, bāsh,ad.
183. wuh phūl toḍ-lo.	ān gul rā az darakht bi,chīn.
184. us ne ṭhokar khā,ī.	pā,yash ba,zamīn khurd. (*or*) u sikandar,ī khurd.*
185. tum ko kyā hū,ā ?	tu,rā chi shud ?
186. tū baḍā sust hai.	tū bisyār tambal hast,ī.
187. dost wuh hai, jo bure waḳt meṇ kām ā,we.	dūst,i sādiḳ ān,ast ki dar ḥālat,i iḥtiyāj ba,kār āyad.
188. un do,noṇ ke-bīch kuchh mushābahat nahīṇ.	dar miyān,i īshān ba hīch waj,h mushābahat,ī nīst.
189. muṇh sambhāl,kar bol.	zabān,i khud rā dar dahān,i khud nigah dār.

* har dam khurad sikandari dara sikandari.—ANON.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
190. The water soaks into the walls.	૧૯૦. પાણી ભીંતમાં પ ચેછે.	pānī bhīṇt māṇ pach,e chhe.
191. Can* you lift this stone ?	૧૯૧. તમે આ પથ્થર ઉ પાડી શકો છો ?	tame ā paththar upāḍ,ī shak,o chho ?
192. Can* you read the clock ?	૧૯૨. તમને ઘડીઆળ જોતાં આવડે છે ?	tam ne ghaḍī,āl jo,tāṇ āvḍe chhe ?
193. Bring me a cup of tea.	૧૯૩. એક પ્યાલું ચા લાવો.	ek pyāluṇ chā lāv,o.
194. Bring me a tea-cup.	૧૯૪. એક ચાનું પ્યાલું લાવો.	ek chā nuṇ pyāluṇ lāv,o.
195. This boy will turn out more clever than his brother.	૧૯૫. આ છોકરો પોતા ના ભાઈ કરતાં વધારે કાબિ લ નિપજશે.	ā chhokro potā nā bhā,ī kar,tāṇ vadhāre kābil nipaj,she.
196. Will you sell this pen-case to me ?	૧૯૬. તમે મને આ કલ મદાન† વેચાતું આપશો ?	tame ma ne ā kalam,dānt† vech ā,tuṇ āp,sho ?
197. Go aside.	૧૯૭. બાજુ ચાલો.‡	bājū chāl,o.‡
198. Don't use slang words.	૧૯૮. જીટક શબ્દો વાપ રો માં.	jīṭak shabd,o vāpro māṇ.
199. It may be possible, but not at all probable.	૧૯૯. કદાચિત એ બનવા જોગ હોય, પણ સંભવિત ન થી.	kadāchit e ban,vā,jog hoya, pan sambhav,it na,thī.
200. Get me some strong tea, this is too weak.	૨૦૦. મારે સારૂ થોડી ત ૬્પ (*or*, કડવી) ચા લાવો, આ ચા બહુ પાતળી (*or*, કુમળી) છે.	mā,re sā-rū thoḍī talkh (*or*, kaḍvī) chā lāv,o, ā chā bahu pātlī (*or*, kumlī) chhe.

* It is painful constantly to hear *shakvun* and *sakna* used too extensively with the English potential, and *can* always rendered by those words. It must, therefore, be borne in mind that the power acquired by discipline, as the learning of a trade, language, &c., is expressed in Gujarati by *avadvun* and in Hindustani by *ana*. Physical force is correctly expressed by *shakvun* and *sakna*.

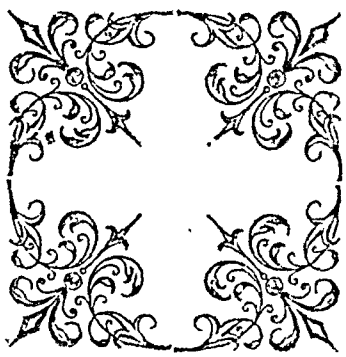
† *Dan* is an affix denoting the receptacle, place, or stand; as:—

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
candlestick.	*samedan (or) samedani.*	*sham'dan.*	*sham'dan.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
190. pānī dīvār,on men mar,tā hai (*or*, pach,tā hai).	āb dīvar,hā rā mī,khīsān,ad.
191. tum yih pathar uṭhā sak,te ho?	shumā īn sang rā mī,tawān,īd bar-dār,id?
192. tum ko ghadi,yāl dekh,nā ā,tā hai?	shumā gardish sa,at rā mī, shanās,īd? (*or*) shumā sā,at rā mī,fahm,īd?
193 ek piyāla chā lā,o.	yak piyāla,i chā,i bi,yār.
194. ek chā kā piyāla lā,o.	yak piyāla i chā,i khur,i bi yār.
195. yih ladkā ap,ne bhā,ī se ziyāda kābil ho-niklegā.	īn pisar nisbat ba birādar,i khud kābil,tar khāh,ad shud. (*or*, khāh,ad bar-āmad).
196. tum yih kalam,dān mere hāth bech,oge?	īn kalam,dān rā ba man mī, farūsh,īd?
197. bāzū chal,o ‡	bi,rau kinār (*or*) kinār bi,rau.
198. zītak lafz,on ko isti'māl mat kar,o.	alfāz,i zīch rā isti'māl ma,kun.
199. shāyad ki yih mumkin ho, par aksar (*or*, aghlab) nahīn.	shāyad ki īn mumkin bāsh,ad, wa-likin ihtimāl na dār,ad. (*or*, ba, nazar na mī,āyad).
200. mere liye thodī-sī gādhī chā lā,o, yih chā bahut patlī hai.	az barā,i man kadrī chā,iyi pur-rang (*or*, talkh) bi,yār, īn chā,i bisyār kam-rang,ast (*or*, īn chā i dam na kashīdā,ast)

sand-box	*retdani*	*regdan*	*rigdan*
perfume-box	*atardan*	*'atrdan*	*'itrdan*
fire-hearth	*atashdan*,	*atashdan*	*atashdan*
flower-pot	*guldan*	*guldan*	*guldan*
repository for goods	*bardan*	*bardan*	*bardan*
salt-cellar	*nimakdan*	*namakdan*	*namakdan*

‡ This expression is unfortunately vulgarized into *chal* RE *bazu* which is somewhat akin to the well known phrase—*away! away! you fellows away* In Urdu, the interjection PE is used to express contempt; and should, therefore, never be used in polite language

PART III.
MILITARY PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. The enemies were defeated, many men were killed and wounded, their guns were taken, and all their baggage was plundered.	૧. શત્રુનો પરાજય થયો, ઘણા માણસ તેઓના માર્યા ગયા અને ઘાયલ થયા, તેઓની તોપો અમારે હાથ આવી, અને તેઓનો સગળો સામાન લૂટાઈ ગયો.	shatru no parājaya tha,yo, ghanā mānas te,o nā mār,yā gayā ane ghāyal thayā, te,o nī top,o am,āre hāth āv,ī, ane te,o no saglo sāmān lūṭā,ī gayo.
2. When troops march through a district,* the inhabitants go to the Collector and falsely complain that the *sipahis* have plundered them.	૨. જ્યારે કોઈ ફોજ કોઈ પ્રગણા*માં થઈને જાયછે, ત્યારે તહાંના રેહવાસી લોક કલેકટર સાહેબ પાસે જઈને જુઠી ફર્યાદ કરેછે કે સિપાહી લોકોએ અમને લૂટયા.	jyāre ko,ī foj ko,ī praganā* mān thā,ine jāya chhe, tyāre tahān nā rehvāsī lok *collector* sāheb pāse ja,ī,ne juṭhī faryād kar,e chhe ke sipāh,ī loko,e am ne lūṭ,yā.
3. Had the detachment marched one day earlier, it would have fallen in with the regiment.†	૩. જો પેલી તૈનાતી એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરત, તો પલટણ†ને જઈ મળત.	jo pelī tainātī ek divas agā,u kūch kar, at, to palṭan† ne ja,ī mal,at.
4. If the *sipahi* had not gone to the rampart, he would not have fallen into the ditch.	૪. જો પેલો સિપાહી કોટની સફીલપર ન ગયો હોત, તો ખાઈમાં ન પડયો હોત.	jo pelo sipāh,ī koṭ nī safīl par na gayo hot, to khā,ī mān na pad,yo hot.
5. When I ordered those *sipahis* to advance, they threw down	૫. જ્યારે મેં પેલા સિપાહીઓને આગળ વધવાનો હુમક કરયો, ત્યારે તેઓએ	jyāre men pelā sipahī,o ne āgal vadh,vā no hukm kar,yo, tyāre

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
* Presidency.	ilako; khatun.	dar-ul-hukumat.	dar-ul-imarat.
Province.	prant.	suba; 'alaka.	suba; buluk.
Collectorate.	svasthan.	chakla.	
District.	praganun; taluko; mahal.	pargana; mahall; sar-kar.	mahall; ta'alluka; khitta.
Village.	gam; moje.	ganw; mauza'. basti.	dih; karya.
Hamlet.	gamdun; khedun.	kheda.	mauza.'
Station (*zilla*).	jillo; thanun.	zil'a; thana.	zil'a.

† The words *paltan* and *batalan* are a corruption of the English words *platoon* and *battalion*, the natives having no other to express them by, unless *ulush* may be translated

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN:
1. dushman ne shikast khā'ī, bahut-se log un ke mār,e ga,ye aur ghā,yal hū,e, un kī top,eṇ ham,āre hāth ā,īṇ, aur sārā asbāb un kā lūṭ,ā ga,ya.	dushman shikast khurd, wa khalk,i bisyār az īshān kushta gashta wa majrūḥ shuda, tūp,hā,i īshān ba dast,i mā uftāda, wa asbāb,i īshān kull,an ba ghārat rafta.
2. jab koī fauj kisī pargane* men-se ho,kar jā,tī hai, tab rah,ne,wāle *collector* sāhib ke-pās jā,kar jhūṭhī faryād kar,te haiṇ ki sipāhi,yoṇ ne ham,eṇ lūṭ,ā.	har wakt ki lashkar az māḥall,i-ubūr mī,kun,ad, sākin,ān,i ān-jā nazd,i *collector* sāhib mī,raw,and, wa ba durūgh shakwa mī,kun,and ki sipāhi,yān mā rā ghārat kard, and.
3. agar wuh ta,ināt̤ī ek din āge kūch kar,tī, to palṭan† se jā mil,t̤ī.	agar ān dasta,i lashkar yak rūz, pīsh,tar kūch karda būd, ba fauj,i khud mulḥak mī,shud.
4. agar wuh sipāh,ī safīl par na chadh,ā ho,tā, to khandak meṇ na gir-pad,ā ho,tā.	agar ān sar,bāz bālā,i dīwār,i ḳal,a na mī,raft, dar khandak na mī,uft̤ād.
5. jab maiṇ ne un sipāhi,yoṇ ko āge badh,ne kā ḥukm ki,yā, un,hoṇ ue ap,ne hathyār zamīn par ḍāl-diye	ba,'d az ān ki man sar,bāz,hā rā ḥukm,i pīsh raft,an kard,am īshān abā namūda, tūfang,hā,i khud

as such. An army composed of the troops of twenty two *subas*, or provinces, called *ba'isi*, was raised in or about 1756, by Shuja-ud-daula, king of Oude, on the European model, and composed solely of Muhammadans, whom he chose to term *najib*, or *noble*. This word is now much used, and synonymous with the modern idea of a *volunteer*, *cavalier*, or *gentleman soldier*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
their arms, and refused to stir a step further, until they received their arrears of pay.	હથિયાર ભોંય ઉપર નાખી દીધાં, અને બોલવા લાગ્યા, કે જ્યાં સુધી અમને અમારો ચઢેલો મુશારો ન મળે ત્યાં સુધી અમે એક ડગલું આગળ વધનાર નહીં.	te,o,e hathiyār bhoṇya upar nākh,ī-dīdhāṇ, ane bol,vā lāg,yā, ke jyāṇ-sudhī am ne am,āro chadh,elo mushāro na mal,e tyāṇ-sudhī ame ek ḍaglun āgal vadh,nār nahīṇ.
6. That *sipahi* sold his kit, for which crime he was confined in the *kānjī* house for six months, and forfeited half his monthly pay for a year.	૬. પેલા સિપાહીએ પોતાનો લશકરી સામાન વેચી નાખ્યો, તે વાંક ઉપરથી છ મહિના લગી પેજખાનાંમાં કેદ પડ્યો, અને એક વરસ લગી તેનો અર્ધો પગાર કાપ્યામાં આવ્યો.	pelā sipāhī,e potā no lashkar,ī sāmāṇ vech,ī-nākh,yo, te vāṇk upar-thī chha mahinā lagī pej-khānāṇ māṇ ked pad,yo, ane ek varas lagī te no ardho pagār kāp,yā māṇ āv,yo.
7. Did he draw his bayonet from the scabbard on the parade ground?	૭. પરેડની જગા ઉપર તેણે પોતાની બાગનેટ મિયાનમાંથી કાહાડી હતી કે નહીં?	*parade* nī jagā upar te,ne potā nī bāgneṭ miyān māṇ-thī kahāḍ,ī hatī ke nahīṇ?
8. He whirled his sword three times round his head and then made a blow at me, but I warded it off with a stick.	૮. તેણે પોતાની તલવાર* ત્રણવાર માથા ઉપર ફેરવીને ફક હાથ મારા ઉપર તાકયો, પણ મેં તેને લાકડીએ કરી રદ કીધો. (*or*, બચાવી લીધો.)	te,ne potā nī talvār* tran vār māthā upar phervī,ne ek hāth mā,rā upar tāk,yo, pan meṇ te ne lākḍī,e kar,ī rad kīdho. (*or*, bachāv,ī līdho).
9. The recoil of the gun was so violent that the carriage was overturned by it.	૯. તોપ પાછી હઠ્યાને લીધે તોપની ગાડી ઉલટાઈ ગઈ.	top pāchhī haṭh,yā ne-līdhe top nī gāḍī ulṭā,ī-ga,ī.
10. I should have had a pension of ten Rupees a month, had I not been dismissed the Government service.	૧૦. જો હું સરકારની ચાકરીમાંથી બરતરફ ન થાત, તો મને દસ રૂપીયાનો બેઠો પગાર મળત.	jo huṇ sar-kār nī chākrī māṇ-thī bar-taraf na thāt, to ma ne das rupīyā no beṭho pagār mal,at.
11. He endeavored corruptly to influence	૧૧. અદાલતમાં પેલા શખ્સે કપટથી	adālat māṇ pelā shakhs,e kapaṭ thī

* Also, *tarvar*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
aur bol,e, ki jab-lag ham,ārī chadh,ī hū,ī talab ham,eṇ nahīṇ mil,egī tab-lag ham ek ḳadam āge na badh,eṇge.	rā bar zamīn andāḵhta, guft,and, ki tā baḳī,ya,i mawājib,i mā ba mā na ras,ad, ḳadam,ī pīsh,tar na ḵhāh,īm guzāsht.
6. us sīpāh,ī ne ap,nā lashkar,ī sāmān bech-ḍālā, tis taḳsīr par chha mahīne tak kānjī-ḵhāne meṇ ḳaid hū,ā, aur ek baras tak ādhā pagār us kā kāṭ ā gayā.	ān sar,bāz chūn-ki yarāḳ,i ḵhud rā farūḵhta būd, ba sabab,i irtikāb,i īn taḳsīr shash māh dar *kānjī*-ḵhāna muḳaiyad shud, wa tā muddat,i yak sāl nisf az mawājib,i ū bur,īda shud.
7. *parade* par us ne ap,nī sangīn miyān se nikāl,ī thī ki nahīṇ ?	ā,yā fulān kas dar maidān,i ḳawā,id sar-naiza,i tufang,i ḵhud rā az ġhilāf bar-āwarda būd yā na ?
8. us ne tīn bār ap,nī talwār* sir par phir,ā phir,ā kar ek hāth mujh par chalā,yā, lekin maiṇ ne lakḍī se radd kiyā. (*or*, bachā liyā).	ū si daf,a shamshīr rā ba gird,i sar,i ḵhud gardān,id, wa ba'd az ān ba man ḳawāla namūd, amma man ba chūb-dastī,i ḵhud radd kard,am.
9. top ne aisā pīchhā kiyā ki gāḍī ulaṭ-paḍī.	tūp chunān ba shiddat bar-gasht ki ārāba wāzhgūn shud.
10. agar maiṇ sar-kār kī naukar,ī meṇ-se bar-taraf na hū,ā hot,tā, to mujh,e das rupaye kā baiṭhā pagār mil,tā.	agār man az naukarī,i sar-kār ma'zūl na m`shud,am, māhī dah rūpīya *pension* ā,yid,i man mī, shud.
11. adālat meṇ us ne bad-nīyaṭī se chāh,ā ki sūba,dār ko taḥrīk	ū dar ḍdālat az rāh,i sharārat ḵhāst wa sa'ī kard ki *sūbadar* rā

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the *subedar** on the Court of Requests.	સુબેદારની બુદ્ધી ફેરવવાનો પ્રયત્ન કરયો.	sube,dār nī buddhī pherav,va no prayatn kar,yo.
12. Do you think, that in dealing with those people, mildness will be more efficacious than severity; or that seeing their disposition it may be advisable to make an example by hanging some of the leaders.	૧૨. તમે શું ધારોછો, કે તે લોકોની સાથે નરમીથી ચાલવું યોગ્ય છે કે સખ્તીથી; અથવા એઓનાં સ્વભાવ ઉપરથી તમને એમ સારું સુઝે છે કે એઓના બે ત્રણ આગેવાનોને ફાંસી દેવી, કે બીજાઓને ધાક લાગે.	12. tame shuṇ dhār,o chho, ke te lok,o ni-sāthe narmī thī chāl,vuṇ yogya chhe ke sakhtī thī; athvā e,o nā svabhāv upar-thī tam ne em sāruṇ sujh,e chhe ke e,o nā be tran āgevan,o ne phāṇsī de,vī, ke bījā,o ne dhāk lāg,e.
13. There is no need of further proof; he is a spy, take him and hang him up to the nearest tree.	૧૩. એથી વધારે ચોકસી કરવાની કાંઈ અગત નથી; એ જાસુદ છે, એને પકડીને નજીકના ઝાડ સાથે ટાંગીને ફાંસી દો.	13. e thī vadhāre choksī kar,vā nī kāṇī agat na, thī; e jāsud chhe, e ne pakḍī,ne najīk nā jhāḍ sāthe ṭāṇgī,ne phāṇsī do.
14. As the enemy were retreating, we were advancing.	૧૪. જેમ જેમ શત્રુ પાછળ હઠતો હતો, તેમ તેમ અમે તેના ઉપર આગળ વધતા હતા.	14. jem-jem shatru pā-chhal haṭh,to hato, tem-tem ame te nā-upar āgal vadh,tā hatā.
15. To what corps do you belong?	૧૫. તમે કઈ પલટણમાં છો ?	tame ka,ī palṭan māṇ chho ?
16. How many years have you been with it?	૧૬. કેટલાં વરસ થયાં તમે તે પલટણમાં રહ્યા છો ?	keṭlāṇ varas thayāṇ tame te palṭan māṇ rah,yā chho ?
17. What service have you seen?	૧૭. કઈ કઈ લડાઈ તમે જોઈ ?	ka,ī ka,ī laḍā,ī tame jo,ī ?
18. Are the native officers, for the most part, very respectful?	૧૮. ગામઠી અમલદાર લોક ઘણું કરીને મર્યાદાથી ચાલેછે કે નહીં ?	gāmṭhī amal,dār lok ghanuṇ-karī,ne maryādā thī chāl,e chhe ke nahīṇ?
19. When you were on service, had you any fighting or not?	૧૯. જ્યારે તમે લડાઈ પર ગયા, ત્યારે કોઈ લડાઈ તમે લડયા કે નહીં ?	jyāre tame laḍā,ī par gayā, tyāre ko,ī laḍā,ī tame laḍ,yā ke nahīṇ ?
20. Did the enemy commence the attack or did you?	૨૦. પ્રથમ શત્રુએ હલ્લો કર્યો કે તમે કર્યો ?	pratham shatru,e hallo kar,yo ke tame kar,yo ?

* *Subedar* is a commissioned officer in the native army, corresponding to *captain* in

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
targhīb de,kar us kī rā,e ko phirā,we.	taḥrīs karda rā,i ū ra bar-gardān,ad.
12. tum kyā samajh,te ho, ki un log,oṇ ke-sāth narm,ī se kām le,nā bih,tar hai yā sakht,ī se; yā un kī khāsīyat aur tabīat ke-liye un ke do tīn sar,dār,oṇ ko phāṇsī de,nā munāsib hai, tā-ki aur,oṇ ko ibrat ho.	rā,i tū chīst, ki bā ān mard,um ba mulāyamat raft,ār namūd,an bih,tar khāh,ad būd, yā ān-ki ba muktazā,i tabīat,i īshān chand nafar az ruasā,i īshān rā ba dār kash,īm, tā dīgar,ān ibrat gīr-and.
13. ab ziyāda taḥkīkāt kī kuchh ḥājat nahīṇ; wuh jāsūs hai, us,e pakad-lo, aur kis,ī nazdīk ke darakht se laṭkā,kar phāṇsī do.	bīsh az īn subūt,ī na mī-khāh,ad; yakīn,ast ki ū jāsūs,ast, ū rā bi,bar wa ba har darakht,ī ki nazdīk,tar bāsh,ad sullāba bi,zan.
14. jyūṇ-jyūṇ dushman hat,tā jā, tā thā, tyūṇ-tyūṇ ham us par āge baḍh,te jā,te the.	har-chand ki dushman pas mī nishast, mā pīsh mī,raft,īm.
15. tum kis palṭan meṇ ho? (*or*, ạlāḳa rakh,te ho?)	dar kudām fauj ạlāḳa dār,ī?
16. tum ka,ī baras us palṭan meṇ rah,e?	chand sāl,ast ki dar ān fauj hast,ī?
17. kaun kaun-sī laḍā,īyāṇ tum ne dekh,īṇ?	dar kudām jang ḥāzir būd,ī?
18. mulk,ī ạmal,dār log aksar adab se chal,te hain ki nahīṇ?	uhda,dār,ān,i mulk,ī aksar ba adab raft,ār mī,kun,and yā na?
19. jab tum laḍā,ī par gaye, tab kuchh laḍā,ī hū,ī ki nahīṇ?	dar wakt,ī ki tū dar pa,i jang raft,ī, jang,ī wāki' shud yā na?
20. pahle dushman ne ḥamla shurū' kiyā ki tum ne?	dushman shurū' ba ḥamla namūd yā tū?

the European force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
21. How were the enemy chiefly armed?	૨૧. શત્રૂની પાસે ઘણા ખરાં હથિયાર કેવાં હતાં ?	shatru nī-pāse ghana-kharāṇ hathiyār kevāṇ hatāṇ ?
22. Did they show much bravery in defending the pass or not?	૨૨. ઘાટ ને બચાવી રાખવામાં તેઓએ ઘણું શૂરાપણું દેખાડ્યું કે નહીં ?	ghāṭ ne bachāv,ī-rākh,vā māṇ te,o,e ghanuṇ shūrā,panuṇ dekhāḍ,yuṇ ke nahīṇ ?
23. How many were killed and wounded?	૨૩. કેટલા લોક માર્યા ગયા, અને કેટલા ઘાયળ થયા ?	keṭlā lok mār,yā gayā, ane keṭlā ghāyal tha,yā ?
24. After the enemy fled, to what distance did you pursue them?	૨૪. જ્યારે શત્રૂ નાસી ગયો, ત્યારે તમે કેટલી વેગળા લગી તેની પછવાડે ગયા ?	jyāre shatru nās,ī-gayo, tyāre tame keṭlī veglā,ī lagī te nī pachhwāḍe gayā ?
25. How many prisoners were taken?	૨૫. કેટલા બંધીવાન પકડાયા ?	keṭlā bandhī,vān pak-ḍā,yā ?
26. Were there any women present, and what were they doing?	૨૬. કોઈ સ્ત્રીઓ ત્યાં હતી, અને તેઓ શું કરતી હતી ?	ko,ī strī,o tyāṇ hatī, ane te,o shuṇ kar,tī hatī ?
27. In what manner had the enemy encamped, and was there any stockade, and how was it constructed?	૨૭. શત્રૂએ પોતાની છાવણી કી રીતે કીધી હતી, અને ત્યાં કોઈ લકડ કોટ હતો કે નહીં, અને તેની બાંધણી કેવી હતી ?	shatru,e potā nī chhāvnī shī rīt,e kīdhī hatī, ane tyāṇ ko,ī lakaḍ-koṭ hato ke nahīṇ, ane te nī bāṇdhnī kevī hatī ?
28. If the enemy had stockaded themselves, could you have attacked them with success or not?	૨૮. જો શત્રૂ લકડ કોટમાં રહ્યો હોત, તો તમે તેની ઉપર હલ્લો કરીને ફાવ્યા હોત કે નહીં ?	jo shatru lakaḍ-koṭ māṇ rah,yo hot to tame te nī-upar hallo karī,ne phāv,yā hot ke nahīṇ ?
29. In what manner did you attack them; and did they give ground or not?	૨૯. તમે તેઓની ઉપર શી રીતે હલ્લો કર્યો, અને તેઓ પાછા હઠ્યા કે નહીં?	tame te,o nī-upar shī rīt,e hallo kar,yo, ane te,o pāchhā haṭh,yā ke nahīṇ ?
30. If they gave ground, why did you not advance upon them?	૩૦. જ્યારે તેઓ પાછા હઠ્યા, ત્યારે શા સારૂ તમે તેઓ ઉપર આગળ વધ્યા નહીં ?	jyāre te,o pāchhā haṭh,yā, tyāre shā-sārū tame te,o upar āgal vadh,yā nahīṇ ?
31. What was there to cover the retreat of the enemy?	૩૧. શત્રુને નાસી જતી વેળા આશ્રય શાનો હતો ?	shatru ne nās,ī-jatī velā āshraya shā no hato ?

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
21. dushman ke-pās aksar hathiyār kaise the ?	dushmanān chi kism aslaha ba khud dāshtand ?
22 ghāt ke sambhalne men un hon ne badī bahadurī batāī ki nahīn ?	āya īshān dar hifāzati guzar gāh dilerī numūdand ya na ?
23 kitne māre gaye aur kitne zakhmī hūe ?	chand nafar kushta shud, wa chand majrūh gardid ?
24 jab dushman bhāgā, tum ne kitnī dur tak un kā pīchhā kiya ?	dar wakti ki dushman hazimat numud, tā ba ku-jā ta'akubi īshan kardid ?
25 kitne kaidī pakde gaye ?	chand kas asīr shudand ?
26 koī auraten wahān hāzir thīn, aur kya kartī thīn ?	āyā zanān dar ān-ja hazir budand, wa īshan chi mikardand ?
27 dushman ne apnī chhāonī kis tarh kī thī, aur koī likad-kot tha, aur kursa banā hua thā ?	dushman chi guna muaskari khud rā tartib dida budand, aya kharbandi numudi budand, wa chi-guna tip ārai karda budand ?
28 agar dushman lakad-kot banākar us men rahtā, to tum us par hamla karke fath pīte ki nahīn ?	agar dushman dar kharband mukām karda būd, tu bar īshān bi asāni mitawanisti yurish burd ya na ?
29. tum ne un par kis tarh hamla kiyā, aur we pīchhe hate ki nahīn ?	tū bar īshān chi-guna yurish āwardī, wa īshān pas-nishastand yā na ?
30. jo we pīchhe hate, to tum un par kyūn nahīn badhe ?	chūn īshān pas nishastand, tū chirā rū ba īshān na rāftī ?
31. jab dushman bhāgā, tab use āsrā kyā thā ?	dar wakti hazimat, panāhi dushman chi būd ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
32. Did the cavalry prove of any great service in this engagement, and how many of them were there with you?	૩૨. એ લડાઈમાં સવાર લોકે કોઈ મોટું કામ કરી દેખાડયું કે નહીં, અને તેઓ માંહેના તમારી સાથે કેટલા માણસ હતા ?	e laḍā,ī mān savār-lok,e kāṇ,ī moṭuṇ kām kar,ī dekhāḍ,yuṇ ke nahīṇ, ane te,o māhe-nā tam,ārī sāthe keṭlā mānas hatā ?
33. On what sort of ground did the engagement take place, and were you aware of the enemy's being so near you?	૩૩. જે જગા ઉપર લડાઈ થઈ તે જગા કેવી હતી, અને તમે જાણતા હતા કે શત્રુ એટલો સોડે આવેલો છે ?	je jagā upar laḍā,ī tha,ī te jagā kevī hatī, ane tame jān,tā hatā ke shatru eṭlo soḍe āv,elo chhe ?
34. Did you take the enemy by surprise, or were they prepared to receive you?	૩૪. તમે શત્રુ ઉપર એકા એક જઈ પડયા, અથવા તે ઓ તમારો હલ્લો લેવાને તૈયાર હતા ?	tame shatru upar ek,ā-ek ja,ī-paḍ,yā, ke te,o tam,āro hallo le,vā, ne taiyār hatā ?
35. How did you get possession of the fort, and did you find much difficulty in placing the scaling ladders?	૩૫. કિલ્લો શી રીતે તમારે હાથ આવ્યો, અને સીઢી કિલ્લા ઉપર મુકતી વેળા તમને ઘણી મેહનત પડી કે નહીં ?	killo shī rīt,e tam,āre hāth āv,yo, ane sīḍhī killā upar muk,tī velā tam ne ghanī mehnat paḍ,ī ke nahīṇ ?
36. After getting possession of the fort, did you find any money, elephants, horses, camels, bullocks, &c.	૩૬. કિલ્લો હાથ આવ્યા પછી તમને કાંઈ પૈસા, હાથી, ઘોડા, ઊંટ, બળદ, અથવા કાંઈ બીજી વસ્તુ જડી કે નહીં ?	killo hāth āv,yā pachhī tam ne kāṇ,ī paisā, hāthī, ghoḍā, ūṇṭ, balad, athvā kāṇ,ī bījī vastu jaḍ,ī ke nahīṇ ?
37. Where were you yourself when the action commenced?	૩૭. જ્યારે લડાઈ થવા માંડી, ત્યારે તમે પોતે કયાં હતા ?	jyāre laḍā,ī tha,vā māṇḍ,ī, tyāre tame pote kyāṇ hatā ?
38. Did the guns of the horse artillery do much execution, and was it a large breach or not?	૩૮. ઘોડસ્વાર તોપખાનાની તોપોથી ઘણા લોક માર્યા ગયા કે નહીં, અને બાકોરૂં મોટું હતું કે નહીં ?	ghoḍ-svār top-khānā nī top,o thī ghanā lok mār,yā gayā ke nahīṇ, ane bākoruṇ moṭuṇ hatuṇ ke nahīṇ ?
39. How strong was the storming party, and did they find much resistance in forcing the breach?	૩૯. ભગારાંમાં પેસનારી ટુકડીમાં કેટલા માણસ હતા, અને અંદર પેસતી વેળા શત્રુએ ઘણો અટકાવ કીધો કે નહીં ?	bhagārāṇ mān pes,nār,ī ṭukḍī mān keṭlā mānas hatā, ane andar pes,tī velā shatru,e ghano aṭkāv kīdho ke nahīṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
32. is laḍā.ī men risāle ko log,on ne kuchh baḍā kām kār dikhā, yā, aur tum,hāre sāth kitne the ?	āyā dar īn ma'raka sawār,ān khidmat,i shāyān ba-jā āward,and, wa chand kas az īshān ham,rāh,i tū būd ?
33. jis jaga laḍā.ī hū.ī wuh jaga kaisī thī, aur tum jān,te the ki dushman itnā nazdik ā-pahunch,ā hai ?	dar jā.ī ki jang wāki' shud zamīn, ash chi-gūna būd, wa ma'lūm,i tū būd ki dushman ba īn andāza nazdik shuda,ast ?
34. tum ne dushman ko achānak le-milā yā, yā we tum,hāre muḳābale ko taiyār the ?	tū bar dushman bī-khabar hamla kard.ī, yā īshān barā,i muḳābala,i tū musta,idd būd,and ?
35. kil,a kis tar,h tum,hāre hāth āyā, aur sīdhī ke lagā,ne men tum ko bahut-sī dikkat pahunch,ī ki nahīn ?	chi-gūna kal,a dar dast,i tū āmad, wa nard,bān bar ān guzāsht,an dushwār būd yā na ?
36. ḳil,a hāth ā,ne ke-ba'd tum, hen kuchh paisā, hāthī, ghode, ūnt, bail, wa-ghaira mil,ā ki nahīn ?	āyā ba'd az-ān-ki kal,a fat,h shud, chīz,i az nakd, ya fīl, yā asp, yā shutur, yā gāw, wa-ghair,i hā ba dast āmad ?
37. jab laḍā.ī shurū' hū.ī, tum āp kahān the ?	chūn jang shurū' shud, tū khud ku-jā būd,ī ?
38. asp,ī top-khāne kī top,on se bahut-se log mār,e gaye, aur bugārā baḍā-sā thā ki nahīn ?	āyā az tūp,hā,i tūp-khāna,i asp,ī khalk,i bisyār kushta gashta, wa mughāra ki dar dīwār,i kal,a būd wasi' būd yā na ?
39. bugāre men ghus,ne,wālī ta,ināt,ī men kitne log the, aur bugāre men ghus,te wakt un ko bahut-sī rok-tok mil,ī ki nahīn ?	kas,ān,ī ki yurish burda az mughāra dākhil shud,and, chand kas būd,and, wa dar wakt,i dukhūl mumāna,at,ī wa muzāḥamat,ī ba īshān shud yā na ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
40. un ke bān[*] chhuṭ,ne se tum, hārā bahut nuḳsān hūā, aur un, hoṇ ne bahut-se bān chalāye ki nahīṇ?	āyā az galūla,hā,i kuppuz i īshān sadma,i farāwān ba tū rasīd, wa īshān bisyār galūla,i ḳuppuz ḳhālī kard,and?
41. un,hoṇ ne bahut-se bān chhoḍ,e, par ma'lūm paḍ,tā thā ki shast achchhī tar,h nahīṇ bāndh,te the.	agar-chi īshān galūla,hā,i ḳuppuz bisyār ḳhalī kard,and, wa-likin chu nān ma'lūm mī,shud ki az nishāna zad,an sar-rishta na dāsht,and.
42. un kī toḍe,dār bandūḳ,oṇ ne ham,eṇ bahut-sī azīyat dī, aur jab-lag gherā rah,ā tab-lag chhoḍ, te hī rah,e.	az tufang,hā,i fatila,i īshān bisyār zaḥmatī ba mā rasīd, zīrā-ki tā hangām,ī ki muḥāsara dar-miyān būd, īshān lā-yanḳati' shalik mī, kard,and.
43. aisā nazar a,tā thā ki we ham,āre risāle se bahut ḍar,te the, aur un kā ek ḥamla bhī uṭhā na sak,e.	mushāhada mī,shud ki īshān az sawār,ān,i mā bisyār ḳhā,if būd,and, wa tāb,i hīch-yak az ḥamla,hā,i īshan rā na dāsht,and.
44. ḳil,a le,ne ke-ba'd ham,eṇ ma'lūm paḍ,ā ki un,hoṇ ne ap,ne murd,oṇ kī lāsh,eṇ ek ḳhandaḳ meṇ jo kil'e ke-āspās thī ḍal-dī thīṇ, aur jo log zaḳhm,ī the un ko dhūp meṇ pyāse chhoḍ,kar gaye the.	ba'd az-ān-ki ḳal,a ba dast āmad, chunān ma'lūm shud ki īshān kushta hā,i ḳhud rā dar ḳhandaḳ,ī ki gird,i ḥisār wāḳi' būd andāḳhta,būd, and, wa kasān,ī ki majrūḥ būd,and dar āftāb tishna guzāshta,būd,and.
45. aksar log rāt,oṇ-rāt sab ap, nā zar-o-zewar le-bhāg,e.	aksar,ī az mard,um shab hangām zar wa jawāhir,i ḳhud rā bar-dāshta farār kard,and.

[*] Stars put in the rocket, *sitara*.
Roman candles, *hath-phul* (*or*) *hath-nala*
Squib, *chhuchhundar*.
Serpents in fire-works, *tonta*

These are Hindustani words, but they may safely be used in Gujarati I have not been able to find out the corresponding Persian words.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI:
46. When we entered the fort, we found only a few poor people and the attendants of the palace.	૪૬. જ્યારે અમે કિલ્લામાં પેઠા, ત્યારે થોડા કંગાળ લોક તથા મેહેલના સેવકો માત્ર દીઠામાં આવ્યા.	jyāre ame killā mān peṭhā, tyāre thoḍā kangāl lok tathā mehel nā sevak,o mātr dīṭhā mān āv,yā.
47. Many of the runaways were taken; those who were most afraid, jumped into the river Tāpī; some of whom swam to the other side; and most of them were carried away by the stream.	૪૭. ઘણાખરા નાસીજનારા પકડાયા; અને કેટલાએક જે બિહિકણા હતા, તેઓ તાપી નદીમાં કુદી પડયા; તેમાંથી કેટલાએક તરીને પાર ગયા; અને ઘણાખરા પાણીની તાણમાં તણાઈ ગયા.	ghanā-kharā nās,ī-janār,ā pakḍā,yā; ane keṭlā-ek je bihik,nā hatā, te,o Tāpī nadī mān kud,ī pad,yā; te mān-thī keṭla-ek tar,īne pār gayā; ane ghanā-kharā pānī nī tān mān tanā,ī gayā.
48. Our cavalry were so anxious to pursue them, that many on their horses followed them into the water, and stuck in the mud.	૪૮. અમારા ઘોડસ્વાર તેઓની પુઠ લીધામાં એવા તો આતુર હતા, કે તેઓમાંથી કેટલાક જણ ઘોડા સાથે પાણીમાં પેઠા, અને કાદવમાં ફસી ગયા.	am,ārā ghoḍ-svār te,o nī puṭh līdhā mān evā-to ātur hatā, ke te,o mān-thī keṭlāk jan ghoḍā sāthe pānī mān peṭhā, ane kādav mān phas,ī-gayā.
49. Some of the runaways took shelter in a pagoda where the powder remained during the action, but the light train of artillery having opened upon them, the powder caught fire by the bursting of a shell and blew them up.	૪૯. કેટલાએક નાસી જનાર લોકો,એ એક દેહરાંમાં જ્યાં લડાઈની વેળા દારૂ મેલેલો હતો ત્યાં જઈ આસરો લીધો, પણ તોપખાનાની હલકી તોપના છુટયાથી દારૂમાં આગ લાગી તેથી તેઓ સગળા ઉડી ગયા.	keṭlā-ek nās,ī-janār lok,o,e ek dehrān mān jyān ladā,ī nī velā dārū mel,elo hato tyān ja,ī āsro līdho, pan top-khānā nī halkī top nā chhut,yā thī dārū mān āg lāg,ī te thī te,o saglā ud,ī-gayā.
50. By this accident, the enemy's force was completely destroyed, and the survivors fled through the field of sugar cane.	૫૦ એમ બન્યાને લીધે શત્રુની ફોજ બિલકુલ નાશ પામી, અને જે લોક બચી ગયા હતા તેઓ એક શેરડીના ખેતરમાં થઈને નાસી ગયા.	em ban,yā ne-līdhe shatru nī foj bilkul nāsh pām,ī, ane je lok bach,ī gayā hatā te,o ek sherḍī nā khetar mān tha,īne nās,ī gayā.
51. Owing to the thickness of the sugar	૫૧. શેરડીના ખિચોખીચ (*or*, ગીચ) જંગલને લીધે,	sherḍī nā khicho-khīch (*or*, gich) jangal

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
46. jab ham ḳil'e meṇ dāḳhil hūṛe, tab sirf thoḍe-se ġharīb log aur maḥal-sarā ke naukar chākar nazar āye.	dar waḳtī ki mā dāḳhil,i ḳal,a shud,īm, chand nafar mardum,i faḳīr wa ḳhidmat,gār,an,i dar,bār ba nazar,i mā dar-āmad,and.
47. bahut-se bhagoḍe pakḍe gaye, aur aksar jo ḍar-pokne the, un,hoṇ ne ap,ne ta,īṇ Tāpī *nadī* meṇ dāl-diyā, ba'ze un meṇ-se pair,kar pār lage, aur aksar pānī kī tān meṇ bah-gaye.	bisyār,ī az hazīmat,iyān giriftār shud,and, wa chand nafar az īshān ki *kam-dil* wa *hirās,ān* būd,and, ḳhud rā dar rūd-ḳhāna,i Tāpī andāḳht,and, wa ba'z,ī az ān,hā, shinā namūda ba samt,i dīgar rasīd, and, wa aksar az īshān rā sail-āb burd.
48. ham,āre risāle ke log un kā pīchhā kar,ne meṇ aise muztarib the, ki ka,ī-ek un meṇ-se ghoḍoṇ samet pānī meṇ paiṭh,e, aur kīchaḍ meṇ phaṇs-gaye.	sawār,ān,i mā dar ta'āḳub kard, an,i īshān chunān sar-garm būd,and, ki bisyār,ī az īshān sawār,a ba āb zad,and, wa ba bātlaḳ,i ān-jā giriftār shud,and. (*or*, gīr āmad,and).
49. ka,ī bhagoḍe bhāg,e so ek but-ḳhāne meṇ jahāṇ laḍā,ī ke waḳt bārūt rakh,ī hūī thī wahāṇ jā panāh pakḍī, par top-ḳhāne kī halkī top un par chhuṭ,ne se bārūt meṇ āg lag,ī, aur un sab ko uḍ,ā-diyā.	ba'z,ī az hazīmat,iyān dar but-ḳhāna,ī ki waḳt,i jang bārūt dar ān-jā guzāshta būd,and panāh burd, and, wa-likin ba sabab,i ān-ki tūp,ī kūchakī bar īshān ḳhālī shud ātish dar bārūt girift, wa majmū,i īshān rā ba hawā burd.
50. is hādise ke-sabab dushman kī fauj bilkul mār,ī ga,ī, aur jo bach-nikle the so ek ganne ke khet meṇ-se ho,kar bhāg,e.	ba sabab,i wuḳū,i īn wāḳi,a bisyār,ī az fauj,i dushman tabāh shud, wa kasān,ī ki zinda mānd,and az miyān,i kisht,zār,i nai-shakar gurīkht,and.
51. *ganne ke hujūm ke-sabab*, risāle ke log un kā pīchhā na kar	ba *sabab,i ambūh,iyi nai-shakar*, sawār,ān ta'āḳub,i īshān na mī,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cane, the cavalry could not follow them.	સ્વાર લોક તેઓની પછવાડે જઈ શકયા નહીં.	ne-līdhe, svār lok te,o nī pachhvāḍe ja,ī shak,yā nahīṇ.
52. Two flank companies having come up, took the whole who had concealed themselves in the sugar cane prisoners.	૫૨. કમરપરની બે કંપની આવી પુગી, અને જે લોક શેરડીના ખેતરમાં જઈ ભરાયા હતા તે સગળાને પકડી લીધા.	kamar par-nī be *company* āv,ī pug,ī, ane je lok sherḍī nā khetar māṇ ja,ī bharā,yā hatā te saglā ne pakḍī līdhā.
53. We lost in this engagement, 7 officers, 60 rank and file, 1 drummer, 7 *duli-walas*, and 9 camp followers.*	૫૩. એ લડાઈમાં અમારા સાત અમલદાર, સાઠ સિપાહી, એક પડઘમવાળો, સાત ડોળીવાળા, અને નવ માણસ ભીરબુંગા*ના માર્યા ગયા.	e laḍā,ī māṇ am,ārā sāt amal,dār, sāṭh sipāh,ī, ek paḍgham,vālo, sāt ḍolī,vālā, ane nav mānas bhīr-bungā* nā mār,yā gayā.
54. Tell the *Havaldar*† to tell those soldiers, if they again behave themselves in such a disorderly manner, they will be visited with the severest punishment.	૫૪. હવાલદાર† ને કહો, કે પેલા સિપાહીઓને કહે, કે જો તમે ફરીને ફરી બેર રીતીની ચાલ ચાલશો, તો તમને મોટી શિક્ષા મળશે.	havāl,dār† ne kah,o, ke pelā sipāhī,o ne kah,e, ke jo tame pharī-ne evī ger-rītī nī chāl chāl,sho to tam ne moṭī shikshā mal,she.
55. The *sipāhī*s are coming to me every day, and are very importunate for their arrears of pay.	૫૫. સિપાહી લોક દર રોજ મારી પાસે આવીને પોતાના ચઢેલા પગાર સારૂ મોટો તગાદો કરેછે.	sipāh,ī lok dar roj mā rī-pāse āv,īne potā nā chaḍh,elā pagār sārū moṭo tagādo kar,e chhe.
56. The enemy wished much to take the fort, but we prevented them.	૫૬. શત્રુએ ઘણું ઇચ્છયું કે કિલ્લો લેઈ લે, પણ અમે લેવા દીધો નહીં.	shatru,e ghanuṇ ichh,yuṇ ke killo le,ī-le, pan ame le,vā dīdho nahīṇ.
57. We have sent some spies in search of the enemy, but they have brought us no news yet.	૫૭. અમે શત્રુની શોધમાં કેટલાક જાસુદ મોકલ્યાછે, પણ તેઓ હજુ સુધી કાંઈ સમાચાર લાવ્યા નથી.	ame shatru nī shodh māṇ keṭlāk jāsud mokal,yā chhe, pan te,o haju-sudhī kāṇ,ī samāchār lāv,yā na,thī.

* *Bhir-bunga* is a Dakhni word. *Kahi*, also, is commonly used for *camp followers* in this Presidency. *Lajjara* is the Persian word for the same.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
sak,e.	tawān,ist kard.
52. kamar kī do *company* ā-pahunch,ī, aur jo log ganne ke khet men jā chhip,e the un sab ko asīr kiyā.	dū *company* az maimana wa maisara dar ras,īda ān,hā ki dar kisht,zār,i nai-shakar pinhān shuda būd,and kull,an īshān rā girift,ār kard,and.
53. is laḍā,ī men ham,āre sāt amal,dār, sāṭh sipāh,ī, ek pargham, chī, sāt dolī,wāle, aur nau ādmī bhīr-bungā* ke mār,e gaye.	dar īn jang haft sarkarda,i mā, wa shast sar,bāz, wa yak tabl,chī, wa haft *dūli* bar,dār, wa nuh nafar az ham-rāh,ān,i lashkar kushta shud,and.
54. ḥawāl,dārt se kah,o, ki un sipāhi,on se kah,e, ki agar tum phīr aisī nā-lā,iḳ chāl batā,oge, to tum, hen sakht sazā mil,egī.	*ḥawaldart* rā bi,gū, ki ba ān sar,bāz,ān bi,gū,yad, ki agar shumā, hā bār,i dīgar chunīn raftār,i nā-shā,yista bi,kun,id, sazā,i sakht khāh,id yāft.
55. sipāh,ī log roz roz me re-pās ā,te hain, aur ap,nī chadh,ī hū,ī talab ke-liye bahut-sā taḳāzā kar,te hain.	sar,bāz,ān har rūz nazd,i man mī,ā,yand, wa ba jihat,i baḳī,ya,i mawājib,i khud taḳāzā,i shadīd mī,kun,and.
56. dushman ne bahut chāh,ā ki ḳil,a le-le,we, par ham ne le,ne na diyā.	agar-chi dushman,ān dar girift an,i ḳal,a bisyār sa,i namūd,and, wa-likin mā na guzāsht,īm.
57. ham ne dushman kī talāsh men ka,ī jāsūs bhej,e hain, par ab-tak we kuchh khabar lā,ye nahīn.	mā dar just-o-jū,i dushman jasūs, ī chand rā firistāda,īm, wa-likin īshān tā ḥāl khabar,ī na yāwarda, and.

† *Hawaldar* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *serjeant* in the British force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
58. The *sipāhīs* say that the Rupees they received for this month's pay are all counterfeit, and they want them changed.	૫૮. સિપાહી લોક કહેછે કે આ મહિનાના પગારના જે રૂપીયા અમને માત્યા તે સગળા ખોટાછે, માટે બદલી લેવા માગેછે.	sipāh,ī lok kah,e chhe ke ā mahinā nā pagār nā je rupīyā am ne mal,yā te saglā khoṭā chhe, māṭe badlī-le,vā māg,e chhe.
59. The *Subedar* has stabbed his wife with his bayonet so badly that the entrails came out.	૫૯. સુબેદારે પોતાની બાયડીના પેટમાં બંદુકની બરછી એવી સખ્ત રીતે ભોકી કે તેનાં આંતરડાં બાહર નિકળી આવ્યાં.	sube,dār,e potā nī bāyadī nā peṭ māṇ banduk nī barchhī evī sakht rīt,e bhok,ī ke te nāṇ āṇtardāṇ bāhar nikli āv,yāṇ.
60. They wished to kill us by treachery, but we never gave them an opportunity.	૬૦. તેઓએ દગાથી અમને મારી નાખ્વાને ઇચ્છ્યું, પણ અમે તેઓને ફાવવા દીધા નહીં.	te,o,e dagā thī am ne mār,ī-nākh,vā,ne ichh,yuṇ, pan ame te,o ne phāv,vā dīdhā nahīṇ.
61. Does a soldier remain on guard from sunrise till nine o'clock, or till twelve o'clock?	૬૧. સિપાહી સૂરજ ઉગ્યા ની વેળાથી તે નવ વાગા સુધી પોતાના પોહોરા ઉપર રહેછે, કે બાર વાગ્યા સુધી?	sipāh,ī sūraj ug,yā nī velā thī te nav vāg,yā sudhī potā nā pohorā upar rah,e chhe, ke bār vāg,yā sudhī?
62. After he had fired three rounds, I was ordered to search his pouch and see how many ball and blank cartridge there were.	૬૨. જ્યારે તે ત્રણવાર બંદુક છોડી ચુકયો, ત્યારે મને હુકમ થયો કે તેના તોશ દાનનો ઝાડો લેઇને જોઉં કે તેમાં ગોળીદાર તથા ખાલી તોશ કેટલા બાકી રહેલા છે.	jyāre te tran vār banduk chhoḍ,ī chuk,yo, tyāre ma ne hukm tha,yo ke te nā tosh,dān no jhāḍo le,ī,ne jo,ūṇ ke te māṇ golī,dār tathā khālī toṭā keṭlā bākī rah,elā chhe.
63. The prisoner intentionally absented himself from the evening roll call, and when asked, he replied it was his intention to leave the service in a day or two.	૬૩. આ બંધવો જાણીજોઇ ને સાંઝની પરેડ પર હાજર થયો નહીં, અને જ્યારે પુછ્યું ત્યારે ઉત્તર આપ્યો કે એક બે દિવસમાં ચાકરી છોડી દેવાની મારી ધારણા છે.	ā bandhvo jāṇ,ī-jo,ī,ne sāṇjh nī *parade* par hājar tha,yo nahīṇ, ane jyāre puchh,yuṇ tyāre uttar āp,yo ke ek be divas māṇ chākrī chhoḍ,ī-de,vānī mā,rī dhārnā chhe.
64. He swears that unless I give him a month's leave, he will	૬૪. તે શપત લેઇને કહેછે કે જો તમે મને એક મહિનાની રજા નહીં આપશો તો	te shapat le,ī,ne kah,e chhe ke jo tame ma ne ek mahinā nī rajā nahīṇ,

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN:
58. sipāhī kahte hain ki jo rupaye is mahīne kī talab men ham ko mile so sab khote hain, aur chāhte hain ki badal-lewen.	sar,bāz,ān mī,gūyand ki pūl,i mawājib,i īn māh ki ba mā rasīda kull,an ḳalb mī,bāshad, banā-bar-ān ivaz mī,khāh,and.
59. sūba,dār ne apnī jorū ke pet men aisī sakht sangīn chalāī ki antri,yān bāhar nikal-padīn.	*subadar* sar-naiza,i tufang,i khud rā dar shikam,i zan,i khud chunān farū kard ki rūda,hā,i ū bīrūn āmad.
60. un,hon ne chāhā ki daghā se ham ko mār-dāle,n, par ham ne un kā ḳābū chal,ne na diyā.	īshān ba makr wa khuda khāst, and mā rā bi,kush,and, wa-līkin mā īshān rā fursat na dād,īm.
61. sipāhī apne pahre par sūraj nikal,ne ke .wakt se nau baje tak rah,tā hai, yā bāra baje tak.	ā,yā sar,bāz az tulū,i āftāb tā sā,at,i nuh bar kashīk,i khud tawakkuf mī,kun,ad yā tā sā,at,i duwāzdah.
62. jab wuh tīn bār bandūk chhod chuke, mujhe hukm hūā ki us ke *tosh,dān* kā jhāḍā le,kar dekh,ūn ki kitne golī,dār aur kitne khālī ton,te us men hain.	ba'd az-ān-ki ū si bār tufang rā khālī kard, ma,rā ḥukm shud ki *taftīsh,i* kīf*i* ū *kun,am ki chand* fīshank,i bā-gulūla wa chand fīshank,i bidūn,i gulūla bāḳīst.
63. ḳaidī ne jān-būjh,kar shām ke *parade* se apne taīn ghair-hāzir kiyā, aur pūchhe jāne par jawāb diyā ki ek do din men naukarī chhodne kā irāda rakh,tā hūn.	īn ḳaidī amd,an ba sān hāzir na shud, wa chūn az ū pursīd,and jawāb dād ki irāda,i man īn būd ki dar īn dū si rūza tark,i khidmat (,i sarkār) bi,kun,am.
64. wuh ḳasam le,kar kah,tā hai ki agar tum mujhe ek mahīne kī razā na doge, to main naukarī	ū ḳasam yād-kard wa guft ki agar tū rukhsat,i yak māh,a ba man na dih,ī, man az mīyān,i fauj

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
desert from the service.	હું ચાકરીમાંથી નાસી જ ઈશ.	āp,sho to huṇ chākri māṇ-thī nās,ī-ja,ish.
65. I directed the sappers and miners to cut away tke bushes on the side of the road; so that our march might be practicable.	૬૫. મેં સુરંગ મુકનાર લોક ને હુકમ કર્યો કે માર્ગની બંધે ગમની ઝાડી કાપી નાખો, કે કૂચ કરવી સેહેલ પડે.	meṇ surang muk,nār lok ne hukm kar,yo ke mārg nī bandhe gam nī jhāḍ,ī kāp,ī-nākh,o, ke kūch kar,vī sehel paḍ,e.
66. I have fought as many battles as your father has.	૬૬. જેટલી લડાઈમાં ત મારો બાપ હતો, તેટલી લ ડાઈઓમાં હું પણ હાજર હતો. (*or*) જેટલી લડાઈ ઓ તમારો બાપ લડયો, તેટલી હું પણ લડયો.	jeṭlī laḍā,ī māṇ tām,āro bāp hato teṭlī laḍā,ī,o māṇ huṇ pan hājar hato. (*or*) jeṭlī laḍā,ī,o tam,āro bāp laḍ,yo, ṭeṭlī huṇ paṇ laḍ,yo.
67. If I pass my examination with success, it is certain that I shall not obtain the appointment of Quarter Master for three years to come.	૬૭. જો હું પરીક્ષામાં પા ર પડું તોયપણ મને નીશ્ચય છે કે ક્વાર્ટર માસ્તરની જગા આવતાં ત્રણ વરસ સુધી મ ને મળનાર નથી.	jo huṇ parīkshā māṇ pār-paḍ,uṇ, toya-pan ma ne nishchaya chhe ke *quarter master* nī jagā āv,tāṇ tran varas sudhi ma ne mal,nār na,thī.
68. He fired at the target and almost hit it.	૬૮. તેણે નિશાન ઉપર બં દુક ફોડી અને લગભગ નિ શાન માર્યું.	te,ne nishān upar banduk phoḍ,ī, ane lag-bhag nishān mār,yuṇ.
69. It is your turn to keep watch over this treasure for an hour, when I will relieve you.	૬૯. આ ખજાનાની ઉપર એક ઘડી સુધી ચોકી કરવા ની તમારી વારી આવી છે, ત્યાર પછી હું તમારી બદલી આવીશ.	ā khajānā nī-upar ek ghaḍ,ī sudhī chok,ī kar,vā nī tam,ārī vārī āv,ī chhe, tyār-pachhī huṇ tam,ārī badlī āv,īsh.
70. Let the *sipahīs* whose muskets are loaded, come forward.	૭૦. પેલા સિપાહીઓ જે ઓની બંદુકો ભરેલી છે, તે ઓને આગળ આવવા દો.	pelā sipāhī,o je,o nī banduk,o bhar,elī chhe, te,o ne āgal āv,vā do.
71. During the firing of the front rank, did you observe through whose negligence, was Haidar Khān's thumb blown off?	૭૧. આગળી હારમાંથી બં દુક છુટતી વેળા તમે જોયું કે કોની ગફલતથી હૈદરખાન નો અંગુઠો ઉડી ગયો ?	āgli hār māṇ-thī banduk chhuṭ,tī velā tame jo,yuṇ ke ko nī gaflat thī Haidar Khān ṇo anguṭho uḍ,ī-gayo ?
72. What made you suppose that the pri-	૭૨. તમે કેમ જાણ્યું કે બં ધવો પોહોરા ઉપર ઉભો	tame kem jān,yuṇ ke bandhvo pohorā upar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
meṇ-se bhāg-ja,ūṇgā.	farār khāh,am kard.
65. maiṇ ne naḳb-zan,oṇ ko ḥukm kiyā ki raste ke bazū par-se sab jhāḍī kāṭ-ḍāl,o, ki kūch kar,nā āsān ho-jā,we.	man ba naḳb,zan,ān ḥukm dād, am ki ashjār,i atrāf,i rāh rā ḳat' kun,and, tā kūch barā,i mā āsān gard,ad.
66. jitnī laḍā,ī,oṇ meṇ tum,hārā bāp thā utnī meṇ maiṇ bhī ḥāzir thā. (*or*) jitnī laḍā,ī,āṇ tum,hārā bāp laḍā utnī maiṇ bhī laḍā.	har ḳadr jang wa kārzār ki padar,i tū kard, man nīz ham-ān ḳadr karda,am.
67. agar maiṇ imtiḥān meṇ pasand ho-jā,ūṇ, tau-bhī yaḳīn hai ki *quarter master* kī jagā ā,te tīn baras tak mujh,e muyassar na ho,gī. (*or*, na mil,egī).	agar man dar imtiḥān pasand,i khāṭir,i mumtaḥin,ān shaw,am, yaḳīn,ast ki mansab,i *quarter master* tā muddat,i si sāl ba dast,i man na khāh,ad āmad.
68. us ne nishāne par bandūḳ chhoḍī, aur lag-bhag nishāna mār,ā.	ū tufang,i khud rā ba hadaf khālī kard, wa nazdīk būd ki nishāna rā bi,zan,ad.
69. (ab) is khazāne par ek ghaḍī tak chauki de,ne kī tum,hārī naubat (*or*, bārī) ā,ī hai, tis pīchhe maiṇ tum,hārī badlī ā,ūṇgā.	tā yak-sā,at nauba,i pās,bān,iyi sandūḳ-khāna bā tu,st, ba'd az-ān man badal,i tū kashīk khāh,am zad.
70. we sipāh,ī jin kī bandūḳ,eṇ bharī hū,ī hain, āge ā,weṇ.	sar,bāz,ān,ī ki tūfang,i īshān pur, ast, bug,zār tā pīsh,i rū bāsh,and.
71. jab aglī saf meṇ-se bandūḳ chhuṭī, tum ne dekh,ā ki kis kī ghaflat se Haidar Khān kā angūṭhā uḍ-gayā ?	dar waḳtī ki az saff,i pīsh,īn tufang,hā khālī shud, hīch dānist,ī ki az bī,iḥtiyāt,iyi kudām sar,bāz shast,i Haidar Khān rā gulūla burd ?
72. tum ne kyūṇ-kar jān,ā ki ḳaidī pahre par khaḍā na rah sak,tā	chi-gūna dānist,ī ki ḳaidī dar muḳām,i kashīk,i khud na mī,tawān,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
soner was not able to stand on sentry ?	રહી શકતો નો હોતો ?	ubho rah,ī shak,to no hoto ?
73. He moved in a very unsteady manner like a drunken person.	૭૩. તે પીધેલાની પેઠે બહુ લથડતો ચાલતો હતો.	te pīdhelā nī-peṭhe bahu lathad,to chāl,to hato.
74. Is it customary in your regiment for any man to get leave from his guard during saluting hours ?	૭૪. તમારી પલટણમાં એવો સિરિસ્તો છે કે સલામી ની વેળા કોઇ સિપાહીને ગાર્ડમાંથી બાહાર જવાની રજા મળે ?	tam,ārī palṭan mān evo sirishto chhe ke salām,ī nī velā ko,ī sipāh,ī ne *guard* mān-thī bāhār ja,vā nī rajā mal,e ?
75. The two armies entered Poona from exactly opposite directions.	૭૫. બંધે ફોજ સામાસામે નાં માર્ગથી પુનામાં પેઠી.	bandhe foj sāmā-sāme nā mārg thī Pūnā mān peṭhī.
76. Do you not know, that there is a General Order forbidding a non-commissioned officer commanding a guard, to leave it at any time ?	૭૬. શું તમને માલુમ નથી, કે એક સરકારી હુકમ છે, જેમાં મના કરયામાં આવ્યું છે, કે કોઈ ગેરસનદી અમલદાર જેના સ્વાધીનમાં ગાર્ડ હોય તે કદિ પોતાની ગાર્ડ મેલીને બાહાર જાય નહીં.	shun tam ne mālum na,thī, ke ek sarkār,ī hukm chhe, je mān manā kar,yā mān āv,yun chhe, ke ko,ī ger-sanad,ī amal,dār je nā svādhīn mān *guard* hoya te kadi potā nī *guard* mel,īne bāhār jā,ya nahīn.
77. The *Jamadar** received orders to defend the fort to the last extremity.	૭૭. જમાદાર*ને હુકમ થયો કે અંત આવે ત્યાં સુધી કિલ્લો સાચવી રાખે.	jamā,dār* ne hukm tha,yo ke ant āv,e tyān-sudhī killo sāchvī rākh,e.
78. If you had not insisted in walking on the rampart, you would not have tumbled into the ditch.	૭૮. જો તમે હઠ કરીને કિલ્લાની સફીલ ઉપર નહીં ગયા હોત, તો ખાઈમાં ન હીં પડયા હોત.	jo tame haṭh kar,īne killā nī safīl upar nahīn gayā hot, to khā,ī mān nahīn pad,yā hot.
79. That man's musket could never have been broken in this way	૭૯. પેલા સિપાહીની બંદુક આ પ્રમાણે ભાંગી ગઇ, તે મોટી બે ખબરી વિના	pelā sipāh,ī nī banduk ā pramān,e bhāngī-ga,ī, te moṭī be,khabrī vinā

* *Jamadar* is a commissioned officer among Indian troops, whose rank corresponds

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
thā ?	ist ḳarār gīr,ad ?
73. wuh mat,wāle kī-mānind bahut laḍkhaḍ,tā hū,ā chal,tā thā.	ū mānand,i mard,um,i mast ba ghāyat,i bī,sabāt rāh mī,raft.
74. tum,hārī palṭan meṇ yih sarrishta hai ki salāmī ke wakt kisī sipāhī ko *guard* par-se razā mil,e.	dar fauj,i tū ḳā,ada hast ki dar wakt,i salām sar,bāzī rukhsat,i bīrūn raft,an yāb,ad.
75. do,noṇ fauj,eṇ āmne-sāmne kī rāh se Pūne meṇ dākhil hū,iṇ.	har dū ḳushūn az dū samt,i muhāzī,i yak dīgar dākhil,i Pūna shud,and.
76. kyā tum,heṇ ma'lūm nahīṇ, ki ek sarkārī ḥukm hai, jis meṇ man' kiyā gayā hai, ki koī ghair-sanadī ạmal,dār, jo kisī *guard* kā mukhtār ho, ap ne *guard* par-se kisī wakt na uṭh jā,we ?	ā,yā na mī,dāṇī ki īn ḥukm,īst mustamirr wa ta,akīd shuda ki hargiz kashīk,chī az muḳām, i kashīk,i khud ghā,ib na shaw,ad.
77. jam'dār* ko ḥukm hū,ā ki nā-chārī kī ḥālat pahuṇch,e tahāṇ-lag ḳil'e ko bachā rakh,e.	bar *jam'dar** chunān ḥukm,ī shud,a ki tā nihāyat,i ḥālat,i lā-chārī dar muhāfazat,i ḳāl,a kūshish numā,yad.
78. agar tum bajid ho,kar ḳil'e kī dīwār par na gaye ho,te, to khandaḳ meṇ nahīṇ gir,te.	agar tū bar-khilāf,i ḥukm bar dīwār,i ḳal,a na rafta būdī, dar khandaḳ na mī uftādī.
79. baḍī ghaflat ke-baghair us sipāhī kī bandūḳ is tarḥ na ṭūṭī ho,gī.	ān sar,bāz agar ghāyat,i bī,iḥtiyāt,ī na mī,namūd, tufang,i ū ba īn tarīḳ na mī,shikast.

* to that of *Lieutenant* in the British force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
without the greatest carelessness.	ભાંગી ન હશે.	bhāṇg,ī na hashe.
80. The court sentenced the *Subadar* to be suspended from rank, pay, and allowances for a period of three months.	૮૦. કોર્ટનો હુકમ થયો કે સુબેદાર ત્રણ મહિના સુધી પોતાના હોદ્દા, તથા પગાર, તથા લવાજમાથી મોકુફ, (*or*, બંદ) રહે.	*court* no hukm tha,yo ke sube,dār tran mahinā sudhī potā nā hoddā, tathā pagār, tathā lavājmā thī mokuf (*or*, band) rah,e.
81. Whilst you were present, could the prisoner have struck the *Subadar* without your seeing it?	૮૧. તમે હાજર છતાં બંધવાએ સુબેદારને માર્યો તે શું તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યું હશે?	tame hājar chhatāṇ bandh,vā,e sube,dār ne mār,yo te shuṇ tam,ārā dīṭhā māṇ nahīṇ āv,yuṇ hashe?
82. Have you ever been attacked by the enemy in front and flank at the same time?	૮૨. તમારી ફોજની આગાડી તથા બાજુપર એકજવાર કોઇ વેળા શત્રુએ હલ્લો કર્યો હતો શું?	tam,ārī foj nī agāḍī tathā bājū par ek,aj vār koī velā shatru,e hallo kar,yo hato shuṇ?
83. Can you recollect the exact words which the prisoner made use of, at the time he struck the *Subadar*?	૮૩. સુબેદારને મારતી વેળા બંધવો જે જે બોલ બોલ્યો તે સઘળું ચોકસ તમને યાદ છે?	sube,dār ne mār,tī velā bandh,vo je-je bol bol,yo te saghluṇ chokas tam ne yād chhe?
84. Let all the *sipahis* who were absent from parade this evening, have a week's* drill; and afterwards bring them full dressed to my quarters.	૮૪. આજ સાંજે જે જે સિપાહીઓ પરેડ ઉપર હાજર નોહોતા, તેઓને એક અઠવાડીઆં* સુધી ડ્રિલ આપો; અને ત્યાર પછી લશકરી ભર પોશાક પેહેરાવીને મારે ઘેર લેઈ આવજો.	āj sāṇjh,e je-je sipāh,ī,o *parade* upar hājar no ho,tā, te,o ne ek aṭh,vāḍī,yāṇ* sudhī *drill* āp,o; ane tyār-pachhī lashkar,ī bhar-posh,āk peherāv,īne mā,re gher le,ī-āv,jo.
85. This man complains that he has been turned out of caste without any fault, merely from the spite of the *Jamadar* who is the head person in it.	૮૫. આ માણસ ફરિયાદ આવ્યો છે કે વગર વાંકે મને મારી નાતમાંથી કાહાડી મેલ્યો, તે માત્ર જમાદારના અંટસને લીધે, કાં જે તે આ મારી નાતનો શેઠીઓ છે.	ā mānas fariyād āv,yo chhe, ke vagar-vāṅk,e ma ne mā,rī nāt māṇthī kāhāḍ,ī-mel,yo, te mātr jamā,dār nā anṭas ne-līdhe, kāṇ-je te amārī nāt no sheṭh,īyo chhe.

* The Gujarati word *athvadiun* is commonly, though improperly, used to denote a *week*, which should properly be rendered by *satvadiun*, or a *space of seven days*, corresponding

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
80. *court* kā ḥukm hūā ki sūba, dār tīn mahīne tak ap,ne daraje, aur pagār, aur jā,ize (*or*, tankhāh) se maukūf rah,e.	ḥukm,i adālat chunān jārī shuda ki tā muddat,i si māh *suba,dar* az mansab, wa mawājib, wa jā,iza (*or*, jira),i khud mamnū' bāsh,ad.
81. jab tum ḥāzir the, mumkin hai ki kaidī sūba,dār ko mār,e, aur tum na dekh,o ?	bā wujūd,i ḥuzūr,i tū mumkin,ast ki kaid,ī *suba,dar* rā bi,zan,ad wa tū na bīn,ī ?
82. dushman kī taraf se tum, hārī fauj kī agādī par aur kamar par ek-hī wakt kab,hī ḥamla hūā?	ā,yā dushman hīch gāh daf,atan bar pīsh wa janāb,i tū hamla āward ?
83. sūba,dār ko mār,te wakt kaid,ī jo-jo bāt bolā so ṭhīk (*or*, chaukas) tum ko yād hai ?	ā,yā īn kaid,ī dar wakt,i zad,an,i *sūba,dār* sukhan,ān,ī ki guft ba ain, i,hi ba khātir dār,ī?
84. āj shām ke *parade* se jo-jo sipāh,ī ghair-hāzir hū,e the, un sab ko ek hafte* kā *drill* do ; aur tis pīchhe laskar,ī bhar-posh,āk pahnā, kar me,re makān par lā,ī,yo.	sar,bāz,ān,ī ki dar sān,i shām ḥāzir na shud,and, īshān rā tā muddat,i yak haft,a* siyāsat,i *drill* bā,yad kard ; wa ba'd az ān īshān rā bā yarāk dar manzal,i man bā, yad bi,yāwar,ī.
85. yih shakhs faryād lā,yā hai ki mujh,e begunāh zāt men-se nikāl-dāl,ā, sirf jam'dār kī adāwat ke-liye, jo kaum kā sar,dār hai.	īn kas tazallum āward,a ki *jam' dār* ki ra,īs,i kaum,i mā,st bidūn,i taksīr ma rā az kaum,i khud ikhrāj namūd,a, ba sabab,i bughz wa adāwat,ī ki ū bā man dār,ad.

* exactly with the Persian word *hafta*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
86. Obedience is the first principle of a soldier.	૮૬. સિપાહીનું પેહેલું કામ એજ છે કે હુકમ માને.	sipāhīnun pehelun kām ej chhe ke hukm mānṇe.
87. The musket fell out of his hand.	૮૭. તેના હાથમાંથી બંદુક પડી ગઈ.	te nā hāth-mān-thī banduk paḍī-gaī.
88. He must receive at least a hundred lashes.	૮૮. ઓછામાં ઓછા તેને એકસો ફટકા મારવા જોઈયે.	ochhā-mān-ochhā te ne ek so phaṭkā marvā joīye.
89. He has received a wound in a dangerous place.	૮૯. તેને ભયંકર જગા ઉપર ઘા લાગેલો છે.	te ne bhayaṇkar jagā upar ghā lāgelo chhe.
90. Where was your regiment first raised?	૯૦. પ્રથમ તમારી પલટણની ભરતી કયાં થઈ?	pratham tamārī paltaṇ nī bhartī kyāṇ thaī?
91. In consequence of heavy rain, our march was stopped.	૯૧. ભારે વરસાદ પડયાને લીધે અમારી કૂચ અટકી પડી.	bhāre varsād paḍyā ne-līdhe amārī kūch aṭkī-paḍī.
92. I saw him running towards the cantonment.	૯૨. મેં તેને છાવણીની તરફ દોડતો દીઠો.	meṇ te ne chhāvnī nī-taraf doḍto dīṭho.
93. The enemy suffered a great deal of mischief.	૯૩. શત્રુએ મોટી આપદા ભોગવી.	shatrue moṭī āpdā bhogvī.
94. The enemy having crossed the river, made their escape.	૯૪. શત્રુ નદી પાર ઉતરી (*or*, ઓળંગી) ને નાસી ગયો.	shatru nadī pār utrī (*or*, olaṇgī) ne nāsī-gayo.
95. The enemy depopulated the country.	૯૫. શત્રુએ તે દેશ ઉજડ કરી નાખ્યો.	shatrue te desh ujaḍ karī-nākhyo.
96. Were any particular instructions given to the piquet by the *Naik** commanding it?	૯૬. પેલો નાયક* જેના સ્વાધીનમાં આગળ વધેલી ટુકડી હતી, તેણે તે ટુકડીના લોકને કાંઈ તાકીદ કરીને હુકમ આપ્યો હતો કે નહીં?	pelo nāyak* je nā svādhīn mān āgal vadhelī ṭukḍī hatī, tene te ṭukḍī nā lok ne kāṇī tākīd karīne hukm āpyo hato ke nahīṇ?
97. What kind of a room is the liquor kept in, and do you think	૯૭. જે ઠેકાણે પીવાનો દારૂ રહેછે તે જગા કેવી છે, અને તમારા ધાર્યામાં આવે	je ṭhekāne pīvā no dārū rahe chhe te jagā kevī chhe, ane tamārā

* *Nayak* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *corporal*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. sipāhī ke ḥakk men sab se pahlā kām yih hai ki ḥukm mān,e.	bar sar,bāz auwal kār,ī ki lāzim, ast īn,ast ki hamīsha mutī,i amr bāsh,ad.
87. bandūk us ke hāth se gir-padī.	tufang az dast,i ū uftād.
88. kam-men-kam us ko sau phaṭke mār,e chāhiyen.	akall,an yak sad tāziyāna ū rā bāyad zad.
89. us,e khatar,nāk jā,e par zakhm lag,ā hai.	dar mahall,i khatar,nāk ū rā zakhm,ī rasīdā,ast.
90. pahle tum,hārī palṭan kī bhartī kahān hūī ?	dar ibtidā fauj,i tū ku-jā jam' āwar,ī shud.
91. bhārī barsāt pad,ne ke-sabab ham,ārī kūch maukūf hūī.	ba sabab,i bārish,i bisyār kūch kard,an,i mā maukūf shud.
92. main ne us,e chhā,onī kī-taraf dauḍtā hūā dekh,ā.	man ū rā ba sū,i lashkar,gāh daw,ān (wa gurīz,ān) dīd,am.
93. dushman ne baḍī āfat uṭhāī.	dushman bisyār sadma khurd.
94. dushman naddī pār utar,ne se bach-gayā. (*or*) dushman naddī pār utar,kar bhāg,ā.	dushman az rūd-khāna ubūr namūd,a gurīkht.
95. dushman ne us mulk ko ujāḍ kar-ḍāl,ā.	dushman ān mulk rā wīrān sākht.
96. nāyak* jo tilā,ye kā mukhtār uhda,dār thā, us ne tilā,ye ke log, on ko kuchh khāss ḥukm, diyā thā ki nahīn ?	ān *nāyak* ki mukhtār,i talī,a būd, hukm,ī makhsūs ba talī'a,i khud dād,a būd yā na ?
97. jidhar sharāb rakh,te hain wuh jagah ḳaisī hai, aur tum,hārī dānist men pahre,garī ke be,ma'-	utākī ki dar ān-jā sharāb mī,guzār, and chi-gūna jā,īst, wa ba khayāl,i tū kasī bī'ittilā,i pās,bān mī,tawān,

* in the European force

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
any quantity of it could be stolen without the knowledge of the sentry ?	છે કે ચોકીદાર નહીં જાણે તેમ કોઈ તેમાંથી ચોરી કરી શકે ?	dhār,yā mān āv,e chhe ke chokī,dār nahīn jān,e tem ko,ī te mān-thī chorī kar,ī shak,e ?
98. Is there any order in the regiment concerning borrowing or lending money ?	૯૮. પૈસા ઉધાર આપવા અથવા લેવા વિષે પલટણમાં કાંઈ હુકમ છે કેનહીં ?	paisā udhār āp,vā athvā le,vā vishe palṭan mān kāṇ,ī hukm chhe ke nahīn ?
99. Did the prisoner at any time seize the Orderly by the throat, and make use of threatening language ?	૯૯. આ બંધવાએ કોઈ વેળા આર્ડરલીનું ગળું પકડયું હતું, અને ધાસ્તી આપે એવા બોલ બોલ્યો હતો કે નહીં ?	ā bandhvā,e ko,ī vel ā *orderly* nun galun pakad,yun hatun, ane dhāstī āp,e evā bol bol,yo ha,to ke nahīn ?
100. Did you not say any thing to the prisoner previous to his beating you ?	૧૦૦. બંધવાઇ તમને માર્યો, તેની આગમજ તમે તેને કાંઈ કહ્યું નોહોતું શું ?	bandhvā,e tam ne mār,yo,te nī-āgmaj tame te ne kāṇ,ī kah,yun no ho,tun shun ?
101. You should have confined him as soon as you became aware of this circumstance.	૧૦૧. આ બિના સાંભળ તાંવાર તાબડતોબ તમારે તેને કેદ કરવો જોઈતો હતો.	ā binā sāmbhal,tān-vār tābaḍtob tam,āre te ne ked kar,vo jo,īto ha,to.
102. If you had asked permission to be absent from parade, it would have been given you; but as you would not take the trouble of doing so, you must abide by the consequence.	૧૦૨. જો તમે પરેડપરથી ગેરહાજર થવાની રજા માગી હોત, તો તમને મળત; પણ જ્યારે તમે એમ ન કર્યું, ત્યારે તો તેનું ફલ તમને ભોગવવું જોઈયે.	jo tame *parade* par-thī ger-hājar tha,vā nī rajā māg,ī hot, to tam ne mal,at; pan jyāre tame em na kar,yun, tyāre to te nun phal tam ne bhogav,vun joī, ye.
103. I confined him for falsely stating in the bazar that I had spread reports prejudicial to his character.	૧૦૩. મેં તેને એટલા સારૂ કેદ કર્યો, કે તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે ફલાણાએ મારા ઉપર એવી વાત બાહાર ફેલાવીછે, કે જેથી મારી આબરૂને બટ્ટો લાગે.	men te ne eṭlā-sārū ked kar,yo, ke te bajār mān juṭhun bol,to phar,e chhe, ke falānā,e mā,rā upar evī vāt bāhār phelāv,ī chhe, ke je thī mā,rī ābrū ne baṭṭo lāg,e.
104. Warn the usual party to proceed to night with the *Tabut*,	૧૦૪. ટોળી જે તાબુતની સાથે રહેછે, તેને ચેતવણી આપો કે આજ રાતે તાબુ	ṭolī je tābut nī-sāthe rah,e chhe, te ne chetavnī āp,o ke āj rāt,e

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
lūm koʻī us meṇ-se churā le-sakʻe ?	ad chīzʻī az an-jā duzdʻī biʻkunʻad ?
98. paisā udhār leʻne deʻne kī bābat palṭan meṇ kuchh ḥukm hai ?	āyā dar fauj ḥukmʻī ba khusūsʻī ḳarz dādʻan wa giriftʻan hast yā na ?
99. ḳaidʻī ne kabʻhī *orderly* kā galā pakdā, aur kuchh darārʻne kī bāt bolʻā ?	āʻyā īn ḳaidʻī gāhʻī gulūʻi *orderly* rā giriftʻa sukhanʻānʻi tahdīdʻāmīz guftʻa būd yā na ?
100. ḳaidʻī ne tum ko mārʻā, us ke-āge tum ne usʻe kuchh na kahʻā tha ?	pīsh az-ān-ki ḳaidʻī tu rā biʻzan, ad, tū ba ū chīzʻī na guftʻa būdʻī ?
101. is kaifiyat se wāḳif hoʻte hī, tumʻheṇ usʻe ḳaid karʻnā lāzim thā.	ba mujarradʻi ān-ki īn khabar ba tū rasīd, lāzim būd ki ū rā ḳaid kunʻī.
102. agar tum ne *parade* par-se ghair-ḥāzir hoʻne kī razā māngʻī hoʻtī, to tum ko milʻtī ; par jab-ki tum ne aisā na kiyā, to us kā natīja tum ko sahʻnā lāzim hai.	agar az ḳawāʻid izʻnʻi ḥāzir na shudʻan,i khud rā mīʻkhāstʻī, tu rā izn mīʻdādʻand ; ammā chūn tū īn-ḳadr zaḥmat bar khud na pasandīdʻī, samaraʻi ān bāyad ki ba tū biʻrasʻad.
103. maiṇ ne usʻe is liye ḳaid kiyā, ki wuh bāzār meṇ jhūṭh-mūṭh bakʻtā phirʻtā hai, ki fulāne ne meʻrī ābrū meṇ baṭṭā lagʻe waisī khabar bāhar phailāʻī hai.	man ū rā ba jihatʻi ān maḥbūs kardʻam, ki ū dar bāzār mīʻgardʻad wa jaʻl mīʻkunʻad, ki man chunīn khabarʻī shuhrat dādʻam, ki mūjibʻi nuḳsānʻi ḥurmatʻi ūʻst.
104. taʻīnatʻī jo tābūt ke-sāth rahʻtī hai, us ko jatā-do ki āj rāt ko tābūt ke-sāth jāʻwe, aur mukhtār	dastaʻi sarʻbāzʻānʻī ki maʻmūr ba hamʻrāhʻīʻi tābūt hastʻand, īshān rā biʻgū ki imʻshab bā tābūt biʻrawʻand,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and give a strict order to the Commanding Officer to allow no person with sticks or bludgeons to accompany the procession.	તની સંગાતે જાય, અને મુખ્ય સરદારને (પણ) તાકીદ કરો કે તાબુતની અસ્વારી માં કોઈ માણસને લાકડી અથવા સોટો હાથમાં પકડ વા દેવો નહીં.	tābut nī-sangāte jāya, ane mukhya sar,dār ne (pan) tākīd kar,o ke tābut nī asvārī mān ko,ī mānas ne lākḍī athvā soṭo hāth mān pakaḍ, vā de,vo nahīn.
105. I confined that man for falsely accusing me of having reported in the lines that I had seen him eating with a *Parwārī*.	૧૦૫. મેં પેલા માણસને એટલા સારૂ કેદ કર્યો કે તેણે મારા ઉપર જુઠું તોહોમત મેલ્યું કે મેં લૈનમાં એવી વાત ઉડાડી કે મેં તેને પરવારીની સાથે ખાતાં દીઠો.	105. men pelā mānas ne eṭlā-sārū ked kar,yo ke te,ne mā,rā upar juṭhun tohomat mel,yun ke men *line* mān evī vāt uḍāḍ,ī ke men te ne parvārī nī-sāthe khā, tān dīṭho.
106. Fortunately, the enemy was as dilatory in making the attack as the garrison was in preparing for defence.	૧૦૬. ભાગ્ય સારાં, કે કિલ્લા માંહેનાં લશકરે જેટલો વિલંબ શત્રુની સામે થવામાં લગાડ્યો, તેટલોજ વિલંબ શત્રુએ હલ્લો કરવામાં લગાડ્યો.	106. bhāgya sārān, ke killā mānhe-nā lashkar,e jeṭlo vilamb shatru nī-sāme tha,vā mān lagāḍ, yo, teṭloj vilamb shatru, e hallo kar,vā mān lagāḍ,yo.
107. Had the French stormed the place on their arrival, it would certainly have been taken.	૧૦૭. જો ફ્રાંસીસ લોક આવતાંવાર તે જગા ઉપર હલ્લો કરત, તો નિશ્ચય તે જગા હાથ કરી લેત.	107. jo frānsīs lok āv, tānj-vār te jagā upar hallo kar,at, to nish-chaya te jagā hāth kar,ī let.
108. When the enemy beheld a very considerable army, they surrendered the fort.	૧૦૮. જ્યારે શત્રુએ મોટી ભારે ફોજ આવતી દીઠી, ત્યારે (તરત) કીલ્લો સોંપી દીધો.	108. jyāre shatru,e moṭī bhāre foj āv,tī dīṭhī, tyāre (tarat) killo somp, ī-dīdho.
109. The British forces were greatly inferior to those of the Peshwa's in number.	૧૦૯. અંગ્રેજી ફોજ પેશવા ની ફોજ કરતાં ગણતરીમાં ઘણીજ થોડી હતી.	109. angrej,ī foj peshvā nī foj kartān gantarī mān ghanīj thoḍī hatī.
110. So long as the conflagration cast a light, not a movement was made by the enemy to interrupt the opera-	૧૧૦. જ્યાં સુધી અગ્નિનું અજવાળું રહ્યું, ત્યાં સુધી શત્રુએ કિલ્લાના લોકોના કામ માં કસી હરકત કીધી નહીં.	110. jyān-sudhī agni nun ajvālun rah,yun, tyān-sudhī shatru,e killā nā lok,o nā kām mān kasī harkat kīdhī nahīn.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
amal,dār ko tākīd kar-do ki tābūt kī shab-gasht meṇ kisī ādmī ko lakḍī yā soṇṭā hāth meṇ na le,ne de,we.	wa ba uhda,dār,i mukhtār nīz ta,kīd kun ki mard,um,āṇ,ī ki ham,rāh,i tābūt bāsh,and, na guzār,ad hīch kudām az īshān chūb,ī yā kutak,ī dar dast gīr,and.
105. maiṇ ne us shakhs ko is liye ḳaid kiyā ki us ne mujh par jhūṭhī tuhmat lagāī ki maiṇ ne *line* meṇ yūṇ bāt uḍāī ki us ko parwārī kesāth khā,te dekh,ā.	man ū rā ba jihat,i ān ḥabs kard,am ki ū bar man tuhmat,ī zad,a ki man dar lashkar,gāh chunīn khabar,ī shuhrat dād,am ki ū rā bā *parwarī* ham,kānsa dīd,am.
106. nasīb bade, ki jitnī der ḳil'e ke log,oṇ ne sāmhnā kar,ne kī taiyārī meṇ lagāī, utnī-hī der dushman ne ḥamla kar,ne meṇ lagāī.	zih,ī tālī,' ki har ḳadr ki marduṁ,i ḳal,a dar muḳābala bā dushman takāhul warzīd,and ba ham-ān andāza dushman nīz dar yurish kard,an tasāhul warzīd.
107. agar farāṇsīs log,oṇ ne pahuṇch,te hī us jagah par ḥamla kiyā ho,tā, to albatta us,e le-le,te.	agar faransīs,ān ba mujarrad,i rasīd,an,i badān-jā yurish āward,a būd,and, albatta fat,ḥ muyassar mī,shud.
108. jab dushman ne baḍī bhārī fauj ko ā,te dekh,ā, tab (turat) ḳil,a somp-diyā.	chūn dushman dīd ki fauj,i azīm,ī mī,āyad, (ham-ān dam) ḳal,a rā taslīm kard,and.
109. angrez,ī fauj peshwe kī fauj kī ba-nisbat gintī meṇ bahut thoḍī thī.	afwāj,i angrīz,ī az afwāj,i pīshwā dar shumār,a kam,tar būd.
110. jahāṇ-lag āg kī raushanī jārī rah,ī, tahāṇ-lag ḳil,'e ke log,oṇ ke kām-kāj meṇ dushman ne kuchh khalal nahīṇ ḍāl,ā.	tā wak,tī ki raushan,ī,yi ātash bāḳī būd, dushman khalal dar kār, ahl,i ḳal,a na yandākht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
tions of the garrison.		
111. Many officers displayed the greatest gallantry and personal exertion.	૧૧૧. ઘણા સરદારોએ મોટું શૌર્ય દેખાડયું, અને પોતાની જાતે ઘણી મેહનત લીધી.	ghanā sar,dār,o,e moṭuṇ shaurya dekhāḍ,yuṇ, ane potā nī jāt,e ghanī mehnat līdhī.
112. The general was shot in the breast, and plunged into the sea preferring death to captivity.	૧૧૨. જેનરલ સાહેબની છાતીમાં ગોળી લાગી, ત્યારે દર્યામાં કુદી પડયો, કાંજે શત્રુનાં હાથમાં પકડાયા કરતાં મરવું બેહતર જાણ્યું.	*general* sāheb nī chhātī māṇ golī lāg,ī, tyāre daryā māṇ kud,ī pad,yo, kāṇ-je shatru nā hāth māṇ pakḍā,yā kartāṇ mar,vuṇ behtar jāṇ,yuṇ.
113. It is impracticable to take a place which has been declared too strong.	૧૧૩. એવી વાંકી જગા જે સૌને જાણીતી છે, તે હાથ આવવી અશક્ય છે.	evī vāṇkī jagā je sau ne jāṇ,ītī chhe, te hāth āv,vī a,shakya chhe.
114. Every individual did his duty with energy.	૧૧૪. સર્વ લોકોએ પોતપોતાનું કામ મન લગાડીને બજાવ્યું.	sarv lok,o,e pot-potā nuṇ kām man lagāḍ,īne bajāv,yuṇ.
115. The loss of the Peshwa was great in proportion to the number engaged.	૧૧૫. ફોજની ગણતરીના હિસાબ પ્રમાણે પેશવાના ઘણા માણસ માર્યા ગયા.	foj nī gantarī nā hisāb pramāṇ,e peshvā nā ghanā mānas mār,yā gay,ā.
116. If the villagers had not barricaded the village, the army of the enemy would have plundered them.	૧૧૬. જો ગામના લોકોએ પોતાના ગામની નાકે બંદી ન કરી હોત, તો શત્રુ તેઓને લુટી લેત.	jo gām nā lok,o,e potā nā gām nī nāke-band,ī na kar,ī hot, to shatru te,o ne lūṭ,ī-let.
117. I was standing within a musket shot.	૧૧૭. હું એક ગોળીને ટપ્પે ઉભો હતો.	huṇ ek golī ne ṭappe ubho hato.
118. The enemy attacked us on every side.	૧૧૮. શત્રુ ચારેગમથી અમારી ઉપર આવી પડયો.	shatru chār,e gam thī am,ārī upar āv,ī pad,yo.
119. They were forced to give way.	૧૧૯. તેઓને લાચારીથી પાછું હઠવું પડયું.	te,o ne lā,chār,ī thī pāchhuṇ haṭh,vun pad, yuṇ.
120. Before reaching the place of destination, we ought to go through a narrow defile.	૧૨૦. ઠરાવ કીધેલી જગા પર પહોંચવાની આગમજ આપણને એક સાંકડી ગલીમાં થઈને જવું પડશે.	ṭharāv kīdhelī jagā par pahoṇch,vā nī-āgmaj āpan ne ek sāṇkḍī galī māṇ tha,ī,ne ja,vuṇ pad she.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
111. bahut-se amal,dār,oṇ ne baḍī bahādur,ī batā,ī, aur ap,nī zāt se jān-fishān,ī kī.	bisyār,ī az sar-karda,hā kamāl,i mard,ānagī ba-jā āward,and, wa ba nafs,i nafīs,i k̲hīsh nihāyat,i jidd-o-jahd wa sa,ī wa kūshish namūd,and.
112. *general* sāḥib kī chhātī meṇ golī lag,ī, aur daryā meṇ kūd-paḍ,ā, kyūṇ-ki dushman ke hāth meṇ pakḍe jā,ne se maut bihtar samjhā.	chūn sīna,i *general* sāḥib hadaf,i gulūla gardīd, k̲hud rā ba daryā andāk̲ht, zīrā-ki marg rā bar asīr,ī tarjīḥ dād.
113. aisī bāṇkī jagah jo sab ko ẓāhir hai, hāth ā,nī mumkin nahīṇ.	jā,ī ki dar istiḥkām ba īn martaba mashhūr,ast, task̲hīr,ash mumkin nīst.
114. har-ek ne ap,nā ap,nā kām dil-garm,ī aur k̲hush,ī se kiyā.	har-yak az mard,um,ān dar kamāl,ī jidd-o-jahd khidmat,i k̲hud rā ba-jā āward,and.
115. lashkar ke shumār kī-ba, nisbat peshwe kā nuḳsān ziyāda hū,ā.	tabāhī,i lashkar,i pīshwā nisbat ba sā,ir,i afwāj bīsh,tar būd.
116. agar gāṇw ke log,oṇ ne ap,ne gāṇw kī nāke-band,ī na kī ho,tī, to dushman un,heṇ lūṭ-le,tā.	agar dahāk̲īn muḥārasat,i ḳarya,i k̲hud rā na mī, namūd,and, dushman k̲hāna,hā,i īshān rā ghārat mī,kard.
117. maiṇ ek golī ke ṭappe par ḳhaḍā thā.	man ba fāsila,i yak gulūla partāb īstāda būd,am.
118. dushman ne chār,oṇ taraf se ham par ḥamla kiyā.	az har taraf dushman bar mā ḥamla āward.
119. un ko zabar-dast,ī se pīchhe haṭā-diyā.	īshān rā ba zūr pas nishānīd,and.
120. manzal,i maḳsūd ko pahuṇch, ne ke-āge ham ko ek sakri (*or*, tang) galī meṇ ho,kar jā,nā pad, egā.	pīsh az-ān-ki mā ba manzal,i k̲hud bi,rasīm, az kūcha,i tangī bāyad ʿubūr kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
121. How many years have you been in Her Majesty's service, and where were you last employed?	૧૨૧. કેટલાં વરસ સુધી તમે મલિક:મુઅજ્જમ:ની ચાકરી કરી, અને છેલ્લી ચાકરી તમે કયાં કીધી ?	ketḷāṇ varas sudhī tame malika mu,ajjama nī chākrī kar,ī, ane chhellī chākrī tame kyāṇ kīdhī ?
122. Fifteen years, and I have been in all battles and sieges that have been fought for the last ten years.	૧૨૨. પંદર વરસ સુધી ચાકરી કીધી, અને ગયાં દસ વરસમાં જેટલી લડાઈ થઈ, તથા ઘેરા ઘાલ્યામાં આવ્યા, તે સઘળામાં હું હાજર હતો.	pandar varas sudhī chākrī kīdhī, ane gayāṇ das varas māṇ jeṭlī ladā,ī tha,ī, tathā gherā ghāl,yā māṇ āv,yā, te saghlā māṇ huṇ hājar hato.
123. The enemy having dug the mine, blew up the tower.	૧૨૩. શત્રુએ સુરંગ મુકીને બુર્જ ઉડાડી મેલ્યો.	shatru,e surang muk,ī,ne burj uḍāḍ,ī-mel,yo.
124. Do you object to any member of the court?	૧૨૪. આ કોર્ટના કોઈ સભાસદ ઉપર તને કાંઈ વાંધો લેવો છે ?	ā *court* nā ko,ī sabhā,sad upar ta ne kāṇ,ī vāṇdho le,vo chhe ?
125. Yes, I object to Lieutenant so and so.	૧૨૫. હા, હું ફલાણા સાહેબ ઉપર બાધ, (*or*, હરકત) લેઉં છું.	hā, huṇ falānā sāheb upar bādh (*or*, harkat) le,ūṇ chhuṇ.
126. Make a circuit with your party, and attack the enemy in the rear.	૧૨૬. તમારી ટોળીના લોકોની સાથે ચક્કર મારીને શત્રુની પીઠપર હલ્લો કરો.	tam,ārī ṭolī nā lok,o nī-sāthe chakkar mār,ī, ne shatru nī pīṭh par hallo kar,o.
127. Take post with your detachment on the rising gronnd, and should you see any troops approaching, send notice quickly to the main body.	૧૨૭. પોતાની ટોળીને સાથે લેઈને પેલા ટેકરા ઉપર મુકામ કરો, અને જ્યારે કોઈ ફોજ આવતી જુઓ, ત્યારે તરત લશકર (નાં મુખ્ય ભાગ)માં ખબર કરજો.	potā nī ṭolī ne sāthe le,ī,ne pelā ṭekrā upar mukām kar,o, ane jyāre ko,ī foj āv,tī ju,o, tyāre tarat lashkar (nā mukhya bhāg) māṇ khabar kar,jo.
128. If you had obeyed the orders that were given, you would not have been defeated.	૧૨૮. જે જે હુકમ તમને મળ્યા હતા તે પ્રમાણે તમે ચાલ્યા હોત, તો તમે હાર્યા ન હોત.	je-je hukm tam ne mal,yā hatā te pramāne tame chāl,yā hot, to tame hār,yā na hot.
129. Were you present at the collection of the unexpended cartridges after parade on	૧૨૯. આ મહિનાની ચોથી તારીખે સવારે પરેડ થઈ ચુક્યા પછી બાકી રહેલા ટોટા એકઠા કરતા હતા, ત્યાં	ā mahinā nī chothī tārīkh,e savār,e *parade* tha,ī-chuk,yā pachhī bākī rah,elā ṭoṭā ekṭhā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
121. kitne baras tak tum ne malika,i mu,azzama kī naukarī aur ākhir,ī wak,t tum l . . ta'īnāt hū,e ?	chand sāl khidmat,i malika,i . . . . . arda,ī, wa ākhir dar . . . . . khidmat būd,ī ?
122. pandrah baras naukar,īkī, aur ākhir,ī das baras ke ,arse men jitnī lada,iyān hū,in, aur ghere jo d̤ā,e gaye, un sab men ḥāzir thā.	pānz,dah sāl khidmat kard,am, wa dar ākhir,i dah sāl har jang,ī wa muḥāsara,ī ki wāk,i' shud, dar ān ḥāzir būd,am.
123. dushman ne surang lagā,kar burj ko uḍā-diyā.	dushman burj rā nak,b zad,a, wa ātash dād,a, ba hawā afkand.
124. is *court* ke kīs,ī majlis,ī par tujh,e kuchh ḥarakat le,nī hai ?	ā,yā tū ba kas,ī az īn sāḥib,ān,i ,adālat nā-rāzī hast,ī ?
125. hān, main fulān,e sāḥib par ḥarakat le,tā hūn.	bali, man az fulān sāḥib rāzī nīst,am.
126. ap,nī ta'īnāt,ī ke-sāth ghūm, kar dushman kī pichhāḍī par ḥamla kar,o.	bā dasta,i khud gardish namūda bar ,akab,i dushman ḥamla āwar.
127. ap,nī ta'īnāt,ī ke-sāth us ṭekre (*or*, ṭile) par jā,kar muk̲ām kar,o, aur agar ko,ī fauj ā,tī dekh,o, to turut lashkar (*or*, fauj ke ḳalb) men khabar bhej,o.	ba ham,rāhī,i dasta,i khud bar bālā,i ān tall muk̲ām kum, wa har-gāh ḳushūn,ī rā az dūr bi,bīn,ī, ba zūd,ī dar lashkar,gāh (or, ḳalb,i lashkar) khabar kun.
128. jo-jo ḥukm tum ko diye gaye the so tum mān,te, to shikast na pā,te.	agar ità,at,i ḥukm,ī ki ba tū rasīda būd mī,kard,ī, shikast na mī, khurd,ī.
129. is mahīne kī chauth,ī tārīkh kī fajar ko *parade* ho-chuk,ne ke-ba'd jab bach,e hū,e tote jam' kar,te the, tum wahān ḥāzir the ki nahīn ?	ba tārīkh,i chahār,um,i shahr,i ḥāl wak,t,i sub,ḥ ba'd az-ān-ki ḳawā,id ba itmām ras,d, wa fīshank,hā,i bāḳī mānda rā jam' mī,namūd,and,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	tū dar ān-jā hāzir būd,ī yā na ?
130. nāyak ne bārah baj,e mujh ko hukm kiyā ki tū akelā jā,kar furze ke darwāze par jo pahregarī hai us ki badlī pahre par khaḍā rah, so tum ne sun,ā ki nahīṇ ?	*nayak* ba sā,aṭ,i duwāz,dah ma,rā farmūd ki tū tanhā badal,i pās,bān,ī ki bar darwāza,i gumruk-khāna hast bi,rau, tū ān rā shanīd ī yā na ?
131. agar tum ne samjhā thā ki pahre,garī ne tum,hen nā-hakk rok,ā, to *guard* ke hawāl,dār ke-pās faryād kar,nā lāzim thā, par us ko gāli,yāṇ de,nā tum,hārā kām na thā.	agar i'tikād,i tū ān būd ki pās,bān ba nā-hakk tu,rā mānī' shud, mī, bāyast shakwa,i ū rā nazd,i hawāl,dār,i kashīk numā,ī, na ān-kī ū rā dushnām dih,ī
132. andāz kiyā gayā hai ki sau golī men sirf ek golī nishāne par lag,tī hai.	ān-chi tajriba karda and az sad gulūla yak,ī ba nishāna mī,khur,ad.
133. ham,āre gol,andāz kawā,id par gole ke wazn ke-muwāfik jitnī bārūt chāhiye utnī badī chaukasā,ī se dī jā,tī hai.	dar kawā,id,i ghalūla andāzī,i mā bārūt muwāfik,i wazn,i ghalūla taksīm mī,shaw,ad.
134 sipāhī,oṇ ko hukm diyā chāhiye ki bandūk chhod ne ke-āge nishāne ko khūb tak,eṇ.	ba sar,bāz,ān hukm bāyad kard ki pīsh az-an-ki tufang khālī kun and, nishāna rā khūb dar nazar ār,and.
135. ek-sau gaz* ke fāsile 'par, ek bandūk khasbar,dār,ī se bhar,ī hū,ī aur hunar,mand,ī se pakd,ī hū,ī, sau bandūk aur tar,h chhod,ne se ziyāda	agar yak tufang rā ba kā,ida wa karār,i khud pur karda, wa ba dikkat ba dast girifta, ba fasila i sad gaz' bi,yandaz,and, ziyāda asar

Paris ell. Again, the Persian *zar'* corresponds to the English yard And an English cubit of 18 inches, is expressed in Persian by *zira'* or *'arsh*, and in Gujarati and Hindustani by *hath*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
more execution than one hundred balls otherwise discharged.	રીતે ફોડયા કરતાં વધારે કા મ કરશે.	banduk bījī rīt,e phoḍ,yā kartāṇ vadhāre kām kar,she.
136. The *sipāhīs* formed square, fixed bayonets, and received the charge gallantly.	૧૩૬. સિપાહી લોકોએ કોટ બાંધી, સંગીન ચઢાવી, મોટી બહાદુરીથી હલ્લો ઉઠાવ્યો. (*or*, શત્રુના હલ્લાની સામે ઉભા રહ્યા).	sipāh,ī lok,o,e koṭ bāṇdh,ī, sangīn chadh-āv,ī, moṭī bahādur,ī thī hallo uṭhāv,yo. (*or*, shatru nā hallā nī-sāme ubhā rah,yā).
137. If the sentry had not prevented the enemy, we would certainly have been slain.	૧૩૭. જો પેહેરેગરીએ શત્રુને અટકાવ્યો ન હોત, તો નિશ્ચય છે કે આપણ સઘળા માર્યા ગયા હોત.	jo pohore,garī,e shatru ne aṭkāv,yo na hot, to nishchaya chhe ke āpan saghlā mār,yā gayā hot.
138. We made a beautiful retreat before an enemy of superior force.	૧૩૮. શત્રુની એવી ભારી ફોજની આગળ અમે મોટી ચતુરાઈથી પાછા હઠયા.	shatru nī evī bhārī foj nī-āgal ame moṭī chaturā,ī thī pāchhā haṭh,yā.
139. At what distance can you do execution with that gun?	૧૩૯. તે બંદુકની ગોલી કેટલી વેગળાઈ લગી જઈ શકેછે ?	te banduk nī gólī keṭlī veglā,ī lagī ja,ī shak,e chhe ?
140. As the detachment was taking provisions and forage for the European regiment at Deesa, it was attacked by the *Bheels*.	૧૪૦. સિપાહીઓની ટુકડી જે ગોરી પલટણને કાજે દીસામાં સીધો (*or*, ભાતું) તથા ઘાસ દાણો (*or*, ચારો) લેઈ જતી હતી, તે ઉપર ભિલ્લ લોકોએ છાપો માર્યો.	sipāh,ī,o nī ṭukḍī je gorī palṭan ne-kāj,e dīsā māṇ sīdho (*or*, bhātuṇ) tathā ghās-dāṇo (*or*, chāro) le,ī-ja,tī ha,tī, te upar bhill loko,e chhāpo mār,yo.
141. In the midst of the battle, the powder magazine* took fire.	૧૪૧. ભર લડાઈની વેળા એ દારૂખાનાં*માં આગ લાગી.	bhar laḍā,ī nī velā,e dārū-khānāṇ* māṇ āg lāg,ī.

ENGLISH.

* Magazine (public storehouse).
Powder magazine.
Arsenal. Armoury.

ANGLO-GUJARATI.

kothar; bhandar; vakhar.
daru-khanun; barut-khanun.
sile-khanun; shastra-gar.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
asar kar,egī.	mī,kunad az ān-ki sad tufang rā bī,kā,ida pur kun,and, wa bī,dikkat khālī numā,yand (*or*) ba fāsila,i sad gaz tufang,ī ki ba ihtiyāt,i tamām pur karda, wa ba hunar,mand,ī ba dast girifta bāsh,ad, ziyāda asar khāh,ad kard az ān-ki sad tufang rā ba taur,i dīgar khālī kun,and.
136. sipāhi,yoṇ ne kot bāndh, sangīn chadhā, badī bahādur,ī se hamla liyā. (*or*, dushman ke hamle ke-mukābil khade rah,e).	sipāhi,yān burj basta, wa sar-naiza,i tufang rā bar tufang zada, dar mukābala,i dushman dilīr, āna īstād,and
137. agar pahre,garī ne dushman ko nahīṇ rok,ā ho,tā, to yakīn hai ki ham sab katl ho-jā,te.	agar pās-bān māni,i dushman na shuda būd, yakīn,ast ki mā hama ba katl mī,rasīdīm
138. dushman kī aisī badī fauj ke-āge ham badī chaturā,ī se pas-pā hū,e. (*or*, pīchhe hat,e)	dar mukābil,e sipāh,i kasīr,i dushman mā ba khūbī pas-ā-pas raft,īm
139. tum us bandūk se kitnī dūr tak katl kar-sak,te ho ?(*or*)usbandūk kī golī kitnī dūr tak jā-sak,tī hai ?	gulūla,i ān tufang tā chand kadam fāsila mī,raw,ad ?
140. ta'ināt,ī jo gorī palṭan ke-liye dīse meṇ sīdhā (*or*, rasad) aur ghās-dāna (*or*, chāra) le-jā,tī thī, us par bhīl,on ne dākā mār,ā.	fauj,i *soldier*,ī ki dar dīsa mī, bāsh,ad ba jihat,i ishān yak dasta,i sipāhi,yān nuzul(*or*, āzuka) wa ulūfa mī,burd,and, ān,hā rā tā,ifa,i *bhīl*,ān dar rāh ghārat namūd,and.
141. ain ladā,ī ke-wakt bārūt-khāne meṇ āg lag,ī	hanūz jang dar-miyān būd, ki kūr-khāna (*or*, bārūt-khānā) ātash giri,ft.

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
makhzan, ganjina *barut-khana, kor-khana* *silah-khana, jabba-khana.*	*makhzan, ganjina* *barut-khana, kur-khana* *silah-khana, jabba-khana*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
142. Our regiment was relieved by the 15th.	૧૪૨. પંદરમી પલટણ અમારી પલટણની બદલી આવી.	pandar,mī palṭan am,ārī palṭan nī badlī āv,ī.
143. He deemed it advisable to blockade the road which led to the cantonment of the enemy.	૧૪૩. તેણે શત્રુની છાવણી પર જવાનો માર્ગ બંધ કરવો યોગ્ય જાણ્યું.	te,ne shatru nī chhāv-nī par ja,vā no mārg bandh kar,vo yogya jān,yuṇ.
144. He thought it expedient to raise a battery fronting the camp of the enemy.	૧૪૪. તેણે શત્રુની છાવણીની સન્મુખ મોરચો બાંધવો યોગ્ય જાણ્યું.	te,ne shatru nī chhāv-nī nī-sanmukh morcho bāndh,vo yogya jān,yuṇ.
145. When I arrived at the quarter guard, I saw the prisoner, who was then a sentry, stooping at the end of his post with his musket lying against the wall.	૧૪૫. જ્યારે હું ક્વાર્ટર ગાર્ડપર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે આ બંધવો, જે તે વેળા પોહોરા પર હતો, તેને મેં પોહોરાના નાકા પર વાંકો વળેલો દીઠો, અને તેની બંદુક ભીત ઉપર ટેકેલી દીઠી.	huṇ āgal ognīs,mī palṭan māṇ hato, pan ek aṭh,vāḍiyuṇ tha,yuṇ vīs,mī māṇ gayo chhun. mā,rī kothlī (*or*, tobrī) nāṇ ek khan (*or*, khānāṇ) māṇ tran golī,dār kārtus, ane bījāṇ māṇ be khālī kārtus ha,tā.
146. I was formerly in the 19th regiment, but a week ago I was transferred to the 20th.	૧૪૬. હું આગળ ઓગણીસમી પલટણમાં હતો, પણ એક અઠવાડિયું થયું વીસમીમાં ગયો છું.	
147. I had three ball cartridges in one compartment of my cartouch box, and two blank in the other.	૧૪૭. મારી કોથલી (*or*, તોબરી) નાં એક ખન (*or*, ખાનાં) માં ત્રણ ગોળીદાર કારતુસ, અને બીજાંમાં બે ખાલી કારતુસ હતા.	
148. What length of time elapsed from your first seeing the prisoner sitting or lying down and the period of his rising and challenging ?	૧૪૮. પ્રથમ તમે બંધવાને બેઠેલો અથવા લેટેલો દીઠો, તેની કેટલીવાર પછી તેણે ઉઠીને ટોક્યું ? (*or*, લલકાર્યું) ?	pratham tame bandh,vā ne beṭh,elo athvā leṭ,elo dīṭho, te nī ke(lī vār pachhī te,ne uṭh,ī ne ṭok,yuṇ ? (*or*, lalkār' yuṇ) ?
149. We were nearly losing the fort.	૧૪૯. કિલ્લો હાથમાંથી જવામાં કાંઈ બાકી નોહોતું.	killo hāth māṇ-thī ja,vā māṇ kāṇ,ī bākī no ho,tuṇ.
150. He tried to evade the sight of the sentry.	૧૫૦. તેણે પેહેરેગીરની આંખ ચુકાવીને નાસી જવા	te,ne pehere,gīr nī āṇkh chukāv,ī,ne nās,ī-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
142 pandarhwīn paltan hamārī paltan kī badlī ājī	fauj i pānzdah,um badal az fauj i ma āmad,a
143 us ne munāsib jān,ā ki rasta jo dushman ka chhāonī kī-taraf ko jātā hai, so band kar dāl,e	ū munasib dan ist ki rah,ī ki ba samti lashkargāh,i dushman, ast, masdūd kunad
144 us ne lāzim jān,ā ki dushman kī chhā,onī ke-mukābil moicha bāndhe	u mukābil i maaskar,i dushman ta'biya namūdan lāzim did
145 jab main *quarter guard* par jā-pahunchā, tab kaid,ī ko, jo us wakt pahre par thā, apne pahre ke nāke par mihūr,ā huā dekha, aur us kī bandūk dīwār se lagī hūī thī	chūn man ba *quarter guard* ras īd,am, īn kaid,ī rā, ki dar ān wakt pās ban bud, dīd,am ba jā i pās, bānī i khud khamida, wa tufang,i khud rā bar dīwar takya dād,a
146 main āge unīs,wīn paltan men thā, par ek hafta hūā ki bis, wīn paltan men dakhil huā (*or*, dakhl pāyā)	pish tar man dar fouj,i nūzdah, um būdam (*or*, mansab dāsht am), wa hkm yak hafta hast ki dar fauj,i bist,um mukarrar shudaam
147 mere toshdān ke ek khan men tin golīdār kartūs, aur dusre men do khalī kartūs the	dar yak gūsha i kuf,i khud si fishank i maa gulula, wa dar gūsha i digar du fishank i khalī dasht am
148 pahle tum ne kaidī ko baithā yā letā huā dekhā, tis pīchhe kitnī der ke ba'd us ne uth,kar tokā ? (*or*, lalkarā) ?	az wakt i ki tū kaid,i rā nishasta yā daraz shuda did, chi-kadr tūl kashīd ta wakt,i ki bar khast wa sada kard ?
149 karīb thā ki kila hamāre hāth se ja,tā rahe	nazdik būd ki kal,a az dast,i mā bi,raw,ad
150 us ne pahriye kī ānkh se ap,ne tain bachā,kar bhāgne kā	ū khāst ki az nazar i pās,bān khud rā makhfī dāsht,a bugrīzad

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	નો ઉદ્યોગ કર્યો.	ja,vā no udyog kar,yo.
151. The seventh company fired six rounds on to-day's ball practice.	૧૫૧. આજની ગોળી'માર પરેડપર સાતમી કંપનીના હરએક માણુસે છ છ બાર માર્યા.	āj nī golī-bār *parade* par sāt,mī *company* nā har-ek mānas,e chha-chha bār mār,yā.
152. If we had surprized the enemy, we should undoubtedly have gained the victory.	૧૫૨. જો અમે શત્રૂને અજાણ રાખીને તે ઉપર ચઢી ગયા હોત, તો નિશ્ચય ફત્તે પામ્યા હોત.	jo ame shatru ne a,jān rākh,ī,ne te upar chadh,ī gayā hot, to nishchaya fatte pām,yā hot.
153. When we took possession of the town, we found all the hospitals filled with the wounded ; so that there was not a vacant place to put our own in.	૧૫૩. જ્યારે તે શેહેર અમારે હાથ આવ્યું, ત્યારે સઘળાં બીમાર ખાનાં ઘાયલ લોકોથી એવાં ભરેલાં જોયાં, કે અમારા ઘાયલ લોકો ને રાખવા સારૂ કોઈ ખાલી જગ્યા નોહોતી.	jyāre te sheher am,āre hāth āv,yuṇ, tyāre saghlāṇ bīmār-khānāṇ ghāyal lok,o thī evāṇ bhar,elāṇ joyāṇ, ke am,ārā ghāyal lok,o ne rākh,vā sārū ko,ī khālī jagyā no ho,tī.
154. The two armies fought for two days with very little intermission, and both claimed the victory.	૧૫૪. બંધે ફોજ બે દહાડા સુધી લગાર બંધ રહીને (*or*, ગાળો નાખીને; *or*, ખાળો પાડીને) લડયા કીધી, અને બંધે પોત પોતાની જીતનો દમ ભરવા લાગી.	bandhe foj be dahāḍā sudhī lagār bandh rah,ī, ne (*or*, gālo nākh,ī,ne ; *or*, khālo pāḍ,ī,ne) lad,yā kīdhī, ane bandhe pot-potā nī jīt no dam bhar,vā lāg,ī
155. The scene of war ought always to be carried into the enemy's country.	૧૫૫. શત્રુના દેશમાં લડાઈનો અખાડો સદા નાખ્વો જોઈયે.	shatru nā desh māṇ laḍā,ī no akhāḍo sadā nākh,vo jo,īye.
156. If you had neglected shutting up the pass in the mountains, the enemy would undoubtedly have taken the town.	૧૫૬. જો તમે ઘાટબંદી ના કામમાં વિલંબ કર્યો હોત, તો શત્રૂ ખચિત તે નગર હાથ કરી લેત.	jo tame ghāṭ-band,ī nā kām māṇ vilamb kar,yo hot, to shatru khachit te nagar hāth kar,ī-let.
157. When you saw the General's wound, did it appear mortal ?	૧૫૭. જ્યારે તમે જેનરલ સાહેબનો ઘા દીઠો, તે મૃત્યુ ઘા જણાયો શું ?	jyāre tame *general* sāheb no ghā dīṭho, te mrityu ghā janā,yo shuṇ ?
158. The *Haval,dar*	૧૫૮. લૈટ કંપનીનો હવા	*light company* no

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ḳasd kiyā.	
151. āj ke golī-bār *parade* par sāṭ,wiṇ *company* ke har-ek ādmī ne chha-chha bār mār,e.	im,rūz dar ḳawā,id,i gulūla-andāzī har-yak nafar az *company*,i haft,um, shash bār tufang ba nishāna ḵẖālī kard.
152. agar ham yak-ā-yak dushman par chaḍh-jā,te, to be,shakk fat,ḥ pā,te.	agar bī,ḵẖabar bar dushman ḥamla āward,a būd,īm, yaḳīn,ast ki fat,ḥ mī,kard,īm.
153. jab ham ne wuh shahr liyā, sab bīmār-ḵẖāne zaḵẖmi,yoṇ se aise bhar,e hū,e pā,ye, ki ap,ne ghāyal log,oṇ ke rakh,ne ko ko,ī jagah ḵẖālī na thī.	wak,tī ki mā ān wilāyat rā musaḵẖḵẖar namūd,īm, bīmār-ḵẖāna, hā,i ān-jā pur az majrūḥ,ān,i īshān yāft,īm, ba haddī ki ba jihat,i zaḵẖmi,yān,i mā jā,ī ḵẖālī na būd.
154. do,noṇ fauj zarra-sā wak{a kar,ke do din tak laḍ,īṇ, aur do,noṇ ne ap,nī-ap,nī fat,ḥ kā dam-mār,ā.	har-dū lashkar tā dū rūz ba andak tawakkuf jang kard,and, wa har-dū iddi'ā,i fat,ḥ namūd,and.
155. dushman ke mulk meṇ laḍā,ī kā akhāḍā hamesha ḍāl,ā chāhiye.	dar mulk,i dushman dā,im tadāruk wa tahīya,i jang bāyad namūd.
156. agar tum ne ghāṭ-bandī meṇ ghaflat kī ho,tī, to be,shakk dushman shahr le-le,tā.	agar dar insidād,ī darra ghaflat warzīd,a būd,ī, yakīn,an dushman shahr rā taskḥīr mī,namūd.
157. jab tum ne *general* sāḥib kā zaḵẖm dekh,ā, to kyā wuh kār,ī zaḵẖm nazar ā,yā ?	āyā 'tū ki zaḵẖm,i *general* sāḥib rā dīd,ī, kār,ī būd yā na ?
158. *light company* kā ḥawāl,dār	*hawal,dar* wa sipāhi,yān,i *light*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and men of the light company deserve the greatest praise for defending the sally port in such a gallant style.	લદાર તથા સિપાહિઓ ઓ ઠી વખાણને લાયક છે, કાં જે તેઓઇ હિંમતથી કિલ્લાની ખિડકી શતરૂના હાથથી બ ચાવી. (*or*, નાનો દરવાજો બચાવ્યો).	havāl,dār tathā sipāhi,yo moṭī vakhān ne-lāyak chhe, kāṇ-je te,o,e himmat thī killā nī khiḍkī shatru nā hāth thī bachāv,ī. (*or*, nāno darvājo bachāv,yo).
159. As the *sipahī* went up the stairs of the rampart, he broke the butt of his musket.	૧૫૯. પેલા સિપાહિએ કોટની પાયરીપર ચઢતી વેળા પોતાની બંદુકનો કુંદો ભાંગી નાખ્યો.	pelā sipāhi,e koṭ nī pāyarī par chaḍh,tī velā potā nī banduk no kundo bhāṇgī-nākh,yo.
160. Raise a battery of four guns upon that hillock opposite the left flank bastion of the town, and let me know when it is completed.	૧૬૦. પેલો ટેકરો જે કિલ્લાની ડાબી બાજૂના બુર્જની સામે છે, તે ઉપર ચાર તોપનો એક મોરચો બાંધો, અને જારે પુરો થાય તારે મને ખબર આપજો.	pelo ṭekro je killā nī ḍābī bājū nā burj nī-sāme chhe, te upar chār top no ek morcho bāṇdh,o, ane jāre puro thā,ya tāre ma ne khabar āp,jo.
161. The *Haval,dar* of the pioneers says that he has fired the train in the mine; but owing to last night's rain, the powder has become damp, and will not explode.	૧૬૧. બેલદાર લોકોનો હવાલદાર કહેછે કે અમે સુરંગની ધારમાં આગ લગાડી, પણ ગઈ રાતના વરસાદને લીધે દારૂ ભિનાઈ ગયો, માટે ઉડયો નહીં.	bel,dār lok,o no havāl,dār kah,e chhe ke ame surang nī dhār māṇ āg lagāḍ,ī, pan ga,ī rāt nā varsād ne-līdhe dārū bhināī-gayo, māṭe uḍ,yo nahīṇ.
162. The *sipahī*s of the Marine Battalion are governed by the same laws, and are liable to the same punishments as the other native regiments of the Bombay Presidency.	૧૬૨. જે જે ધારા તથા શિક્ષા મુંબઈ ખાતાંની સઘળી ગામઠી પલટણોને લાગુ પડેછે, તેજ મરીન પલટણના સિપાહિઓને પણ લાગુ પડેછે. (*or*) મરીન પલટણના સિપાહિઓ તેજ 'આઈનના તાબેદાર છે, અને તેજ સજાને સજાવારછે, જેમ કે મુંબઈ ઇલાકાની સગળી દેસી પલટણો તાબેદાર છે.	je-je dhārā tathā shikshā Mumbai khātāṇ nī saghlī gām,ṭhī palṭan, o ne lāg,u paḍ,e chhe,tej *marine* palṭan nā sipāhi, yo ne pan lāg,u paḍ,e chhe. (*or*) *marine* palṭan nā sipāhi,yo tej ā,īn nā tābe,dār chhe, ane tej sajā ne sajā,vār chhe, jem-ke Mumbai ilākā nī saglī des,ī palṭan,o tābe,dār chhe.
163. I read in the	૧૬૩. ગઈ કાલના કુરીઅર	gaī-kāl nā *courier*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
aur us ke sipāhī ḥadī ta'rīf ke-lāyik haiṇ, kyūṇ-ki uṇhon ne bahādurī se kil'e kī khidkī dushman ke hāth se bachāī.	*company* sazā,wārī āfarīṇī bisyār wa kābil,ī tahsīṇ,ī bī,shumār,and, ki īshān dilīr,āna darīcha,ī kal,a rā az dushman hifāzat namūd,and.
159. us sipāh,ī ne kot kī sīdhī par chadh,te ap,nī bandūk kā kunda tod-ḍāl,ā.	ba illat,ī ān-ki ān sar,bāz bar diwār,ī kal,a raft, kundāk,ī tufang,ī khud rā bi,shikast.
160. us ṭekre par jo shahr ke bā,eṇ taraf ke burj ke-mukābil hai, chār top,on kī ek morcha-band,ī kar,o, aur jab taiyār ho muyh,e khabar do.	bar fulān tall ki muhāzī,ī burj i yasār,ī kal,a wāki'ast, chahār tūp ta'biya kun, wa har-gāh ba itmām rasad ittilā' ba man dih.
161. bel,dār,oṇ kā hawāl,dār kah,tā hai ki ham ne surang kī sulk men āg lagāī, par gaī rāt kī bārish ke-sabab se bārūt bhīg,ī thī, so ud,ī nahīṇ.	*hawal,dar,ī* bīl,dārān mīgūyad, ki mā dar silsila,ī nakb ātash dād, īm, wa-likin ba sabab,ī bārān,ī dī shab bārūt tar shud a būd, banā-bar-ān dar na girift
162 jo-jo ā,īn aur sazā Mumbaī ke sūbe kī aur des,ī paltan,on ko lag,tī hai, wuhī *marine* paltan ke sipāh,yon se bhī ta,alluk rakh,tī hai. (or) *marine* paltan ke sipāh,ī us,ī ā,īn ke tābi'dār haiṇ, aur usī saza ke sazā,wār haiṇ, jaisā-ki Mumba,ī ke dār,ul-imārat kī sab des,ī paltan, en tābi'dār haiṇ	sipāhiyān,ī *marine paltan* mah kūm,ī ham ān ā,īn wa sazā,wār,ī ham-ān siyāsat hast and, chunān-ki sa,ir,ī afwāj i dār,ul-huk,ūmat, i Mumba,ī mahkum mī,bāsh,and.
163. kal ke *courier* akhbār men	dar akhbār-nāma,ī *courier*,ī dīrūz

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Courier of yesterday that the war in China is put an end to.	પત્રમાં મેં વાંચ્યું, કે ચીન માં જે લડાઈ ચાલતી હતી તેનું શેવટ આવ્યું.	patr mān̤ men̤ vān̤ch,yun̤, ke Chīn mān̤ je laḍā,ī chāl,tī ha,tī, te nun̤ shevaṭ āv,yun̤.
164. Do you know the reason of its being settled?	૧૬૪. એ લડાઈ બંધ પડવાનું કારણ શું છે, તે તમે જાણોછો?	e laḍā,ī bandh paḍ,vā nun̤ kāran shun̤ chhe, te tame jān,o chho?
165. I heard that it was settled on account of the death of General the Honorable Napier and the Honorable General Parr.	૧૬૫. મેં સાંભાળ્યું કે નામદાર જેનરલ નેપીઅર સાહેબ તથા નામદાર જેનરલ પારસાહેબના મરણ પામ્યાને લીધે, એ લડાઈનું શેવટ આવ્યું.	men̤ sāmbhal,yun̤ ke nām,dār *general* Napier sāheb tathā nām,dār *general* Parr sāheb nā maran pām,yā ne-līdhe, e laḍā,ī nun̤ shevaṭ āv,yun̤.
166. Did you see the prisoner dash his musket on the parade ground?	૧૬૬. તમે આ બંધવાને પરેડની જગ્યા ઉપર પોતાની બંદુક નાખી દેતાં દીઠા કે નહીં?	tame ā bandh,vā ne *parade* nī jagyā upar potā nī banduk nākh,ī-de,tān̤ dīṭh,o ke nahīn̤?
167. Tell the soldiers to get their kit ready, because I will inspect them.	૧૬૭. સિપાહિઓને કહો કે પોતપોતાનો સામાન તૈયાર કરી રાખે, કાંજે હું તપાસવા સારૂ આવનાર છું.	sipāhi,yo ne kah,o, ke pot-potā no sāmān taiyār kar,ī rākh,e, kān̤-je hun̤ tapās,vā sārū āv,nār chhun̤.
168. The enemy surrounded us, but we escaped under the protection of the fortifications.	૧૬૮. શતરૂએ અમને ઘેરી લીધા, પણ કિલ્લાના આસરાથી અમે બચી ગયા.	shatru,e am ne gher,ī līdhā, pan killā nā āsrā thī ame bach,ī-gayā.
169. Had the Officer given the proper word of command to those *sipahis*, they would not have allowed the enemy to capture the fort.	૧૬૯. જો અમલદારે પેલા સિપાહિઓને બરાબર હુકમ આપ્યો હોત, તો તેઓ કિલ્લાને શત્રુના હાથમાં ન હીં જવાદેત.	jo amal,dār,e pelā sipāhi,yo ne barābar hukm āp,yo hot, to te,o killā ne shatru nā hāth mān̤ nahīn̤ ja,vā det.
170. The intrenchment	૧૭૦. જે ખાઈ* અમે કિ	je khā,ī*ame killā nī-

* These words simply mean a *ditch*. But the word *intrenchment* means more than a *ditch*. The earth thrown out of a trench forms a part, and often the most necessary and useful part, of a fortification, hence *intrenchment* is generally understood to signify a *ditch* and *parapet*, and sometimes it signifies *fascines* covered with earth, *gabions*,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
main ne paḍhā, ki laḍāī jo Chīn meṇ thī, so maukūf hūī.	mutāla,a numūd,am ki jang,ī ki dar Chīn bar-pā shud,a būd, ba ākhir rasīd.
164. tum us ke maukūf hoṇe kā sabab jāṇte ho?	mī,dāṇī ba chi sabab īn jang munkati' shud?
165. main ne suṇā ki nām,dār *general* Napier sāhib aur nām,dār *general* Parr sāḥib ke maṛne ke sabab yih laḍāī maukūf hūī.	shanīd am ba' sabab,i wafāt,i 'ālī shān,ān,i buland makān,ān *general* Napier sāhib wa *general* Parr sāhib īn jang inkitā' yāft.
166. tum ne ḳaidī ko *parade* kī jagah par bandūk paṭak,te dekh,ā?	āyā tū dīda,ī ki īn kaid,ī tufang,i ḳhud rā bar zamīn,i kawā,id zad?
167. sipāhi,yoṇ ko kah,o ki ap,nā-ap,nā sāmān taiyār kar-rakh,en, kyūn-ki main un,heṇ dekh,ne kī-ḳhātir ā,ūṇgā.	sipāhi,yān rā bi,gū ki asbāb,i sipāhi,yāna,i ḳhud rā muhaiyā kun,and, ki man az-barā,i dīd,an,i ān,hā ḳhāh,am raft.
168. dushman ne ham ko gher-liyā, par ham kil'e ke āsre se bach-gaye.	dushman mā rā muhāsara namūd, wa-likin mā ba sabab,i panāh,i kal,a salāmat māndīm.
169. agar uhda,dār ne un sipāhi,yoṇ ko barābar hukm diyā ho,tā, to we kil,a dushman ke hāth meṇ na jā,ne de,te.	agar ān sar-karda ba sipāhi,yān hukm,i makhsūs dād,a būd, īshān hargiz na mī,guzāsht,and kal,a musaḳhkhar,i dushman gard,ad.
170. ḳhandak* jo ham ne kil'e kī	ḳhandak,ī* ki mā daur,i kal,a

bags filled with earth or other materials collected to cover men from an enemy's fire Consequently, *mor-chal* and *salaḥat-kocha* in Gujarati and Hindustani, and *sangar*, *mur-chal*, and *salamat-kucha* in Persian, convey, to a great extent, the idea of an *intrenchment*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
that we dug round the walls of the citadel, was filled up by the stones thrown by the enemy from above.	લ્લાની આસપાસ ખોદી હતી, તે શતરૂ ઉપરથી પથરા ના ખ્યા, તેથી પુરાઈ ગઈ.	ās-pās khod,ī ha,tī, te shatru,e upar-thī pathrā nākh,yā, te thī purā,ī ga,ī.
171. If you saw an army advancing obliquely, what do you think would be the best plan to attack them ?	૧૭૧. જો તમે કોઈ ફોજ ને વાંકી ચુકી આગળ આવતી જુઓ, તો તે ઉપર હલ્લો કરવાનો સૌથી સારો ઉપાય તમને કયો દિસેછે ?	jo tame ko,ī foj ne vāṅkī-chukī āgal āv,tī ju,o, to te upar hallo kar,vā no sau thī sāro upāya tam ne kayo dis,e chhe ?
172. When I was going the visiting rounds ; I saw his musket on the ground, nd he himself leaning gainst a pillar fast sleep.	૧૭૨. જ્યારે હું ધીસ (*or*, રોન) ફરવા જતો હતો, ત્યારે મેં તેની બંદુક ભોંય ઉપર પડેલી દીઠી, ને તે પોતે એક થાંભલાને ટેકીને ભર ઊંઘમાં સુતેલો હતો.	jyāre huṇ ghīs (*or*, ron) phar,vā ja,to ha,to, tyāre meṇ te nī banduk bhoṇya upar pad,elī dīṭh,ī, ne te pote ek thāmbhlā ne ṭek,īne bhar ūṇgh māṇ su,telo ha,to.
173. Warn the *subadar* vho goes with the arty, that if the enemy loes not appear by 10 .M., he must return, aking care to make no oise in leaving his ground, lest he should e discovered to be ying in wait ; if he meets any suspicious looking people on his return, let him arrest them and bring them before me.	૧૭૩. સુબેદાર જે ટુકડીની સાથે જાયછે, તેને ચેતાવીને કહો, કે જો શતરૂ રાતના દસ વાગ્યા લગી નજરે ન પડે, તો પાછો આવે, અને સાવધાન રહે, કે ત્યાંથી ઉઠતી વેળા કાંઈ ગોંગાટ નહીં કરે, કે રખેને શતરૂને તેના ઘાતમાં રહેવાની જાણ થાય ; અને પાછો ફરતી વેળા જે લોકો ઉપર ભરમ આવે, તે ઓને પકડીને મારી પાસે લાવે.	sube,dār je ṭukḍī nī-sāthe jāya chhe, te ne chetāv,īne kah,o, ke jo shatru rāt nā das vāg, yā lagī najar,e na pad,e, to pāchho āv,e, ane sāvdhān rah,e, ke tyāṇ-thī uṭh,tī velā kāṇ,ī goṇgāṭ nahīṇ kar,e, ke rakhe,ne shatru ne te nā ghāt māṇ rah,evā nī jān thāya ; ane pāchho phar,tī velā je lok,o upar bharam āv,e, te,o ne pakḍ,īne mā,rī pāse lāv,e.
174. Did you see that man fire his musket at the serjeant ?	૧૭૪. તમે પેલા માણસને હવાલદાર ઉપર બંદુક ફોડતાં દીઠો ?	tame pelā mānas ne havāl,dār upar banduk phod,tāṇ dīṭh o ?
175. The wall was too high to be escaladed,	૧૭૫. કિલ્લાની ભીત ઘણી ઊંચી હતી, માટે સિઢી મેલી	killā nī bhīt ghanī ūṇchī ha,tī, māṭe siḍhī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
dīwār ke-ās-pās khoḍī thī, so dushman ne ūpar-se patthare ḍal, kar bhar-ḍālī.	kand,a būd,īm, dushman az bālā sang,hā andākht,a ān rā mamlūw sākht.
171. agar tum kisī fauj ko tirchhā,ī se āge baḍh,te dekh,o, to us par ḥamla kar,ne kī kaun-sī bih,tar tadbīr jān,te ho ?	har-gāh ḳushūn,ī rā bi,bīn,ī ki munḥarif wa ba ġhair,i nizām pīsh mī,āyad, dar bāb,i ḥamla kard,an bar ān, kudām tadbīr az hama bihtar tasauwur mī,kun,ī ?
172. jab main gasht (*or, round*) phir,ne ko jā,tā thā, main ne us kī bandūḳ zamīn par paḍī hū,ī dekh,ī, aur wuh āp ek khambe se lag,kar bhārī nīnd men so,tā thā.	dar waḳt,ī ki man ba jihat,i dīd,an,i kashīk-ḵhāna,hā mī,raft,am, tufang,i ū rā dīd,am bar zamīn uftād,a, wa ū ḵhud ba sutūn,ī takya zad,a mast,i ḵhāb būd.
173. sūba,dār jo ta,'īnāt,ī ke-sāth jā,tā hai, us,e tākīd kar,o, ki agar dushman rāt ke das baj,e tak nazar nahīn ā,we, to pīchhā phir,e, aur ḵhabar,dār,ī rakh,e, ki wahān-se uṭh,te waḳt kuchh shor-sharābā na kar,e, jis se dushman ko us ke ghāt kar,ne kī ḵhabar ho, aur phir ā,te waḳt agar koī log raste men pā,we jin par kuchh bharam ā,we, to un ko pakaḍ,kar me,re pās lā,we.	*suba,dar,ī* ki bā dasta,i sipāhi,yān mī,raw,ad, āgāh kun, ki agar ba shab dushman tā ba sā,aṭ,i dah zāhir na shud, bar gard,ad, wa iḥtiyāt kun,ad, ki dar waḳt,i murāja,at hā-hū,i na kun,ad, ki ma,bād,ā dushman bar kamīn kard,an,i ū muttali' gard,ad, wa ba waḳt,i murāja,at dar rāh mardum,ān,ī ki bar ān,hā mazinna raw,ad, giriftār kun,ad, wa pīsh,i man bi,yār,ad.
174. tum ne us ādmī ko ḥavāl,dār par bandūḳ chhoḍ,te dekh,ā ?	āyā tū dīd,ī ki fulān kas tufang,i ḵhud rā bar *ḥawal,dar* ḵhālī kard ?
175. ḳil,'e kī dīwār bahut ūnchī thī, is liye siḍhī lagā,nā mushkil	chūn dīwār,i ḳal,a bisyār buland būd, nard,bān bar ū guzāsht,an

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
but might have been easily battered down.	ને ઉપર ચઢી જવું કઠણ હતું; પણ તેને તોડી પાડવી સેહેલ હતું.	mel,ī,ne upar chaḍh,ī-ja,vuṇ kaṭhan ha,tuṇ; pan te ne toḍ,ī-pāḍ,vī sehel ha,tuṇ.
176. There was a conspiracy amongst the *sipahi*s, which was however soon quelled.	૧૭૬. સિપાહિઓએ કાંઇ દંગો કરવાનો મનસુબો કર્યો હતો, પણ તરત બેસાડી દીધામાં આવ્યો.	sipāhi,yo,e kāṇ,ī dango kar,vā no mansubo kar,yo ha,to, pan tarat besāḍ,ī dīdhā māṇ āv,yo.
177. What is your opinion, should a soldier at all times obey the orders of his superior; or is he, at any time whatever, to be permitted to exercise his own judgment upon the propriety of the order?	૧૭૭. તમારી ધારણામાં શું આવેછે, કે સિપાહી સદા પોતાના વડા અમલદાર નો હુકમ માન્યાજ કરે, કે કોઈ વેળા પણ તે હુકમની યોગ્યતા કે અયોગ્યતાની ઉપર પોતાનું ધ્યાન પહોંચાડે કે નહીં?	tam,ārī dhārnā māṇ shuṇ āv,e chhe, ke sipāh,ī sadā potā nā vaḍā amal,dār no hukm mān,yāj kar,e, ke koī velā pan te hukm nī yogya,tā ke a,yogya,tā nī-upar potā nuṇ dhyān pahoṇchāḍ,e ke nahīṇ?
178. If my gun had not flashed in the pan, I would undoubtedly have hit the mark.	૧૭૮. જો મારી બંદુક રંજક નહીં ખાત, તો નિશ્ચય હું નિશાન મારત.	jo mā,rī banduk ranjak nahīṇ khāt, to nishchaya huṇ nishān mār,at.
179. If you had not been standing in the range of that cannon shot, you would not have been so severely wounded; I hope this will be a warning to you.	૧૭૯. જો તમે પેલી તોપ ના ટપ્પામાં ઉભા ન રહ્યા હોત, તો એવા સખ્ત ઘાયલ નહીં થયા હોત; હવે હું આશા રાખુંછું કે તમે એ વાત ઉપરથી ચાનક પકડશો.	jo tame pelī top nā ṭappā māṇ ubhā na rah,yā hot, to evā sakht ghāyal nahīṇ tha,yā hot; have huṇ āshā rākh,uṇ chhuṇ ke tame e vāt upar-thī chānak pakaḍ,sho.
180. He was going in the opposite direcrion to the enemy.	૧૮૦. જે રસ્તે શત્રુ ચાલ્યો આવતો હતો, તેજ રસ્તે તે ચાલ્યો જતો હતો.	je raste shatru chāl,yo āv,to ha,to, tej raste te chāl,yo ja,to ha,to.
181. In consequence of the carelessness of Abdul Karīm's rear rank man, his thumb was blown off.	૧૮૧. અબ્દુલકરીમની પાછળી હારના સિપાહીની ગફલતથી તે (અબ્દુલ કરીમ) નો અંગુઠો ઉડી ગયો.	abd,ul karīm nī pāchhlī hār nā sipāh,ī nī gaflat thī te (abd,ul karīm) no aṇguṭho uḍ,ī gayo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
thā, par use girā-dālnā sahl thī	mushkil būd, wa hkm kharāb kard anash āsān būd
176 sipāhiyon ke-bīch men kuchh dangā karne kā mansūba thā, par jald dabāyā gayā.	sipāhiyān dar fasād ham rāz wa yak dil shuda būdand, wa hkm zūd jūshish ishan ra farū nishānīdand
177 tum,hārī dānist men kyā ātā hai, ki sipāhī sadā apne bade uhdadār kā hukm mānta rahe, yā kabhī kisī wakt bhi us hukm ki durustī yā nā-durustī par apnā khayāl daudāwe ki nahīn?	rāi tu chīst, sarbāz bāyad ki dāyim-ul-aukat mutī hukm i amal, dar i khud bashad, ya be wakta az aukat murakkabhas hast ki durustī wa nā durustī ān hukm rā mulāhaza kunad?
178 agar merī bandūk ranjak na khātī, to beshakk main nishana mārtā	agar chakmaka tufangi man gul na mikard, yakinast ki nishāna rā mizadam
179 agar tum us top ke tappe par khade na rahe hote, to ise sakht zakhmī na hote, ab ummed hai ki tum is se ibrat pakdoge	agar tu dami ghalula i ān tup na istada budī, chunin majruh ni mishudi, hala umīd waram ki āyanda az in ibrat girī
180 jis rāh se dushman chalā ātā thā, usī rāh se wuh chala jātā thā	ū muhazi yi rahi amadani dushmin mīraft
181 abdul karīm kī pichhli safī ke sipāhī ki beparwāī ke sabab us (abdul karīm) ka angūthā ud gayā	az adami ihtiyāt i sarbazi ki dar saffi pasini abdul karim būd, angushti ibhāmi ū (ābdul karīm) rā galula burd (*or*) agar sarbāzi saffi pasīni abdul karim ihtiyāt rā mar'ī mīdasht, angushti ibhami u (abdul karim) ra galula ni miburd

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
182. He is too young to be a Major.	૧૮૨. મેજર થવાને તો ઘણાં વરસ લાગેછે, પણ આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો. (*or*) જો કે મેજર થવાને લાંબી મુદત જોઈયે, તે છતાં આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો.	*major* tha,vā,ne to ghanāṇ varas lāg,e chhe, pan ā sar,dār javān,ī mān *major* tha,ī gayo. (*or*)jo-ke *major* tha,vā,ne lāmbī muddat jo,īye, te-chhatāṇ ā sar,dār javān,ī mān *major* tha,ī gayo.
183. Half cock your musket.	૧૮૩. તમારી બંદુકનો ઘોડો અર્ધો ચઢાવો.	tam,ārī banduk no ghoḍo ardho chaḍhāv,o.
184. As *Subadar* of the regiment, what is your opinion as to the feeling of the native officers concerning the duty they have to perform in the regiment.	૧૮૪. તમે પલટણના સુબેદાર છો, માટે તમે શું ધારોછો, કે દેશી અમલદારો ને પલટણી ચાકરી જે કરવી પડેછે, તે વિષે તેઓ શું વિચારેછે.	tame palṭaṇ nā sube,dār chho, māṭe tame shuṇ dhār,o chho, ke desh,ī amal,dār lok,o ne palṭaṇ,ī chākrī je kar,vī pad,e chhe, te vishe te,o shuṇ vichār,e chhe.
185. Before you pull the trigger, you must cock the piece.	૧૮૫. કળ દાબ્યાની આગ મજ બંદુકનો ઘોડો બમણે। ચઢાવવો જોઈયે.	kal dāb.yā nī-āgmaj banduk no ghoḍo baṁno chaḍhāv,vo jo,īye.
186. At midnight, the enemy stormed the fort.	૧૮૬. અર્ધી રાતે શતરૂ કિલ્લો મારી લીધો.	ardhī rāt,e shatru,e killo mār,ī-līdho.
187. I am quite sure his musket was not loaded, when he pursued the enemy.	૧૮૭. મને ચોકસ માલુમ છે, કે જે વેળા તે શતરૂની પછવાડે ગયો, તે વેળા તેની બંદુક ભરેલી નોહોતી.	ma ne chokas mālum chhe, ke je velā te shatru nī-pachhvāḍe gayo, te velā te nī banduk bhar,elī no ho,tī.
188. After the object of the expedition was accomplished, the various detachments returned to their respective encampments, and divided the booty amongst themselves.	૧૮૮. જ્યારે લડાઈનું શેવટ આવ્યું, ત્યારે સઘળી તૈનાતીઓ પોતપોતાની છાવણીમાં પાછી આવી, અને લૂટ (જે મળી હતી તે) આપસ આપસમાં વેહેંચી લીધી.	jyāre laḍā,ī nuṇ shevaṭ āv,yuṇ, tyāre saghlī taināti,yo pot-potā nī chhāvnī māṇ pāchhī āv,ī, ane lūṭ (je mal,ī ha,tī te) āpas-āpas māṇ vehench,ī līdhī.
189. The thickness of the wood favoured the concealment of the enemy; and without	૧૮૯. જાડી ઝાડીને લીધે શતરૂને સંતાઈ રહેવાને મોટો આસરો મળયો, તેથી તેઓએ અમારા ઘણા માણ	jāḍī jhāḍī ne-līdhe shatru ne santā,ī rah,evā ne moṭo āsro mal,yo, te thī te,o,e am,ārā ghanā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
182. *major* ho,ne ko to bahut baras chāhiye, lekin yih sar,dār jawānī meṇ *major* ho-gayā. (*or*) agar-chi *major* ho,ne ko lambī muddat chāhiye, bā-wujūd is ke yih sar,dār jawānī meṇ *major* ho-gayā.	bā ān-ki mansab,i yāwar,i duiyum,īn zamān,i tawīl mī,khāh,ad, ū ba andak muddat ba,dīn mansab ras,īd. (*or*) sāl,hā bāyad tā kas,ī ba mansab,i yāwar,i duiyum,īn ras,ad, wa ū ba muddat,i andak īn mansab, rā dar-yāft.
183. tum,hārī bandūk kā ghoḍā ek pāye par chaḍhā,o.	chak,māk,i tufang,i khud rā bar nīm pā bi,kash.
184. tum jo palṭan ke sūba,dār ho, tum,hārī dānist meṇ kyā ā,tā hai ki desī uhda,dār log palṭan,ī khidmat ke ba-jā lā,ne meṇ kyā khayāl rakh,te haiṇ.	tū ki *suba,dar,i* fauj hast,ī, rā,i tū chīst ki uhda,dār,ān,i mulk,ī dar khusūs,i khidmat,i fauj ki lāzim,i hāl,i īshān,ast, chi khayāl dār,and.
185. kal dāb,ne ke-āge ghoḍa do pāye par rakh,ā chāhiye.	pīsh az-ān-ki kamān rā bi,kash,ī, chak,māk rā sar,i pā bāyad āward.
186. ādhī rāt ko, dushman ne kil,a mār-liyā.	ba wak,t,i nīm shab, dushman bar kal,a yurish āward,a musakh,khar namūd.
187. maiṇ yak,īn,an kah,tā hūṇ, ki jab us ne dushman kā pīchhā kiyā, tab us kī bandūk bhar,ī-hū,ī na thī.	man ba yak,īn mī,dān,am, ki dar wak,t,i ki ū ta'ak,ub,i dushman namūd, tufang,i ū pur na būd.
188. jab laḍā,ī kā kām pūrā hū,ā, tab har-ek ta'īnāt,ī apnī-apnī chhā, onī meṇ phir ā,ī, aur lūṭ āpas meṇ bāṇṭ lī.	ba'd az-ān-ki muhimm,i jang ba ākhir ras,īd, har dasta ba lashkar, gāh,i khud murāja,at namūd,and, wa ghārat,ī ki āward,a būd,and, dar miyān,i khud tāksīm kard,and.
189. gunjān jhāḍī ke-sabab dushman ko chhip rah,ne kā baḍā āsrā mil,ā, is liye un,hoṇ ne hum, āre bahut-se log mār-ḍāl,e, par un	bisyārī,i ashjār mansha,i kamīn kard,an,i dushman shud, wa bī ān-ki āsīb,ī bad,ishān ras,ad, bisyār,ī az mardum,i mā rā kusht,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
loss to themselves, they killed many of our men.	સ મારી નાખ્યા, અને તેઓ ને કસી હાની થઈ નહીં	mānas mār,ī-nākh,yā, ane te,o ne kasī hānī tha,ī nahīṇ.
190. Though he was previously informed of the consequences, he continued his march, but at last, fell a victim to his obstinacy.	૧૯૦. અગાઉથી તેને ખબર કરી હતી, કે એ વાતનું ફળ એમ નિપજશે, તોયપણ તે કૂચ કરતોજ રહ્યો, અને અંતે, પોતાની હઠને લીધે ખરાબીમાં પડયો.	agā,u-thī te ne khabar kar,ī ha,tī, ke e vāt nuṇ phal em nipaj,she, toya-pan te kūch kar,toj rah,yo, ane ante, potā nī haṭh ne-līdhe kharāb,ī māṇ pad,yo.
191. The *sipahi*s were so fatigued with the late wearying marches through a sandy country, that it would have made an attack with any effect, when we reached the village.	૧૯૧. રેતાળ દેશમાં લાંબી કૂચ કર્યાને લીધે સિપાહી લોકો એવા તો થાકી ગયા હતા, કે અમે ગામમાં પહોંચ્યા, ત્યારે એવું લાગતું હતું, કે તેઓ હલ્લો કરીને ફાવી શકશે નહીં.	ret,āl desh māṇ lāmbī kūch kar,yā ne-līdhe sipāh,ī lok,o evā to thāk,ī gayā ha,tā, ke ame gām māṇ pahoṇch,yā, tyāre evuṇ lāg,tuṇ ha,tuṇ, ke te,o hallo kār,ī ne phāv,ī shak,she nahīṇ.
192. My sword from remaining in the scabbard so long, has become rusty.	૧૯૨. મારી તરવાર ઘણા દિવસ સુધી મ્યાનમાં રહી, તેથી કાટ ખાઈ ગઈ છે.	mā,rī tarvār ghanā divas sudhī myān māṇ rah,ī, te thī kāṭ khā,ī ga,ī chhe.
193. He ordered the English to advance, and attack that part of the line which still maintained its position.	૧૯૩. તેણે ગોરા સિપાહિઓને હુકમ કર્યો, કે આગળ વધીને જે હારના લોકો પોતાની જગાપર હજુ કાયમ રહ્યા છે, તેઓ ઉપર હલ્લો કરે.	te,ne gorā sipāhi,yo ne hukm kar,yo, ke āgal vadhī,ne je hār nā lok,o potā nī jagā par haju kāyam rah,yā chhe, te,o upar hallo kar,e.
194. The man has been tried for disobedience of orders, and was found guilty ; but the court taking into consideration his former good conduct, have recommended him not to be punished, but severely reprimanded.	૧૯૪. હુકમ તોડવાના અન્યાય ઉપરથી પેલા શખ્સની તજવીજ થઈ, અને તેનો અપ્રાધ સાબિત થયો; પણ અદાલતના સાહેબોએ તેની પૂર્વની સારી ચાલ ઉપર ધ્યાન પહોંચાડીને તેની ભલામણ કીધી, કે તેને શિક્ષા કરવી નહીં, પણ સખ્ત ઠપકો આપવો.	hukm tod,vā nā a,nyāya upar-thī pelā shakhs nī tajvīj tha,ī, ane te no aprādh sābit thayo ; pan adālat nā sāheb,o,e te nī pūrv nī sārī chāl upar dhyān pahoṇchāḍ,ī,ne te nī bhalāman kīdhī, ke te ne shikshā kar,vī nahīṇ, pan sakht ṭhapko ā'pvo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ko kuchh nuḳsān na hūā.	
190. agar-chi āge-hī-se us ko ḵẖabar dī gaī thī, ki us kā natīja yih hogā, tau-bhī wuh kūch karṭā rahā, par āḵẖir apnī haṭ ke-bā'is halākat meṇ paḍā.	bā wujūdī-ki pīshṭar ū rā az natā'ij āgāhī dāḍa būḍand, rā'i ḵẖud rā dar kūch kardan jārī dāsht, wa āḵẖir ba sabab'i isrār dar ān, ḵẖud rā halāk sāḵẖt.
191. regastān ke mulk meṇ baḍī kūch karne ke-sabab sipāhī āise thak-gaye the, ki jab ham us gāṇw meṇ pahuṇch'e, tab mumkin na thā ki un se ḳarār-wāḳi'ī ḥamla ho-sak'e.	ba sabab'i ubūr az rīgastān, sipāhiyān chunān ḵẖasta wa māndā shud'and, ki ba'd'i rasīdan ba dil, yurish'i ki mufīd fā'ida bāsh'ad, na tawānist'and burd.
192. me'rī talwār itne din tak miyān meṇ rahne se zang khā gaī hai.	shamshīr'i man ba sabab'i ān-ki muddat'ī maḍīd dar ghilāf māndā būd, zang girift'ast.
193. us ne gore sipāhiyoṇ ko hukm kiyā, ki āge baḍh'kar us taraf ke log'oṇ par jo ab-tak apnī jā'e par saff kī ḳā'im haiṇ ḥamla kar'eṇ.	ū ḥukm ba angrīzān dād, ki pīsh raw'and, wa bar saffī ki hanūz bar jā'i ḵẖud ḳarār dāsht'and, ḥamla āwar'and.
194. ḥukm tod'ne kī taḳsīr par us shaḵẖs kī tajwīz hūī, aur wuh taḳsīr'wār ṭhahrā; par ʿadālat ke sāḥib'oṇ ne us kī aglī achchhī chāl par ḵẖayāl kar'ke sifārish kī, ki wuh sazā nahīṇ pā'we, par us'e saḵẖt sar-zan'ish dī jā'we.	ba sabab'i ān-ki fulān kas nāfarmānī kard, tajwīz'i ū dar mahkama shud, wa taḳsīr-i ū sābit gasht; wa-līkin sāḥib'ān'i ʿadālat az bābat'i ḥusn'i sulūḳ'i sābiḳ'i ū, sifārish'i ū rā namūd'and, ki ū rā siyāsat nā kard'a taubīḵẖ wa malāmat'i saḵẖt namūd'a bāsh'and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
195. The Commanding Officer bids me say that his man's conduct was worthy of the severest punishment; but nevertheless, in hopes of his improvement, the court have pardoned him.	૧૯૫. મુખ્તાર સાહેબે મને ચેતાવીને કહ્યું, કે તમને જાહેર કરું, કે આ શખ્સ ની ચાલ ભારી શિક્ષાને લાયક હતી; તોયપણ અદાલત ના સાહેબોએ તેના સુધર વાની આશા ઉપરથી તેને માફ કર્યો.	mukhtār sāheb,e ma ne chetāv,ī,ne kah,yuṇ, ke tam ne jāher kar,uṇ, ke ā shakhs nī chāl bhārī shikshā ne-lāyak ha,tī; toyā-pan adālat nā sāheb,o,e te nā sudhar, vā nī āshā upar-thī te ne māf kar,yo.
196. On being told by his Commanding Officer that he was to have double drill for three days, what did he say?	૧૯૬. જ્યારે પેલા શખ્સના મુખ્તાર સરદારે તેને કહ્યું કે તને ત્રણ દહાડા લગી બેવડી ડ્રિલ અપ્યામાં આવશે, ત્યારે તે શું બોલ્યો ?	jyāre pelā shakhs nā mukhtār sar,dār,e te ne kah,yuṇ ke ta ne tran dahāḍā lagī bevḍī *drill* āp,yā māṇ āv,she, tyāre te shuṇ bol,yo ?
197. When you ordered him to go on his hour of sentry, did he draw his arms and refuse to go?	૧૯૭. જ્યારે તમે તેને પોહોરા ઉપર જવાનો હુકમ કીધો, ત્યારે તેણે હથિયાર કાહાડીને પોહોરા ઉપર જવાને નાપાડી હતી કે નહીં.	jyāre tame te ne pohorā upar ja,vā no hukm kīdho, tyāre te, ne hathiyār kāhāḍī,ne pohorā upar ja,vā,ne nā-pāḍ,ī ha,tī ke nahīṇ ?
198. When you went to parade, what *subadar* was present?	૧૯૮. જ્યારે તમે પરેડપર ગયા, ત્યારે કયો સુબેદાર હાજર હતો?	jyāre tame *parade* par gayā, tyāre kayo sube,dār hājar ha,to ?
199. Were you in the lines on the night of the disturbance?	૧૯૯. જે રાત્રે ફિસાદ થયો, તે રાત્રે તમે લૈનમાં હતા કે નહીં ?	je rātre fisād tha,yo, te rātre tame *line* māṇ ha,tā ke nahīṇ ?
200. When you ordered the prisoner to return to his lines, and he refused to go, what did you do then?	૨૦૦. જ્યારે તમે બંધવાને લૈનમાં પાછો જવા સારૂ હુકમ કીધો, અને તેણે જવાને નાપાડી, ત્યારે તમે શું કીધું ?	jyāre tame bandh,vā ne *line* māṇ pāchho ja,vā sārū hukm kīdho, ane te,ne ja,vā ne nā-pāḍ,ī, tyāre tame shuṇ kīdhuṇ?
201. The stocks of two are broken, the ramrods of three are lost, the lock of one is quite useless, the hammers of four will not give fire, the cocks of two have become loose, the barrel	૨૦૧. બે બંદુકના કુંદા ભાંગી ગયા છે, ત્રણના ગજ જતા રહ્યાછે, એકની ચાંપ તદન નકામી થઈ છે, ચાર ની ચકમકમાંથી આગ ઝરતી નથી, બેના ઘોડા ઢીલા થઈ ગયાછે, એકની નળી વાંકી થઈ ગઈ છે, એકના	be banduk nā kundā bhāṇgī gayā chhe, tran nā gaj ja,tā rah,yā chhe, ek nī chāmp tadan na-kāmī tha,ī chhe, chār nī chakmak māṇ-thī āg jhar,tī na,thī, be nā ghoḍā ḍhīlā tha,ī gayā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
195. mukhtār sāḥib ne mujh,e jatā,kar kah,ā, ki tūm,hen zāhir kar,ūn, ki is shakhs kī chāl sakht sazā ke-lā,iḳ thī; to-bhī adālat ke sāḥib,on ne us ke sudhar,ne kī ummed par us,e mu'āf kiyā.	ṳhda,dār,i mukhtār ma,rā īmā kard,a farmūd,and, ki raftār,i fulān kas lāzim dāsht sazā,i sakht rā; wa-līkin sāḥib,ān,i adālat ba khayāl, i ān-ki ū islāḥ pazīr,nd, ma'zūr, ash dāsht,and.
196. jab us ke mukhtār sāḥib ne us,e kah,ā ki tujh,e tīn din tak du-gunā *drill* de,ne men ā,wegā, tab us ne kyā kahā ?	dar wakt,ī ki ṳhda,dār,i mukhtār ū rā guft ki tu,rā tā si rūz *drill*,i muzā,af bāyad, ū dar jawāb,i ān chi guft ?
197. jab tum ne us,e pahre par jā,ne kā ḥukm diyā, tab us ne hathyār khainch,kar jā,ne ko nā kah,ā ki nahīn ?	dar wakt,ī ki tū ū rā ba jihat,i raft,an ba kashīk amr namūd,ī, āyā ū asla ḥa,i khud rā bīrūn āward,a imtinā' wa abā namūd yā na ?
198. jab tum *parade* par gaye, kaun-sā sūba,dār ḥāzir thā ?	wakt,ī ki tū bar ḳawā,id raft,ī, kudām *suba,dar* dar ān-jā ḥāzir būd ?
199. jis rāt ko fasād hū,ā, tum *line* men the ki nahīn ?	dar shab,ī ki hangāma wa shūrish wāḳi' shud, tū dar mā,askar būd,ī yā na ?
200. jab tum ne ḳaid,ī ko *line* men phir jā,ne kā ḥukm kiyā, aur us ne nahīn mān,ā, tab tum ne kya kiyā ?	chūn tū ān ḳaid,ī rā guft,ī ki ba ma,askar,i khud pas bi,rau, wa ū abā namūd, tū chi kard,ī ?
201. do bandūḳ ke kunde'tūt gaye hain, tīn ke gaz jā,te rah,e, ek kī chāmp bilkul ni,kam,mī ho-ga,ī, chār kī chakmak se āg nahīn jhar,tī, do ke ghode dhīle ho-gaye, ek kī nalī ṭedhī hū,ī, ek ke pech jā,te rah,e, aur ek kī makkhī tūt ga,ī.	kundāḳ,i dū tufang shikasta,ast, sumba,i si tufang gum shuda,ast, chakmāḳ,i yak,ī bi,l-kul ba kār na mī,khur,ad, ḳāshluḳ,i chahār tufang ātash na mī,dih,ad, kamān,i du-tā sust shud,a, lūla,i yak,ī kaj shuda,ast, pīch,hā,i yak,ī gum shud,a, chūna,i yak,ī shikasta,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of one is crooked, the screws of one are lost, and the sight of another has been broken off.	પેચ જતા રહ્યા છે, અને એ કનો કાન ભાંગી ગયો છે.	chhe, ek nī nalī vāṇkī thaī-gaī chhe, ek nā pech ja,tā rah,yā chhe, ane ek no kān bhāṇgī gayo chhe.
202. The military order, under date the 20th ultimo, is calculated to encourage rather than to prevent malingering.	૨૦૨. એવું અટકળ્યામાં આવે છે, કે ગયા મહિનાની વીસ મી તારીખના લશકરી હુકમ ના સબબથી બીમારીના બહાના (*or*, ઢોંગ) ની તકસીર નો અટકાવ તો નહીં થશે, પણ કથી એ તકસીરને ઉત્તેજન મળશે.	202. evun aṭkal,yā mān ā,ve chhe, ke gayā mahina nī vīs,mī tārīkh nā lashkarī hukm nā sabab thi bīmārī nā bahānā (*or*, ḍhong) nī taksīr no aṭkāv to nahīn tha,she, pan e thī e taksīr ne uttejan mal,she.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
202. aisā aṭkal,ne meṇ ā,tā hai, ki gaye mahīne kī bīs,wīṇ tārīkh ke lashkar,ī ḥukm ke sabab se bīmār,ī ke bahāne (*or*, dhong) kī taksīr kā aṭkā,o to na hogā, bal-ki is se is taksīr ko targhīb ho,gī.	ba nazar mi,āyad, ki hukm,i lashkar,ī mu,arrakha,i bīst,um,i māh,i guzasht,a māni,ī taksīr,i bahāna i bīmār,ī na khāh,ad shud, bal-ki mu,aiyid,i īn taksīr khāh ad shud.

A VOCABULARY OF MILITARY, POLITICAL, AND NAVAL WORDS AND EXPRESSIONS* IN THE PERSIAN LANGUAGE.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
1. Aim (*to take*).	shist kard,an.
2. Arrow.	tīr. khadang.
3. Arrow (*small*).	tīr,ak.
4. Archer.	tīr-andāz.
5. Archery.	tīr-andāz,ī.
6. Arrows (*shower of*).	tīr-bārān.
7. Arrow (*range of*).	tīr-partāb. tīr-ras.
8. Arrow (*swift*).	tīr,i tīz-par.
9. Arrow (*small headed*).	tīr,i khāk,ī.
10. Arrow (*wounded by*).	tīr-khurd,a.
11. Advance upon (*to*).	rū (ba kas,ī) raft,an.
12. Appointment of first assistant to the consul of a state.	mansab,i niyābat,i auwal,i kār-pardāz-khāna,i daulat,ī.
13. Anchorage.	langar-gāh. ghāwī. mirzā.
14. Army.	lashkar. ḳushūn. sipāh.
15. Arms.	aslaḥa.
16. Allowance (*stated quantity*).	jā,izat. jīra.
17. Arsenal. Armoury.	jabbā-khāna. sílāḥ-khāna.
18. Arsenal (*receiver of ammunition from the master of*).	ḳūsh-chī.
19. Artillery (*park of*).	tūp-khāna. ātash-khāna.
20. Artillery (*grand master of*).	amīr,i tūp-khāna.
21. Accountant, paymaster, and secretary.	mīr-zā.†
22. Adjutant and quarter-master-general.	ajūdān-bāsh,i.
23. Armorial bearings.	nishān.
24. Ammunition.	galūla wa bārūt. asbāb,i jang.
25. Appropriate accoutrements.	yarāḳ wa tadāruk,āt,i shāyist,a.

* Most of these words may safely be used in Urdu.

† The word *mir-za*, when prefixed to a name, implies a *civilian;* when it follows, it designates a *prince*. It is also the honorary title of a man whose mother is descended from a *saiyid*, which, again, is the honorary title of the chiefs of the family of Muhammad, descended from his cousin 'Ali and his daughter Fatima. In the case of the descendants of the Prophet, however, the words *mir-za* and *saiyid* are prefixed, and never affixed, to a name.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
26. Accoutrements.	yarāk. tadārukāt.
27. Arrears of pay.	bakiyaʾi mawājib.
28. Assessment imposed by Muhammadan conquerors in addition to the regular taxes on land.	ahwāb.
29. Ally. Friend.	hawā-khāh.
30. Aft.	kuddām.
31. Aback.	muakhkhar.
32. Ample satisfaction.	tarziyaʾi shāyista
33. Breach in a wall.	mughāra. baghāra
34. Brigade.	tip.
35. Brigade (*general of*).	sar-tip.
36. Bow.	kamān kaus
37. Bowstring.	zih
38. Barrel.	lula. turang.
39. Boldness. Fearlessness.	bi-mubālātī.
40. Ballast (*dead weight*).	tābin.
41. Bayonet.	sar naizaʾi tufang. naiza.
42. Ball (*for a cannon*).	ghalūla. kura. rasāsatʾi midfaʾ. [funduk].*
43. Bullet (*for a musket*).	galūla. [tirʾi bunduk funduk].
44. Bomb. Mortar. Shell.	ghubāra
45. Bastion. Bulwark.	burj.
46. Battery.	taʾbiyaʾi tūp.
47. Battery (*to erect*).	taʾbiyaʾi tūp namūdan.
48. Bugle. Trumpet.	sūr. shaipur.
49. Bugler.	shaipūr-chī.
50. Baggage.	ahmāl wa askāl. bunah. ughruk.
51. Baggage-master.	[tablīdār].
52. Belt.	hamāyil.
53. Bush (*thick shrub*).	bisha-zār.
54. Band (*of music*).	nakkār-khāna.
55. Beads (*chink*).	muhraʾi gulū-band. murwārīdʾi bārīk.
56. Beads (*glass*).	muhraʾi bulūr.
57. Button (*of a coat*).	jauz girah. dugma. gūyak.
58. Battle.	jang. muhāraba.
59. Battles.	*musāffat.*

* Words included in crotchets are not very generally used.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
60. Battle array (*to appear in*).	musāffa.
61. Battalia.	saff-ba-saff. saff-zad,a.
62. Battle-axe.	tabar.
63. Battlement.	kangūra. fasīl.
64. Battle (*pitched*).	saff,i jang.
65. Beating the retreat.	kūs,i rihlat. kūs-rahīl.
66. Blunderbuss. Carbine.	damānak. ḳarābīn.
67. Barrier.	sadd.
68. Beat of a sentry.	jā,i pās-bān,ī. muḳām,i kashīk.
69. Battering ram. Balista.	manjanīḳ.
70. Bottle of essence of roses.	gharsha,i iṭr,i ward.
71. Bottle of essence of aloes wood.	gharsha,i iṭr,i 'ūd.
72. Creek.	sharm. kūl.
73. Cape or head-land.	ra,as.
74. Cabin (*of a vessel*).	dabūsa.
75. Cabin (*open space in front of a*).	nīm.
76. Centre. Main body (*of an army*).	ḳalb. miyān. ḳūl.
77. Captive.	asīr.
78. Coal.	zughāl,i sang,ī.
79. Charcoal.	zughāl,i chūb,ī.
80. Coat of mail.	chihl-tah.
81. Cuirass.	chahār-āyina. jaushan.
82. Chamber (*of a gun*).	khizāna.
83. Cartridge.	fishank. shang.
84. Cannon. Gun. Piece of ordnance.	tūp. khumpāra. bādlīj. zarb-zan. ḳuppuz. midfa'.
85. Cannoneer. Gunner. Bombardier.	tūp-andāz.
86. Cannonade (*to*).	tūp zad,an.
87. Commissary of ordnance.	tūp-chī.
88. Camp. Encampment.	lashkar-gāh. ma,aṣkar. urdū.
89. Camp-equipage.	pīsh-khāna.
90. Camp-followers.	lajjāra.
91. Company of soldiers.	dasta.
92. Company of grenadiers.	dasta,i bahādar,ān.
93. Company of light infantry.	dasta,i mīkh-bur,ān.
94. Coin bearing the likeness of	zarb,i kalla-dār.

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
a sovereign	
95 Commodore.	ra'is-ul marākib il ḥarbīya ra'īs, marākib, ḥarb,
96 Captain. Centurion	sultān tuman dār
97. Captain *(of a vessel)*	nā-ḵhudā kashtī bān
98. Corporal. Decurion	dah-bashī mu, dah halūk-bāsh
99. Colonel	sar-hang sar-jang
100. Corps of the royal guards	ghulāmān-i pish-ḵhidmat ghulam, ān, shāh
101. Constable *(of police)*	pakār
102 Consul.	kār-pardāz-i daulat maslahat-guzār-i daulat
103. Consul-general	kār-pardāz-i awwal
104. Consulate.	kār pardāz-ḵhāna-i daulat-i
105 Convention Congress of peace	majlis-i musalaha
106. *Chargé d'affaires*	*sharzh dafir*
107. Commander of 50 soldiers	panja-bash-i
108. Commander of officers over 50 soldiers	mir, panjagan
109. Commander of 5 regiments	mir-i panj
110 Chief of the royal guards	kashik chi bash-i
111. Column	sitūn
112. Clarion	karna-i buk
113. Coward *(timid)*.	tajik
114 Canter, *to*, *(as a horse)*	ulang bai-dashtan yurtama dawidan
115 Cock	kamān
116 Commissariat department	kār khāna-i sayūrsat
117 Colt *(a young horse)*.	kurra
118 Census *(enumeration of inhabitants)*.	sar-shumār, ī
119. Cry *(voice noise)*.	jār.
120 Crier. Mace-bearer	jār chi
121 Chief crier *(herald)*	jār chi-bāsh, ī
122 Caltrops	ḵhasak
123 Cavalry	kushūn, sawā,
124 Cavalry *(regular)*	kushūn-i sawāra, nizām
125 Cavalry *(irregular)*	kushūn-i sawāra, ghair-i nizām
126 Credentials *(letters of power)*	dastūr-ul amal ikhtiyār nāma

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
127. Decision passed by the community.	al-ijmā'.
128. Decision passed by the high priest.	al-ḳiyās.
129. Dissension. Discord.	ikhtilāf. fitna.
130. Defeat. Discomfiture.	shikast.
131. Devastation. Depredation.	wīrān,ī. pā,i-māl,ī. tākht-tārāj.
132. Destruction.	tabāh,ī. khwār,ī. inhidām. istisāl.
133. Detachment (*a body of troops*).	gurūh. juz,i fauj.
134. Dagger.*	khanjar.* pīsh-ḳabz,a. dashna.
135. Ditch. Trench. Fosse. Moat.	khandaḳ.
136. Decampment. March.	kūch. riḥlat. nahzat.
137. Drill.	ḳawā,id,i fauj.
138. Drums and trumpets.	tabl wa nafīr.
139. Drum.	tabl. damāma. duhul.
140. Drummer.	tabbāl. bālā-bān-chī. naḳḳār-chī.
141. Detached watchmen.	ayān,i maḳtū,a.
142. Discharge, *to*, (*fire-arms*).	sar kard,an. khālī kard,an.
143. Deck (*of a vessel*).	sat,ḥa.
144. Dial (*of a clock* &c.)	saf,ḥa,i sā,at. miḳyās.
145. Dignity.	laḳab.
146. Dockyard.	kashtī-sāz-khāna.
147. Eldest son.	khalaf,i arshad.
148. Embrasure.	tīr-kash.
149. Enemy. Foe. Adversary.	dushman. ḥarīf.
150. Enemy (*the*).	dushman,ān,i mulk. bad-khāh,ān i daulat. sipāh,i dushman.
151. Expedition (*forced march of an army*).	īlghār. muhimm. azīmat.
152. Ensign. Standard. Colours.	bairaḳ. nishān.
153. Ensign-bearer. (*also*, a cornet).	nishān-bar-dār. alam-bar-dār.

† 'Unsari says:—

har an-gah ki tishna shudi tu ba khun,
biyaludi in *khanjari* ab-gun.
zamana ba khuni tu tishna shawad,
bar andami tu mui *dashna* shawad.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
154. Emperor.	kirāl. shāh-an-shāh.
155. Emperor of ancient Rome.	ḳaisar.
156. Emperor of China.	faghfur.
157. Emperor* of Transoxania.	ḳhāḳān.
158. Embassador—*or* envoy—extraordinary (*public minister sent on a special occasion, or for one particular purpose*).	ilchi. safir.
159. Embassador ordinary (*permanent resident*).	bālyūz. wazir,i mukim.
160. Embassador plenipotentiary.	wazir,i mukhtār.
161. Embassy. Legation.	sufārat.
162. Exercise of using a stick by a rider.	dūghala-bāz,i.
163. Exchanging the ratification of a treaty.	mubādala,i tasdiḳ-nāma,jāt,i musālaha. mubādala,i ahd-nāma,jāt.
164. Executioner (*whose sword is slung over the back, the half reaching the ear*).	nasaḳ-chi.
165. Equipments.	muhimm,āt.
166. Ether or rarified air which occupies the heavenly space.	jism,i latif.
167. Elders (*chiefs*).	rish-safid,ān. mashyaḳhat.
168. Electric telegraph.	silsila,i barḳi. tār,i barḳi. sim. maftūl
169. Electric telegraph (*line of*).	ḳhatt,i sim,i *telegraph.*
170. Fathom (*to take soundings*).	buld kard,an.
171. Fleet of vessels.	sangār.
172. Fugitives. Deserters.	hazimat,i,yān. farār,i,yān. gurīz, andagān.
173. Flight.	hazimat. farār. gurīz.
174. File.	saff. ḳatār.
175. Flank. Wing (*of an army*).	janāḥ. pahlū. bāzū. kamar.
176. Front (*of an army*).	ḳuddām,i askar.
177. Foot soldier.	piyāda.
178. Flint.	chaḳmāḳ.
179. Flint musket.	chaḳmāḳī.
180. Fusil.	zambūr,ak. zambūr,a.

* Among the Hindus, an *emperor* is called *raja-dhiraj* or *maha-raj-adhiraj.*

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
181. Fusileer.	zambūr-chī.
182. Forts and castles.	ḥusūn wa ḳalā'.
183. Fort. Fortress. Castle.	ḳal,a. ḥisār. ḥisn.
184. Fortifications.	ḥusūn.
185. Fortress (*impregnable*).	ḥisn,i ḥasīn. sadd,i rasīn.
186. Fortification.	ḳal,a-band,ī. ḳal,a-sāz,ī. shahr-panāh.
187. Fortify (*to*).	mazbūt kard,an. mustaḥkam kard,an.
188. Fortified castles.	ḥusūn,i masūn,a.
189. Fortified city. (*also*, metropolis).	maḥrūs,a.
190. Field of battle. Army in Battalia.	ma'raka. razm-gāh. nabard-gāh. masāff.
191. Field day.	rūz,i ma'raka*. rūz,i masāff.
192. Furlough.	rukhsat. ijāzat.
193. Flute. Flagelet. Fife. Pipe.	alghūza. nai. ḳarnā,i. nafīr.
194. Fifer.	naī-chī. ḳarnā,i-chī.
195. Firm (*trading house*).	ḳūtī. matjar. bait,ut-tijārat. dār,ut-tijārat.
196. Fet-lock cap.	[bawandāt].
197. Foray.	chapau.
198. First assistant to the adjutant and quarter-master-general.	nāyib,i auwal,i ajūdān-bāsh,ī.
199. Fire (*word of command*).	[ūt].
200. Form square (*to*).	burj bast,an.
201. Flag (*large*).	rāyat. ałam.
202. Fishing-hook.	ḳallāb.
203. Fishing-rod.	ḳalam,i māhī-gīr.
204. Fief.	tiyūl.
205. Fire-lock.	ātash-bār.
206. Gratuitous loan. Commodatum.	ḳarz,i ḥasan,a.
207. Girth.	tang. kutal-kash.
208. Girth (*martingal*).	zīr-tang. zīr-band. pīsh-band.
209. Girth (*surcingle*).	zabar-tang. pushtank. farākh,ī.
210. Gulf.	khalīj. ḳūb. ḳubbat. khaur.
211. Garrison (*troops*).	ahl,i ḳal,a. ḳal,a,giyān.

* murghabiyani jauhari daryai tighi tu, har-yak ba *ruzi ma'raka* saiyadi sad nihang.—ANWARI.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
212. Guard (*sentinel*).	nigah-bān. karāsūr. mustaḥfiz.
213. Guard (*body of men*).	kashīk.
214. Guard (*commander of a*).	kashīk-chī.
215. Guard-room.	kashīk-khāna.
216. Guard (*to mount*).	kashīk zadan. karāwal kardan.
217. Guarding. Protecting.	wikāya. taukīya.
218. Gun carriage.	arāba.
219. Government loan or securities.	kawāyim,i maujūd,a. pūl,i kāghaz ī. kāghaz,i iskinās. waraḳ,i naḳdīyā.
220. Gas light.	raushanā,i az bukhār,i zughāl,i sangī. chirāgh,i bukhār,i *ghāz*.
221. Guide (*a*).	dalīl. rāh-numā. rāh-bar. hādī.
222. General.	sar-dār.
223. General-in-chief.	amīr,i tuman.
224. Groom.	jilau-dār. mih,tar.
225. Gold medal.	nishān,i mutallā.
226. Govern (*to*).	tanzīmāt wa tanzīfāt ijrā kardan.
227. Governor-general.	farmān-farmā. wālī.*

* The word *wālī* means a *prince* as well as a *ruler*. Persian princes of the royal blood are styled *wālī*, when they are appointed rulers of a province by their sovereign. The word is also applied to a king who, to some extent, is under the nominal authority of a suzerain. The following anecdote from the history of the Khalifs of Baghdād will show the sense in which the word *wālī* is used. Sultān Maḥmūd, of Ghiznī, tho' the son of a slave, after having stretched his conquests over a great part of India and Tartary, in the beginning of the eleventh century, sent an embassador to the Khalif Al-Kādir, requesting from that monarch, as the fountain of honor among the Muḥammadans, a title suitable to his rank and power. The Khalif, on account of the meanness of his origin, declined compliance for twelve months: till urged by the embassador, and dreading Maḥmūd's resentment, he sent him at length the ambiguous title *wali*, which implies a *prince*, a *friend*, and also a *slave*. Maḥmūd easily penetrated the Khalif's meaning; and sent him immediately 100,000 pieces of gold, with a wish to know, whether a letter had not been omitted. Al-Kādir took the hint, and despatched instantly letters patent in full form, creating him *wālī*, which signifies, without equivocation, a *sovereign ruler*.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
228. Governor (*of a seaport*).	daryā-begi.
229. Governor (*of a province*).	beglar-begī.
230. Governor (*of a country*).	ḥākim.
231. Gunnery.	ilmi tūp-andāzī.
232. Grenade.	ḳārūra.
233. Grenadier (*a*).	ḳārura-andāz.
234. Grenadiers.	bahādarān.
235. Granadier corps.	bahādarāni khāssa.
236. Grape shot.	pāra. ḳun-pūz.
237 Gallop, *to*, (*as a horse*).	chahār-na'la dawīdan. sari shinau dawīdan.
238 Gilt trappings or caparison.	yarāḳi tilāī.
239 Gimlet, wimble. An auger.	barma.
240. Glass bangles.	alankūyi bulūr.
241. Glacis. Sloping bank.	pushta. pushtī-bān.
242 General order for assembling an army.	nafīr-nāma.
243. Going and returning.	zahāb wa iyāb. ḳitār.
244. Gladiator.	shamshīr-bāz.
245. Horse.	asp. faras. ḥisān.
246. Horse of a dark rusty colour.	shab-dīz.
247. Horse (*young unbroken*).	tausan.* (ALSO, *a war-horse*).
248. Horse (*light bay*).	surang.
249. Horse (*reddish yellow*).	surkh-zarda.
250. Horse (*swift*).	chālāk. nawanda.
251. Horse (*swift, going well in the night*).	shab-rau.
252. Horse (*swayed hollow-backed*)	chāl-pusht.
253. Horse (*ungovernable*).	chālīgh.
254. Horse (*cream-coloured*).	samand.†
255. Horse (*white*).	nuḳra.
256. Horse (*chesnut*).	surkhā. shāh-ballūt. rūmānī.
257. Horse (*bay*).	surkh-ābī. kumīn. kahar.
258. Horse (*bay, with black spots*).	kumaiti siyāh zānū.
259. Horse (*pie-bald*).	ablaḳ. khing-zīwar.

* har an ra-iz ki *tausan* ra kunad ram, kunad ahistagi ba kurrai kham.
ba tundi *tausan* az sar tund gardad, wagar kundi numai kund gardad—ANON.

† The Kathiyawad horse is well described in the following Persian lines:—
samandi siyah zanu siyah khatt, ba sahra chu ahu ba darya chu batt.

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
260 Horse *(gray)*	nila khing *
261 Horse *(roan or sorrel)*	chal badami
262 Horse *(red)*	surkh tiza
263 Horse *(dark bay or iron gray)*	shab rang †
264 Horse *(dapple gray)*	abrash ‡
265 Horse *(bright bay)*	gul gun
266 Horse of Muhammad, the Prophet	burak
267 Horse of 'Ali, son in law of Muhammad	duldul
268 Horse of Husain, son of 'Ali and Fatima	zul janah
269 Horse of Rustam, warrior of Persia	rakhsh
270 Horse of Khusrau Parwiz, king of Persia	shab diz
271 Horse of Shirin, queen of Khusrau Parwiz	gul gun
272 Horse artillery	tup khanai aspi
273 Horse soldier	sawai faris
274 Heroes	luzabrani wagha
275 Hostage	yurghamal kafil gurawi
976 Helmet	khud mighfar ghultash nim tuk
277 Halt *(place of residence or encamping)*	mukam
278 Hautboy	surnai
279 Head quarters	mukami sadr
280 Hammer	kashluk dingi
281 Head groom	amir akhur
282 Herald (see *chief crier*)	jar chi bashi yasawul
283 Hitting the mark *(meaning)*	nishana andaz
284 House of lords and commons	mashwurat khanai khawanin wa wukalai raiaya

* rigi hamun ba durushtihai u *Hingi* ma ra in mivan ayad hami — Rudaki

† Kharasbid o pushid *shab rangi* shah
zi sum pushti mahi zi dum rui mah—Firdausi

‡ ai rust rawi kaza ba kamami tu chun khadang,
bar *abrashi* tu ci arkhi murassa dumi palang — Anwari

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
285. House of commons.	majlis-ul umum.
286. Holster.	ḳabūr. ḳāch.
287. Hilt of a sword.	ḳabz,a.
288. Hand of a clock.	aḳrab,ak.
289. Horn or point (*winding-stream*).	ḳarn.
290. Heir-apparent.	walī aḥd.
291. Imperator	imparātūr.
292. In lineal succession; hereditary.	nasl,an ba'd nasl,an wa batn,an ba'd batn,an.
293. In a continued series; successively.	aḥat-tawālī wat-tawātur.
294. Iron, to, (*clothes*).	atū kard,an.
295. Incursion. Inroad. Invasion.	yurish. tākht.
296. Inspect, to, (*arms and accoutrements.*	rasīdagī namūd,an ba aslaḥa wa asbāb.
297. Inspection.	rasīdagī. [sar-kash,ī].
298. Invade (*to*).	tarḥ,i jang rīkht,an.
299. Insubordinate.	'āḳḳ. mutamarrid. sar-kash.
300. Insubordination.	tamarrud. sar-kash,ī.
301. Interpreter.	mutarjim. dīlmaj.
302. Instep (*of the foot*).	pusht,i pā.
303. Intrenchment.	sangar. salāmat-kūcha. mūr-chāl. ālang.
304. Intestine wars.	hazāhiz.
305. Inlet (*a passage into*).	khūr.
306. Javelin (*wooden*).	jarīd.
307. Jar (*an earthern vessel.*	kulūk.
308. Knapsack.	kīf. buḳ-cha. tūsha-dān.
309. Kit.	yarāḳ.
310. Kettledrum.	naḳḳāra. kūs.
311. Keeper of a wardrobe.	ḳūr-ṫhī.
312. Land (*cultivated*).	arāzī,yi dā,ira. zamīn,i ābād.
313. Land (*unculivated*).	arāzī,yi bā,ira. zamīn,i kharāb.
314. Land (*assessable*).	khirāj,ī. māl-guzār.
315. Land (*free*).	lā-khirāj. mu'āf,ī.
316. Legislative council.	jalsa,i ḳānūn,īya.
317. Legislative council (*members of.*)	anjuman,īyān,i jalsa,i ḳānūn,īya.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
318. Lion (*a beast of prey*).	shīr,i babr.
319. Leopard (*a spotted beast*).	palang.
320. Line of battalion companies.	dasta,i sar-bāz.
321. Lieutenant.	nāyīb,i auwal. mu'āwin,i auwal.
322. Lieutenant colonel.	yāwar,i auwal.
323. Lord of the court.	dīwān-beg.
324. Load (*word of command*).	[pur].
325. Led horse.	yadak. janīb.
326. Leader of a horse of state.	yadak-chī.
327. Loosening or relaxing the reins of a horse.	irkhā,i inān.
328. Lock.	chakmāk.
329. Master of mules.	ḳātir-bāshī.
330. Mule-owner.	charwā-dār.
331. Mark. Target. Butt.	nishāna. hadaf. āmāj. khāk-tūda.
332. Marksman.	nishāna-andāz.
333. Mate (*of a vessel*).	mu,allim.
334. Massacre. Slaughter.	khūn-rīz,ī. muḳātala.
335. Massacre (*general*).	ḳatl,i 'āmm.
336. Musket.	tufang [itfāgha].
337. Match (*for a gun*).	fatīla. sūkhṭ,a. ātish-pāra.
338. Matchlock.	tufang,i fatīla,ī.
339. Major.	yāwar,i dūyum.
340. Marshal.	amīr,i nizām.
341. Ministry.	wizārat.
342. Ministry for home affairs.	wizārat,i dākhil,a.
343. Ministry for foreign affairs.	wizārat,i khārij,a.
344. Ministry for war.	wizārat,i jang.
345. Ministry for finance.	wizārat,i māl,īya.
346. Ministry for justice.	wizārat,i ḍadl,īya.
347. Ministry for pension.	wizārat,i wazāyif.
348. Mineralogist.	ma'dan-chī.
349. Mechanism.	ilm,i jarr,i asḳāl.
350. Most honorable order of the bath.	nishān,i buzurg,i silk,i sharīf,i ḥammām.
351. Minister of foreign affairs.	wazīr,i duwal,i khārij,a.
352. Minister of war.	wazīr,i nizām.
353. Medal.	taghma. nishān.
354. Master of ordnance.	mīr-ātash.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
355. Master of ceremonies.	tashrīfāt-chī. bār-beg¡ī. īshīk-āḳāsī-bāsh¡ī. ạrz-beg¡ī. mīr-bār.
356. Mortar.	ḳambar.
357. Mortar (*small*).	ḳumpā.
358. Men, servants, soldiers.	anfār. nafar¡āt.
359. Magazine (*public storehouse*).	makẖzan. ganj¡īna.
360. Musical instrument.	sāz.
361. Musical performer.	sāz¡anda. nawāz¡anda.
362. Music (*vocal and instrumental*).	sūz-o sāz.
363. Muster.	ta'līḳa¡i lashkar. tas¡ḥīḥa. jā¡iza ḥāzir¡ī.
364. Museum.	nādir¡a-kẖāna mushtamal bar ashyā¡i nafīs¡a wa chīz¡hā i tuḥfa.
365. Main body of an army.	ḳalb¡i lashkar.
366. Mace (*the second coat which covers the nutmeg*).	yazbāz.
367. Military strategy. Feigned retreat, rout, or defeat.	inhizām¡i sūr¡ī.
368. Necklace of pearls.	misbāḥ¡ī lu¡a¡lu.
369. Night assault.	shab-kẖūn.
370. Oar of a boat.	pārū.
371. Oar (*to row*).	pārū zad¡an.
372. Onset. Attack. Assault. Charge.	ḥamla. tākẖt.
373. Only son.	rūd¡i yagān¡a.
374. Order of merit. Clasp.	nishān. ạlāmat. nishān ba tughrā¡i sultān¡iyi mu¡ạnwan.
375. Order of a first class brigadier general.	nishān¡i sar-tīp¡ī az daraja¡i auwal.
376. Pay.	mawājib. mushāhara.
377. Pass. Defile.	darra. darb. guzar-gāh. kutal. [kūcha¡i tang.
378. Personal shaver.	kẖāṣṣ-tarāsh.
379. Peace.	sulḥ. āshtī.
380. Pacification. Reconciliation.	musālaḥa. tasfīya.
381. Pursuit.	ta'āḳub.
382. Pursue (*to*).	ta'āḳub namūd¡an.
383. Pillage. Plunder.	ghanīm¡at. yaghmā. tākẖt-tārāj. tākẖt-o-tāz. ghārat.
384. Pension.	madad¡i ma'āsh. wazīfa.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
385. Parade.	ḳawā.id-gāh. saff-gāh maidān i kawā.id.
386. Pick-axe.	bil.
387. Pole-axe.	bil-cha.
388. Pioneer.	bil-dār.
389. Pistol.	tapancha.
390. Pistol (*large*).	pīsh-tāb. tapancha i buzurg.
391. Pike.	naiza.
392. Powder.	bārūt.
393. Powder magazine.	kūr-kh̲āna.
394. Powder magazine (*superintendent of*.)	kūr-bāsh. kūr-beg,ī.
395. Park.	shikār-gāh.
396. Parliament.	majlis-ul umarā wa,l umum. majls,i millat,ī wa mulk,ī.
397. Parliament (*act of*).	nizām-nāma.
398. Privy council.	mashwarat,i mubāraka,i makh̲sūs,a
399. Ponton (*bridge of boats*).	jisr.
400. Private (*soldier*).	sar-bāz. sipāh,ī. lashkar,ī.
401. Pendant of pearls studded with emeralds.	sharrāba,i murwarīd,i murassa' wa mukallal āwīza,i zumurrud.
402. Principal legation or embassy.	sufārat,i kubrā.
403. Prawn. Shrimp.	rūbiyān. arbiyān. malak̲h-āb. jarād-ul baḥr.
404. Power (*state or nation*).	daulat.
405. Power (*illustrious*).	daulat,i faḳhīm,a.
406. Power (*sublime*).	daulat,i ʿaliyya.
407. Power (*elegant, precious*).	daulat,i bahiyya..
408. Power (*independent*).	daulat,i bi,l-istiḳlāl. daulat,i mustaḳill.
409. Powers.	duwal.
410. Powers (*foreign*).	duwal,i kh̲ārij,a.
411. Powers (*friendly or allied*).	duwal,i mutah̲ābb,a.
412. Powers (*belligerent*).	duwal,i mutak̲h̲āsim,a.
413. Province.	bulūk.
414. Private capacity.	zāt,i kh̲āss.
415. Public capacity or duty.	uhda.
416. Percussion cap.	kulāh,i tufang.
417. Precipice.	hubūt.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
418. Prickly-pear (*a species of cactus*).	zaḳḳūm.
419. Police-station.	sākẖlū.
420. Policeman.	gazma. shaḥna.
421. Police (*superintendent of*).	muḥtasib.
422. Provender. Forage.	ụlūfa.
423. Provisions.	nuzul.
424. Ploughing.	ḳulba-rāni.
425. Ploughshare.	ḳulba.
426. Palace.	arg.
427. President (*of an assembly*).	mīr,i majlis. sar,i majlis.
428. President (*of a senate*).	ra,īs-ul mashyakẖat.
429. Post (*for the conveyance of letters,* ALSO, *relay of horses*).	chāpār.
430. Post-master.	chāpār-chī.
431. Post-master-general.	chāpār-chī-bāsh,ī.
432. Post office.	chāpār-ḳẖāna.
433. Political resident.	bālyūz.
434. Poop (*of a vessel*).	ạrsh,a.
435. Pad (*underneath a saddle*).	takal.
436. Patch of rocks.	ḳit,ạ.
437. Panther. (*a spotted beast*).	yūz.
438. Political, moral, and commercial affairs.	umūr,i siyās,ī wa adab,ī wa muttajir,ī.
439. Poitrel (*armor for the breast of a horse*).	sīna-band.
440. Preparing for battle.	munājazat.
441. Patrole. Night watch.	ạsas.
442. Persian carpet.	zūliya. ḳālī.
443. Patent for invention.	imtiyāz-nāma.
444. Privileges and immunities.	imtiyāz,āt wa mu'āf,āt.
445. Pilot.	rubbān. kashtī-kash.
446. Precedence. Pre-eminence.	taḳdīm wa sadārat.
447. Quiver.	tarkash. ḳurbān. tīrān. tīr-dān.
448. Quinine (*alkaloid obtained from cinchona*).	kankana.
449. Queen consort.	malik,a. sultān,a.
450. Queen regnant.	malika,i mu,ạzzam,a. sultāna,i 'uzmā. sultāna,i kubrā. ḥazrat-us sultān,at-il musāna. malik,at-ul

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
	mamālik-il musān,at-il azim,at-il fakhīm,a. malik,at-ul wāris,at-il kursi-yir riyāsat wa tāj-ish shahām, at. ulyā hazrat,i kadar kudrat,i kazā satwat,i pād-shāh,ī. ulyā hazrat,i shāh,an,shāh,ī.
451. Regent.	kā,im-maḳām. nā,ib-manāb. wakīl, i mutlaḳ.
452. Range of shot.	galūla partāb. dam,ī ghalūla.
453. Rome (*ancient*).	rūm,i ḳadīm.
454. Rome (*modern, or Turkey* in Europe*).	rūm,i jadīd.
455. Rome (*in Asia, or Asia Minor*).	rūm,i *Asia*. rūm,i saghīr. rūmī, ya,i sughrā.
456. Railway.	rāh,i āhan,ī.
457. Railway carriage.	kālaska,i ātash,ī.
458. Rug.	namda.
459. Roller (*cylinder of stones &c*).	ghalt,ak.
460. Roll descriptive of land boundaries.	chak-nāma.
461. Ransom.	mukātab,at.
462. Ratification of a treaty.	imzā-nāma,i ahd-nāma.
463. Ratified (*to be*).	mumzā shud,an. musajjal shud, an.
464. Rebel.	bāghī.
465. Rank. Degree.	uhda. daraja.
466. Resignation of office.	isti'fā.
467. Rank (*line of men*).	saff. katār.
468. Redoubt.	kal,a-cha.
469. Rampart.	fasīl. sūr.
470. Rampart (*wall*).	dīwār,i kal,a.
471. Rampart (*of a city*).	shahr-panāh.
472. Regular infantry.	kushūn,i sar-bāz,ān.
473. Reef (*a chain of rocks*).	sha'b.

* The word *Turkastan* is commonly, though improperly, applied to Turkey and also to Tartary. It is, therefore, necessary to observe that Turkastan is that part of Asia which comprizes Balkh, [illegible] Tartary, the ancient Scythia, is [illegible] and in Arabic, by that of M [illegible] both of these words being—*that which is beyond the river (Oxus)*.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
474. Regiment.	fauj.
475. Royal mandate.	yarlīgh.
476. Review (*of troops*).	sān. saff-ārā,ī.
477. Review (*to*).	sān dīd,an.
478. Running footman.	shātir. harāwal.
479. Readiness in the plain.	ḥāzir-maidān,ī.
480. Reconnoitring.	ḳarāwal,ī.
481. Ramrod.	sumba. sīm.
482. Rocket.	tīr,i shahāb. charkhī. gulūla,i ḳuppuz. ātish-afrāz,a. ātish,īn-mār.
483. *Recochet,* to, (*as a ball*).	bar zamīn khurd,an. jast,an.
484. Recoil (*to*).	pas raft,an.
485. Rear of an army.	sāḳa,i lashkar. dumbāla,i lashkar.
486. Rear, to, (*as a horse*).	charāgh-pā shud,an.
487. Republic.	daulat,i jamhūrī,ya.
488. Retreat (*to*).	pas-nishast,an.
489. Retreat. Asylum. Place of refuge.	mafarr. manās. jā,i gurīkht,an.* malāz. maḥīs. marja'.
490. Ship with cargo.	shāḥin.
491. Ship of war.	markab,i ḥarb,ī. jahāz,i jang,ī. bārijat.
492. Ship-builder.	kashtī-sāz. kashtī-gar.
493. Skirmish. Running fight.	ḳarāwal,ī. zad-o-khurd.
494. Storming party.	kasān,ī ki yurish burd,a az mughāra dākhil mī,shaw,and.
495. Sappers and miners.	naḳḳāb,ān. naḳb-zan,ān.
496. Stratagem.	mughālata. fitrat. fann-o-far,ḥīla.
497. Spear.	naiza.
498. Spearman.	naiza-bāz. naiza-bar-dār.
499. Spear (*throwing the*).	naiza-bāz,ī.
500. Spear (*armed with*).	naiza-dār.
501. Soldier.	sar-bāz. sipāh,ī. lashkar,ī.
502. Sword.	shamshīr. tīgh. saif. samsā ḥasām. kuttār.
503. Sword (*of the length of two hands*).	shamshīr,i dū-dast,ī.
504. Sword (*double-edged*).	ḳaddāra.

* *manas-o-mafarr, jai* bi *gurikhtan.*

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
505. Swordman.	shamshīr-zan.
506. Sword-knot.	sharrāba-band.
507. Sling (*for throwing stones*).	falākhun.
508. Sling (*of a sword*).	band,i tufang.
509. Shield.	sipar.
510. Swivel. Large musket. Wall piece.	jazā,il.
511. Sub-lieutenant. Second lieutenant.	nā,ib,i dūwum. mu'āwin,i dūwum.
512. Sergeant.	sar-juga. yūz-bāsh,ī. wakīl.
513. Sergeant major.	wakīl-bāsh,ī.
514. Surgeon.	jarrāh.
515. Siege train.	tūp,hā,i kala shikan. tūp,i kala kūb.
516. Staff officers.	arkān,i harb.
517. Sheath. Scabbard. Case.	ghilāf. miyān. niyām.
518. Sole (*of the foot*).	sakf,i pā.
519. Summer quarters. Warm climate.	kash-lāk. garm-sīr.
520. Seal-ring.	tābi'.
521. Scaling ladder.	nard-bān. kamand.
522. Scene of war.	tadāruk wa tahīya,i jang.
523. Squadron (*a body of troops*).	tuman.
524. Small shot. Lead shot.	sāchma. sang-rīza.
525. Saddle-cloth (*underneath*).	arak-gīr.
526. Saddle-cloth (*over saddle*).	kājirī.
527. Saddle-cloth (*woollen*).	namad-zīn.
528. Stockade.	khār-band. ihāta.
529. Sea-port.	kashtī-gāh.
530. Shoal (*a sand-bank or bar*).	kadd.
531. Stock.	kundāk.
532. Screw.	pīch.
533. Sight.	chūna. dīd.
534. Sky-rocket.	hukka-pardāz,a.
535. Steam-engine.	ālat,i bukhār. ālat,i *wāpūr*.
536. Steam vessel.	markab,i dukhān,ī. jahāz,i ātash,ī. safīna,i bukhār,īya. fabūr.
537. Sabre-tache.	fark.
538. Scouts. Spies.	karāwū.
539. Triumph. Victory.	fath. zafar. nusrat. fīrūz,ī.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
540. Tactics.	ādāb,i ḥarb. shīwa,i ta'n-o-zarb.* fann,i sipah-gar,ī. fann,i jang.
541. Tax levied on boats.	kashtī-māl.
542. Tow, to, (*a vessel*).	gals namūd,an.
543. Title.	khitāb.
544. Ticket (*a token of right*).	balīt.
545. Tinder. Touch-wood.	ātish-zan,a.
546. Tinder-box.	ātish-afrūzan,a. ātish-bār. ātish-barg.
547. Troop.	jūḳ. jūḳa.
548. Troops (*in*).	jūḳa-jūḳa.
549. Tea-pot.	ḳūrī.
550. Tent. Pavilion.	khaima. chādar. khargāh.
551. Tiger (*a beast of the lion kind*)	shīr.
552. Tax levied by a governor.	zābit,āna. ḥākim,āna.
553. Trot, to, (*as a horse*).	lukka raft,an. ḳadam-bāz,ī kard,an.
554. Trigger. [*body*).	zabān,a.
555. Tube (*a long round hollow*	kuwār.
556. Telegraphic despatches.	rasā,il,i *telegrāph,*īya.
557. Take by surprize (*to*).	bī-khabar ḥamla kard,an.
558. Torrent (*a rapid stream*).	sail.
559. Unfurl, to, (*a flag*).	parda,i bairaḳ bar-afrāsht,an. ʿalam rā shuḳḳa gushā namūd,an.
560. Valley.	wādī.
561. Vanguard. Advanced guard.	ḳarāwal. muḳaddam-ul jaish. harāwal.
562. Vicegerent.	nā,ib.
563. Vicegerent of God.	nā,ib,i tingrī. khalīfa.
564. Winter quarters. Cold climate.	yai-lāḳ. sard-sīr.
565. War.	jang. ḥarb. purkhāsh. paikār. nabard. razm. kārzār. ghazā.
566. Wing (*right*).	maimana.
567. Wing (*left*).	maisara.
568. Wall or intrenchments round a town.	shahr-panāh.

* man anam ki dar *shiwai ta'n-o-zarb*, ba shiran dar-amuzam *adabi harb*. kudamin hizabr in diliri kunad, ki sar-panja bar saidi man afkanad.—ANON.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
569. Walls of a city.	shahr-band. burūj.
570. Wood-part of a Persian saddle.	chahār-chūb.
571. Whistle (*to*).	sūt zad,an. shāfut zad,an. safīr zad,an.
572. War rocket.	hukka,i ātash.
573. Wicket; *also*, sally-port.	dar,icha. darwāza,i kūchak.
574. Wallet. Carpet bag.	tancha. khurjīn.
575. Zebra (*pachydermatous mammal*).	charkh.

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO' THE PRESS.

576. Admiral.	amīri bah.r. amīr-ul bah.r.
577. Assay office.	dār-u,l iyār.
578. Camp-followers.	rajjāla,i lashkar. ham-rāh,ā n,i lashkar.
579. Dockyard.	daryā-band.
580. Double-barreled gun.	tufang,i dū lūla.
581. Electric telegraph.	sharīt-ul bark. silk-us sā,a.ka. al-ha.bl,o mamdūd,un min ha.dīd.
582. Horse (*noble, ready for flight*).	mifarr.
583. Mint (*place for coining*).	dār-uz zarb. zarrāb-khāna.
584. Military Officer.	sar-karda.
585. Master of ceremonies.	yasāwal,i suhbat.
586. Queen consort (*in Pahlawī*).	munatā. malkā. bānū-kai.

PART IV.

JUDICIAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. I believe him to be a noted impostor and swindler.	૧. હું ધારૂંછું, કે તે જાણીતો ઠગારો અને ધુતારો છે.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke te jāṇ,īto ṭhag,āro ane dhut,āro chhe.
2. How do you know that this is the man who struck you ?	૨. તમે શી રીતે જાણો છો, કે જે શખ્સે તમને માર્યો, તે એજ આસામી છે ?	tame shī rīt,e jāṇ,o chho, ke je shakhs,e tam ne mār,yo, te e,j āsāmī chhe ?
3. I told him what I thought right, but he did not listen to me.	૩. જે કાંઇ કહેવું ઘટતું હતું, તે મેં તેને કહ્યું, પણ તે ણે મારૂં સાંભળ્યું નહીં.	je kāṇ,ī kah,evuṇ ghaṭ,tuṇ ha,tuṇ, te meṇ te ne kah,yuṇ, pan te ne mā,ruṇ sāmbhal,yuṇ nahīṇ.
4. Could you assign any reason for it that time ?	૪. તે વેળા એ વાતનું કાંઈ કારણ તમે બતાવી શ ક્યા કે નહીં ?	te velā e vāt nuṇ kāṇ,ī kāran tame batāv, ī shak,yā ke nahīṇ ?
5. He told me many things, but I was quite mute.	૫. તેણે મને ઘણી વાતો કહી સંભળાવી, પણ હું બિલકુલ છાનો રહ્યો.	te,ne ma ne ghanī vāt,o kah,ī sambhlāv,ī, pan huṇ bilkul chhāno rah,yo.
6. I cannot speak positively as to the place of my nativity, nor who were my parents.	૬. હું નીશ્ચય કહી શક તો નથી, કે મારો દેશ કયાંછે, અને મારાં મા બાપ કોણ હતાં.	huṇ nishchaya kah,ī shak,to na,thī, ke mā,ro desh kyāṇ chhe, ane mā,rāṇ mā-bāp kon ha,tāṇ.
7. Did you keep your eyes fixed upon the spot during the whole of the transaction ?	૭. જ્યાં લગી તે કામ થ તું હતું, ત્યાં લગી તમારી ન જર તેજ જગા ઉપર હતી શું ?	jyāṇ-lagī te kām tha,tuṇ ha,tuṇ, tyāṇ-lagī tam,ārī najar te,j jagā upar ha,tī shuṇ ?
8. Had not other persons been present, it is probable that he would have denied having said so.	૮. જો કોઈ બીજો પુરૂ ષ ત્યાં હાજર ન હોત, તો સંભવિત છે કે તે ના કહેત કે હું એમ બોલ્યો નથી.	jo ko,ī bījo purush tyāṇ hājar na hot, to sambhavit chhe ke te nā kah,et ke huṇ em bol,yo na,thī.
9. Was it before or after your leaving the house, that he said he would commit the murder ?	૯. જે વેળા તે બોલ્યો કે હું ખુન કરીશ, તે વેળા તમે ઘરમાં હતા કે બાહાર ?	je velā te bol,yo ke huṇ khun kar,īsh, te velā tame ghar māṇ ha,tā ke bāhār ?
10. Should you have	૧૦. તમારા ધાર્યામાં કદિ	tam,ārā dhār,yā māṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. me,re khayāl meṇ ā,tā hai, ki wuh nām,ī dagha-bāz aur fareb,ī hai.	za'm,i man chunān,ast, ki ū mard, um farīb,īst mash,hūr wa ma'rūf.
2. tum kis tar,h jān,te ho, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum ko mār,a ?	az ku-jā dānist,ī, ki īn ham-ān kas,īst, ki tu,rā zad,a ?
3. jo munāsib jān,ā, so maiṇ ne us ko kah,a, par us ne me,rī bāt nahīṇ mān,ī.	man ān-chi maslahat,i ahwāl būd, ba,dū guft,am, wa-likin ū sukhan,i ma,rā na shanīd.
4. us wakt tum us bāt kā kuchh sabab batā sak,e ki nahīṇ ?	dar ān wakt sabab,i ān amr rā bayān kard,ī yā na ?
5. us ne mujh,e bahut-sī bāt,eṇ sunā,īṇ, par maiṇ bilkul chup rah,ā.	ū bisyār sukhan,ān guft, wa-likin man sākit būd,am.
6. maiṇ tahkīk kah nahīṇ sak,tā hūṇ, ki me,rā watan kahāṇ hai, aur me,re mā-bāp kaun the.	man yakīn,an na mī,tawān,am guft, watan,i man ku-jā,st, wa wālid, ain,i man ki,yān būda,and.
7. jab-tak yih kām ho,tā rah,ā, tab-tak us hī jaga par tum nazar lag,ā rah,e the ?	āyā tā hangām,ī ki īn amr dar-miyān būd, tū murākib,i ān-jā būd,ī ?
8. agar koī aur shakhs wahān hāzir na ho,tā, to aghlab hai ki wuh inkār kar,tā ki maiṇ yūṇ nahīṇ bol,ā.	agar shakhs,ī dīgar dar ān-jā hāzir na mī,būd, zāhir ān,ast ki ū inkār mī,kard ki man chunīn sukhan ī na gufta,am.
9. jis wakt us ne kah,ā ki maiṇ khūn kar,ūṇgā, tum ghar meṇ the ki bāhar ?	āyā ū kabl az-ān-ki tū az khāna bīrūn bi,yā,ī, guft ki fulān kas rā khāb,am kusht, yā ba'd az bīrūn āmad,an,i tū ?
10. kab-hī tum,hāre khayāl meṇ	hīch gumān dāsht,ī, ki shakhs,ī ki

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
supposed it possible, that a man, of whom you entertained so high an opinion, could be guilty of such an act?	એમ આવ્યું, કે જે માણસ તમારી નજરમાં એવો સારી આબરૂ વાળો છે, તે એવું માઠું કર્મ કરવાના વાંકમાં આવે?	kadi em āv,yuṇ, ke je mānas tam,ārī najar māṇ evo sārī ābrū-vālo chhe, te evuṇ māṭhuṇ karm kar,vā nā vāṇk māṇ āv,e?
11. Could any person, besides yourself, have seen him striking his wife?	૧૧. તેણે પોતાની બાઈડી ને મારી, તે શું તમારા વગર કોઈ બીજાના દીઠામાં આવ્યું હશે કે નહીં?	te,ne potā nī bā,īḍī ne mār,ī, te shuṇ tam,ārā vagar ko,ī bījā nā dīṭh,ā māṇ āv,yuṇ ha,she ke nahīṇ?
12. Have you any witness of what happened at that time?	૧૨. જે વેળા આબિના બની, તેવેળા તમે કોઈને સાક્ષી રાખ્યો હતો કે નહીં?	je velā ā binā ban,ī, te velā tame ko,ī ne sākshī rākh,yo ha,to ke nahīṇ?
13. I will inquire into your case, and if I find it true, you shall have redress.	૧૩. હું તમારા મુકદ્દમા નીચોકસી કરીશ, જોખરો ઠરશે, તો તમને દાદ મલશે.	huṇ tam,ārā mukaddamā nī choksī kar,īsh, jo kharo ṭhar,she, to tam ne dād mal,she.
14. Was it possible for any man to have been in the house at the time of the robbery without hearing the noise the thieves made in breaking open the door?	૧૪. શું એમ બને, કે ચોરી થઈ તેવેળા કોઇ માણસ જે ઘરમાં હોય અને ચોર બારણું ભાંજીને ઉઘાડે, તેનો ગોંગાટ તે સાંભળ્યવિના રહે?	shuṇ em ban,e, ke chor,ī tha,ī te velā ko,ī mānas je ghar māṇ ho,ya, ane chor bārnuṇ bhāṇj,īne ughāḍ,e, te no goṇgāṭ te sāmbhal,yā vinā rah,e?
15. I should say decidedly not; as I in a house at some distance was awakened out of a sound sleep by the noise, it is not likely that any one in that very house could have avoided hearing it.	૧૫. હું કહું છું કે એમ કદિ બને નહીં; કાંજે હું તે ઘરથી થોડો વેગળો રહું છું, તોય પણ તે ગોંગાટ સાંભળીને ભારી ઉંઘમાંથી જાગ્યો, ત્યારે જે માણસ તેજ ઘરમાં રહેતો હોય તે સાંભળ્યા વિના કેમ રહે.	huṇ kah,uṇ chhuṇ ke em kadi ban,e nahīṇ; kān-je huṇ te ghar thī thoḍo veglo rah,uṇ chhuṇ, toya-pan te goṇgāṭ sāmbhlī,ne bhārī uṇgh māṇ-thī jāg,yo, tyāre je mānas te,j ghar māṇ rah,eto ho,ya te sāmbhal,yā vinā kem rah,e.
16. If he made a noise at the door whilst you	૧૬. તમે ઘરમાં હતા, તે વેળા તેણે દરવાજાઉપર શુ	tame ghar māṇ ha,tā, te velā te,ne darvājā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
guzrā, ki jo ādmī tum,hārī nazar meṇ aisā ashrāf hai, so mumkin hai ki aisā burā kām kar,e ?	ba khayāl,i tū ba,dīn khūb,ī bāsh,ad, chunīn ḥarakat,i shanī' az ū sādir shaw,ad ?
11. tum,hāre siwā kis,ī dūsre ne us,e ap nī jorū ko mār,te dekh,ā hogā ki nahīṇ ?	āyā dar wakt,ī kì ū zan,i khud rā zad, ghair az tū kas,ī dīgar ān rā dīd,a bāsh,ad yā na ?
12. us wakt tū ne is bāt kā koī shāhid kiyā thā ?	dar wakt,i wukū,i īn amr, kas,ī dar-miyān būd ki gawāh,i tū bāsh, ad yā na ?
13. maiṇ tum,hāre mukaddame meṇ ghaur karūṇgā, agar sach hogā, to dād mil,egī.	man dar khusūs,i mukaddama,i tū ghaur khāh,am kard, agar rāst bāsh,ad, albatta dād-khāh,iyi tū khāh,ad shud.
14. mumkin hai, ki koī admī jo chor,ī ke wakt ghar meṇ ho,we, aur chor darwāza tod,e aur khol,e, us kī āwāz us ke sun,ne meṇ nahīṇ ā,we ?	mumkin,ast, ki kas,ī dar wakt,i duzd,ī dar khāna bāsh,ad, wa sadā,i shikast,an wa gushād,an,i dar rā az duzd,ān na,shnaw,ad ?
15. maiṇ kah,tā hūṇ ki hargiz mumkin nahīṇ, kyūṇ-ki maiṇ jo wahāṇ-se thoḍī dūr ek ghar meṇ rah,tā hūṇ, us āwāz ke sabab bhārī nīnd meṇ-se chaunk-paḍ,ā, to aghlab nahīṇ ki jo ādmī us,ī ghar meṇ rah,tā ho so baghair sun,e rah,ā ho.	man mī,gū,yam ki albatta īn amr muḥāl,ast, zīrā-ki man, bā-ān-ki dar khāna,i ki kadr,ī dūr tar az ān mī,bāsh,ad, sukhā dār,am, wa ba sabab,i ān sadā az khwāb,i girān bīdār gasht,am, pas muḥāl,ast barā,i shakhs,ī ki dar ham-ān khāna bāsh, ad wa na,shnaw,ad.
16. kyūṇ,kar yih ho sak,tā hai, ki tum ghar meṇ the, aur us ne	dar wakt,ī ki īn kas bar dar,i khāna,i tū hāi-hū,i namūd, tū dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
were in the room, how could it be, that you did not hear it ?	મ પાડી, તે તમે સાંભળી નહીં, એવાત કેમ બને ?	upar bum pāḍ¸ī, te tame sāmbhl¸ī nahīṇ, e vāt kem ban¸e ?
17. I knew by the creaking* of his shoes that he was coming up stairs.	૧૭. મે તેના જોડાના ચ મચ્યમાટ*થી જાણ્યું, કે તે મા ળ ઉપર આવતો હતો.	meṇ te nā joḍā nā chamcham¸āṭ* thī jān¸ yuṇ, ke te māl upar āv¸ to ha¸to.
18. He offered him a bribe to give his vote in favor of the defendant.	૧૮. તેણે તેને કહ્યું કે જો તમે પ્રતિ વાદીની તરફથી તેના લાભમાં બોલશો (*or*, મ તબ્યાપશો), તો હું તમને લાંચ આપીશ.	te¸ne te ne kah¸yuṇ ke jo tame prati¸vādī nī-taraf thī te nā lābh māṇ bol¸sho (*or*, mat āp¸ sho), to huṇ tam ne lāṇch āp¸īsh.
19. From the circumstances we have just heard, I am of opinion that a strong degree of suspicion attaches to this man; so he must be committed to take his trial at the next Sessions.	૧૯. આ સઘળી બિના જે હમણા આપણા સાંભળ્યામાં આવી, તેથી મારૂં મત એ છે, કે પેલા શખ્સ ઉપર મો ટો ભરમ આવે છે, માટે આવ તી સેશનમાં એ વાત છાંડ વા સારૂ તેને કેદમાં રાખવો જોઈયે.	ā saghlī binā je hamnā āp¸nā sāmbhal¸yā māṇ āv¸ī, te thī mā¸ruṇ mat e chhe, ke pelā shakhs upar moṭo bharam āv¸e chhe, māṭe āv¸tī *session* māṇ e vāt chhāṇḍ¸vā sārū te ne ked māṇ rākh¸vo jo¸īye.
20. When a man is brought up on a charge of murder, is he imprisoned or bailed ?	૨૦. જ્યારે કોઈ માણસ ખુ ન કરવાના વાંકમાં આવ્યો, ત્યારે તેને કેદમાં રાખેછે, કે તેનો જામીન લેછે?	jyāre ko¸ī mānas khun kar¸vā nā vāṇk māṇ āv¸yo, tyāre te ne ked māṇ rākh¸e chhe, ke te no jāmin le chhe ?
21. In the Court, it is necessary that the witnesses be sworn; but should one refuse, what is done ?	૨૧. અદાલતમાં સાક્ષી લો કોને શપત આપવો જોઈયે; પણ જ્યારે કોઇ સાક્ષી શપ ત લેવાને નાપાડે, ત્યારે શું કરેછે ?	adālat māṇ sākshī lok¸o ne shapat āp¸vo jo¸īye ; pan jyāre ko¸ī sākshī shapat le¸vā ne nā-pāḍ¸e, tyāre shuṇ kar¸ e chhe ?
22. How is this matter	૨૨. તમારા ધર્મ શાસ્ત્ર પ્ર	tam¸ārā dharm-shāstr

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.
* Creaking noise.	charcharat (*or*) chamchamat.	chadchadahat.
Rustling noise.	sansanat.	sursurahat.
Jingling noise.	thanthanat.	thanthanahat.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
darwāze par shor machā,yā, so tum ne nahīn sun,ā ?	khāna būd,ī, pas chi-gūna mumkin būd ki tū ān rā na,shnaw,ī ?
17. main ne us kī jūtī ke chadchadā,ne kī āwāz se ma'lūm kiyā ki wuh ūpar ā,tā thā.	man az sadā,i kafshi u ma'lūm kard,am ki ū bālā mī,āmad.
18. us ne kahā ki agar tū mudda,'ā-alai-hi ke hakk men achchhī bāt bol,e (*or*, mat de,we), to main tujh, ko kuchh rishwat dūngā.	ū fulān kas rā wa'da,i rishwat kard ta jānib-dār,iyi mudda'ā-alai-hi namūd,a ū rā ta'dil kun,ad
19. yih sab hakīkat jo ab-hī hamāre sun,ne men ā,i, us se main yūn samajh,tā hūn, ki us shakhs ke ūpar badā shakk guzar,tā hai, is liye use kaid men rakh,ā chāhiye, ki ā,te *session* men us kī tajwīz ho.	az rū,yi īn hama kaifiyat ki hālā ba sam,i mā ras,id,a, rā,i man m,ast ki bar fulān kas gumān,i bad mī,raw,ad, li-hāzā bāyad ki ū rā mahbūs kun,am, tā dar *session*,i ā,yanda tajwīz,i amr,i u bi,shawad
20. jab ko,ī shakhs khūn kar,ne kī taksīr men pakdā gayā, to use kaid kar,te hain, yā us kā zāmin le,te hain ?	dar wakt,ī ki kas,ī ba taksīr,i khūn girift,ār shaw,ad, ū rā mahbūs mī,kun,and, yā zāmin az ū mī, gīr,and ?
21 adālat men shāhid,on ko kasam khilā,nā lāzim hai; par agar ko,ī kasam khā,ne kā inkār kar,e, to kyā kar,te hain ?	dar adālat shuhūd rā kasam bāyad dād, har-gāh kas,ī inkār,i in amr kun,ad, chi mī,kunand ?
22 tum,hāre shar' ke rū se is	mutābik,i sharīat,i tū hukm,i īn

Rattling noise	kadkadat	kadkadahat
Clinking noise	jhanjhanat	jhanjhanahat

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
to be settled by the tenets of your religion ?	માણે આ વાતનો ફડચો શી રીતેછે?	pramāne ā vāt no phaḍcho shī rīt,e chhe ?
23. The woman was divorced by a judgment of the Court.	૨૩. અદાલતનાહુકમથી પેલી સ્ત્રીનો છુટાછેડો થયો (*or*, છેડો ફાટો).	adālat nā hukm thī pelī strī no chhuṭo-chheḍo tha,yo (*or*, chheḍo phāṭ,o).
24. When you saw the corpse on the banks of the river, was there any cord round its neck ?	૨૪. જે વેળા તમે પેલું મુર્દું નદી કાંઠે દીઠું, તે વેળા તેનાં ગળાંમાં દોરી હતી કે નહીં ?	je velā tame peluṇ murduṇ nadī kāṇṭhe dīṭh,uṇ, te velā te nāṇ galāṇ māṇ dorī ha,tī ke nahīṇ ?
25. Is it possible he could have come without your seeing him ?	૨૫. શું એમ થાય, કે તે (ત્યાં) આવ્યો, અને તમે તેને નહીં દીઠો ?	shuṇ em thā,ya, ke te (tyāṇ) āv,yo, ane tame te ne nahīṇ dīṭh,o ?
26. If he had come, might you have seen him ?	૨૬. શું તે (ત્યાં) આવ્યો હોત, તો તમે તેને દીઠો હોત ?	shuṇ te (tyāṇ) āv,yo hot, to tame te ne dīṭh,o ho,t?
27. Do you know if there are any vacancies in the judicial line ?	૨૭. અદાલત ખાતાંમાં કોઈ જગા ખાલી પડેલી તમને માલુમ છે ?	adālat khātāṇ māṇ ko,ī jagā khālī paḍ,elī tam ne mālum chhe ?
28. You might have been put in prison for interfering with those Police *peons* on duty ; but as you have escaped this time, I hope you will take warning in future.	૨૮. કોતવાલના સિપાહિયોના કામમાં તમે હાથ ઘાલ્યો, તેથી તમે કેદમાં પડત; પણ આ વેળા બચી ગયા, માટે મને ભરોસો છે કે હવે થી તમે બિહિ નેચાલશો.	kotvāl nā sipāhi,yo nā kām māṇ tame hāth ghāl,yo, te thī tame ked māṇ paḍ,at ; pan ā velā bach,ī-gayā, māṭe ma ne bharoso chhe ke have-thī tame bihi,ne chāl,sho.
29. How can you swear so positively to the identity of the prisoner, as you have admitted that at the time you saw him, it was very dark ?	૨૯. તમે બંધવાને ઓળખવા વિષે શી રીતે શપત લેઈને ચોકસ બોલી શકશો, કાંજે તમે કબુલ કરી ચુકા કે જે વેળા તેને દીઠો તે વેળા ઘણું અંધારૂં હતું.	tame bandh,vā ne olakh,vā vishe shī rīt,e shapat le,ī,ne chokas bol,ī shak,sho, kāṇ-je tame kabul kar,ī chuk,ā, ke je velā te ne dīṭh,o te velā ghanuṇ andhā-ruṇ ha,tuṇ.
30. It is true that it was very dark at that time ; but the prisoner, you will observe, has a	૩૦. ખરૂં છે કે તે વેળા ઘણું અંધારૂં હતું; પણ બંધવાનાં કપાળ ઉપર તમે જુઓ કે ડાઘ છે, જે મેં તે	kharuṇ chhe ke te velā ghanuṇ andhāruṇ ha,tuṇ ; pan bandh,vā nāṇ kapāl upar tame

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
mukaddame kā faisala kya hai?	mukaddama chi-gunā mī,bashad?
23 adālat ke hukm se us aurat ne talāk pā,ī	bi hukmi adalat an zan talak giriftа
24. jab tum ne lāsh maddi kmare pai dekh,ī, tab us ke gale men rassī bandh,ī huī thī ki nahīn?	dar waktī ki ān mayyat ra dar kmarai rud khana didi, rasan,i dar gardan,i u bud ya na?
25 mumkin hai ki wuh (wahan) ā,we, aur tum use nahin dekho?	mumkin ast ki u (dar ān ja) amad a, wa tu u ra na dida bashi?
26. agar wuh (wahān) āyā ho,ta, to kyā tum ne use dekhā hotā?	aya agar u (dar an ja) amad,a būd, tu u rā did,a budi?
27. adalat ke alake men koi jagah khāli padi hūī tum jān te ho?	āya dar mulkama hāi adalat khubai dāri ki mansab,i khali bāsh,ad?
28 kotwāl ke sipāhiyon ke kām men dakhl karne se tum kaid men pad,e hote, par is wakt bach gaye, ummed-wār hūn ki āyanda ibrat pakd,oge	ba illati dakhl wa tasarruf ki dar amr,i sipāhiyani kūtuāl namudī, mustahikki habs bud,i, wa likin hāl ki najāt yafti, umīd wāri, am ki mum-ba'd ibrat gi i
29 tum kis tarh kasam ke is se bol sakte ho, ki kaidī ko tahkik pahchāntā hūn, kyūn ki tum ne ikrār kiyā hai, ki jis wakt us ko dekh,ā bahut-sā andherā thā	dar shunakht,an,i in kaidī chi gūna yakinan kasam tawānī khurd, zira-ki tu ikrār karda,ī ki dar waktī ki u rā dīdam bisyār tārik bud
30 sach hai ki us wakt bahut-sā andherā thā, par kaidī ki peshānī par ek dāgh hai jo tum dekh,te ho, wuh dāgh sāf mere dekhne men	rāstast ki dar ān wakt bisyār tārīk būd; wa likin bar pīshāni,yi kaid,ī dāgh,ī hast ki tū mī,bīnī ān rā zāhir,an dīd,am, wa hāl ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
scar on his forehead, which I directly saw, and by which, I now recognize him.	વેળા સારીપેઠે દીઠો હતો, અને તેથી હમણા હું તેને ઓળખી શકું છું.	ju,o ke ḍāgh chhe, je men te velā sārī paṭhe dīṭh,o ha,to, ane te thī hamnā huṇ te ne olkh,ī shak,uṇ chhuṇ.
31. Let a *peon* go with him to the village and look for the cow.	૩૧. એક ચપરાસી તેની સાથે પેલાં ગામમાં મોકલો કે ગાયની શોધ કરે.	ek chaprās,ī te nī-sāthe pelāṇ gām māṇ mokl,o ke gāya nī shodh ḳar,e.
32. This man has a petition that he may be permitted to enclose a piece of land about half a *bīgha** near the town.	૩૨. આ શખ્સ અરજી લાવ્યો છે કે ગામના પડોસ માં મારી પાસે આસરે અ ર્ધું વીઘું* જમીનછે તે ઉપર વાડ બાંધવાની મને રજા આપો.	ā shakhs arj,ī lāv,yo chhe ke gām nī paḍos māṇ mā rī-pāse āsre ardhuṇ vīghuṇ* jamīn chhe, te upar vāḍ bāndh,vā nī ma ne rajā āp,o.
33. That land is in camp limits, I have nothing to do with it.	૩૩. તે ભોંય છાવણીની હ દમાં છે, તેમાં મારો કસો અલાકો નથી.	te bhoṇya chhāvnī nī had māṇ chhe, te māṇ mā,ro kaso alāko na,thī.
34. To whom shall I apply?	૩૪. હું કોની પાસે જઈ ને અર્જ કરું ?	huṇ ko nī-pāse ja,ī,ne arj kar,uṇ ?
35. What has this man been doing?	૩૫. આ શખ્સે શો અન્યા ય કર્યો છે ?	ā shakhs,e sho a, nyāya kar,yo chhe ?
36. He has beaten a woman; and stolen her nose-ring, ear-ring, and a pair of silver bangles.	૩૬. એણે એક બાઈડીને મારી; અને તેની નથ, તથા ચોકડું, અને એક જોડ રૂપાં ની બાંગડી લૂટી લીધીછે.	e,ne ek bā,īḍī ne mār, ī ; ane te nī nath, tathā chokḍuṇ, ane ek joḍ rūpāṇ nī bāṇgḍī lūt,ī līdhī chhe.
37. When I got to the place, the prisoner was lying on the ground with his sword covered with blood.	૩૭. જ્યારે હું તે જગા ઉ પર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે બં ધવો પોતાની લોહીએ ખરડા એલી તરવાર સમેત ભોંયપર પડેલો હતો.	jyāre huṇ te jagā upar ja,ī pahoṇch,yo, tyāre bandh,vo potā nī lohī,e khardā,elī tarwār samet bhoṇya par pad, elo ha,to.
38. I caught hold of the prisoner by the wrist; but he gave me a	૩૮. મે બંધવાનોહાથ પ કડયો, પણ એકાએક આચ કો મારીને મારા હાથમાંથી	men bandh,vā no hāth pakad,yo, pan ek-ā-ek āchko mār,ī,ne mā,rā

* The land measure varies in different countries. The Indian *bigha* is a measure of about 120 square feet. *Vighun* is just the same as *bigha*. In Hindustani words, the letter *b* is substituted for the Gujarati *v*, as *ban* or *van*, a forest; *basti* or *vasti*, a village

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ā,yā, us se maiṇ ab-hī us,e pahchān, tā hūn.	wāsita,i ān, ū rā mī,shināṣ,am.
31. ek paṭṭe-wālā us ke-sāth us gāṇw ko bhej,o ki gā,e kī talāsh kar,e.	yak nafar farrāsh ba ham-rāh,i ān kas dar ān dih bi,firist tā just-o-jū,i māda gāw rā bi,kun,ad.
32. yih shakhs ạrzī lā,yā hai ki gāṇw ke-nazdīk me,re-pās ḳarīb ādhā bīghā zamīn hai, us par bād lagā,ne kī razā do.	īn shakhs arīza,i āward,a ki ḳarīb ba shahr pāra,i zamīn ba kadr,i nīm jarīb dār,am, wa izn mī,khāh, ad ki daur,i ān rā khār-bast kun, ad.
33. wuh zamīn chhāwnī kī ḥadd meṇ hai, us meṇ me,rā ạlāḳa nahīṇ.	ān zamīn dar ḥudūd,i maḥall,i tawaḳḳuf,i lashkar,ast, wa ba man rabt,ī na dār,ad.
34. (tab) maiṇ kis ke-pās jā,kar ạrz kar,un ?	(pas) nazd,i ki bi,raw,am ?
35. is shakhs ne kyā gunāh kiyā hai ?	īn shakhs chi taḳsīr karda,ast ?
36. us ne ek ạurat ko mār,ā ; aur us kī nath, bālī, aur ek joḍ chāndī kī pahunchī churā,ī hai.	īn kas zan,ī rā zad,a ; wa ḥalḳa-bīnī, wa gūsh-wāra, wa yak juft dast-band,i nuḳra,i ū rā az ū jabr,an girift,ast.
37. maiṇ us jagah par pahunch,ā, tab ḳaid,ī zamīn par paḍ,ā thā, aur lahū bhar,ī talwār us ke-pās paḍ,ī thī.	dar waḳt,ī ki man ān-jā ras,īd, am, dīd,am, ki ān shakhs,i ḳaid,ī bā shamshīr,i khūn-ālūd,i khud bar zamīn ārām,īda būd.
38. maiṇ ne ḳaid,ī kā hāth pakḍ,ā, par yak-ā-yak jhaṭak,kar me,re hāth se chhuṭ-ga,yā.	man dast,i ān shakhs,i ḳaid,ī rā girift,am, ammā ū takān dād,a az chang,i man gurīkht.

or population; *byakaran* or *vyakaran*, grammar; *bat* or *vat*, a road, &c. The Persian *jarib* is a measure of about 60 ells square.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sudden jerk and escaped.	છુટી ગયેા.	hāth māṇ-thī chhuṭī-ga,yo.
39. You ought not to have released the prisoner without my permission.	૩૯. મારી રજા લીધા વિના બંધવાને છેાડી દેવેા જોઈતેા નેાહેાતેા.	mā,rī rajā līdhā vinā bandh,vā ne chhoḍ,ī-de,vo jo,īto no ho,to.
40. If you had not followed the advice of your comrades, you would not have found yourself in this predicament.	૪૦. જો તમે તમારા સાથિયેાના કહ્યા ઉપર નહીં ચાલ્યા હેાત, તેા તમે આ અવસ્થામાં નહીં પડયા હેાત.	jo tame tam,ārā sā-thi,yo nā kah,yā upar nahīṇ chāl,yā hot, to tame ā avasthā māṇ nahīṇ paḍ,yā hot.
41. The plaintiff and defendant are both present, and each is anxious for justice.	૪૧. વાદી તથા પ્રતિવાદી બંધે હાજર છે, અને ઇનસાફ કરાવ્વા સારૂ આતુર છે.	vād,ī tathā prati,vād,ī bandhe hājar chhe, ane insāf karāv,vā sārū ātur chhe.
42. Should you recognize the ornaments she wore, when you last saw her alive?	૪૨. જે ઘરેણાં પેલી બાઈડીનાં આંગ ઉપર તેના મરણ પામ્યાની આગમજ તમે દીઠાં હતાં, તે તમે (હમણા) ઓળખ્શેા શું?	[shuṇ? je gharenāṇ pelī bā,īḍī nā āng upar te nā maran pām,yā nī-āgmaj tame dīṭh,āṇ ha,tāṇ, te tame (hamnā) olakh,sho
43. What length of time had elapsed from your first seeing the prisoner running and the period of your meeting the Police *peons*?	૪૩. બંધવાને પ્રથમ તમે નાસી જતાં દીઠેા, તાર પછી કેટલી વારે તમને પેાલીસના સિપાહિયેા મળ્યા?	bandh,vā ne pratham tame nāsī-ja,tāṇ dīṭh,o, tār-pachhī keṭlī vār,e tam ne *police* nā sipāhi,yo mal,yā?
44. Did the Police *peons* endeavour to apprehend the prisoner?	૪૪. પેાલીસનાં સિપાહિયેા એ બંધવાને પકડવાનેા ઉદ્યોગ કર્યેા કે નહીં?	*police* nā sipāhi,yo,e bandh,vā ne pakaḍ,vā no udyog kar,yo ke nahīṇ?
45. Did the prisoner stop before the Police *peons* called him, or after?	૪૫. પેાલીસના સિપાહિયેા ની બુમ પાડવાની મ્યગાઉ બંધવેા ઉભેા રહ્યેા, કે પછી?	*police* nā sipāhi,yo nī bum pāḍ,vā nī-agū,u, bandh,vo ubho rah,yo, ke pachhī?
46. Might I not have been stooping as well as lying or sitting down?	૪૬. જેમ હું લેટેલેા અથવા બેઠેલેા હેાઈશ, તેમ શું વાંકેા વળ્યેા ન હેાઈશ?	jem huṇ leṭ,elo athvā beṭh,elo ho,īsh, tem shuṇ vāṇko-val,yo na ho,īsh?
47. Your statements	૪૭. તમારી એક વાત બી	tam,ārī ek vāt bījī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
39. meṛī razā liye baghair ḳaidī ko chhoḍnā lāzim na thā.	na mībāyist ki tū bī-izni man ḳaidī rā rahā kuni.
40. agar tum ne apne sāthiyoṇ kī salāḥ par kām na kiyā hotā, to tum is naubat ko na pahuṇchte.	agar ba ḳaulī rufaḳāī ḵhud amal na mīkardī, badīn rūz girift,ār na mīshudī.
41. mudda'ī aur mudda'ā-alai-hi doṇoṇ ḥāzir haiṇ, aur dād-rasī ke ummed-wār haiṇ.	mudda'ī wa mudda'ā-alai-hi har dū ḥāzirand, wa har yak az īshān tālibi murāfa,aand.
42. jo zewar ki wuh aurat apne jīte-jī pahantī thī aur tum ne dekhā thā, so (ab) us zewar ko pahchāṇoge ?	ān zīwar rā ki dar ḥīni ḥayāti ān zan dar bari ū dīdi būdī, (ḥāl) ḵhāhī shināḵht yā na ?
43. ḳaidī ko bhāgtā dekhne ke-pīchhe kitnī der ke-ba'd tum ko kotwāl ke piyāde mile ?	az waḳtī ki dīdī ḳaidī mīgurīḵht, tā waḳtī ki bā gazmahā mulāḳāt kardī, chi-ḳadr tūl kashīd ?
44. *police* ke sipāhiyoṇ ne ḳaidī ke pakaḍne kā ḳasd kiyā ki nahīṇ ?	āyā sipāhiyāni *kutwal* dar girift, ani īn ḳaidī sa'ī kardand yā na ?
45. *police* ke sipāhiyoṇ ke pukār, ne ke-āge ḳaidī khaḍā rah-gayā, yā pīchhe ?	ān ḳaidī pīsh az bāng-zadani shaḥnahā īstād, yā ba'd az ān ?
46. jaisā maiṇ leṭā hūā yā baiṭhā hūā hūṇgā, kyā waisā jhuḳā hūā na hoūṇgā ?	dar ān ḥālat ki ma rā istirāḥat kardan yā nishastan dīdī, āyā man ḵhamīdan na būdan bāshiam ?
47. tumhārī ek bāt dūsrī bāt ko	aḳwāli tū har-yak mukzibi dīgar,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
contradict themselves.	જી વાતને ખોટી પાડે છે.	vāt ne khoṭī pāḍ,e chhe.
48. Our orders with regard to that man are so extremely strict, that he is not allowed any indulgence whatever.	૪૮. પેલા શખ્સની બાબત માં એવો તો સખ્ત હુકમ થ યો છે, કે કોઈ રીતે પણ તે ના ઉપર દયા થઈ શકતી નથી.	pelā shakhs nī bābat mān evo to sakht hukm tha,yo chhe, ke ko,ī rīt,e pan te nā-upar dayā tha,ī shak,tī na,thī.
49. In the conversation which took place between you and the *Subadar* respecting the three rupees, did you understand that he alluded to himself?	૪૯. તમારી તથા સુબેદાર ની વચ્ચે ત્રણ રૂપિયા વિષે વાતચીત થઈ, તે ઉપરથી તમે શું સમજ્યા કે તેણે એ વાત પોતા ઉપર કહી સંભ ળાવીશું ?	tam,ārī tathā sube-dār nī-vachche tran rūpiyā vishe vāt-chīt tha,ī, te upar-thī tame shun samaj,yā ke te,ne e vāt potā upar kah,ī sam-bhlāv,ī shun ?
50. In the money transaction, do you mean to insinuate that he intended to cheat you, or that he merely got the best of the bargain ?	૫૦. તમે ભેદમાં જે બોલો છો, તે શું એમ બોલવા મા ગોછો, કે નાણાંની લેવડ દેવ ડ (*or*, લેણ દેણ) માં તે ણે તમને ઠગવા ઇચ્છ્યું, કે સાટું જે કીધું, તેમાં તેણે માત્ર પોતાનો લાભ સાધ્યો ?	tame bhed mān je bol,o chho, te shun em bol,vā māg,o chho, ke nānān nī levad-devad (*or*, len-den) mān te,ne tam ne ṭhag,vā ichh,yun, ke sāṭun je kīdhun, te mān te,ne mātr potā no lābh sādh,yo ?
51. He led me to the next house but two, where I found the prisoner asleep with a bundle under his pillow.	૫૧. તે મને ત્યાંથી બે ઘર મેલીને ત્રીજાં ઘરમાં લેઈ ગ યો, ત્યાં મેં બંધવાને એક ગાંસડી માથાંની નીચે મેલી ને સુતેલો દીઠો.	te ma ne tyān-thī be ghar mel,īne trījān ghar mān le,ī-ga,yo, tyān men bandh,vā ne ek gānsḍī māthān nī-nīche mel,īne su,telo dīṭh,o.
52. When you first went up to the prisoner, did he appear at all intoxicated ?	૫૨. જ્યારે પ્રથમ તમે બં ધવા પાસે ગયા, ત્યારે તે કો ઈ રીતે પીધેલો તમારા દી ઠામાં આવ્યો શું ?	jyāre pratham tame bandh,vā pāse ga,yā, tyāre te ko,ī rīt,e pī, dhelo tam,ārā dīṭh,ā mān āv,yo shun ?
53. Can you swear that this is the man who robbed you last night ?	૫૩. તમે શપત લેઈ ને ક હી શકશો, કે આ તેજ આ સામી છે, જેણે તમને ગઈ રાતે લૂટ્યો ?	tame shapat le,īne kah,ī shak,sho, ke ā te,j āsāmī chhe, je,ne tam ne ga,ī rāt,e lūṭ,yo ?
54. How far were you from the parties at the	૫૪. જ્યારે ટંટો થયો, ત્યા રે તમે તે આસામિયોથી	jyāre ṭanṭo tha,yo, tyāre tame te āsāmi,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
jhūṭhā kar,tī hai.	ast.
48. us shakhs ke ḥakk meṇ aisā sakht ḥukm hūā hai, ki kis,ī sūrat se kuchh ri'āyat nahiṇ kī jā,tī.	dar bābi fulān kas sakht-gīr,ī ba andāza īst, ki man ba hīch waj,h ri'āyat,i u rā na mī,tawān,am kard.
49. tum,hāre aur sūba-dār ke-dar-miyān tīn rūpiye kī-bābat par jo bāt-chīt hūī, us se tum kyā samjhe, ki us ne us bāt kā ap,ne ūpar ishāra kiyā ki nahīṇ ?	ḳāl-o-ḳīl,ī ki fī-mā-bain,i tū wa *suba-dar* dar khusūs,i si rūpiya būd, āyā mā-fi,z-zamīr,i ū bar tū ma'lūm shud, ki ba jihat,i khud khāst yā na ?
50. kyā tum kināyāt,an (*or*, parde meṇ) bol,ā chāh,te ho, ki paison ke lain-dain meṇ us ne tum,hen ṭhagle,ne kā irāda kiyā, yā sirf saude meṇ us ne ap,nā naf' kiyā ?	ān-chi dar parda ba khusūs,i dād-o-sitad ki mī,gūī, āyā manzūr,i fulān kas farīb dād,an,i tū būd, yā ān-ki fa-ḳat sarfa-jūī,yi khud rā kard ?
51. wuh mujh,e wahāṇ-se do ghar chhoḍ,kar tīsre ghar meṇ le-gayā, wahāṇ maiṇ ne ḳaidī ko ek gaṭhrī sir-hāne dhare hūe so,tā pā,yā.	ū ma rā az ān-jā ba andar,ūn,i khāna,i saiyum,īn burd, wa dar ān-jā man ḳaid,ī rā did,am khābīd,a, wa buḳcha,ī zīr,i bālīn,i ū būd.
52. jab pahle tum ḳaidī ke-pās ga,ye, us waḳt wuh kuchh nashe kī ḥālat meṇ nazar ā,yā ?	daf,a,i auwal ki tū nazd,i kaid,ī raft,ī, ū rā dar ḥālat,i sukr yāft,ī yā na ?
53. tum ḳasam khā,oge, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne ga,ī (*or*, kal) rāt ko tum,hen lūṭ,ā ?	tū mī,tawān,i kasam yād bi,kun,ī, ki īn ham-ān kas,ast, ki dī-shab asbāb,i tu rā ghārat kard ?
54. jab ḳazīya (*or*, ragḍā) hū,ā, tum un log,on se kitnī dūr the ?	dar waḳt,ī ki nizā' dar-miyān,i īshān shud, tū chi-ḳadr fāsil,a az

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
time the dispute took place?	કેટલા વેગળા હતા ?	thī keṭlā veglā ha,tā ?
55. Did you go yourself to see him, and in what state did you find him?	૫૫. શું તમે પોતે તેને જોવા સારૂ ગયા હતા, અને તેને કેવી અવસ્થામાં દીઠો ?	shuṇ tame pote te ne jo,vā sārū ga,yā ha,tā, ane te ne kevī avasthā māṇ dīṭh,o ?
56. Could the defendant have struck the plaintiff in your presence, without your observing it?	૫૬. પ્રતિવાદીએ વાદીને તમારી હજૂરમાં માર્યો, તે શું તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યું હશે ?	prati,vādī,e vādī ne tam,ārī hajūr māṇ mār,yo, te shuṇ tam,ārā dīṭh,ā māṇ nahīṇ āv,yuṇ ha,she ?
57. He reported to me that the robber had killed four women; but that he was afterwards seized by a *sipahi* at the gate of the village.	૫૭. તેણે મને ખબર આપી, કે પેલા ચોરે ચાર બાઈડીઓને મારી નાખી; પણ તારપછી ગામની ભાગળમાં એક સિપાહીને હાથે પકડાયો.	te,ne ma ne khabar āp,ī, ke pelā chor,e chār bā,īdi,yo ne mār,ī-nākh,ī; pan tār-pachhī gām nī bhāgal māṇ ek sipāh,ī ne hāth,e pakḍā,yo.
58. You expose yourself to the displeasure of Government by such refractory conduct, and you render yourself liable to be dismissed from your office.	૫૮. એવી હઠીલી ચાલ ચાલ્યાથી તમે પોતે સરકારની રીસમાં પડોછો, અને ચાકરીથી બરતરફ થવાને લાયક થાઓછો.	evī haṭh,īlī chāl chāl,yā thī tame pote sarkār ni rīs māṇ pad,o chho, ane chākrī thī bar-taraf tha,vā ne-lāyak thā,o chho.
59. Were you standing so near the prisoner that if he had used these words, you must have heard him?	૫૯. તમે બંધવાની એટલા સોડે ઉભેલા હતા, કે જો તે એવા વચન બોલ્યો હોત, તો તમે ખચિત સાંભળત શું ?	tame bandh,vā nī eṭlā soḍe ubh,elā ha,tā, ke jo te evā vachan bol,yo hot, to tame khachit sāmbhl,at shuṇ ?
60. When the thieves saw us coming, they ran away; but our party went in pursuit of them: half in one direction, and half in another; at last, we apprehended them all.	૬૦. જ્યારે ચોરોએ અમને આવતા દીઠા, ત્યારે નાસી ગયા; પણ અમારી ટુકડીનાં લોક તેઓની પાછળ દોડયા: અર્ધા એક ગમ, અને અર્ધા બીજી ગમ; અંતે અમે તે સઘળાઓને પકડી લીધા.	jyāre chor,o,e am ne āv,tā dīṭh,ā, tyāre nās,ī-gayā; pan am,ārī ṭukḍī nā lok te,o nī-pāchhal dod,yā: ardhā ek gam, ane ardhā bījī gam; ante ame te saghlā,o ne pakḍī-līdhā.
61. Did you search the prisoner's person?	૬૧. તમે બંધવાના શરીરનો ઝાડો લીધો કે નહીં ?	tame bandh,vā nā sharīr no jhāḍo līdho ke nahīṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	āṇ.hā dāsht.ī ?
55. kyā tum āp us.e dekh.ne ga.ye the, aur tum ne us ko kis ḥālat men pāyā ?	āyā tū k<u>h</u>ud barā.i dīd.an.i ū raft.a būd.ī, wa ū rā dar chi ḥāl dīd.ī ?
56. kyā mudda'ā-ʿalai-hi ne mudda 'ī ko tum.hāre ḥuzūr mār.ā ho.gā, aur tum ne nahīṇ dekh.ā ho.gā ?	āyā mumkin.ast ki mudda'ā-ʿalai-hi mudda'ī rā dar ḥuzūr.i tū bi.zan. ad, wa tū na bīn.ī ?
57. us ne mujh.e k<u>h</u>abar dī, ki us chor ne chār ʿaurat.oṇ ko mār-ḍāl.ā ; aur tis pīchhe gāṇw ke darwāze men ek sipāh.ī ke hāth se pakḍ.ā ga.yā.	ū ittilā' ba man dād, ki ān duzd chahār zan rā kusht; wa ba'd az ān ba darwāza.i shahr ba dast.i shaḥna.ī girift.ār shud.
58. tūm sar-kash.ī ke kām kar.ke ap ne-ta.īṇ sar-kār kī k<u>h</u>afa.gī men ḍāl.te ho, aur naukar.ī se bar-taraf ho.ne ke-lā.iḳ ban.te ho.	az irtikāb.i chunīn tughyān wa bagh.i, k<u>h</u>ud rā maurad.i ghazab.i sar-kār mī.sāz.ī, wa sazā-wār.i ma' zūl.i az mansab mī.gard.ī.
59. kyā tum ḳaid.ī ke itne nazd, īk khaḍe the, ki agar wuh ye bāt.eṇ bol.ā ho.tā, to tum albatta sun.te ?	āyā tū bā ḳaid.ī ba martaba.i nazdik īstād.a būd.ī, ki agar ū chunīn su<u>kh</u>an.ān mī.guft, tū lā-muḥāl.a mī.shanīd.ī ?
60. jab chor.oṇ ne ham ko ā.te dekh.ā, tab bhāg.e; par ham.ārī ta'ināt.ī ne un kā pīchhā kiyā : ādhe log ek taraf ko ga.ye, aur ādhe dūsrī taraf ; ā<u>kh</u>ir ham ne un sab ko pakaḍ-liyā.	chūn duzd.ān mā rā dīd.and, gurī<u>kht</u>.and, wa-likin sar-bāz.ān.i dasta.i mā ta'āḳub.i īshān namūd. and : nisf.ī az ān.hā ba yak samt, wa nisf.ī ba samt.i dīgar raft.and ; ā<u>kh</u>ir kull.an īshān rā girift.ār namūd.and.
61. tum ne ḳaid.ī ke āng kā jhāḍā liyā ki nahīṇ ?	āyā tū kāwīd.ī ān ḳaid.ī rā yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
62. On searching him, I found a bunch of keys in his pocket, a tinder box, flint, and match.	૬૨. જ્યારે મેં તેનાં શરીરનો ઝાડો લીધો, ત્યારે તેનાં ગજવાંમાંથી કુંચીનો એક ઝુમકો, તથા એક ચકમક દાન, તથા ચકમકનો પથ્થર, તથા કાકડો નિકાળ્યો.	[yo. jyāre meṇ te nāṇ sharīr no jhāḍo līdho, tyāre te nāṇ gajvāṇ māṇ-thī kuṇchī no ek jhumko, tathā ek chakmak-dān, tathā chakmak no pat-thar, tathā kākḍo nikal,
63. Did any one attempt to deliver the prisoner from your custody?	૬૩. કોઈ એ તમારા હાથ માંથી બંધવાને છોડવવાનો ઉદ્યોગ કર્યો શું?	ko,ī,e tam,āra hāth māṇ-thī bandh,vā ne chhoḍav,vā no udyog kar,yo shuṇ?
64. It is not worthwhile to lodge a complaint against him for so trifling a matter.	૬૪. એવી હલકી બાબદને સારૂ તેના ઉપર ફર્યાદ કરવી ફોકટછે.	evī halkī bābad ne-sarū te nā-upar faryād kar,vī phokaṭ chhe.
65. I thought it would have been his turn to have sat yesterday on the jury; but it appears they have no regular list there, every one's name is drawn by lot, first come first served, just as it may happen.	૬૫. હું સમજ્યો કે જુરી પર બેસવાની તેની પાળી ગઈ કાલે આવી ચુકી હશે; પણ એમ જણાયછે કે તેઓ હિસાબ બરાબર રાખતાનથી, હરેકનું નામ ચિઠ્ઠીથી કાહાડેછે, જેનું નામ પેહેલાં નિકળે તે પેહેલો બેસે, નસીબ પ્રમાણે.	huṇ samaj,yo ke *jury* par bes,vā nī te nī pālī ga,ī kāl,e āv,ī chuk,ī ha,she; pan em janā,ya chhe, ke te,o hisāb barābar rākh,tā nā,thī, har-ek nuṇ nām chiṭ,ṭhī thī kāhāḍ,e chhe, je nuṇ nām pehelāṇ nikle te pehelo bes,e, nasīb pramāṇe.
66. Did you seize the prisoner by the hand as he was in the act of taking the money?	૬૬. શું આ બંધવો રૂપિયા ઉપાડતો હતો, તેવાંમાંજ તમે તેનો હાથ ઝાલ્યો હતો?	shuṇ ā bandh,vo rūpiyā upāḍ,to ha,to, tevāṇ-māṇj tame te no hāth jhāl,yo ha,to?
67. Why did you deprive the woman of her reputation?	૬૭. શા સારૂ તમે આ સ્ત્રીને બગાડી?	shā-sarū tame ā strī ne bagāḍ,ī?
68. I will always protect you against any encroachment on your liberty; revenge you for any insult offered; and reimburse you for any loss you may	૬૮. જો કોઈ તમારી મુખ્તારીમાં અડચણ કરે, તો સદા તમારી કુમક કરીશ; અને જો કોઈ તમારૂ અપમાન કરે, તો હું તેનો બદલો લેઈશ; અને જે કાંઈ તમારૂં નુકસાન થાય, તે	jo ko,ī tam,ārī mukh tār,ī māṇ adchaṇ kar,e, to sadā tam,ārī kumak kar,īsh; ane jo ko,ī tam, āruṇ ap-māṇ kar,e, to huṇ te no badlo le,īsh; ane je-kāṇ,ī tam,āruṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
62. jab us ke āng kā jhāḍā liyā, tab maiṇ ne us ke jeb meṇ ek ganj chābi,yoṇ kā, aur ek chakmak-dān, aur chakmak kā patthar, aur fatīla pā,yā.	(bale) chūn man kāwīḍ,am ū rā, az jīb,i ū dasta,i kilīḍ,ī, wa chaḳmāḳ-dāṇ,ī, wa chaḳmāḳ,ī, wa fatīla,i yāft,am.
63. kisī ne tum,hārī ḳaid meṇ-se ḳaid,ī ke chhuḍā,ne kā ḳasd kiyā ki nahīṇ?	āyā kas,i k͟hāst ki ḳaid,i rā az dast,i tū rahā,ī dih,ad?
64. aisī adnā bāt ke-liye us par faryād kar,nī lā-ḥāsil hai.	az barā,i chunīn amr,i juz,ī nālish namūd,an bar ū k͟hāsīyat,ī na dār,ad.
65. maiṇ ne samjh,ā ki kal *jury* par baiṭh,ne kī us kī bārī hū,ī ho,gī; par ma'lūm ho,tā hai, ki un ke-pās barābar ḥisāb rah,tā nahīṇ, har-ek kā nām chiṭṭhī se nikāl,te haiṇ, jis kā nām pahle ā,we wuh pahle baiṭh,e, jaisā nasīb.	man tasauwur namūd,am ki dar *majlis,i jury* nauba,i *nishastan,i* ū dī-rūz būd; wa-līkin chunān ma'lūm mī,shaw,ad, ki ishān fihrist,i durust dar dast na dār,and, ism,i har kas rā az ḳur,a *dar-mī,ār,and*, *ba* nām,i kas,ī ki auwal dar-āyad ū auwal nishīn,ad, muwāfiḳ,i nasīb,i har kas.
66. kyā paisā uṭhā,ne ke wakt tum ne ḳaid,ī kā hāth pakḍ,ā thā?	āyā dar ham-ān wakt ki ḳaid,ī pūl rā bar mī,dāsht, tū dast,i ū rā *girift,ī*?
67. kyūṇ tum ne is ȧurat ko bigāḍ,ā?	chi-rā parda,i ȧsmat,i īn zan rā darīd,ī?
68. agar koī tum,hārī mukhtārī meṇ dakhl kar,e, to hamesha tum,hārī ḥimāyat kar,ūṇgā; agar koī tum,hārī āb-rū le,we, to maiṇ us kā badlā lūṇgā; aur jo-kuchh tum,hārā nuḳsān ho,we, so maiṇ bhar-dūṇgā.	har-gāh kas,ī dar āzāda,gī wa mukhtārī,yi tū dakhl,ī numā,yad, man dā,im ḥimāyat,ī tu rā k͟hāh,am kard; wa agar kas,ī bā tū shūkh,ī wa bi-ḥurmat,ī kun,ad, man intiḳām az ū k͟hāh,am girift; wa agar nuḳsān,ī ba tū 'ā,id shaw,ad, man

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sustain.	હું ભરી આપીશ.	nuksān thā,ya te huṇ bhar,ī āp,īsh.
69. Did each confess that he himself had lost in gambling, or did they mutually tax each other with having lost; and if so, mention the amount.	૬૯. શું હરેક માણસે કબુલ કર્યું, કે હું પોતે જુવો રમતાં હાર્યો; અથવા બેઉ ગમની આસામિયોએ એક બીજાને કહ્યું કે તું હાર્યો; જો એમછે, તો કહો કેટલા રૂપિયા.	shuṇ har-ek mānas,e kabūl kar,yuṇ, ke huṇ pote juvo ram,tāṇ hār,yo; athvā be,u gam nī āsāmi,yo,e ek-bījā ne kah,yuṇ, ke tuṇ hār,yo; jo em chhe, to kah,o keṭlā rūpiyā.
70. Do you know anything about the prisoner's having, on the seventh of last month, confessed being concerned in gambling?	૭૦. ગયા મહિનાની સાતમી તારીખે બંધવાએ ઈકરાર કર્યો કે જુવો રમવામાં હું (પણ) ભેગો હતો, તે વિષે તમને કાંઈ ખબર છે?	ga,yā mahinā nī sāt,mī tārīkh,e bandh,vā,e ikrār kar,yo ke juvo ram,vā māṇ huṇ (paṇ) bhego ha,to, te vishe tam ne kāṇ,ī khabar chhe?
71. I saw you holding him by the hair and beating him, and now you deny it.	૭૧ મેં તમને તેના કેશ પકડીને તેને મારતાં દીઠો, અને હમણા તમે તે વાતની ના પાડોછો.	meṇ tam ne te nā kesh pakḍ,īne te ne mār,tāṇ dīṭh,o, ane hamnā tame te vāt nī nā pāḍ,o chho.
72. If the door had not been fastened, the thieves would have stolen the company's property.	૭૨. જો બારણું બંધ નહીં હોત, તો કંપનીનો માલ ચોર લોક લેઈ જાત.	jo bārnuṇ bandh nahīṇ ho,t, to *company* no māl chor lok le,ī-jāt.
73. Be careful what you say, as you are on your oath.	૭૩. જે કાંઈ બોલો તે સંભાળીને બોલજો, કાંજે તમે સમ ખાઈને બોલોછે.	je kāṇ,ī bol,o te sam,bhāl,īne bol,jo, kāṇ-je tame sam khā,īne bol,o chho.
74. I told you, you would suffer, if you persisted in such conduct.	૭૪. મેં તમને કહ્યું હતું, કે જો તમે આગ્રહથી એવી ચાલ ચાલ્યા કરશો, તો સંકટમાં પડશો.	meṇ tam ne kah,yuṇ ha,tuṇ, ke jo tame āgrah thī evī chāl chāl,yā kar,sho, to sankaṭ māṇ paḍ,sho.
75. Had you no suspicion that such an event was about to occur?	૭૫. શું આ વાત જે બનવાની હતી, તેનો ભરમ તમારા મનમાં નોહોતો?	shuṇ ā vāt je ban,vā nī ha,tī, te no bharam tam,ārā man māṇ no ho,to?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	zaṇhda bar-khāh,am āmad.
69. kyā har-ek ne iḳrār kiyā, ki maiṇ āp jū,ā khel,ne meṇ hār,ā ; yā tarafain ke log,oṇ ne ek-dūsre ko kah,ā ki tū hār,ā ; jo yūṇ ho, to kah,o kitnā hār,ā.	āyā har-yak,ī az ān,hā iḳrār kard,and, ki man khud dar ḳumār bākht,am ; yā taraf,ain isnād,i bākht, an rā ba yak-dīgar dād,and ; agar chunīn,ast, bi,gū wajh,i ḳumār chi-ḳadr mī,shaw,ad.
70. ga,ye mahīne kī sāt,wīṇ tārīkh ko ḳaid,ī ne iḳrār kiyā ki maiṇ (bhī) jū,ā khel,ne meṇ shāmil thā, so tum ko is bāt kī kuchh khabar hai ?	dar ḳhusūs,i īn-ki ba tārīkh,i haft, um,i māh,i guzasht,a īn ḳaid,ī iḳrār kard ki man (ham) dar ḳumār-bāz,ī shāmil būd,am, tū chīz,ī dar īn bāb mī,dān,ī yā na ?
71. maiṇ ne tum ko us ke bāl pakad,te aur us,e mār,te dekh,ā, aur ab tum us bāt kā inkār kar,te ho.	man tu rā dar ḥālat,i zad,an wa mū,i kashīd,an,i ū dīd,am, wa tū ḥālā inkār,i īn amr rā mī,kun,ī.
72. agar darwāza band na ho,tā, to *company* kā māl chor le-jā,te.	agar dar rā masdūd na kard,a būd,and, duzd,ān māl,i *company* rā burd,a būd,and.
73. jo bol,o so samajh-būjh,kar bol,iyo, kyūṇ-ki tum ḳasam khā kar bol,te ho.	har-chi bi,gū,ī ba iḥtiyāt bi,gū, zīrā-ki tū kasam ḳhurda,ī.
74. maiṇ ne tum se kah,ā thā, ki agar tum zidd se aisā kām kiyā kar,oge, to musībat meṇ pad,oge.	man tu rā guft,a bud,am, ki agar dar irtikāb,i chuuīn amr israr kun,ī, āzār mī,kash,ī.
75. kyā tum,hāre jī meṇ kuchh gumān nahīṇ ā,yā, ki aisā hādisa ho,ne par hai ?	āyā īn ḥādisa ki ḳarīb ba wuḳū' būd, tū az ān hīch ittilā' na dāsht,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
76. Could the event, he mentions, have occurred, without his being, in some degree, privy to it?	૭૬. આ વાત જે પેલો કહે છે, તે કાંઇપણ તેને માલુમ પડ્યા વિના બની હશે શું ?	ā vāt je pelo kah,e chhe, te kāṇ,ī-pan te ne mālum paḍ,yā vinā ban,ī ha,she shuṇ?
77. Why did you try to conceal this fact from me?	૭૭. શા સારૂ તમે આ બા બતને મારાથી છુપાવી રાખ વાનો ઉદ્યોગ કર્યો ?	shā-sārū tame ā bābat ne mā,rā thī chhupāv,ī-rākh,vā no udyog kar,yo?
78. Have you any suspicion against the prisoner?	૭૮. આ બંધવા વિષે તમા રા મનમાં કાંઇ ભરમછે શું ?	ā bandh,vā vishe tam,ārā man māṇ kāṇ,ī bharam chhe shuṇ?
79. As I was searching the person of the prisoner, I found the materials for house breaking in his pocket.	૭૯. જ્યારે હું આ બંધ વાનાં શરીરનો ઝાડો લેતો હતો, ત્યારે મને એનાં ગજ વાંમાંથી ઘર ફોડવાનાં હથિ યાર જડ્યાં.	jyāre huṇ ā bandh,vā nāṇ sharīr no jhāḍo le,to ha,to, tyāre ma ne e nāṇ gajvāṇ māṇ-thī ghar phoḍ,vā nāṇ hathi-yār jaḍ,yāṇ.
80. Whilst you were taking the prisoner to jail, did he make any opposition?	૮૦. જ્યારે તમે બંધવાને બંધિખાનાંમાં લેઈ જતા હ તા, ત્યારે એણે તમારી સા થે કાંઇ અડ લીધી હતી કે નહીં ?	jyāre tame bandh,vā ne bandhi-khānāṇ māṇ le,ī-ja,tā ha,tā, tyāre e,ne tam,ārī-sāthe kāṇ,ī aḍ līdhī ha,tī ke nahīṇ?
81. The laws of this country procure justice between man and man.	૮૧. આ દેશનો ધારો એવો સારો છે કે સર્વ લોકો ને ન્યાય મળેછે.	ā desh no dhāro evo sāro chhe ke sarv lok,o ne nyāya mal,e chhe.
82. Appearing before the court, he was agitated.	૮૨. અદાલતમાં આવતાં જવાર તે ગભરાઈ ગયો.	adālat māṇ āv,tāṇj-vār te gabhrā,ī-ga,yo.
83. Do you think he could have seen you, had you been passing by that place?	૮૩. શું તમે ધારોછો કે જો તમે તે રસ્તે થઈને જા ત, તો તે તમને દેખત ?	shuṇ tame dhār,o chho ke jo tame te raste tha,īne jā,t, to te tam ne dekh,at?
84. Tell him, that if he had not used such an insulting language, the altercation would never have taken place.	૮૪. તેને કહો, કે જો તમે એવી બેઅદબી (*or*, અપમા ન) નકરત, તો ટંટો કદિ ન થાત.	te ne kah,o, ke jo tame evī be-adab,ī (*or*, ap-mān) na kar,at to ṭaṇṭo kadi na thā,t.
85. It is correct that the defendant is really	૮૫. ખરૂં છે કે પ્રતિવાદી વાદીની સગી દિકરીછે.	kharuṇ chhe ke pra-ti,vādī vādī nī sagī dikrī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
76. yih mā-jarā jo wuh kah,tā hai, so kuchh-bhī be-ma'lūm hū,e us ke hū,ā ho,gā ?	āyā īn wāk,i,a ki ū zikr mī,kun,ad, mumkin,ast ki bī-ittilā,i ū wukū' yāb,ad ?
77. kyūn tum ne yih kaifīyat mujh se chhipā,ne kā ḳasd kiyā ?	cha-rā īn amr rā khāst,ī az man pinhān dār,ī ?
78. ḳaid,ī par tum ko kuchh shakk ā,tā hai ?	dar khusūs,i īn kaid,ī gumān,i bad,ī dār,ī ?
79. jab main ḳaid,ī ke āng kā jhāḍā le,tā thā, tab ghar phod,ne ke hathyār us ke jeb men-se mil,e.	dar wakt,ī ki man in ḳaid,ī rā kāwish mī,kard,am, ālāt,i khāna-kan,ī rā dar jib,i ū yāft,am.
80. jab tum ḳaid,ī ko ḳaid-khāne men le-jā,te the, tab us ne tum,hāre sāth kuchh rok-ṭok (*or*, takrār) kī ki nahīn ?	dar hīn,ī ki tū īn kaid,ī rā dar maḥbas mī burd,ī, ū dar rāh bā tū sar-kash,ī kard yā na ?
81. is mulk kā ḳānūn aisā achchhā hai, ki log,on ko dād mil,tī hai.	kānūn,i īn wilāyat bisyār khūb,ast ki insāf dar miyān,i mard,um mī, shaw,ad.
82. ad̤ālat men ā,te hī wuh ghabra-gayā.	ba mujarrad,i ān-ki ū dar bār,i ad̤ālat rasīd, khauf wa hirās bar ū mustaulī shud.
83. kyā tum samajh,te ho, ki agar tum us jagah par-se ho,kar jā,te, to wuh tum,hen dekh,tā ?	āyā tū mī,pindār,ī ki agar az ān rāh ,ubūr mī,kard,ī, ū tu rā mī,dīd ?
84. us,e kah,o, ki agar tum ne aisī bad-zabān,ī (*or*, be-adab,ī) na kī ho, tī, to ṭanṭā hargiz na ho,tā.	ū rā bi,gū, ki agar tū chunīn bad-zabān,ī (*or*, bī-adab,ī) na kard,a būd,ī, hargiz (chunīn) nizā'ī 'wāḳi' na mī,shud.
85. sach hai ki mudda'ā-alai-hā mudda'ī kī sagī bet̤ī lag,tī hai.	yaḳīn,an mudda'ā-alai-hā dukhtar,i haḳīkī,yi mudda'ī mī-bāsh,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the daughter to the plaintiff.		chhe.
86. I signed this paper in the presence of two persons.	૮૬. મેં બે આસામીની હજુર આ કાગળ ઉપર સહી કરી.	meṇ be āsāmī nī hajur ā kāgal upar sahī kar,ī.
87. The plaintiff's name was then called three times in the usual manner, and the case non-suited.	૮૭. વાદીનું નામ સિરિસ્તા પ્રમાણે ત્રણવાર બોલાવ્યા પછી મુકદ્દમો કાહાડી નાખ્યો.	vādī nuṇ nām sirishtā pramāne tran vār bolāv,yā pachhī mukaddamo kāhāḍ,ī-nākh,yo.
88. I have been acquainted with the plaintiff for six years.	૮૮. છ વર્ષ થયાં હું વાદીને ઓળખું છું.	chha varsh tha,yāṇ huṇ vādī ne olkh,uṇ chhun.
89. Does the witness owe you any thing?	૮૯. આ શાહિદની ઉપર તમારા કાંઇ પૈસા નિકળેછે? (*or*) આ સાક્ષી તમારો દેવાદાર છે?	ā shāhid nī-upar tam ārā kāṇ,ī paisā nikle chhe? (*or*) ā sākshī tam, āro devā-dār chhe?
90. Soon after my arrival in this country, I desired the marshal to send me a weekly return of all the prisoners in jail.	૯૦. આ દેશમાં આવતાં વાર તરત મેં દરોગાને કહ્યું, કે સઘળા બંધિવાન જે તુરંગમાં છે, તેઓનાં નામની ટીપ દર અઠવાડિયે મોકલ્યા કરે.	ā desh māṇ āv.tāṇ, vār tarat meṇ darogā ne kah,yuṇ, ke saghlā bandhi-vān je turang māṇ chhe, te,o naṇ nām nī ṭīp dar aṭh-vāḍiye mokal,yā kar,e.
91. Do you think it was sufficiently light, and that the prisoner was in such a position, that the old woman could have recognised him as being the thief, as she had before seen him inside the house?	૯૧. તમારા ધાર્યામાં અજવાળું એટલું હતું, અને બંધવો એવી જગામાં હતો, કે પેલી ડોસીએ તેને ચોર કરી ઓળખ્યો હશે, જેમ આગળ તેણે ઘરની અંદર દીઠો હતો?	tam,ārā dhār,yā māṇ ajvāluṇ eṭluṇ ha,tuṇ, ane bandh,vo evī jagā māṇ ha,to, ke pelī ḍosī,e te ne chor kar,ī olakh,yo ha,she, jem āgal te,ne ghar nī-andar dīṭh,o ha,to?
92. Did you cause the prisoner to be relieved at 12 o'clock, as it is stated in the charge?	૯૨. જે પ્રમાણે મુકદ્દમા (*or*, ફર્યાદનામાં) માં લખ્યું છે, તે પ્રમાણે, તમે બાર વાગે તે આ બંધવાની બદલી કરાવી હતી શું?	je pramāne mukad, damā (*or*, faryād-nāmāṇ) māṇ lakh,yuṇ chhe, te pramāne, tame bār vāg, te ā bandh,vā nī badlī karāv,ī ha,tī shuṇ?
93. Did you see the	૯૩. તમે તે નાણું તથા	tame te nāṇuṇ tathā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. maiṇ ne is kāġhaz par do shakhṣoṇ ke ḥuzūr saḥīḥ kī.	man dar ḥuzūr,i dū kas īn kāġhaz rā saḥīḥ kard,am.
87. mudda'ī kā nām ba-dastūr tīn bār pukār,ā ga,yā, ba'd us ke, muḳaddama radd-o-bātil hū,ā.	mutābiḳ,i ma'mūl nām,i mudda'ī rā sih bār dar ādālat buland burd, and, wa da'wī,yi ū sāḳit shud.
88. chha baras se maiṇ mudda'ī ko pahchān,tā hūn.	shash sāl,ast ki man mudda'ī rā mī,shināṣ,am.
89. is gawāh ke-ūpar tum,hārā kuchh paisā nikal,tā hai? (*or*) yih shāhid tum,hārā ḳarz-dār hai?	āyā īn shāhid madyūn,i tū hast?
90. is mulk meṇ ā,ne ke-ba'd turat maiṇ ne dāroġhe se kah,ā, ki ḳaid,ī log jo ḳaid-ḵhāne meṇ haiṇ, un ke nām kī fard har haft,e meṇ bhej,ā kar,e.	ba mujarrad,ī ki man wārid,i īn wilāyat shud,am, ba dārūġha guft, am, ki ḳaidi,yān,ī ki dar ḥabs-ḵhāna mī,bāsh,and, fihrist,i nām,hā,i īshān rā har haft,a nazd,i man bi,firist,ad.
91. tum,hārī dānist meṇ itnā ujālā thā, ki ḳaid,ī pahchān,ā jā,we, aur ḳaid,ī aisī waz' meṇ thā, ki budhiyā ne us ko chor kar,ke pahchān,ā hogā, jaisā-ḳe āge us ne us,e ghar ke-andar dekh,ā thā?	āyā dar nazar,i tū raushanā,ī ba andāza,ī būd, ki pīr,a-zan,ī ki sābiḳ ḳaid,ī rā dar andar,ūn,i ḵhāna did,a būd, ū rā tawān,ad shināḵht, wa az aḥwāl,i ḳaid,ī ma'lūm mī,shud ki ḵhayāl,i duzd,ī dār,ad?
92. tum ne bāra baj,e ke amal meṇ kaid,ī kī badlī karwā,ī thī, jaisā muḳaddame (*or*, faryād-nāme) meṇ likh,ā ga,ya?	āyā dar sā,at,i duwāz-dah tū īn ḳaid,ī rā (az kashīk) tabdīl kard,a būd,ī, chunān-ki dar muḳaddama (*or*, faryād-nāma) mazkūr,ast?
93. tum ne wuh naḳd-o-jins ḳaid,ī	tū ān wajh wa ḥulya-ālāt,i

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ke-pās dekh,ā thā ?	mazkūr,a rā dar bar,i ḳaid,ī dīd,a būd,ī ?
94. us ne inkār kiyā ki maiṇ ne ḳaid,ī ko kab-hī nahīṇ dekh,ā.	ū inkār kard ki man ḳaīd,ī rā abad,an na dīda,am.
95. us ne mujh,e ḍarā,yā, ki te,re ghar ko āg lagā-dūngā.	ū ma rā tahdīd kard, ki <u>kh</u>āna,i tu rā ātash <u>kh</u>āh,am zad.
96. jab-ki tum ne (āge) kah,ā, ki ḳaid,ī aḍ,hā,ī rūpaye māh-ba-māh haft,a-band,ī se de,tā thā, aur tum le,ne par rāz,ī the, tis-pīchhe tum ne us par faryād kis-wāste kī ?	chunān-chi (sābiḳ,an) guft,ī, ki īn ḳaid,ī <u>kh</u>āst az ḳarār,i māh,ī dū rūpiya wa nīm ḳist ba tū bi,dih,ad, wa tū ham rāz,ī shud,ī, pas ba'd az ān cha-rā nālish bar ū namūd,ī ?
97. kab-se tum ḳaid,ī ko pahchān, te ho ?	chand gāh hast ki tū īn ḳaid,ī rā mī,shināṣ,ī ?
98. ḳaid,ī tum,hārā kaun lag,tā hai ?	īn ḳaid,ī bā tū chi <u>kh</u>īsh,ī dār, ad ?
99. wuh bol,ā ki us ʿaurat ne taiṇtīs rūpiye naḳd aur das rūpiye kā <u>kh</u>urd,a mujh se udhār le,kar wa'da kiyā thā, ki maiṇ ek haft,e ke-andar adā kar,ūṇgī.	ū guft ki fulān zan sī-o-si rūpiya sapīd wa dah rūpiya pūl,i siyāh az man ḳarz girift, wa wa'da kard, ki dar ʿarsa,i yak haft,a pas dih, ad.
100. jab maiṇ ne log,oṇ kī bhīḍ dekh,ī, tab bhāg,ā.	chūn man jam'īyat,i mard,um rā did,am, az miyān,a gurī<u>kh</u>t,am.
101. mujh,e (<u>kh</u>ūb) yād hai, ki us ne mudda'ī par do-nālī bandūḳ chhoḍ,ī thī.	dar <u>kh</u>usūs,i ān-ki ū bar mudda'ī tufang,i dū lūla rā <u>kh</u>ālī kard, ma rā (ba <u>kh</u>ūb,ī) yād,ast.
102. kyā baghair tum,hāre dekh,e, ḳaid,ī bhāg saḳ,ā ho,gā ? (*or*) ḳaḍ,ī	īn ḳaid,ī mumkin,ast ki bi,gurīz, ad, wa tū ū rā na bīn,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
escape without your seeing him ?	દીઠા વિના નાસી ગયો હશે?	tam,ārā dīṭh,ā vinā nās,ī-ga,yo ha,she ?
103. When did you see him last, since your arrival in Bombay ?	૧૦૩. તમે મુંબઇમાં આવ્યા પછી કયારથી તેને દીઠો નથી ?	tame Mumba,ī mān āv,yā pachhī kyār-thī te ne dīṭh,o na,thī ?
104. We saw a man on the road with his head cut off, but don't know the murderer.	૧૦૪. અમે માર્ગમાં એક માણસ માથું કાપેલો દીઠો, પણ તેનો મારનાર કોણ તે અમે જાણતા નથી.	ame mārg mān ek mānas māthun kāp,elo dīṭh,o, pan te no mār,nār kon te ame jān,tā na,thī.
105. The father's property in the eye of the law belongs to the son.	૧૦૫. ધારાની રીતે બાપ ની માલમીલકત દિકરાને પહોંચેછે.	dhārā nī rīt,e bāp nī māl-milkat dikrā ne pahonch,e chhe.
106. You say that the prisoner was the ring-leader of the mutineers last night ; how could you recognize him, it being so dark ?	૧૦૬. તમે કહોછો, કે ગઈરાતે આ બંધવો બંડખોરોનો આગેવાન હતો, પણ એવાં અંધારાંમાં તમે તેને શી રીતે ઓળખ્યો ?	tame kah,o chho, ke ga,ī rāt,e ā bandh,vo band-khor,o no āgevān ha,to, pan evān andhārān mān tame te ne shī rīt,e olakh,yo ?
107. I was standing close to the prisoner, and kept a sharp look out upon him ; I also took notice that he had a scar on his forehead, and can swear that the prisoner is the man.	૧૦૭. હું બંધવાની સોડે ઉભેલો હતો, અને તેને સારીપેઠે જોયા કરતો હતો; તે ઉપરાંત મેં તેનાં કપાળ ઉપર એક ડાઘ દીઠો; અને શપત લેઈ કહી શકુંછું કે આ બંધવો તેજ આસામી છે.	hun bandh,vā nī-sode ubh,o ha,to, ane te ne sārī-pathe jo,yā kar,to ha,to ; te uprānt men te nān kapāl upar ek dāgh dīṭh,o, ane shapat le,ī kah,ī shak,un chhun ke ā bandh,vo te,j āsamī chhe.
108. Was the prisoner near enough to hear what you said to the camp follower ?*	૧૦૮. શું આ બંધવો એટલો સોડે હતો, કે જે કાંઈ તમે પેલા ભીરબુંગાના માણસ (*or*, ભીરવાલા)*ને કહ્યું તે તેના સાંભળ્યામાં આવત ?	shun ā bandh,vo et,lo sode ha,to, ke je kān,ī tame pelā bhīr-bungā nā mānas (*or*, bhīr-vālā)* ne kah,yun, te te nā sāmbhal,yā mān āv,at ?
109. I saw the prisoner beating his wife and pulling her along by her hair.	૧૦૯. મેં બંધવાને પોતાની બાઈડીને મારતાં અને તેના કેશ પકડીને ખેંચતાં દીઠો.	men bandh,vā ne potā nī bā,īḍī ne mār,tān ane te nā kesh pakḍ,ī,ne khench,tān dīṭh,o.

* This word is also written *bahir-wala: bahir* signifies *baggage of an army;* and *wala*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bhāg,ā aur tum ne us,e na dekh,ā ho,gā ?	
103. Mumba,ī meṇ ā,ne ke-ba'd kab-se tum ne us,e nahīṇ dekh,ā ?	az zamān,ī ki tū wārid,i Mumba,ī shud,ī tā ḥāl chand wak,t,ast ki ū rā na dīda,ī ?
104. ham ne rast,e meṇ ek shakhs sir kaṭ,ā hū,ā dekh,ā, par us kā ḳātil ma'lūm nahīṇ.	dar rāh shakhs,ī sar burīda,ī rā dīd,īm, ammā na mī,dān,īm kush, anda,i ū kī,st.
105. shar' ke rū se bāp kā māl-o-milk beṭe ko pahunch,tā hai.	az rū,yi shar' māl-o-milk,i padar ba pisar mī,rasad.
106. tum kah,te ho, ki ga,ī rāt ko yih ḳaid,ī mufsid,oṇ kā sar-gurūh thā, to aise andhere meṇ tum ne us,e kis-tar,ḥ pahchān,ā ?	tū mī,gū,ī ki dī-shab īn ḳaid,ī pīsh-raw,i mufsid,ān būd, dar ān tārīk,ī chi-gūna tū ū rā shināk<u>h</u>t,ī ?
107. maiṇ ḳaid,ī ke-nazdīk khadā hū,ā thā, aur us,e ba ġ<u>h</u>aur dekh rah,ā thā, aur yih bhī dekh,ā ki us kī peshānī par ek dāġ<u>h</u> hai, aur kasam khā,kar kah sak,tā hūṇ ki ḳaid,ī wuh-ī shakhs hai.	man ba pahlū,yi ḳaid,ī īst,āda būd,am, wa ū rā tīz nigāh mī,kard, am, ʿalāwa bar pīshānī,yi ū dāġ<u>h</u>,ī mu'āyana dīd,am, ya mī,tawān,am ḳasam bi,k<u>h</u>ur,am ki īn kaid,ī ham-ān,ast.
108. kyā ḳaid,ī itnā nazdīk thā, ki jo kuchh tum ne us bhīr-bungā ke ādmī (*or*, bhīr-wāle)* se kah,ā, so us ke sun,ne meṇ ā,tā ?	āyā īn kaid,ī ba martaba,ī ba tū nazdīk būd, ki ān-chi tū guft,ī ba ān shakhs,ī ki az rajjāla,i lashkar būd, tawān,ad shanīd ?
109. maiṇ ne ḳaid,ī ko ap nī jorū ke bāl pakaḍ,kar khainch,te aur us,e mār,te dekh,ā.	man ḳaid,ī rā dīd,am, ki mū,i zan,i k<u>h</u>ud rā mī,kash,īd, wa ū rā mī,zad.

* denotes, in composition, a *man* or *agent*. (See p. 70, sent. 53).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
110. How do you know that this is the man who beat the boy?	૧૧૦. તમે શી રીતે જાણ્યું, કે જેણે આ છોકરાને માર્યો તે એજ આસામીછે ?	tame shī rīt,e jān,yuṇ, ke je,ne ā chhokrā ne mār,yo, te e,j āsāmī chhe?
111. When the robbery was committed, where were you; and when you saw the robbers running away with their plunder, why did not you immediately shout out in order that they might come to your assistance?	૧૧૧. જ્યારે ચોરી થઈ, ત્યારે તમે ક્યાં હતા, અને જ્યારે તમે ચોરોને લૂટ લેઈને નાસી જતા દીઠા, ત્યારે તરત શા-સારૂ બુમ ન હીં પાડી, કે લોક તમારી કુમકે આવે ?	jyāre chor,ī tha,ī, tyāre tame kyāṇ ha,tā, ane jyāre tame chor,o ne lūṭ le,īne nās,ī-ja,tā dīṭh,ā, tyāre tarat shā-sārū bum nahīṇ pāḍ,ī, ke lok tam,ārī kumak,e āv,e ?
112. Whenever there is a robbery committed, it generally happens that the Government *patte-walas* connive at it.	૧૧૨. જ્યારે ચોરી થાયછે, ત્યારે ઘણું કરીને એમ બને છે, કે સરકાર નાપાળા (*or*, પટ્ટેવાળા) તે વાતની આના કાની (*or*, આંખ આડેકાન) કરેછે.	jyāre chor,ī thā,ya chhe, tyāre ghanuṇ-kar,īne em ban,e chhe, ke sar-kār nā pālā (*or*, paṭṭe-vālā) te vāt nī ānā-kānī (*or*, āṇkh āḍe kān) kar,e chhe.
113. Had the prisoner any intrigue with the deceased, before her death?	૧૧૩. શું આ બંધવો પેલી મરનાર સાથે તેનાં મરણ પામ્યાની આગમજ કાંઇ લા ગેલો હતો ?	shuṇ ā bandh,vo pelī mar,nār sāthe te nāṇ maran pām,yā nī āgmaj kāṇ,ī lāg,elo ha,to ?
114. Can you unhesitatingly deny that you were the person conversing with the prisoners, when he was about to drop from off the jail wall?	૧૧૪. જે વેળા આ બંધ વો તુરંગની ભીત ઉપરથી પોતાનીમેળે નીચે તુટી પડ વાના વિચારમાં હતો, તે વે ળા જે શખ્સ તેની સાથે વા તચીત કરતો હતો, તે હું નહી એમ નિરભયથી ના કહી શકોછો ?	je velā ā bandh,vo turang nī bhīt upar-thī potā nī-mele nīche tuṭ,ī paḍ,vā nā vichār māṇ ha,to, te velā je shakhs te nī-sāthe vāt-chīt kar,to ha,to, te huṇ nahīṇ em nir-bhaya thī nā kah,ī shak,o chho ?
115. When you apprehended the prisoner, as he was about to step into a boat at the *bunder* in the dock yard, had he on any hand cuffs?	૧૧૫. જે વેળા તમે બંધવા ને ગોદી બંદર ઉપર હોડી માં ચઢતાં પકડયો, તે વેળા એના હાથમાં કાંઇ હાથ બે ડી હતી કે નહીં ?	je velā tame bandh,vā ne godī bandar par hoḍ,ī māṇ chaḍh,tāṇ pakaḍ,yo, te velā e nā hāth maṇ kāṇ,ī hāth-beḍ,ī ha,tī ke nahīṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
110. tum kis-tar.h jān.te ho, ki yih wuh.ī shakhs hai, jis ne chhokre ko mār.ā ?	tū az ku-jā dān.ist.ī, ki īn ham-ān kas.ast, ki tifl rā zad ?
111. jab chor.ī hū.ī, tum kahān the, aur jab tum ne un chor.on ko lūt.kā asbāb le-jā.te aur bhāg te hū.e dekh.ā, to kyūn tum ne turat shor na kiyā, tā-ki log tum.hārī madad ko ā.wen ?	tū dar hīn.i wuk.ū.i duzd.ī dar ku-jā būd.ī, wa chūn duzd.ān rā bā ghārat gurīz.ān dīd.ī, cha-rā ham-ān dam bāng.i buland na zad.ī, ki mard, um ba kumak.i tū bi.ras.and ?
112. jab kab-hī chor.ī ho.ti hai, to aksar yūn ittifāk ho.tā hai, ki sar-kār ke piyāde (*or*, patte-wāle) us se ighmāz (*or*, ānā-kānī) kar.te hain.	har wakt ki duzd.ī mī.shaw.ad, aksar ān ast ki sipāhi yān.i sar-kār az ān chashm-pūsh.ī (*or*, ighmāz) mī.kun.and.
113. kyā kaid.ī us mar.ne-wāli ke-sāth us ke mar.ne ke-āge kuchh ishk-bāzī rakh.tā thā ?	āyā īn kaid.ī pīsh az murd.an.i ān zan bā ū ta.ashshuk.ī dāsht ?
114. tum be-dhadak inkār kar-sak.te ho, ki jis wakt kaid.ī kaid-khāne kī dīwār par-se ap ne-ta.īn girā-de.ne par thā, us wakt us ke-sāth jo shakhs bāt-chīt kar.tā thā, so main nahīn ?	bidūn.i tashkīk mī.tawān.ī inkār kun.ī wa bi.gū.ī ki dar wakt.ī ki ān kaid.ī mī.khāst khud rā az dīwār.i mahbas bar zamīn andāz.ad, kas.ī ki bā ū takallum mī.kārd, man na būd.am.
115. jab tum ne kaid.ī ko godī bandar par hodī men chadh.te-chadh.te pakad-liyā, us wakt us ke hāth men koī hath-kadī thī ki nahīn ?	chūn tū ān kaid.ī rā dar bandar.i kashtī-sāz-khāna dar ḥālat.ī ki ū mī.khāst bar baghala sawār shaw.ad, girift.ār ash kard.ī, dast-band.ī dar dast.i ū būd yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
116. When the robbery was committed, had a person been sleeping in the house, would he not have been awakened by the noise occasioned by the thieves? speak the truth and fear nothing.	૧૧૬. જે વેળા ચોરી થઈ, તે વેળા એક શખ્સ જે ઘર માં સુતેલો હતો, તે શું ચોરોની ઝુમ થી જાગ્યો નહીં હશે? ખરું કહો, અને કોઈ વાતની ધાસ્તી નહીં રાખો.	je velā chorīī thaī, te velā ek shakhs je ghar mān̆ su,telo ha,to, te shuṇ chor,o nī bum thī jāg,yo nahīṇ ha,she? kharuṇ kah,o, ane koī vāt nī dhāstī nahīṇ rākh,o.
117. The one evidence has sworn that the night was so dark you could not see more than 10 or 15 yards in front; while the other swears it was bright moon light: how can you therefore place any reliance upon the evidence of either? (See p. 90, sent. 135).	૧૧૭. એક સાક્ષી સમ ખાઈને બોલેછે, કે રાત એવી તો અંધારી હતી, કે દસ અથવા પંદર ગજથી વધારે આગળ કાંઈ દિસતું નોહોતું; અને બીજો શપત લેઈને બોલેછે, કે પ્રકાશિત ચાંદની હતી: માટે તમે શી રીતે એની યા તેની સાક્ષી ઉપર ભરોસો લાવી શકશો?	ek sākshī sam khā,īne bol,e chhe, ke rāt evī to andhārī ha,tī, ke das athvā pandar gaj thī vadhāre āgal kāṇīī dis,tuṇ no ho,tuṇ; ane bījo shapat le,īne bol,e chhe, ke prakāsh,it chānd,anī ha,tī: māṭe tame shī rīt,e e nī yā te nī sākshī upar bharoso lāv,ī shak,sho?
118. I do not see why you should disbelieve the evidence of both: the first is a respectable man and would not give false evidence, while the second is known to be a man of no principle.	૧૧૮. શા–સારૂ તમે બેઉની સાક્ષી ખોટી જાણો એ મારી નજરમાં આવતું નથી: (કાંજે) પેહેલો સાક્ષી જે છે તે આબરૂવાલોછે, અને તે ખોટી સાક્ષી આપશે નહીં, અને બીજો જાણીતો દુરાચારી અને બદ જાત છે.	shā-sārū tame be,u nī sākshī khoṭīī jān,o e mā,rī najar mān̆ āv,tuṇ na,thī: (kāṇ-je) pehelo sākshī je chhe te ābrū-vālo chhe, ane te khoṭīī sākshī āp,she nahīṇ, ane bījo jān,īto dur-āchārīī āne bad-zāt chhe.
119. That is very true; but the court must not be led away by any thing that may have come to their ears by private report; but must judge by the evidence laid publicly before them.	૧૧૯. ઈ વાત ખરીછે સહી; પણ અદાલતના સાહેબોને ઘટેછે, કે બાહારની વાતો જે કાનેપડે તે ઉપર ભુલાવો નહીં ખાય; પણ જે સાક્ષિ પ્રગટ રીતે અદાલતમાં તેઓની આગળ આવે, તે ઉપરથી તપાસ કરે.	e vāt kharī chhe sahī; pan adālat nā sāheb,o ne ghaṭ,e chhe, ke bāhār nī vāt,o je kān,e paḍ,e te upar bhul,āvo nahīṇ khā,ya; pan je sākshī pragaṭ rīt,e adālat mān̆ te,o nī-āgal āv,e, te upar-thī tapās ka,re.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
116. jab chor,ī hū,ī, tab wuh shakhs jo ghar meṇ so,tā thā, so chor,oṇ ke ghul machā,ne se jāgā na ho,gā ? sach kaho, aur kis,ī bāt kā ḍar mat rakho.	dar hīn,i wukū,i duzd,ī, shakhs,ī ki dar andarūn,i khāna khābid,a būd, āyā ū az sadā,i duzdān bīdār na shud,a bāsh,ad ? rāst bigū, wa hīch ma,tars.
117. ek shāhid kasam khā,kar kah,tā hai, ki rāt nīs,ī andherī thī, ki das yā pandra gaz ke fāsile se āge kuchh nazar nahīṇ ā,tā thā ; aur dūsrā gawāh kasam khā,kar bol,tā hai, ki chamak,tī chand,anī pad,tī thī : is-liye tum kis-tar,h is kī yā us kī gawāh,ī par bharosā kar sak,te ho ?	yak,ī az gawāh,ān kasam mī,khur, ad, wa mī gū,yad, ki shab ba hadd,ī tārīk būd, ki ziyāda az dah yā pānz-dah gaz dar mukābil hīch chīz marī na mī,shud ; wa dīgar,ī kasam yād mī,kun,ad, wa mī gū,yad, ki māh-tāb,i darakhshān būd : pas tū shahādat,i ān,hā rā chi-gūna bāwar tawān,ī kard ?
118. me,rī nazar meṇ nahīṇ at,ā ki kis-liye tum do,noṇ kī gawāh,ī par bharosā nahīṇ lā,oge : (kyūṇ-ki) pahlā gawāh ābrū-wālā shakhs wuh jhūṭh,ī shāhid,ī na degā, dūsrā mash,hūr bad-nīyat aur bad-khaslat hai.	na mī,dān,am cha-rā shahādat,i har dū rā bāwar na kun,ī : (zīrā-ki) gawāh,i auwal ādam,ī mu'tabar shararat wa bad-nihad,i mash,hur mī,bāsh,ad.
119. yih bāt sach hai sahī,; par adālat ke sāhib,oṇ ko chāhiye, ki bāhar ki bāt jo un ke kān meṇ pad,e us par dhokhā na khā,weṇ ; bal-ki jo gawāhī zāhir,an adālat meṇ un ke sāmhne guzre, us par-se insāf kar,en.	īn ki mī,gū,ī rāst wa durust,ast ; wa-līkin sāhib,ān,i adālat rā na ān-chi az khārij bi,shnaw,and bar ān shāyad, ki farīft,a shaw,and ; bal-ki az shahādat,i ki zāhir,an dar adālat pīsh,i īshān āyad, bar ān amal kun,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
120. Previous to the occasion of which you speak, had you ever heard reports about his ill usage of his wife?	૧૨૦. આ વાત જે તમે બોલોછો, તેની અગાઉ તમા રા સાંભળ્યામાં કદિ આવ્યું હતું, કે તે પોતાની બાયડી ની સાથે અયોગ્ય રીતે ચા લ્યો ?	ā vāt je tame bol,o chho, te nī-agā,u tām, ārā sāmbhal,yā mān kadi āv,yun ha,tun, ke te potā nī bāyadī nī-sāthe a-yogya rīt,e chāl,yo ?
121. Well, tell him, he shall not be punished; but if he again commits a similar offence, he cannot escape: it is his good character alone that saves him now.	૧૨૧. સારૂં, તેને કહો, કે તને શિક્ષા નહીં મલશે; પ ણ એવો વાંક જો ફરી તું કરીશ, તો છુટીશ નહીં: અ ને હમણા તું છુટયો તે મા ત્ર તારી (આગળી) સારી ચાલને લીધે છુટયો.	sārun, te ne kah,o, ke ta ne shikshā nahīn mal,she; pan evo vāṅk jo pharī tun kar,īsh, to chhuṭ,īsh nahīn: ane hamnā tun chhuṭ,yo te mātr tā rī (āglī) sārī chāl ne-līdhe chhuṭ,yo.
122. I have a mind to pardon this man; because, though it is quite clear that he is the actual perpetrator of the offence; still I am convinced he was instigated to it by some person who was interested in its commission.	૧૨૨. મારા મનમાં એમ આવેછે, કે હું આ શખ્સ નો ગુના માફ કરૂં; કાંજે જોકે ઉઘાડું માલુમ પડી આવેછે, કે બ્યચિત આ ગુ નાનો કરનાર તો એજ આ સામીછે; તોયપણ મને નિશ્ચ ય છે, કે જે શખ્સને એ કામ કરાવવાની ગરજ હતી, તેના શિખ્યા ઉપરથી તેણે એ ગુના કર્યો છે.	mā,rā man mān em āv,e chhe, ke hun ā shākhs no gunā māf kar,un; kān-je jo ke ughāḍ,un mālum pāḍ,ī-āv,e chhe, ke khachit ā gunā no kar,nār to e,j āsāmī chhe; toya-pan ma ne nishchaya chhe, ke je shakhs ne e kām karāv,vā nī garaj ha,tī, te nā shikhav,yā upar-thī te,ne e gunā kar,yo chhe.
123. Do you remember having said that on the night of the 25th ultimo, a man was waylaid on the road between Panwell and Poona; and that to all appearance, the act must have been committed by Police *peons*.	૧૨૩. તમને યાદછે, કે ત મે એમ બોલ્યા હતા, કે ગ યા મહિનાની પચીસમી તા રીખે રાતે ચોરાએ પનવેલ તથા પૂણાની વચ્ચેના માર્ગ માં સંતાઈ ને એક માણસને લૂટયો; અને એમ માલુમ પડતું હતું, કે એ કામ પો લીસના સિપાહિયોએ કર્યું હતું.	tam ne yād chhe, ke tame em bol,yā hā,tā, ke ga,yā mahinā nī pachīs,mī tārīkh,e rātre choro,e Panvel tathā Pūnā nī-vachche nā mārg mān santā,īne ek mānas ne lūṭ,yo; ane em mālum paḍ,tun ha,tun ke e kām *police* nā sipāhi,yo,e kar,yun ha,-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
120. yih bāt jo tum bol,te ho, is ke-āge kab-hī tum,hāre sun,ne meṇ ā,ya thā, ki us ne ap nī jorū se bad-sulūk,ī kī ?	ḳabl az wukū,i īn amr ki tū mī, gū,ī, hargiz shanīda,ī ki ū bā zan,i ḵhud bad-raftār,ī kard,a (bāsha,d) ?
121. achchhā, us,e kah,o, ki tum ko sazā na dī jā,egī ; lekin agar phir aisī taḳsīr kar,oge, to na bach, oge : aur ab-hī tum mahz ap nī (aglī) nek chāl ke sabab se bach,te ho.	bali, bi,gū ū rā, ki sazā na ḵhāh,ī yāft ; wa-līkin agar bār,i dīgar mur, takīb,i chunīn fi'l shawī, ḵhalāṣ,i mumkin nīst : zīrā-ki mahz,i nikū-raftārī,yi (sābik,i) tū tu rā dar īn waḳt rahā,ī dād,a.
122. me,re jī meṇ ā,tā hai, ki is shaḵhs ko mu'āf kar,uṇ ; kyūṇ-ki agar-chi sāf ma'lūm paḍ,ā, ki muḳarrar is gunāh kā kar,ne-wālā to wuh-ī hai, par mujh,e yaḳīn hai ki jis shaḵhs ko us kām ke kar, wā,ne kī ġharaz thī, us ke warġhalā, ne se us ne kiyā hai.	irāda dār,am, ki taksīr,i īn shaḵhs rā mu'āf kun,am ; bā-wujūd,i ān-ki bar man ḵhub ma'lūm,ast, ki mukassir,ast, wa-līkin az-ān-jā-ki bar man yakīn,ast ki sāhib-ġharaz,ī ū ra dar īn bāb taḥrīs kard,a, li-hāzā ū rā ạfw mī,kun,am.
123. tum ko yād hai, jo tum ne kah,ā thā, ki ga'ye mahīne kī pachīs-wīṇ tārīḵh kī rāt ko chor,oṇ ne ghāt kar,ke Panwel aur Pūne ke-dar-miyān raste par ek ādmī ko lūṭ,ā ; aur yūn ma'lūm ho,tā thā ki yih kām *police* ke sipāhi,yoṇ ne kīya.	ba ḵhātir dār,ī, ān-chi tū guft,a būd,ī, ki ba tārīḵh,i bīst-o panj,um,i māh,i guzasht,a ba waḳt,i shab shaḵhs,ī rā dar rāh,ī, ki mā-bain,i Panwel wa Pūna mī,bāsh,ad, duzd,ān kamīn kard,a ġhārat namūd, and ; wa zāhir,an chunān tasauwur mī,raft ki albatta sipāhi,yān,i *police* murtakib,i īn fi'l shud,a bāsh,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
124. He goes about in the bazar, falsely stating that I have beaten and otherwise ill used his son who is a horse-keeper in my service; and as this report is highly prejudicial to me, in as much as it prevents respectable men from entering my service; you must warn him to desist, otherwise I must prosecute him.	૧૨૪. તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે મેં તેના દિકરાને જે મારો ઘોડાવા ળોછે તેને મેં માર્યો અને દુ:ખ દીધું; અને એ વાત માં મને ઘણો અવગુણછે, કાંજે કોઈ આબરૂવાળો મા ણસ મારી ચાકરીમાં રહેવા ને આચકો ખાશે; માટે ત મારે તેને તાકીદ કરવી જોઈયે, કે એ વાત મેલીદે, નહીં તો મને તેની ઉપર ફ ર્યાદ કરવી પડશે.	te bajār mān juṭhuṇ bol,to phar,e chhe, ke meṇ te nā dikrā ne je mā,ro ghoḍā-vālo chhe te ne meṇ mār,yo ane dukh dī,dhuṇ; ane e vāt mān ma ne ghano av-gun chhe, kāṇ-je ko,ī ābrū-vālo mānas mā,rī chākrī mān rah,evā,ne āchko khā,she; māṭe tam,āre te ne tākīd kar,vī jo,īye, ke e vāt mel,ī-de, nahīṇ-to ma ne te nī-upar faryād kar,vī pad,she.
125. When he came near you, would he have struck you, had his hat not fallen off?	૧૨૫. જે વેળા તે તમારી સોડે આવી પહોંચ્યો, તે વે ળા જો તેની ટોપી પડી ન હીં ગઈ હોત, તો શું તે ત મને મારત?	je velā te tam,ārī soḍe āv,ī-pahoṇch,yo, te velā jo te nī ṭopī paḍ,ī nahīṇ ga,ī ho,t, to shuṇ te tam ne mār,at?
126. Should he have left the place before your reaching it, be sure to make inquiry concerning the circumstances attending his escape.	૧૨૬. તમે ત્યાં પહોંચો તે ની અગાઉ જો તે ત્યાંથી નિ કળી ગયો હોય, તો ખચિ ત તે બાબતની ચોકસી કર જો, કે તે શી રીતે નાસી ગયો.	tame tyāṇ pahoṇch,o te nī-agā,u jo te tyāṇ-thī niklī-ga,yo ho,ya, to khachit te bābat nī choksī kār,jo, ke te shī rīt,e nās,ī-ga,yo.
127. Are written agreements common, and are witnesses and signatures necessary?	૧૨૭. (આ દેશમાં) કબા લો લખી લેવા તથા લખી આપવાની ચાલ છે શું, અ ને તે ઉપર સાખ તથા સહી (બી) કરવી જોઇયે શું?	(ā desh māṇ) kabālo lakh,ī-le,vā tathā lakh,ī-āp,vā nī chāl chhe shuṇ, ane te upar sākh tathā sahī (bī) kar,vī jo,īye shuṇ?
128. What do you do with the money you receive on the mortgage of your land?	૧૨૮. તમે તમારી જમીન ઘરેણે મેલીને રૂપિયા જે લો છો, તેને શું કરોછો?	tame tam,ārī jamīn gharene mel,īne rūpiyā je lo chho, te ne shuṇ kar,o chho?
129. According to the agreement of the bond	૧૨૯. ગિરવી કબાલા ની બોલી પ્રમાણે તમારી	girvī kabālā nī bolī pramāne tam,ārī muddat

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
124. wuh bāzār meṇ jhūṭh-mūṭh bol,tā phir,tā hai, ki maiṇ ne us ke beṭe ko jo me,rā sā,īs hai mār,ā aur bad-sulūk,ī kī; aur yih bāt me,re hakk meṇ zabūn hai, kyūṇ-ki ko,ī ābrū-wālā shakhs me,rī naukar,ī meṇ ā,ne se ruk-jā,egā; is liye chāhiye ki tum us,e tākid kar,o, ki is bāt se hāth uṭhā,we, nahīṇ-to mujh,e us par faryād kar,nā paḍ,egā.	ū dar bāzār mī,gard,ad, wa ja'l mī,kun,ad, ki man pisar,i ū rā ki sā,is,i man mī,bāsh,ad zad,am wa āzār,ash namūd,am; wa chūn īn shuhra barā,i man bisyār zarar dār,ad, ba sabab,i ān-ki mard,um,i mu'tabar az naukari,yi man im, tinā' mī,numā,yand; banā-bar-īn bāyad tū ū rā khabar kun,ī, ki dast az īn ḥarakat bar-dār,ad, wa-illā lā-budd man ba-jihat,i ū nālish khāh,am kard.
125. jab wuh tum,hāre nazdīk ā-pahuṇch,ā, tab agar us kī ṭopī nahīṇ gir-paḍ,tī, to kyā wuh tum ko mār,tā?	āyā chūn ū ba tū nazdīk shud, agar kulāh,i ū bar zamīn na yuftād, a būd, tu rā zad,a būd?
126. tum,hāre pahuṇch,ne ke-āge agar wuh wahāṇ-se nikal-ga,yā ho, to us ke bhāg,ne kī bābat meṇ khūb pūchh-pāchh kījo, ki kis sūrat se bhāg,ā.	agar pīsh az-ān-ki tū ān-jā bi, rasī ū rafta bāsh,ad, ḥakīkat,i gurīkht,an,i ū rā khūb taḥḳīḳ kun.
127. (is mulk meṇ) kyā kabāla likh-le,ne de,ne kī chāl hai, aur us par shāhid,i aur sahīḥ (bhī) zarūr hai ki nahīṇ?	āyā kabāla nawisht,an (dar īn wilāyat) ma'mūl,ast, wa shahādat wa dast-khatt (ham) bar ān lāzim, ast yā na?
128. tum ap nī zamīn girau rakh, kar paisā jo le,te ho, so us,e kyā kar,te ho?	tū zamīn,i khud rā girau guzāsht, a wajh,ī ki mī,sitān,i, ān rā chi mī,kun,ī?
129. girau-nāme ke karār mūjib tum,hārī muddat pūrī hū,ī.	ba mūjib,i ḳarār-dād,i (īn) girau-nāma muddat munḳażī gash,a.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of mortgage, your time is out.	મુદ્દત પુરી થઈ.	purī tha,ī.
130. You must be punished for bringing such a false charge.	૧૩૦. એવો જુઠો દાવો ઉઠાવ્યો તે વિષે તમને શિક્ષા આપવી જોઈયે.	evo juṭho dāvo uṭhāv,yo te vishe tam ne shikshā āp,vī jo,īye.
131. When he struck you, why did you not make a complaint?	૧૩૧. જ્યારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે શા–સારૂ તમે ફર્યાદ નહીં કરી ?	jyāre te,ne tam ne mār,yo, tyāre shā-sārū tame faryād nahīṇ kar,ī ?
132. Since the *patel* died, who has filled his situation?	૧૩૨. જ્યારથી પટેલ મરણ પામ્યો, ત્યારથી તેનું કામ કોણ ચલાવેછે ?	jyār-thī paṭel maran pām,yo, tyār-thī te nuṇ kām kon chalāv,e chhe ?
133. Are there any great merchants in this district, and are their names written in your account book?	૧૩૩. શું આ પ્રગણાંમાં કોઈ મોટા વેપારીછે, અને તેઓનાં નામ તમારાં દફતર માં નોધેલાંછે ?	shuṇ ā praganāṇ māṇ ko,ī moṭā vepār,ī chhe, ane te,o nāṇ nām tam,ārāṇ daftar māṇ nodh,elāṇ chhe ?
134. He says one thing, and you say another.	૧૩૪. તે કંઈ કહેછે, અને તમે કંઈ કહોછો.	te kaṇ,ī kah,e chhe, ane tame kaṇ,ī kah,o chho.
135. I would not attend to his complaint.	૧૩૫. હું તેની ફર્યાદ સાંભળવાનો નહીં.	huṇ te nī faryād sāmbhal,vā no nahīṇ.
136. What was the subject of their conversation?	૧૩૬. તેઓ શી બાબતની વાતચીત કરતા હતા ?	te,o shī bābat nī vāt-chīt kar,tā ha,tā ?
137. I have told you all that happened from first to last.	૧૩૭. પ્રથમથી તે શેવટ લગી જે બન્યું, તે સઘળું મેં તમને કહી સંભળાવ્યું.	pratham thī te shevāṭ lagī je ban,yuṇ, te saghluṇ meṇ tam ne kah,ī sambhlāv,yuṇ.
138. He threatened him with many violent gestures.	૧૩૮. તેણે ઘણી ધિંગા–મસ્તી (*or*, ધાંધલ) કરીને તેને બિહિવડાવ્યો.	te,ne ghanī dhingā-mast,ī (*or*, dhāṇdhal) kar,īne te ne bihivḍāv,yo.
139. How do you know that this is the very man who struck you?	૧૩૯. તમે શા ઉપરથી જાણોછો, કે જે આસામીએ તમને માર્યો, તે એજ છે ?	tame shā upar-thī jāṇ,o chho, ke je āsāmī,e tam ne mār,yo, te e,j chhe ?
140. I recognized his voice whilst he was conversing with his companion.	૧૪૦. જ્યારે તે પોતાના સાથિયોની સાથે વાતચિત કરતો હતો, ત્યારે મેં તેનો સાદ ઓળખ્યો.	jyāre te potā nā sāthi,yo nī-sāthe vāt-chīt kar,to ha,to, tyāre meṇ te no sād olakh,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
130. aisī jhūṭhī tuhmat lagā,ne ke sabab se tum ko sazā diyā chāhiye.	az barā,i chunīn buhtān,i ja'l,ī ki kard,ī tu rā sıyāsat bāyad kard.
131. jab us ne tum ko mār,ā, kyūṇ tum ne faryād nahīṇ kī ?	chūn ū tu rā zād, cha-rā nālish na kardī ?
132. jab-se paṭel mar-ga,yā, tab-se us kā kām kaun chalā,tā hai ?	az wakt,ī ki *patel* (ya'nī ra,īs,i dih) murd, mansab,i ū rā ba ki dād,and ?
133. is pargane meṇ koī baḍe saudā-gar haiṇ, aur un ke nām tum,hāre daftar meṇ likh,e hū,e haiṇ ki nahīṇ ?	āyā dar īn ta,alluka tājir,ān,i mu'tabar hast,and, wa nām,hā,i īshān dar daftar,i tū sabt,ast yā na ?
134. wuh kuchh kah,tā hai, aur tum kuchh kah,te ho.	ū chīz,ī mīgū,yad, wa tū chīz,i dīgar mīgū,ī.
135. maiṇ us kī faryād sun,ne kā nahīṇ.	man mutahammil,i shikāyat,i ū na khāh,am shud.
136. un kī bāt-chīt kā mazmūn kyā thā ?	mazmūn,i guft-o-gū,i īshān chi būd ?
137. auwal se ākhir tak jo kuchh, hū,ā, so maiṇ ne tum se kah-sunā yā.	ān-chi wāki' shud,a min-al-badāya il,an-nihāya ba tū izhār kard,am.
138. us ne bahut-sī dhengā-mushṭī (*or*, dhāndhal) kar,ke us,e dhamkī dī.	ū ba ḥarakāt,i tund-o-tīz ū rā tahdīd kard.
139. tum kis tar,ḥ jān,te ho, ki yih wuh-ī ādmī hai jis ne tum ko mār,ā ?	tū chi-gūna mī,dān,ī ki īn ham-ān kas,ast ki tu rā zad ?
140. jab wuh ap ne sāthi,yoṇ ke-sāth bāt-chīt kar,tā thā, maiṇ ne us kī āwāz pahchān,ī.	dar wakt,ī ki ū bā rufaḳā,i khīsh guft-o-gū mī,kard, man sadā,i ū rā shināḵht,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
141. How long before that time, were you acquainted with him ?	૧૪૧. તેની અગાઉ તમે તેને ક્યારથી ઓળખતા હતા ?	te nī-agā,u tame te ne kyār-thī olakh,tā ha,tā ?
142. I have known him from his infancy, he lived for many years in my neighbourhood.	૧૪૨. હું તેને બાળ–પણથી ઓળખુછું, ઘણા વરસલગી તે મારા પડોસમાં રહેતો હતો.	huṇ te ne bāl-pan thī olkh,uṇ chhuṇ, ghanā varas lagī te mā,rā paḍos māṇ rah,eto ha,to.
143. Who was his companion, and how close were you to them, when you heard them conversing ?	૧૪૩. તેનો સંગતી કોણ હતો, અને જે વેળા તમે તે ઓને વાતચીત કરતાં સાંભળ્યા, તે વેળા તમે તેઓથી કેટલે છેટે હતા ?	te no saṇgtī koṇ ha,to, ane je velā tame te,o ne vāt-chīt kar,tāṇ sāmbhal,yā, te velā tame te,o thī keṭle chheṭe ha,tā ?
144. I do not know who was his companion, but they were distant about one or two paces from me.	૧૪૪. તેનો સાથી કોણ હતો તે હું જાણતો નથી, પણ તેઓ મારાથી એક યા બે ડગલાં વેગળા હતા.	te no sāth,ī kon ha,to te huṇ jāṇ,to na,thī, pan te,o mā,rā thī ek yā be ḍaglāṇ veglā ha,tā.
145. Can you tell me where the man went after striking you ?	૧૪૫. તમને માર્યા પછી તે ક્યાં ગયો તે તમે કહી શકશો ?	tam ne mār,yā pachhī te kyāṇ ga,yo te tame kah,ī shak,sho ?
146. He went straight away to his own house, and I followed him quietly so that he could not perceive me.	૧૪૬. તે પાધરો પોતાને ઘેર ગયો, અને હું ચુપા–ચુપ* (*or* છાનોમાનો) તેની પછવાડે ચાલ્યો, એવી રીતે કે તેણે મને દીઠો નહીં.	te pādhro potā ne gher ga,yo, ane huṇ chup-ā-chup* (*or*, chhā,no-māno) te nī-pachh,wāḍe chāl,yo, evī rīt,e ke te,ne ma ne dīṭh,o nahīṇ.
147. Was he constantly in view when you followed him to his house ; or did you for any short interval, lose sight of him ? tell truly.	૧૪૭. જ્યારે તમે તેની પછવાડે ગયા, ત્યારે તે તમારી નજરમાંનો નજરમાંજ હતો; અથવા લગરીક તમારી દૃષ્ટિ માંથી છુટ્યો કે નહીં ? ખરું બોલો.	jyāre tame te nī-pachhwāḍe ga,yā, tyāre te tam,ārī najar māṇ no najar māṇj ha,to ; athvā lagrīk tam,ārī drishṭi māṇ-thī chhuṭ,yo ke nahīṇ ? kharuṇ bol,o.

* Some abstracts are formed in Gujarati and Hindustani by repeating a word, with a slight alteration in the first letter or letters, to gratify the Indian taste for a sort of rhyming *jingle of sounds*, very much like the English expressions *hurly-burly*, *flip-flap*, *flim-flam* &c., as—

ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.
chup-a-chup.	chup-chap, silently.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
141. us se āge kab-se tum us,e pahchān,te the ?	pīsh az ān chand gāh mī,shud ki ū rā mī,shināk̲h̲t,ī ?
142. main us,e bach-pan se pahchān,tā hūn, wuh bahut baras tak me,re paḍos meṇ rah,tā thā.	man az aḥd,i tufūliyat ū rā mī, shināss,am, wa sāl,hā,i bisyār dar ham-sāya-gī,yi man sākin būd.
143. us kā sāth,ī kaun thā, aur jab tum ne un ko bāt-chīt kar,te sun,ā, tum un se kitnī dūr khaḍe the.	rafīk,i ū ki būd, wa dar wakt,i ki guft-o-gū,i īshān shanīd,ī ba chand ḳadam fāsil,a istād,a būd,ī ?
144. main us ke sāth,ī ko pahchān tā nahīṇ, par we mujh se ek yā do ḳadam dūr khaḍe the.	na mī,dān,am rafīk,i ū ki būd, wa-lik̲in fāsila,i īshān az man yak ḳadam bīsh na būd.
145. tum kah sak,te ho ki tum ko mār,ne ke-pīchhe wuh kahāṇ ga,yā ?	mī,tawān,ī guft ki ba'd az-ān-ki ū tu rā zad, ba ku-jā raft ?
146. wuh sīdhā ap ne ghar kī-taraf ga,yā, aur maiṇ chup-chāp' us ke-pīchhe ho-liyā, aisā ki us ne mujh,e nahīṇ dekh,ā.	ū rāst taraf,i k̲h̲āna,i k̲h̲ud raft, wa man ba āhista,gī,yi tamām aḳab,i ū raft,am, chunān-ki ū ma rā na dīd.
147. jab tum ne us kā pīchhā kiyā, wuh dā,im tum,hārī nazar meṇ thā ; yā koī dam tum,hārī nazar se ghā,ib hū,ā ? sach kah,o.	dar wakt,ī ki tū ba aḳab,i ū tā ba k̲h̲āna,i ū raft,ī, ū dā,im dar nazar,i tū būd ; yā ba andak zamān,ī az nazar,i tū gh̲ā,ib shud ? rāst bi,gū.

kapdan-lattan, rotli-botli, vat-chit, ulat-pulat, bhid-bhad,

kapde-vapde, clothes.
roṭi-boṭi, bread.
bat-chit, conversation,
ulat-pulat, topsyturvy.
bhid-bhad, crowd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
148. I cannot declare that I never missed him; for, sometimes we were separated at a considerable distance, but I very soon recovered sight of him after losing it for a short time.	૧૪૮. હું ચોકસ એમ ન હીં કહી શકતો કે તે કદિ મા રી નજરમાંથી છુટયો નહીં; કાંજે, કોઈ કોઈ વેળા અમે એક બીજાથી ઘણા વેગળા પડી જતા હતા, પણ થોડી વાર નજરથી છુટયા પછી તરત ફરી તે મારી નજરે પડયો.	huṇ chokas em nah kah,ī shak,ṭo, ke te ka mā,rī najar māṇ-t chhut,yo nahīṇ; kāṇ- ko,ī ko,ī velā ame bījā thī ghanā veg paḍ,ī-ja,tā ha,tā, p thoḍī vār najar t chhut,yā pachhī tar pharī te mā,rī naja paḍ,yo.
149. With what did he strike you?	૧૪૯. તેણે તમને શાથી માર્યો ?	te,ne tam ne shā t mār,yo ?
150. The night was dark and I could not discover exactly, but I believe it was a thick stick.	૧૫૦. રાત અંધારી હતી, માટે હું ચોકસ જોઈ શકયો નહીં, પણ હું ધારું છું કે એક મોટી લાકડી હતી.	rāt andhārī ha,tī, mā huṇ chokas joī shak, nahīṇ, pan huṇ dhār, chhuṇ ke ek moṭī lāk ha,tī.
151. Did you cry out when you were hurt by him?	૧૫૧. જયારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે તમે બુમ પાડી (હતી) કે નહીં ?	jyāre te,ne tam mār,yo, tyāre tame bu pāḍ,ī (ha,tī) ke nahīṇ ?
152. I cried out repeatedly, but no body came to assist me.	૧૫૨. મેં ઘણી વાર બુમ પાડી, પણ કોઈ મારી કુમકે આવ્યો નહીં.	meṇ ghanī vār bu pāḍ,ī, pan ko,ī mā kumak,e āv,yo nahīṇ.
153. If the prisoner had not imitated the example of his own brother in depriving his wife of life, he would not have been executed in the prime of youth.	૧૫૩. જો પેલો બંધવો પો તાના ભાઈની નકલ કરી પો તાની બાઈડીનો જીવ નહીં લેત, તો તરૂણ વયમાં ફાંસી નહીં જાત.	jo pelo bandh,vo po nā bhā,ī nī nakal ka īne potā nī bā,īḍī n jīv nahīṇ le,t, to tarı vaya māṇ phāṇs,ī nahi jā,t.
154. His complaint was for the purpose of traducing his character.	૧૫૪. તેણે તેની 'આબરૂ લેવા સારૂ ફર્યાદ કરીછે.	te,ne te nī ābrū le, sārū faryād kar,ī chhe.
155. If you had gone into the house, are you sure you would have been able to see him?	૧૫૫. જો તમે ઘરની અંદ ર ગયા હોત, તો નિશ્ચય તમે તેને દેખત શું ?	jo tame ghar nī-and ga,yā ho,t, to nishchay tame te ne dekh, shuṇ ?
156. Might it not	૧૫૬. શું બંધવો ઘરમાં	shuṇ bandh,vo gha

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
148. maiṇ yaḳīṇ,an kah nahīṇ sak,tā, ki wuh me,rī nazar se kab-hī nahīṇ chhuṭ,ā; kyūṇ-ki, kab-hī kab-hī ham,āre dar-miyān baḍā fāsil,a paḍ-jā,tā thā, par thoḍī der nazar se chhuṭ-jā,ne ke-b'ad turat wuh me,rī nazar paḍ,ā.	man iḳrār,ī īn amr na mī,tawān, am kard, ki ū hargiz az nazar,ī man ġhā,ib na gasht; zīrā-ki, gāh-gāh,ī dar-miyān,ī mā fāsil,a ba-ġhāyat ba'īd būd, ammā ba'd az-ān-kī zamān,ī ġhā,ib shud, ū bāz ba zūd,ī dar nazar,ī man uft,ād.
149. tum ko kāhe se us ne mār,ā?	ū tu rā bā chi chīz zad?
150. rāt andherī thī, aur maiṇ barābar dekh sak,ā nahiṇ, par maiṇ samajh,tā hūṇ, ki ek moṭī-sī lakḍī thī.	shab tārīk būd, wa yaḳīṇ,an ma'lūm,ī man na shud, mazinna ān ki chūb,ī zaḵẖīm,ī būd.
151. jab us ne tum ko mār,ā, tab tum pukār,e ki nahīṇ?	chūn ū tu rā zad, hā,i-hū,i kard,ī yā na?
152. maiṇ bār-bār pukār,ā, par koī me,rī madad ko nahīṇ ā,yā.	man chand bār hā,i-hū,i kard,am, wa-līkin hīch kas ba imdād,ī man na rasīd.
153. agar ḳaid,ī ap ne bhāg,ī kī pai-raw,ī kar,ke ap,nī jorū ko nahīṇ mār-ḍāl,tā, to jawān,ī ke bahār meṇ phāṇsī na pā,tā.	agar ān shaḵẖs,i ḳaid,ī dar kusht, an,i zan,i ḵẖud pai-raw,ī ba fi'l,i birādar,i ḵẖud na mī,kard, dar unfuwān,i jawān,ī maslūb wa ba halḳ āwīḵẖt,a na mī,shud.
154. us ne us par iṣ liye faryād kī hai, ki us kī ābrū meṇ baṭṭā lā,we.	ū maḥz barā,i ruswā,ī (wa iftizāḥ)i ū bar ū nālish namūd.
155. agar tum ghar ke-bhītar ga,ye ho,te, to kyā be-shakk us,e dekh, pā,te?	āyā agar tū andar,ūn,i ḵẖāna mī, raft,ī, yaḳīn,an ū rā mī,did,ī?
156. kyā yūṇ nahīṇ hū,ā ho,gā,	āyā mumkin na buwad, ki ḳaid,ī

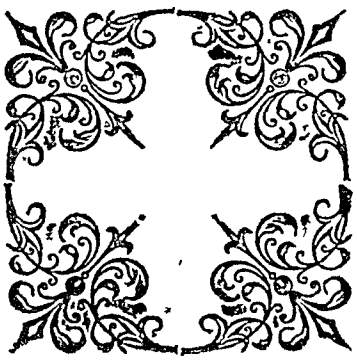
ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
have been possible for the prisoner to have been in the house without your seeing him ?	છતાં તમે તેને નહીં જુએા, એમ નહીં બન્યું હશે ?	mān chha,tān tame te ne nahīn ju,o, em nahīn ban,yun ha,she ?
157. Did he strike him with his open hand or double fist ?	૧૫૭. તેણે તેને લપડાક મારી (*or*, તમાચેા માર્યેા) કે ઠોંસેા (*or*, મુક્કી) ?	te,ne te ne lapḍāk mār,ī (*or*, tamācho mār,yo), ke ṭhoṇso (*or*, mukkī) ?
158. When you went into the house of the prisoner, was he in a state of intoxication ?	૧૫૮. જ્યારે તમે બંધવાનાં ઘરમાં ગયા, ત્યારે તે છાકટેા હતેા શું ?	jyāre tame bandh,vā nāṇ ghar mān gā,yā, tyāre te chhākṭo ha,to shun ?
159. On your telling the prisoner to go to the right about, did he refuse to do it ?	૧૫૯. જ્યારે તમે બંધવાને જમણીગમથી અર્ધું ચક્કર ફરવાને કહ્યું, ત્યારે તેણે એમ કરવાને ના પાડી શું ?	jyāre tame bandh,vā ne jamnī gam thī ardhun chakkar phar,vā ne kah,yun, tyāre te,ne em kar,vā ne nā-pāḍ,ī shun ?
160. The person of an embassador is inviolable.	૧૬૦. એલચીને જવાલ નથી. (*or*) એલચીને દુઃખ ન દેવાય. (*or*) એલચી અવધ્ય છે.	el-chī ne jawāl na, thī. (*or*) el-chī ne dukh na de,vāya. (*or*) el-chī a-vadhya chhe.
161. The more haste the less speed.	૧૬૧. ઉતાવળેા તે બાવરેા. (*or*) ધીરાં કામ સાહેબનાં, આકળાં કામ શૈતાનનાં.*	utāvlo te bāvro. (*or*) dhīrāṇ kām sāheb māṇ, āklāṇ kām shaitān nāṇ.*
162. Who BROKE this glass† ? it was not BROKEN last night when I saw it.	૧૬૨. આ કાચ† કેાણે ભાંગ્યેા ? ગઈ રાતે જારે મેં એને જોયેા હતેા, તારે ભાંગેલેા નહેાતેા.	ā kāch† ko,ne bhāṇg,yo ? ga,ī rāt,e jāre meṇ e ne jo,yo ha,to, tāre bhāṇg-elo na ho,to.
163. Who TORE the leaf of that book ? it was not TORN yesterday when I saw it.	૧૬૩. તે ચેાપડીનું પાનું કેાણે ફાડ્યું ? ગઈ કાલે જારે મેં એને દીઠું હતું, તારે ફાટેલું નેાહેાતું.	te chopḍī nun pānuṇ ko,ne phāḍ,yun ? ga,ī kāl,e jāre meṇ e ne dīṭh,un ha,tuṇ, tāre phāṭ,elun no ho,tuṇ.

* saburi kuni gar tu ra din buwad, ki *ta'jil kari shayatin* buwad—SA'DI.

	ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
†	Glass (*a hard transparent substance*).	kach.	kach. shisha.	shisha.
	Glass (*a small drinking vessel*).	*glass.*	*glass.*	*glass.* ab-gina.
	Glass (*a looking-glass*).	arsi.	a-ina.	a-ina.

PART V.

MERCANTILE PHRASES.

PART V.

MERCANTILE PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. How much per cent. interest do the bankers* of this country give ?	૧. આ દેશના સાહુકાર* લોકો શેંકડે† કેટલા ટકા‡ વ્યાજ આપેછે ?	ā desh nā sāhukār* lok,o shenkḍe keṭlā ṭakā‡ vyāj āp,e chhe ?
2. Nine per cent. (per annum,)† if you borrow ; but when you lend, you cannot get more than six per cent.	૨. જો વ્યાજે લેવા જશો, તો શેંકડે પોણો ટકો (દર મહિને)† આપવો પડશે ; પણ વ્યાજે આપવા જશો, તો અર્ધા ટકાથી વધારે નહીં મલશે.	jo vyāj,e le,vā ja,sho, to shenkḍe pono ṭako (dar mahine)† āp,vo pad, she ; pan vyāj,e āp,vā ja,sho, to ardhā ṭakā thī vadhāre nahīṇ mal, she.
3. How many bales of cotton§ were shipped yesterday ?	૩. ગઈ કાલે રૂની કેટલી ગાંસડી વાહાણ ઉપર ચઢી ?	ga,ī kāl,e rū§ nī keṭlī gāṇsḍī vāhān upar chaḍh,ī ?
4. Two hundred and fifty, and one hundred and fifty will go to-day.	૪. (ગઇ કાલે) હડી-સો ગાંસડી ગઈ, અને આજ દોહોડ-સો જશે.	(ga,ī kāl,e) haḍī-so gāṇsḍī ga,ī, ane āj dohoḍ-so ja,she.
5. What are the exports and imports, and what is the current coin of this place. [not ?	૫. આ બંદરમાં શો શો માલ આવેછે, અને શો શો માલ જાયછે, અને આ દેશ માં કયા પૈસાનું ચલણછે ?	ā bandar māṇ sho-sho māl āv,e chhe, ane sho-sho māl jāya chhe, ane ā desh māṇ kayā paisā nuṇ chalan chhe ?
6. Have you paid duty for these goods in the custom-house, or	૬. તમે આ માલની જકાત માંડવીમાં ભરીછે કે નહીં ?	tame ā māl nī jakāt māṇḍvī māṇ bhar,ī chhe ke nahīṇ ?
7. At what rate of exchange, did you get this bill ?	૭. તમે આ હુંડીનું હુંડિયામણ શું આપ્યુ ? (*or*) તમે આ હુંડી શા ભાવે લીધી ?	tame ā huṇḍī nuṇ huṇḍiyāman shun āp-yun. (*or*) tame ā huṇḍī shā bhāv,e līdhī ?
8. Have you made	૮. તમે તેની સાથે કાંઇ	tame te nī-sāthe kāṇ,ī

* The words *sahukár* and *sarraf* are synonymous. But *sarraf* also means a *money-changer*, vulgarly called a *shroff*, hence the Anglo-Indian term *shroffing*, which signifies the examining, sorting, and weighing the various sorts of coins, to fix each to its distinct species, discard the refuse, and settle the exchange or discount upon all, according to the price of the day, in order to establish the value in standard coins. The word *sarraf* or *shroff* is also applied to a *cashier* in Government Treasury, Mercantile Firms, and Joint Stock Companies. It may not be amiss to say in this place that the words *vatav* in Gujarati and *batta* in Hindustani denote *exchange* or *discount*.

‡ The Gujarati word *tako* (Hind. *taka*) literally signifies a copper coin equal to two, and in some places three, *pice*. In mercantile phraseology, however, it denotes

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. is mulk ke sarrāf saikḍe kitne ṭake† byāj de te haiṇ ?	tujjār,i īn wilāyat sad rūpiya rā chi-ḳadr sūd mī dih,and ?
2. agar paisā byājū loge, to saikḍe paunā ṭakā (har mahīne)† de nā paḍegā ; par agar byājū doge, to ādhe ṭake se ziyāda nahīṇ mil egā.	agar ḳarz bi,gīr,ī, sad rūpiya rā (māh,i)† si-rub' rūpiya mī,gīr,and ; ammā agar ḳarz bi,dih ī, bīsh,tar az nīm rūpiya na mi,dih and.
3. kal rū,iṣ kī kitnī gaṭhri,yāṇ jahāz par ga,īṇ ?	dī-ruz chand basta,i pambaṣ bar jahāz bār shud ?
4. (kal) aḍhā,ī-sau ga,īṇ, aur āj ḍeḍh-sau jā,eṇgīṇ ?	(dī-rūz) dū sad-o-pa,:jāh basta bār shud, wa im-rūz sad-o-panjāh bār ḳhāh,ad shud.
5. is bandar meṇ kyā-kyā māl ā,tā jā,tā hai, aur yahāṇ kaun-sā paisā chal,tā hai ?	chi ḳism az matā' dar īn bandar mī,āwar,and wa mī,bar,and, wa pūl,i rā,ij,i īn wilāyat chī,st ?
6. tum ne is māl kī zakāt furze meṇ dī hai ki nahīṇ ?	ushūr,i īn māl rā dar gumruk dāda,ī yā na ?
7. tum ne is hundī kā hundāwan (*or*, hundiyān) kyā diyā ? (*or*) tum ne yih hundī kis bhā,o se lī ?	īn barāt rā ba chi ḳīmat ḳhar, īda,ī ?
8. tum ne us ke-sāth kuchh ḳaul-	bā ū ḳarār madār,ī dāda,ī?

percentage; as *ek tako*, one per cent.; *be taka*, two per cent., and so on.

† By the native merchants, interest is computed in months; so that nine per cent. per annum is equal to ¾ per cent. per month; and six per cent., to ½ per month; as will appear by the translations above.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
§Cotton (*in capsule*).	dindva.		kuluza. janzagha.
Cotton (*raw*).	kapas.	kapas.	wish.
Cotto) (*carded*).	ru	rui.	mahluj. halij. pamba kutn.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
any agreement with him ?	બોલી કરીછે કે નહીં ?	bol,ī karī chhe ke nahīṇ ?
9. He is willing to allow five per cent. discount for ready money.	૯. જો રોકડાં નાણાં મળે તો તે શેંકડે પાંચ ટકા મેલી દેવાને રાજી છે.	jo rokḍāṇ nānāṇ mal,e to sheṇkḍe pāṇch ṭakā mel,ī-de,vā ne te rājī chhe.
10. It was a bill drawn upon me by my brother in favor of the Hon'ble Mr. Smith at six months' sight.	૧૦. મારા ભાઈએ એક હુંડી નામદાર સ્મિથ સાહેબ ના જોગની, છ મહિનાની મુદતની, મારા ઉપર લખી હતી.	mā,rā bhā,ī,e ek huṇḍī nām-dār Smith sāheb nā jog nī, chha mahinā nī muddat nī, mā,rā-upar lakh,ī ha,tī.
11. Not having sufficient funds of his in my hands to accept the bill, I did not honor it.	૧૧. મારી પાસે તેના રૂપિયા જેટલાકે હુંડીમાં લખેલા હતા તેટલા નોહોતા, માટે મેં તેની હુંડી શિકારી નહીં.	mā,rī-pāse te nā rūpiyā jeṭlā-ke huṇḍī māṇ lakh,elā ha,tā teṭlā no ho,tā, māṭe meṇ te nī huṇḍī shikār,ī nahīṇ.
12. What did you give in pledge for the money, you say, the banker advanced you yesterday ?	૧૨. તમે કહોછો, કે ગઈ કાલે સાહુકારે તમને રૂપિયા આપ્યા, તે ને-બદલે તમે સાહુકારને શી જીન્સ ધરેણે આપી ?	tame kah,o chho, ke ga,ī kāl,e sāhukār,e tam ne rūpiyā āp,yā, te ne-badle tame sāhukār ne shī jins gharene āp,ī ?
13. I mortgaged my house to Mr. Jones.	૧૩. મેં મારૂં ઘર જોન્સ સાહેબ ની–પાસે ધરેણે મેલ્યું.	meṇ mā,ruṇ ghar Jones sāheb nī-pās,e gharene mel,yuṇ.
14. Show me my account, as I wish to see whether there is a balance in my favor.	૧૪. મારૂં ખાતું મને દેખાડો, કે હું જોઉં, તેમાં મારી કાંઈ બાકી નિકળે છે કે નહીં.	mā,ruṇ khātuṇ ma ne dekhāḍ,o, ke hūṇ jo,ūṇ, te māṇ mā,rī kāṇ,ī bākī nikl,e chhe ke nahīṇ.
15. Buy me ten yards of (broad) cloth, I will pay; you for it to-morrow but do not come yourself for it. (See p. 90, Note*).	૧૫. મા રે–સારૂ દસ વાર બનાત વેચાતી–લો, તેના પૈસા કાલે હું તમને આપીશ; પણ તમે પોતે માગવા આવશો માં.	mā,re-sārū das vār banāt vech,ātī-lo, te nā paisā kāl,e huṇ tam ne āp,īsh ; pan tame pote māg,vā āv,sho māṇ.
16. A ship is expected daily.	૧૬. લોક ધારેછેકે આજ કાલ કોઈ વાહાણ આવ્યામાં. (*or*) જે દિવસ જાયછે તેમાં એક વાહાણ આવવાની વકી રાખ્યામાં આવેછે.	lok dhār,e chhe ke āj kāl ko,ivāhān āv,yā māṇ. (*or*) je divas jā,ya chhe te māṇ ek vāhān āv,vā nī vakī rākh,yā māṇ āv,e chhe.
17. Your claim of one	૧૭. તમારો સો રૂપિયાનો	tam,āro so rūpiyā no

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
o-karār kiyā hai ki nahīṇ ?	
9. naḳd paisā miḷe to saikḍe pāṇch rūpaye chhoḍ-deṇe par wuh rāẓī hai.	agar pūḷi naḳd biḍihī, ū rāẓi ast, ki sad rūpiya tā panj rūpiya tanzīl kuṇad.
10. ek hunḍī nām-dār Smith sāhib ke jog kī, chha mahīne kī muddat kī, meṛe bhāī ne mujh par likh-bhejī thī.	barāṭi būd ki birādari man ba nāmi janābi wālā nisāb Smith sāhib, ba mauḍi shash māh, hawāla, man kardi būd.
11. meṛe hāth meṇ us kā paisā jitnā-ke hunḍī meṇ likhā thā utnā na thā, is-liye maiṇ ne us kī hunḍī sakārī nahīṇ.	chūn-ki tankhāhi ū ba kadri barāṭi ū dar pīshi man na būd, barāṭi ū rā wā-zadam.
12. tum bolte ho, ki sarrāf ne kal tumheṇ paisā diyā, us ke girau meṇ tum ne use kyā diyā ?	pūlī ki mīgūī dī-rūz sarrāf ba tū dād, tū dar iwazi ān nazdi sarrāf chi chīz girau guzāshtī ?
13. maiṇ ne ap nā ghar Jones sāḥib ke-pās girwī rakhā.	man khānai khudam rā pīshi Jones sāḥib rahn guzārdam.
14. meṛā khātā mujhe batāo, tā-ki maiṇ dekhūṇ, us meṇ kuchh meṛī bāḳī nikaltī hai ki nahīṇ.	muhāsabai man ba man binumā, tā bibīnam, ki tatammai talabi man chi chīzast.
15. das gaz bānāt meṛe-liye mol-lo, us kā paisā kal maiṇ tumheṇ dūṇgā ; par tum āp māngne ko mat āiyo.	dah zar' māhūt barāi man bi khar, fardā kīmatash rā ba tū khāhiam dād ; zarūr ba āmadan, tū nīst.
16. jo din jātā hai so kisū jahāz ke āne meṇ. (*or*) log muntazir hain ki ek jahāz āj kal ā-pahuṇche.	mardum muntazirand ki jahāzī im-rūz wa fardā birasad.
17. tumhārā sau rūpaye kā da'wā	iddi'āi sad rūpiyai turā ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
hundred Rupees has been compromised for fifty five Rupees.	દાવો પંચાવન રૂપિયામાં માંડી વાળ્યો છે.	dāvo panchāvan rūpiyā mān māṇḍī-vāl,yo chhe.
18. Whenever a vessel is to sail for China, let me know without delay.	૧૮. જ્યારે કોઈ વાહાણ ચીન ખાતે જનાર હોય, ત્યારે મને તરત ખબર આપ જો.	jyāre ko,ī vāhān Chīn khāte janār ho,ya, tyāre ma ne tarat khabar āp,jo.
19. How long will the matter stand thus?	૧૯. આ બાબત ક્યાં સુધી એમ-ની-એમ રહેશે?	ā bābat kyāṇ-sudhī em-nī-em rah,eshe?
20. I am a retailer of merchandise of all sorts.	૨૦. હું હર-એક જીન્સ ફુટકલ,(*or*, પરચુરણ) વેચું છું.	huṇ har-ek jins phuṭ kal (*or*, parchuran) vech,uṇ chhuṇ.
21. He is a wholesale dealer.	૨૧. તે જથા (*or*, સાટાં)-બંધ વેચનાર છે.	te jathā (*or*, sāṭāṇ)-bandh vech,nār chhe.
22. What do you think of the flavour of this tea?	૨૨. આ ચા નો સ્વાદ તમને કેવો લાગે છે?	ā chā no svād tam ne kevo lāg,e chhe?
23. I have let my house to Mr. John for three hundred Rupees per month.	૨૩. મેં મારું ઘર મહિના ના ત્રણસો રૂપિયા ભાડું ઠરાવીને જોન સાહેબને ભાડે આપ્યું છે.	meṇ mā,ruṇ ghar mahinā nā tran so rūpiyā bhāḍuṇ ṭharāv, ine John sāheb ne bhāḍe āp,yuṇ chhe.
24. I have rented a house from him at two hundred Rupees per annum.	૨૪ વરસ એક ના બસેં રૂપિયા ભાડું ઠરાવીને મેં એક ઘર તેની પાસેથી ભાડે લીધું છે.	varas ek nā baseṇ rū, piyā bhāḍuṇ ṭharāv,ine meṇ ek ghar te nī-pāse thī bhāḍe līdhuṇ chhe.
25. I have a piece of uncultivated ground in the fort.	૨૫ કિલ્લામાં એક કકડો પડત ભોંયનો મારી પાસે છે.	killā māṇ ek kakḍo paḍat bhoṇya no mā,rī-pāse chhe.
26. This bill has six months to run.	૨૬ આ છ મહિનાની મુદ્દતની હુંડી છે.	ā chha mahinā nī muddat nī huṇḍī chhe.
27. He assigned his debt to Mr. John.	૨૭. તેણે પોતાનાં દેવાંનો હવાલો જોન સાહેબ ઉપર આપ્યો.	te,ne potā nāṇ devāṇ no havālo John sāheb upar āp,yo.
28. Cotton is the staple commodity of Bombay.	૨૮. મુંબઈમાં મોટા-માં-મોટો ધંધો રૂનો છે. (*or*, રૂ, વેપારની મુખ્ય જીન્સ છે.	Mumba,ī māṇ moṭā-māṇ-moṭo dhandho rū no chhe. (*or*) rū, vepār nī mukhya jins chhe.
29. He sold all his	૨૯. તેણે પોતાનો સઘળો	te,ne potā no saghlo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
pachpan rūpayoṇ par faisala hūā hai. (*or*, mānḍvāl̤ā hai).	panjāh-o-panj rūpiyā guzarāṇ̤da, am.
18. jab koī jahāz Chīn ko jā,we, mujh,e turat k̲habar kījo.	har-gāh jahāz,ī ba samt,i Chīn rawān,a shaw,ad, ma rā ba zūd,ī k̲habar kun.
19. yih bāt kab-tak yūṇ-hīṇ rah, egī ?	īn amr tā kai bar ham-īn minwāl k̲hāh,ad mānd ?
20. maiṇ har ḳism kī jins kā phuṭkar (*or*, parchūṭan) bech,ne-wālā hūṇ.	man har ḳism jins rā k̲hurd,a mī,farūsh,am. (*or*) man pīla-war,am, māl,i juz,ī mī,farūsh,am. (*or*) man k̲hurd,a farūsh,am.
21. wuh ek-rakam (*or*, yak-musht) bech,ne-wālā hai.	ū tājir,īst ki māl,i kull,ī mī,far, ūsh,ad. (*or*) ū jumla farūsh,ast.
22. is chā kā maza tum,hārī dānisṭ meṇ kaisā hai ?	īn chā,i dar mazāḳ,i tū chi ta'm dār,ad ?
23. maiṇ ne ap nā ghar mahīne ke tīn sau rūpaye muḳarrar kar,ke John sāḥib ko kirāye se diyā hai.	man k̲hāna,i k̲hud rā ba fulān,ī az ḳarār,i māh,i sī-sad rūpiya ba kirāya dāda,am.
24. baras ke do sau rūpaye muḳarrar kar,ke maiṇ ne ek ghar us ke-pās-se kirāye liyā hai.	man k̲hāna,i ū rā az ḳarār,i sāl,ī du-wīst rūpiya kirāya karda,am.
25. ḳil'e meṇ ek k̲hālī zamīn kā ṭukḍā me,re-pās hai.	yak kit,a zamīn,i ma.k̲hrūb,a dar-ūn,i ḳal,a dār,am.
26. yih chha mahīne kī muddat kī hunḍī hai.	īn barāṭ,īst ba wa'da,i shash māh.
27. us ne ap,ne ḳarz kā ḥawāla John sāḥib par diyā.	ū bi,dih,i k̲hud rā ḥawāla ba fulān,ī kard.
28. Mumba,ī meṇ sab se rūī kā baḍā baipār chal,tā hai. (*or*) rūī, baipār kī asl jins hai.	dar Mumba,ī dād-o-sitad,i pamba az hama chīz ziyād,tar,ast. (*or*) maḥlūj, jins,i ṣmda,i tijārat,ast.
29. us ne ap,nī sārī rūī mūdal	ū tamām,īyi pamba,hā,i k̲hūd rā

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cotton at prime cost.	રૂ લીધેલે (*or*, મુદ્દલ ; *or* ખરીદ) ભાવે વેચી-નાખ્યો.	rū līdhele (*or*, muddal ; *or*, kharīd) bhāv,e vech, ī-nākh,yo.
30. Here are a thousand Rupoes, will you place them to my credit.	૩૦. આ એક હજાર રૂપિયા લો, અને મારે ખાતે જમે કરો.	ā ek hajār rūpiyā lo, ane mā,re khāte jame kar,o.
31. Will you give the Hon'ble John Smith a thousand Rupees and place them to my account.	૩૧. નામ-દાર જાન સ્મિથ સાહેબને એક હજાર રૂપિયા આપીને મારે ખાતે ઉધારો.	nām-dār John Smith sāheb ne ek hajār rūpiyā āp,ine mā,re khāte udhār,o.
32. That man has arrived, and has brought your Rupees.	૩૨. પેલો માણસ આવી-પહોંચ્યો, અને તમારા રૂપિયા લાવ્યો છે.	pelo mānas āv,ī-pahunch,yo, ane tam, ārā rūpiyā lāv,yo chhe.
33. You must get these things on credit, if you have not sufficient money to pay for them now.	૩૩. જો હમણા તમારી પાસે પુરતું નાણું ન હોય, તો આ જીન્સ ઉધાર લેવી જોઈયે.	jo hamnā tam,ārī pāse purtuṇ nānuṇ na ho,ya, to ā jins udhār le,vī jo,īye.
34. He wishes to insure his ship for 40,000 Rupees, but the underwriters ask too high a premium.	૩૪. તે ઇચ્છે છે, કે પોતાનાં વાહાણ ઉપર ચાલીસ હજાર રૂપિયાનો વીમો ઉતારે, પણ વીમા-વાળા શેંકડે ઘણા ટકા માગે છે.	te ichh,e chhe, ke potā nāṇ vāhān upar chālīs hajār rūpiyā no vīmo utār,e, pan vīmā-vālā sheṇkḍe ghanā ṭakā māg,e chhe.
35. They cost on an average three hundred Rupees each.	૩૫. હિસાબની ભાંજણી ભાંજી જોતાં (*or*, સરા-સરી હિસાબે) હર-એક જીન્સ ત્રણ-ત્રણ-સો રૂપિયે પડી (છે).	hisāb nī bhāṇj,nī bhāṇj,ī jo,tāṇ (*or*, sar-ā-sar,ī hisāb,e) har-ek jins tran-tran-so rūpiye paḍ,ī (chhe).
36. He drew on me one bill at sight, and another at ten days' sight.	૩૬. તેણે મારા ઉપર એક હુંડી દર્શની લખી, અને બીજી દસ દિવસની મુદ્દતની.	te,ne mā,rā-upar ek huṇḍī darshan,ī lakh,ī, ane bīj,ī das divas nī muddat nī.
37. A merchant lately failed for eight *lakhs* of Rupees, and it is likely that he will only pay 4 annas in the Rupee.	૩૭. થોડા દિવસ ઉપર એક વેપારીએ આઠ લાખ રૂપિયાનું દેવાળું કાહાડ્યું, અને મારા ધાર્યા પ્રમાણે રૂપિયાના ચાર આના આપશે.	thoḍā divas upar ek vepārī,e āṭh lākh rūpiyā nuṇ devāluṇ kāhāḍ,yuṇ, ane dhār,yā pramāne rūpiyā nā chār ānā āp,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bhā,o (*or*, asl kharīd ; *or*, kharīd ke mol) se bech-ḍālī.	ba māya-kārī farūkht.
30. ye hazār rūpaye haiṇ, so tum mere khāte jam' karo.	īn hazār rūpiya rā bigīr, wa dar jam,i man biyāwar.
31. nām-dār John Smith sāhib ko ek hazār rūpaye de,kar mere khāte udhār likho.	yak hazār rūpiya ba janāb,i jalāl,at ma,āb *John Smith* sāhib bi, dih, wa dar makhārij,i man ḥisāb kun.
32. wuh ādmī ā-pahuṇch,ā, aur tum,hāre rūpaye lā,yā hai.	ān shakhs rasīda, wa pūl,i shumā rā āward,a.
33. agar ab-hī tum,hāre-pās bas paisā nahīṇ, to in chīz,oṇ ko udhār mol-līyā chāhiye.	agar bi,l-fi'l pūl ba ḳadr,i iḥtiyāj maujūd na dārī, īn asbāb rā bāyad ba nasi,ya bigīrī.
34. wuh chāh,tā hai, ki ap,ne jahāz par chālīs hazār rūpaye kā bīma utār,e, par bīme-wāle saikḍe bahut paisā māng,te haiṇ.	ū mīkhāh,ad, dar jahāz,i khud chihl hazār rūpiya rā *bīma* kun,ad, wa-līkin arbāb,i *bīma* mīkhāh,and ziyād,tar az muta'ārif ḥaḳḳ-us-sa'i bigīr,and.
35. sar-ā-sar,ī ḥisāb se har-ek jins tīn-tīn-sau rūpaye par paḍī (hai).	ala,s-sawīyat (*or*, ba'd az-ān-ki sawīyat kard,am), har-yak az ajnās ba sī-sad rūpiya mī,uft,ad.
36. us ne mujh par ek darsanī hundī likhī, aur dūsrī das din kī muddat kī.	ū yak barāt,i bī muddat bar man nawisht, wa dīgar muddat,i dah rūz,a.
37. thoḍe din se ek baipārī ne āṭh lākh rūpaye kā dewālā nikāl,ā, aur aghlab hai ki rūpiye meṇ chār āne de,gā.	chand'yaum ḳabl tājirī ḥasht *lakh* rūpiya war-shikast, wa mazinna ān-ki ba sāḥib,ān,i talab rūpiya,i chahār āna 'ā,id shaw,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
38. That man wishes to lend me five hundred Rupees at nine per cent. interest (per annum), and a premium of sixty Rupees; and the debt be repaid by instalments.	૩૮. પેલો શખ્સ મને પાંચ-સો રૂપિયા વ્યાજે આપવા માગેછે, એવી બોલીથી કે (દર મહિને) શેંકડે પોણો ટકો વ્યાજ અને સાઠ રૂપિયા મંડામણી લેવી; અને નાણાં ખાંધાં બાંધીને પાછાં આપવાં.	pelo shakhs ma ne pāṇch-so rūpiyā vyāj,e āp,vā māg,e chhe, evī bol,ī thī ke (dar mahine) sheṇkḍe pono ṭako vyāj ane sāṭh rūpiyā manḍām,nī le,vī; ane nānāṇ khāṇḍhāṇ bāndhī,ne pāchhāṇ āp,vāṇ.
39. I am bound to pay the amount of this bill, because I became responsible for it.	૩૯. આ હુંડીનાં નાણાં મને આપવાં પડશે, કાં-જે તેનો જોખમ મેં મારા ઉપર લીધોછે.	ā hunḍī nāṇ nānāṇ ma ne āp,vāṇ paḍ,she, kāṇ-je te no jokham meṇ mā,rā-upar līdho chhe.
40. The cloth (*fabric of wool*) which I purchased from you some time ago, is twice the width of that which I bought from him.	૪૦. પેલી બનાત (*or*, સકલાત) જે થોડા દહાડાપર મેં તમારી પાસેથી વેચાતી લીધી હતી, તેની પોળાઈ આ બનાત જે મેં તેની પાસેથી લીધી, તે કરતાં બમણી છે.	pelī banāt (*or*, saklāt) je thoḍā dahāḍā par meṇ tam,ārī pāse-thī vech,ātī līdhī ha,tī, te nī polā,ī ā banāt je meṇ te nī-pāse-thī līdhī, te kartāṇ bamnī chhe.
41. How much pure gold, and how much alloy is there in this coin?	૪૧. આ સિક્કામાં ચોખ્ખું સોનું (*or*, કુંદન) કેટલું છે, અને ભેળ-સેળ કેટલી છે?	ā sikkā māṇ chokh-khuṇ sonuṇ (*or*, kundan) keṭluṇ chhe, ane bhel-sel keṭlī chhe?
42. Deducting this from the amount, what will be the balance?	૪૨. આ રકમમાંથી આટલા બાદ કર્યા પછી બાકી કેટલી રહેછે?	ā rakam māṇ-thī āṭlā bād kar,yā pachhī bākī keṭlī rah,e chhe?
43. What goods generally come in your ship?	૪૩. તમારાં વાહાણમાં ઘણો-ખરો કઈ જાતનો માલ આવેછે?	tam,ārāṇ vāhāṇ māṇ ghano-kharo ka,ī jāt no māl āv,e chhe?
44. When you bought this merchandize, was this man your partner or not?	૪૪. જ્યારે તમે આ જીન્સ ખરીદ કરી, ત્યારે આ શખ્સ તમારો પંત્યાળો હતો કે નહીં?	jyāre tame ā jins kharīd kar,ī, tyāre ā shākhs tam,āro pantyālo ha,to ke nahīṇ?
45. Last year the supply of cotton was	૪૫. ગયે વરસ રૂ થોડો આવ્યો હતો.	ga,ye varas rū thoḍo āv,yo ha,to.

* The Arabic words *mablagh* and *waz*,' tho' used in Hindustan proper, are too difficult to be understood by the bulk of the people in this part of India. The corresponding

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
38. wuh shakhs mujh,e pān-sau rūpaye byājū diyā chāh,tā hai, is iḳrār se ki (har mahīne) saikḍe paune ṭake kā byāj aur sāṭh rū, pay emandā,onī (*or*, bakhshish) le,we ; aur ḳarz haft,a-band,ī se adā kiyā jā,we.	fulān kas mī,khāh,ad pān-sad rūpiya ba tarīḳ,i ḳarz ba man bi,dih,ad, az ḳarār,i ān-ki sad rūpiya rā (māh,ī) si rub' rūpiya sūd bi,gīr,ad, wā shast rūpiya *mandōo,ni* ; wa tan,khāh,i ḳhud rā az ḳarār,i ḳist bāz-yāft kun,ad.
39. is hundī ;ke paise mujh,e adā kār,ne paḍ,enge, kyūṇ-ki is kī zamān,at me,re sir par hai.	wajh,i īn barāt rā man bāyad adā kun,am, zīrā-ki zāmin shuda,am.
40. wuh banāt jo āge main ne tum se mol-lī thī, so is ḳanāt se jo main ne us se lī, du-ganī chaudī hai.	māhūt,i ki man pīsh az īn az tū ḳharīd,a būd,am, arz,ash dū barābar,i īn māhūt mī,bāsh,ad, ki az ū ḳharīd,am.
41. is sikke men ḳhālis sonā (*or*, kundan) ketā hai, aur āmez,ish (*or*, milaunī) ketī hai ?	dar in sikka chi-ḳadr zar,i ḳhālis hast, wa maghshūsh chi-ḳadr mī bāsh,ad ?
42. is mablagh* men-se itnā waz'* kar,ne ke-ba'd kitnā bāḳī rah,tā hai ?	az īn waj,h īn-ḳadr waz' kun, wa bi,bīn, mā-baḳī chi-ḳadr mī,mān,ad.
43. tum,hāre jahāz men aksar kyā māl ā,tā hai ?	dar jahāz,i shumā aksar,i auḳāt chi jins mī,ā,yad ?
44. jab tum ne yih jins mol-lī, tab us men is shakhs kī sharākat thī ki nahīṇ ?	dar waḳt,ī ki īn ajnās rā ḳhar,īd namūd,ī, ḳarār,i sharākat bā īn shaḳhs dād,a būd,ī yā na ?
45. ga,ye baras rūī thoḍī ā,ī thī.	sāl,i guzasht,a pamba kam,tar āmad,a būd.

easy words for the same are *rah,am* and *bad lar-na*.—*See Ta'lim Nama*, by Muhammad Ibrahim Makba Esq.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
small.		
46. In China the opium market is very dull, but the cotton one is very brisk.	૪૬. ચીનમાં અફીણનું બજાર ઘણું મંદું (*or*, નર્મ) છે, પણ રૂનું બજાર ઘણું તેજી (*or*, ગર્મ) છે.	Chīn mān aphīn nun bajar ghanun manduṇ (*or*, narm) chhe, pan rū nun bajār ghanun tejī (*or*, garm) chhe.
47. Do you know how the cotton sold last year?	૪૭. તમને માલુમ છે કે ગયે વરસ રૂ શા ભાવે વેચાયો હતો?	tam ne mālum chhe ke ga,ye varas rū shā bhāv,e vechā,yo ha,to?
48. What is the reason that cotton was so dear last year?	૪૮. ગયે વરસ રૂ એટલો મોંઘો કેમ હતો?	ga,ye varas rū eṭlo mogho kem ha,to?
49. Was it in consequence of a bad crop, or that less was brought than usual?	૪૯. પાક બિગડયાને લીધે એમ બન્યું, અથવા-કે માલ સદાના કરતાં થોડો આવ્યો હતો?	pāk bigad,yā ne-līdhe em ban,yuṇ, athvā-ke māl sadā nā-kartāṇ thoḍo āv,yo ha,to?
50. Is there much smuggling carried on in this country among the merchants?	૫૦. આ દેશમાં વેપારી લોકો વચ્ચે દાન-ચોરીનું કામ ઘણું ચાલેછે શું?	ā desh mān vepār,ī lok,o vachche dān-chor,ī nun kām ghanun chāl,e chhe shun?
51. What trade is chiefly carried on between Bombay and China?	૫૧. મુંબઈ તથા ચીનની વચ્ચે મોટા-માં-મોટો વેપાર કઈ જીન્સનો ચાલેછે?	Mumba,ī tathā Chīn nī-vachche moṭā-mān-moṭo vepār kā,ī jins no chāl,e chhe?
52. Is the demand for cotton great in China, or in England?	૫૨. રૂનો ખપ ચીનમાં ઘણોછે, કે ઇંગલંડમાં?	rū no khap Chīn mān ghano chhe, ke England mān?
53. In what manner is cotton stored before it is screwed, and how do they preserve so bulky and combustible a commodity from the weather?	૫૩. શિકંજામાં દાબ્યાની આગમજ રૂને શી રીતે વખારમાં ભરેછે, અને એવી મોટી ભારે સળગી ઉઠે એવી જીન્સને હવાથી શી રીતે સંભાળી રાખેછે?	shikanjā mān dāb,yā nī-āgmaj rū ne shī rīt,e vakhār mān bhar,e chhe, ane evī moṭī bhāre salg,ī uṭh,e evī jins ne havā thī shī rīt,e sambhāl,ī rākh,e chhe?
54. What was a *sikka** Rupee worth?	૫૪. એક સિક્કા* રૂપિયા નો ભાવ કેટલો હતો?	ek sikkā* rūpiyā no bhāv keṭlo ha,to?

* The Calcutta *Sikka* Rupee was worth two shillings, and the silver of it was better than English standard silver by $2\frac{3}{4}$ pence the ounce. The Government regulations passed in May 1793. required that it

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
46. Hīn meṇ afīm kā bāzār bahut ṭhanḍ hai, par rūṭ kā bahut garm.	dar Chīn bāzār,ī tiryāk bisyār kasād mī,bāsh,ad, wa-likin bāzār,ī pamba bisyār rawāj,ast.
47. tum jān,te ho ki ga,ye baras rūṭ kis bhā,o se bik,ī thī ?	mī,dān,ī sāl,i guzasht,a pamba ba chi ḳimat ba farūsh ras,īd ?
48. kyā sabab thā ki ga,ye baras rūṭ itnī mahangī thī ?	sāl,i guzasht,a chi-rā pamba īn-ḳadr girān shud,a būd ?
49. khet,ī bigaḍ-jā,ne ke-sabab yūṇ hū,ā, yā-kī māl jo sadā ā,tā hai us se thoḍā ā,yā thā ?	āyā ba sabab,i zāyi' shud,an,i zirā,at būd, yā ān-ki māl kam,tar āward,a būd,and ?
50. is mulk meṇ baipār,ī log zakāt kī bahut-sī chor,ī kar,te haiṇ ki nahīṇ ?	āyā tujjār,i īn wilāyat dar gumruk-khāna dar adā,i maḥṣūl duzd,ī mī,kun,and ?
51. Mumba,ī aur Chīn ke-dar-miyān kis jins kā baḍā baipār chal,tā hai ?	dar tijārat,i Chīn bā Mumba,ī kudām jins ṿmda,i tijārat,ast?
52. Chīn meṇ rūṭ kā khap (*or*, dar-kār ; *or*, kharch) ziyād,a hai, yā England meṇ ?	dar Chīn bīsht,ar pamba rā tālib,and, yā dar England ?
53. shikanje meṇ dāb,ne ke-āge rūṭ ko bakhār (*or*, koṭhī) meṇ kis-tar,ḥ bhar,te haiṇ, aur aisī moṭī bhārī jasīm soz,anda jins ko hawā se kis-tar,ḥ sambhāl rakh,te haiṇ ?	pish,tar az-ān-ki pamba rā shikanja kun,and, dar ambār chi-gūna mī,guzār,and, wa chunīn jins,i jasīm,i tūfāl,i ātash-gīr (*or*, jins,i ẓaīm-ul-jussa,i subuk wazn,i pūk) rā az āsīb,i hawā chi-gūna nigah dār,and ?
54. ek sikka* rūpiye kā bhā,o kitnā thā ?	ḳīmat,i yak *sikka** rūpiya chand būd ?

should weigh 179$\frac{2}{3}$ grains (Troy wt.). The word *rupee* is differently pronounced by people of different provinces, thus—rūpīyo, rūpiyo, rupīyo, rūpīya, rūpiya, rūpayā, rūpai, and so on.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
55. Last year how much corn was produced in that district ?	૫૫. ગયે વરસ પેલાં પ્રગણાંમાં કેટલો અનાજ પાક્યો હતો ?	ga,ye varas pelāṇ praganāṇ māṇ keṭlo anāj pāk,yo ha,to ?
56. How many Rupees did you give in part payment* of this bond ?	૫૬. આ ચિઠ્ઠીને પેટે* તમે કેટલા રૂપિયા આપ્યા ?	ā chiṭṭhī ne-peṭ,e*tame keṭlā rūpiyā āp,yā ?
57. What property did he leave on trust with you ?	૫૭. તેણે તમારી પાસે શો માલ અમાનત મેલ્યો હતો ?	te,ne tam,ārī-pāse sho māl amān,at mel,yo ha,to ?
58. What time would you take to clear off the whole demand ?	૫૮. સઘળાં નાણાં ભરી-આપતાં તમને કેટલા દિવસ લાગશે ?	saghlāṇ nānāṇ bhar,ī-āp,tāṇ tam ne keṭlā divas lāg,she ?
59. By all means settle my account.	૫૯. ગમે તે કરીને પણ મારો હિસાબ ચુકાવી આપો.	[āp,o. gam,e te kar,īne pan mā,ro hisāb chukāv,ī
60. Did the ship arrive at her destination ?	૬૦. પેલું વાહાણ જે જગા જવાનું હતું ત્યાં પહોંચ્યું કે નહીં ?	pelun vāhān je jagā ja,vā nuṇ ha,tun tyāṇ pahonch,yuṇ ke nahīṇ ?
61. Did he give you an account of the misappropriation of the things entrusted to him?	૬૧. પેલી જીન્સ જે તેના સ્વાધીનમાં હતી, તેને કા-માર્ગે ખર્ચ કરી-નાખી, તે વિષે તેણે કાંઈ તમને કહ્યું કે નહીં ?	pelī jins je te nā svādhīn māṇ ha,tī, te ne ka-mārg,e kharch kar,ī-nākh,ī, te vishe te,ne kāṇ,ī tam ne kah,yuṇ ke nahīṇ ?
62. Did he bring you a sample of that thing of which he had spoken to you before ?	૬૨. જે વસ્તુ વિષે તેણે તમને આગળ કહ્યું હતું, તેનો નમુનો તમારી-પાસે તે લાવ્યો હતો કે નહીં ?	je vastu vishe te,ne tam ne āgal kah,yuṇ ha,tuṇ, te no namuno tam,ārī-pāse te lāv,yo ha,to ke nahīṇ ?
63. I paid him three hundred Rupees, including the earnest money which I had given him some time before.	૬૩. બૈ'આનાંના રૂપિયા જે મેં તેને આગળ આપ્યા હતા, તે મળીને મેં તેને ત્રણ-સો રૂપિયા આપ્યા. (*or*, આલ્યા).	bai'ānāṇ nā rūpiyā je meṇ te ne āgal āp,yā ha,tā, te mal,ī,ne meṇ te ne tran-so rūpiyā āp,yā. (*or*, āl,yā).

* These are common expressions used in this part of India and in Persia. In other places, however, the following expressions are used :—

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
In part payment of a bond.	chitthi ni babat man. chitthi nan devan man. chitthi na karj	chitthi ki babat men. chitthi ke dain men. chitthi ke karz men.	az babat-i dain-i in tamassuk. dar zimn-i in tamassuk. dar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
55. ga,ye baras us pargane meṇ kitnā anāj paidā hū,ā thā ?	sāl,i guzasht,a dar fulān ḵhitta chi-ḳadr ghalla paidā shud,a būd ?
56. is tamassuk ke peṭe meṇ kitne rūpiye tum ne adā kiye ? (*or*, diye) ?	[sāz,i namūdā,ī ? az jumla,i bi,dih,i-e īn tamassuk chi-ḳadr radd karda,i ? (*or*) az bābat,i wajh,i īn tamassuk chi-ḳadr kār-
57. us ne kyā māl tum,hāre-pās amān,at rakh,ā thā ?	ū nazd,i tū chi jins ba tarīḳ,i amān,at sipurd,a būd ?
58. sab paisā bhar-de,ne ko tum, heṇ ka,ī din lag,enge ?	adā kard,an,i īn hama tankhāh chand rūz tūl ḵhāh,ad kash,īd ?
59. ba har sūrat me,rā ḥisāb chuk,ā-do.	ba har ḳism,ī ki mī,tawān,ī ḥisāb,i ma rā mafrūgh kun.
60. wuh jahāz ap,nī manzal,i maḳsūd ko pahunch,ā ki nahīṇ ?	ān jahāz ba maḳsad,i ḵhud ras, īd,a yā na ?
61. jo sāmān ki us ke ḥawāle kiyā ga,yā thā, us ke be-jā ḵharch kar,ne kā us ne kuchh ahwāl tum ko batā,yā ki nahīṇ ?	ashyā,ī ki muḥauwal ba ū shud,a būd, kaif,iyat,i bī-jā isti'māl kard, an,i ān,hā rā ba tū guft yā na ?
62. jis chīz kī bābat ki us ne āge tum,heṇ kah,ā thā, us kā namūna tum,hāre-pās lā,yā thā ki nahīṇ ?	namūna,i ān chīz rā ki ū ḳabl az īn ba tū guft,a būd, āward,a būd yā na ?
63. bai'āne ke rūpiye jo maiṇ ne us,e chand roz āge diye the, so milā,ke maiṇ ne tīn-sau rūpiye us ko adā kiye.	ba inzimām,i pūl,i bai'āna ki ba ū pīsh,tar dād,a būd,am, kull,an sī-sad rūpiya mī,shaw,ad ki ba ū dād,am.

man. chitthi ne hisabe chitthi na dar-miyan man.	chitthi ke zimn men. batn (*or*, shikam)i chitthi ko hisab men. in tamassuk. chitthi ko dar-miyan men. chitthi ke bich men.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
64. How much did this house cost?	૬૪. આ ઘર ઉપર કેટલા રૂપિયા ખર્ચ લાગ્યો?	ā ghar upar ketḷā rūpiyā kharch lāg,yo?
65. He took two hundred Rs. from him at the interest of one per cent. per mensem.	૬૫. તેણે દર મહિને શેંકડે એક ટકાનું વ્યાજ ઠેરવીને તે ની-પાસે-થી બ-સેં રૂપિયા કર્જે લીધા.	te,ne dar mahine shenkḍe ek ṭakā nuṇ vyāj ṭhervī,ne te nī-pāse-thī ba-seṇ rūpiyā karj,e līdhā.
66. The ship leaks so much that she must be pumped* out twice a day.	૬૬. આ વાહાણમાં એટલું ધામત(*or*, ઝરણ) થાયછે, કે દહાડામાં બે વાર બંબા*થી પાણી ઉલેચવું (*or*, ઉપસી-નાખવું) જોઇયે.	ā vāhān māṇ eṭlun ghāmat (*or*, jharaṇ) thā,ya chhe, ke dahāḍā māṇ be vār bambā* thī pānī ulech,vuṇ (*or*, upsī-nākh,vuṇ) jo,īye.
67. I have drawn on Mr. Haselwood in your favor for 50 Rupees. The draft will not be dishonored.	૬૭. મેં એક હુંડી પચાસ રૂપિયાની, તમારા જોગની, હેજલઉડ સાહેબ ઉપર લખી-મોકલીછે, તે નકાર્યામાં નહીં આવશે.	meṇ ek huṇḍī pachās rūpiyā nī, tam,ārā jog nī, Haselwood sāheb upar lakh,ī-mokl,ī chhe, te na,kār,yā māṇ nahīṇ āv,she.
68. What is the most important article of trade in that country, and what things are produced in greatest abundance?	૬૮. પેલા દેશમાં ઘણી અગત ની જીન્સ વેપારની કઈછે, અને કઈ વસ્તુની મોટી ઉપજ છે?	pelā desh māṇ ghanī agat nī jins vepār nī ka,ī chhe, ane ka,ī vastū nī moṭī upaj chhe?
69. I drew a bill on Mr. so and so which he dishonored.	૬૯. મેં એક હુંડી ફલાણી આસામી ઉપર લખી હતી, તે તેણે શિકારી નહીં.	meṇ ek huṇḍī falānī āsāmī upar lakh,ī ha,tī, te te,ne shi,kār,ī nahīṇ.
70. I lent him ten Rupees the other day upon short promise, but he has not paid yet.	૭૦. કેટલા-ક દિવસ થયા મેં તેને દસ રૂપિયા થોડા દિવસ ને વાયદે ઉછીના આપ્યા, પણ હજુ તેણે તે પાછા આલ્યા નથી.	ketḷā-k divas tha,yā meṇ te ne das rūpiyā thoḍā divas ne vāyade uchhīnā āp,yā, pan haju te,ne te pāchhā āl,yā na,thī.
71. If you can get me that piece of cloth at prime cost, I will take it.	૭૧. જો તમે પેલું થાન (*or*, તાકો) મુદ્દલ (*or*, ખરીદ) ભાવે મને અપાવો, તો હું લેઇશ.	jo tame pelun thān (*or*, tāko) muddal (*or*, kharīd) bhāv,e ma ne apāv,o, to huṇ le,īsh.

* The word *bamba* is a corruption of the Eng. *pump*; Fr. and Dan. *pompe*; D.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
64. is ghar ke banā,ne meṇ kitnā kharch lagā ?	dar ta'mīr,i īn k̲hāna chi-ḳadr pūl k̲harj shud,a (bāsh,ad).
65. har mahīne saikḍe ek ṭaḳā byāj ke ḥisāb se us ne us ke-pās-se do-sau rūpiye ḳarz liye.	ū az ū dū sad rūpiya ḳarz girift az ḳarār,i sūd,i sad,ī yak rūpiya dar māh,ī,
66. is jahāz meṇ itnā ghāmat ho, tā hai (*or*, yih jahāz itnā pānī leṭ,tā hai), ki din meṇ do bār *bambe** se pānī ulech,nā lāzim hai.	īn jahāz ba ḥadd,ī āb bar mī,āwar, ad, ki rūz,ī dū bār āb,i ān rā az *bamba** (ki jbārat az ālat,i āb-kash bāsh,ad) bāyad k̲hālī kard.
67. maiṇ ne ek hundī pachās rūpiye kī, tum,hāre jog kī, Hasel-wood sāḥib ke-ūpar likh-bhej,ī hai, wuh na,kār,ī na jā,egī.	barāt,i panjāh rūpiya rā ba nām,i tū bar fulān kas nawishta,am, wa barāt bar-gasht na k̲hāh,ad kard.
68. us mulk meṇ bahut badī jins tijārat ki kaun-sī hai, aur kaun chīz bahut,āyat se paidā ho,tī hai ?	dar ān wilāyat kudām jins rā bish,tar tijārat mī,kun,and, wa kudām jins ba ifrāt paidā mī,shaw, ad ?
69. maiṇ ne ek hundī fulāne shakhs par likh,ī thī, so us ne sa,kār,ī nahīṇ.	man barāt,ī bar fulān kas kard,a būd,am, ū ān rā wā-zad.
70. kaī roz hū,e ki maiṇ ne us,e thoḍe din ke wa'de se das rūpiye ḳarz diye, par ab-tak us ne adā nahīṇ kiye.	chand yaum ḳabl man ū rā dah rūpiya ba wa'da,i chand yaum ḳarz dād,am, wa ū tā ḥāl na dād,a.
71. agar tum wuh thān (*or*, tāḳa) mūdal (*or*, asl) bhā,o se mujh,e dilā,o, to maiṇ lūṇgā.	agar ān tāḳa (*or*, tūb) ba ḳīmat,i k̲harīd ba ma'rifat,i tū muyassar shaw,ad, man k̲hāh,am k̲harīd.

*pomp ; and Sp. *bomba.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
72. If the news had arrived two days before, the price of opium would certainly have been affected.	૭૨. જો આ સમાચાર બે દિવસ અગાઉ આવત, તો ખચિત અફીણનો ભાવ ફેર-ફાર થઈ-જાત.	jo ā samāchār be divas agā,u āv,at, to khachit aphīn no bhāv pher-phār tha,ī-jāt.
73. Go, and find out the particulars whether it is to be disposed of by public or private sale.	૭૩. જાઓ, ખબર કાહાડો, કે આ જીન્સ લિલામ*માં વેચાશે, કે ઘર-મેળે.	jā,o, khabar kāhāḍ,o, ke ā jins lilām* mā,n vechā,she, ke ghar-mele.
74. The day before yesterday the ship Sir Charles Forbes arrived at Bombay from China in twenty seven days.	૭૪. પરમ-દહાડે વાહાણ સર ચાર્લ્સ ફાર્બસ જે ચીનથી આવ્યું, તે સતાવીસ દહાડે મુંબઈ માં આવી-પુગ્યું.	param-dahāḍe vāhān Sir Charles Forbes je Chīn thī āv,yu,n, te satāvīs dahāḍe Mumba,ī mā,n āv,ī-pug,yu,n.
75. I have heard that this year the merchants have experienced a great loss in opium on account of there being an over supply of that commodity there.	૭૫. મારા સાંભળ્યામાં આવ્યું, કે આ વરસમાં વેપારિયોને અફીણના ધંધામાં મોટી ખોટ આવીછે, તેનું કારણ એછે, કે (આ વરસમાં) ત્યાં માલ ઘણો જઈ-પડયો.	mā,rā sāmbhal,yā mā,n āv,yu,n, ke ā varas mā,n vepār,iyo ne aphīn nā dhandhā mā,n moṭī khoṭ āv,ī chhe, te nu,n kāran e chhe, ke (ā varas mā,n) tyā,n māl ghano ja,ī-paḍ,yo.
76. They say that the merchants have got a good price for cotton; because a ship that left this port with a cargo of it, had sunk at sea in consequence of a storm; this is the reason of the price being raised in China.	૭૬. લોક કહેછે, કે વેપારિયોને રૂનો ભાવ સારો આવ્યોછે; કાં-જે એક વાહાણ રૂ ભરીને આ બંદરમાંથી ઉપડયું, (*or*, હંકરાઈ ગયું) તે તૂફાન ને-લીધે સમુદ્રમાં ડુબી-ગયું; તેથી ચીનમાં રૂ નો ભાવ ચઢી-ગયો.	lok kah,e chhe, ke vepār,iyo ne rū no bhā,v sāro āv,yo chhe; kā,n-je ek vāhān rū bharī,ne ā bandar mā,n-thī upaḍ,yu,n (*or*, hank-rā,ī ga,yu,n), te tūfān ne-līdhe samudr mā,n ḍubī-ga,yu,n; te thī Chīn mā,n rū no bhāv chaḍh,ī-ga,yo.
77. Do you know who was the owner of the ship that was lost; and what was her name, and	૭૭. તમને માલુમ છે, કે વાહાણ જે ડુબ્યું તેનો ધણી કોણ હતો; અને તે વાહાણ નું, તથા તેના કપતાનનું,	tam ne mālum chhe, ke vāhān je ḍub,u,n te no dhanī kon ha,to; ane te vāhān nu,n, tathā te

* The words *lilam* and *nilam* are a corruption of the Portuguese word *leilam*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
72. agar yih khabar do din āge ā,tī, to be-shakk afīm kā bhā,o pher-phār ho-jā,tā.	agar īn khabar dū rūz pīsh,tar mī,rasi,d, lā-muḥāl,a dar ḳīmat,i afyūn taghīr wa tabdīl mī,shud.
73. jā,o, aur dar-yāft kar,o, ki yih jins zāhir nīlām* meṇ bik,egī, yā bāhir-hī-bāhir kisī kī ma'rifat se.	bi,rau, dar-yāft kun, ki īn jins rā dar harrāj khāh,and farūkht, yā ghair,i harrāj.
74. parsoṇ Sir Charles Forbes nām ek jahāz jo Chīn se ā,yā, so satā,īs roz meṇ Mumba,ī ko ā-pahuṇch,ā.	jahāz,i musammā ba Sir Charles Forbes ki parī-rūz az Chīn āmad,a, dar muddat,i bīst-o-haft yaum dar Mumba,ī rasi,d,a.
75. maiṇ ne suṇā ki is baras ḥaipārī,yoṇ ko afīm meṇ baḍā ṭoṭā ā,yā hai, kyuṇ-ki yih māl (ab ke sāl) wahāṇ ḥadd se ziyād,a ga,yā.	shanīd,am ki dar īn sāl tujjār dar tijārat,i tiryāḳ nuḳsān,ī ḥāṣil karda,and, zīrā-ki māl,ī farāwān (dar īn mausim) ān-jā raft.
76. log kah,te haiṇ, ki baipārī,yoṇ ko rūī kā bhā,o achchhā ā,yā hai; kyuṇ-ki ek jahāz jo rūī bhar,kar is bandar se hankār,ā (*or*, rawān,a hū,ā) thā, so tūfān ke-mār,e ḍūb-ga,yā; is sabab se Chīn meṇ bhā,o chaḍh-ga,yā.	mī,gū,yand, tujjār dar dād-o-sitad,i pamba manāfi,i bisyār namūda,and; zīrā-ki jahāz,ī ki az īn bandar bār,i pamba bar-dāsht,a rawān,a būd, ba sabab,i tūfān dar daryā ghark shud; az īn jihat pamba dar Chīn taraḳḳī kard.
77. tum ko ma'lūm hai, ki jahāz jo ḍūbā us kā mālik kaun thā; aur us jahāz kā, aur us ke *kaptān* kā, nām kyā thā?	mī,dān,i jahāz,ī ki ghark shud, mālik,ash ki būd; wa nām,i ān jahāz chi, wa *kaptan*,ash ki būd,a?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the name of the commander ?	નામ શું હતું ?	nā *kaptān* nūṇ, nām shuṇ ha,tuṇ ?
78. I do not know; but I heard that the owner was a Pārsī merchant, and that the name of the ship was Kādir Bakhsh.	૭૮. હું જાણતો નથી; પણ મેં એમ સાંભળ્યું કે તે વાહાણનો ધણી એક પારસી વેપારીછે, અને વાહાણનું નામ કાદિર બખ્શ કરીનેછે.	huṇ jāṇ,to na,thī; pan meṇ sāmbhal,yuṇ ke te vāhān no dhanī ek Pārsī vepār,ī chhe, ane te vāhān nuṇ nām Kādir Bakhsh karī,ne chhe.
79. Can a better article than this be procured within a hundred miles' distance; if so, I would rather send for it, otherwise I must content myself with what is procurable here. (See P. 46, Note†).	૭૯. પચાસ કોસ ની-અંદર આ કરતાં સારી જીન્સ મળી આવશે કે નહીં; જો મળી આવે, તો બેહતર છે કે મંગાવી-લેઉં, નહીં-તો જે કાંઇ અત્રે મળેછે તેની જ ઉપર સંતોષ રાખ્વો જોઇયે.	pachās kos nī-andar ā kartāṇ sārī jins mal,ī āv,she ke nahīṇ; jo mal,ī-āv,e, to beh,tar chhe ke maṇgāv,ī-le,uṇ, nahīṇ-to je kāṇ,ī atre mal,e chhe te nī,j upar santosh rākh,vo jo,īye.
80. Where is grain sold by whole sale here ?	૮૦ આ દેશ માં અનાજ એકંદર કયાં વેચાય છે ?	ā desh māṇ anāj ek-andar kyāṇ vechā,ya chhe ?
81. This article is sold by retail in the next market.	૮૧. આ જીન્સ બીજા હાટમાં પરચુરણ વેચાયછે.	ā jins bījā hāṭ māṇ parchuran vechā,ya chhe.
82. Come, take a Rupee earnest for the price of this piece of cloth; and my servant will bring the price you ask, and carry the cloth hence.	૮૨. આવો, આ થાનનાં બે'આનાંમાં એક રૂપિયો લો, અને જે ભાવ તમે માગોછો તે મારો ચાકર લેઇ-આવશે, અને થાન અહીં-થી લેઇ-જશે.	āv,o, ā thān nāṇ bai 'ānāṇ māṇ ek rūpiyo lo; ane je bhāv tame māg,o chho, te mā,ro chākar le,ī-āv,she, ane thān ahīṇ-thī le,ī-ja,she.
83. Tell me in one word your lowest price.	૮૩. એક વાત બોલો, તમે (એનો) ઓછા-માં-ઓછો ભાવ શો લેશો ?	ek vāt bol,o, tame (e no) ochhā-māṇ-ochho bhāv sho le,sho ?
84. What rate of interest do you now get for your money ?	૮૪. તમને હમણા તમારાં નાણાંનું વ્યાજ (શેંકડે) કેટલું મળેછે.	tam ne hamnā tam, ārāṇ nānāṇ nuṇ vyāj (sheṇkḍe) keṭluṇ mal,e chhe ?
85. I suppose that some are always getting rich, and some are	૮૫. હું ધારૂંછું, કે કોઈ વેપારી પોત-પોતાના મનસુબા(તથા ગોઠવણ)થી સદા પૈ	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke ko,ī vepār,ī pot-potā nā mansūbā (tathā

ANGLO-HINDÍ.	ANGLO-PERSIAN.
78. mujh,e ma'lūm nahīṇ; par maiṇ ne sun,ā ki mālik us kā ek Pārsī baipārī hai, aur us jahāz kā nām Kādir Bakhsh.	ma'lūm,i man nīst; wa-likin shanīd,am ki mālik,i ān jahāz tājir,ī Fārsī,ast, wa nām,i jahāz Kādir Bakhsh būda,ast.
79. pachās kos ke-andar is se bih,tar chīz mil,egī ki nahīṇ; jo mil,e, to bih,tar hai ki maiṇ mangwā-lūṇ, nahīṇ-to jo yahāṇ mil,tī hai us,ī par rāz,ī rah,ā chā.hiye.	āyā bih,tar az īn jins ba fāsila,i panjāh farsakh az īn jā mumkin-ul-ḥusūl,ast; agar hast, bih,tar ān,ast ki talab kun,am, wa-illā ān-chi dar īn-jā muyassar mī,shaw,ad, bar ham-ān kanā,at numā,yam.
80. is mulk meṇ anāj ek-musht kahāṇ bik,tā hai?	dar īn mulk ghalla yak-jā ku-jā mī,farūsh,and?
81. yih jins dūsre bāzār meṇ parchūṭan bik,tī hai.	īn jins rā dar bāzār,i dīgar khurd, a mī,farūsh,and.
82. ā,o, is thān ke-liye ek rūpiya bai'āna lo; aur ḳīmat jo tum māng, to ho, so me,rā naukar lā,wegā, aur thān yahāṇ-se le-jā,wegā.	bi,yā, az barā,i īn tāḳa yak rūpiya bai'āna bigīr; wa naukar,i man kīmat,i ān rā ki tū mī,khāh,i, khāh,ad āward, wa tāḳa rā az īn-jā khāh,ad burd.
83. ek bāt bol,o, tum kam-meṇ-kam (is kā) kyā lo,ge?	yak ḥarf bi,gū, ki muntahā,i ḳīmat (i īn jins) chand,ast?
84. tum ko ab-hī ap,ne paisoṇ kā byāj (saikḍe) kitnā mil,tā hai?	ḥāl,ā sūd,i pūl,i khud (sad,ī) chand 'ā,id,i tū mī,shaw,ad?
85. me,re khayāl meṇ ā,tā hai, ki ka,ī baipārī ap,ne-ap,ne mansūbe (aur tadbīr) se hamesha daulat-	mazinna ān-ki ba'zī az tujjār az tadābīr,i khud dar mu'āmala hamīsha sāḥib-pūl mī,shaw,and, wa bai khī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
ruined, by their own plans.	સા મેળવેછે, અને કોઈ તેથી ખરાબીમાં (પણ) પડેછે.	goṭhvan) thī sadā paisā melv,e chhe, ane ko,ī te thī kharāb,ī mān (pan) pad,e chhe.
86. When I was in Europe, all the merchants there were complaining that they would be ruined; and that was only nine months ago.	૮૬. જ્યારે હું વિલાયત* માં હતો, ત્યારે ત્યાં-ના સઘળા વેપારી લોકો પોતાની અવ-દશા ની ફર્યાદ કરતા હતા; તે વાતને માત્ર નવ મહિના થયા.	jyāre huṇ vilāyat* mān ha,to, tyāre tyāṇ-nā saghlā vepār,ī lok,o potā nī av-dashā nī faryād kar,tā ha,tā; te vāt ne mātr nav mahinā tha,yā.
87. Why do merchants give less interest now?	૮૭. હમણા વેપારી લોકો શા-સારૂ વ્યાજ થોડું આલેછે?	hamnā vepār,ī lok,o shā-sārū vyāj thoḍuṇ āl,e chhe?
88. Since trade has diminished, the merchants require less money; and on this account give less interest.	૮૮. જ્યાર-થી વેપાર ઘટી-ગયો, ત્યાર-થી વેપારી લોકો ને પૈસાની અગત્ય થોડી પડેછે; માટે થોડું વ્યાજ આલેછે.	jyār-thī vepār ghaṭ,ī-ga,yo, tyār-thī vepār,ī lok,o ne paisā nī agatya thoḍī pad,e chhe; māṭe thoḍuṇ vyāj āl,e chhe.
89. They say that Government intend to open a new loan, will this benefit monied men?	૮૯. લોક કહેછે, કે સરકાર નવી લોન ઉઘાડવા માગેછે, એ વાતમાં પૈસા-વાળા લોકોને નફો થશે કે નહીં?	lok kah,e chhe, ke sar-kār navī *loan* ughāḍ,vā māg,e chhe, e vāt mān paisā-vālā lok,o ne nafo tha,she ke nahīṇ?
90. Those rich men who do not trade, but live upon the interest of money, will profit by it; but the merchants will lose a great deal.	૯૦. જે દ્રવ્ય-વાન લોકો વેપાર કરતા નથી, અને પોતાના પૈસાનાં વ્યાજ ઉપર ગુજરાન કરેછે, તેઓને લાભ થશે; પણ વેપારી લોકો ને મોટું નુકસાન થશે.	je dravya-vān lok,o vepār kar,tā na,thī, ane potā nā paisā nāṇ vyāj upar gujrān kar,e chhe, te,o ne lābh tha,she; pan vepar,ī lok,o ne moṭuṇ nuksān tha,she.
91. Does the best cotton come from Sūrat or Bhāw-nagar?	૯૧. સર્વ કરતાં સારો રૂ ક્યાં-થી આવેછે; સૂરતથી, કે ભાવ-નગરથી?	sarv kartāṇ sāro rū kyān-thī āv,e chhe; Sūrat thī, ke Bhāw-nagar thī?

* *Wilayat* is an Arabic word, and it signifies a *foreign country*. In Indian phraseology, however, it is used to denote *Europe*, and sometimes *England*. Hence, *wilayat-i* signifies *European* or *English*.

† Or, *the country of the Franks*. The French were the first European nation the Persians became acquainted with. Hence, Europe, and sometimes England, is called

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
mand ho-jā,te haiṇ, aur ka,ī kharāb,ī meṇ (bhī) paḍ,te haiṇ.	dar khasāra mī,uft,and.
86. jab maiṇ Farang-astān meṇ thā, wahāṇ-ke sāre baipār,ī ap,nī kharāb,ī kī shikāyat kar rah,e the ; aur us bāt ko sirf nau mahīne hū,e.	dar ḥīn,ī ki man dar Farang-astān būḍ,am, tujjār,i ān-jā kull,an shikāyat,i kharābī,yi khud rā mī, kard,and ; wa īn tā ba ḥāl muddat,i nuh māh guzashṭ,a.
87. in din,oṇ saudā-gar log kyūṇ thoḍā byāj de,te haiṇ ?	chi-rā tujjār dar īn waḳt sūd kam,tar (az ma'mūl) mī,dih,and ?
88. jab-se baipār ghaṭ-ga,yā, tab-se baipārī,yoṇ ko paisoṇ kī dar-kār thoḍī hai, aur is-wāste we byāj thoḍā de,te haiṇ.	az waḳt,ī ki kār,i tijārat kasād shud, tujjār iḥtiyāj ba pūl kam-tar dār,and, banā-bar-ān sūd kam-tar mī,dih,and.
89. log kah,te haiṇ, ki sar-kār nayā *loan* khol,ā chah,tī hai, is se daulat-mand,oṇ ko fā,ida ho,gā ki nahīṇ ?	mī,gū,yand, sar-kār mī,khāh,ad *loan*,i tāza wā kun,ad, sāḥib,ān,i pūl rā az ān naf' khāh,ad shud yā na ?
90. we daulat-mand jo baipār nahīṇ kar,te, aur ap,ne paisoṇ ke byāj par guzrān chalā,te haiṇ, un ko naf' ho,gā ; par baipārī,yoṇ ko baḍā nuksān ho,gā.	daulat-mand,ān,ī ki mu'āmala na mī,kun,and, wa madār,i zindagī, yi īshān bar sūd,i pūl,i khud,ast, īshān rā fā,ida 'ā,id khāh,ad shud ; wa-likin tujjār rā nuḳsān,i aẓim khāh,ad rasīd.
91. sab se achchhī rūī kahāṇ-se ā,tī hai ; Sūrat se, yā Bhāw-nagar se ?	āyā pamba,i a'lā az Sūrat mī, ā,yad, yā az Bhāw-nagar ?

Farang-astan, and a European, a *Farang-i*. By some, England is called *Engl-astan*, or *the country of the Angles* (English). In Western India, a Portuguese is called a *Farang-i*, because the European nation we first came in contact with, were the Portuguese. And the word *Farang-i* is also applied by the people of this place to a convert to Christianity.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
92. Though the Sūrat cotton is very fine, yet it does not come up to that of the Bhāw-nagar.	૯૨. સૂરત નો રૂ ઘણો સા રો છે ખરો, પણ ભાવ-નગર ના રૂને પુગતો નથી.	Sūrat no rū ghano sāro chhe kharo, pan Bhāw-nagar nā rū ne pug,to na,thī.
93. Last year the supply of cotton was very small.	૯૩. ગયે વર્ષ રૂની આવક ઘણી થોડી હતી.	ga,ye varsh rū nī āv,ak ghanī thoḍī ha,tī.
94. In China there is very little demand for opium now.	૯૪. હમણા ચીનમાં અ ફીણનો ખપ ઘણો થોડો છે.	hamnā Chīn mān afīn no khap ghano thoḍo chhe.
95. Have you insured your property or not?	૯૫. તમે તમારા માલ ઉ પર વીમો ઉતાર્યો છે, કે નહીં?	tame tam,ārā māl upar vīmo utār,yo chhe, ke nahīn?
96. Is this ship your own, or are there any partners in it?	૯૬. આ વાહાણ તમારું પોતાનું છે, કે એમાં કોઈ ભા ગી-દાર છે?	ā vāhān tam,ārun potā nun chhe, ke e mān ko,ī bhāg,ī-dār chhe?
97. In this ship there are three partners; one half is mine, and in the other half, there are two partners.	૯૭. આ વાહાણમાં ત્રણ ભાગિયા છે; અર્ધો ભાગ મા રો છે, અને બીજા અર્ધા ભા ગમાં બે ભાગી-દાર છે?	ā vāhān mān tran bhāg,iyā chhe; ardho bhāg mā,ro chhe, ane bījā ardhā bhāg mān be bhāg,ī-dār chhe.
98. A merchant has become bankrupt and absconded.	૯૮. એક વેપા રીએ દેવાળું કાઢ્યું, અને સંતાઈ-બેઠો છે. (*or*) એક સોદા-ગર ના-દાર થયો, અને નાસી-ગયો છે.	ek vepārī,e devālun kādh,yun, ane santā,ī-beṭh,o chhe. (*or*) ek sodā-gar nā-dār tha,yo, ane nās,ī-ga,yo chhe.
99. How many acres of land have you bought, and what annual rent does it yield? (See P. 144, Note*).	૯૯. કેટલાં વીઘાં જમીન તમે વેચાતી-લીધી છે, અ ને વર્ષો-વર્ષ તેની ઉપજ તમ ને કેટલી મળે છે?	keṭlān vīghān jamīn tame vechā,tī-līdhī chhe, ane varsh-o-varsh te nī upaj tam ne keṭlī mal,e chhe?
100. Is there your mark upon these bales?	૧૦૦. આ ગાંસડિયો ઉપર તમારી કાંઈ નિશાની છે કે નહીં?	ā gānsḍi,yo upar tam,ārī kāṇ,ī nishān,ī chhe ke nahīn?
101. Every sort of merchandize sells for a good price.	૧૦૧. હરે-ક જાતની જીન્સ સારે ભાવે વેચાય છે.	har-ek jāt nī jins sāre bhāv,e vechā,ya chhe.
102. What sort of goods did the last ship	૧૦૨. છેલ્લું વાહાણ જે ચી નથી આવ્યું, તેમાં શો માલ	chhellun vāhān je Chīn thī āv,yun, te

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
92. agar-chi Sūrat kī rū,ī bahut achchhī ho,tī hai, par Bhāw-nagar kī rū,ī ko nahīṇ pahuṇch,tī.	agar-chi pamba,i Sūrat bisyār nafīs,ast, wa-līkin ba nafāsat,i pamba,i Bhāw-nagar na mī,ras,ad.
93. ga,ye baras rū,ī bahut thoḍī ā,ī thī.	pār-sāl pamba bisyār kam āmad,a būd.
94. ab-hī Chīn meṇ afīm kā khap bahut thoḍā hai. (*or*) zarūr,at bahut thoḍī hai.	dar īn wakt dar Chīn tālib,i tiryāḳ kam,tar,ast.
95. tum ne ap,ne māl kā bīma kiyā hai, ki nahīṇ ?	māl,i khud rā *bīma* karda,ī, yā na ?
96. yih jahāz khāss tum,hārā hai, yā is meṇ ko,ī bhāg,ī (*or*, ḥissa-dār) hai ?	īn jahāz māl,i khud,at mī,bāsh,ad, yā kas,ān,i dīgar dar ān sharīk mī, bāsh,and ?
97. is jahāz meṇ tīn bhāg,ī haiṇ ; ādhā bhāg (*or*, ḥissa) me,rā hai, aur ādhe bhāg meṇ do sharīk haiṇ.	dar īn jahāz si sharīk mī,bāsh, and; nisf māl,i khud,am hast, wa dar nisf,i dīgar dū sharīk,i dīgar hast,and.
98. ek baiṇkar,ī ne dewālā nikāl,ā, aur rū-posh ho-ga,yā hai. (*or*) ek saudā-gar nā-dār (*or*, shikast,a-ḥāl) hū,ā, aur bhāg-ga,yā hai.	tājir,ī war-shikast, wa pinhān shud,a.
99. kitne bīghe zamīn tum ne mol-lī hai, aur baras-baras us kā ḥāsil kitnā hai ?	chand jarīb zamīn khar,īda,ī, wa har sāl ḥāsil,i ān chand,ast ?
100. in gaṭhri,yoṇ par tum,hārā kuchh nishān hai ki nahīṇ ?	āyā bar īn basta,hā nishān,i tū hast yā na ?
101. har ḳism kī jins achchhe bhā,o se bik,tī hai.	har kism ajnās ba ḳīmat,i a'lā ba masraf,i farūsh mī,ras,ad.
102. ākhir,ī jahāz jo Chīn se ā,yā, so kyā māl lā,yā ?	jahāz,i ākhir,īn ki az Chīn wārid shud, chi jīns āward ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
bring that came from China ?	આવ્યો ?	māṇ sho māl āv,yo ?
103. What is the usual price of cotton ?	૧૦૩. રૂનો જાથુ (*or*, ચાલુ) ભાવ શો છે ?	rū no jāthu (*or*, chālu) bhāv sho chhe ?
104. Many persons have been ruined in this trade.	૧૦૪. આ વેપારમાં ઘણા લોકોએ નુકસાન ખમ્યું છે. (*or*) ઘણા લોક પાય-માલ થઈ-ગયા છે.	ā vepār māṇ ghanā loko,e nuksān kham,yuṇ chhe. (*or*) ghanā lok pāya-māl tha,ī-ga,yā chhe.
105. Is the cotton or the opium trade the most profitable ?	૧૦૫. રૂના વેપારમાં લાભ ઘણો થાયછે, કે અફીણના વેપારમાં ?	rū nā vepār māṇ lābh ghano thā,ya chhe, ke afīn nā vepār māṇ ?
106. The money will be payable two days hence.	૧૦૬. બે દિવસ પછી પૈસાની કાર-સાજી થશે. (*or*, પૈસા આપ્યામાં આવશે).	be divas pachhī paisā nī kār-sāj,ī tha,she. (*or*) paisā āp,yā māṇ āv,she.
107. All the land of that country hols of the king, either immediately or mediately.	૧૦૭. તે દેશની સગળી જમીન પાદ-શાહ સાથે તાલુક રાખેછે; પછી તે થેટ (પાદ-શાહથી) હોય, યા કોઈની મારફતથી ?	te desh nī saglī jamīn pād-shāh sāthe tāluk rākh,e chhe ; pachhī te theṭ (pād-shāh thī) ho,ya, yā ko,ī nī mārfat thī.
108. Of what draught is this boat ?	૧૦૮. આ હોડી કેટલાં પાણીની છે ? (*or*) આ હોડી કેટલાં પાણીમાં તરી શકે છે ?	ā hoḍī keṭlāṇ pānī nī chhe ? (*or*) ā hoḍī keṭlāṇ pānī māṇ tar,ī shak,e chhe ?
109. I will not give my allowance of date.	૧૦૯. હું વેચાણની તારીખ ની-બાબત કાંઈ છુટ મુકીશ નહીં. (*or* મજરે આપીશ નહીં).	huṇ vechān nī tārīkh nī-bābat kāṇ,ī chhuṭ muk,īsh nahīṇ. (*or*, majre āp,īsh nahīṇ).
110. If you get allowance of date from other offices, you have to pay a larger price.	૧૧૦. જો તમને બીજી આફિસો માં-થી તારીખ ની-બાબત કાંઈ મજરે મળે છે, તો તમને વધારે ભાવ આપવો પડેછે.	jo tam ne bījī *office,o* māṇ-thī tārīkh nī-bābat kāṇ,ī majre mal,e chhe, to tam ne vadhāre bhāv āp,vo paḍ,e chhe.
111. Let your shoe go down at heel.	૧૧૧. તમારા જોડાનો ખડો ઉતારો. (*or*, વાળો).	tam,ārā joḍā no khaḍo utār,o. (*or*, vāl,o).
112. Do not let your shoe go down at heel.	૧૧૨. તમારા જોડાનો ખડો ચઢાવો.	tam,ārā joḍā no khaḍo chaḍhāv,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
103. rūī kā jārī (*or*, ma'mūlī) bhā,o kyā hai ?	kimat-ı muta'ārif-ı pamba chı chīz-ast ?
104 is baipār men bahut se log, on ne nuksān uthā,yā hai (*or*, bahut log tīn-tera ho ga,ye hain)	az in dād o sitad bisyār kas,ān khasārat kash,īda,and
105. rūī ke baipār men naf' bahut hai, yā afim ke baipār men ?	dar mu'amala-ı afyūn naf' bisyār 'āid mi shaw,ad, ya dar mu'amala-ı pamba ?
106 do roz ba'd paisā de,nā ho,gā (*or*, diyā jā,egā).	ba'd az dū rūz waj,h kār-sāz-ı khāh ad shud (*or*, pūl dād,a khāh,ad shud)
107. us mulk ki tamām zamin pād-shāh se ta alluk rakhtī hai, khāh bi-lā-wāsit,a, khāh ba-wāsit,a	tamām-ı zamīn,ı ān mulk ta, alluk ba pād shāh dār,ad , khāh bi-la wāsita, khah bi,l-wāsita
108 yih nāw kitne pānī kī hai ? (*or*) yih nāw kitne pānī men jā sak,tī hai ?	īn zaurak dar ja,ı ki chı kadr āb bāsh ad, mi tawān,ad bi raw,ad ? (*or*, ubur bi,kun ad) ?
109. main bikā,o (*or*, bech an) ki tārīkh kī-bābat kuchh mujrā nahīn dūngā (*or*, chhūt nahīn rakh, ūngā)	man dar bābat-ı tārikhi farūsh hīch mujrā na khāh am dād (*or*) man dar ān kīmat ki pish farukht,a am, chīz,ī takhfīf na khāh am dād.
110 agar tum ko dūsrī *ffioce* on men se tārikh kī babat kuchh mujrā mil,ta hai, to tum ko ziyād,a bhā,o de,nā pad,tā hai.	agar dar *office*,hā,ı dīgar dar bābat-ı tārīkh chiz,ī ba shumā mujrā mi,dih,and, dar ān sūrat shumā rā mī,bāyast ki kīmat,ı ziyād a bi,dih, id (*or*) agar dar *office*,hā i digar chīzī ba shumā takhfīf dād,and, kīmat i ziyād,a az shumā girift,and
111. tum,hārī jūtī kā khūntā utār,o (*or*, jūtī ki edi utār,o)	pāshna-ı kafsh,ı tu rā bi,khāb,ān (*or*, bi,yandāz)
112 tum hārī jūtī kā khūntā chadhā,o (*or*, jutī ki edi chadhā,o).	pāshna-ı kafsh,ı tu rā bālā bi,kash (*or*, war bi,kash).

A VOCABULARY OF MERCANTILE AND FISCAL WORDS* IN THE GUJARATI LANGUAGE.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Account.	હિસાબ.	hisāb.
Account (*to calculate*).	હિસાબ કરવો.	hisāb kar¡vo.
Account (*to settle*).	હિસાબ ચુકવવો.	hisāb chukav¡vo.
Account (*unadjusted*).	લોચો.	locho.
Account (*to audit*).	હિસાબ લેવો. (*or*, તપાસવો).	hisāb le¡vo. (*or*, tapās¡vo).
Account (*sub-heading in*).	પેટું.	peṭun.
Account (*to balance*).	મેળ કાઢવો.	mel kāḍh¡vo.
Account book of a tenant.	હોજત.	hojat.
Account book of a merchant.	ચોપડો.	chopḍo.
Administrator of the estate of a person dying intestate.	વગર વસીયત-નામાં નો વકીલ.	vagar vasīyat-nāmāṇ no vakīl.
Armenian bole.	ગુલિ અર્મોની.	gul¡i armān¡ī.
Asafœtida.	હિંગ.	hing.
Asafœtida (*inferior*).	હિંગડો.	hing¡ḍo.
Agate. Onyx.	ગોમેદ. સંગિ સુલૈમાની.	gomed. saṇg¡i sulaimān¡ī.
Assets.	માલ-મિલકત. પૂંજી. અવેજ.	māl-milkat. pūṇjī. avej.
Assess (*to*).	જમા-બંદી કરવી. પટ્ટી બેસાડવી. કર (*or*, છાપો) નાખવો.	jamā-band¡ī kar¡vī. paṭṭī besāḍ¡vī. kar (*or*, chhāpo) nākh¡vo.
Assessment (*general*).	જમા-બંદી. કર. છાપો. પટ્ટી.	jamā-band¡ī. kar. chhāp¡o. paṭṭī.
Assessment (*full*).	કમાલ-આકાર.	kamāl ākār.
Assesment (*system of*).	ખાતા-બંદી.	khātā-band¡ī.
Assessment formed by general estimate without regular data.	ઝાંસો.	jhāṇso.
Assayer.	ધાતુ નો કસ કાઢનાર. કસોટી પર કસનાર.	dhātu no kas kāḍh¡nār. kasoṭī par kas¡nār.

* Most of these words may safely be used in Hindustani.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Annuity.	વર્ષાસન. વૅસાન.	varsh,āsan. vars,ān.
Alum.	ફટકી.	phaṭkī.
Alms.	ભિક્ષા. ખૅરાત. દાન.	bhikshā. kherāt. dān.
Alms-house.	ખૅરાતી મકાન.	kherāṭī makān.
Almonry.	સદા-વર્તે. અન્ન-છત્ર.	sadā-vart. ann-chhatr.
Almoner.	દાન આપવાને ઉરવેલો અધિકારી.	dān āp,vā ne ṭherv, elo adhikār,ī.
Anise-seed.	વરીયાળી.	variyālī.
Anise-seed star.	બા-દાન. બે-દાના. બાદિયાન.	bā-dān. be-dānā. bādi, yan.
Assort numbers (*to*).	નંબર પાડવા.	*number* pāḍ,vā.
Agriculture. Cultivation.	જરાયત.	jarāyat.
Advance of money &c. to cultivators.	તગાવી. તકાવી. કારસાઈ.	tagāvī. takāvī. kārsā,ī.
Abstract. Summary.	તારીજ.	tārīj.
Attendance report.	હાજરી-પત્રક.	hājrī-patrak.
Area. Extent.	ક્ષેત્ર-ફલ.	kshetr-phal.
Animal dung.	બીટ.	bīṭ.
Autumn (*the third season*).	પાન-ખર-ઋતુ. ખરીફ. ચોમાસું.	pān-khar-rutu. kharīf. cho-mās,uṇ.
Assignment of revenue for the support of troops.	સરંજામ.	sar-anjām.
Amber.	કરબો. તૃણ-મણી.	kerbo. trin-maṇī.
Ambergris.	અંબર.	ambar.
Aloes.	એળિયો.	eliyo.
Aloes-wood.	અગર. ઊદ.	agar. ūd.
Aforesaid. Above-mentioned.	સદર-હૂ. મજકૂર.	sadar-hū. majkūr.
Accept. Admit (*to*).	માન્ય કરવું.	mānya kar,vuṇ.
Arbitrator.	લવાદ. સાલિસ. અમીન. મધ્યસ્થ. પંચ. તરાહિત.	lavād. sālis. amīn. madh, yasth. panch. tarā,it.
Arbitration.	લવાદી. અમીની.	lavādī. amīn,ī.
Arbitration award.	લવાદી-ચુકાદો. લવાદ-નામું. સાલિસ-નામું.	lavādī-chukādo. lavād-nāmuṇ. sālis-nāmuṇ.
Allspice.	કપુર-ચીની. ચીની-કબાલા.	kapur-Chīn,ī. Chīn,ī kabālā.
Asphalt plaster.	દામર નો ચુનો.	dāmar no chuno.
Auction.	લિલામ. હરાજ. ઉછાલણી.	lilām. harrāj. uchhāl,nī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Addenda or appendage to a *Bhīl* chieftain.	વસાવા.	vasāvā.
Addition *(in arithmetic)*.	સરવાળો. બેરીજ.	sarvālo. berīj.
Amount.	રકમ.	rakam.
Agent.	આડતિયો. ગુમાસ્તો.	āḍat‚iyo. gumāshto.
Borrowing and lending.	લેણુ-દેણુ.	len-den.
Bargain.	સાટું.	sāṭun.
Bargain *(deed of)*.	સાટાં-ખત.	sāṭāṇ-khat.
Bargain *(to strike)*.	હાથો ઠોકવો.	hāth‚o ṭhok‚vo.
Bill of lading.	સતમી.	satmī.
Bill of sale.	વેચાણુ-ખત. વેચાણુ નો કબાલો.	vech‚ān-khat. vech‚ān no kabālo.
Bill of parcels.	ભાવ નો આંકડો.	bhāv no āṇkḍo.
Bill of exchange.	હુંડી.	huṇḍī.
Bill of exchange *(second of a)*.	પેંઠ.	peṇṭh.
Bill of exchange *(third of a)*.	પર-પેંઠ.	par peṇṭh.
Bill of exchange *(to draw)*.	હુંડી લખ્યવી.	huṇḍī lakh‚vī.
Bill of exchange *(to honor)*.	હુંડી શિકારવી.	huṇḍī shi‚kār‚vī.
Bill of exchange *(to dishonor)*.	હુંડી નકારવી.	huṇḍī na‚kār‚vī.
Bill of exchange *(price paid for a)*.	હુંડિયામણ.	huṇḍi‚yāman.
Bill of exchange *(cashed)*.	ખોખું.	khokhuṇ.
Bill at sight.	દર્શની હુંડી.	darshan‚ī huṇḍī.
Bridle of a riding horse.	(અસ્વારીના ઘોડાની) લગામ.	(asvār‚ī nā ghoḍā nī) lagām.
Boundary. Limit. Frontiers. Confines.	સીમ. સીમાડો. સરહદ્.	sīm. sīmāḍo. sar-hadd.
Barmi *(a drug)*.	બ્રહ્મી.	brahmī.
Balance *(stock or cash in hand)*.	સીલક. બાકી. ખાતા-બાકી. પુરાંત-બાકી. જીન્સ-બાકી.	sīlak. bākī. khātā-bākī. purāṇt-bākī. jins-bākī.
Balance sheet. Yearly balance.	સરવાયું.	sarvāyuṇ.
Ballast. Dead weight.	નીરમ. નેહાવ. ભાર.	nīram. nehāv. bhār.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Base line.	આધાર-લીટી.	ādhār-liṭī.
Bundles of twist &c.	મોરા.	morā.
Bond.	કબ્બો. કબાલો.	katbo. kabālo.
Brass foil.	પિત્તળ-પાન.	pittal-pān.
Boiled syrup.	ચાસ. ચાસણી.	chās. chāsṇī.
Bambu.	બાંબૂ. વાંસ. કામડું.	bāmbū. vāṇs. kāmḍuṇ.
Bambu (*a man who works in*).	વાંસ-ફોડો.	vāṇs-phoḍo.
Bambu fence.	વાંસ (*or*, કામડાં) ની કૂડ. બાંબૂ ના કયારા.તટ્ટી. પર્ઈ. કુપણ.	vāṇs (*or*, kāmḍāṇ) nī kūḍ. bāmbū nā kyāra. taṭṭī. vaī. kupaṇ.
Bambu chip.	ખપાટિયું.	khapāṭiyuṇ.
Bambu matting or screen.	ખપેડો.	khapeḍo.
Beads.	રૂદ્રાક્ષ. ભદ્રાક્ષ.	rūdrāksh. bhadrāksh.
Beads (*black*).	કાળી ગાંઠી.	kālī gāṇṭhī.
Beads (*chink*).	બારીક મોતી.	bārik motī.
Beads (*glass*).	કાચ ના દાના. પોથ. મણિયારાં. કિડિયાં.	kāch nā dānā. poth. maṇiyārāṇ. kiḍiyāṇ.
Braider.	પટવો.	paṭvo.
Bdellium.	ગુગલ.	gugal.
Bleach (*to*).	નિખારવું. સફેદ (*or*, ઉજળું) કરવું.	nikhār,vuṇ. safed (*or*, ujluṇ) kar,vuṇ.
Bleached (*to be*).	નિખરવું. સફેદ (*or*, ધોળુ) થવું.	nikhar,vuṇ. safed (*or*, dholuṇ) tha,vuṇ.
Bleached.	નિખારેલું. ધોયલું. સફેદ. ઉજળું. ધોળું.	nikhār,eluṇ. dho,yaluṇ. safed. ujluṇ. dholuṇ.
Broker.	દલાલ.	dalāl.
Brokerage.	દલાલી. હક-સાર્.	dalālī. hak-sā,.
Breakfast.	નાસ્તો. હાજરી. સીરામણ.	nāshto. hājrī. sīrāman.
Bezoar stone.	ગોરૂ-ચંદન.	gorū-chandan.
Bottomry.	વાહાણ-ધરાણિયા. વાહાણનું ઓખું ધરેણે મુકી નાણાં કઢાવવાં.	vāhān-gharāṇiyā. vāhān nuṇ khokhuṇ gharene muk,ī nāṇāṇ kaḍhāv,vāṇ.
Ball, roll, skein, coil, hank, or clew of thread.	ગુંડી. ગુંડો. પેચક. આંટી. દડી. પિંડુ. કલ્લી. વીંટો. ફૂંટી. ફાર્કો.	gunḍī. gunḍo. pech,ak. āṇṭī (*Hind.* aṭṭī). daḍī. piṇḍuṇ kallī. viṇṭo. phoṇṭī. phārko.
Blue lights.	બપોરિયું.	bapor,iyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Bee's waz.	મધ-માખ નું મીણ.	madh-mākh nuṇ mīn.
Bar. Rod. Rail.	સળિયો. ગજ. કટેરો.	saliyo. gaj. kaṭero.
Bar of gold or silver.	લગડી.	lagḍī.
Bran. chaff. husk.	કુસકી. ભુસું. થુલું.	kuskī. bhusuṇ. thuluṇ.
Beef.	ગાય નું ગોશ્ત. ગો-માંસ.	gāya nuṇ gosht. go-māṇs.
Building materials.	કાટ.	kāṭ.
Building materials (*dealer in*).	કાટ-પીટિયો.	kāṭ-pīṭiyo.
Bell metal. Queen's metal.	કાંસું.	kāṇsuṇ.
Bags made of mats.	કપ્પા. સુરખાં.	kappā. surkhāṇ.
Benjamin.	સેલા-રસ.	selā-ras.
Book in which daily transactions are entered.	આવક-જાવક.	āv,ak-jāv,ak.
Black wood.	શિસમ.	shisam.
Cumin-seed.	જીરું.	jīruṇ.
Chair.	કુરસી. આસન.	kursī. āsan.
Chair with, and without, arms.	હાથ ની, તથા હાથ વગર ની, કુરસી.	hāth nī, tathā hāth vagar nī, kursī.
China root.	ચોબ-ચીની.	chob-Chīn,ī.
Chinese copper coins.	સપાકા.	sapākā.
Cement (*in chemistry*).	રેવણ.	revan.
Cement (*in building*).	નીરૂ. ખરચી ચુનો. ગચ.	nīrū. kharchī chuno. gach.
Cement of Portland.	વિલાયતી ચુનો.	vilāyat,ī chuno.
Capsule (*bulb of a vegetable, &c*).	ડીંડવું.	ḍiṇḍvuṇ.
Crucible.	કુલ્લી. રેજા.	kullī. rejā.
Catechu.	ખેરસાલ.	khersāl.
Credit side of an account.	જમે પાસું.	jame pās,uṇ.
Credit, to, (*a sum*).	જમે કરવું.	jame kar,vuṇ.
Credit of a merchant.	સાખ.	sākh.
Creditor.	માગ-નાર. લેણ-દાર.	māg-nār. len-dār.
Corrupt language. Common vulgarism.	રાંધડી.	rāṇghḍī.
Clerk (*writer of native languages*).	કાર-કુન.	kār-kun.
Conserve of Roses.	ગુલકંદ	Goolkand.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Collection of revenues and government of a district.	મામલત.	māmlat.
Collector of revenues & govr. of a district.	મામલત-દાર.	māmlat-dār.
Collectorate.	સ્વસ્થાન.	sva,sthān.
Cash. Ready money.	નગદ. રોકડ.	nagad. rokaḍ.
Cash book. Day book.	મેલ. રોકડ-મેલ. રોજ-મેલ. રોજ-નામું.	mel. rokaḍ-mel. roj-mel. roj-nāmuṇ.
Crops.	પાક. (*Mar.* પીક). ફાલ.	pāk. (*Mar.* pik). phāl.
Crop assessment.	જીન્સ-વારી. વીઘોટી.	jins-vārī. vīghoṭī.
Crops (*dry, or, that produced in the spring*).	રબી. રવી.	rabī. ravī.
Crops (*autumnal*).	ખરીફ.	kharīf.
Crops produced in the hot season by irrigation.	હરી.	harī.
Crops (*statement of the inspection of*).	પાની-પત્રક.	pānī-patrak.
Canal.	નેહેર. ખાળ.	neher. khāl.
Cross-staff.	શંકુ.	shaṇku.
Cotton (*dust in*).	કીટી.	kiṭī.
Cotton (*the first collection of raw*).	વધાવો.	vadhāvo.
Cotton (*carded*).	રૂ. કપ.	rū. kap.
Cotton (*cleaned*).	ગાળો.	gālo.
Cotton (*raw*).	કપાસ.	kapās.
Cotton (*piece of*).	પુમડું.	pumḍuṇ.
Cotton-press.	ગિરણી. રૂ નો શિકન્જો.	girnī. rū no shikanjo.
Cotton-gin.	કપાસ માંથી કપાસ્યા છુટા પાડવા નો સાંચો.	kapās māṇ-thī kapās,yā chhuṭā pāḍ,vā no sāncho.
Cotton-seed.	કપાસ્યા.	kapās,yā.
Cotton-cleaner.	ગોટીલો.	goṭīlo.
Cotton-wool.	પિંજેલો રૂ.	pinj,elo rū.
Cotton shed.	ગોઠો.	goṭho.
Cotton (*roll of, prepared for spinning*).	પુણી.	puṇī.
Cocoa-nut.	નારિએળ.	nāri,el.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Cocoa-nut-tree.	નારિએળી.	nāri,el,ī.
Cocoa-nut-oil.	કોપરેલ.	koprel.
Cocoa-nut-kernel.	કોપરૂં. ગોટો.	koprun. goṭo.
Ceder.	દેવ-દાર.	dev-dār.
Cipher.	સૂન. મીડું.	sūn. mīḍun.
Caltrops.	ગોખરૂ.	gokhrū.
Coke.	ગંધક વિના નો કોલસો.	gandhak vinā no kolso.
Coal.	કોલસો. વિલાયતી કોલસો.	kolso. vilāyat,ī kolso.
Charcoal.	કોયલો.	koyalo.
Coir.	કાથો.	kātho.
Coir rope.	કાથા નું દોરડું.	kāthā nun dorḍun.
Coil of coir.	કાથા નો ગુંડો.	kāthā no guṇḍo.
Camphor-wood.	કપૂર નું લાકડું.	kapūr nun lākḍun.
Coffee.	બુન.	bun.
Confines of a village, *also*, a gate.	પાદર.	pādar.
Custom-house.	માંડવી. ફુર્જો.	māṇḍvī. furjo.
Custom-station.	નાકું.	nākun.
Calico. Chintz.	છીંટ.	chhīṇṭ.
Cambric (*fine, white linen*).	કેમરીક.	kemrik.
Clay.	માટી. મટોડી.	māṭī. maṭoḍī.
Clay (*white*).	ગોપી-ચંદન.	gopī-chandan.
Clay (*yellow*).	ગોર-મટી.	gor-maṭī.
Croton-seed.	જમાલ-ગોટો.	jamāl-goṭo.
Croton-nut.	જમાલ-ગોટાનું ફલ.	jamāl-goṭā nun phal.
Croton-oil.	જમાલ-ગોટા નું તેલ.	jamāl-goṭā nun tel.
Compensation. Recompense.	વળતર.	valtar.
Chapter (*division of a book*).	બાબ. પ્રકરણ. અધ્યાય.	bāb. prakaran. adhyāya.
Clause (*division of a section*).	રકમ. ફકરો.	rakam. fakro.
Corrosive sublimate.	રસ-કપૂર.	ras-kapūr.
Cochineal.	કિર્મજ.	kirmaj.
Calker.	કલફાતી.	kalphāt,ī.
Cultivator.	કણબી. ખેડુત.	kanbī. kheḍut.
Cultivator (*hereditary*).	પાટી-દાર.	pāṭī-dār.
Cubit (*18 inches*).	હાથ.	hāth.
Coral.	પરવાળું.	parvāluṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Coral (*calx of*).	પરવાળાં ની ખાક.	parvālāṇ nī khāk.
Contract. Monopoly.	ઇજારો. મકતો.	ijāro. makto.
Contract (*especially of liquor*).	ગુત્તો.	gutto.
Contractor.	ઇજાર-દાર. મકતે-દાર.	ijār-dār. makte-dār.
Capital. Basis. Stock. Principal fund.	થાપણ. મુદ્દલ. મુડી.	thāpaṇ. muddal. muḍī.
Commissariat department.	મોદી-ખાનું.	modī-khānuṇ.
Cloth made of bark fibre (*a waterproof brown fabric*).	કાકૂમ:	kākūma.
Cloth of striped silk of various colours.	શાકી.	shākī.
Cloth with a waving pattern.	લેહેરિયું.	leheriyuṇ.
Cloth made of deer hair.	પટ્ટી-આહુ.	paṭṭī-āhū.
Cloth (*tweeled woollen*).	પટૂ.	paṭṭū.
Cloth, generally muslin, in which the flowers are wove and not worked.	જામ-દાની.	jām-dānī.
Cloth, silk-cotton, variegated and water pattern.	ઇદ્રસ.	idrūs.
Cloth (*fabric of wool*).	બનાત. સકલાત.	banāt. saklāt.
Cloth made of coarse cotton.	દોટી.	doṭī.
Cloth made of silk (*in Sūrat*).	લાહે.	lāhe.
Cloth made of silk and cotton mixed.	મશરૂ.	mashrū.
Cloth (*white specked*).	ચુંદડી.	chundḍī.
Cloth made of flax or hemp.	સણિયું.	saṇiyuṇ.
Cess.	વેરો.	vero.
Cess (*water*).	કસર.	kasar.
Current month.	મિનહુ. ચાલતો મહિનો.	minhu. chāl,to mahino.
Copper nails.	તાંબાં ના ખીલા.	tāmbāṇ nā khīlā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Commencement of the revenue year.*	મર્ગ-સાલ. ફસ્લી.*	marg-sāl. fasl,ī.*
Copper sheathings.	તાંબાં ની સીલિંગ.	tāmbāṇ nī sīling.
Copper braziers.	તાંબાં ના રૂમાલિયા.	tāmbāṇ na rumāliyā.
Copper raised bottoms.	તાંબાં ની કુંડી. કસાંબર ના પાટલા.	tāmbāṇ nī kuṇḍī. kasām, bar nā pāṭlā.
Cornelian.	અકીક.	akīk.
Curb-chain.	જેર-કડી.	jer-kaḍī.
Curb-stone.	ખાણકી.	khānkī.
Chief of detectors of thieves.	સિલોત.	silot.
Corn (*handful of*).	ઓરણું.	ornuṇ.
Corn. Grains.	અનાજ. ભુસાર.	anāj. bhusār.
Corn-chandler Grain-dealer.	ભુસારી.	bhusār,ī.
Caravan.	વણજાર. કાફલો.	vanjār. kāflo.
Cashew-nut.	કાજુ.	kāju.
Card (*to*).	પિંજવું.	piṇj,vuṇ.
Carding instrument.	પિંજણી.	piṇj,nī.
Carder of cotton or wool.	પિંજારો.	plṇj,āro.
Cowdung.	ગો-મય. છાણ. ગો-બર.	go-maya. chhān. gobar.
Debit, *to*, (*a sum*).	ઉધારવુ.	udhār,vuṇ.
Debit side of an account.	ઉધાર-પાસું.	udhār-pāsuṇ.
Debt (*money due to a person*).	લેણું. માગણું માગતું.	le,nuṇ. māg,nuṇ. māg, tuṇ.
Debt (*money due by a person*).	દેવું. કરજ.	devuṇ. karaj.
Debt (*collection of outstanding*).	ઉઘરાણી.	ughrānī.
Debt (*bad*).	ડુબત ઉઘરાણી. ટાહાડી ઉઘરાણી. ડૂલ.	ḍubat ughrānī. ṭāhāḍī ughrānī. ḍūl.
Daily reports of work.	રોજ-નીસી.	roj-nīsī.
Draper.	ડોસી-વાણિયો. કાપડિયો. બજ્જાજ.	ḍosī-vaniyo. kāpaḍ,iyo. bajjāj.
Dimity.	ડિમિટી.	*dimity.*

Davison; Runes. — alu Borchaka

* The *marg-sal* or *fasli* era was established about 590 years B. C.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Dead stock.	જુનો (*or*, નીર ઉપ્યોગી) સામાન.	juno (*or*, nīr-upyogī) sāmān.
District.	પ્રગણું. તાલુકો. મહાલ.	praganuṇ. tāluko. mahāl.
Dotted lines.	ટપકાં.	ṭapkāṇ.
Duty on personal property.	સાયર. સૈયર-વેરો.	sāyar. saiyar-vero.
Division (*in arith.*)	ભાગા-કાર.	ḅhāg-ākār.
Division of inheritance.	મુનાસખો.	munāsakho.
Date.	ખજુર.	khajur.
Date (*dry*).	ખારક.	khārak.
Date-tree.	ખજુરી. ખજુર.	khajurī. khajur,uṇ.
Dinner, desert, and tea sets or service.	ખાણું ખાવા ના, મેવો ખાવાના, તથા ચા પીવા ના સટ.	khāṇuṇ khā,vā nā, mevo khā,vā nā, tathā chā pī,vā nā *set*.
Druggist.	સરૈયો.	saraiyo.
Drugs.	કરિયાણું. વસાણું.	kariyāṇuṇ vasāṇuṇ.
Diamond.	હીરો.	hīro.
Diamond (*small*).	હિર-કણી.	hir-kaṇī.
Diamond (*spark of*).	કણી.	kaṇī.
Diamond (*faceted*).	બિલિયાન.	biliyān.
Deed of compromise.	રાજી-નામું.	rājī-nāmuṇ.
Deed of acquittal. General release.	ફારગતી. સાફી-નામું. અભરામ-ન-દાવો.	fārgatī. sāfī-nāmuṇ. abhrām-na-dāvo.
Dungri (*thick stuff of cotton*).	ખાદી.	khādī.
Dissolution of a meeting, partnership &c.	વિસર્જન. બર્ખાસ્ત.	visarjan. bar-khāst.
Dissolve, to, (*as a partnership*).	છુટું પાડવું. કાઢી નાખવું. વિસર્જન (*or*, બર્ખાસ્ત) કરવું. *v i.* છુટું પડવું. વિસર્જન (*or*, બર્ખાસ્ત) થવુ.	chhuṭuṇ-pāḍ,vuṇ. kāḍh, ī-nākh,vuṇ. visarjan (*or*, bar-khāst) kar, vuṇ. *v.i.* chhuṭuṇ pad, vuṇ. visarjan (*or*, bar-khāst) tha,vuṇ.
Dividend.	ફાળો.	phālo.
Divide (*to*).	વહેંચી-લેવું. ફાળવવું.	vehench,ī-le,vuṇ. phālav, vuṇ.
Distribute (*to*).	વહેંચી-આપવું.	vehench,ī āp,vuṇ.
Domestics.	દુમેસ્ટિક.	*domestic*.
Distill (*to*).	ગાળવું. ખેંચવું.	gāl,vuṇ. khench,vuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Distillation of spirituous liquors.	આબ-કારી.	āb-kār,ī. *also,* duty levied on distilleries.
Distiller of spirituous liquors.	આબ-કાર. દારૂ ગાળ-નાર. ભઠ્ઠી-વાળો. કલાલ.	āb-kār. dārū gāl-nār. bhaṭṭī-vālo. kalāl.
Distillery. Spirit-still.	દારૂ ગાળવા ની ભઠ્ઠી. ફડ.	dārū gāl,vā nī bhaṭṭī. phaḍ.
Dhoties. Digogies.	ધોતિયાં. ધોતર.	dhotiyāṇ. dhotār.
Digogy (*small, silken*).	પંચી.	panchī.
Dorias.	દોરિયા.	doriyā.
Drawback (*duties paid back*).	જકાત નાં પાછાં મળેલાં નાણાં.	jakāt nāṇ pāchhāṇ mal,elāṇ nānāṇ.
Deposit in security of a payment of a toll.	હડફ.	haḍaph.
Due date of a bill &c.	પાકી મુદત.	pākī muddat.
Deck of a ship.	તુતક.	tutak.
Darn (*to*).	રફુ કરવું. તુણવું.	rafu kar,vuṇ. tun,vuṇ.
Darner.	રફુ-ગર.	rafu-gar.
Ether.	અકાસ. જીસ્મિ લતીફ. અંતરાળ.	akās. jism,i latīf. antarāl.
Emerald.	પાનું. જમરૂદ. લીલમ.	pānuṇ. jamrud. līlam.
Executor of a will.	વસિયત-નામાં માં નેમેલો વકીલ. વસી.	vasīyat-nāmāṇ māṇ nem,elo vakīl. vasī.
Ear of wheat.	ઊંબી.	ūmbī.
Ear of corn.	ડુંડું. કણુસું. કણુસલું.	ḍuṇḍuṇ. kansuṇ. kanas,luṇ.
Example. Illustration.	ઉદાહરણ.	udāhran.
Export of goods.	નિકાસ.	nikās.
Equal. At par.	સર-ભર.	sar-bhar.
Exhibition.	પ્ર-દર્શન.	pra-darshan.
Escort. Guard. Convoy.	વળાવો.	valāvo.
Exchange or discount.	વટાવ. મુદત કાપી આપેલું નાણું.	vaṭāv. (*Hind.* baṭṭā). muddat kāp,ī āp,eluṇ nānuṇ.
Exchange money (*to cash*).	વટાવવું.	vaṭāv,vuṇ. (*Hind.* baṭā,nā).
Earthenware.	મોટોડી નાં વાસણ.	maṭoḍī nāṇ vāsan.
Filter.	ગળતી. સાફી.	galtī. sāf,ī.
Flight of locusts.	તીડ (*or,* ટોળ) નું ઉડતું ટોળું.	tīḍ (*or,* ṭol) nuṇ uḍ,tuṇ ṭoluṇ.
Fœungreek seed or grass.	મેથી.	methī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Floods.	પૂર. રેલ. લોટ. ભર.	pūr. rel. loṭ. bhar.
Freight.	નોલ. ૨. ભર્ગત. ભરત.	nol. 2. bhargat bharat.
Fet-lock cap.	ઘોડાની ધુંટીનું ચામડાં નું બૂટ.	ghoḍā nī ghuṇṭī nuṇ chāmḍāṇ nuṇ *boot*.
Fennel.	સુવા.	suvā.
Fleet (*of vessels*).	આરમાર. દર્યાઈ કાફલો.	ārmār. daryāī kāflo.
Frankincense.	લોબાન. ધૂપ.	lobān. dhūp.
Frankincense oil.	ધૂપેલ.	dhūpel.
Firm (*trading house*).	પેઢી.	peḍhī.
Flowered muslin.	આગા-બાનુ.	āgā-bāṇū.
Fish' teeth.	માહી-દાંત.	māhī-dāṇt.
Fin and maw of a fish.	પાંખ-પોટા.	pāṇkh-poṭā.
Fish' bone.	માછલી નો કાંટો (*or*, હાડકુ)	māchhlī no kāṇṭo (*or*, hāḍkuṇ).
Fee. Bonus.	સુખડી. કુશ. અવેજ. દસ્તુરી. લવાજમ.	sukhḍī. kush. avej. dasturī. lavājam.
Fee levied on ships.	ખુંટો.	khuṇṭo.
Ferrule (*a ring or cap for a stick &c.*)	ખોલી. કડી. થાપડી.	kholī. kaḍī thāpḍī.
Fief.	જા-ગીર. મોકાસો.	jā-gīr. mokāsā.
Feoffee.	જા-ગીર-દાર. મોકાસ-દાર. મોકાસી.	jā-gīr-dār. mokās-dār. mokāsī.
Forage.	ગોતર. ઘાસ-દાણો.	gotar. ghās-dāṇo.
Five times.	પાંચ-પટ.	pāṇch-paṭ.
Farmer that cultivates the land of another cultivator.	ઉપર-વાડિયો.	upar-vāḍiyo.
Files.	કાંનસ. રેતડી.	kānas. retḍī.
Fireclay.	વિલાયતી મેટોડી	vilāyatī maṭoḍi.
Firebrick.	વિલાયતી ઇંટ.	vilāyatī iṇṭ.
Flour.	આટો. મેદો. લોટ.	āṭo. meṇḍo. loṭ.
Gold.	સોનું. હેમ. સુવર્ણ. કંચન. કનક.	sonuṇ. hem. suvarn. kanchan. kanak.
Gold (*pure*).	કુંદન.	kundan.
Gold or silver lace.	તુઈ.	tuī.
Gold venetian (*coin of Constantinople used as ornament*).	ગબ્બર. પુતળી	gabbar. putlī.
Gold and silver articles.	સોનાં તથા રૂપાં કામ.	sonāṇ tathā rūpāṇ kām.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Gold beater.	સોનાં નો વરક બનાવ-નાર.	sonāṇ no varak banāv-nār.
Gold leaves.	સોનાં નો વરક. સોનાં નાં પત્રાં. સોનાં નાં પાનાં.	sonāṇ no varak. sonāṇ nāṇ patrāṇ. sonāṇ nāṇ pānāṇ.
Goldsmith.	સોની. સોનાર.	sonī. sonār.
Gold thread.	કસબ. સોનાં નો તાર.	kasab. sonāṇ no tār.
Gold cloth. Brocade.	કસબી કાપડ. તાશ. કિન્ખાબ.	kasbī kāpaḍ. tāsh. kinkhāb.
Gold or silver thread.	કલાબતું. સોનાં યા રૂપાં નો તાર.	kalābatuṇ. sonāṇ yā rūpāṇ no tār.
Gum.	ગુંદર.	guṇdar.
Gum anime or gum copal.	ચંદરસ.	chandrūs.
Gum myrrh.	હિરા-બોળ. હિન્દી-બોળ.	hirā-bol. Hindī bol.
Glue.	સરેશ.	saresh.
Gamboge.	રેવંચી નો શીરો.	revanchī no shīro.
Glass bangle or bracelet.	કાચ ની બાંગડી.	kāch nī bāṇgḍī.
Gall nuts.	માયાં. માજુ. માય-ફલ.	māyāṇ. mājū. māya-phal.
General number.	ચાલતો નંબર.	chāl, to *number*.
Grain insects.	જીવાત.	jīv, āt.
Grain (*parched*).	ઠુંગણ.	ṭhuṇgaṇ.
Grain of corn.	કણ. દાણો.	kaṇ. dāṇo.
Grain (*inferior*).	ઉપ-ધાન્ય.	up-dhānya.
Grain dealer. Store-keeper.	ભુસારી. કણિયો. કોઠારી. મોદી.	bhusārī. kaṇiyo. koṭhār, ī. modī.
Grain (*bag of*).	થેકી.	thekī.
Granary.	કોઠાર. મોદી-ખાનું.	koṭhār. modī-khānuṇ.
Ground-nut.	ભોંય-સિંગ.	bhoṇya-sing.
Gingelly. Sesamum.	તલ.	tal.
Gingelly oil.	મિઠું તેલ. તલ નું તેલ.	miṭhuṇ tel. tal nuṇ tel.
Grass oil.	ઘાસ નું તેલ.	ghās nuṇ tel. (*Hind.* roshan kā tel).
Grass (*load of, &c.*)	કબાડ.	kabāḍ.
Grass, wood, &c. flowing into the river.	મલીએટ.	malī, eṭ.
Gram.	ચણા.	chanā.
Gizzard.	સંગ-દાન:	sang-dāna.
Gill of a fish.	ગલ-ચુંડી. ચુંઈ. કલ્લો. ઝાલર.	gal-chuṇḍī. chuṇī kallo. [jhālar.

Grapes: ... Black ... ... Darâkh ... Kali

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Gather (*to*).	એકઠું કરવું. ગોળો કરવો. જમા કરવું. સંગ્રહ કરવો.	ek,ṭhuṇ kar,vuṇ. golo kar,vo. jamā kar,vuṇ. saṅgrah kar,vo.
Gale.	વાઝડું. જોર નો પવન. તુફાન.	vājhḍuṇ. jor no pavan. tufān.
Grind stone. Whetstone.	સરાણ. પથ્રી.	sarān. pathrī.
Goat skins.	બકરાં નાં ચામડાં.	bakrāṇ nāṇ chāmḍāṇ.
Hull (*body of a ship*).	પટાણ.	paṭhān.
Hamper.	કંડિયો.	kanḍiyo.
Heir-apparent. Crown prince.	પાટવી. પાટવી-કુવર.	pāṭ,vī. pāṭ,vī-kuṇvar.
Heir-presumptive.	ફટાયો.	phaṭāyo.
Handsel.	બોહોણી. વકરો.	bohoṇī. vakro.[shiṅgḍāṇ.
Horns of deer.	સાબર (*or*, હરણ)નાં શિંગડાં.	sābar (*or*, haraṇ) nāṇ
Horns of rhinoceros.	ગેંડા નાં શિંગડાં.	geṇḍā nāṇ shiṅgḍāṇ.
Hog-plum.	આમલાં.	āmlāṇ.
Highway robber.	બાહાર-વટિયો. વાટ-પાડુ.	bāhār-vaṭiyo. vāṭ-pāḍu.
Hamlet.	ગામડું. ખેડું. મુવાડો.	gāmḍuṇ. kheḍuṇ. muvāḍo.
Horticulture.	બાગાયત.	bāgāyat.
House account book.	ઠામ-ખાતું.	ṭhām-khātuṇ.
Hereditary officer, something like a *watan-dar*.	નાડ-ગુંડા.	nāḍ-guṇḍā. [loḍhuṇ.
Hames.	ઘોડાની હાંસડી નું લોઢું.	ghoḍā nī hāṇsḍī nuṇ
Hemp ropes.	સણ નાં દોરડાં.	san nāṇ doraḍāṇ.
Hemp.	સણ. તાગ.	san. tāg.
Helm. Rudder.	સુકાન.	sukān.
Helmsman. Steersman.	સુકાની.	sukāṇī.
Harrow.	દાંતાળો. ખાક-કશ.	dāṇt,ālo. khāk-kash.
Harrow (*to*).	દાંતાળો ફેરવવો.	dāṇt,ālo pherav,vo.
Harvest.	પાક. (*Mar.* પીક).	pāk. (*Mar.* pīk).
Harvest season.	ફસલ,કાપણી ની મોસમ.	fasl. kāp,ṇī nī mosam.
Hardware.	લુવાર-કામ. લોઢાં-કામ.	luvār-kām. loḍhāṇ-kām.
Hide. Leather.	ચામડું. ચર્મ. ખાલ. ખોલ. જીલ્દ. કાતડી.	chāmḍuṇ. charm. khāl. khol. jild. kātḍī.
Hosiery.	મોજાં.	mojāṇ.
Haberdashery.	બારીક જીન્સ. ઝીણો સામાન. નાનો સોદો. [સાલ].	bārik jins. jhīṇo sāmāṇ. nāṇo sodo. [*or*, sal].
Hand loom.	હાતે વણવાનો સડકો (*or*,	hāt,e vaṇ,vā no saḍko

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Irrigation.	જમીન ને પાણી પાવું. પાણી સીંચવું.	jamīn ne pānī pā,vuṇ. pānī sīṇch,vun.
In part payment. On account of.	પેટે. હિસાબે.	peṭe. hisāb,e.
In full of all demands. Acquittance. Release.	અભરામ-ન-દાવો. ચુકતે હિસાબે. ભર-પાઈ.	abhrām-na-dāvo. chuk, te hisāb,e. bhar-pā,ī.
Ingots.	લાથા. સલાખ.	lāthā. salākh.
Income.	આમદાની. ઉપજ. આયપત.	āmdānī. upaj. āyapat.
Income *(fixed)*.	જીવીકા. જીવન. જીવન-ગાળો. જીવાઈ.	jīvīkā. jīvan. jīvan-gālo. jīvā,ī.
Income tax.	ઉપજ ઉપર નો કર.	upaj upar no kar.
Indigo.	ગુળી. કાળી ગળી.	gulī. kālī galī.
In exchange.	ખાતે. બદલે.	khāte. badle.
Import of goods.	આયાત. આવક.	ā,yāt. āv,ak.
Irrevokable gift *(in Maharashtra)*.	જુઠા-શાનક.	juṭhā-shānak.
Instalment.	હપ્તો. કિસ્ત. ખાંધું.	hapto. kist. khāṇdhuṇ.
Irregular soldiery.	સી-બંદી સર-બંદી.	sī-band,ī. sar-band,ī.
Iron.	લોઢું. લોખંડ.	loḍhuṇ. lokhanḍ.
Iron-work.	લોઢાં-કામ. લોખંડ-કામ.	loḍhāṇ-kām. lokhanḍ-kām.
Iron *(sheet of)*.	લોઢાં નાં પત્રાં.	loḍhāṇ nāṇ patrāṇ.
Iron *(hoop of)*.	લોઢાં ના પાટા. લોખંડ ના વીટા.	loḍhāṇ nā pāṭā. lokhanḍ nā vīṭā.
Iron *(brittle)*.	રૂપા-સાઈ.	rūpā-sā,ī.
Iron *(bar of)*.	લોખંડ ના સળીયા.	lokhanḍ nā saliyā.
Iron *(nail rod round)*.	ખીલા-સરી ગોલ લોખંડ.	khīlā-sarī gol lokhanḍ.
Iron *(nail rod square)*.	ખીલા-સરી ચોરસ લોખંડ.	khīlā-sarī choras lokh, anḍ.
Iron *(cast)*.	ઓતેલું લોઢું. બીડ. ભર્તર.	ot,eluṇ loḍhuṇ. bīḍ. bhartar.
Iron *(wrought)*.	બનાવેલું (*or*, ઘડેલું) લોઢું.	banāv,eluṇ (*or*, ghaḍ, eluṇ) loḍhuṇ.
Iron filings.	લોહો-ચૂર.	loho-chūr.
Iron posts.	લોખંડ નો ખંભ (*or*, થામલા).	lokhanḍ nā khamb (*or*, thāmlā).
Iron screws.	લોઢાં ના પેચ (*or*, મલ-સુત્ર).	loḍhāṇ nā pech (*or*, mal-sutr).
Iron mould.	લોઢાં નું બીબું.	loḍhāṇ nuṇ bībuṇ.
Ironmonger.	લોઢાં નો સામાન વેચનાર.	loḍhāṇ no sāmān vech, nār.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Invoice of goods.	બીજક. ભરતિયું.	bijak. bharat,iyun.
Insurance.	વીમો. જોખમ.	vīmo. jokham.
Insurance (*policy of*).	વીમા-ચિઠ્ઠી.	vīmā-chiṭṭhī.
Insure (*to*).	વીમો ઉતારવો. જોખમ ઉતારવો. વીમો કરવો.	vīmo utār,vo. jokham utār,vo. vīmo kar,vo.
Insurer. Underwriter. Assurer.	વીમા-વાળો. મતું કરનાર.	vīmā-vālo. matun kar, nār.
Interior buyers (*foreign merchants who travel to make purchases and sales*).	વછિયાત.	vachhiyāt.
Interest.	વ્યાજ.	vyāj.
Interest (*compound*).	ચઢતું વ્યાજ. ચક્ર વૃદ્ધી વ્યાજ.	chaḍh,tun vyāj. chakr, vriddhi vyāj.
Ivory. Elephant teeth.	હાથી-દાંત.	hāthī-dānt.
Jute.	સણ નો કુચો.	san no kucho.
Jointly and severally.	એકા-મત-એકા-જત.	ek-ā-mat-ek-ā-jat.
Jewel.	ઝવેર. જેવર. રત્ન. મણી.	jhaver. jevar. ratn. manī.
Jeweler.	ઝવેરી.	jhaver,ī.
Jet (*fossil*).	સંગિ-મૂસા. સિયાહ-તાબ.	sang,i mūsā. siyāh-tāb.
Jaconet (*light, soft muslin*).	જગન્નાથી.	*jagannathi.*
Japan wood. Sapan wood.	પતંગ. પતંગડાં.	patāng. patang,ḍān.
Kid.	બકરી નું ગોસ્ત.	bakrī nun gosht.
Keg.	નહાનું પીપ.	nahānun pīp.
Lee side of a ship.	દમાન.	damān.
Luncheon. *Tiffin.*	ટિફિન ફરાળ. ચવેણું. જળ-પાન. ઠુંગો. થોક.	*tiffin.* pharāl. chavenun. jal-pān. ṭhungo. thok.
Leave (*casual*).	કિરકુલ રજા.	kirkul rajā.
Leave (*privilege*).	બંદોબસ્ત થી રજા. બખ્શીશ થી રજા.	band-o-bast thī rajā. bakhshish thī rajā.
Lemon grass.	લીલી ચા.	lilī chā.
Linget.	ધાતુ ની લગડી.	dhātu nī lagḍī.
Lappet.	પિછોડી.	pichhoḍī.
Ledger.	ખાતા-વહી.	khātā-vahī.
Lines of acknowledgement given by a debtor to a creditor.	સામા-દસકત.	sāmā-daskat.
Liquidation.	ફડચો.	phaḍcho.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Liquidate (*to wind up*).	ફડચો કરવો. સંકેલવું.	phaḍcho kar,vo. saṅkel,vuṇ.
Land. [village.	જમીન. ખાતું. ભોંય.	jamīn. khātuṇ. bhoṇya.
Land pertaining to a	રકબો.	rakbo.
Land (*classification of*).	પ્રત-બંદી.	prat-band,ī.
Land under cultivation.	ખેડાણ.	kheḍān.
Land (*cultivated*).	વાવેતર.	vāv,etar.
Land set apart for artizans and religions purpose.	વાવલું.	vāv,luṇ.
Land (*rent free*).	નકરી. નકરિયા.	nakrī. nakriyā.
Land situated near the sea shore.	મોર-કાંઠો. મોર-ખરી.	mor-kāṇṭho. mor-kharī.
Land (*alienated, on which extra tax is levied*).	સવાદિયા.	savādiyā.
Land irrigated from wells, rivers &c.	કુ-વેતર.	ku-vetar.
Land overflown or undermined by water.	ખોદાણ.	khodān.
Land given by Govt. for charitable purposes.	પસા યતું.	pasāyatuṇ.
Land held immediately from Govt. or of which the state is the sole proprietor.	ખાલસા.	khālsā.
Land (*private, in mortgage*).	ધરાણિયા.	gharāniyā.
Land constantly cultivated.	પોલેલ.	polel.
Land (*mortgaged, and paying a quit rent*).	ધરાણિયા-સલામિયા.	gharāniyā-salāmiyā.
Land taken by force or treachery.	બથામણિયા.	bathā,maniyā.*
Land belonging to Government.	તલપત.	talpat.
Land (*black, rich, and very productive*).	કાળી ભોંય.	kālī bhoṇya.

* *batha-vun* means *to take by force or treachery.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Land (*waste*).	પડ-તર જમીન. એમ-ની-[એમ.	pad-tar jamīn. em-nī-em.
Land (*grey*).	બેસર જમીન.	besar jamīn.
Land (*uncultivated, and lying immediately around a village*).	ગામ-તળિયું.	gām-taliyuṇ.
Land (*rising ground under cultivation*).	તળિયાણ.	taliyān.
Land where sugar-cane, &c. grows.	કિયારી.	kiyārī.
Land held under a particular tenure by GARAS,IYAS* &c.	સીર ની જમીન. ગરાસ.*	sīr nī jamīn. garās.*

* Kāṭhiyā-vād consists of a number of quasi-independent native states, called તાલુકા *tālukās* at present, but which lately were, in reality, little hereditary kingdoms. These are still further split up into small estates by the custom which prevails that while the પાટવી-કુંવર *pātvī-kuṇwar*, or the eldest son of a reigning family succeeds to the ગાદી *gādī* or throne, the ફટાયા *phatāyās*, or the younger ones, are each allotted what are called ગરાસ *garās* and જીવાઈ *jīvāī*, for their maintenance. By the former is meant *the grant of a certain number of villages* varying from one to five, and the latter signifies *an allowance*. These estates are again subdivided by their owners in favor of their sons, into ભાગ *bhāgs* or shares. Hence, the interests of the ફટાયા *phatāyās*, or heirs presumptive, are at varience with those of the પાટવી-કુંવર *pātvī-kuṇwar*, or heir apparent, who is called the તાલુક-દાર-સર્વોત્તમ *tāluk-dār-sarv-ottam*, or the chief ગાદી-વાળો *gādī-vālo*, in contradistinction to the ફટાયા *phatāyās* who are designated the ભાયાદ *bhāyād*, or brotherhood. It was this arrangement which formerly conduced to the practice of બાહાર-વટિયો *bāhār-vāṭiyo* by making every ફટાયા *phatāyā* who was injured or offended by the reigning chief, consider himself justified in taking satisfaction on the road, the word બાહાર-વટિયો *bāhār-vaṭiyo* literally signifying, *one who has left his home and gone abroad*. Hence, in modern usage, the word બાહાર-વટિયો *bahar-vaṭiyo* is applied to highway robbers in general.

Thus it will be seen that the clashing interests of the crown prince and the collateral branches have all along been a fertile source of dissension in the peninsula of Kāṭhiyā-vād. To remedy this evil, a new tribunal under the title of "Pradhān Court" has just been established by order of Government. It is to be for the special benefit of the ભાયાદ *bhāyād*, or, hereditary ગરાસિયા *garāsiyās*,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Land for building (*in Gujarat*).	ગભાણુ.	gabhān.
Land for building (*in Maharashtra*).	ગૌથાન.	gau¸thān.
Land made over by Govt. to villagers on receiving a lump sum from the latter.	નરવા. નીરવહા.	narvā. nīr.vahā.
Land (*sandy*).	ગોરાડુ.	gorāḍu.
Land (*assessable*).	માલ-ગુજાર. ખિરાજી.	māl-gujār. khirāj¸ī.
Land (*free*).	લા-ખિરાજ. મઆફી.	lā-khirāj. ma¸āf¸ī.
Land proprietor,	જમીન-દાર. ધરણી-ધર.	jamīn-dār. dharnī-dhar.
Landholder (*hereditary*).	વતન-દાર.*	vatan-dār.*
Landholder (*elective*).	શેઠ-સનદી†.	sheṭh-sanad¸ī.†
Liability.	દેવું. કરજ.	de¸vun. karaj.
Leaseholder (*hereditary*).	ખોટ.‡	khoṭ.‡
Letter of advice.	દુમાલી-પત્ર.	dumālī-patr.
Letters (*inward*).	આવક.	āv¸ak.
Letters (*outward*).	જાવક.	jāv¸ak.
Letters (*circular*).	વટ-હુકમ. પ્રસિદ્ધ-પત્ર. ધાધર.	vaṭ-hukm. prasiddh-patr. dhādhar.

and will exclude the જીવાઈ-દાર *jīvā¸ī-dārs*, or recepients of an allowance, and persons of that description from its precincts. This may cause some uneasiness, but time will smooth matters. The president will be a European officer of ability and experience, and the members servants of some of the leading states who also will be selected from those qualified for the duties. Justice will thus be dealt out to that unfortunate class of people who for a series of years had no legitimate remedy for the wrongs they have been suffering at the hands of the direct successors.

* *Vatan-dar* is a holder of land, free of assessment, given by Government to a person who is thereby bound to perform civil services (particularly relating to revenue matters), in return thereof; such as the *kulkarnis*, *patels*, *&c.* These *vatans* are hereditary, so long as the members of a family are undivided, and conduct themselves well.

† *Sheth-sanadi* is an elective holder of land given by Government to a person on condition of his performing military services in return thereof; such as the keepers of hill-forts, &c.

‡ *khot* also means a farmer of land revenue or sea customs.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Labor. [opium.	મજૂરી. મેહનત.	majūr,ī. mehnat.
Lump of silver or	ગોટી.	goṭī.
Lump sum. Wholesale.	ઉધડ. થોક-બંધ (*or*, જથા બંધ; *or*, સામટું) વેચાણ.	udhaḍ. thok-bandh (*or*, jathā bandh; *or*, sām,ṭuṇ) vechān.
Long pepper.	પિપળી મૂળ.	piplī mūl.
Long pepper (*roots of*).	પિપળી મૂળ ના ગાંઠ.	piplī mūl nā gāṇṭh.
Lentil.	મસૂર ની દાળ.	masūr nī dāl.
Linseed.	અલસી.	alsī.
Leaf of a tree.	પાંદડું.	pāṇḍ,ḍuṇ. [pānāṇ).
Leaf metal.	ધાતુ નાં પત્રાં (*or*, પાનાં).	dhātu nāṇ patrāṇ (*or*,
Leaf dust.	પાંદડી.	pāṇḍ,ḍī.
Lime.	ચુનો.	chuno.
Lime-kiln.	ચુના ની ભઠ્ઠી.	chunā nī bhaṭṭhī.
Longcloth.	લાંગકલાથ.	*longcloth.*
Lead.	સિસું.	sisuṇ.
Lead (*red*). Minium.	સિંદુર.	siṇḍur.
Lead (*white*).	સફેદો.	safedo.
Lapidary.	હીરા ઘસ-નાર.	hīrā ghas-nār.
Lapis lazuli.	લાજવર્દ. રાજા વરદ. વૈદૂર્ય-મણી.	lājvard. rājā-varad. vaiḍūrya-manī.
Let. Rent. (*to*).	સાંથવું.	sāṇth,vuṇ.
Lessee. tenant.	સાંથિયો.	sāṇth,iyo.
Lametta.	પેચક.	*pech,ak.*
Light-house lanterns.	દીવા-દાંડી નાં ફાણસ.	dīva-dāṇḍī nāṇ phānas.
Mast of a ship.	ડોલ. કુવો.	ḍol. kuvo.
Mortgage. Pawn.	સાન.	sān.
Mortgage bond.	સાન-ખત. ગિરવી-ખત.	sān-khat. girvī-khat.
Mortgager.	ગિરવી આપ-નાર. ગિરવી મુક-નાર.	girvī āp-nār. girvī muk-nār. [nār.
Mortgagee.	ગિરવી લે-નાર. ગિરવી રાખ-નાર.	girvī le-nār. girvī rākh-khātar.
Manure.	ખાતર.	
Marginal wall.	પાળ.	pāl.
Margin money.	તારણ.	tāran.
Memorandum.	ઓલિયું.	oliyuṇ.
Memo.	બાહાર-નીસી.	bāhār-nīsī.
Mistake records.	ભુલ-પત્રક.	bhul-patrak.
Managing committee.	અધિકારી-મંડળી. કારોબાર-મંડળી.	adhikārī mandaḷī. kār-o-bār mandaḷī.
Make equal (*to*).	ધરસોડ કરવું.	dharsoḍ kar,vuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Money.	નાણું.	nānuṇ.
Money-market.	નાણા-વટ.	nānā-vaṭ.
Moneyed man. Capitalist.	નાણા-વટી.	nānā-vaṭī.
Money given by Govt. for charitable purposes in each village.	મલવેરો.	malvero.
Money lender.	ખાંધાં-પાંજરાં નો ધંધો કરનાર.	khāṇdhāṇ-pāṇjrāṇ no dhandho kar-nār.
Molasses.	ગોળ. કાકવી. જાગરી.	gol. kākvī. jāgrī.
Middling, good, and superior commodity.	મધ્યમ, સારો, અને સિકાર માલ.	madhyam, sāro, ane sikār māl.
Market.	બજાર.	bajār.
Market (*dull*).	થંડું (*or*, સુસ્ત; *or*, મંદું; *or*, નર્મ) બજાર.	thanḍuṇ (*or*, sust; *or*, manduṇ; *or*, narm) bajār.
Market (*brisk*).	ગર્મ (*or*, તેજ) બજાર.	garm (*or*, tej) bajār.
Market (*firm*).	મજબૂત બજાર.	majbūt bajār.
Market held in the evening.	ગુજરી.	gujrī.
Mutton.	મેંઢાં નું ગોસ્ત.	meṇḍhāṇ nuṇ gosht.
Madapolam.	માદરપાટ.	*madar,pat.*
Mulls (*thin, soft muslin*).	મલમલ.	*mal,mal.*
Mulls (*white*).	સફેદ (*or*, નિખારેલી) મલ મલ.	safed (*or*, nikhār,eli) *mal,mal.*
Mulls (*Turkey red*).	કુસંબી (*or*, રાતી) મલમલ.	kusambī (*or*, rātī) *mal,mal.*
Mulls (*coloured*).	રંગીન મલમલ.	rangīn *mal,mal.*
Myrobalan.	હરડે. હીમજી-હરડે.	harḍe. hīmjī-harḍe.
Madder (*roots*), a red dye.	મજીઠ. મંજીટ.	majīṭh. manjīṭ.
Mildew.	છારી. ઉબ.	chhārī. ub.
Mule twist.	હલકું સુતર. ઉતરતું સુતર. ઝાંખું સુતર.	halkuṇ sutar. utar,tuṇ sutar. jhāṇkhuṇ sutar.
Monument.	હજીરો. ગર્જા.	hajīro. garjā.
Museum.	સંગ્રહ-સ્થાન.	sangrah-sthān.
Money paid for watching.	રખોપું.	rakhopuṇ.
Mineral. Ore.	ખણીજ. ઉપ-ધાતુ. કાચી ધાતુ.	khanīj. up-dhātu. kāchī dhātu.
Mineral oil (*drums of*).	ખણિજ તેલ ના ડબ્બા.	khanij tel nā ḍabbā.
Multiplication (*in arith.*).	ગુણા-કાર.	gun-ākār.
Mariner's compass.	હોકા-યંત્ર.	hokā-yantr. (*Hind.* [ḳutb-numā).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Mat.	સાદડી. ચટાઈ.	sād,dī. chaṭāī.
Mat-maker.	સાદડી-વાળો. ઘાંચો.	sād,dī vālo. ghāṇcho.
Machinery.	સાંચા-કામ. સાંચાનો સામાન. કિલ-કાંટો.	sāṇchā-kām. sāṇchā no sāmān. kil-kāṇṭo.
Merchandize.	વેપારની જીન્સ (*or*, માલ; *or*, સોદો).	vepār nī jins (*or*, māl; *or*, sodo).
Mother-o'-pearl shell.	મોતીની શીપ.	motī nī shīp.
Mace.	જાવત્રી.	jāvantrī.
Metal.	ધાતુ.	dhātu.
Metal (*round piece of*).	ચકતી.	chaktī.
Marble tiles or slabs.	સંગિ મર્મર ની લાદી.	sang,i marmar nī lādī.
Millstone.	ઘંટી નું પડ (*or*, પઈ).	ghanṭī nuṇ paḍ (*or*, paī).
Note. Annotation.	શેરો.	shero.
Note-book. Bill-book.	નોધ.	nodh.
North.	ઉત્તર.	uttar.
North east.	ઈશાન.	īshān.
North west.	વાવ્ય.	vāvya.
North wind.	ઉત્તર-વાયુ.	uttar-vāyu.
Nutmeg.	જાયફલ.	jāyaphal.
Nard.	જટા-માંસી.	jaṭā-māṇsī.
Outgoings. Expenses.	ખર્ચ.	khaıch.
Orsedu. Dutchgold.	પંચ-ભેળ ધાતુ-પાન. જરપોશ.	panch-bhel dhātu-pān. jar-posh.
Opium.	અફીણ. મેખિયુ.	afīn. mekhiyuṇ.
Opium or *bhāng* eater.	અફીણી. ચંગી.	afīṇī. changī.
Obelisk.	દીપ-માળા.	dīp-mālā.
Otter. Beaver.	ઊદ-બિલાવ. સંગિ આબી. પાણી ની બિલાડી.	ūd-bilāv. sang,i ābī. pānī nī bilādī.
Old copper (and brass) sheathings.	જુનો તાંબા નો (તથા પિત્તળ નો) ભગાર.	juno tāmbā no (tathā pittal no) bhangār.
Olibanum.	ઇસબ.	isas.
Oil.	તેલ.	tel.
Oilman's stores.	તેલિયે, સામાન.	teliyo sāmān.
Oilman.	ઘાંચી. તેલી.	ghāṇchī. tel,ī.
Oilmill or press.	ઘાણી.	ghānī.
Oar.	હલેસું.	halesuṇ.
Purslain. [hedge.	ધોલ ની ભાજી.	ghol nī bhājī.
Prickly-pear. milk-	થુવર. કંટારિયો.	thuvar. kaṇṭāriyo.
Prickly-bush.	જવાસો.	javāso.
Pension.	પેટિયું. બેઠો પગાર.	peṭiyuṇ. beṭho pagār.

Princely Damoon . mugunnaa alu Bombay.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pewter.	રૂપ-જસત.	rūp-jasat.
Parsley. Bishop's weed.	અજમો.	ajmo.
Parsley (*oil of*).	અજમા નું તેલ.	ajmā nuṇ tel.
Provender. Forage.	દાણો-ચારો. ઘાસ.	dāno-chāro. ghās.
Plough (*to*).	હલ ખેડવું. નાગરવું. ચેસવું.	hal kheḍ,vuṇ. nāgar,vuṇ. ches,vuṇ.
Plough.	હલ. નાગર. જેસલી.	hal. nāgar. jeslī.
Ploughman.	હલ ફેરવ-નાર. ખેડુત.	hal pherav-nār. kheḍ,ut.
Ploughshare.	હલ નો દાંતો. ફાલ.	hal no dāṇto. phāl.
Plaughing furrow.	ચાસ.	chās.
Plough (*drill*).	વાવણિયો.	vāv,aniyo.
Permanent occupant of a farm; one who cannot be dispossessed as long as he pays his revenue.	ધારે-કરી.	dhāre-karī.
Perpendicular.	રુન્દું.	runduṇ.
Peasant. Farmer.	શેલોત.	shelot.
Pastor.	ભરવાડ.	bharvāḍ.
Pasture land.	ખીડ. કુરન જમીન. ચરાંગણ. વાડો.	bīḍ. kūran jamīn. char, āṇgan. vāḍo.
Pasture.	ઘાસ-ચારો. ગો-ચર.	ghās-chāro. go-char.
Police officer (*hereditary*). Head man of a village.	પટેલ.	paṭel.
Pilot.	અર્કાટી.	arkāṭ,ī.
Province.	પ્રાંત.	prāṇt.
Presidency.	ઇલાકો. ખાતું.	ilāko. khātuṇ.
Perimeter.	સીમા-સૂત્ર.	sīmā-sūtr.
Plantation.	તુળ.	tul.
Plantation (*rent of land fixed according to*).	તુળ-વારી.	tul-vārī.
Pledge.	ગિરો.	giro.
Pledge (*under*).	આડ-ગિરો.	āḍ-giro.
Proof (*in mult.*).	તાળો.	tālo.
Product (*in mult.*).	ગુણાંક.	gun-āṇk.
Plant. Shrub.	છોડવો. છોડ.	chhoḍ,vo. chhoḍ.
Palm-tree.	તાડ.	tāḍ.
Palm-tree (*juice of the*).	તાડી.	tāḍ,ī.
Purple fleabane.	કાળી જીરી.	kālī jīrī.
Precious stones.	જવાહિર.	javāhir.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Privilege, fee, or perquisite.	હક.	hak.
Privilege (*holder of such*).	હક-દાર.	hak-dār.
Pepper (*black*).	કાળાં મરી.	kālāṇ marī.
Pepper (*white*).	સફેદ (*or*, ઉજળાં) મરી.	safed (*or*, ujlāṇ) marī.
Pepper (*red*). Capsicum.	મરચું.	marchuṇ.
Pepper (*Guinea*).	લવંગિયાં મર્ચાં.	lavangiyāṇ marchāṇ.
Pork.	સુવર (*or*, ડુક્કર) નું ગોશ્ત.	suvar (*or*, ḍukkar) nuṇ gosht.
Pulse (*split*).	દાળ.	dāl.
Pulse (*ground coarsely*).	કોરમું.	kormuṇ.
Pulse (*seller of*).	દાળિયો.	dāliyo.
Pearls (*real*).	ખરાં મોતી.	kharāṇ motī.
Pearls (*false*).	ખોટાં મોતી.	khoṭāṇ motī.
Pedlar.	ફેરિયો.	pheriyo.
Pedlary.	ફેરિયા નો સામાન.	pheriyā no sāmān.
Porphyry.	સંગિ મુમાક. [દામ.	sang,i sumāk. [dām.
Price.	ભાવ. કીમત. નિર્ખ. મોલ.	bhāv. kīmat. nirkh. mol.
Price (*market*).	બજાર-ભાવ. પાડ. ધારણ.	bajār-bhāv. pāḍ. dhāran.
Price (*cost*).	બેસત. લાગત. પડત.	bes,at. lāg,at. paḍ,at.
Price (*rise of*).	તેજી.	tej,ī.
Price (*fall of*).	મંદી.	mand,ī. [rak.
Price current.	નિર્ખ-નામું. ભાવ-પત્રક.	nirkh-nāmuṇ. bhāv-pat,
Price (*adjustment of*).	નિર્ખ-બંદી.	nirkh-band,ī.
Price (*apprizer of*).	નિર્ખ-દરોગો. નિરખી.	nirkh-darogo. nirkh,ī.
Paradoxure (*a kind of wild cat*).	બીજુ. મહાસની ઊદ.	bījuṇ. mahāsan,ī ūd.
Petition.	અરજી.	arj,ī.
Petitioner.	અર્જ-દાર.	arj-dār.
President. Chairman.	અધ્યક્ષ. સભા-પતી. પ્રમુખ. સર-નિશીન.	adhyaksh. sabhā-patī. pra-mukh. sar-nishīn.
Plumbago crucible.	સોનું રૂપું ગાળવાની વિલાય તી કુલ્લી. વિલાયતી મૂસ.	sonuṇ rupūṇ gāl,vā nī, vilāyat,ī kullī. vilāyāt ī mūs.
Potion made of opium diluted with water.	કોસંબો.	kosambo.
Provisions.	ખુરાક.	khurāk.
Parapet wall round the mouth of a well.	મોડિયું.	modiyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pig-lead.	સિસાં ની નળી.	sisāṇ nī nalī.
Pavements in Mosaic.	વિલાયતી કોબ્બો.	vilāyat,ī kobo.
Permanent charges of a village.	સાલાબાદ.	sāl-ābād.
Paper (*a sheet of*).	તાવ.	tāv.
Paper (*a quire of*).	દસ્તો. ઘાયો.	dast,o. ghāyo.
Paper (*a ream of*).	રેજમ.	rejam.
Papers (*printing*).	છાપવાના કાગળ.	chhāp,vā nā kāgal.
Paper (*wall*).	દીવાલ (*or*, ભીત) પર વળ ગાવવાના કાગલ.	dīvāl (*or*, bhīt) par valgav,vā nā kāgal.
Paper (*packing*).	પડીકાં બાંધવા ના કાગલ.	paḍīkāṇ bāndh,vā nā kāgal.
Porcelain. Chinaware.	ચીની કામ. ચિનાઇ મટોડી નાં વાસણ.	Chīn,ī kām. Chinā,i maṭoḍī nāṇ vāsan.
Premium. (*a bounty*).	મંડામણી. બખ્શિશ. ઇનામ. મનોતી.	mandāmnī. bakhshish. inām. manotī.
Passage. Exit. Outlet.	નિકાળ.	nikāl.
Post. Pillar. Column.	ખાંબ. ખંભ. થાંભલો. સ્તંભ.	khāmb. khamb. thāmbh, lo. stambh.
Post, to, (*in accounts*).	ખતવવું. ખતવણી કરવી.	khatav,vuṇ. khatav,nī [kar,vī.
Produce.	ઉપજ. નિપજ. ઉત્પન્ન. પેદાશ.	upaj. nipaj. utpann. pedāsh.
Petty merchants.	તોણિયાત.	toniyāt.
Petty broker.	ફટકિયો દલાલ.	phaṭakiyo dalāl.
Piece of cloth.	થાન. તાકો.	thān. tāko.
Piece goods.	કાપડ.	kāpaḍ.
Piece goods (*grey*).	કોરૂં કાપડ.	koruṇ kāpaḍ.
Piece (*an eight-anna*).	અર્ધો. અધેલી.	ardho. adhelī.
Piece (*a four-anna*).	પાવલી.	pāvlī.
Piece (*a two-anna*).	બે-આની. ચવલી.	be-ānī. chavlī.
Pice (*a quarter-anna*).	પૈસો. દોહોડિયું. સવાકો.	paiso. dohoḍiyuṇ. sav,ḍhabbu. haḍīko. [āko.
Pice (*two*). Half anna.	ઢબ્બુ. હડીકો.	ardhī. pai.
Pie ($\frac{1}{12}$ *of an anna*).	અરધી. પૈ.	murabbo.
Preserves.	મુરબ્બો.	khaskhas.
Poppy-seed.	ખસ્ખસ.	khaskhas nuṇ jhāḍ.
Poppy-plant.	ખસ્ખસ નું ઝાડ.	khaskhas nuṇ phul.
Poppy.	ખસ્ખસ નું ફુલ.	gāṇsḍī. gaṭṭo. bachko.
Package. Bundle. Bale.	ગાંસડી. ગટ્ઠો. બચકો. પડીકું. પોટ્લી. બિંદડી.	paḍīkuṇ. poṭlī. binḍḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pack-cloth.	બાંધણુ. બાંધણું. લિફાફો.	bāndh,an. bāndh,nuṇ. lifāfo.
Pack-horse.	બાર-બર-દારી નો ઘોડો.	bār-bar-dārī no ghoḍo.
Packet. Budget.	થેલી. કોથલી.	thelī. kothlī.
Pack-needle.	દાભણુ. સુધ્યો.	dābhaṇ. suḍiyo.
Pack-sack.	ગુણ. ગુણ-પાટ. ગણી.	guṇ. guṇ-pāṭ. gaṇī.
Pack-saddle.	મૂઠ. ખોગીર.	mūṭh khogīr.
Pack-thread. Twine.	સુતળી. દોરી. રસ્સી.	sutlī. dorī. rassī.
Peacock-feathers.	મોરનાં પીછ (*or*, પીછાં; *or*, પર).	mor nāṇ pīchh (*or*, pīchhāṇ; *or*, par).
Paints.	રંગ.	rang.
Pane. (*a square of glass*).	કાચ નો તકતો.	kāch no takto.
Planks.	પાટિયાં. તખ્તા.	pāṭiyāṇ. takhtā.
Paper (*six sheets of*).	છકડી.	chhakḍī.
Paper kettisals.	કાગજ ની છત્રી.	kāgaj nī chhatrī.
Powder. Gun powder.	બારૂત. દારૂ.	barūt. dārū.
Pomphret.	છમણો. [છમણો.	chhamṇo. [chhamṇo.
Pomphret (*black*).	સર્ગોટા. કાફરી (*or*, કાળો)	sargoṭā. kāfrī (*or*, kālo)
Port. Haven.	બારૂ.	bāruṇ.
Quotient (*in division*).	ફળ.	phal.
Quit rent of land.	સલામિયા.	salāmiyā.
Quick lime.	કળી ચુનો.	kalī chuno.
Quarry.	પથ્થર ની ખાણ.	patthar nī khāṇ.
Quay. Wharf.	ડંકો. ઘાટ.	ḍanko. ghāṭ.
Regulation. Law.	કાયદો.	kāyado.
Rein (*of a carriage. horse*).	(ગાડીના ઘોડાની) લગામ. બાગ-ડોર.	(gāḍī nā ghoḍā nī) lagām. bāg-ḍor.
Rein (*bearing*).	(ઘોડા નો) કાયદો.	(ghoḍā no) kāyado.
Rapeseed.	સર્સવ.	sarsav.
Rapeseed oil.	સરસીયું.	sarsīyuṇ.
Reigning prince.	ગાદી-નશીન. ગાદી-વાળો.	gādī-nashīn. gādī-vālo.
Rhubarb.	રેવંચી.	revaṇchī.
Rock-salt.	સિંધવ. સિંધા-લૂણ.	sindhav. sindhā-lūṇ.
Receipts and disbursements.	જમે-ખર્ચ.	jame-kharch.
Reciprocal or linking securities, where nyors stand securities for one another in Maha-	સાંકળી જમિન. ઝાંપલી બર:	sāṇklī jāmin. jhāmplī barah.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
rashtra.		
Revenue collection.	ઉઘ્રાત.	ughrāt.
Revenue collector in a district.	કુમાવિસ-દાર. મામલત-દાર.	kumāvis-dār. māmlat-dār.
Revenue collector in a village.	ઉઘ્રાત-દાર. ઉઘ્રાવ-નાર.	ughrāt-dār. ughrāv-nār.
Revenue settlement.	જમા-બંદી.	jamā-bandi.
Revenue survey.	જરીફ. જમીન-માપણી.	jarīf. jamīn-māp,ni.
Revenue officer. Record keeper (*hereditary*).	મજમુ-દાર.	majmu-dār.
Rule (*to*).	તાણવું.	tān,vun.
Rice (*small flowers of*).	કાબ્રી.	kābrī.
Rice (*granule of*).	કણકી.	kankī.
Rice-banks (*stones indicating the boundary marks*).	પાલિયા.	pāliyā.
Rice (*in husk*).	ભાત. ડાંગર.	bhāt. ḍāngar.
Rice (*boiled*). [*husk*).	ધાન. કૂર.	dhān. kūr.
Rice (*unboiled without*	ચોખા.	chokhā.
Rice-land.	કેયાડી.	keyārḍā.
Rice-beater.	રાણેા. ગોલેા.	rāno. golo.
Rice-fields.	ભાત ના કુધવા.	bhāt nā kudhvā.
Rice-bits (*pounded*).	વાટલા. વાટલિયા.	vāṭlā. vāṭliyā.
Roots.	મૂળીયાં.	mūliyāṇ.
Roots shooting from the branches of *vad*, the Indian fig tree, adored by the Banians.	વડ-વાઇ.	vaḍ-vāi.
Ribbon. Lace. Narrow	ફીત.	fit.
Ruby. [tape.	માણેક. લાલ. યાકૂત.	māṇek. lāl. yākūt.
Ruby (*small*).	ચુની.	chunī.
Reply.	જવાબ. ઉત્તર.	javāb. uttar.
Rejoinder.	રદ્દ-જવાબ. પ્રત્યુત્તર.	radd-javāb. prat,yuttar.
Rebut.	સદ્દ-જવાબ.	sadd-javāb.
Receipt.	રસીદ. પાવતી.	rasīd. pāvtī.
Rags.	ચીંથરાં. ચીંથડી. ચુંથો.	chīṇthrāṇ. chīṇghaḍi. chuṇtho.
Rag.	નાદેા.	nāndo.
Rag of China or Kenaf.	ચિનાઈ ઘાસ.	Chinā i ghās.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Rent due on each *bigha*	વીઘોટી.	vīghoṭī.
Resin. [of land.	રાળ.	rāl.
Riggings.	વાહાણ નાં દોરડાં.	vāhān nāṇ dordāṇ.
Roll descriptive of land boundaries.	ચક-નામું.	chak-nāmuṇ.
Raisins.	કિસ્મિસ. ખિરમિસ.	kismis. khismis.
Respondentia.	આવક-ચિઠ્ઠી.	āv,ak-chiṭṭhī.
Retail (*to sell by*).	પર્ચૂરણ (*or*, કિર્કુળ; *or*, ફુટકળ; *or*, છુટું) વેચવું.	parchūran (*or*, kirkul; *or*, phuṭkal; *or*, chhuṭuṇ) vech,vuṇ.
Retail-dealer.	ફટકિયો (*or*, ફુટકળ) વેચનાર.	phaṭakiyo (*or*, phuṭkal) vech-nār.
Roll of silk.	કાફડી. [પણ	kāfḍi. [thāpan.
Reserve fund.	ફાલ્તુ(*or*, રાખી મેલેલી) થા	phāltu (*or*, rākh,ī mel,elī)
Return. Profit.	નફો. પેદાશ. હાસલ.	nafo. pedāsh. hāsal.
Rivets.	વાળેલા ખીલા.	vāl,elā khīlā.
Rust.	કાટ. કિટ્ટ. જંગ.	kāṭ. kiṭṭ. jang.
Rust of iron or a medicinal preparation from it.	લોહ-મંડુર.	loh-manḍur.
Reduction.	ભાંજણી.	bhānj,nī.
Reduction (*descending*).	ઉતરતી ભાંજણી.	utar,tī bhānj,nī.
Rule-of-three.	ત્રૈ-રાશી.	trai-rāshī.
Rule-of-three (*double*).	પંચ-રાશી.	[illegible]-rāshī.
Ropes.	દોરડાં.	dordāṇ. [tasbī.
Rosary.	બેહેર્ખો. જપ-માળા. તસ્બી.	beherkho. jap-mālā.
Row (*to*).	હલેસાં મારવાં.	halesāṇ mār,vāṇ.
Ridge cappings.	લોખંડ ના ઢાપા.	lokhanḍ nā dhāpā.
Salt-pan.	અગર. મીઠાગર. નિમક-સાર. લૂણાર.	agar. mīṭh-āgar. nimak-sār. lūṇ-ār.
Sycee silver.	ચાંદી.	chāndī. (*P.* sīm,ī khālis. nukra,ī hugīn).
Silver.	રૂપું.	rūpuṇ (*P.*sīm,ī makẖlūt).
Silver lametta.	રૂપેરી પેચક.	rūp,erī pech,ak.
Seeds. [*pida*).	કરિયાણું.	kariyāṇuṇ.
Seed of (*chironga sa*-	ચારોળી.	chārolī.
Sandal-wood.	સુખડ. ચંદન.	sukhaḍ. chandan.
Sandal-wood (*superior*).	મલિયાગર.	maliyāgaruṇ.
Sandal-wood (*red*). Sapan wood.	રક્ત-ચંદન. રતાંજલી.	rakt-chandan. ratāṇjlī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Sandal-wood (*oil of*).	સુખડ નું તેલ.	sukhaḍ nuṇ tel.
Silk.	હીર. રેશમ.	hīr. resham.
Silken.	હીરા-ગળ. રેશ્મી.	hīrā-gal. reshm¡ī.
Silk cloth for *dhotars*.	પિતાંબર.	pitāmbar.
Silk cloth, &c, (*inferior*).	પિતાંબ્રી.	pitāmbrī.
Separate seed from cotton (*to*).	પિળવું.	pil¡vuṇ.
Smuggling.	દાણ-ચોરી.	dān-chor¡ī.
Setting in restraint at the door of a debtor by the creditor for payment.	અડંગો. ધર્ના.	aḍango. dharnā.
Scantling (*dimensions of a piece of timber, with regard to its breadth and thickness*).	પને. પનો.	pane. pano.
Scantlings.	લાકડાં ના રેજા (*or*, કકડા).	lākḍāṇ nā rejā (*or*, kakḍā).
Straight.	શિસ્ત.	shist.
Straight boundary.	પાંસરી હદ.	pāṇsrī had.
Shell.	શીપ. શંખ. કોડો. કોડી.	shīp. shankh. koḍo. koḍī.
Separate. Distinct.	નોખા-નોખ.	nokhā-nokh.
Share. Quota.	વાંટો. વરાડ.	vāṇṭo. varāḍ.
Sow. Plant. (*to*).	ઓવું. રોપ્વું. વાવ્વું.	or¡vuṇ. rop¡vuṇ. vāv¡vuṇ.
Sowing. Planting.	વાવેતર. વાવણી. રોપણી.	vāv¡etar. vāv¡nī. rop¡nī.
Seed.	બી. બીજ. બીયું.	bī. bīj. bīyuṇ.
Seedling.	રોપો.	rop¡o.
Seed plot.	ક્યારો.	kyāro.
Seed time.	વાવણી ની મોસમ.	vāv¡nī nī mosam.
Station(*a*). *Zilla*.	જીલ્લો. થાણું.	jillo. thāṇuṇ.
Shirtings (*grey*).	કોરો શિટિન.	koro *shitin*.
Shirtings (*white*).	ધોયલો (*or*, નિખારેલો) શિ	dho¡yalo (*or*, nikhār¡elo)
Stack of corn.	અનાજ નો ઓધલો.	anāj no oghlo.
Super-cargo.	કરાણી.	karānī.
Soap.	સાબુ	sābu.
Soap. (*bar*).	સાબુ ના લાથા.	sābu nā lāthā.
Soap earth. Soap stone.	શંખ-જીરું.	shankh-jīruṇ.
Spring (*the first season*).	વસંત-ઋતુ. બહાર. રબી.	vasant-rutu. bahār. rabī.
Summer (*the second season*).	ઉનાળો. ગ્રીષ્મ-ઋતુ. તાબિ સ્તાન.	un¡ālo. grīshm-rutu. tāb¡istān.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Single champion or warrior of rank in Maharashtra.	એકાંદિયંત-માનકરી.	ekāndiyant-mānkarī.
Sail.	સઢ.	saḍ.
Sail (*jib*).	જીબ્બી.	jibbī.
Sail (*top*).	ગાળી.	gāḷī.
Sail (*top gallant*).	સબ્બડ.	sabbḍ.
Screens.	પરદો. અંતર્પટ.	pardā. antar-paṭ.
Salt.	મીઠું. નિમક. લુણ. (રાંધવાનું)	miṭhun. nimak. lūṇ.
Salt (*table*).	ખાવા નું નિમક. વિલાયતી મીઠું.	khāvā nun nimak. vilāyatī miṭhun.
Silvered glasses.	પારો ચઢાવેલા કાચના તકતા.	pāro chaḍhāv,elā kāch nā taktā.
Safety fuse.	જામગી. જામગરી.	jāmgī. jāmgarī.
Starboard.	ઘોસ-બોરડ.	ghos-bordu.
Ship.	વાહાણ. ગલબત.	vāhān. galbat.
Ship-owner. Mariner.	વાહાણ-વટી.	vāhān-vaṭī.
Ship (*entry of*).	કોલ	kol.
Settlement for years successively of contracts, lease &c.	સાલ-બંદી.	sāl-bandī.
Sheet lead.	સિસાં નાં પત્રાં. [ત્તો.	sisāṇ nāṇ patrāṇ. [kitto.
Sample. Specimen.	વાનગી. નમુનો. માસ્લો. કિ	vāṇgī. namuno. māslo.
Survey.	જરીફ. મોજણી. માપણી.	jarīf. moj,nī. māp,nī.
Surveyor.	કલાસર. મોજણી-દાર.	kalāsar. mojnī-dār.
Solder.	ડાંખ. ઝાલણ.	ḍāṇkh. jhālan.
Stationary.	લખ્વાનો સામાન.	lakh,vā no sāmān.
Sleepers.	સડકને ટેકા આપ-નારા ખુંટા.	sadak ne ṭeko āp-nārā khuṇṭā.
Shrimp. Prawn.	સાણિયા.	sāṇiyā.
Spirits.	અરક. ભઠ્ઠીનો ગાળેલો દારૂ. જલ્લડ દારૂ.	arak. bhaṭṭhī no gāl,elo dārū. jallad dārū.
Secretary.	મુન્શી. મંત્રી. ચિટણીસ.	munshī. mantrī. chiṭṇīs.
Shafts 12 cubits long.	બાહારિયા.	bāhāriyā.
Speculation (*in commerce*).	સટ્ટો. હેર-ફેર. ઉથલ-પાથલ.	saṭṭo. her-pher. uthal-pāthal.
Speculator.	સટ્ટા-બાજ. ઉથલ-પાથલ કનાર.	saṭṭā-bāj. uthal-pāthal kar-nār.
Sub-committee.	ઉપ-મંડળી.	up-mandaḷī.
Spear.	ભાલો. નેજો. બરછી.	bhālo. nejo. barchhī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Steel.	તીખું. ખરૂં લોઢું. ગજવેલ. ફોલાદ.	tīkhuṇ. kharuṇ loḍhuṇ. gajvel. folād.
Steel filings.	તીખાં નો ભુકો.	tīkhāṇ no bhuko.
Steel in faggots.	તીખાંની જુડી.	tīkhāṇ nī juḍī.
Small shot.	છરા. પારા.	chharā. pārā.
South.	દખ્ખણ. દક્ષિણ.	dakhan. dakshin.
South east.	અગ્નિ-કોણ.	agni-kon.
South-west.	નૈરિત-કોણ.	nairit-kon.
Southern wood.	ડમ્રો. દવ્નો.	ḍamro. davno.
Steatites.	સંગિ જીરાહત. સંખ-જીરૂં.	sangi jirāhat. sankh-jīruṇ.
Sulphur.	ગંધક.	gandhak.
Sulphur (*roll.*)	આમણસારો ગંધક.	āmansāro gandhak.
Starch.	હાર. કાંજી. કલપ. ખળ. લાહી. (*P.* નિશાસ્ત:).	hār. kānjī. kalap. khal. lāhī. (*P.* nishāsta).
Spongel-seed.	ઊંટિયા-જીરૂં.	ūṇṭiyā-jīruṇ.
Spices.	મસાલો. તેજાનો.	masālo. tejāno.
Saffron.	કેશર. જાફરાન.	keshar. jāfrān.
Subtraction (*in arith.*).	બાદ-બાકી.	bād-bākī.
Section (*division of a chapter*).	કલમ. ફસલ. કાંડ.	kalam. fasal. kāṇḍ.
Stone roller.	વરોટો.	varoṭo.
Sackcloth.	તાટ. બોરો.	tāṭ. boro.
Sack of cotton or wool.	ધોકડું.	dhokḍuṇ.
Spinage.	પાલક ની ભાજી.	pālak nī bhājī.
Sago.	સાગુ-ચોખા. સાગુ-દાણા.	sāgu-chokhā.sāgu-dānā.
Shawl.	શાલ.	shāl.
Shawl (*double*).	દો-શાલા.	do-shālā.
Spin (*to draw out into threads*).	કાંતવું.	kāṇt,vuṇ.
Spinning instrument.	કોટીલો.	koṭīlo.
Sapphire.	નીલમ. સનિશ્ચર.	nīlam. sanishchar.
Sugar.	સાકેર. ખાંડ. બૂરૂં.	sāker. khāṇḍ. būruṇ.
Sugar candy.	ખડી સાકેર. મિસરી.	khaḍī sāker. misrī.
Stripe of cloth.	દોર્યો.	doryo.
Stripe (*mulls*).	મલમલ નો દોર્યો.	malmal no doryo.
Stripe (*gauze*).	ગાજ નો દોર્યો.	gāj no doryo.
Stripe (*Turkey red*).	કુસુમ્ભી દોર્યો.	kusumbhī doryo.
Stripe (*Bengal*).	બંગાલી દોર્યો.	Bangāl,ī doryo.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Slippers	સપાટ દોરા જોડા	sapāt halkā jodā.
Safe.	લોઢાં ની તિજોરી	lodhān nī tijorī.
Scales of balance	તરાજવાં પલ્લાં	tarajvān pallān
Sprout.	અંકુર. પીલો ખુંટી.	ankur. pīlo khuntī
Sprout (*to*).	પીલો ફુટવો પાત્રાં ફુટવાં	pilo phutvo pātrān phutvān
Tax. Duty. Assessment. Toll. Impost	વેરો મેહસૂલ પટ્ટી છાપો. દાણ કર જગાત	vero mehsūl patti. chhāpo dān kar. jagāt
Tax levied per each well or bucket	કોસ વેરો	kos-vero
Tax (*capitation*).	કરમ-વેરો જજીઓ	karam-vero jajiyo.
Tax on grain.	ચુંગી	chungī
Tax on land	સાંત	sānt
Tax or rent (*annual*)	વર્સોડી	varsodi
Tax levied on a special market for any one thing [land	મંડી માપુ	mandī-māpu.
Tax levied on alienated	ડિકા-વેરો	dikā-vero
Tax gatherer.	દાણી.	dānī
Tax on wheel.	પટાર	patar
Tax collected to relieve the village from debt	ખરી પટ્ટી	kharī pattī
Tax upon cattle	ઢોર-વેરો.	dhor-vero
Town duty.	કસબ-વેરો	kasab-vero.
Treasure Bullion Specie.	નગદી ખજાનો	nagdī. khajāno
Treasurer. Keeper of the wardrobe.	જામદાર ખજાનચી	jām-dār khajān chī.
Tamarind (*the tree and its fruit*).	આમલી	āmlı.
Tamarind (*dried*).	આંબોસી	ambosī.
Turmeric.	હળદ હળદર	halad haldar.
Turmeric (*zedoary*)	આંબા-હળદ	āmbā-halad
Tortoise shell.	કચ્છકડું.	kachakdun.
Turkey red (*die of safflower*)	કુસુમ્મો. કુસુમ્બો	kusummo kusumbho.
Turkey-red (*red-coloured*)	કુસુમ્મી કુસુમ્બી	kusummī. kusumbhī.
Turkey safflower.	કુસુમ્મ. કુસુમ્બ	kusumm kusumbh.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Turkey-red scarfs.	કુસુમ્ભી ડપોટા.	kusumbhī ḍapoṭā.
Twist. Cotton Yarn. Cotton thread.	ગોડિયું. સુતર. તાંતણા.	goḍiyuṇ. sutar. tāṇtnā.
Thread (*reel*).	કાટલાં નો દોરો.	kāṭlāṇ no doro.
Thread (*card*).	પાનાં નો દોરો.	pānāṇ no doro.
Toll-gatherer.	નાકે-દાર.	nāke-dār.
Turcois.	પિરોજ્રો.	pirojo.
Topaz.	પોખ્રરાજ.	pokhrāj.
Tallow. Fat.	ચરબી.	charb,ī.
Tar. Pitch.	રાળ. ડામર. તાર.	rāl. ḍāmar. tār.
Tack.	ચુંક. બરાર. ખીલી. નાની મેખ.	chuṇk. barār. khīlī. nānī mekh.
Tow-boat.	પાગર.	pāgar.
Tow (*to*).	પાગર બાંધવી.	pāgar bāndh,vī.
Turner's lathe.	ખરાદ. સંઘાડો. ચર્ખ.	kharād. sanghāḍo. charkh.
Turner.	ખરાદી. કંતારી. ભમ-ગરો.	kharād,ī. kantār,ī. bham-garo.
Thrash (*to*).	ખાંડવું. ઝાટકવું. ઝુડવું.	khāṇḍ,vuṇ. jhāṭak,vuṇ. jhuḍ,vuṇ.
Thrashing floor. Brand-yard.	ખળી.	khalī.
Teak wood or tree.	સાગ. સાગ-વાન.	sāg. sāg-vān.
Teak-wood fence.	સાગ-વાની લાકડાં ની કૂડ. સાગલી કયારા.	sāg-vān,ī lākdāṇ nī kūḍ. sāg,lī kyārā.
Tanjib (*p.* Tan-zīb).	હલકી જગન્નાથી. તંજીબ.	halkī *jagannathi*. tan-jīb.
Threads unwoven left at the end of a piece of cloth.	આંત્રી.	āntrī.
Tobacco.	તંબાકુ. તમાખુ. જર્દો.	tambāku. tamākhu. [jardo.
Tincal. Borax.	ટંકણ-ખાર. ખડિયો-ખાર.	ṭankan-khār. khaḍiyo-khār. [kalābatuṇ).
Tinsel.	ખોટો કસબ (*or*, કલાબતું).	khoṭo kasab (*or*,
Tarpaulin.	તાલ-પત્રી.	tāl-patrī.
Tin.	કલઈ. કથીર. કથીલ.	kalla,ī. kathīr. kathīl.
Tin plate.	પત્રું.	patruṇ.
Tin foil.	બેગદ.	begad.
Tin block.	કલઈ (*or*, કથીલ) ના પાટલા.	kalla,ī (*or*, kathīl) nā pāṭlā.
Tough, *also*, adhesive.	ચિકટ.	chikaṭ.
Toys.	રમકડાં. ખિલોણાં.	ramakḍāṇ. khilonāṇ.
Travelling merchant.	વણજારો.	vanjār,o.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Texture. Web.	વણતર. વણાટ. કુમાશ. પોત. વળ.	van,tar. van,āṭ. kumāsh. pot. val.
Texture (*of fine*).	કુમાશ-દાર.	kumāsh-dār.
Things taken, on credit, for approval.	જાંગડ.	jāngaḍ.
Tiffin. Luncheon.	ફરાલ. ચવેણું. પોક. જલ-પાન. ટિફિન.	pharāl. chavenuṇ. thok. jal-pān. *tiffin.*
Tide. Flux and reflux.	પાણી ની ચઢ-ઉતર. ભરતી-ઓટ.	pānī nī chaḍh-utar. bhartī-oṭ.
Tide (*flood*)	ભરતી. વીલ.	bhartī. vīl.
Tide (*ebb*).	ઓટ.	oṭ.
Tide (*spring*).	ઉધાન	udhān.
Tide (*neap*).	ભાંગ. ઓછી ભરતી.	bhāng. ochhī bhartī.
Tide-waiter.	ઘાટ-વાળો. જકાતી.	ghāṭ-vālo. jakāṭī.
Tile.	નળિયું. નેવું. કવેલુ.	naliyuṇ. nevuṇ. kavelu.
Tile (*large*).	ઢાપો.	ḍhāpo.
Tile (*galvanized iron ridge*).	વિજળિક લોઢાં નો ઢાપો.	vijḷik loḍhāṇ no ḍhāpo.
Tacklers' benches.	ચિતારા ના બાંક (*or*, બાજટ).	chitārā nā bānk (*or*, bājaṭ).
To the right. (*nautical*).	ઘોસ	ghos.
Umbrella.	છતરી	chhatrī.
Vote. Proposal.	મત.	mat.
Vote (*seconding a*).	અનુ-મત.	anu-mat.
Vote (*to carry unanimously*).	સ્વિકાર્યું.	svīkār,yuṇ.
Village. [*in a*).	ગામ. મોજે.	gām. moje.
Village (*public space*	ચોરા	choro.
Village held in permanent farm by an *inām-dār.*	ઇજ્જત-ગામ.	ijāfat-gām.
Village guard	વર્તનિયો.	vartaniyo.
Village accountant (*in Gujarat*).	તલાટી.	talāṭī.
Village accountant (*in Maharashtra*).	કુલકરની.	kulkarnī.
Village watchman.	રામોસી. રાવણિયો.	rāmosī. rāvaṇiyo.
Village expenses.	ગામ-સાદડ.	gām-sāḍaḍ.
Virmillion.	હિંગળો.	hinglo.
Virmillion box.	હિંગળોકિયું.	hinglokiyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Velvet.	મખ્મલ.	makhmal.
Varnish.	રોગાન.	rogān.
Veal.	વાછડા નું ગોસ્ત.	vāchhardā nuṇ gosht.
Vortex. Whirlpool.	વંટોલિયો.	vanṭoliyo.
Vitriol (*blue*). Sulphate of copper.	મોર-થુથુ. તૂતિયા.	mor-thuthu. tūtiyā.
Vitriol (*green*). Nitrate of copper.	હિરાકસી.	hirākasī.
Vitriol (*white*). Sulphate of zink.	સફેદ મોર-થુથુ. સફેદ તૂતિયા.	safed mor-thuthu. safed tūtiyā.
Virdigris.	જંગાર. જંગાળ. કળંક.	jangār. jangāl. kalank.
Weed and wild growing grass.	તણસ.	tanas.
Weeds. Useless plant.	નીદણ. નીરજ.	nīdan. nīraj.
Weed (to).	નીદવું.	nīd,vuṇ.
Water place for cattle at a well.	એરો. હવાડો.	ero. havāḍo.
Wood *leder*.	લોધર.	lodhar.
Wax-candle.	મોમ-બત્તી. મીણ-બત્તી.	mom-battī. mīn-battī.
Wardrobe. Royal treasury.	જામ-દાર-ખાનું. પાદ-શાહી ખજાનો. ગાદી ની દોલત. જવાહિર-ખાનું.	jām-dār-khānuṇ. pād-shāh,ī khajāno. gādī nī dolat. javāhir-khānuṇ.
Wool.	ઊન.	ūn.
Warp.	તાણો. ઊભું સુતર.	tāno. ubhuṇ sutar.
Woof.	વાણો. આડું સુતર.	vāno. āḍuṇ sutar.
Will. Testament.	વસીયત-નામું. વારસ-નામું. મૃત્યુ-પત્ર.	vasīyat-nāmuṇ. vāras-nāmuṇ. mrityu-patr.
Well boring tackle.	કુવો ખોદવા ના કપ્પા.	kuvo khod,vā nā kappā.
Water twist.	સફેદ સુતર. ઉંચી જાત નું સુતર.	safed sutar. unchī jāt nuṇ sutar.
White gauze.	સફેદ ગાજ.	safed gāj.
White ground prints.	સફેદ ભોંય નું છાપેલું કાપડ.	safed bhoṇya nuṇ chhāp,eluṇ kāpaḍ.
Winter (*the fourth season*).	શિયાળો. થંડી ના દિવસ. ટાઢ ની મોસમ. જમિસ્તાન.	shiyālo. thaṇḍī nā divas. ṭāhāḍ nī mosam. jamistān.
Weights.	જોખ. વજન.	jokh. vajan.
Weight (*light*).	હલકો માલ. ઉભાર બોજો.	halko māl. ubhār bojo
walnut.	અખરોટ	akhrot.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Weight (*dead*).	સંગીન માલ. ભારી બોજો.	sangīn māl. bhārī bojo.
Wholesale (*to sell by*).	જથાબંધ (*or*, એકદમ; *or*, સામટું; *or*, ઉધડું; *or*, પોકબંધ) વેચવું.	jathā bandh (*or*, ekdam; *or*, sāmṭun; *or*, udhdun; *or*, thok bandh) vech, vun.
Weave (*to intertwine*)	વણવું.	van, vun.
Weaver.	વણ-કર.	van-kar.
Wire.	તાર. સળી	tār. sali.
Wire to file papers.	માર્ખું.	mārkhu..
Wire-maker.	તાણિયો.	tāṇiyo.
Wire-drawer.	જંતર-પટ્ટી. તાર-કશ. જન્ત્રડું.	jantar-paṭṭi. tār-kash. jantrḍun.
Wheel.	ચર્ખો. ચાક ચક્કો.	charkh. chāk. chakkī.
Wheel (*spinning*).	ચર્ખો.	charkh,o.
Wind mill.	પવનચક્કી. પવન-ચક્કો.	charkh,i. pavan-chakkī.
Wristlet. Bracelet.	પહોંચી. બાંગડી.	pahonchī. bāngdi.
Wristlet of glass.	કાચ ની બાંગડી. ચીતર-ળ.	kāch nī bāngḍi. chītar-l.
Wristlet of ivory or wood.	ચુડી.	chuḍi.
Yarn (*in general*).	સગળી જાતનુ સુતર. દોરો.	sagli jāt nun sutar.doro.
Yarn (*bad or spoilt*).	સુતરનો કચરો.	sutar no kachro.
Yard (3 *feet*).	વાર.	vār.
Yard (¾ *of a*).	ગજ.	gaj.
Yellow metal sheathing.	પિત્તળ ની સીલીંગ.	pittal nī sīling.
Zink. Spelter.	જસત. જસદ.	jasat. jasad.
Zink sheets.	જસત નાં પત્રાં.	jasat nāṇ patrāṇ.
Zink sheets (*perforated.*)	જસત નાં આંધ્રા પાડેલાં પત્રાં.	jasat nāṇ āndhrāṇ pāḍelāṇ patrāṇ.
Zink or spelter in slabs.	જસત ના પાટલા (*or*, તકતા).	jasat nā pāṭlā. (*or*, taktā)

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO' THE PRESS.

Antimony.	સુર્મો.	surmo.
Anchor.	લંગર. નાગર. લોઢારી.	langar. nāgar. loṭhārī.
Aback.	બાકસી.	bāksī.
Almond.	બદામ.	badām.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
AMARANTHUS POLYGAMUS.	ચોળાઈ ની ભાજી.	cholā,ī nī bhājī.
Barrel. Cask.	પીપ.	pīp.
Brick.	ઈંટ.	īnṭ.
Bundle of grass.	પુલી.	pulī.
Bundle of hay.	પુલો.	pulo.
Bill at sight.	તરત મુદ્દત ની હુંડી.	tarat muddat nī hundī.
Betel leaf.	પાન. તંબોલ.	pān. tambol.
Betel nut.	સોપારી.	sopārī.
Bowesprit. *(nautical)*.	સબ્દરો.	sabdaro.
Blood stone.	લીલો પથ્થર.	līlo patthar.
Boiler composition.	બાઇલર પર ની ગરમી ને સંભાળવા નો મુલમ્મો.	*boiler* par nī garm,ī ne sambhāl,vā no mul ammo.
Boiler tubes.	બાઇલર ની ધાતુ ની નળી.	*boiler* nī dhātu nī nalī.
Bolt.	ખીલી.	khīlī.
Brass button.	પિત્તલ નું બોરિયું.	pittal nuṇ boriyuṇ.
Cloth made of thick silk in China.	પાજ.	pāj.
Cloth made of thin silk in China.	ગાજ.	gāj.
Cloth made of silk in China; country dyed and spotted.	બાંધણી.	bāndhnī.
Cloth made of silk in China; country dyed, spotted, and embroidered.	બાંટ.	bāṇṭ.
Cloth made of silk in China with a brocaded border.	કાર-ચોખી.	kār-chob,ī.
Cloth made of silk in China with an embroidered border.	ગારો.	gāro.
Cloth made of silk in Surat.	ઘાટ.	ghāṭ.
Cloth made of inferior silk in China.	ઘાટ-પોત.	ghāṭ-pot.
Cardamum.	એલચી.	elchī.
Cork.	બુચ. દાટો. બંગ.	buch. dāṭo. bang.
Cinnamon. Cassia.	તજ. દાલ-ચીની.	taj. dāl-Chīn,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Crops (*the last & poor*).	ચીણા.	chīnā.
Cutlery.	ધાર-વાળાં હથ્યાર.છરી-કાંટા.	dhār-vālāṇ hathyār. chharī-kāṇṭā.
Carpet.	શેતરંજી. ગાલીચો. જાજમ.	shetranjī. gālicho. jājam.
Carpet (*large*)	ચોફાલ.	chophāl.
Clay deposited by the flood of the river.	ચગુ.	chaguṇ.
Cloves.	લવંગ.	lavang.
Crystalware.	બિલોર-કામ.	bilor-kām.
Copper-foil.	ડાંખ-પાનાં.	ḍāṇkh-pānāṇ.
China tiles or bricks.	ચિનાઇ લાદી.	Chinā,ī lādī.
Capital. Principal fund.	ભંડોલ.	bhaṇḍol.
Capital of shareholders (*paid up*).	ભાગી-દારો (*or*, માલેકો) ની ભરાયલી થાપણ.	bhāg,ī-dār,o (*or*, mālek,o) nī bharā,yalī thāpaṇ.
Capital paid up on the first issue of shares.	પેહેલી (*or*, નવી) થાપણ ખાતે ભરાયલાં નાણાં.	pehelī (*or*, navī) thāpaṇ khāte bharā,yalāṇ nāṇāṇ.
Cash credits.	રોકડ અનામત.	rokaḍ anāmat.
Cash credit undrawn.	નહીં-ઉપાડેલી રોકડ અનામત.	nahīṇ-upāḍelī rokaḍ anāmat.
Current account.	ચાલુ ખાતું.	chālu khātuṇ.
Corrugated iron sheets.	નળિયાં ના આકાર માં વાળેલાં લોખંડ નાં પત્રાં.	naliyāṇ nā ākār māṇ vāḷelāṇ lokhaṇḍ nāṇ patrāṇ.
Crackers. (*see P. 66*).	ફટાકા. ફટાકા.	phaṭākā. phaṭākrā.
Chemical products.	રસાયની પદાર્થ (*or*, પેદાશ).	rasāyan,ī padārth (*or*, pedāsh).
Canvas.	કંતાન.	kantāṇ.
Coppers (*white*).	કોપર-બરાસ.	coper-barās.
Confectionery.	મિઠાઈ. સુખડી.	miṭhā,ī. sukhḍī.
Crates of crockery.	ચીની કામ ના કંડિયા.	Chīn,ī kām nā kaṇḍiyā.
Drugs oil.	વસાણાં નું તેલ.	vasāṇāṇ nuṇ tel.
Envelope.	પડ-બીડિયું. લીફાફો.	paḍ-bīḍiyuṇ. lifāfo.
Feather fans.	પીછ ના પંખા.	pīchh nā pankhā.
Flask.	સુરાહી.	surāhī.
Flask of leather.	કુપ્પી. કુપ્પો.	kuppī. kuppo.
Flint.	ચકમક ના પથ્થર.	chakmak no patthar.
Ginger (*green*).	આદુ. (*S.* આર્દ્રક).	ādu (*H.* adrak).
Ginger (*dry*). Zinziber.	સુંઠ.	sunṭh.

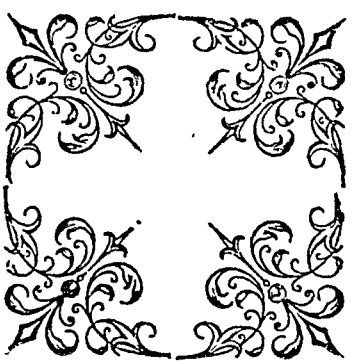
ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Ginger (*preserved*).	આદા નો મુરબ્બો.	ādā no murabbo.
Gall-nuts (*Indian*).	હડાં-બેરાં.	harḍāṇ-berāṇ.
Gall-nuts (*Persian*).	માયાં. માય-ફલ. માજુ.	māyāṇ. māya-phal. māju.
Gilt moulding.	સોનેરી ઢોળ ચઢાવેલી કિનારી.	son,erī ḍhol chaḍhāv,elī kinārī.
Glass balls.	કાચ ના દડા.	kāch nā daḍā.
Hatchway.	ફાલકું.	phālkuṇ.
Hoarhound leaves.	પાચ-પાન.	pāch-pān.
Iron buckets.	લોઢાં ની બાલ્દી (*or*, ડોલ; *or*, પોહોરો).	loḍhāṇ nī bāldī (*or* ḍol; *or*, pohoro).
Lac (*shell*).	લાખ.	lākh.
Lac (*button*).	ચાપડા-લાખ.	chāpḍā-lākh.
Lac (*dye*).	લાખ નો રંગ.	lākh no rang.
Lac (*seed*).	બોરડી ની લાખ.	boṛḍī nī lākh.
Lac (*stick*).	ડાંખ્લી સાથ ની લાખ.	ḍāṅkhlī sāth nī lākh.
Lead ore.	ખોટો સુર્મો. હલ્કો સુર્મો.	khoṭo surmo. halko surmo.
Lock.	કળ.*	kal.*
Loomsand.	સાંચો સાફ કર્વા ની રેતી.	sāncho sāf kar,vā nī retī.
Looking glass.	આરસી. આર્સો. આઈ નો. દર્પણ.	ārsī. ārso. ā,īno. darpan.
Matches.	કાંડી. દિવા-સળી.	kāṇḍī. divā-salī.
Padlock (*a pendent or hanging lock*.	તાળું. કુલફ.	tāluṇ. kulf.
Perfumery.	સુ-ગંધી પદાર્થ (*or*, જીનસ)	su-gandh,ī padārth (*or*, jins).
Pistachio-nuts.	પસ્તાં. પસ્તમ.	pastāṇ. pastam.
Sewing machine.	સીવ્વા નો સાંચો.	sīv,vā no sāncho.

THE FOLLOWING IS A LIST OF WORDS DENOTING COVERT NUMBERS USED IN GUJARATI.

One.	કેળ. નવ્વાણું.	kel. nav,vānuṇ.
Two.	ધર. અઠ્ઠાણું.	dhar. aṭṭhānuṇ.
Three.	ઉધાન.	udhān.
Four.	ગોથ.	goth.
Five.	મુલ.	mul.
Six.	છેલી.	chhelī.
Seven.	સમર.	samar.

* The word *kal* is also applied to the *trigger of a musket*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Eight.	માંગ.	māng.
Nine.	જનસ.	janas.
Ten.	આંગલ	āngal.
Eleven.	કેળ-પડી.	kel-padi.
Twelve.	ધર-પડી. ગોદાવરી.	dhar-padi. godāvrī.
Thirteen.	ઉધાન-પડી.	udhān-padi.
Fourteen.	ગોપ-પડી.	goth-padi.
Fifteen.	મુલ-પડી.	mul-padi.
Sixteen.	છેલી-પડી.	chhelī-padi.
Seventeen.	સમર-પડી.	samar-padi.
Eighteen.	માંગ-પડી.	māng-padi.
Nineteen.	જનસ-પડી.	janas-padi.
Twenty.	કુંડી.	kundi.
Twenty-five.	સવા-કુંડી.	savā-kundi.
Thirty.	દોહેાડ-કુંડી.	dohod.kundi.
Thirty-five.	પોણા-બે-કુંડી	ponā-be-kundi.
Forty.	બે-કુંડી.	be-kundi.
Forty-one.	બે-કુંડી-ને-કેળ.	be-kundi-ne-kel.
A quarter.	લીટી. સલી.	litī. sali.
A half.	વીલ.	vīl.
Three quarters.	ત્રણ-પાન.	tran-pān.

PART VI.

MEDICAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. What is the matter with you ?	૧. તમ ને શું થયું છે ?	tam ne shuṇ tha,yuṇ chhe ?
2. I have got a fever.	૨. મ ને તાવ (*or*, બોખા ર) આવે છે.	ma ne tāv (*or* bokhār) āv,e chhe.
3. When were you taken ill ?	૩. ક્યાર-થી તમે માંદા પ ડ્યા છો ? (*or*) તમે કયારે માંદા પડ્યા ?	kyār-thī tame māndā pad,yā chho ? (*or*) tame kyāre māndā pad,yā ?
4. Last night at bed time.	૪. કાલ રાતે સુવા જતી વેળા.	kāl rāt,e su,vā ja,tī velā.
5. What do you complain of ?	૫. તમને શું દુ:ખ (*or*, દર્દ) છે ?	tam ne shuṇ dukh (*or*, dard) chhe ?
6. I have great pain and giddiness in the head, my skin is very hot, and I have great thirst.	૬. મારું માથું ઘણું દુ:ખે છે, ભોળ (*or*, ફેર) આવે છે, શરીર બહુ ઉનું, અને તર સ ઘણી લાગે છે.	mā,ruṇ māthuṇ gha,nuṇ dukh,e chhe, bhol (*or*, pher) āv,e chhe, sharīr bahu unuṇ, ane taras ghanī lāg,e chhe.
7. Let me feel your pulse.	૭. તમારી નાડ જોવા દો. (*or*) તમારી નાડ દેખાડો.	tam,ārī nāḍ jo,vā do. (*or*) tam,ārī nāḍ dekh,āḍ,o.
[tongue. 8. Show me your	૮. તમારી જીભ દેખાડો.	tam,ārī jībh dekhāḍ,o.
9. Have you a bad taste in your mouth ?	૯. શું તમારાં મોહોડાં નો સ્વાદ બગડેલો લાગે છે ?	shuṇ tam,ārāṇ moho,ḍāṇ no svād bagḍ,elo lāg,e chhe ?
10. Yes, I have great clamminess and a very bitter taste in my mouth ; especially in the morning.	૧૦. હા, મારાં મોહોડાં માં ચિકાસ ઘણો, અને સ્વાદ બહુ કડવો,લાગેછે; ઘણું-કરી ને સવાર ની વેળા.	hā, mā,rāṇ mohoḍāṇ māṇ chikās ghano, ane svād bahu kaḍvo, lāg,e chhe ; ghanuṇ-kar,ine savār nī velā.
11. Have you any sickness at the stomach?	૧૧. શું તમારો જીવ કળ મળેછે ? (*or*) તમને ઉલટી આવે છે ?	shuṇ tam,āro jīv kal, mal,e chhe ? (*or*) tam ne ulṭī āv,e chhe ?
12. Yes, I have ; and last night I vomited once.	૧૨. હા, મારો જીવ મળ મળે છે; અને ગઈ રાતે એક વાર ઉલટી (પણ) આવી.	hā, mā,ro jīv malmal,e chhe ; ane ga,ī rāt,e ek vār ulṭī (paṇ) āv,ī.
13. Was the matter you vomited bitter ?	૧૩. એાક (*or*, ઉલટી) જે આવી તે કડવી હતી ?	ok (*or*, ulṭī) je āv,ī te kaḍvī ha,tī ?
14. Yes, very bitter indeed.	૧૪. હા, ઘણીજ કડવી હ તી.	hā, ghanīj kaḍvī ha,tī.
15. Have you any appetite ?	૧૫. તમ ને ભુખ લાગે છે ?	tam ne bhukh lāg,e chhe ?

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
1 tum ko kya hūa hai ?	tu rā chi 'arz shuda ?
2 mujh ko tap ata hai	tap karda am
3 kab se tum b mar hu,e ho ? (*or*) tum kab bimāi hue ?	chand gāh hast ki nā khush shud, ai ? (*or*) kai na khush shud,i ?
4 kal rāt ko sone ke wakt	di shab wakti khab
5 tum ko kya dukh (*or* dard) hai ?	chi dard dari ?
6 merā sir bahut dukhta hai, aur chakkar ata hai, badan bahut garm, aur pyas bahut si lagti hai	dardi sar wa diuran dāram, wa badani man bisyar garm, wa tishnagi bisyāi ghālib ast
7 tumhari nabz to dekh in (*or*) tumhari nad dikhao	nabzi khud ra ba man bi,numā
8 tum,hāri jibh dikhao	zaban khud ra bi,numā
9 kya tumhare munh ka mazā kharab hai ?	aya dai zaikai tu ta'mi bad malum mishaw,ad ?
10 hān, mere munh men bahut chiktawa (*or*, laslasahat), aur mazā bahut kadwa hai, khusus fyar ke wakt	bali, dar dihani man luzūjat bisyāi ast, wa ta'm bisyai talkh mibashad, khusus,an ba wakti subh
11 kya tumhara ji matlāta hai ? (*or*) tum ko ulti āti hai ?	ayā dilat bar ham-mikhurad ? (*or*) tahauwu' mishaw ad ?
12 han, matlata hai, aur kal rat ko ek bar kai (bhi) hui [kadwi thi ?	bali, dilam bai ham mikhurad, wa di shab yak dafa kai (niz) kard, am
13 mawadd jo kai men gia, so kadwa tha ? (*or*) ulti jo hui, so	ayā mawāddi ki ba ku khāij shud, talkh būd ?
14 han, bahut hi kadwa tha	bali, bisyai talkh būd
15 tum ko bhūkh lagti hai ?	ayā ishtihai ta'am dāri ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
16. Very little.	૧૬. ઘણી થોડી.	ghanī thoḍī.
17. Are your bowels regular?	૧૭. આડો (*or*, પેટ) બરાબર આવે છે?	jhāḍo (*or*, peṭ) barābar āv,e chhe?
18. I am rather costive.	૧૮. મારું પેટ લગાર બંધ (*or*, કબજ) છે.	mā,run peṭ lagār bandh (*or*, kabaj) chhe.
19. When were your bowels opened?	૧૯. આડો ક્યારે આવ્યો હતો?	jhāḍo kyāre āv,yo ha,to?
20. This morning.	૨૦. આજ સવારે.	āj savār,e.
21. Have you any pain in your limbs?	૨૧. તમારાં શરીર ના સાંધાઓ માં કાંઈ દુઃખ છે?	tam,ārāṇ sharīr nā sāndhā,o māṇ kāṇ,ī dukh chhe?
22. No, I have no pain except in my head.	૨૨. નહીં, માથાં નાં દુઃખ વિના, બીજું કાંઈ દુઃખ નથી.	nahīṇ, māthāṇ nāṇ dukh vinā, bījuṇ kāṇ,ī dukh na,thī.
23. What do you think is the cause of your illness?	૨૩. શા થી તમને આ પીડા થઈ, તેનું કારણ કાંઈ તમને માલુમ છે.	shā thī tam ne ā pīḍā tha,ī, te nuṇ kāran kāṇ,ī tam ne mālum chhe?
24. Getting wet three or four days ago.	૨૪. ત્રણ યા ચાર દિવસ ઉપર હું વરસાદ માં ભિનાયો (*or*, ભિંજાયો) હતો.	tran yā chār divas upar huṇ varsād māṇ bhinā,yo (*or* bhinjā,yo) ha,to.
25. You must take an emetic.	૨૫. ઓકારી લાવે એવું ઔષધ (*or*, ઓસડ) તમને ખાવું (*or*, પીવું) જોઈયે.	okārī lā,ve evuṇ aushadh (*or*, osaḍ) tam ne khā,vuṇ (*or*, pī,vuṇ) jo,īye.
26. Very well, I shall be very happy to take any thing you order.	૨૬. ઘણું સારું, તમે જે ફરમાવશો, તે હું મોટા હરખ થી ખાઈશ (*or*, પીશ).	ghanuṇ sāruṇ, tame je farmāv,sho, te huṇ moṭā harakh thī khā,īsh (*or*, pī,sh).
27. Dissolve this powder in a cupful of cold water, and drink one half of it now, and the other half, fifteen minutes afterwards, if it does not make you vomit.	૨૭. આ ચૂરણ (*or*, ભુકી; *or*, ફાકી) એક પ્યાલાં ટાઢાડાં પાણી માં મેળવી ને અર્ધું હમણા પીયો, અને પંદર પળ* માં જો ઓકારી નહીં આવે, તો બાકી નું પીજો.	ā chūran (*or*, bhukī; *or*, phākī) ek pyālāṇ ṭāhāḍāṇ pānī māṇ melv,īne ardhuṇ hamnā pī,yo, ane pandar pal* māṇ,jo okārī nahīṇ āv,e, to bākī nuṇ pī,jo.
28. As soon as you	૨૮. જીવ કળમળવા (*or*,	jīv kalmal,vā (*or*,

* Strictly speaking, an Indian *pal* signifies a *moment*, the sixtieth part of a *ghadi* (two

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
16. bahut thoḍī.	bisyār kam.
17. jhāḍā (*or*, dast) barābar ho,tā hai ?	āyā itlāḳ muwāfiḳ,i ḳā,ida mī, shaw,ad ?
18. me,rā peṭ zarra ḳabz (*or*, band) hai.	ḳadr,ī yubūsat,ast.
19. peṭ kab ā,yā thā ? (*or*) dast kab hū,ā thā ?	kai itlāḳ shud,a ?
20. āj fajar ko.	im-rūz subḥ.
21. tum,hāre badan ke sāndoṇ (*or*, a'zā) meṇ kuchh dard hai ?	dar a'zā,i tū dard,ī hast ?
22. nahīṇ, sir ke dard ke-siwā, *aur* kis,ī jagah par dard nahīṇ.	na, ba-juz dard,i sar, dīgar dard,ī (dar a'zā) nīst.
23. tum,heṇ kuchh ap nī bīmār,ī kā sabab ma'lūm hai ?	sabab,i nā-ḵhushī,yi ḵhud rā mī, dān,ī ?
24. tīn chār din hū,e maiṇ barsāt meṇ bhīg,ā thā.	si yā chahār rūz ḳabl ba wāsita,i bārish tar shud,am.
25. tum ko ḳai ā,ne kī dawā khā,yā (*or*, pī,yā) chāhiye.	tū bāyad dawā,ī ki ḳai bi,yār,ad, bi,ḵhur,ī.
26. bahut achchhā, jo kuchh āp farmā,oge, so baḍī ḵhush,ī se khā, ūngā (*or*, pī,ūngā).	bisyār ḵhūb, har-chi farmā,īd, man ba ashadd,i razā,i ḵhud ḵhāh, am ḵhurd.
27. yih pudiyā (*or*, chūran) pyāla bhar ṭhandhe pānī meṇ milā,kar ādhā ab-hī pī,yo, aur pandra pal* ke-pīchhe agar ultī na ā,we, to bāḳī ādhā pī,jo.	īn safūf rā bā yak piyāla āb amīḵht,a nisf ḥālā tanāwul kun, wa agar tā pānz-dah daḳīḳa ḳai na yā,yad, nisf,i bāḳī mānda rā ham bi,ḵhur.
28. jī matlā,te hī do tīn pyāle	dar waḳt,ī ki tu rā tahauwu'

pals being equal to one *minute*).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
get sick at stomach, drink two or three cupsful of warm water to promote the vomiting.	ચુંથાવા) માંડતાંજ-વાર બે ત્રણ પ્યાલાં ઉનું પાણી પી જો, કે ઓકારી સારી-પેઠે આવે (*or*, ઉલટી સારી-પેરે થાય).	chunthā,vā) māṇḍ,tāṇj-vār be tran pyālāṇ unuṇ pānī pī,jo, ke okārī sārī-paṭhe āv,e (*or*, ulṭī sārī-pere thā,ya).
29. Do you understand what I have said to you ?	૨૯. જે-જે મેં તમ ને કહ્યું, તે તમે સમજ્યા ?	je-je meṇ tam ne kah,yuṇ, te tame samaj,yā ?
30. Yes, what must I eat ?	૩૦. હા, હું સમજ્યો;(પણ) ખાણું શું ખાઉં ?	hā, huṇ samaj,yo ; (pan) khānuṇ shuṇ khā,uṇ ?
31. You must eat nothing to-day but *kānjī*.	૩૧. આજ કાંજી (*or*, પેજ) વિના બીજું કાંઈ ખાવું નહીં.	āj kāṇjī (*or*, pej) vinā bījuṇ kāṇ,ī khā,vuṇ nahīṇ.
32. Do not cover yourself with too many clothes, but keep yourself as cool as you can.	૩૨. ઘણાં લુગડાં આંગ ઉપર રાખશો માં, બની-આવે ત્યાં-લગી શરીર ને ટાઢાકું રાખો.	ghanāṇ lugḍāṇ āng upar rākh,sho māṇ, ban,ī-āv,e tyāṇ-lagī sha,rīr ne ṭāhāḍuṇ rākh,o.
33. I shall see you again in the evening.	૩૩. હું ફરી સાંઝે તમ ને જોવા આવીશ.	huṇ pharī sānjh,e tam ne jo,vā āv,īsh.
34. I am very much obliged to you for your kindness.	૩૪. તમારી કૃપા મા રા-ઉપર ઘણીછે, તેથી હુ તમ. રો ઉપકારી છું.	tam,ārī kripā mā,rā-upar ghanī chhe, te thī huṇ tam,āro upkārī chhuṇ.
35. How do you feel now ?	૩૫ હમણા તમે કેમ છો ?	hamnā tame kem chho ?
36. I feel a little better since morning.	૩૬. સવાર પડ્યા પછી હું જરા સારી-પેઠે છું.	savār paḍ,yā pachhī huṇ jarā sārī-paṭhe chhuṇ.
37. How often did the medicine make you vomit ?	૩૭. આ ઓસડ પીધા થી કેટલી વાર ઉલટી થઈ ?	ā osaḍ pī,dhā thī keṭlī vār ulṭī tha,ī.
38. Four times very copiously.	૩૮. ચાર વાર સારી-પેઠે ઉલટી થઈ.	chār vār sārī-paṭhe ulṭī tha,ī.
39. Has it purged you?	૩૯. તેથી કાંઈ પેટ આવ્યાં કે નહીં ? (*or*, ઝાડો થયો કે નહીં ?)	te thī kāṇ,ī peṭ āv,yāṇ ke nahīṇ ? (*or*, jhāḍo tha,yo ke nahīṇ) ?
40. No.	૪૦. નહીં.	nahīṇ.
41. Have you any	૪૧. હમણા તમારૂં માથું	hamnā tam,āruṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
garm pānī ko pījo, tā-ki ḳai farāgḫat se ho,we (*or*, ulṭī achchhī tar,ḥ ho,we).	shaw,ad, dū si piyāla *ābi* garm bi, ḫur, tā mu'in dar ḳai shaw,ad.
29. jo-jo maiṇ ne tum se kah,ā, so tum samjh,e ?	ān-chi man ba tū guft,am, fahm,īd,ī ?
30. hāṇ, maiṇ samjh,ā ; (par) khānā kyā khā,ūṇ ?	bali, fahm,īd,am ; (ḥālā) ghizā chi bi,ḫur,am ?
31. āj pej (*or*, kānji) pījiyo, *aur* kuchh nahīṇ ?	im-rūz ba-juz *kānji* chīz,ī dīgar na bāyad bi,ḫur,ī.
32. bahut-se kapḍe mat oḍh,o, jahāṇ-lag ho-sak,e badan ṭhanḍhā rakh,o.	bālā-pūsh,i bisyār ma,pūsh, wa tā tawān,ī badan rā ḫunuk nigāh dār.
33. maiṇ phir shām ko tum,heṇ dekh,ne ā,ūṇgā.	man ba waḳt,i ạsr bāz ba dīd,an,i tū ḫāh,am āmad.
34. tum,hārī bahut mihr-bān,ī mujh par hai, is se maiṇ tum,hārā iḥsān-mand hūṇ.	man mamnūn,i iḥsān,i shumā mī,bāsh,am.
35. ab tum kaise ho ?	ḥālā chi-gūna,ī ? (*or*) aḥwāl,i shumā chi-gūna hast ?
36. āj fajar se theḍā achchhā hūṇ.	ba'd az sub,ḥ ḳadr,ī ifāḳa ma'lūm mī,shaw,ad.
37. is dawā se tum ko kitnī bār ḳai (*or*, ulṭī) hū,ī ?	az ḫurd,an,i īn dawā chand daf,a ḳai shud ?
38. chār martabe achchhī tar,ḥ ḳai hū,ī.	chahār daf,a ba ḫūb,ī ḳai ḳard,am.
39. kuchh us se jullāb hū,ā ki nahiṇ ? (*or*, jhāḍā hū,ā ki nahīṇ) ?	ba wāsita,i ān fi'l ham shud yā na ?
40. nahīṇ.	ḫair.
41. ab kuchh tum,hārā sir dukh,tā	ḥālā sudā' dār,ī, yā daurān dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
headache or giddiness in the head now ?	દુ:ખેછે, અથવા ધુમરી (*or*, ચક્કર) આવે છે કે નહીં ?	māthuṇ dukh,é chhe, athvā ghumrī (*or*, chak, kar) āv,e chhe ke nahīṇ?
42. I have a little headache, but no giddiness.	૪૨. લગરીક માથું દુ:ખે છે, પણ ફેર આવતો નથી.	lagrīk māthuṇ dukh,e chhe, pan pher āv,to na,thī.
43. Send a man to my *bangalow* with a cup to get some medicine.	૪૩. એક માણસ ને પ્યાલું આપીને મારે બંગલે મોકલો, કે ઓસડ લાવે.	ek mānas ne pyāluṇ āp,ine mā,re bangle mokl,o, ke osaḍ lāv,e.
44. Give the patient these two pills at bed time, and the draught tomorrow morning at day light, and tell him also to put his feet in hot water for half an hour before going to bed.	૪૪. રોગી રાતે સુવા જાય તે વેળા તે ને આ બે ગોળી આપજો, અને આ કાવો (*or*, કાઢો; *or*, ઉકાળો; *or*, જોશિંદો) કાલ સવારે પાજો, અને તે ને કહો, કે સુવા જાય તે ની-આગમજ અરધી ઘડી લગી ઉનાં પાણી માં પગ મેલી-રાખે.	rog,ī rāt,e su,vā jā,ya te velā te ne ā be golī āp,jo, ane ā kāvo (*or*, kāḍho ; *or*, ukāl,o ; *or*, josh,indo) kāl savār,e pā, jo, ane te ne kah,o, ke su, vā jā,ya te nī-āgmaj ardhī ghaḍī lagī unāṇ pānī maṇ pag mel,ī-rākh,e.
45. What is the matter with you ?	૪૫. તમને શો રોગ છે ? (*or*, શું થયું છે) ?	tam ne sho rog chhe ? (*or*, shuṇ tha,yuṇ chhe) ?
46. I have a severe bowel complaint attended with a good deal of griping and straining, and a great deal of rumbling in my bowels.	૪૬. મને પેટ ઘણાં આવે છે, અને મર્ડો બહુ થાય છે (*or*, પેટ માં અંમળાય છે), અને પેટ માં ઘણું ગગડે છે (*or*, ગુર્ગુર થાય છે).	ma ne peṭ ghanāṇ āv,e chhe, ane mardo bahu thā,ya chhe (*or* peṭ māṇ amlā,ya chhe), ane peṭ māṇ ghanuṇ gagḍ,e chhe (*or*, gur-gur thā,ya chhe).
[sionally ?		
47. Is the pain of your bowels constant, or does it come on only occa-	૪૭. તમારાં પેટ માં જાથુ દુ:ખ્યા કરે છે, કે કોઈ-કોઈ વેળા ?	tam,ārāṇ peṭ māṇ jāthu dukh,yā kār,e chhe, ke ko,ī-ko,ī velā ?
48. It comes occasionally, and is principally felt before going to stool.	૪૮. કોઈ-કોઈ વેળા દુ:ખે છે, અને ઘણું-કરીને ઝાડો આવ્યા ની-અગમજ દુ:ખેછે.	ko,ī-ko,ī velā dukh,e chhe, ane ghanuṇ-karī, ne jhāḍo āv,yā nī-āgmaj dukh,e chhe.
49. What appearance have your stools ?	૪૯. તમારા ઝાડા નો રંગ કેવો છે ?	tam,ārā jhāḍā no rang kevo chhe ?
50. They consist prin-	૫૦. ઘણું કરીને બલખ્યા	ghanuṇ-karī,ne balkhā

* *Biraz* is a more decent word than *gha-it.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
yā phir,tā hai ki nahīṇ ?	sar hast, yā na ?
42. thoḍā-sā sir dukh,tā haī, par chakkar nahīṇ ā,tā.	ḳadr,ī sudā' hast, wa-līkin duwār nīst.
43. ek ādmī ko pyāla de,kar dawā lā,ne ke-wāste me,re bangle par bhej,o.	ādam,i ḵẖud rā bā yak piyāla dar manzal,i man bi,firist, ki dawā bi, yār,ad.
44. *marīz (or, bīmār) ko so,ne ke* wakt ye do goliyāṇ dī,jo (*or*, khilā, īyo),aur yih sharbat (*or*, kāḍ,hā; *or*, josh,ānd,a) kal fajar ko pilā,īyo, aur us,e kah,o, ki so,ne ke-āge ādhī ghaḍī tak ap,ne pāwṇ garm pānī meṇ rakh,e.	*īn dū ḥabb rā dar wakt,i ḵẖāb* ba marīz bi,dih,wa īn jūsh,ānda rā ba wakt,i sub,ḥ, wa bi,gū, ki pīsh az-ān-ki ba ḵẖāb raw,ad pā,i ḵẖud rā dar āb,i garm tā nīm sā,at bi,guzār,ad.
45. tum ko kyā hū,ā hai ?	shumā rā chi mī,shaw,ad ?
46. me,rā peṭ bahut chal,tā hai, aur maḍoḍā aur pech,ish bahut-sī ho,tī hai, aur peṭ meṇ bahut guḍ, guḍā,tā hai.	is,hāl, wa pīch,ish, wa ḳarāḳar,i bisyār dār,am.
47. tum,hāre peṭ meṇ dard ḳā,im rah,tā hai, yā kab-hī kab-hī ho,tā hai ?	dard,i mi'da dā,im,īst, yā gāh-gāh 'āriz mī,shaw,ad ?
48. kab-hī kab-hī ho,tā hai, aur bahut-kar,kar jhāḍā ho,ne ke-āge dard ma'lūm ho,tā hai.	gāh-gāh,īst, wa-līkin pīsh az itlāḳ aksar dard mī,gīr,ad.
49. tum,hāre jhāḍe kā rang kaisā hai ?	rang,i ġhā,it (*or*, birāz*) i tū chi-gūna mī,bāsh,ad ?
50. aksar āṇv (*or*, kaf) zarra lahū	aksar balġham bā andak,ī ḵẖūn

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cipally of slime mixed with a little blood.	(or, આંવ) લગાર લોહી ભેગો પડે છે.	(or, āṇv) lagār lohī bhego paḍ,e chhe.
51. Are they copious or scanty ?	૫૧. એ કફ (or, આંવ) ઘણો પડે છે, યા થોડો ?	e kaf (or, āṇv) ghano paḍ,e chhe, yā thoḍo ?
52. Very scanty.	૫૨. ઘણો થોડો.	ghano thoḍo.
53. How were you first taken ill ?	૫૩. એ પીડા તમને પ્રથમ શી-રીતે આવી ? (or) પેહેલાં તમે શી-રીતે માંદા પડયા ?	e pīḍā tam ne pra,tham shī-rīt,e āv,ī ? (or) pehelāṇ tame shī-rīt,e māndā paḍ,yā ?
54. I was suddenly seized about ten days ago with great coldness and shivering which continued for about two hours ; I then became very hot, was very thirsty, and had a good deal of headache : this was followed by a copious perspiration.	૫૪. દસ-એક દહાડા ઉપર મને એકા-એક ઘણી ટાહાડ વાગી, અને કંપ (or, કણ કણો) થયો, તે આસરે બે ઘડી સુધી રહ્યો; ત્યાર-પછી શરીર બહુ ઉનું થયું, અને તરસ ઘણી લાગી, અને માથું ઘણું દુ:ખવા માંડ્યું: ત્યાર-પછી પસીનો (or, પરશેવો) ઘણો આવ્યો.	das-ek dahāḍā upar ma ne ek-ā-ek ghanī ṭāhāḍ vāg,ī, ane kamp (or, kaṇ,kaṇ,o) tha,yo, te āsre be ghaḍī sudhī rah,yo ; tyār-pachhī sharīr bahu uṇuṇ tha,yuṇ, ane taras ghanī lāg,ī, ane māthuṇ gha,nuṇ dukh,vā māṇḍ,yuṇ, tyār-pachhī pasīno (or, parshevo) ghano āv,yo.
55. How often does the fever attack you ?	૫૫. તાવ કેટલે દહાડે આવ્યા કરે છે ?	tāv keṭle dahāḍe āv,yā kar,e chhe ?
56. At first it attacked me every alternate day, but now it returns every day.	૫૬. પેહેલાં એક દિવસ છોડીને બીજે દિવસે (or એક દિવસ ને આંત્રે) આવતો હતો, પણ હમણા દર રોજ આવે છે.	pehelāṇ ek divas chh oḍī,ne bīje dīvas,e (or, ek divas ne āntre) āv,to ha,to, pan hamnā dar roj āv,e chhe.
57. How long does the fever generally last?	૫૭. ઘણું-કરીને તાવ કેટલી વાર સુધી રહે છે ?	ghanuṇ-kar,īne tāv keṭlī vār sudhī rah,e chhe ?
58. Nearly three hours.	૫૮. ત્રણ-એક ઘડી લગી રહે છે.	tran-ek ghaḍī lagī rah,e chhe.
59. What is the matter with you ?	૫૯. તમ ને શું દુ:ખ છે ?	tam ne shuṇ dukh chhe.
60. I have a sharp pain in my right side, sometimes shooting up to the right shoulder, increased by pressure	૬૦. મારી જમણી પાંસળી માં કઠણ દુ:ખ થાય છે, અને કોઈ કોઈ વેળા જમણા ખભા લગી પહોંચે છે, અને દાબ્યા થી તથા પુરો શ્વાસ	mā,rī jamnī pāṇslī māṇ kaṭhan dukh thā,ya chhe, ane ko,ī ko,ī velā jamnā khabhā lagī pahonch,e chhe, ane

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
se mil,ā hū,ā gir,tā hai.	āmīkht,a daf' mī,shaw,ad.
51. yih ānv (*or*, kaf)bahut-sā gir,tā hai, yā thoḍā ?	In balgham bisyār mī,āyad, yā kam ?
52. bahut thoḍā.	bisyār kam.
53. pahle tum par bīmār,ī kis-tar,h ā,ī ? (*or*) pahle tum kis-tar,h bīmār hū,e ?	dar ibtidā īn bīmār,ī ba chi wāsita 'āriz shud ?
54. das-ek din hū,e mujh,e yak-āyak baḍī ṭhand aur thar-thar,ī ā,ī, jo do-ek ghaḍī tak jārī rah,ī ; ba'd us ke badan bahut garm hū,ā, aur pyās bahut lag,ī, aur sir bahut dukh ne lag,ā, tis pīchhe pasīnā bahut-sā ā,yā.	karīb ba dah rūz ḳabl az īn daf,at,an sarmā wa irti'āsh bar man ghālib shud, wa tā dū sā,at takrīb,an tūl kash,īd ; ba'd az ān badan,i man bisyār garm shud, wa tishna gī ghālib gasht, wa dard,i sar shurū' shud, wa ba'd az ān ʿarak bisyār kard,am.
55. tap kab ā,yā kar,tī hai ?	tap chi-gūna nauba mī,kun,ad ?
56. pahle ek din chhoḍ,kar dūsre dīn (*or*, ek din āḍ) ā,yā kar,tī thī, par ab har roz ā,tī hai.	dar ibtidā har dū rūz yak bār mī,āmad, wa-likin ḥālā har rūz mī,ā,yad.
57. aksar kitnī der tak tap rah,tī hai ?	aksar zamān,i tap chi-ḳadr tūl mī,kash,ad ?
58. tīn-ek ghaḍī tak rah,tī hai.	karīb ba si sā,at tūl mī,kash,ad.
59. tum,hen kyā dard hai ?	chi nā-khush,ī dār,ī ?
60. me,rī dahnī paslī men baḍā dard ho,tā hai, aur kab-hī kab-hī me,re dahne kāndhe tak pahunch,tā hai, dāb,ne aur pūrā dam khaiṅch, ne se ziyād,a ho,tā hai.	pahlū,yi rāst,i man ba shiddat dard mī,kun,ad, wa gāh-gāh,ī tā ba dūsh,i rāst,i man mī,ras,ad, wa az fashurd,an (yā māl,ish dād,an) wa nafas kash,īd,an ziyād mī,shaw,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and by taking full inspiration.	લીધા થી વધારે થાય છે.	dāb,yā thī tathā puro shvās līdhā thī vadhāre thā,ya chhe.
61. Put your hand on the spot where the pain is.	૬૧. જે જગા તમને દુઃખ થાય છે તે જગા ઉપર હાથ મેલીને મને દેખાડો.	je jagā tam ne dukh thā,ya chhe te jagā upar hāth mel,īne ma ne dekhāḍ,o.
62. Take two of these pills every night, and one every morning.	૬૨. દર રોજ આ ગોળિયો માં-થી બે ગોળી રાતે અને એક સવારે ખાજો.	dar roj ā goli,yo mān-thī be golī rāt,e ane ek savār,e khā,jo.
63. He caught a fever by exposing himself to the sun all day.	૬૩. આખો દહાડો તડકા માં ફર્યા ને-લીધે તેને તાવ લાગ્યો.	ākho dahāḍo taḍkā mān phar,yā ne-līdhe te ne tāv lāg,yo.
64. This disorder is at present very prevalent.	૬૪. હમણા આ રોગ ઘણાં જોર થી ચાલે છે.	hamnā ā rog gha,nān jor thī chāl,e chhe.
65. Abstinence is conducive to health.	૬૫. કરી કર્યા થી માણસ ને સુખા-કારી રહે છે.	karī kār,yā thī mānas ne sukh-ākārī rah,e chhe.
66. Heat a knife and apply it to the part, and then the bleeding will stop.	૬૬. એક છરી અગ્નિ માં તપાવીને તે જગા ઉપર મેલો, ત્યારે લોહી નિકળતું બંદ થશે.	ek chharī agni mān tapāv,īne te jagā upar mel,o, tyāre lohī nikal,tun band tha,she.
67. You were ill, certainly, but could you not have sent some one to tell me?	૬૭. તમે માંદા હતા તે ખરૂં, પણ કોઈ માણસ ને મોકલીને મને કહેવડાવી ખી શક્યા નહીં?	tame māndā ha,tā te kharun, pan ko,ī mānas ne mokl,īne kahevḍāv,ī bī shak,yā nahīn?
68. That man has been bitten by a mad dog, therefore if his leg be not cut off immediately, he will die.	૬૮. પેલા માણસ ને હડકાયા કુત્રાએ કરડયો છે, માટે જો તરત તેનો પગ કાપી નાખ્યા માં નહીં આવશે, તો તે મરી-જશે.	pelā mānas ne haḍkā,yā kutrā,e karaḍ,yo chhe, māṭe jo tarat te no pag kāp,ī-nākh,yā mān nahīn āv,she, to te mar,ī-ja,she.
69. If the boy had not gone out at midday, the sun would not have affected him.	૬૯. જો પેલો છોકરો બપોર ને સમે બાહાર નહીં ગયો હોત, તો તડકાની અસર તેને નહીં લાગી હોત.	jo pelo chhokro bapor ne same bāhār nahīn ga,yo ho,t, to taḍkā nī asar te ne nahīn lāg,ī ho,t.
70. He told me that he was attacked by cholera.	૭૦. તેણે મને કહ્યું, કે મને મોડચી નો રોગ થયો હતો.	te,ne ma ne kah,yun, ke ma ne moḍchī no rog tha,yo ha,to.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
61. jahāṇ dard ho,tā hai tahāṇ ap,nā hāth rakh,ke batā,o.	ān mauza' ki dard mī,kun,ad dast bar ān bi,nih.
62. har roz in goli,yoṇ meṇ-se do rāt ko aur ek fajar ko khā,iyo.	har rūz az īn ḥubūb dū dāna ba wakt,i shab wa yak,ī ba wakt,i sub,ḥ bi,khur.
63. sārā din dhūp meṇ phir,ne ke sabab us,e tap ā,ī.	ba illat,i ān-ki ū tamām,i rūz dar āftāb gasht, tap kard.
64. in din,oṇ meṇ is bīmār,ī kā bahut zor hai.	dar īn auḳāt īn bīmār,ī bisyār ghālib,ast.
65. parhez tan-durust,ī kā sabab hai.	parhīz sihhat mī,bakhsh,ad. (*or*) parhīz bā,is,i tan-durustī,ast.
66. ek chhurī garm kar,kar us par rakh,o, to lahū band ho-jā,egā.	kārd,ī bar ātash tābīd,a bar ān zakhm guzār, tā khūn band bi,yā,yad.
67. tum bīmār the so sahī, par kis,ī ko bhej,kar mujh,e is bāt kī khabar bhī na de sak,e ?	rāst,ast ki tū bīmār būd,ī, wa-līkin īn-ḳadr ham na tawān,ist,ī ki ādam,ī ba jihat,i ittilā,i man bi,firist,ī ?
68. us ādmī ko dīwāne kutte ne kāṭ,ā hai, is-liye agar us kā pāṇw turat na kāṭ,ā jā,we, to wuh mar-jā,egā.	fulān kas rā sag,i dīwāna gazīd, a, li-hāzā agar ān-karīb pā,i ū rā na burr,and, ū khāh,ad murd.
69. agar wuh laḍkā din ko do-pahr ke wakt bāhar na ga,yā ho,tā, to dhūp kā asar us,e nahīṇ ho,tā.	agar ān pisar ba wakt,i zuhr bīrūn na mī,raft, ḥarārat,i āftāb bar ū asar na mī,kard.
70. us ne mujh,e kah,ā, ki haize (*or*, jarī-marī) kā āzār mujh ko hū,ā thā.	ū ba man guft, ki ma rā bīmārī, yi haiza 'āriz shud,a.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
71. Have you any pain in your head ?	૭૧. શું તમારું માથું દુઃખે છે ?	shuṇ tam,āruṇ mā,thuṇ dukh,e chhe ?
72. In what part is the pain ?	૭૨. કઈ જગાએ દુઃખે છે ?	kaī jagā,e dukh,e chhe ?
73. Is it constant or occasional ?	૭૩. જાથુ દુઃખ્યા કરે છે, કે કોઈ કોઈ વેળા ?	jāthu dukh,yā kar,e chhe, ke ko,ī ko,ı velā ?
74. Is it a dull aching pain, or a sharp stabbing one ?	૭૪. તમારું માથું ભારી લાગે છે, કે તમારાં માથાં માં તડક (*or* ઠણક; *or* ધડક) મારે છે ?	tam,ārun māthuṇ bhārī lāg,e chhe, ke tam,ārāṇ māthāṇ māṇ taḍak (*or*, ṭhanak ; *or*, dhaḍak) mār,e chhe ?
75. Do you feel a weight over your eyes ?	૭૫. તમારી આંખ ઉપર કાંઈ ભાર સર્ખું જણાય છે ?	tam,ārī ānkh upar kāṇ,ī bhār sarkhuṇ janā,ya chhe ?
76. When did you get fever last ?	૭૬. કયાર-થી તમ ને તાવ આવતો નથી ?	kyār-thī tam ne tāv āv,to na,thī ?
77. Have you had any fever to-day ?	૭૭. આજ કાંઈ તાવ આવ્યો હતો કે નહીં ?	āj kāṇ,ī tāv āv,yo ha,to ke nahīṇ ?
78. Was the last attack slighter than the former one ?	૭૮. છેલ્લી વાર નો તાવ પેહેલા તાવ કર્તાં હલકો હતો ?	chhellī vār no tāv pehelā tāv kartāṇ hal,ko ha,to ?
79. How long did the cold fit last ?	૭૯. તાહાડ (*or*, ધુજરી) કેટલી વાર સુધી રહી ?	tāhāḍ (*or*, dhujrī) keṭlī vār sudhī rah,ī ?
80. Were you very hot after the shivering ?	૮૦. કણકણી (*or*, કંપ) આવ્યા પછી તમારું શરીર ઘણું તાપ્યું ?(*or*,ગર્મ થયું) ?	kan,kan,ī (*or*, kamp) āv,yā pachhī tam,ārun sharīr ghanuṇ tāp,yuṇ ? (*or*, garm tha,yuṇ) ?
81. Did you perspire much after the hot stage ?	૮૧. ગરમી ગયા પછી ઘણેા પરશેવેા આવ્યેા ?	garm,ī ga,yā pachhī ghano parshevo āv,yo ?
82. Is your urine highly coloured ?	૮૨. તમારી લઘવી (*or*, પેશાબ) ઘણી રંગત છે ?	tam,ārī laghhvī (*or*, pesh-āb) ghanī rang,at chhe ?
83. Does it appear hot whilst passing ?	૮૩. લઘવી થતી વેળા આગ (*or*, અગન) બળે છે ?	laghvī tha,tī velā āg (*or*, agan) bal,e chhe ?
84. What quantity do you pass at a time ?	૮૪. દર વેળા કેટલી પેશાબ નિકળે છે ?	dar velā keṭlī pesh-āb nikl,e chhe ?
85. Is it increasing or diminishing ?	૮૫. ઘણી નીકળે છે, કે થેાડી ?	ghanī nikl,e chhe, ke thoḍī ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
71. kyā tum,hārā sir dukh,tā hai ?	āyā dard,i sar dār,ī ?
72. dard kahāṇ ho,tā hai ?	ku-jā (i sar,i shumā) dard mī kun,ad ?
73. hamesha dukh,tā hai, yā kab-hī kab-hī ?	dard dā,im,īst, yā gāh-gāh,ī ?
74. tum,hārā sir bhārī hai, yā sir meṇ tirk (*or*, ṭīs ; *or*, ṭapak) mār,tī hai ?	āyā sar,i shumā sangīn,ast, yā jah,anda,gī dār,ad ?
75. tum,hārī ānkh par kuchh bojh sā ma'lūm ho,tā hai ?	āyā girānī,yi chashm iḥsās mi, kun,ī ?
76. kab-se tum ko tap nahīṇ ā,tī hai ?	chand gāh,ast ki tap na mī,ā,yad ?
77. āj kuchh tap ā,ī thī ki nahīṇ ?	im-rūz tap kard,a būd,ī ?
78. ākhir,ī wakt kī tap pahle se kuchh kam thī ?	āyā tap,i ākhir,īn az rūz,hā,i dīgar kam,tar būda,ast ?
79. thar,thar,ī (*or*, kap,kap,ī) kab tak rah,ī ?	ḥālati kusharīra tā kai mānd ?
80. thar,thar,ī (*or*, larze) ke-pīchhe tum ko bahut garm,ī lag,ī ?	āyā ba'd,i lārz,a badan,i tū bisyār garm shud ?
81. garm,ī ke-ba'd tum ko pasīnā bahut ā,yā ?	āyā ba'd,az-ān-ki ḥarārat raf' shud, araḳ bisyār kard,ī ?
82. tum,hārā pesh-āb bahut rang, īn hai ?	āyā baul,i tū bisyār rangīn,ast ?
83. pesh-āb nikal,te wakt jal,an ho,tī hai ?	dar hīn,i baul kard,an sūz,ish mī shaw,ad ?
84. har-ek wakt kitnā pesh-āb nikal,tā hai ?	har bār chi-ḳadr baul daf' mī shaw,ad ?
85. bahut nikal,tā hai, yā kam ?	ba ifrāt mī,ā,yad, yā kam,tar ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
86. Have you any pain in your side, breast, bowels, back, or limbs ?	૮૬. તમારી પાંસળી માં, અથવા છાતી માં, અથના પેટ માં, અથવા પીઠ માં, અથવા તમારાં શરીર ના સાંધા ઓ માં કાંઈ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī pāṇslī māṇ, athvā chhātī māṇ, ath,vā peṭ māṇ, athvā pīṭh maṇ, athvā tam,ārāṇ sharīr nā sāndhā,o māṇ kāṇ,ī dukh janā,ya chhe ?
87. Do you feel thirsty ?	૮૭. તમ ને તરસ લાગે છે ?	tam ne taras lāg,e chhe ?
88. Do you appear to be puffed in the stomach after eating ?	૮૮. ખાધા પછી તમારૂં પેટ ફુલે છે ?	khā,dhā pachhī tam,ārun peṭ phul,e chhe ?
89. Have you vomited freely ?	૮૯. તમ ને ઉલટી સારી પ ઠે આવી ?	tam ne ulṭī sārī paṭhe āv,ī ?
90. Is there any pain in any part of your bowels ?	૯૦. તમારાં પેટ માં કેથે દુઃ ખે છે ?	tam,ārāṇ peṭ māṇ kethe dukh,e chhe ?
91. Can you bear the pressure of my hand on every part without pain?	૯૧. મારો હાથ દાબ્યા થી તમારાં આખાં પેટ ઉપર કોઈ ઠેકાણે દુઃખ જણાય છે કે નહીં ?	mā,ro hāth dāb,yā thī tam,ārāṇ ākhāṇ peṭ upar ko,ī ṭhekāne dukh janā,ya chhe ke nahīṇ ?
92. Do you feel pain in your bowels, when you go to stool ?	૯૨. જ્યારે તમે ઝાડે જા ઓ છો, ત્યારે પેટ માં કાંઈ દુઃખે છે ?	jyāre tame jhāḍe jā,o chho, tyāre peṭ māṇ kāṇ,ī dukh,e chhe ?
93. Have you any straining at stool ?	૯૩. ઝાડો થતી વેળા કાંઈ કરાંઝવું, (*or*, કનસવું; *or*, કાંસવુ) પડેછે? (*or*) ઝાડો કુથી-કુથી ને આવે છે ? (*or*) ઝાડો કરતી વેળા કાંઈ ખુંચે છે ?	jhāḍo tha,tī velā kāṇ,ī karāṇjh,vuṇ (*or*, kanas,vuṇ ; *or*, kāṇs,vuṇ) paḍ,e chhe ? (*or*) jhāḍo kuthī-kuthī,ne āv,e chhe ? (*or*) jhāḍo kar,tī velā kāṇ,ī khunch,e chhe ?
94. Do you pass any slime or blood ?	૯૪. ઝાડા ની-સાથે કાંઈ બળ્યા અથવા રગત પડે છે ?	ghanī rang,at jh[illegible] ?
95. How often do you take the mixture ?	૯૫. તમે દહાડા માં કેટલી વેળા આ ઓસડ પીયો છો ?	bal,hvī tha,tī velā āg chh[illegible] ágan) bal,e chhe ?
96. When did you take it last ?	૯૬. છેલ્લી વાર ઓસડ કયા રે પીધું ?	ar velā keṭlī pesh-āb k[illegible]l,e chhe ? ghanī nikl,e chhe, ke hoḍī ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. tum,hārī paslī meṇ, yā chhātī meṇ, yā mi'de meṇ, yā pīṭh meṇ, yā tum,hāre badan ke sāndhoṇ meṇ kuchh dard hai ?	dar pahlū, yā sīna, yā shikam, yā pusht,i tū, yā ba a'zā,i dīgar dard,ī hast ?
87. tum ko pyās lag,tī hai ?	āyā tishna,gī ghālib,ast ?
88. khā,ne ke-pīchhe tum,harā peṭ phūl,tā hai ?	āyā ba'd az khurd,an,i ghizā shikam,i tū naf<u>kh</u> mī,kun,ad ?
89. tum ko ulṭī achchhī tar,h hū,ī ?	tu rā kai ba ifrāt daf' shud ?
90. tum,hāre peṭ meṇ kahīṇ dukh,tā hai ?	dar shikam,i tū jā,ī dard,ī hast ?
91. me,rā hāth dabā,ne se tum,hāre sāre peṭ par kahīṇ dard ma'lūm ho,tā hai ki nahīṇ ?	az mālīd,an,i dast,i man bar tamām,i shikam,i tū dard,ī ma<u>h</u>sūs mī,shaw,ad yā na ?
92. jab tum jhāḍe ko jā,te ho, tab peṭ meṇ kuchh dard ma'lum ho,tā hai ?	har-gāh barā,i raf,i <u>h</u>ājat mī,raw,ī, dard,ī dar mi'da ih̤sās mī,kun,ī ?
93. pā-<u>kh</u>āna phir,te wak<u>t</u> kūnth,nā *or*) kinachh,na ; *or*, karānjh,nā ; *or*, karāh,nā) pad,tā hai ? (*or*) jhāḍā kar,te wak<u>t</u> kuchh kānkhā ho,tā hai ?	āyā dar wakt,i fi'l kard,an ba sak<u>h</u>t,ī wa shiddat tu rā ghā,it mī, shaw,ad ?
94. jhāḍe-ke-sāth kuchh balgham yā lahū nikal,tā hai ?	bā ghā,it balgham yā <u>kh</u>ūn bar mī,ā,yad ?
95. din meṇ ka,ī bār tum yih dawā pī,te ho ?	rūz,ī chand bār īn dawā rā mī, <u>kh</u>ur,ī ?
96. ā<u>kh</u>ir,ī wak<u>t</u> dawā kis wakt pī ?	dawā,i ā<u>kh</u>ir,ī wakt rā kai <u>kh</u>urd,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
97. How much do you take at a time?	૯૭. દર વેળા કેટલું ઓસડ પીયો છો?	dar velā keṭlun osaḍ pī,yo chho?
98. Have the pills operated freely?	૯૮. ગોળિયો ખાધા થી પેટ સારી પડે આવ્યાં?	goli,yo khā,dhā thī peṭ sārī paṭhe āv,yāṇ?
99. Did you take the castor oil on the morning after the pills?	૯૯. ગોળિયો ખાધા પછી (તે ઉપર) સવારે એરંડિયું પીધું હતું કે નહીં?	goli,yo khā,dhā pachhī (te upar) savār,e erandi,yun pī,dhun ha,tun ke nahīṇ?
100. How is your cough to-day?	૧૦૦. આજ તમારી ખાંસી કેમ છે?	āj tam,ārī khāṇs,ī kem chhe?
101. Have you any pain when you cough?	૧૦૧. ખાંસતી વેળા તમને કાંઈ દુઃખ જણાય છે?	khāṇs,tī velā tam ne kāṇ,ī dukh janā,ya chhe?
102. Do you spit much when you cough?	૧૦૨. ખાંસતી વેળા ઘણી થુક નિકળે છે?	khāṇs,tī velā ghanī thuk nikl,e chhe?
103. Is there any blood mixed with the spittle?	૧૦૩. થુક ની-સાથે કાંઈ રગત નિકળે છે?	thuk nī-sāthe kāṇ,ī ragat nikl,e chhe?
104. Can you breathe without pain?	૧૦૪. શ્વાસ લેતી વેળા કાંઈ દુઃખ થાય છે?	shvās le,tī velā kāṇ,ī dukh thā,ya chhe?
105. Does the pain increase when you draw your breath in?	૧૦૫. શ્વાસ ખેંચતી વેળા દુઃખ વધારે માલુમ પડે છે?	shvās kheṇch,tī velā dukh vadhāre mālum paḍ,e chhe?
106. How long have you had a cough?	૧૦૬. કેટલા દહાડા થયા તમ ને ખાંસી થઈ છે?	keṭla dahāḍā tha,yā tam ne khāṇs,ī tha,ī chhe?
107. Is not the cough worse when you lie down?	૧૦૭. લેટતી વેળા વધારે ખાંસી થતી નથી શું?	leṭ,tī velā vadhāre khāṇs,ī tha,tī na,thī shun?
108. Can you lie on the right or left side with most ease?	૧૦૮. તમે જમણી કોરે ઘણાં સુખ-ચેન થી લેટો છો, કે ડાબી કોરે?	tame jamnī kor,e ghanāṇ sukh-chen thī leṭ,o chho, ke ḍābī kor,e?
109. Do you find any relief from the medicine?	૧૦૯. આ ઓસડ પીધા થી તમને કાંઈ કળ પડે છે? (*or*, આરામ માલુમ પડે છે)?	ā osaḍ pī,dhā thī tam ne kāṇ,ī kal paḍ,e chhe? (*or*, ārām mālum paḍ,e chhe)?
110. Have you any pain between your shoulders?	૧૧૦. તમારા બેઉ ખભા ની વચ્ચે કાંઈ દુઃખે છે?	tam,ārā be,u khabhā nī vachche kāṇ,ī dukh,e chhe?
111. Do you feel easier after the bleeding?	૧૧૧. સીર કાઢયા (*or*, સંગ્રા મુક્યા) પછી તમને કાંઈ	sīr kāḍh,yā (*or*, sangrā muk,yā) pachhī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
97. har waḳt kitnī dawā leṭe ho ?	har waḳt chi miḳdār dawā mī,k̲hur,ī ?
98. goli,yān khā,ne se peṭ achchhī tar,h ā,yā ?	az k̲hurd,an,i ḥubūb fi'l ba ifrāt shud ?
99. goli,yān khā,ne ke-pīchhe fajar ko arandī kā tel pī,yā thā ki nahīn ?	ba'd,i k̲hurd,an,i ḥubūb waḳt,i subḥ raugh,an,i bid-anjīr mail namūd,ī yā na ?
100. āj tum,hārī khāṇs,ī kaisī hai ?	im-rūz surfa,i tū chi-gūna,ast ?
101. khāṇs,te waḳt tum ko kuchh dard ma'lūm ho,tā hāi ?	āyā waḳt,i surfa kard,an dard,ī ma'lūm mī,shaw,ad ?
102. khāṇs,te waḳt bahut thūk nikal,tā hai ?	āyā dar waḳt,i surfa kard,an āb,i dahan bisyār mī,ā,yad ?
103. thūk ke-sāth kuchh lahū nikal,tā hai ?	āyā bā āb,i dahan k̲hūn ham daf' mī,shaw,ad ?
104. dam khaiṅch,ne ke waḳt kuchh dard ma'lūm ho,tā hai ?	dar waḳt,i kashīd,an,i nafas dard ma'lūm mī,shaw,ad ?
105. dam khaiṅch,ne ke waḳt dard ziyād,a ma'lūm ho,tā hai ?	hangām,i nafas kash,īd,an dard ba shiddat mī,shaw,ad ?
106. kab se tum ko khāṇs,ī hū,ī hai ?	chand waḳt,ast ki surfa mī,kun,ī ?
107. kyā leṭ,te waḳt khāṇs,ī ziyād,a nahīn ho,tī hai ?	āyā dar waḳt,i darāz shud,an surfa ba ifrāt na mī,shaw,ad ?
108. tum dahnī karwaṭ par bahut ārām se leṭ,te ho, yā bā,iṅ karwaṭ par. ?	āyā bar pahlū,yi rāst ba ārām,i tamām darāz mī,shaw,ī, yā bar pahlū,yi chap ?
109. tum ko yih dawā khā,ne se kuchh ārām ma'lūm ho,tā hai ?	āyā az k̲hurd,an,i īn dawā chīz,ī ifāḳa ma'lūm mī,shaw,ad ?
110. tum,hāre do,noṇ kāndhoṇ ke-dar-miyān kuchh dard hai ?	āyā miyān,i har dū shāna,i tū dard,ī hast ?
111. rag khol,ne (*or*, fasd le,ne) ke-pīchhe tum ko kuchh ārām ma'lūm	āyā ba'd az fasd kard,an rāḥat,ī yāft,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	ફેર જણાયો ?	tam ne kāṇī pher janā, yo ?
112. Have you any pain in your shoulder joint ?	૧૧૨. તમારી ખાંધ ના સાંધા માં કાંઈ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī khāndh nā sāndhā mān kāṇ,ī dukh janā,ya chhe?
113. Is it swollen ?	૧૧૩. શું તે સુજેલી છે ?	shun tè suj,elī chhe?
114. Have you ever suffered from rheumatism.	૧૧૪. તમ ને કોઈ વેળા સંધિ વા થયો હતો ?	tam ne ko,ī velā sandhi vā tha,yo ha,to?
115. Have you pain in your knee joint ?	૧૧૫. તમારા ઘુટણ માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārā ghuṭan mān kāṇ,ī dukh chhe?
116. Have you pain in your ankle joint ?	૧૧૬. તમારી ઘુંટી ના સાંધા માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārī ghunṭī nā sāndhā mān kāṇ,ī dukh chhe ?
117. Have you pain in your toes and fingers ?	૧૧૭. તમારા અંગુઠા તથા આંગળિયો માં કાંઈ દુઃખ છે?	tam,ārā anguṭhā ta, thā āngli,yo mān kāṇ,ī dukh chhe ?
118. Have you pain in your elbow joint ?	૧૧૮. તમારી કોણી (*or*, કોપરિયાં) માં કાંઈ દુઃખે છે ?	tam,ārī konī (*or*, kopar, iyān) mān kāṇ,ī dukh, e chhe?
119. Have you pain in your loins ?	૧૧૯. તમારી કમર માં કાંઈ દુઃખે છે ?	tam,ārī kamar mān kāṇ,ī dukh,e chhe?
120. Does the pain increase towards night ?	૧૨૦. રાત ને સમે દુઃખ વધારે થાય છે ?	rāt ne same dukh vadhāre thā,ya chhe?
121. Does the medicine you take, purge or gripe you ?	૧૨૧. ઓસડ જે તમે ખાઓ છો, તેથી પેટ આવે છે, કે મર્ડો (*or*, ચુંકો) થાય છે?	osaḍ je tame khā,o chho, te thī peṭ āv,e chhe, ke mardo (*or*, chunko) thā,ya chhe ?
122. Does your skin feel dry or moist ?	૧૨૨. તમારાં શરીર ની ચામડી સુકી યા ઓળી લાગે છે ?	tam,ārāṇ sharīr nī chāmḍī sukī yā ōlī lāg,e chhe?
123. Does your heart beat much?	૧૨૩. તમારૂં દિલ (*or*, હૈયું, *or*, હૃદય) ઘણું થર્કે છે ? (*or*, ધડકે છે ? *or*, ધગધગે છે ?)	tam,āruṇ dil (*or*, hai, yuṇ ; *or*, hridya) ghanuṇ thark,e chhe ? (*or*, dhaḍk,e chhe ? *or*, dhag, dhag,e chhe) ?
124. Have you ever suffered from a disease of the liver?	૧૨૪. તમ ને કોઈ વેળા કલેજાં નું દુઃખ થયું હતું ?	tam ne ko,ī velā kalejāṇ nuṇ dukh tha, yuṇ ha,tuṇ?
125. The white of	૧૨૫. તમારી આંખો ની	tam,ārī ānkh,o nī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hū,ā ?	
112. tum,hāre kāndhe ke sānde meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar a'sāb,i shāna,i tū dard,ī maḥsūs mī,shaw,ad ?
113. kyā wuh sūj,ā hai ?	āyā ū waram karda,ast ?
114. tum ko kab-hī bā,ī (*or*, gaṭh, iyā bā,o) hū,ī thī ?	tu rā gāh,ī waja,i mafāsil 'āriz shud,a būd ?
115. tum,hāre ghuṭne meṇ dard hai ?	āyā zānū,yi tū dard mī,kun,ad ?
116. tum,hāre ṭakhne meṇ dard hai ?	āyā dar shitālang,i tū dard,ī hast ?
117 tum,hāre hāth pāṇw kī ungli, yoṇ meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar angusht,ān,i dast-o-pā,i tū dard,ī hast ?
118. tum,hārī kohnī meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar mirfaḳ (*or*, mafsil,i bāzū)i tū dard,ī hast ?
119. tum,hārī kamar meṇ kuchh dard hai ?	āyā dard,ī dar kamar dār,ī ?
120. rāt ko dard ziyād,a ho,tā hai ?	āyā wakt,i shab dard ziyād mī, shaw,ad ?
121. jo dawā ki tum khā,te ho, so us se jullāb ho,tā hai, yā maroḍā ?	īn dawā ki mī,khur,ī, az ū fi'l mī, shaw,ad, yā pīch,ish ?
122. tum,hāre badan kī chamḍī khushk (*or*, sūkhī) yā tar (*or*, gīlī) ma'lūm ho,tī hai ?	āyā pūst,i badan,i tū khushk,ast, yā tar ?
123. tum,hārā dil bahut dhaḍak,tā hai ?	āyā dil,i tū bisyār mī,tap,ad ?
124. tum ko kab-hī kaleje kī bīmār,ī hū,ī thī ?	āyā tu rā dard,i jigar gāh,ī 'āriz shud,a ?
125. tum,hārī ānkh,oṇ kī sufaid,ī	safīdī,yi chashm,ān,i tū nisbat ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your eyes is more yellow than usual.	ધોળાસ (*or*, સફેદી) આગળ કરતાં વધારે પિળી છે.	dholās (*or*, safed,ī) āgal kartāṇ vadhāre pilī chhe.
126. Are your gums sore?	૧૨૬. શું તમારા આવાળુ (*or*, દાંત ના પાળા) ઉપર સાંદુ (*or*, ચાઠું) પડયું છે?	shuṇ tam,ārā āvālu (*or*, dānt nā pālā) upar chāndun (*or*, chāṭhuṇ) pad,yuṇ chhe?
127. Have you applied the blister* to your chest?	૧૨૭. તમે તમારી છાતી ઉપર બ્લિસ્ટર* મેલ્યું છે,કે નહીં ?	tame tam,ārī chhātī upar *blister** mel,yuṇ chhe, ke nahīṇ?
128. Has it risen well?	૧૨૮. બ્લિસ્ટર સારી પેઠે ઉઠયું, કે નહીં ?	*blister* sārī paṭhe uṭh,yuṇ, ke nahīṇ ?
129. Has the discharge been great?	૧૨૯. તે માં-થી પાણી ઘણું નિકળ્યું ?	te māṇ-thī pānī gha,nuṇ nikal,yuṇ ?
130. How did that man meet with the accident to his leg†?	૧૩૦. પેલા માણસ ના પગ† ઉપર ચોટ શી-રીતે આવી ?	pelā mānas nā pag† upar choṭ shī-rīt,e āv,ī ?
131. In what way did he fall?	૧૩૧. તે શી-રીતે પડી-ગયો ?	te shī-rīt,e paḍ,ī-ga,yo?
132. Is his leg broken?	૧૩૨. શું તે નો પગ ભાગો છે ?	shuṇ te no pag bhāg,o chhe ?
133. Bring bandages and splints.	૧૩૩. પાટા (*or*, પટ્ટી) તથા કામડાં (*or*, કામઠાં) લાવો.	pāṭā (*or*, paṭṭī) tathā kāmḍāṇ (*or*, kāmṭhāṇ) lāv,o.
134. Is he senseless?	૧૩૪. શું તે અ-સાવધ છે? (*or*) બે-હોશ છે ? (*or*) મૂર્છિત છે ?	shuṇ te a-sāvadh chhe? (*or*) be-hosh chhe? (*or*) mūrchhit chhe ?
135. Let his head be shaved, and cold lotions‡ be constantly applied to it.	૧૩૫. તે નું માથું બોડાવી ને થંડા લોશને‡ ધોયા કરો.	te nuṇ māthuṇ boḍāv,īne thanḍā *lotion,e*‡ dho,yā kar,o.
136. Has he broken	૧૩૬. શું તેનો હાથ ભા	shuṇ te no hāth bhāg,

* In Gujarati and Persian, there is no word for a *blister-plaster* which, in Hindi, is interpreted by *chitta* or *cheeta*. The English word, however, is better understood by natives of all creeds in this part of India.

† The words *pag* in Gujarati and *panw* in Hindu-stani, signify the *foot* as well as the *leg*; whereas, the word *tang* signifies simply the *leg* in both the languages.

‡ The word *lotion* is commonly understood in this part of India. It may, however, be interpreted in Gujarati by *dava nun pani*; in Hindu-stani, by *dawa ka pani*; and in Persian, by *ab-i dawa*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
âge se ziyād,a pīlī hai.	sābiḳ ziyād,a mā,il ba zardī,ast.
126. kyā tum,hāre masūḍe par zaḳhm paḍ,ā hai ?	āyā bar lisa (*or*, ārwāra) i tū jarāḥat,ī uftāda,ast ?
127. tum ne ap,nī chhātī par *blister* lagā,yā hai, yā nahīṇ ?	bar sīna,i ḳhud *blister** guzāshta,i, yā na ?
128. *blister* achchhī tar,ḥ uṭh,ā, yā nahīṇ ?	*blister* ḳhūb ābila kard, yā na ?
129. us meṇ-se pānī bahut nikl,ā ?	az ān rutūb,at bisyār bar āmad ?
130. us ādmī ke pāṇw † par kis-tar,ḥ choṭ ā,ī ?	bar pā,i ū zarb chi-gūna ras,īd,a ?
131. wuh kis-tar,ḥ gir,ā ?	ū ba chi-taur uft,ād,a ?
132. kyā us kā pāṇw ṭūṭ-ga,yā hai ?	āyā pā,i ū shikasta,ast ?
133. paṭṭī aur kamān-che (*or*, kamṭhi,yāṇ) lā,o.	isāba wa kamān,cha,hā bi,yāwar, īd.
134. kyā wuh be-hosh hai ?	āyā ū bī-hūsh,ast ?
135. us kā sir mund,wā,o, aur ṭhandhe *lotion*‡ se hamesha dho,yā kar,o ?	sar,ash bi,tarāsh,īd, wa dā,im ba *lotion*,i‡ sard bi,shū,īd.
136. kyā us kā hāth ṭūṭ-ga,yā hai ?	āyā dast,ash shikasta,ast ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
his arm?	ગો છે ?	o chhe ?
137. How did this happen to you?	૧૩૭. એ કેમ થયું ?	e kem tha,yuṇ ?
138. Have you the toothache?	૧૩૮. શું તમારા દાંત માં કાંઈ દુઃખ છે ?	shuṇ tam,ārā dānt māṇ kāṇ,ī dukh chhe ?
139. Shall I extract your tooth?	૧૩૯. હું તમારો દાંત પાડી-નાખું ?	huṇ tam,āro dānt pāḍ,ī-nākh,uṇ?
140. It is very much decayed, I see.	૧૪૦. હું જોઉં છું, કે તે બહુ સડી-ગયો છે.	huṇ jo,uṇ chhuṇ, ke te bahu saḍ,ī-ga,yo chhe.
141. Your tongue is much coated.	૧૪૧. તમારી જીભ ઘણી મેલી છે.	tam,ārī jībh ghanī melī chhe.
142. You must take some opening medicine.	૧૪૨. તમ ને ઢાળ (*or*, રેચ) લેવો જોઈયે.	tam ne ḍhāl (*or*, rech) le,vo jo,īye.
143. How long has that sore been on your skin?	૧૪૩. કેટલા દિવસ થયા તમારી ચામડી પર તે ચાંદું (*or*, ચાઠું) પડયું છે ?	keṭlā divas tha,yā tam,ārī chāmḍī par te chāṇduṇ (*or*, chāṭhuṇ) paḍ,yuṇ chhe ?
144. Have you ever tried any remedies to heal it?	૧૪૪. તમે કદિ એ નો કાંઈ ઉપાય કરી-જોયો હતો ?	tame kadi e no kāṇ,ī upāya kar,ī-jo,yo ha,to ?
145. Do you feel very weak?	૧૪૫. શું તમ ને ઘણી ન બળાઈ માલુમ પડે છે ?	shuṇ tam ne ghanī [chhe ? nabalā,ī mālum paḍ,e
146. Have you a pain in the thigh?	૧૪૬. તમારી જાંગ (*or*, રાન) માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārī jāṅg (*or*, rān) māṇ kāṇ,ī dukh chhe ?
147. Let two dozen leeches be applied on the place I mark.	૧૪૭. જે જગા હું તમ ને દેખાડું, તે ઉપર ચોવીસ જળો વળગાવો.	je jagā huṇ tam ne dekhāḍ,uṇ, te upar cho-vīs jalo valgāv,o.
148. Take sixteen ounces* of blood from that man.	૧૪૮. સોળ ઔંસ*(*or* બત્રીસ તોળા)†લોહી તે માણસ નાં શરીર માં-થી કાહાડો.	sol *ounce** (*or*, batrīs tolā) † lohī te mānas nāṇ sharīr māṇ-thī [chho ? kāhāḍ,o
149. Do you feel faint?	૧૪૯. શું તમને બે-શુધી જણાય છે? (*or*) તમે મૂર્ચ્છા પામો છો ?	shuṇ tam ne be-shudh,ī janā,ya chhe? (*or*) tame mūrchhā pām,o
150. Were you ever bled before?	૧૫૦. તમે આગળ કોઈ વેળા લોહી કઢાવ્યું હતું (*or*, ફસ ખોલાવી હતી), કે નહીં ?	tame āgal ko,ī velā lohī kaḍhāv,yuṇ ha,tuṇ (*or*, fas kholāv,ī ha,tī), ke nahīṇ ?

* Two ounces make one *chhatank*. † One ounce is equal to about two *tolas*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
137. yih kis tar,ḥ hū,ā ?	īn chi-gūna wāḳi' shud ?
138. kyā tum ko dānt kā dard hai ?	āyā dard,i dandān dār,ī ?
139. maiṇ tum,hārā dānt nikāl,uṇ ?	man dandān,i shumā rā bi,kan,am ?
140. maiṇ dekh,tā hūṇ, ki wuh bahut saḍ-ga,yā hai.	man mī,bīn,am, ki ān bisyār pūsīd,a shuda,ast.
141. tum,hārī jibh bahut mailī hai ?	rang,i zabān,i tū bisyār tīra,ast.
142. tum kuchh jullāb lo. *(or)* tum ko jullāb liyā chāhiye.	mus,hil bigīr.
143. kitne din,oṇ se wuh zakhm tum,hārī chamḍī par hai ?	chand gāh,ast ki ān zakhm bar pūst,i tū hast ?
144. tum ne kab-hī us kā kuchh ilāj kiyā thā ?	gāh,ī tū ilāj ash kard,a būd,ī ?
145. kyā tum ko bahut kam-zor,ī (*or*, kam-ḳūwat,ī) ma'lūm ho,tī hai ?	āyā dar badan,i tū naḳāhat bisyār ma'lūm mī,shaw,ad ?
146. tum,hārī jāngh (*or*, rān) meṇ kuchh dard hai ?	dar rān,i tū dard,ī hast ?
147. jo jagah maiṇ batā,ūṇ, us par chau-bīs jonk,eṇ lagā,o.	jā,ī ki man tu rā bi,numā,yam, ham-ān-jā bīst-o-chahār zalū bāyad chaspān,id.
148. sola *ounce* (*or*, āṭh chha-ṭāṇk)† lahū us ādmī ke badan se nikāl,o.	shānz-dah *ounce* (*or*, shash sad-o-chihl *diram*)† ḵhūn az badan,ash bar-ārīd.
149. kyā tum ko be-hosh,ī ma'lūm ho,tī hai ?	āyā ghash mī,kun,ī ?
150. tum ne āge kab-hī fasd khul, wā,ī thī, ki nahīṇ ?	pīsh az īn fasd kard,a būd,ī, yā na?

‡ One ounce is equal to about 40 *dirams*. One *diram-i shar'i* is equal to about 3 *m ashas* and 4 grains. Among the Arabs, *uḳiya* is a weight of 7 *miskals* or 1 ounce.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
151. Has this child ever been vaccinated?	૧૫૧. તમે આ બાળક ને કદિ શિતળા કઢાવી હતી ?	tame ā bālak ne kadi shitlā kaḍhāv,ī ha,tī ?
152. How old is it?	૧૫૨. એ ની વય શી છે ?	e nī vaya shī chhe ?
153. Is it a boy or a girl?	૧૫૩. એ છોકરો છે, કે છોકરી ?	e chhokro chhe, ke chhokrī ?
154. Have you applied the mustard poultice to the calves of his legs.	૧૫૪. તમે એ ના પગ નાં ટે ા ઉપર રાઈ ની લેપડી લગાડી છે, કે નહીં ?	tame e nā pag nāṇ ṭeṭāṇ upar rā,ī nī lepḍī lagāḍ,ī chhe, ke nahīṇ ?
155. What diet do you generally make use of?	૧૫૫. અકસર તમે શું ખાનું ખાઓ છો ?	aksar tame shuṇ khānuṇ khā,o chho ?
156. Is the part which I touch very sore?	૧૫૬. જ્યાં હું હાથ લગા ડું છું, ત્યાં તમ ને ઘણું દુ:ખા ય છે ?	jyāṇ huṇ hāth lagāḍ, uṇ chhuṇ, tyāṇ tam ne ghanuṇ dukhā,ya chhe ?
157. Put my hand on the part that pains you.	૧૫૭. જ્યાં તમને દુ:ખે છે, ત્યાં મારો હાથ મેલો.	jyāṇ tam ne dukh,e chhe, tyāṇ mā,ro hāth mel,o .
158. You must keep yourself well covered with the bed clothes.	૧૫૮. તમે સારીપેઠે બદન પર ગોદડી (*or*, સુજની) ઓઢો.	tame sārī paṭhe badan par god,ḍī (*or*, sujṇī) oḍh,o.
159. You must not remain in that current of air?	૧૫૯. હવા આવતી જગા માં રહેશો માં. (*or*) જે ગમ થી વા નીં લેહેર આવે છે, ત્યાં રહેશો નહીં.	havā āv,tī jagā māṇ rah,esho māṇ. (*or*) je gam thī vā nī leher āv,e chhe, tyāṇ rah,esho nahīṇ.
160. You must not wet your feet.	૧૬૦. તમે તમારા પગને સરદી લાગવા દેશો માં.	tame tam,ārā pag ne sard,ī lāg,vā de sho māṇ.
161. When you are thirsty, you should drink *kānji*.	૧૬૧. જ્યારે તમ ને તરસ લાગે, ત્યારે કાંજી પીજો.	jyāre tam ne taras lāg,e, tyāre kānjī pī,jo.
162. If you do not gain strength in a few days, come into hospital again.	૧૬૨. જો થોડા દહાડા માં તમારાં શરીર માં શક્તિ નહીં આવે, તો બીમાર-ખાનાં માં ફરી આવજો.	jo thoḍā dahāḍā māṇ tam,ārāṇ sharīr māṇ shakti nahīṇ āv,e, to bīmār-khānāṇ māṇphar, ī āv,jo.
163. Give that man some cholera mixture.	૧૬૩. તે આદમી ને થોડી-એક મોડચી ની દવા આપો.	te ādmī ne thoḍī-ek moḍchī nī davā āp,o.
164. For how long have you had vomiting and purging?	૧૬૪. કયાર-થી તમ ને ઉલટી અને ઝાડો આવે છે ?	kyār-thī tam ne ulṭī ane jhāḍo āv,e chhe-?
165. He appears to be	૧૬૫. તે મરે એવો દિસે	te mar,e evo dis,e

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
151. tum ne is bachche kī kab-hī ītlā nikalwā,ī thī ?	gāh,ī ābila bar bāzū,yi īn bachcha bar-āwarda,ī ?
152. us kī umr kyā hai ?	ū chand sāla ast ?
153. yih chhokrā hai, ki chhokrī ?	pisar,ast, yā dukhtar ?
154. tum ne us kī pindli,yon par ā,ī kā lep lagā,yā hai, yā nahīn ?	bar sāk,i pā,i ū khardal zimād karda,ī yā na ?
155. aksar tum kyā ghizā (*or*, khānā) khā,te ho ?	dā,im chi ghizā mī,khur,ī ?
156. jahān main hāth lagā,tā hūn, wahān bahut dukh,tā hai ?	āyā jā,ī ki man dast mī,guzār,am, dard bisyār mī,kun,ad ?
157. jahān tum ko dard hai, wahān me,rā hāth rakh,o.	har jā,i tū ki dard mī kun,ad, dast,i ma rā ham-ān-jā bi,guzār. (*or*, bugzār).
158. tum achchhī tar,h badan par razā,ī odh,o.	lihāf rā (dā,im) khūb bar badan bi,kash.
159. hawā ā,ne kī jagah par mat rah,o. (*or*) jis taraf se hawā ā,tī hai, wahān mat rah,o.	dar rah-guzar,i hawā ma,bāsh.
160. tum ap ne pā,on ko sard,ī mat lag,ne do.	pā,i khud rā az burūd,at nigah dār.
161. jab tum ko pyās lag,e, tab kānjī pī,jo.	har-gāh tishna shawī, āb,i birinj bi,khur.
162. agar thode din,on men tum hāre badan men zor na ā,we, to phir bīmār-khāne men ā,iyo.	agar tā chand rūz kūwat na gīr,ī, bāz dar shifā-khāna bi yā.
163. us ādmī ko thodī-sī jarī kī dawā do.	marī ū rā kadr,ī az dawā,i haiza bi, dih,d.
164. kab-se tum ko kai aur dast ho,te hain ?	chand wakt,ast ki tu rā kai wa fi'l mī,shaw,ad ?
165. wuh mar,o sarīkhā ma'lūm	chunān ba nazar mī,ā,yad, ki ū

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sinking fast.	છે. (*or*) તે નો દમ નર્મ પ ડતો (*or*, બેસતો) જાય છે.	chhe. (*or*) te no dam narm pad,to (*or*, bes,to) jā,ya chhe.
166. Have you the cramp very bad ?	૧૬૬. તમ ને આંકડા ઘણાં આવે છે ? (*or*) ગોટલાં ઘણાં ભરાય છે ?	tam ne ānkdāṇ gha, nāṇ āv,e chhe? (*or*) goṭlāṇ ghanāṇ bharā,yā chhe ?
167. Have you ever suffered from cholera?	૧૬૭. તમ ને આગળ કોઈ વેળા મોડચી નો રોગ લાગ્યો હતો ?	tam ne āgal ko,ī velā moḍchī no rog lāg,yo ha,to?
168. Give him forty drops of laudanum instantly.	૧૬૮. તે ને અત્તર-ઘડી ચાળીસ ટીપાં અફીણ ના અરક નાં આપો.	te ne attar-ghaḍī chālīs ṭīpāṇ aphīn nā arak nāṇ āp,o.
169. Is that man dying ?	૧૬૯. શું તે માણસ મરે છે ?	shuṇ te mānas mar,e chhe ?
170. He is recovering, I think.	૧૭૦. હું ધારું છું, કે તે સાજો થતો જાય છે.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke te sājo tha,to jā,ya chhe.
171. Do you feel stronger?	૧૭૧. તમારાં શરીર માં વ ધારે શકિત જણાય છે ?	tam,ārāṇ sharīr māṇ vadhāre shakt,i janā,ya chhe ?
172. You must be careful what you eat.	૧૭૨. ખાધા પીધા ની કરી કરજો.	khā,dhā pī,dhā nī karī kar,jo.
173. Do you feel pain in the muscles of the back ?	૧૭૩. તમારા વાંસા ના પુ ઠ્ઠા માં દુઃખે છે ? (*or*) તમારી પીઠ નાં માંસ ના તંતૂ માં દર્દ છે ?	tam,ārā vāṇsā nā puṭṭhā māṇ dukh,e chhe? (*or*) tam,ārī pīṭh nāṇ māṇs nā tantū māṇ dard chhe ?
174. Does not the artery in your right wrist beat very forcibly ?	૧૭૪. તમારા જમણા હા થ ની નાડી ઘણી દોડતી નથી ?	tam,ārā jamnā hāth nī nāḍī ghanī doḍ,tī na, thī?
175. The blood in the veins on your right hand appears very black.	૧૭૫. તમારા જમણા હાથ ની નસો માં રગત ઘણું કાળું દેખાય છે.	tam,ārā jamnā hāth nī nas,o māṇ ragat ghanuṇ kāluṇ dekhā,ya chhe.
176. Have you pain in the nerves of your face?	૧૭૬. શું તમારાં મોહોડાં ની નસો માં દુઃખ છે.	shuṇ tam,ārāṇ moho, ḍāṇ nī nas,o māṇ dukh chhe ?
177. Are the glands in that child's neck en-	૧૭૭. શું પેલાં બાળક નાં ગળાં માં ગાંઠ વધી-ગયા છે ?	shuṇ pelāṇ bālak nāṇ galāṇ māṇ gāṇṭh vadh,ī-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,tā hai. (*or*) us kā dam narm ho,tā jā,tā hai.	dar ḥālat,i marg,ast.
166. tum ko badī akaḍ-bā,ī hai ?	tu rā tamaddud (*or*, tashannuj) ba shiddat mī,shaw,ad ?
167. tum ko āge kab-hī mar,ī kī bīmār,ī hū,ī thī ?	gāh,ī bar tū sadma,i haiza ras,īd,a?
168. us ko jald chālīs būnd (*or*, ḳatre) afīm ke aṛaḳ ke do.	ū rā chihl ḳatra aṛaḳ,i afyūn ba zūd,ī bi,dih,īd.
169. kyā wuh shakhs mar,tā hāi ?	āyā ān kas mī,mīr,ad ?
170. maiṇ samajh,tā hūṇ, ki wuh durust ho,tā jā,tā hai ?	man tasauwur mī,kuṇ,am, ki ū shifā mī,yāb,ad.
171. tum,hāre badan meṇ kuchh zor ā,tā hai ?	āyā dar badan,i tū ḳūwat ziyād ma'lūm mī,shaw,ad ?
172. khā,ne pī,ne kā parhez rakh,iyo.	dar akl wa shurb parhīz kun.
173. tum,hārī piṭh ke paṭṭhe meṇ dard hai ?	āyā dar rīsha,hā,i gūsht,i pusht,i tū dard,ī hast ?
174. tum,hāre sīdhe hāth kī nabz zor se nahīṇ chal,tī hai ?	nabz,i dast,i rāst,i tū kawī-ul-ḥarakat nī,st ?
175. tum,hāre dahne hāth kī rag,oṇ meṇ lahū bahut kālā ma'lūm ho,tā hai.	dar ṛūḳ,i dast,i rāst,i tū ḵẖūn bisyār siyāh ma'lūm mī,shaw,ad.
176. kyā tum,hāre muṇh kī rag,oṇ meṇ dard hai ?	āyā dar a'sāb,i rū,yi tū dard,ī hast ?
177. kyā us bachche ke gale meṇ gilṭi,yāṇ (*or*, girah,eṇ) badh-ga,ī	āyā dar gulū,yi ān tifl girah,i buzurg uftāda,ast ? (*or*) āyā gulū,i

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
larged ?		ga,yā chhe?
178. That tumour ought to be cut out.	૧૭૮. તે ગુમડું (*or*, ઢીમ ડું) ફોડી-નાખ્યવું જોઈયે.	te gumḍuṇ (*or*, ḍhīm,ḍuṇ) phoḍ,ī-nākh,vuṇ jo īye.
179. The tendons of the foot appear to be injured.	૧૭૯. તમારા પગ ની નસો જોખમાયલી લાગે છે.	tam,ārā pag nī nas,o jokhmā,yalī lāg,e chhe?
180. Does your nose appear to be stopped up ?	૧૮૦. તમારું નાક બંદ જ ણાય છે ?	tam,āruṇ nāk band janā,ya chhe?
181. There is a good deal of running from it.	૧૮૧. નાક માં-થી પાણી ઘ ણું નિકળે છે.	nāk māṇ-thī pānī ghanuṇ nikl,e chhe.
182. You appear to have cought a violent cold.	૧૮૨. એવું જણાય છે, કે તમ ને કઠણ સળેખમા થયો છે.	evuṇ janā,ya chhe, ke tam ne kaṭhan salekhmā tha,yo chhe.
183. You must put your feet in warm water to night at bed time.	૧૮૩. આજ રાતે સુતી વે ળા તમે તમારા પગ ઉનાં પાણી માં મુકજો.	āj rāt,e su,tī velā tame tam,ārā pag unāṇ pānī māṇ muk,jo.
184. You must not eat fruit or vegetables.	૧૮૪. તમે ફલ-ફલારી યા તર્કારી (*or*, શાક) ખાશો નહીં.	tame phal-phalārī yā tarkārī (*or*, shāk) khā, sho nahīṇ.
185. Are your eyes painful ?	૧૮૫. શું તમારી આંખો દુ:ખે છે ?	shuṇ tam,ārī ānkh,o dukh,e chhe?
186. Do you sleep well at night?	૧૮૬. રાતે ઉંઘ સારી પડે આવે છે?	rāt,e ungh sārī paṭhe āv,e chhe?
187. Have you injured your ribs ?	૧૮૭. તમારી પાંસળી માં ચોટ આવી છે ?	tam,ārī pānslī māṇ choṭ āv,ī chhe?
188. Have you broken your collar bone?	૧૮૮. તમારાં ગળાં આગ ળ નું હાડકું ભાંગી-ગયું છે ?	tam,āraṇ galāṇ āgal nuṇ hāḍkuṇ bhāng,ī-ga, yuṇ chhe ?
189. Did you receive a blow on your breast bone?	૧૮૯. તમારી છાતી નાં હા ડકાં પર કાંઈ ચોટ લાગી હતી ?	tam,ārī chhātī nāṇ hāḍkāṇ par kā,ī choṭ lāg,ī ha,tī?
190. Your spine is crooked.	૧૯૦. તમારા વાંસા નો કાં ઠો વાંકો થયો છે. (*or*) બ ડાનું હાડકું વાંકું થયું છે. (*or*) તમારી કરોડ વાંકી થ ઈ છે.	tam,ārā vānsā no kāṇṭho vānko tha,yo chhe. (*or*) barḍā nuṇ hāḍkuṇ vānkuṇ tha,yuṇ chhe. (*or*) tam,ārī karoḍ vānkī tha,ī chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hain ?	ān tifl muhra,i buzurg karda,ast ? (*or*, dar-āwarda,ast) ?
178. us phoḍe (*or*, gūmḍe) ko kāṭā châhiye.	ān dummal rā nīshtar bāyad zad.
179. tum hāre pāṇw kī nas,oṇ meṇ sadma ma'lūm ho,tā hai.	chunān ba-nazar mī,āyad, ki dar a'sāb,i pā,ī tū sadma,ī ras,īda.
180. tum,hārī nāk band ma'lūm ho,tī hai ?	āyā dimāg̲h,i shumā band shud,a?
181. nāk se rez,ish bahut-sī ho,tī hai.	az bīnī āb bisyār mī,ā,yad.
182. ma'lūm ho,tā hai, ki tum ko sakht zukām hū,ā hai.	ma'lūm mī shaw,ad, ki tu rā zukām,i shadīd 'āriz shuda,ast.
183. ap ne pāṇw āj rāt ko so,te wak,t garm pānī meṇ rakh,iyo.	pā,i k̲hud rā im-shab wakt,i k̲hāb dar āb,i garm bāyad guzāsht.
184. tum mewa yā tārkārī mat khā o.	mīwa yā bukūl,āt ma,k̲hur.
185. kyā tum,hārī ankh,eṇ dukh,tī hain ?	āyā chashm,ān,at dard mī,kun,ad?
186. rāt ko nīnd achchhī tarḥ se ā,tī hai ?	wak,t,i shab k̲hūb k̲hāb mī,kun,ī ?
187. tum,hārī paslī (*or*, panjar) ko choṭ lag,ī hai ?	āyā dar pahlū,yi tū zarb,ī ras,īda ?
188. tum,hārī hanslī (*or*, hāns ; *or*, gale ke-pās kī haḍḍī) ṭūṭ-ga,ī hai ?	āyā turḳuwa,i tū shikast,a ?
189. tum,hārī chhātī kī haḍḍī par kuchh choṭ ā,ī thī ?	āyā bar ustuk̲hān,i sīna,at zarb,ī ras,īd,a būd ?
190. tum,hārī pīṭh kī haḍḍī bānkī hai. (*or*) tum,hārī riḍh bānkī hai. (*or*) tum,hārā kangroḍ bānkā hai.	muhra,i (*or*, ustuk̲hān,i) pusht,i tū k̲ham,ida,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
191. Have you much pain in your ear?	૧૯૧. તમારો કાન ઘણો દુઃખે છે ?	tam,āro kān ghano dukh,e chhe?
192. Is there much wax in it?	૧૯૨. શું તે માં મેલ ઘણો છે ?	shuṇ te māṇ mel ghano chhe?
193. Are you salivated?	૧૯૩. તમારૂં મોહોડું આવ્યું છે શું ?	tam,āruṇ mohoḍuṇ āv,yuṇ chhe shuṇ?
194. How long has your mouth been sore?	૧૯૪. કયાર-થી તમારૂં મોં આવ્યું છે ?	kyār-thī tam,āruṇ moṇ āv,yuṇ chhe?
195. Are you deaf?	૧૯૫. શું તમે બેહેરા છો ?	shuṇ tame bcherā chho?
196. Can you see well at night?	૧૯૬. રાતે તમ ને સારી પઠે સુઝેછે ? (*or*, દેખાય છે) ?	rāt,e tam ne sārī paṭhe sujh,e chhe? (*or*, dekhā,ya chhe) ?
157. Is the sight of the eye improving?	૧૯૭. તમારી આંખ ની રોશ્ની (*or*, જોત) સુધરતી જાય છે ?	tam,ārī ānkh nī roshnī (*or*, jot) sudhar,tī jā,ya chhe?
198. Are you quite blind in that eye?	૧૯૮. શું તમ ને પેલી આંખે મૂળગું દિસ્તું નથી ?	shuṇ tam ne pelī ānkh,e mūlguṇ dis,tuṇ na,thī?
199. Have you had an operation performed on it?	૧૯૯. શું એ ના-ઉપર કાંઈ વાઢ-કાપ થયલી છે ?	shuṇ e nā-upar kāṇ,ī vāḍh-kāp tha,yalī chhe?
200. Are you frightened that you tremble so much?	૨૦૦. શું તમે બિહો છો, કે એટલા કાંપો છો ?	shuṇ tame bih,o chho, ke eṭlā kāmp,o chho?
201. Have you any heart burn?	૨૦૧. શું તમારી છાતી માં દાહ (*or*, અગ્નિ) બળે છે ? (*or*) તમ ને અમલ-પિત્ત થયો છે ? (*or*) તમારી છાતી માં ગરમી માલુમ પડે છે ?	shuṇ tam,ārī chhātī māṇ dāh (*or*, agni) bal,e chhe? (*or*) tam ne amal-pitt tha,yo chhe? (*or*) tam,ārī chhāti māṇ garm,ī mālum paḍ,e chhe?
202. Do you feel pain under the short ribs of the right side?	૨૦૨. તમારી જમણી ગમ ની નાની પાંસળી ની-હેઠલ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī jamnī gam nī nānī pānslī nī-heṭhal dukh janā,ya chhe?
203. You must take mercury.	૨૦૩. તમ ને પારાની દવા ખાવી જોઈયે. (*or*) પારા ની દવા ખાવી.	tam ne pārā nī davā khā,vī jo,īye. (*or*) pārā nī davā khā,vī.
204. Do you ever find	૨૦૪. તમારા ઝાડા માં ક	tam,ārā jhāḍā māṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
191. tum,hārā kān bahut dukh,tā hai?	gūsh,i tū bisyār dard mī,kun,ad ?
192. kyā us meṇ bahut mail hai?	āyā andar,ūn,ash chirk bisyār,ast ?
193. kyā tum hārā muṇh āyā hai?	āyā dahān,i tū jūsh,īda,ast ?
194. kab-se tum,hārā muṇh ā,yā hai ?	chand wak,t,ast ki dahān,i tū jūsh, ish ba-ham-ras,ān,īda ?
195. kyā tum bahre ho ?	āyā tū kar hast,ī ?
196. rāt ke wakt tum ko khūb dikh,tā (*or*, dis,tā) hai ?	wak,t,i shab ba khūb,ī mī,bīn,ī ?
197. tum,hārī ānkh kī roshn,ī (*or*, jot) ziyād,a ho,tī hai ?	āyā bīnā,īyi chashm,i tū afzūn mī,shaw,ad ?
198. kyā tum ko us ānkh se mutlak nahīṇ dis,tā ?	āyā tū az ān chashm mutlak na-mī,bīn,ī ?
199. kyā us par kuchh kāṭ-kūṭ hūī hai ? (*or*) kis,ī ne kab-hī us par nashtar lagā,yā hai ?	[i shumā zada,ast ? āyā sābik bar īn kas,ī dar chashm, i shumā barā,i mu'ālaja dast dād,a ? (*or*) jarrāḥ gah,ī nishtar ba chashm,
200. *kyā tum dar,te ho, ki itnā thar,tharā,te ho ?* (*or*, kāmp,te ho) ?	*āyā tars,īda,ī, ki in-kadr mī,larz,ī ?*
201. kyā tum,hāri chhātī meṇ agan (*or*, jal,an ; *or*, soz,ish) ho,tī hai ? (*or*) tum ko amal-pitt hū,ā hai ? (*or*) tum,hārī chhātī meṇ garmī ma'lūm ho,tī hai ?	sīna,i shumā mī,sūz,ad ? (*or*) ba shumā asar,i safrā,st ? (*or*) waja'ul-fu,ād dār,ī ? (*or*) tukhuma mī,shaw, ad shumā rā ?
202. tum hārī dahnī (*or*, sīdhī) taraf kī chhoṭī paslī ke-nīche dard ma'lūm ho,tā hai ?	dar zīr,i ustukhān,i khurd,i pahlū, yi rāst,i tū dard,ī ma'lūm mī,shaw, ad ?
203. tum ko pāre kī dawā khā,nī paḍ,egī. (*or*) pāre kī dawā khā,nā.	bāyad dawā,i jīwa bi,khur,ī.
204. tum,hāre jhāḍe meṇ kab-hī	dar bīrāz,i tū gāh,ī pāra,hā,i sakht

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
in your stools hard lumps like pieces of fat?	દિ કઠણ કકડા ચરબી સર્ખા પડે છે ?	kadi kaṭhan kakḍā char,bī sarkhā paḍ,e chhe ?
205. Have you passed any worms ?	૨૦૫. તમારા ઝાડા ની-સાથે કીડા (*or*, કરમ) પડયા છે ?	205. tam,ārā jhāḍā nī-sāthe kīḍā (*or*, karam) paḍ,yā chhe ?
206. Of what kind were they; long and round like earth worms, or broad like a piece of tape ?	૨૦૬. તે કેવા હતા; લાંબા અને ગોળ અળસિયાં જેવા, અથવા પોળા ફીત* સર્ખા ?	206. te kevā ha,tā ; lāmbā ane gol alasiyāṇ jevā, athvā polā phīt* sarkhā?
207. Were they small and white like little pieces of thread ?	૨૦૭. શું તે નાના અને ધોળા સુતર ના નાના તાર સર્ખા હતા ?	207. shuṇ te nānā ane dholā sutar nā nānā tār sarkhā ha,tā ?
208. You must now remain very quiet.	૨૦૮. હવે તમારે ચેન થી છાના-માના રહેવું.	208. have tam,āre chen thī chhānā-mānā rah,evuṇ.
209. The doctor is gone to see his patients.	૨૦૯. દાકટર સાહેબ પોતા ના બીમાર (*or*, આજારી) ઘરાકો ને જોવા ગયા છે.	209. *doctor* sāheb potā nā bīmār (*or*, ājārī) ghar,āk,o ne jo,vā ga,yā chhe.
210. I have caught a cold.	૨૧૦. મને સળેખમા થયો છે. (*or*) સરદી થઈ છે.	210. ma ne salekhmā tha,yo chhe. (*or*) sard,ī tha,ī chhe.
211. Is she married ?	૨૧૧. તે સોવાસણ છે ? (*or*) તે પર્ણેલી છે ? (*or*) તે સ્ત્રી નાં લગન થયલાં છે ?	211. te sovāsaṇ chhe ? (*or*) te parṇ,elī chhe? (*or*) te strī nāṇ lagan tha,ya,lāṇ chhe?
212. We will have to examine your person.†	૨૧૨. તમારૂં આંગ† તપાસ્વું જોઈયે.	212. tam,āruṇ āng† tapās,vuṇ jo,īye.
213. Give him some rhubarb.	૨૧૩. તેને થોડી રોઈબાગ (*or* રેવંચી) આપો.	213. te ne thoḍī ro,ībāg (*or*, revanchī) āp,o.
214. He suffers from rupture (*hernia*).	૨૧૪. તેને અંતર્ગળ (*or*, ગોલા નો મરજ) થયો છે. (*or*) તે નું પાણી ઉતર્યું છે. (*or*) તે ની રગ ઉતરી છે. (*or*) તે નો નળ ઉતર્યો છે.	214. te ne antargal (*or*, golā no maraj) tha,yo chhe. (*or*) te nuṇ pānī utar,yuṇ chhe. (*or*) te nī rag utr,ī chhe. (*or*) te no nal utar,yo chhe.

* *Fit* is a corruption of the Portuguese word *fita*.

† The words *ang* and *badan* literally mean the *body*. *Chhupi jaga* in Gujarati, and

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
sakht ṭukḍe charb,ī ke-se nikal,te hain ?	mānand i pih daf' mī,shaw,ad !
205. tum,hāre jhāḍe ke-sāth kide (*or*, kirm) nikl,e hain ?	dar birāz,i tū kirm,hā daf' shuda ast ?
206. we kis tar,h ke the ; lambe aur gol kechwe se, yā chauḍe fit° ke jaise ?	ān,hā chi-gūna būd,and ; āyā darāz wa gird mānand,i kharātīn, yā arīz mānand,i niwār (*or*, bāft,a) ?
207. kyā we chhoṭe aur safaid sūt ke chhoṭe ṭukḍe se the ?	āyā ān,hā khurd wa safīd misl,i tār,hā i bārik,i rishta būd,and ?
208. ab tum bahut ārām se rah,o.	hālā sākit wa ba ārām bāsh.
209. *doctor* sāhib ap ne bīmār,on (*or*, āzāri,yon) ko dekh,ne gaye hain.	*doctor* sāhib ba dīd,an,i bīmār,ān,i khud rafta,and. (*or*) az barā,i mudāwā,i bīmār,ān,i khud rafta,and.
210. mujh,e zukām hūā hai. (*or*) sard,ī hūī hai.	chā,īd,am. (*or*) nazl,a dar sar,am rikhta,ast. (*or*) zukām karda,am.
211. wuh suhāgan hai ? (*or*) us aurat kī shāḍī hūī hai ? (*or*) byāh hūā hai ?	ān zan arūs,ī karda ast yā khair ?
212. tum,hārā āngṭ dekh,ā chāhiye.	badan,it shumā rā bāyad nigāh kard.
213. us ko thoḍī rewand,i Chīn,ī do.	ū rā kadr,ī rīwand,i Chīn,ī bi, dih,īd.
214. us,e fatk kī bīmār,ī hūī hai. (*or*) us kā pānī utrā hai. (*or*) us kī rag utr,ī hai. (*or*) us kā nal utr,ā hai.	ū rā bīmārī,yi fatk 'āriz shuda,ast.

satr and *mahall-i makhsus* in Hindu-stani and Persian, are, however, polite words denoting *person*.

A VOCABULARY* OF MEDICAL WORDS IN THE GUJARATI AND HINDU-STANI LANGUAGES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Ague.	ટાહાડિયો તાવ. (s. શીત-જ્વર).	ṭāhāḍ,iyo tāv. (s. shīt-jvar).	jūḍī. (s. sīt-jvar. p. tap,i larz,a).
Arthritis	ઝણક-વા.	jhanak-vā.	jhanak-bā,ī.
Asthma.	દમ નો રોગ. દમ. હાંફરો. અમુજણ.સાસ.	dam no rog. dam. hāmphro. amujan. sās.	dam,a. (s. kāsh-shvās. uddhak. sānk. a. zīḳ-un-nafas).
Anthony's fire. Erysipelas.	ઇસિપ. અગ્નિ-વાત	īsap. agni-vāt.	agan-bā,o. bimb. (p. surkh-bād,a. a. ḥumrat. naml).
Atrophy.	દુબલાઈ. જુરાપો.	dublā,ī. jhur,āpo.	dublā,ī. dublā,pā. sūkhā.
Arm (*from the shoulder to the elbow*).	બાજુ. બાંહી. ભુજ.	bājū. bānhī. bhuj.	bāzū. bhuj. (*Hindi*, ḍanḍ).
Arm (*from the elbow to the wrist*).	પહોંચો.	pahoncho.	pahunchā.
Arm-pit.	કાખ. બગલ. (s. કક્ષ).	kākh. bagal. (s. kaksh).	kānkh. (p. baghal).
Arm-pit (*abscess in the*).	કાખ- બિલાડી. બામલી.	kākh-bilāḍī. bāmlī.	baghal-gand.
Ankle.	ઘુંટી.	ghunṭī.	ṭakhnā. gaṭṭā. ghūṭhī. (a. ka'b).
Artery.	ધમની. ધોરી નસ.	dhamnī. dhorī nas.	shiryān.
Artery (*cæliac.*)	આંબોઈ.	āmbo,ī.	
Anatomist.	પિંડ-જ્ઞાની.	pīnḍ-gnān,ī.	tashrīḥ-dān.
Anatomy.	પિંડ-જ્ઞાન.	pīnḍ-gnān.	ilm,i tāshrīḥ.
Abdomen.	પેઢુ.	peḍhu.	peḍū.
Accouchement.	પ્રસવ. પ્રસુતિ. સુવાવડ.	prasav. prasuti. suvāvaḍ.	jacha,gī.
Accouchement (*science of*).	પ્રસવ-કર્મ. ગર્ભ વિમોચન વિદ્યા.	prasav-karm. garbh vimochan vidyā.	ilm,i taulīd.

* Several names of drugs are omitted from this vocabulary as they already appear in the Mercantile Glossary at page 208. The present vocabulary contains a good number of Sanskrit and Persi-Arabic words enclosed in parenthesis. The former may safely be used in Gujarati and Hindi, and the latter in Urdu, as well as in Persian.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Accouchement (*science relating to children after*).	બાળ રક્ષણ વીધી શાસ્ત્ર.	bāl rakshan vīdhī shāstr.	shīr-khār bachchon ko sambhāl,ne kā ilm.
Accouchement (*one in a state of*).	સુવાવડી.	suvāvdī.	jachā. alwānī.
Accouchement (*pangs of*).	પ્રસવ વેદના.	prasav vedna.	pīr. (*p.* dard,i zih).
Accoucheur.	પ્રસવ કરાવનાર. પ્રસવ-કારી વૈદ્ય	prasav karāv nār. prasav-kārī vaidy.a.	janā,ne,wālā tabīb.
Abortion.	ગર્ભ-પાત. અકાળોત્પાત.	garbh-pāt. a,kāl-otpāt.	garbh-pāt. a,kāl.ot, pāt. pet girnā. (*p* iskāti ḥamal).
Antibilious.	પિત્ત-નાશક.	pitt-nāsh,ak.	pitt-nās,k (*p* safrā-shikan).
Antidote.	પાવ-જેહેર. જેહેર નો ઉતાર. જેહેર નું વારણ.	pāv-jeher. jeher no utār. jeher nun vāran.	pā-zahr. zahr-muhra. tiryāk.
Anodyne.	દુઃખ-હરણ.	dukh-haraṇ.	dukh-haran. (*p.* taskīn bakhsh. *a.* musakkin. musabbit).
Adult.	અધોડ. (*s.* તરૂણ.)	adhoḍ. (*s.* tarun).	tarun (*p.* jawān. ras, īda. *a.* bāligh).
Abscess.	ગુમડું. ફોલ્લો.	gumḍun. phollo.	gūmḍā. phoḍā.
Abscess (*palmar*).	સાત-પુડો.	sāt-puḍo.	
Albugo. White speck in the eye.	ફુલ.	phuluṇ.	phūlī. phullī. (p. gul).
Amenorrhea (*absent, suppressed, or vicarious menstruation.*)	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું બંદ થવું. અથવા થોડું નિકળવું, અથવા બીજે ઠેકાણે વહેવું.	ratu (*or*, dastān) nun band tha, vun, athvā thoḍun nikal,vun, athvā bije ṭhekāne vah, evun.	ḥaiz kā band ho,nā, yā kam ā,nā, yā dūsrī taraf jārī ho,nā.
Animal magnetism.	જનાવર નું ચોહચુંબક.	janāvar nun loh-chumbak.	jazb,i ḥaiwānī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
AGROSTIS LINEARIS.* Sacrificial grass.	કુશ. દર્ભ. (*s.* દૂર્બ્વા.)*	kush. darbh. (*s.* dūrbbā).*	dūb. (*s.* dūrbbā.)*
Aconite. Wolfsbane. (*a vegetable poison*).	વચ્છ-નાગ.	vachh-nāg.	bachh-nāg.
Arsenic (*white*).† Ratsbane.	ફટકિયો- સોમલ. સોમલ-ખાર.	phaṭakiyo- somal. somal-khār.	phaṭakiyā somal. samm-ul-khār. (*a.* samm-ul-fār).
Arsenic (*red*)† Realgar.	મંસીલ. રક્ત-ધાતુ.	mansīl. rakt-dhātu.	mansīl. rakt-dhātu.
Arsenic (*yellow*).† Orpiment.	હડતાળ.	haḍtāl.	hartāl. (*p.* zarnīkh).
Arsenite of copper. Scheel's Green. Schweinfurth Green.†	હીરવા.	hīrvā.	hīrwā.
Acid. Essence.	તેજાબ. રસ. ૨ સ-કસ.	tej-āb. ras. ras-kas.	tej-āb. ras. ras-kas.

* A *mufassil* writer on Indian agriculture advises those who wish to secure an all but certain immunity from the dengue and other fevers that may visit their locality to plant *dub* grass around the *bangalow* and allow it to grow undisturbed, to be mown for hay in due season. It may be propagated by turfing, transplanting, or sowing, as utility may suggest. If sowing is determined upon, the seeds should be put in the ground about three to four inches apart, and the best time is just before the rains, putting the seeds into the ground about three or four inches below its level. Transplanting should be done about the middle of the rains, putting the young plant at eight or nine inches apart. Turfing, or sodding, can be done throughout the rains, the earlier the better. After the sods have been laid down, they require a little beating to make them lie compactly. The grass is the best that India produces for cattle feeding, being full of nourishment and of fine quality. The cost is trifling, as turfing can be done at something like an average of Rs. 2-4 per thousand square feet; transplanting for Rs. 1-8; and sowing from 12 ans. to R. 1. When cows graze on this description of grass land, they yield from 20 to 25 per cent. more milk than they do when feeding on other grasses. Another preventive is the common *tulsi* (OCYMUM SANCTUM) to be grown in flower pots, of which one or two should be kept during the day in each inhabited room. The rest should be placed in the *verandah* after sunset, to be left there all night, and taken inside the next morning. This apparently insignificant looking plant is a free producer of *ozone*, its leaves having a peculiarly agreeable fragrance. It is easily raised from seed, and requires no looking after beyond a bi-weekly watering.

† These are mineral poisons.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Aqua fortis. Nitrous acid.	સુરા-ખાર નો તેજાબ. આગ-પાણી.	surā-khār no tej-āb. āg-pānī.	shore kā tez-āb.
Ablution.	અંઘોળ. સ્નાન.	anghol. snān.	asnān. angohal. (*a.* ghusl).
Ache. Aching.	ચેહ્કો. ચટકો. દુઃખ. દુઃખ્યું. વેદના.	ghonko. ghaṭko. dukh. dukh,nun. vednā.	dukh. dard. pīr. bedan.
Ache (*to*).	ચેહ્કો મારવો. ચટકો મારવો. દુઃખ્યું.	ghonko mār,vo. ghaṭko. mār,vo. dukh,vun.	dukh,nā. dard kar,nā.
Acetic acid.	સર્કો નો ખાટો તેજાબ.	sarkā no khāṭo tej-āb.	sirke kā khaṭṭā tez-āb.
Bruise (*a*).	ચામડું. ચાંદું. સરેરો. ચોટ.	chāmṭhun chāṭhun. sareṭo. choṭ.	choṭ. kuchlā,ī.
Brand. Cautery.	ડામ.	ḍām.	dāgh.
Burn.	ચટકો. છાગ્રો.	chaṭko. chhāgro.	jal,ne kā zakhm.
Belly.	પેટ. ડોકું. (*s.* ઉદર).	peṭ ḍojhun. (*s.* udar).	peṭ. (*p.* shikam).
Belly (*corpulent*).	ચોળો. ફુંદ.	tholo. dund.	moṭā peṭ. toṇd.
Breast. Bosom.	છાતી. (*s.* ઉર).	chhātī. (*s.* ur).	chhāti. (*p.* sīna. *s.* ur).
Breasts.*	થાન. ધાઈ. આંચળ. છાતી.* (*s.* સ્તન)	thān. dhāī. ānchal. chhātī.* (*s.* stan).	ānchal. asthān. (*p.* pistān).
Breast (*the heart or conscience*).	હૃદય. અંતઃકરણ. દિલ.	hridya. anta-karan. dil.	kalejā. man. dil. jigar. antā-karan.
Bone.	હાડકું. હાડકી. હાડ.	hāḍkun. hāḍki. hāḍ.	haḍḍī. hāḍ. haḍḍā.
Bone-setter.	હાડ બેસાડનાર (*or*, દુરસ્ત કરનાર; *or*, જોડનાર).	hāḍ besāḍ,nār (*or*, durust kar,nār; *or*, joḍ,nār).	haḍḍī biṭhā,ne,wālā (*or*, joḍ,ne,wālā).
Bile. Gall-bladder.	પિત્તો.	pitto.	pittā. (*p.* zahra).
Bilious.	પિત્તાળુ.	pittālu.	pittahā. (*p.* safrāwī. zahrāwī).

* In polite language, *chhati* is commonly used to denote the *mammary glands*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Bilious humour. Gall.	પિત્ત.	pitt.	pitt. (*p.* zard-āb. safrā).
Bilious complaint.	પિત્ત-રોગ.	pitt-rog.	pitt-rog.
Bilious (*to become*).	પિત્ત ચઢવું.	pitt chaḍh,vuṇ.	pitt chaḍh,nā.
Blotches on the skin.	ચાઠાં.	chāṭhāṇ.	dāgh. chakte.
Blind.	આંધળો.	āndhlo.	andhā. (*p.* kūr, *a.* a'mā).
Blind during the night. [pia.	રતાંધળો. રતાન્જળો.	rat-āndhlo. rat-ānjlo.	rat-aundhiyā. (*p.* shab-kūr).
Blindness at night. Nyctalo-	રતાંધ.	rat-āndh.	rat-aundhā.
Blind of one eye.	કાણો. એક આંખ નો.	kāno. ek ānkh no.	kāna. (*p.* yak chashm kūr. *a.* a'war).
Blood.	લોહી. રગત. (*s.* રક્ત. રુધિર).	lohī. ragat. (*s.* rakt. rudhir).	lahū. (*s.* rakt. rudhir. *p.* k̲h̲ūn. *a.* dam).
Blood (*corruption of*).	રક્ત-વિકાર.	rakt-vikār.	
Blister. Pustule.	છાગલો. ફોફૈયો. ફફોલો. ફોફસો.	chhāglo. phophaiyo. phapholo. pho, phso.	chhālā. phapholā.
Bronchitis.	ઉધરસ.	udhras	phephḍe kī nalī kā jal,an. (*p.* sūz, ish,i ḥalḳūm).
Bladder.	પુકકો.	phukko.	phuknā. (*a.* masāna).
Bladder (*stone in the*). Calculus.	પથ્રી.	pathrī.	pathrī. (*p.* sang,i masāna).
Bottom (*backside*).	કુલું.	kuluṇ.	chūtaḍ pūṭh. kūlā. (*p.* surīn).
Breath.	દમ. શ્વાસ.	dam. shvās.	dam. sāns.
Breathe (*to*).	દમ લેવો. શ્વાસ નાખ્વો.	dam le,vo. shvās nākh,vo.	dam le,nā.
Bandage.	પટો. પટ્ટી.	paṭo. paṭṭī.	paṭṭī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Bald-headed.	ઓડકો. ટાળ-પડેલો. કેશ-હીન.	bodko. tāl-paḍelo. kesh-hīn.	ganjā.
Black thorn apple.	કાળો ધંતુરો.	kālo dhanturo.	kālā dhatūrā.
Black basil. (See OCYMUM).	કાળી તુળસી.	kālī tulsī.	kālī tulsī.
Bubo.	બદ.	bad.	bad. bāghī.
Back.	પીઠ. વાંસો. બર્ડો.	pīṭh. vānso. barḍo.	pīṭh. (*p.* pusht. *a.* zahr).
Back-bone. Spine Vertebræ.	પીઠ નું હાડકું. પીઠ નો કાંટો. કરોડ રીઢ.	pīṭh nuṇ hāḍkuṇ. barḍā no kāṇṭho. karoḍ. rīḍh.	pīṭh kī haḍḍī. rīḍh. kangroḍ.
Back (*ulcer on the*).	ગોટી.	goṭi.	
Basilica (*the artery so called*).	બાસલીક.	bāsalīk.	bāsalīḳ.
Cut (*a*).	ઘા. ચીરો. વાઢ. કાપ. ફટકો. ઉઝરડો. જખ્મ.	ghā. chīro. vāḍh. kāp. phaṭko. ujharḍo. jarb.	ghā,o. chīr,a. (*p.* zakhm. *a.* zarb).
Cuticle.	ઝીલી. બારીક ચામડી.	jhilī. bārīk chāmḍī.	jhillī. patlī chamḍī.
Cutaneous disease.	ચામડી નું દર્દ.	chāmḍī nuṇ dard.	chamḍī kā dard.
Calf of the leg.	ટેટું.	ṭeṭun.	pinḍlī. (*p.* sāḳ).
Croton nut.	જમાલ-ગોટો.	jamāl-goṭo.	jamāl-goṭā(*a.* habbul-mulūk. ḥabbus-salāt n).
Croton oil.	જમાલ-ગોટા નું તેલ.	jamāl-goṭā nuṇ tel.	jamāl-goṭe kā tel. (*p.* raughan,i ḥabbul-mulūk).
Castor oil plant.	એરંડી. એરંડો.	eranḍī. eranḍo.	aranḍ. vāt ārī. vāt-vairī. (*p.* bīdanjīr).
Castor oil.	એરંડિયું. દિવેલ.,	eranḍiyuṇ. divel.	aranḍ kā tel. (*p.* raughan,i bīdanjīr).
Colic.	ચુંકો. અમળાટ. શૂલ.	chunko. *amlāṭ. shūl.	bā,o-sūl. (*p.* zulām. *a.* ḳulinj).
Colic with flatulence.	વા-સુલ. વાત-શૂલ	vā-sūl. vāt-shūl.	vāt-shūl.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Consumption. Phthisis.	ખાઇ-રોગ. (*s.* ક્ષય).	khai-rog. (*s.* kshaya).	chhai-rog. gal,nī. (*a.* sill).
Consumptive.	ખાઇ-રોગી.	khai-rog,ī.	chhai-rog,ī (*a.* mas,lūl. madḳūḳ).
Consumptive cough.	ખાઇ-કાસ. (*s.* ક્ષય-કાસ).	khai-kās (*s.* kshaya-kās).	chhai-kās.
Cataract of the eye. [*tract*)	મોતિયો.	motiyo.	motiyā-bind. (*a.* sabal).
Cataract (*to ex-*	મોતિયો કાઢવો.	motiyo kāḍh,vo.	motiyā nīkāl,nā.
Catarrh. Cold. Rheum. Defluxion.	સળેખમા. સર્કમ. જુકામ. સરદી.	salekhmā. sarkam. jukām. sard,ī.	zukām. sard,ī. jūḍā. (*p.* hawā-zada,gī. rīz,ish. *a.* nazl,a).
Change of air.	પાણી-ફેર હવા-ફેર.	pānī-pher. havā-pher.	hawā badal,nā.
Chilblain.	થંડી (*or*, સરદી) થી પડેલા ચીરા (*or*, કાત્રા).	thandī (*or*, surd,ī) thī paḍ,elā chīrā (*or*, kātrā).	biwā,ī.
Carbuncle. Anthrax.	ગરમી નો ફોલ્લો.	garm,ī no phollo.	muhāsā. garm,ī kā phoḍā.
Cancer.	પાહું.	pāṭhuṇ.	(*p.* hazār-chashm,a. *a.* saratān).
Cancerous.	સડો લાગેલું.	saḍo lāg,eluṇ.	saḍ,ā hū,ā.
Clavicle. Collar-bone. Shoulder-blade.	ખભા નું હાડકું. ગળા આગળ નું હાડકું. ફરા.	khabā nuṇ hāḍkuṇ. galāṇ āgal nuṇ hāḍkuṇ. pharā.	haṇslī. hāṇs. gale ke-pās kī haḍḍī.
Chicken-pox.	અછબડા.	achhabḍā.	motiyā-sītlī.
CASSIA ALATA.*	દાદ-મર્દન*. (*s.* દદ્રુ-મર્દન).	dād-mardan.* (*s.* dadru-marddan).	dād-marddan.* [fulūs).
CASSIA FISTULA.	ગરમાળો.	garmālo.	amaltās. (*p.* ma,ghz,i
Chemical analyzer.	રસાયણી પૃથક્કરણ કર્નાર. મૂળ તત્વ શોધન કર્ત્તા. મૂળ તત્વ વિવેચન કર્ત્તા	rasāyan,ī prithak,karan kar,nār. mūl tatv shodh,an karttā. mūl tatv vivech,an karttā.	rasāyan,ī prithak kar,ne,wālā. (*a.* mufarriḳ-ul-ajzā).
Costiveness. Constipation.	બંધેજ. બંધ-કોશ બંધ કૃષ્ટ. કબજ. કબજીયત. ખુશ કી.	bandh,ej. bandh-kosh. bandh-krisht. kabaj. kabj,īyat. khushkī.	bandh,ej. (*a.* ḳabz. ḳabz,īyat. in,ḳibāz.

* It is the name of a plant, used by the Natives of India to cure the ringworm.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Contagion. Infection.	ચેપ. રોગ નું ઉડવું (*or*, વળગવું).	chep. rog nuṇ uḍ vuṇ (*or*, valag, vuṇ).	phailā,o. (*a.* sirā, yat. ta,assur).
Contagious disease.	ચેપી (*or*, આંચ લિયો) રોગ. ઉડતો આજાર.	chepī (*or*, ānchaliyo) rog. uḍto ājār.	phailā,ū dārd. (*p.* maraz,i musrī. maraz,i mu'dī).
Cartilage.	કુમળું હાડકું.	kumluṇ hāḍkuṇ.	komal (*or*, narm) haḍḍī.
Carbonate of soda. Alkali.	સચોરો. સાજી ખાર.	sachoro. sājī khār.	sajjā khār. sajjī miṭṭī. (*p.* ushnān. shakhār).
Carbonate of potash.	જવ-ખાર (*s.* યવ-ક્ષાર).	jav-khār. (*s.* yav-kshār).	javā-khār.
Cough.	ખાંસી. ઠોસો. ખોખલો.	khāṇsī. ṭhonso. khokhlo.	khāṇsī. (*p.* surfa).
Caul.	આંતરડાં ઉપર ની પાતળી ચામડી. ચરબી ની ચાદર.	āntardāṇ upar nī pātlī chāmḍī. charbī nī chādar.	antḍī kī patlī chamḍī. charbī kī chaddar.
Caul (*omentum*).	પેટ નો પરદો.	peṭ no pardo.	peṭ kā parda.
Coul (*of a child*)	ઝીલી.	jhīlī.	jhillī.
Chin (*or*, hooping) cough.	સસણી ઉઠાટિયો.	sasnī. uṇṭāṭiyo.	ḍābā. ḍabbā.
Chin.	હડપચી. થુથડી.	haḍapchī. thuthḍī.	ṭhuḍḍī. (*p.* zanakh. sībi ghab,ghab. za, kan).
Cramps. Convulsions.	આંકડા. ગોટકા. મટકાં. પિળવાં. વંટ. વળ. તાણ. એંચ.	ānkḍāṇ. goṭlāṇ. beṭkāṇ. pilvāṇ. vanṭ. val. tān. khench.	akaḍ-bā,i. (*Dakh.* ankad ankaḍāṭ. *Konk.* bal. wal. *a.* tamaddud. tash, annuj).
Cholera.	આડચી. જરી-મરી.	moḍchī. jarī-marī.	marī. jarī-marī. muṇh-peṭ. olā-uṭhā. (*σ* haiza).
Cholera (*in Surat*).	હગ-ઓક.	hag-ok.	
Cholera (*in Ahmad-abad*).	કોગળિયું.	kogaliyuṇ.	
Cholera (*in Kathiyavad*).	ટુટિયું.	ṭutiyuṇ.	

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Cholera mixture.	મોડચી ની દવા.	moḍchī nī davā.	jarī-marī kī dawā. (*p.* dawā,i haiza).
Clammy.	લચલચતું ચિકાસ-ભરેલું. ચિકણું.	lach,lach,tuṇ. chik, ās-bhar,eluṇ. chik, nuṇ.	las,lasā. laj,lajā. chip,chipā. chipṭā. (*a.* lazij).
Corn on the foot.	આંટણ.	āṇṭaṇ.	gaṭṭā. gokhrū.
Cup (*to*).	પોંત (*or*, રૂમડી) ખેંચવી. વેહેંતુર મુકવાં.	pont (*or*, rumḍī) kheṇch,vī. vehentur muk,vāṇ.	sīngī lagā,nā. pachh,nā.
Cupping instrument.	પોંત. રૂમડી. તુમડી. વેહેંતુર નો કાચ. સીંગી.	pont. rumḍī. tum, ḍī. vehentur no kāch. sīngī.	sīngī. tombḍī. pa, chh,nī. (*s.* shringī. *p.* shīsha,i ḥajām, at. kūwa).
Cupper. Scarifier.	રૂમડી ખેંચનાર. વેહેંતુર મુકનાર.	rumḍī kheṇch,nār. vehentur muk,nār.	sīngī lagā,ne,wālā. (*a.* ḥajjām).
Catheter.	સળી. પેશાબ-સળી.	salī. pesh-āb-salī.	salā,ī. pesh-āb-salā,ī.
Courap.	ગજ-કર્ણ.	gaj-karn.	
Coriander seed.	ધાણા.	dhāṇā.	dhaniyā. sūkhī kothmīr. (*p.* kish, nīz,i khushk. syāh-dāna. siyāhwiya).
Coriander plant.	કોથમીર.	kothmīr.	kothmīr. gīlī koth, mīr. (*p.* kishnīz,i tar).
Cyanic acid.	કડવી બદામ નાં તેલ નો ઝેરી અરક.	kaḍvī badām nāṇ tel no jher,ī arak.	kaḍwī bādām ke tel kā zahr,ī 'araḳ.
Cod liver oil.	માછલી નું તેલ. મગર નું તેલ.	māchhlī nuṇ tel. magar nuṇ tel.	machhlī kā tel. magar kā tel.
CANNABIS SATIVA. Hemp plant.*	ગાંજો.*(*s.* ગંજીકા).	gānjo.* (*s.* ganjikā).	gānja* (*s.* ganjikā).
COCCULUS INDICUS (*a vegetable poison*).	કાક-મારી. કાક-ફૂલ.	kāk-mārī. kāk-phūl.	kāk-mārī. kāk-phūl.

* The fructification, when nearly ripe, is bruised and smoked for intoxication. The leaves dried are ground in water and drunk for the same purpose. In this state it is called *bhang*, *bijaya*, and *sabzi*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Current of air.	પવન ની લેહેકી. હવા આવ્વા નો માર્ગ.	pavan nī lehekī. havā āv,vā no mārg.	hawā ā,ne kā rasta. (*p.* rah-guzar,i hawā).
Coldness.	ટાઢાડ. થંડ.	ṭaḥāḍ. thand.	thand. (*p.* sarmā).
Calomel.	મારેલો પારો. પારા નો કપૂર.	mār,elo pāro. pārā no kapūr.	pāre kā kusht,a. pāre kā kāfūr.
Cure (*remedy*).	ઇલાજ. ઉપાય. દવા-દારૂ.	ilāj. upāya. davā-dāru.	ilāj. upāya. (*a.* mu'ālaja).
Cure (*restoration of health*).	આરામ.	ārām.	ārām. (*a.* shifā. sihhat).
Cure, to, (*the patient*).	સારૂં (*or*, ચંગુ; *or*, સાજું; *or*; નિરોગી) કરૂં.	sārun (*or*, changun; *or*, sājun; *or*, ni, rog,i) kar,vun.	achchhā (*or*, bhalā; *or*, changā; *or*, tan-dūrust) kar,nā.
Cure, to, (*the disorder*).	દૂર કરૂં. દવા-દારૂ કરવી.	dūr kar,vun. davā-dāru kar,vī.	dūr (*or*, daf'; *or*, raf) kar,nā. (*p.* mu'ālaja (*or*, ta, dāwī) kard,an.
Cure, to, (*the wound*).	રૂઝવું. અંગુર કરૂં.	rujhav,vun. angur kar,vun.	angūr kar,nā.
Cured, to be, (*the wound*).	રૂઝવું. રૂઝાવું. રૂઝ આવ્વી. અંગુર આવ્વું.	rujh,vun. rujhā, vun. rujh āv,vī. angur āv,vun.	angūr ho,nā. angūr kar-lā,nā.
Deaf.	બેહેરો (*s.* badhir).	behero. (*s.* badhir).	bahrā. (*p.* kar. *a.* asamm).
Dull of hearing.	ઊંચા કાન નો.	ūnchā kān no.	ūnchā kān,ī. (*v. a.* ūnchā sun,nā).
Dumb.	મુગો. વાચા વગર નો.	mugo. vāchā vagar no.	gungā. (*p.* gung. *a.* abkam).
Dose of medicine.	પરિમાણ.	parimān.	mik,dār. mu'tād.
Dysentery.	લોહી-આમ. લોહી-અતિસાર.	lohī-ām. lohī-ati, sār.	lahū-atisār. (*p.* is, hāl,i khūn. is,hāl,i damawī).
Diarrhœa.	સંગ્રહણી. હગાગ ણ. અતિસાર. શીત-રસ.	sangrahanī. hagā, man. atisār. shīt-ras.	atisār. sangrahanī. sīt-ras (*p.* jiryān,i shikam. is,hāl).
Debility.	નબળાઈ. ના-ત વાની.	nablā,ī. nā-tawān,ī.	nā-tawān,ī. nā-k,ā, wat,ī. kam-zor,ī. nir-bal,ī. (*a.* nak,ā, hat. zu'f).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Dropsy (*hydropisy.*)	જલ-રોગ. પાણી ની બીમારી.	jal-rog. pānī nī bīmār,ī.	jal-rog. pānī kī bīmār,ī. pyās kī bīmār,ī. (*a.* is, tisḳā).
Dropsy pervading all the members of the body (*anasarca*).	નાળ-ગુળ. પિંડુર-રોગ.	nāl-gul. pinḍur-rog.	soth. (*p.* istisḳā,i laḥm,ī).
Dropsy of the abdomen from a collection of serous fluid (*ascites*).	ઉદર-રોગ. જલંદર. (*s.* જલ-ઉદર).	udar-rog. jal-andar. (*s.* jal-udar).	jal-andar. (*p.* istis, ḳā,i zaḳḳī).
Dropsy of the abdomen being a flatulent distention of the belly (*tympanites*).	કઠંદર (*s.* કાષ્ટ-ઉદર).	kaṭh-andar. (*s.* kāshṭ-udar).	kaṭh-andar. (*p.* is, tisḳā,i tabl,ī).
Delirium.	બે-હોશી. બે-શુદ્ધી મૂર્ચ્છા.	be-hosh,ī. be-shud, dh,ī. mūrchhā.	be-hosh,ī. (*p.* sar, sām. hazayān).
Dyspepsia. Indigestion.	અજીર્ણ. બદ-હજમી. બાદી.	ajīrn. bad-hajm,ī. bād,ī.	ajīrn. bad-hazm,ī.
Dysmenorrhea (*difficult or painful menstruation*).	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું કઠિણાઈ થી અથવા દર્દ સાથે વહેવું.	ratu (*or*, dastān) nuṇ kaṭhinā,ī thī athvā dard sāthe vah,evuṇ.	ḥaiz kā ā,nā mush, kil se yā dard kesāth. (*a.* uṣr-ul-ḥaiz).
Dysury.	મૂત્ર-કૃચ્છ. કર્ક-મૂત. પેશાબ નો અટકાવ તથા અગન.	mūtr-krichh. kark-mūt. pesh-āb no aṭkāv tathā agan.	kark-mūt. (*a.* uṣr-ul-baul. ḥabs-ul-baul).
Diabetes.	મૂત્રાતિસાર. મિઠો પર્મો.	mūtr-ātisār. miṭho parmo.	ghaḍī-ghaḍī pesh-āb kā ā,nā. (*p.* silsil,i baul).
Draught. Decoction of drugs.	કાવો. કાડો. ઉકાળો. જોશિંદો.	kāvo. kāḍo. ukāl,o. josh,indo.	josh,ānd,a. kāḍhā. sharbat.
Dug of an inferior animal.	ચુંચી.	chunchī.	chūnchī. than.
Dulci-acid.	ખટ-મિઠું.	khaṭ-miṭhuṇ.	khaṭ-mīṭhā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ.	ANGLO-HINDI. [ustukhān).
Dislocation.	મોચ.	moch.	moch. (*p.* faskh,ī
Dislocated. Dis-jointed (*to be*).	મોચાવું. ઉતરી-જવું.	mochā,vuṇ. utrī-ja, vuṇ.	moch-jā,nā. utar-jā,nā. haḍḍī sarak-jā,nā.
Disease.	રોગ. દરદ. આ જર. બીમારી. કાહેલી. મુઝારો. આમય.	rog. dard. ājār. bīmār,ī. kāhel,ī. mujhāro. āmaya.	dard. āzār. rog. maraz. bīmār,ī.
Diseased.	રોગી. દરદી. આ જરી. બીમાર. કાહેલ. માંદો.	rog,ī. dard,ī. ājār,ī. bīmār. kāhel. māndo.	dard-mand. āzār,ī. rog,ī. (*a.* marīz).
Disease (*venereal*).	રાંડ નો આજર. મૈથુનની ગરમી.	rānḍ no ājār. mai, thun nī garm,ī.	randī kā āzār. mai, thun kī garm,ī.
Disease (*epidemic*).	ફેલાયલો રોગ. મરકી.	phelā,yalo rog. markī.	phailā hū,ā dard. mahā-marī. (*p.* maraz,i 'āmm. wa, bā).
[ive breath.			
Disease of the mouth. Offens-	આગરૂ.	āgrū.	muṇh saḍā. (*p.* ganda-dahan).
Disease (*endemic*).	દેસી રોગ. ખાસ દર્દ.	deś,ī rog. khās dard.	des,ī rog. khāss dard. (*p.* maraz,i makhsūs).
Diagnosis.	રોગ ની પરીક્ષા.	rog nī parīkshā.	tashkhīs.
Diaphragm.	પેટ નો પર્દો.	peṭ no pardo.	peṭ kā parda (*p.* parda,i shikam).
Eye.	આંખ. ટીકડી. (*s.* નેત્ર. નયન. લો ચન. ચક્ષુ).	ānkh. ṭīkḍī. (*s.* netr. nayan. lochan. chakshu).	ānkh. (*s.* netr. nayān. *p.* chashm. *a.* ain).
[*to lose*).			
e or sight	આંખ ફુટવી.	ānkh phuṭ,vī.	ānkh phuṭ,nā.
e *pupil of the*).	આંખ ની પુતળી (*or*, કીકી; *or* કાળી; *or* રત્ન).	ānkh nī puṭlī (*or*, kīkī ; *or*, kālī ; *or*, ratn).	puṭlī. (*p.*mardum,ak. mardum,i chashm. siyāha,i chashm).*
e (*socket of e*).	આંખ નો ગોખ્લો.	ānkh no gokhlo.	ānkh kā ghar. (*p.* chashm-khāna).
e-ball.	આંખ નો ડોળો. [આંખ.	ānkh no ḍolo.	ḍelā. dhelā (*a.* hadaka).
ye (*bleared*).	સુજેલી આંખ. પાણી ઝરતી	suj,elī ānkh. pānī jharaph,tī ānkh.	sūj,ī hū,ī ānkh. chipḍī ānkh.

* *Du khatun* is a metaphorical term for the *pupils of the eye* in Persian.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Eye (*throbbing pain in the*).	કાંક્રો ખરખર.	kānkro. khar¡khar.	ānkh khaṭak¡nī.
Eyebrow.	ભવાં. ભમર. (*P.* અબ્રૂ).	bhavāṇ. bhamar. (*p.* abrū).	bhauṇ. (*p.* abrū).
Eyesight.	નજર. નિગાહ. (*s.* દૃષ્ટિ. જોત).	najar. nigāh. (*s.* drishṭi. jot).	nazar. nigāh. (*p.* bīnā¡ī. nūr¡i ḍīd¡a).
Eye (*mucus of the*).	ચિપડો.	chipḍo.	kichḍā.
Eyelash.	આંખ નાં પાંપણ.	ānkh nāṇ pāmpan.	papnī. (*p.* mizha).
Eye (*film over the*).	આંખ નો પર્દો.	ānkh no pardo.	ānkh kā parda. (*p.* parda¡i chashm).
Eyelid.	પોપચું. ટોપું. ટોપચું. આંખ નું ઢાંકણ.	popchuṇ. ṭopuṇ. ṭopchuṇ. ānkh ṇuṇ ḍhāṅk¡an.	papoṭā. poṭā. (*p.* palak. parda¡i chashm).
[*the*).			
Eyelid (*stye on*	આંજણી.	āṇjnī.	ānkh anjanī.
Ear.	કાન. (*s.* કરણ).	kān. (*s.* karn).	kān. (*p.* gūsh *a.* uzn).
Ear ache.	કાન નું દરદ કાન-શુલ (*s.* કરણ શુલ).	kān nuṇ dard. kān-shūl. (*s.* karn-shūl).	kān kā dard. kan-kaṭ¡ī. kan-bichhī. kan-chaṭṭā. kan-pher.
Ear pick.	કાન કોતરણી.	kān kotar¡nī.	[salā¡ī. kān kutran. kan-
Ear trumpet.	સાંભળવા ની ભુંગળી. બાંકુ.	sāmbhal¡vā nī bhunglī. bāṅkuṇ.	bhongal. bāṅkā.
Earless.	કાન વગર નો.	kān vagar no.	kan-kaṭ¡ā. būchā.
Ear (*lobe of*).	કાન નું ચાપકું. બુટ.	kān nuṇ chāpkuṇ. buṭ.	kuchiyā. kan-gūdī. (*p.* binā-gīsh. nar ma¡i gūsh).
Ear-wax.	કાન નો મેલ.	kān no mel.	kān kā mail. khūn gūḍā. (*p.* chir gūsh. zahr¡i gūsh
Elbow.	કોપરિયું.	kopariyuṇ.	kuhnī. (*p.* ārai mafsil¡i bāzū. mirfaḳ).
[The bowels.			[rūda
Entrails, gut.	આંતરડાં.	āntarḍāṇ.	antḍiyāṇ. ānteṇ. (
Emetic (*an*).	ઉલટી ની દવા.	ulṭī nī davā.	ulṭī (*or*, ḳai) k dawā. (*p.* ḳai āwar. *a.* muḳa¡ī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Embryo.	તરત નો રહેલો ગર્ભ (*or*, હમેલ). પિન્ડ.	tarat no rah,elo garbh (*or*, hamel). pind.	muzgha.
Emissio seminis.	ધાત નું જવું.	dhāt nuṇ ja,vuṇ.	dhāt kā jārī ho,nā. (*a.* inzāl).
Eruption upon the tongue and lips from heat.	આગ્રા. પોપડા.	āgrā. popḍā.	jazb.
Eruption on the skin. Scurvy.	ખરજવો.	kharjuvo.	kharoj. (*p.* kharāsh).
Epilepsy.	ફેફરાં નો રોગ. ફેફરું. વાઈ. (*s.* અપસ્માર. [૨. apa-smār).	phephrāṇ no rog. phephruṇ. vā,ī. (*s.*	phephaḍī. mirgī. (*a.* sar').
Electro-biology.	વિજલી ની અસ	vijlī nī asar.	bijlī kī tāsīr.
Elephantiasis.	નજલો. વા-શુલ. રસ.	najlo. vā-shūl. ras.	fīl-pā. dā-ul-fīl.
Epsom salt.	જુલ્લાબ નું મીઠું.	jullāb nuṇ mīṭhuṇ.	jullāb kā namak.
Exercise of the body. Athletic feat. Fencing.	કસ્રત. તાલીમ. હથ્યાર-બાજી. પટે-બાજી. શમશેર-બાજી. મલ્લ-યુદ્ધ.	kasrat. tālīm. hath-yār-bāj,ī. paṭe-bāj,ī. shamsher-bāj,ī. mall-yuddh.	hath-yār-bāz,ī. paṭe-bāz,ī. lakḍī-bāz,ī. shamsher-baz,ī. mall-juddh.
Exercise (*to practise fencing*).	કસ્રત કરવી. પટા રમવા. પટે-બાજી કરવી. હથ્યાર-બાજી કરવી.	kasrat kar,vī. patā ram,vā. paṭe-bāj,ī kar,vī. hath-yār-bāj,ī kar vī.	hath-yār-bāz,ī kar nā. paṭā jhāḍ,nā. lakḍī phenk,nā. shamsher-bāz,ī kar,nā.
Exercise without instruments, where the body is in a prostrate position with hands thrown forward, and feet stretched backward to their full extent.	જોર.	jor.	zor. (*Hindi.* ḍanḍ).
Exercise with clubs.	જોડી.	joḍī.	joḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Exercise with a cylinder of wood with handles. Parallel bars.	નિખાલસ.	nikhālas.	nikhālas.
Exercise on a vertical pole.	મલ્ખમ.	malkham.	malkḥam.
Exercise resembling fencing and broadsword	લકડી-પટા.	lakḍī-paṭā.	lakḍī-paṭe.
Exerciser. Athlete (*an*).	હથ્યાર-બાજ. પટે-બાજ.શમશેર બાજ. તાલીમ-બાજ. કોલાટી. મલ્લ. ઉસ્તાદ.	hath-yār-bāj. paṭe-bāj. shamsher-bāj. tālīm-bāj. kolāṭī. mall. ustād.	hath-yār-bāz. paṭe-bāz. lakḍī-bāz. shamsher-bāz. mall. ustād. ḍanḍ-pel. [laḥm).
Flesh.	માંસ. ગોશ્ત.	māṇs. gosht.	māṇs. (*p.* gūsht. *a.*
Fleshy.	પીન. માંસ-પુષ્ટ. ગબ્ગબીત. માતેલો. પરિ-પુષ્ટ.	pīn. māṇs-pushṭ. gab,gabīt. māt,elo. pari-pushṭ.	moṭā. (*p.* farbih. pur-gūsht. *a.* ja, sīm).
Forehead.	કપાળ. લલાટ. પેશાની.	kapāl. lalāṭ. peshānī.	peshānī. māthā. (*p.* jabīn. sīmā).
Foot.	પગ.	pag.	pāṇw. pair. (p. pā. *a.* rijl).
Foot (*sole of the*).	પગ નું તળિયું.	pag nuṇ taliyuṇ.	pāṇw kā talwā. (*p.* kaf,i pā. sāḳf,i pā).
Foot (*instep of the*).	પગ ની પાટલી.	pag nī pāṭlī.	pusht,i pā.
Finger.	આંગળું.	ānguluṇ.	unglī. (*p.* angusht. *a.* anmila).
Forefinger.	તર્જની. હાથ ના અંગુઠા ની-પાસે નું આંગળું.	tarjanī. hāth nā anguṭhā nī-pāse nuṇ ānguluṇ.	kalme kī unglī. tar, junī. (*p.* shahāda. *a.* sabbāba).
Finger (*middle*).	મધ્યમા. વચલું આંગળું.	madhya,mā. vach, luṇ ānguluṇ.	bīch kī (*or*, bichlī; *or*, manjhlī) unglī. (*p.* miyān,ī. *a.* wus, tā). [binsir).
Finger (*little*).	ટચલી (*or*, ના ની) આંગળી.	ṭachlī (*or*, nānī) ānglī.	kān-unglī. chhin, gulī. (*p.* kalīch. *a.*
Finger (*ring*).	વિંટી પેહર્વા ની આંગળી.	vinṭī pehar,vā nī ānglī.	chich-unglī. (*a.* khinsir).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ.	ANGLO-HINDI.
Finger (*tip of the*).	આંગળાં નીટોચ (*or*, નોક).	āṅglāṇ nī ṭonch (*or*, nok).	poṭā. tondī.
Fumigation.	ધુંપેલ. બાફ.	dhuṇ,ī. bāph.	dhūnī. bāph. (*p.* bukhār-kash,ī).
Fumigate (*to*).	ધુંપેલ આપવી. બાફ આપવો.	dhuṇ,ī āpv,ī. bāph āp,vo.	dhūnī lagā,nā. baph ārā de,nā.
Farcy (*a scrofulous disease in horses*).	વર્સાદી.	varsād,ī.	barsāt,ī.
Freckle. Mole.	તલ.	tal.	til. (*p.* magas. *a.* khāl).
Fever).*	તાવ. તાપ. બોખાર (*s.* જ્વર).	tāv. tāp. bokhār. (*s.* jvar).	tap. tāp. bukhār. (*s.* jar).
Fever (*remittent or irregular*).	વખત-બે- વખત આવતો તાવ. ઉતરતો અને ચઢતો તાવ.	vakhat-be-vakhat āv,to tāv. utar,to ane chaḍh,to tāv.	utar,tī aur chaḍh tī tap.

* The following are the Persian names of the various kinds of fevers. They may safely be used in Urdu :—

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
Fever.	tap. tab. ḥummā.
Fever (*remittent or irregular*).	ḥummā,i mukhtalifa.
Fever (*intermittent*).	tab,i naubat.
Fever (*hectic*).	tap,i dikk.
Fever (*tertian*).	tap,i ghibb. ḥummā,i muslasa.
Fever (*ardent or burning*).	tap,i muḥrik. sūz. ḥarārat.
Fever (*quotidian*).	tap,i muwāzaba. ḥummā,i yaumī. ḥummā,i dā,ira.
Fever (*bilious*).	tab,i safrā,ī.
Fever (*inflammatory*).	tap,i ḥārr.
Fever (*quartan*).	ḥummā,i rib'ī.
Fever (*spotted*).	ḥasba.
Fever (*yellow*). Jaundice.	yarkān. zarīr.
Fever seated in the bones.	tab,i ustukhān.
Fever (*hot paroxysm of*).	ghalaba,i ḥarārat,i tap.
Fever (*typhus*).	ḥazayān,i maḥrūr.
Fever (*brain*).	tap,i sar. tap,i maghz,i sar.
Fever (*material*).	tab-i mādda.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Fever. (*intermittent*).	એકાંતરો. આંતરે નો (*or*, અંતરયો) તાવ. એકસ વખતે આવતો તાવ. રહી-રહીને આવતો તાવ.	ek-āntar,o. āntar,e no (*or*, antaryo) tāv. chokas va, khat,e āv,to tāv. rah,ī-rah,ī,ne āv,to tāv.	antriyā. antar,ā tap. bārī kī tap.
Fever (*hectic*).	ચાલુ તાવ. હમેશ નો તાવ. (*s.* ક્ષય-જ્વર).	chālu tāv. hamesh no tāv. (*s.* kshaya jvar).	hamesha kī tap.
Fever (*tertian*).	તિજારી. ત્રીજે દહાડે નો તાવ.	tijārī. trīje dahāḍe no tāv.	tijārī. tīsre din kī tap.
Fever (*ardent or burning*).	જલ્લદ તાવ. ચણ ચણીત તાવ.	jallad tāv. chan, chanīt tāv.	jald tap.
Fever (*quotidian*).	દર રોજ નો તાવ.	dar roj no tāv.	har roz kī tap. gur, gurī.
Fever (*bilious.*)	પિત્ત-જ્વર. પિત્ત નો તાવ.	pitt-jvar. pitt no tāv.	piti-jar. pitt kī tap.
Fever (*inflammatory*).	દાહ-જ્વર. ગરમી નો તાવ.	dāh-jvar. garm,ī no tāv.	garm,ī kī tap.
Fever (*quartan*).	ચોથિયો તાવ. ચોથે દહાડે નો તાવ.	chothiyo tāv. chothe dahāḍe no tāv.	chauthiyā. chauthe roz kī tap.
Fever (*yellow*). Jaundice.	કમળો. કમળી. પંડુ.	kamlo. kamlī. paṇḍū.	kaṇwal. kamal-bā,ī.
Fever seated in the bones.	હાડ-જ્વર. હાડ-ધગી તાવ. હાડમાં બેઠેલો તાવ.	hāḍ-jvar. hāḍ-dhagī tāv. hāḍ māṇ beṭh,elo tāv.	hāḍ-jar.
Fever (*hot paroxysm of*).	તાવ નું લખ્ખલખું. તાવ ની ઝાંઝ (*or*, હાલત).	tāv nuṇ lakh,la, khuṇ. tāv nī jhānjh (*or*, hāl,at).	tap kī jhānjh (*or*, dhun ; *or*, ḥāl,at). tap kā ghalaba.
Fever (*typhus*).	સન્નિપાત.	sannipāt.	sannipāt.
Fever attended with rheumatism.	વાત-પિત્ત.	vāt-pitt.	vāt-pitt.
Fever (*brain*).	ભેજાંનો તાવ. મગજ નો તાવ.	bhejāṇ no ṭāv. magaj ṇo tāv.	maghz kī ṭap.
Fever (*gastric*).	હોજરી નો તાવ. જઠર નો તાવ.	hojrī no tāv. jaṭhar no tāv.	ojh (*or*, ojhrī) kī tap.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Fever (*dengue*).*	ઉતિયું- વુતિયું. કસળિયુ.	utiyun-tutiyun. kasaliyun.	
Fever arising from vitiated wind.	વાત જ્વર. તાપ ચઢવી.	vāt-jvar.	vāt-jvar.
Fever (*putrid*).	મધુરો.	madhuro	
Fever (*to go off a*).	તાપ ઉતરવી.	tāp utar,vī.	tap utar,nā.
Fever (*to come on a*).	તાપ ચઢવી.	tāp chadh,vī.	tap chadh,nā.
Feverish.	લગાર તાપ ભરેલુ આંગ ગર્મ થયલુ.	lagār tāv bhar,elun. ang garm tha,	garm. (*p* tap girift a. sūz,ān).
Fistula. Sinus. Ulcerous hole.	ભગંદર. ગોડ ઊંડ ને આડું-અવળું નાસૂર.	bhagandar. god undun ane ādun-avlun nāsūr.	bhagandar. nāsūr.
Flatulence.	પિત્ત-વાયુ (*s* વાયુ-ગંદ. વાત-ગુમ	pitt-vāyu. (*s* vāyu-gand vāt-gulm).	pitt-bā,ī bā,o-golā. (*s.* vāyu-gand vāt-gulm. *p* bād).
Flatulent.	વાયડુ. વાયડુ. (*s* વાયુ-ગ્રસ્ત)	vāvdun vā,yaduṇ. (*s.* vāyu-grast).	phūlā. bād,ī. (*s.* vāyu-grast *a* naffākh).
[Warming.			
Fomentation.	શેક.	shek	senk.

* A short history of the awkward *dengue fever* which but a short time ago extended its dreaded wings throughout the length and breadth of India, will not be without interest This disease, when it first appeared in the British West India islands, was called the *dandy* fever from the stiffness and pain it which it gave to the limbs and body The k the term for their word *dengue*, denoting ess, and hence the term *dengue* became, at e its first appearance in Rangoon in 1824, where large fairs are held every year Thence it was imported to Calcutta, Benares, Vatna, Chunargadh, Gujarat, and into Madras. We then heard of its presence in the St Thomas and the St Cruz islands in America, after an absence of about three centuries In Guja at it is called *utiyun tutiyun* From its *bone breaking* tendency it derives this appellation called the *Aden-ague* Its attack is very sudde victim at once falls to the ground while walking, an and the nerves ache as if about to break Glands appear on the throat and under the arms, and the head aches as if about to split Generally, fever accompanies all these symptoms This state continues for two days, after which the patient perspires freely and the disease disappears, leaving the patient very weak Sometimes the disease returns after an interval of about three days with the addition of vomiting and red spots on the body Ignorant people sometimes mistake the disease for palsy or rheumatism The fever attacks only once, but it may re-attack those on whom the red spots are not visible during the first attack The disease is not dangerous, and the remedies that have hitherto been adopted are light purgatives

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Foment (*to*).	શેકવું.	shek,vuṇ.	senk,nā.
Fetus.	ગર્ભ. અધુરૂં બચ્ચું.	garbh. adhuruṇ bachchuṇ.	garbh. adhūrā. (*p.* ābista. *a.* janīn).
Fit (*paroxysm of a disease*).	દર્દ નો હમ્લો. મરજ નું જોર. રોગ નો ઝટકો (*or*, જોશ).	dard no hamlo. maraj nuṇ jor. rog no jhaṭko (*or*, josh).	dard kā ghalaba.
Fit of a fever.	વખત. વારી. પાળી.	vakhat. vārī. pālī.	naubat. waḳt. āmad. bārī.
Fit (*fainting*).	ફેર. ચક્કર. તંમર.	pher. chakkar. tammar.	chakkar. (*a.* zu'f. ghash).
Fit (*drunken*).	નિશા. દારૂ ની ખુમારી. કેફ.	nishā. dārū nī khumārī. kef.	nasha. sar-mast,ī.
Fit (*cold*).	ટાહાડ. ધુજરી.	ṭāhāḍ. dhujrī.	thar,thar,ī. kap,kap,ī
Fruit.	ફલ. ફલ-ફલારી. મેવો.	phal. phal-phalārī. mevo.	phal. phal-phalārī. (*p.* mīwa).
Gout.	વાત-રોગ. નજલો. સંધિ-વાયુ.	vāt-rog. najlo. sandhi-vāyu.	bāt-rog. (*a.* naḳris).
Gout (*acute*).	વાત-રકત.	vāt-rakt.	vāt-rakt.
Gastric heat. Digestive power.	વન્હી. જઠરાગ્નિ. પાચન-શક્તિ.	vanhī. jaṭhr,āgni. pāchan-shakt,i.	hāzim,a. ḳūwat,i mi'da.
Gums of the teeth.	ગળ-સુંડા. પારા. અવાળુ.	gal-sunḍā. pārā. avālu.	masūḍe. (*p.* ārwāra. *a.* lisa).
Grinders. Molar teeth.	દાઢ. પીઢીયાં.	dāḍh. pīḍhī,yāṇ.	dāḍh.
Groin.	કોશણ. જાંઘ નો સાંધો.	koshan. jāngh no sāndho.	jāngh kā sāndhā. janghāsā. chaḍḍā.
Glanders (*a contagious and destructive disease in horses*).	સેમો.	semo.	kanār. sembā.
Glands.	ગાંઠ.	gānṭh.	gānṭh. gilṭī. (*p.* muhra. girah. *a.* ghudūd).
Gourdiness.	રસ-વિકાર.	ras-vikār.	ras-bikār.
Giddiness. Vertigo. Swoon.	તંમર. ઘુમ્રી. ચક્કર. ફેર. ભોળ. ભમર. ભમ્રી. ચિત્રી.	tammar. ghumrī. chakkar. pher. bhol. bhamar. bhamrī. chitrī	ghumrī. chakkar. tewar. (*p.* daurān, i sar).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Giddy, to be, (*as the head*).	માથું ફરવું. ઘુમ્રી (*or*, ભમ્રી) આવ્રી.	māthuṇ phar,vuṇ. ghumrī (*or*, bham, rī) āv,vī.	sir phir,nā. sir ghūm,nā.
Gonorrhœa(*clap*)*	પરમી. પરમી. પર મિયો.	parmo. parmī. par, miyo.	parme,o. (*s.* prameh. *Dakh.* parmā).
Gleet (*to have a*).	ધાત ફુટવી.	dhāt phuṭ,vī.	dhāt bah,nā (*or*, jā, nā).
Goitre. Bronchocele.	કંઠ-માળા.	kaṇṭh-mālā.	kaṇṭh-mālā. ghe, ghā.
Griping.	અમળાટ. ચુંક. ચુંકો. મરડો. મરોડ. પેચીશ.	amlāṭ. chunk. chun, ko. marḍo. maroḍ. pech,ish.	maroḍā. (*p.* pīch,ish. *a.* zaḥīr).
Gripe (*to*).	અમળાવું. ચુંક નાખ્વી. ચુંકો થવો. મરડો થવો.	amlā,vun. chunk nākh,vī. chunko tha,vo. marḍo tha,vo.	maroḍā ho,na. pech. ish ho,nā.
Glottis.	શ્વાસ-માર્ગ. દમ લેવા ની નળી.	shvās-mārg. dam le,vā nī nalī.	narkhaḍī. dam le,ne kī nalī.
Gall.	પિત્ત.	pitt.	pitt. (*p.* zard-āb, safrā).
Gall-bladder.	પિત્તો.	pitto.	pittā. (*p.* zahra, talkhā).
Gall-stone.	પિત્ત માં બંધાય લી પથ્રી.	pitt māṇ bandhā, yalī pathrī.	
Greens.	ભાજી.	bhājī.	bhājī. (*p.* sabzī).
Gargle (*to*).	કગળો (*or*, કોગ ળો) કરવો. ગગ ળાવું.	kaglo (*or*, koglo) kar,vo. gaglāv, vuṇ.	kullī kar,nā. ghalā, lā kar,nā. (*p.* maz, maza; *or*, ghar, ghara; *or*, taghar, ghur) kard,an.
Gymnasium.	કસ્રત-શાળા. અખાડો.	kasrat-shālā. akh, āḍo.	akhāḍā. kushtī-gāh.
Hand.	હાત. હાથ. (*s.* kar).	hāt. hāth. (*s.* kar).	hāth. (*p.* dast. *a.* yad).
Hand (*palm of the*).	હતેલી. હથેલી. [ગો.	hat,elī. hath,elī.	hath,elī. (*p.* kaf,ī dast).
Handless.	લુલો. ટુંડો. બાં	lulo. ṭuṇḍo. bāngo.	lūlā. ṭuṇḍā.

* *In Persian*, sūz,an,ak. kūft. kam-sūz,a. *In Arabic*, janābat.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Head.	માથું. ડોચકું. (*s.* મસ્તક).	māthuṇ. ḍochkuṇ (*s.* mastak).	sir. muṇḍ. (*p.* sar. *a.* ra,as).
Head-ache.	માથાં નું દુઃખ (*or*, દર્દ).	māthāṇ nuṇ dukh (*or*, dard).	sir kā dard. (*p.* dard,i sar. *a.* sudā')
Hemicrania. Megrim.	અધા-શીશી.	adhā-shīshī.	adhā-sīsī. adhokhī. adh-kapārī.
Head (*crown of the*).	ટાલકું. ટાલક. તાલવું. (*s.* બ્રહ્માંડ).	ṭālkuṇ. ṭālak. tāl,vuṇ. (*s.* brahmāṇḍ).	tālū. (*s.* chāndī. *p.* tārak. *a.* mafraḳ).
Hair.	બાલ. વાળ. નીમાળા. મોવાળા. (*s.* કેશ).	bāl. vāl. nīmālā. movālā. (*s.* kesh).	bāl. (*p.* mū. *a.* sha'r). [ghubār,i mū,i).
Hair wax.	ખોડો.	khoḍo.	bāl kā mail. (*p.*
Heel.	એડી.	eḍī.	eḍī. (*p.* pāshna).
Hump-backed.	ખુંધો. કુબ્ડો. (*s.* કુબ્જ).	khuṇdho. kubḍo. (*s.* kubj).	kubḍā. (*s.* kubjā. *p.* kūz-pusht).
Hysteria.	ચમક.સાંધાઓનું ખેંચાણ (*or*, આંકડી; *or*, તાણ).	chamak. sāṇdhā,o nuṇ kheṇchān (*or*, ānkḍī ; *or*, tān).	jazb,i ā'zā.
Hydrophobia.	હડકળા.	haḍkalā.	nafrīn,i āb. (*a.* ka, lāb). [ul-mā,a).
Hydrocele.	અંતર્ગળ.	antar-gal.	aṇḍ-soth. (*p.* āb-nuzūl. *a.* nuzūl-
Hydrocele (*to have*).	પાણી ઉતર્યું.	pānī utar,vuṇ.	pānī utar,nā.
Hydrocephalus (*to have*).	પાણી ચઢવું.	pānī chaḍh,vuṇ.	pānī chaḍh,nā.
Hydrochloric acid.	મીઠાં નો તેજાબ.	mīṭhāṇ no tej-āb.	namak kā tez-āb.
Hoarse.	ખોખરો સાદ. પડેલો (*or*, બેઠેલો; *or*, ભારી) આવાજ.	khokhro sād. paḍ, elo (*or*, beṭh,elo ; *or*, bhārī) āvāj.	bhārī āwāz. (*p.* gulū girift,a).
Hoarseness.	આવાજનું ખોખરા પણું. સાદનું બેસવું.	āvāj nuṇ khokhrā, panuṇ. sād nuṇ bes,vuṇ.	giriftagī,yi āwāz (*or*, gulū).
Hoarse (*to become*).	ઘાંટો બેસવો. ગળું પડવું. આવાજ ખોખરો થવો.	ghāṇṭo bes,vo. ga, luṇ paḍ,vuṇ. āvāj khokhro tha,vo.	galā paḍ,nā. āwāz baiṭh,nā. khur, khurā,nā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Hem (*to*).	ખંખાર્વું.	khankhār,vuṇ.	khankhār,nā.
Heart-burn.	અમલ-પિત્ત. છાતી માં અગ્નિ (*or*, દાહ) નુ બાળવું.	amal-pitt. chhātī mān agni (*or*, dāh) nuṇ bal,vuṇ.	aṃal-pitt.
Hemorrhage.	લોહી નું વહેવું. (ર. રુધિર-પ્રવાહ).	lohī nuṇ vah,evuṇ. (*s.* rudhir-pravāh).	lahū kā bah,nā. (*p.* jiryānī khūn).
Hypochondriac complaints. Melancholy.	કુપીત-વાયુ. વિષાદ. માલિખોલીયા.	ku,pitt-vāyu. vish, ād. mālikhōlyā.	saudā. khalal-di. māgh. mālikhūlyā. [Khurāsān,ī].
Henbane (*a vegetable poison*).	ખુરાસાની અજવાન.	Khurāsān,ī ajvān.	Khurāsān,ī ajvā, yan. (*p.* ajwāyin,i
Hedy sarum alhagi.	ધમાસો.	dhamāso.	
Indigestion.	અજીર્ણ. અપચો. બદ-હજમી. કુન્હ.	ajīrn. apcho. bad-hajm,ī. kunh.	bad-hazm,ī. ajīrn.
Inflammation.	થોથર. જલન. ગરમી નું નિકળી-આવુ.	thothar. jal,an. garm,ī nuṇ nikl,ī-āv,vuṇ.	jal,an. (*p.* sūz,ish).
Inflammation in the throat. Quinsy.	ગળા ની ગરમી.	galāṇ nī garm,ī.	gale kī garm,ī. (*p.* zahr-bād. khunāk).
Inflammation in the eyes.	આંખ ની ગરમી. લાલી.	ānkh nī garm,ī. lāl,ī.	ānkh kī garm,ī. lāl,ī. (*p.* āshūb).
Inflammation in the eyes (*to have*).	આંખ આવી.	ānkh āv,vī.	ānkh ā,nī.
Inflammation of the lungs. Pneumonitis.	ફેફસાં ની ગરમી.	phephsāṇ nī garm,ī.	phephde kī garm,ī. (*p.* dard,i shush. *a.* zāt-ur-riya.)
Incubus. Nightmare.	કુસ્વપ્ન. ઓથાર; સાણું. નઠારૂ (*or*, બિવાડતું) સપ્નું.	ku,svapn. othār. sānuṇ. nathārun (*or*, bivāḍ,tuṇ) sapnuṇ.	dū,sapan. duh-sap, nā. jakrā. (*a.* kābūs).
Itch.	ખુજલી. ચેલ. વાવલાટ. કીડ. ખસ. ખરજ.	khujlī. chel. vavlāṭ. kīḍ. khas. kharaj.	khujlī. khāj. (*p.* khārish. *a.* jarab).
Intestine (*an*).	નાળ.	nal.	ānt. antḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Imposthume.	બાલ-તોડો.	bāl-tod,o.	bāl-toḍ. bal-toḍ.
Inspiration.	ઉપર નો દમ.	upar no dam.	ūpar kā dam. (*p.* dam-kash,ī).
Joint.	સાંધો.	sāndho.	sāndhā. (*p.* band. *a.* mafsal).
Jaw-bone.	જડબું. ડાચું.	jaḍbuṇ. ḍāchuṇ.	jabḍā.
Jaws.	ચાવણિયાં.	chāv,aniyāṇ.	gal-phaḍā. jab,hā.
Kidney.	ગુર્દો. (*s.* મુત્ર-પિંડ).	gurdo. (s. mūtr-pinḍ).	gurda.
Knee.	ઘુટણ. ઢીંચણ.	ghuṭaṇ. ḍhīnchan.	ghuṭnā. (*p.* zānū).
Knuckle.	ટોચકું. ટાંચું. વેઢો. વેહેડ. આંગળી નો સાંધો.	ṭochkuṇ. ṭāṇchuṇ. veḍho. vehed. āng,lī no sāndho.	unglī kī gāṇṭh. (*p.* band,i angusht).
Leprosy.	કોઢ. કુષ્ટ.	koḍh. (*s.* kushṭ).	koḍh. charak. su,faid,ī (*p.* pes. *a.* sū,a. baras).
Leprosy (*black*).	રગત-પિત્ત. (*s.* રક્ત-પીત્ત).	ragat-pitt. (*s.* rakt-pitt).	ragat-pittī. (*a.* ju,zām).
Leprosy (*Arabian*).	રગત-કોઢ.	ragat-koḍh.	ragat-koḍh. [ī. *a.* mabrūs).
Leper.	કોઢિયો. કુષ્ટ-રોગી.	koḍh,iyo. kushṭ-rog,ī.	koḍh,ī. chark,ī. kushṭ,ī. (*p.* pes,kushṭ,ī.
Lazaretto.	કોઢી-ખાનું. કુષ્ટી-ખાનું.	koḍh,ī-khānuṇ. kushṭ,ī-khānuṇ.	koḍh,ī-khāna. kushṭ,ī-khāna. (*p.* juz,ām-khāna).
Lip.	હોઠ. (*s.* ઓષ્ટ).	hoṭh. (*s.* oshṭ).	hoṭh. honṭh. (*p.* lab. *a.* shafa).
Lips (*corner of the*).	વાચો.	vācho.	
Lame. Cripple.	લંગડો. ખોડો. પાંગળો.	langḍo. khoḍo. pānglo.	langḍā. pangul. (*p.* lang. *a.* a'raj).
Lame - handed. Maimed.	લુલો.	lulo.	lūlā.
Limp (*to*).	લંગડાવું. ખોડાવું.	langḍā,vuṇ khoḍā,vuṇ.	langḍā,nā.
Lever complaint.	બલોહોર. કલેજાં નું દર્દ.	balohor. kalejāṇ nuṇ dard.	kaleje kā dard. (*p.* dard,i jigar).
Lumbago.	કમર નું દર્દ.	kamar nuṇ dard.	kamar kā dard. chik.
Lancet.	નશ્તર.	nashtar.	nashtar. (*p.* nishtar)

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ.	ANGLO-HINDI.
Locked-jaw.	દાંત-ખીલી. દાંતિયાં નું બેસી-જવું.	dānt-khīlī. dānt,iyāṅ nun besī-ja,vuṇ.	dant-gīr. jabḍī-band.
Lungs.	ફેફસાં.	phephsāṇ.	phephḍe. phopse.
Lunula or moon of the nails.	નખ-ચંદ.	nakh-chand.	
Lava.	પિગળેલા પત્થર નો રસ.	pigl,elā patthar no ras.	pighle hūe patthar kā ras.
Licorice.	જેઠી મધ. (*s.* ૨ ત-ગુંજ).	jeṭhī-madh. (*s.* ratn-gunj).	jeṭhī-madh. (*p.* bīkh,ī mahk. rīsha,ī mizha. *a.* asl-us-sūs).
Leech.	જળો.	jalo.	jonk. (*p.* ʒalū).
Laudanum.	અફીણ નો અરક. [ની દવા.	aphīn no arak.	afīm ka gholā. afīm kā araḳ. (*p.* araḳ,ī afyūn).
Liniment.	ચોપડવા નું ઓસડ. લગાડવા	chopaḍ,vā nun osaḍ lagāḍ,vā nī davā.	chupaḍ,ne kī dawā. lagā,ne kī dawā.
Lotion.	ઓસડ નું પાણી. દવા નું પાણી.	osaḍ nun pānī. davā nun pānī.	dawā kā pānī. dawā,ī pānī.
Lint.	ઘા નું કપડું.	ghā nun kapḍun.	narm katān. phā hā. (*a.* sūf).
Lymph.	રસ. પાણી.	ras. pānī.	ras. pānī. panchhā.
Mercury. Quick-silver.	પારો.	pāro.	pārā. (*p.* sīm-āb. *a.* zibaḳ).
Meninges.	ભેજાં નો પર્દો.	bhejāṇ no pardo.	bheje kā parda.
Mouth.	મોં. મોહોડું. (*s.* મુખ).	moṇ. mohoḍun. (*s.* mukh).	muṇh. (*p.* dahan. *a.* fam).
Menses (*the first appearing of*).	નહાન.	nahān.	nahān.
Menses (*among Hindus*).	અળગું. અટકાવ. (*s.* રજ. પુષ્પ).	algun.aṭkāv. (*s.* ratu. pushp).	kapḍe. nihān,ī. phūl.
Menses (*among Parsis*).	દસ્તાન. અટકાવ. અળગું.	dastān. aṭkāv. al, gun.	(*In Persian,* ḥaiz,ī khūn).
Menses (*among common people*).	લાલ પાણી. આભડ-છેટ.	lāl pānī. ābhaḍ-chheṭ.	(*In Arabic,* ḥaiz).
Menses (*one in regular*).	નહાતી-ધોતી.	nahā,ti-dho,tī.	
Menstrual.	દર મહિના નું. માસિક. દસ્તાન (*or*, રજ) નો લગાડવું.	dar mahinā nun. māsik. dastān (*or*, ratu) no lag,ṭun.	mahīnā wār,ī. māh-wār,ī. ḥaiz,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Menstruate (*to*).	આળગું બેસવું. દસ્તાન આવવું. અટકાવું. અડકાવું. અભડાવું. દૂર બેસવું. મા થે આવવું.	algun bes,vun. das, tān āv,vun. aṭkā, vun. aḍkā,vun. abhḍā,vun. dūr bes,vun. mā,the āv,vun.	kapḍoṇ se ho,nā. sir mailā ho,nā. sir mailī ā,nī. phūl se ho,nā. be-namāz,ī ho,nā. kot, wāl kā sir tūṭ, nā. nahā,nā ā,nā. dūr ho,nā.
Menstruous.	અડકાયલી. અળગી. દસ્તાન-વાળી. અભડાયલી. ના-પાક.	aḍkā,yalī. algī. das, tān-vālī. abhḍā, yalī. nā-pāk.	be-namāz,ī. nā-pāk.
Menorrhagia (*excessive menstruation*).	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું ઘણું વહેવું.	ratu' (*or*, dastān) nuṇ ghanuṇ vah, evuṇ.	ḥaiz kā ziyāḍ,a ā,nā.
Measles.	ગોવરું. ઓરી.	govruṇ. orī.	gobrā. khasrā. (*p.* surkh,ak. surkh-dāna. *a.* jadarī).
Midwife.	સોયાણી. દાઈ.	soyānī. dā,ī.	dā,ī-janā,ī. (*p.* mām, i nāf. māmā-chi, *a.* ḳābil,a).
Midwifery.	દાઈ-ગરી. સોયાણી નું કામ.	dā,ī-garī. soyānī nuṇ kām.	dā,ī-gar,ī. (*p.* māmā, ī).
Matter. Puss.	પરુ. ચેપ.	paru. chep.	pīb. rād. (*p.* rīm. chirk).
Miscarry (*to*).	અધુરે જવું. ગર્ભ ગળવો. છોકરું પડવું.	adhure ja,vuṇ. garbh gal,vo. chhokruṇ. pad, vuṇ.	adhūrā jā,nā. peṭ gir,nā. bach,cha ḍāl,nā.
Miscarriage.	ગર્ભ-પતન. ગર્ભ-સ્રાવ. કસુવાવડ.	garbh-patan. garbh-strāv. ka,suvāvaḍ.	garbh-pāt (*p.* isḳāt, i ḥamal).
Mesmerism.	મસ્મરી હુનર.	Masmar,ī hunar.	Masmar,ī hunar.
Magnet. Loadstone.	લોહ-ચુંબક. ચમક પત્થર.	loh-chumbak. cham, ak-patthar.	chumbak. chamak-patthar. (*p.* āhan-rubā. *a.* miḳnātīs).
Magnetism. Magnetic attraction.	લોહ-ચુંબકનો ધર્મ. લોહ-ચુંબિતાકર્ષણ. લોહ-ચુંબન.	loh-chumbak no dharm. loh-chum, bit-ākarshan. loh-chumban.	jāzib,īyat. ḳūwa,i jāzib,a.
Mesua ferrea.	નાગ-કેશર	nāg-keshar.	nāg-kesar.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Mustard.	રાઈ.	rāī.	rāī. \ sarsoṇ. (*a.* khardal).
Mustard poultice	રાઈ નો લેપ. રાઈ ની લાપડી.	rāī no lep. rāī nī lopḍī.	rāī kā lep. (*p.* zimādī khardal).
Muscles.	પુઠ્ઠા. માંસ ના તંતુ. માંસ ના લોચા.	puṭṭhā. māṇs nā tantu. māṇs nā lochā.	paṭṭhe. māṇs ke lo, che. māṇs ke lo, thre. (*p.* rīsha,hā,i gūsht).
Mixture.	પીવા ની દવા.	pīvā nī davā.	pīne kī dawā.
Mother's milk.	ધાવણ. મા નું દુધ.	dhāvaṇ. mā nuṇ dudh.	mā kā dūdh. (*p.* shīr,i mādar).
Milch. Lactory.	દુધાળ. દુઝતી. દુઝણી.	dudh,āl. dujh,tī. dujh,nī.	dudh,ail. dūdh,ār.
Mint. MENTHA SATIVA.	ફુદનો.	phudno.	pūdīna. (*a.* na'nā').
Nose.	નાક. (*s.* નાસિકા. પ્રાણ).	nāk. (*s.* nāsikā. ghrāṇ).	nāk. (*p.* bīnī. *a.* anf).
Nose (*bridge of*).	નાક ની દાંડી. નાક નો દાંડો.	nāk nī dāṇḍī. nāk no dāṇḍo.	bāṇsā. [īd,a).
Noseless. Nose-cut.	નકટો. નાક-કટો. (*s.* નાક રહિત).	nakṭo. nāk-kaṭo. (*s.* nāk-rah,it).	nakṭā. (*s.* nāk-rah,it. *p.* bīnī bur,
Nose (*mucus of*).	નીટ. (*s.* નાસિકા-મલ).	niṭ. (*s.* nāsikā-mal).	rent. (*s.* nasikā-mal).
Nostril.	નસ્કોરું.	naskoruṇ.	nak-pūrī.
Nosology.	રોગ નિદાન શાસ્ત્ર.	rog nidān shāstr.	dard kā bayān. (*a.* khulāsat-ul-amrāz).
Nostrum.	જડી-બુટ્ટી.	jaḍī-buṭṭī.	jaḍi-būṭī.
Nail.	નખ.	nakh.	nakh. (*p.* nākhun).
Nape of the neck.	બોચી નો પાછલો સાંધો.	bochī no pāchhlo sāṇdho.	mankā.
Neck.	ડોક. ડોકી. ડોચકી. (*p.* ગર્દન).	ḍok. ḍokī. ḍochkī. (*p.* gardan).	gardan.
Neck (*back of the*). [*the*].	બોચી.	bochī.	
Neck (*disease of*	વર્સુડી.	varsuḍī.	gardan kā dard.
Navel.	ડુંટી. નાભિ.	duṇṭī. nābhi.	nābhī. (*p.* nāf).
Navel. (*ruptured*)	નાભિ-વર્દ્ધન.	nābhi-varddhan.	nābhi-golak.
Navel-string. Umbilical cord.	ગર્ભ-નાડી. ડુંટી ની નાળ. નાભિ-નાડી.	garbh-nāḍī. duṇṭī nī nāl. nābhi-nāḍī.	nābhi-nāḍī. nābhi-nālā.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Navel-string (*cutting of*).	નાળ-છેદન.	nāl chhed¸an.	nābhi-chhed¸an.
Nerve.	જ્ઞાન તંતુ. જ્ઞાન રજ્જુ.	gnān tantu. gnān rajju.	rag. nas. (*p.* 'asab).
Nitre.	સુરો ખ.ર.	suro khār.	shora. (*p.* shūra).
Nitric acid.	સુરા ખાર નો તેજ-આબ.	surā khār no tej-āb.	shore kā aṛaḳ. (*p.* aṛaḳī shūra).
NUX VOMICA (*a vegetable poison*).	ઝેરી કચુરો. કુચલો.	jher¸ī kachuro. kuchlo.	kuchlā. (*p.* fulūs¸i māhī).
Nausea. Qualm.	મોળ. ઓકારી. ઉલાળો.	mol. okārī. ulālo.	matlā¸ī. ubkā¸ī. ub¸kī.
Naptha.	નખ-તેલ.	nakh-tel.	nafta. raughan¸i nafta.
Nurse (*dry*).	આયા.	āyā.	āyā. dā¸ī-khelā¸ī. angā. chhochho.
Nurse (*wet*).	ધવાડનારી. ધાવ.	dhavāḍ¸nār¸ī. dhāv.	dā¸ī-pilā¸ī. dūdh-pilā¸i.
Ointment.	મલમ.	malam.	lep. (*p.* marham. *a.* tilā¸a).
Ophthalmy.	આંખ નું દર્દ. (*s.* નેત્ર-રોગ).	ānkh nuṇ dard. (*s.* netr-rog).	ānkh kā dard. (*p.* āshūb¸i chashm).
Ophthalmy (*to have an*).	આંખ ઉઠવી.	ānkh uṭh¸vī.	ānkh uṭh¸nā.
Operation (*surgical*).	વાઢ-કાપ. નશ્તર મારવું.	vāḍh-kāp. nash¸tar mār¸vuṇ.	kāṭ-kūṭ. nashtar lagā¸nā. (*p.* kaṭ'-bur¸īd. ạmal-yadd. nishtar zad¸an).
Obstetric institution.	સુવાવડ-ખાનું. કષ્ટ-ભંજન-શાળા	suvāvaḍ-khānuṇ. kashṭ - bhanj¸an-shālā.	ạurat¸oṇ ke fursat pā¸ne kā makān.
OCYMUM SANCTUM. Holy basil.	તુલસી.	tulsī.	tulsī. (see AGROSTIS LINEARIS). [nā).
Palate.	તાલુ. તાલક. તાલવું.	tālu. tālak. tālvuṇ.	tālū. (*p.* kām *a.* mazāḳ. *s.* murdha.
Palsy.	શીતાંગ.	shīt-āng.	sīt-āng.
Palsy (*paralysis*)	કંપ-વાયુ. (*a.* લકવો.) [*a.* ફાલિજ).	kamp-vāyu. (*a.* lakvo). [ghāt. (*a.* fālij).	kamp-bā¸ī. jholā. (*a.* laḳwa. ra'sha. shall). [fālij).
Palsy (*hemiplegia*).	અર્ધાંગ-વાયુ. પક્ષ-વાયુ. પક્ષ-ઘાત	ardh-āng-vāyu. pa¸ksh-vāyu- paksh-	adh-āng. ardh-āng. pachhā-ghāt. (*a.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Pleurisy.	પડખાં નું દર્દ.	paḍkhāṇ nuṇ dard.	pakḥe kā dard. kal, oj-bathā. pahlū kā dard. (*a.* zāt-us-sadr. zāt-ul-jinab. *p.* bar-sām. jir, sām).
Plethora.	રક્તાતિશય. રક્ત-સંગ્રહ.	rakt-ātishya. rakt-sangrah.	ragat-sangrah. (*p.* ifrāt,i k̲hūn. ifrāt, i ak̲hlāt).
Plethoric.	રક્ત-સંગ્રહી.	rakt-sangrah,ī.	ragat-sangrah,ī. (*a.* damwī).
Plaster. Dressing.	આગળી. લેપ. મલમ-પટ્ટી.	āglī. lep. malam-paṭṭī.	lep. paṭṭī (*a.* mar, ham. zimād).
Piles. Hœmorrhoids. Emerods.	હરસ. આર્શ. (*a.* બવાસીર).	haras. ārsh. (*a.* bawāsīr).	bawāsīr.
Piles (*blind*).	બાદી બવાસીર.	bād,ī bawāsīr.	bawāsīr,i bādī.
Piles (*bleeding*).	ખૂની બવાસીર.	khūn,ī bawāsīr.	bawāsīr,i k̲hūn,ī.
Pain. Aching.	દુઃખ. દર્દ. પીડા. શૂળ.	dukh. dard. pīḍā. shūl.	dukh. dard.
Pain (*burning*).	ચચરાટ.	chachrāṭ.	jalan. (*p.* sūz,ish).
Pain (*dull aching*).	ભારી દુઃખ. ભારી દર્દ.	bhārī dukh. bharī dard.	bhārī dard.
Pain (*smarting*).	તણુખ. ચસક.	tanakh. chasak.	chasak.
Pain (*sharp-stabbing or throbbing*).	ઠણક. ધડક. તડક.	ṭhanak. dhaḍak. taḍak.	ṭīs. ṭapak. tirk.
Pain (*lancinating*).	કળ.	kal.	dhamak. kasak. dhaṭak.
Pain in joints. Rheumatism.	કળતર. સંધી-વા. સાંધા નું દર્દ.	kaltar. sandhi-vā. sāndhā nuṇ dard.	sāndhoṇ kā dard. bā,ī. gaṭhiyā-bā,o. (*p.* waja,i mafāsil).
Pains of child birth. (see Accouchement).	કષ્ટ. પ્રસુતિ વેદના.	kashṭ. prasuti ved, nā.	pīḍ. pīḍā. kūnth. (*p.* dard,i zih).
Pain (*to feel*).	દુઃખ પામવું. સાલવું. દુઃખવુ.	dukh pām,vuṇ. sāl, vuṇ. dukh,vuṇ.	dukh,nā. pīrā,nā. dard kar,nā.
Pain. Scald, to, (*as urine*).	તણુખ મારવી. [રા. (*s.* વિષ).	tanakh mār,vī. [vish).	chinang mārnā. chinak,nā. jal,nā.
Poison.	વિષ. ઝેહેર. સુ	vikh. jeher. surā. (*s.*	zahr. bis. (*a.* samm).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Poisoned.	જેહેર પાયલું. જેહેર ભરેલું.	jeher pā,yaluṇ. je,her bhar,eluṇ.	zahr-ālūd,a. zahr-nāk. bish,ī.
Poisonous.	જેહેરી. જેહેર-દાર.	jeher,ī. jeher-dār.	zahr,ī. zahr-dār. bi,kh-dhar.
Poison *(deadly)*.	હળાહળ.	halāhal.	zahr,i ḳātil. zahr,i halāhal. zahr-bā.
Poison of snakes.	ગર્લ.	garl.	garl.
Pant (*to*). [*tion*).	હાંફવું.	hāmph,vuṇ.	hāmph,nā.
Pneumonia (*difficult respira-*	હાંફણ. (*s.* ઊર્ધ-સાંસ.	hāmphan. (*s.* ūrdh-sāns).	ūrdh-sāns. (*p.* tang nafas. tak nafas).
Pap.	ભિટણી.	bhiṭnī.	bhiṭnī. (*p.* sar,i pistān).
Palpitation.	ધગધગ. ધડક.	dhag,dhag. dha,ḍak.	dhaḍak dhuk,dhuk,ī. (*p.* tap,ish. *a.* khafḳān).
Palpitate (*to*).	ધગધગવું. ઉડવું. ધડકવું.	dhag,dhag,vuṇ. ud,vuṇ. dhaḍak,vuṇ.	dhaḍak,nā dhak,dhakā,nā. tap,nā. uchhal,nā.
Panacea.	સગળાં દર્દ ઉપર લાગુ પડતું ઓસડ.	saglāṇ dard upar lāg,u paḍ,tuṇ osaḍ,	dawā jo sab bīmārī, yoṇ par kām ā,tī hai. (*p.* dawā,i jamī, i amrāz. il̤āj,i mut,lak. aksīr,i a'zam).
Prickly heat.	ઝળાઈ. (*p.* ગરમી-દાના).	alā,ī. (*p.* garm,ī-dānā).	ghamorī. ambhaurī. (*p.* garm,ī-dāna).
Prickly heat on the head. Scald-head. Alopecy.	ઊંદરી.	ūndrī.	ganj. chā,iṇ-chū,iṇ. khaurā. (*p.* bād-khūrā. kachalī).
Pregnancy.	ગર્ભ. હમેલ. ગર્ભાધારણ.	garbh. hamel. garbh-ādhāran.	garbh. (*p.* bār-dār,ī. abistagī. ābistan,ī. (*a.* ḥamal).
Pregnant female	ગર્ભ-વંતી. ગર્ભાર. મહિના-વાળી. દહાડા-વાળી. હમેલ-વાળી. ભારે-વાઈ.	gārbh-vantī. garbh,ār. mahinā-vālī. dahāḍā-vālī. ha,mel-vālī. bhāre-vā,ī.	garbh,nī. peṭ-se. do-jī-se. ummed-se. (*p.* ābista. bār-dār. *a.* ḥāmil,a).
Pregnant (*to be*).	ગર્ભ રહેવો. મહિના રહેવા.	garbh rah,evo. ma,hinā rah,evā.	[se ho,na. peṭ-se ho,nā. do-ji-se ho,nā. ummed-se ho,nā.
Pulse(ALSO, *pulse of an artery*).	નાડ. નાડી. નબ્જ.	nāḍ. nāḍ,ī. nabaj.	nāḍ. nāḍī. (*a.* nabz).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Phlegm.	કફ. બલ્ખા. બ ળગમ.	kaf. balkhā. bal, gam.	kāf. balgham.
Pharmacy.	દવા બનાવવા ની કળા. (p. દવા-સાજી).	davā banāv,vā nī kalā.(p.davā-sāj,ī).	dawā-sāzī. dawā-shināsī.
Purgative. Cathartic.	રેચક	rech,ak.	jullāb,ī. (a. mus,hil).
Purgative, a, (*in Gujarat*).	રેચ. જુલાબ.	rech. jullāb.	jullāb.
Purgative, a, (*in Kach and Dakhan*).	ઢાળ. (*In Marvad*, જસ્ત). [હર્કત.	dhāl. (*In Marvad*, jast). [harkat.	
Pollutionocturna.	ઉંઘ માં ધાત નું જવું. શૈતાની ગફલત. ગુસલ.	ūngh mān dhāt nun ja,vun. shai, tān,ī gaflat. gusl.	shaitān,ī ghaflat. (a. janābat. ihtilām).
Phlebotomy. Venesection.	સંગ્રા. [કાઢવું.	sangrā.	rag-zan,ī. nashtar-zan,ī.
Phlebotomize (*to open the vein*).	ફસ ખોલ્યી. સંગ્રા મુકવી. સીરે કાઢવી. લોહી	fas khol,vī. sangrā muk,vī. sīr kādh, vī. lohī kādh,vun.	fasd khol,nā. nash, tar lagā,nā.
Phlebotomist.	ફસ ખોલનાર. સંગ્રા મુકનાર.	fas khol,nār. sang, rā muk,nār.	rag-zan. nashtar-zan. (a. fassād).
Powder.	ચુરણ.ફાકી.ભુકી.	churan. phāk,ī. bhukī.	chūran. pud,yā. (a. safūf).
Patient.	રોગી. દર્દી બી માર.	rog,ī. dard,ī. bīmar.	rog,ī. (p. bīmār. a. marīz).
Pill.	ગોળી.	golī.	golī. (a. habb).
Perspiration. Sweat.	પર્શેવા. પસીનો. ઘામ.	parshevo. pasīno. ghām.	pasīnā. (a. arak).
Pimple.	ફોલ્લી. ખીલ. ફો ડી.	pholl,ī. khīl. phod,ī.	phodiyā. phunsī. (p. dāna).
Phrenitis. Delirium.	સન્નિપાત નો તાવ સન્નિપાત-જ્વર. સન્નિપાત ની બે હોશી. સુનો સન્નિપાત.	sannipāt no tāv. sannipāt-jvar. san, nipāt nī be-hosh,ī. suno sannipāt.	sannipāt kī be-hosh,ī.
Quack. Medicaster.	ઊંટ-વૈદ. નાડી વૈદ. નીમ હકીમ.	ūnt-vaid. nād,ī vaid. nīm hakīm.	kachchā tabīb. kath-baid. nīm hakīm. khud fa, rosh.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Quackery. Empiricism.	ઊંટ-વૈદું.	ūnṭ-vaiduṇ.	kaṭh-baidā,ī. dawā-bāz,ī. khud-farosh,ī.
Rib.	પાંસળી.	pānslī.	paslī.
Rib (*side*).	પડખું. પાસું.	paḍkhuṇ. pāsuṇ.	pakhā. (*p.* pahlū).
Rheumatism.	વા. સંધિ-વા. સાંધા નું દર્દ. ગંઠિયો-વા.	vā. sandhi-vā. sān, dhā nuṇ dard. ganṭhiyo-vā.	bā,ī. bāt. gaṭhiyā-bā,o. (*p.* bād. *a.* waja,i mafāsil).
Rheumatism (*chronic*).	આમ-વાયુ.	ām-vāyu.	ām-bāt.
Rheumatic affection.	ધાવરૂં.	dhāvruṇ.	bā,o jhanak.
Rheumatic. Gouty.	વાત-રોગી. વાતક.	vāt-rog,ī. vāt,ak.	bāt-rog,ī. vāt,ak.
Respiration.	શ્વાસો-શ્વાસ.	shvās-o-shvās.	dam-zada,gī. (*a.* tanaffus).
Runnet.	ચુસદો.	chusdo.	chusta.
Rupture. Hernia.	આંતર્ગળ. ગોળા નો મરજ.	antār-gal. golā no maraj.	aṇḍ-kos. (*p.* bād-khāya. *a.* faṭk).
Rupture (*to have a*).	પાણી ઉતરવું. રગ ઉતરવી. નળ ઉતર્યો.	pānī utar,vuṇ. rag utar,vī. nal utar,vo.	pānī utar,nā. rag utar,nā. (*Konk.* nal utar,nā).
Rumbling or grumbling of the bowels.	ઘુંઘુર. ગગડવું. ખળભળ.	ghurghur. gagaḍ,vuṇ. khalbhal.	kaḍkaḍā,nā. guḍgu,ḍā,nā. gaḍbaḍā. (*p.* ḳarāḳar).
RATAN-JOT.*	રત્ન-જ્યોત.* (*s.* રત્ન જ્યોતિ.).	ratn-jot.* (*s.* ratn-jyoti).	ratan-jot* (*s.* ratn-jyoti).
Rectum.	મળ નો કોઠો. ત્રીજું અને છેલ્લું આંતડું. મલાશય.	mal no koṭho. trī,jun ane chhelluṇ āntarḍuṇ. mal-āshaya.	tīsrī aur ākhir,ī ānt.
Rectum (*to be afflicted with the coming down of the*).	આંત આવ્વું.	ānt āv,vuṇ.	ānt ā,onā.
Shoulder.	ખભો. ખાંધ.	khabo. khāndh.	kāndhā. (*Hindi.* mondhā).
Shoulder joint.	ખભા નો સાંધો.	khabā no sāndho.	kāndhe kā sāndhā.

* It is the name of an optic medicine, said to be good for the eyes.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Salt. Brackish.	ખારૂં.	khārun.	khārā. lon,ā. (*p.* shūr).
Sour.	ખાટું. આંબટ.	khāṭun. āmbaṭ.	khaṭṭā. (*p.* tursh).
Sweet.	મિઠું. ગળ્યું. (*s.* મિષ્ટ).	miṭhun. galyun. (*s.* miṣht).	mīṭhā. (*p.* shīrīn).
Sweetish.	ગળ-ચટું. થોડું ગળ્યું.	gal-chaṭun. thoḍun galyun.	thoḍā mīṭhā.
Shin-bone. TIBIA.	નળો. ગુડો.	nalo. guḍo.	nalī. philī kī haḍḍī.
Sore.	ચાંદું. ચાકું. ના મૂરે. દુઃખાતી જગા. ઘા. જખમ.	chānduṇ. chāṭhun. nāsūr. dukh,ātī jagā. ghā. jakham.	ghā,o. (*p.* zakhm. *a.* nāsūr).
Sore-throat.	ગળાં માં લાહાય.	galān mān lāhāya.	gale men soz,ish.
Scrofula(*struma*).	કંઠ-માળા. ઓધિ ઉતરેલું રક્ત-પિત્ત.	kanṭh-mālā. odho utr,elun rakt-pitt.	kanṭh-mālā. ghur, ghurā.
Scrofula (*King's evil*).	ગંડ-માળા. સડેલી ગાંઠ.	gand-mālā. saḍ,elī gānṭh.	gand-mālā. gal-gand. (*a.* khanāzīr).
Swelling.	સોજો. સૂજ.	sojo. sūj.	sūj. (*p.* āmās. *a.* waram).
Swell (*to*).	સૂજવું.	sūj,vun.	sūj,nā. (*p.* āmās,id, an. waram kard, an).
Sick at stomach (*to be*).	મોળ આવ્યા. ઓકારી આવી ઉલાળો આવ્યો જીવ ચુંથાયો.	mol āv,vā. ok,ārī āv,vī. ulālo āv,vo. jīv chunthā,vo.	jī matlā,nā. (*a.* ghisyān).
Sickly from birth.	પિંડ-રોગી. જન્મ રોગી.	pind-rog,ī. janm-rog,ī.	janam-rog,ī. janam kā bīmār. (*a.* dā, im-ul-mariz).
Somerset. Somersault.	ગોથમડું. ગોથી મારું ગોલાંટ.	goṭhīmḍun. goṭ, īmlun. golānṭ.	ghalt.
Stool.(see P.256. Sent. 49,Note.*)	ઝાડો. પેટ. દસ્ત.	jhāḍo. peṭ. dast.	jhāḍā. (*p.* dast. *a.* birāz. ghā,it).
Stool (*to have a scanty*).	ચિરકવું.	chirak,vun.	chirak,nā. [kard,an).
Stool (*to go to*).	ઝાડે જવું.	jhāḍo ja,vun.	jhāḍā phir,nā. pākhāna phir,nā. (*p.* raf,i ḥājat kard, an. kazā,i ḥājat

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Stool (*to be moved to*).	ઝાડો લાગવો. પેટ ચાલવાં.	jhāḍo lāg,vo. peṭ chāl,vāṇ.	jhāḍā lag,nā. peṭ chal,nā.
Skeleton.	હાડ-પિંજર. પાંજરૂં. પંજર.	hāḍ-pinjar. pānj,run. panjar.	pānjar. ṭhaṭhrī.
Sternum.	છાતી નું હાડકું. ઉરોસ્થિ.	chhātī nuṇ hāḍkuṇ. urosthi.	chhātī kī haḍḍī.
Stomach.	જઠર. ઓઝરી. પેટ. કોઠો. માદો.	jaṭhar. ojhrī. peṭ. koṭho. mādo.	ojhrī. pothā. peṭ. mi'da.
Small-pox, ALSO, vaccination.	શીતળા. ગૌ-શીતળા. સહિયેડ. માતા. દેવી. કાકા-બળિયા.	shītlā. gau-shītlā. sahiyeḍ. mātā. devī. kākā-baliyā.	sītlā. mātā. goṭī. chhālā.(*p.*chīchak. ābila. sālīl. bād,i farang).
Splint.	કામઠું. કામઠી. કામડું.	kāmṭhuṇ. kāmṭhī. kāmḍuṇ.	kamṭhī. (*p.* kamān-cha).
Slime. Mucus.	શીમટ. કફ. બલ્ખા. શરીર નો મળ.	shīmaṭ. kaf. balkhā. sharīr no mal.	āṇv. (*p.* kaf. *a.* balgham).
Sprain.	લચક.	lachak.	lachak. maroḍ.
Sprained (*to be*).	લચકાવું.	lachkā,vuṇ.	lachak jā,nā.
Straining at stools (*in Gujarat*).	ખુંચવું. કરાંઝવું. કનસવું. કાંસવું.	khunch,vuṇ. kaṛāṇjh,vuṇ. kanas,vuṇ. kāṇs,vuṇ.	(*In Upper India*). kānkh,nā. karāh,nā. kinachh,nā.
Straining (*in Dakhan*).	કુથવું.	kuth,vuṇ.	(*In Konkan and Dakhan*).kūnth,nā. karāṇjh,nā.
Sunstroke.	લુ. લુખ.	lu. lukh.	lūh. lūk. tamkā. (*p.* āftāb-zad,agī).
SAL AMMONIAC. Nitrate of pot-tash.	નૌસાગર.	nau sāgar.	nausādar. (*Dakh. and Konk.* nausā gar).
Shivering.	કણકણી. કંપ. ધ્રુજરી. થર્થરી.	kaṇ,kanī. kamp. dhujrī. thar,thar,ī.	thar,thar,ī (*p.* larz,a. *a.* irti'āsh).
Sinew. Blood-vessel.	સ્નાયુ.	snāyu.	paṭhā. (*p.* pai. rag,i khūn. sar,i rū).
Senna leaves.	સુના-મક્કી.	sunā-Makkī.	sanā. (*p.* sanā,i Makkī).
Sarsaparilla.	સાલસ.	sālas.	mako,e. (*a.* ushba).
Skull.	ખોપરી.	khoprī.	khoprī-. (*p.* kāsa,i sar).
Spermatorrhœa.	ધાત. મની.	dhāt. manī.	dhāt. (*a.* manī).

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Salep. EULOPHIA CAMPESTRIS).*	સાલમ. સાલમમિશ્રી.*	sālam. sālam-Mishrī.*	sa'lab,i Misr,ī).*
Syphilis (*pox*).	ટાંકી.‡ ચાંદી.‡	ṭānkī.‡ chāndī.‡	ṭānkī.† (*p.* ātish,ak. pūkak).
SARCOSTEMMA VIMINALIS. Moon plant.	સોમ-વલિ. (*s.* સોમઃવલ્લિ).(*In the Vedas,* સોમઃ લતઃ).	som-valli. (*s.* soma valli). (*In the Vedas,* soma-lata).	(*In Dakhan,* rānasher. vela-nival).
Spleen.	તલ્લી. વરોળ.	tallī. varol.	tillī. (*p.* supurz. *a.* tiḥāl).
Spleen (*disorder of the*).	તપ-તલ્લી.	tap tallī.	tap tillī. (*a.* tuḥāl).
Squint-eyed. Cross-eyed. Purblind.	ખાડો. ઓંચો. ચુંચો. (*s.* મંદદૃષ્ટિ.)	bādo. enchо. chun,cho. (*s.* mand-drishṭi).	ḍerā. bhengā. donazrā. (*p.* kaj-bīn. kaj-chashm. bād, rīsa-chashm. lūch. *a.* ahwal).
Shortsighted.	ચુંખ્લો. ઓંચા તાણો. કોતા ન જર.	chunkhlo. enchā, tāno. kotā-najar.	kotāh-nazar. kamnazar.
Syringe, *also,* Injection.	પિચકારી. પચુક કી.	pichkārī. pachukḍī.	pichkārī. pachūkā. (*p.* āb-duzak *a.* ḥukna. miḥka na).
Sulphuret of antimony.	સુર્મો.	surmo.	surma.
Swaddling cloth.	વર્તલો. બલોતિયું.	vartalo. balotiyuṇ.	bālotā. (*p.* nihāl, cha. dawāj).
Salivate (*to*).	મોં લાવ્વું.મોં આપ્વુ. થુકાવ્વું.	moṇ lāv,vuṇ. moṇ āp,vuṇ. thukāv, vuṇ.	muṇh lā,nā. thukā, nā.
Salivated (*to be*).	મોં આવ્વું.	moṇ āv,vuṇ.	muṇh ā,nā. (*p.* jū, shīd,an,ī dihān).

* Salep is the root of a species of orchis, considered, particularly in the East, to be a strong restorative and aphrodisiak.

‡ These words literally mean *chancre.*

† In Hindu-stani, *gul jawan-i* and *mansab* are cant words for the *pox*; hence, *mansabdar* implies *one who is poxed.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Saliva.	થુક. લપ. લાળ.	thuk. lab. lāl.	thūk. lāl. (*p.* āb,i-dihan. tuf. *a.* lu'āb).
Slaver. Slabber (*to*).	થુક પડવી. લાળ ગળવી.	thuk paḍ,vī. lāl gal,vī.	thūk gir,nā. lāl lag,nā.
SEMEN VIRILE.	ધાત. બિંદ.	dhāt. bind.	dhāt.
Sulphuric acid.	ગંધક નો તેજાબ.	gandhak no tej-āb.	gandkak kā tez-āb.
Suck at the breast (*to*).	ધાવવું.	dhāv,vun.	dūdh pi,nā. chūngh,nā.
Suckle (*to*).	ધવાડવું.	dhavāḍ,vuṇ.	dūdh pilā,nā. chūnghā,nā.
Suckling. Nursling. Brat.	ધાવણું. ધાવતું બાળક.	dhāv,nuṇ. dhāv,tuṇ bālak.	dūdh-piyā. shīr-khora.
Secundines. Placenta. Afterbirth.	ઓર. ઓળ.	or. ol.	nār-biwār.
Scab.	ખીપ્લો. પોપડો. પોડો.	khīplo. popḍo. poḍo.	paprī. khaṣrā.
Sting. Bite (a).	ડંખ. ચટકો.	ḍankh. chaṭko.	ḍank. (*p.* nīsh).
SAINT IGNATIUS BEAN (*a vegetable poison*).	પપીટો.	papīṭo.	papīṭā.
Surgery. Practical anatomy.	વાઢ-કાપ. શસ્ત્ર-વૈદું.	vāḍh-kāp. shastr-vaiduṇ.	jarrāḥī.
Surgeon.	વાઢ-કુટિયો. શસ્ત્ર-વૈદ્ય.	vāḍh-kuṭiyo. shastr-vaidya.	astar-baid. (*a.* jar,rāḥ).
Scybala. Hard lumps in the intestines produced by costiveness.	ગુભીલા.	gubhīlā.	gubhīlā.
Tympanum.	કાન નો પર્દો.	kān no pardo.	kān kā parda.
Thigh.	જાંગ. થાપો.	jāng. thāpo.	jāngh. (*p.* rān).
Tongue.	જીભ. જીભલી. જબ્બાન. લુલી.	jībh. jibhlī. jabān. lulī.	jībh. (*p.* zabān). sanā,i
Thumb.	હાત નો અંગુઠો.	hāt no anguṭho.	hāt kā ar/. shas⁵,e. (*a.* ṭushba). na⁰oprī-. (*p.* kāsa,i sar).
Toe (*the great*).	પગ નો અંગુઠો.	pag no anguṭho.	dhāt. (*a.* manī).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Toe (*little*).	પગ ની આંગળી.	pag nī āngli.	pāṇw kī unglī.
Throat.	ઘાંટી. ઘાંટો. ગ ળું. ટોટો. ગોત ડી.	ghāṇṭī. ghāṇṭo. ga luṇ. ṭoṭo. gotḍī.	galā. (*Dakh.* nalḍā. nalḍī. *p.* gulū. *a.* halk).
Tumourt.	ગુમડું. ઢીમડું. રસોળી. ગોડ.	gumḍuṇ. dhīmḍuṇ. rasolī. god.	phoḍā. gūmḍā.
Tendon.	સંધી-બંધન.	sandhī-bandhan.	nāshirat. [*a.* sinn).
Tooth.	દાંત. (*s.* દંત).	dānt. (*s.* dant).	dānt. (*p.* dandān.
Toothache.	દાંત નું કળવું. દાં ત નું દર્દ. (*s.* દંત-શૂળ).	dānt nuṇ kal,vuṇ. dānt nuṇ dard. (*s.* dant-shūl).	dānt kā dard. dant-pīr. (*a.* shīs).
Toothless.	બોખો. દાંત વગ ર નો.	bokho. dānt vagar no.	mūrlā. be-dānt. thothā. poplā. bothrā. baulā. (*p.* dandān rīkht,a. uftād,a dandān.)
Tooth pick.	દાંત-કોતરણી.	dānt kotar,nī.	dant-khod. (*a.* khilāl).
Tooth powder.	દાંત મશી. મંજન. દંત-ચૂર્ણ.	dānt mashī. man, jan. dant-chūrn.	manjan. (*a.* sanūn).
Teeth.	ગાંગા.	gānga.	dānt.
Teeth projecting over the lip.	દાંડા. દાંતિયો. [ફુટવા).	dānṭ,ro. dānt,vo. [phuṭ,vā).	dant,erā. dant,ailā. [nā).
Teeth (*to*) *v. i.*	દાંત આવ્યા (*or*, રુમક.	dānt āv,vā (*or*, rumak.	dānt ā,nā (*or*, nikal,
Teeth-bone.			
Teeth of infancy. Milk teeth.	દુધિયા-દાંત.	dudh,iyā-dānt.	dūdh kā dānt.
Tooth brush.	દાતણ. દાતવણ.	dant,an. dāt,van.	datwan. (*a.* mis, wāk).
Temple of the head.	કાન-પટ્ટી. લમ ણું. (*s.* કર્ણ-પટ્ટિ	kān-paṭṭī. lamnuṇ. (*s.* karn-paṭṭikā).	kan-paṭī (*a.* sha, kika. sadagh).
Tube.	નળી. [કા).	nalī.	nalī. (*p.* kuwār).
Tubular vessel of the body.	સુષુમ્ના.	sushumnā.	
Tegument.	બાહાર ની ચામ ડી. [પુષ્ટ.	bāhār nī chāmḍī. [pusht.	bāhar kī chamḍī.
Tonic.	કુવત આપનાર. પુષ્ટી-કર્ત્તા. ધાતુ-	kuvat āp,nār. pusht, ī-karttā. dhātu-	pusht. (*a.* mukawwī. *p.* shifā bakhsh).

* *In Persian*, dummul. sūz,a. basūrāt. jūsh,ish.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Tenesmus.	હગાસ.	hagās.	hagās. sūr.
Tenesmus (*to be afflicted with a*).	હગાસ બેસવું.	hagās bes,vuṇ.	āṇv baiṭh,nā.
Thrush. Breaking out on the lips after a fever).	છારૂ.	chhārū.	chhārū. (*p.* tap-khāla).
Urine.	પેશાબ. (*s.* લઘવી).	pesh,āb. (*s.* laghvī).	pesh,āb. (*a.* baul. idrār).
Vein.	રગ. નસ. સીર.	rag. nas. sīr.	nas. (*p.* rag. *a.* iṛḳ).
Vomit.	ઉલટી. ઓકારી. ઉલાલો. કૈ. વમન. ગચકડું.	ulṭī. ok,ārī. ūlālo. kai. vaman ga,chakḍuṇ.	ulṭī. ḍok. (*a.* ḳai. istifrāgh).
Vomit (*to*).	ઉલટી કરવી. ઓકવું. ઉલાલો કરવો. કૈ કરવી.	ulṭī karvī. ok,vuṇ. ulālo kar,vo. kai kar,vī.	ulṭī (*or*, chhāṇṭ; *or*, ḳai) kar,nā. ok,nā. ḍok,nā. (*Dakh.* ūkhāl,nā).
Vaccine matter. Cow-pox.	ગાય નો ચેપ. ગાય ની રસી. ગૌ-થાન-શીતળા.	gāya no chep. gāya nī rasī. gau-thān-shītlā.	gau-thān-sītlā.
Vaccinate (*to*).	શીતળા કાઢવા. સૈયડ મુકવા.	shītlā kāḍh,vā. saiyaḍ muk,vā.	sītlā nikāl,nā. ṭikā de,nā. goṭī khod,nā. chechak lagā,nā.
Vaccinator. Inoculator.	શીતળા કાઢનાર. સૈયડ મુકનાર. શીતળા કાઢુ.	shītlā kāḍh,nār. saiyaḍ muk,nār. shītlā kāḍhu.	sītlā nikāl,ne-walā. goṭī khod,wā. che,chak lagā,ne-wālā.
Vermicelli.	સેવ.	sev.	sewaiṇ. (*p.* māhī-cha. gandum,i Kirmān,ī).
Viscid. Viscous.	લબ-દાર. ચિકટ. ચિકણું.	lab-dār. chikaṭ. chiknuṇ.	lu'āb-dār. chikaṭ. lajlajā. chaspān
Viscidity.	ચિક. ચિકણાઈ.	chick. chiknā,ī.	lu'āb-dār,ī. chasp īda,gī.
Vegetables. Pot-herbs.	શાક-ભાજી. તર્કારી.	shāk-bhājī. tarkārī.	tarkārī. sāg. (*a.* buḳūlāt).
Venery.	સંભોગ. રતિ. મૈથુન. [મી નું.	sambhog. rati. maithun. [nuṇ.	rat. maithun. (*a.* suḥbat).
Venereal.	સંભોગ (*or*, મૈથુન; *or*, સોહબત) સંબંધી.ગ	sambhog (*or*, maith,un; *or*, sohbat) sambandhī. garm,ī	rat,ī. kām,ī. (*a.* mafs,ān,ī).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Wound.	ઘા. જખમ.	ghā. jakham.	ghā,o. (*p.* zakhm, rīsh. *a.* jarāḥat).
Worm.	કીડો.	kīḍo.	kīḍā. (*p.* kirm).
Worms (*intestinal*).	કીડા. કરમ.	kīḍā. karam.	kīḍe. (*p.* kirm).
Worms (*intestinal, round*).	જંત. ગોલ કીડા.	jant. gol kīḍā.	gol kīḍe.
Worm (*ring*).	દાદર. ધાધર. દરાજ.	dādhar. dhādhar. darāj.	dād.bhainsiyā-dād, (*Konk.* darād. lūt. (*p.* khushkī. *a.* kūbā).
Worm (*guinea*).	નારૂ. વારો. વાળો. જળ-સૂત્ર.	nārū. vāro. vālo. jal-sūtr.	nārū. nahārū,ā. jal-sūt. (*p.* rishta).
Worm (*earth*).	અળસિયું.	alasiyuṇ.	kechū,ā. (*a.* kharā, tīn).
Waist.	કમર. કટિ.	kamar. kaṭi.	kamar. miyān.
Wrist.	પહોંચો. કાંડું.	pahoncho. kāṇḍuṇ.	pahunchā.
Womb. Matrix.	ગર્ભ-સ્થાન. ગર્ભાશય. કમળ. કૂખ.	garbh-sthān.garbh-āshaya. kamal. kūkh.	bachadān. andhi, yārā. kokh. garbha-sthān. kamal. (*p.* zih-dān. *a.* riḥm).
Wind-pipe. Air-pipe.	ગળચી. દમ લેવા ની નળી. શ્વાસ-માર્ગ.	galchī. dam leṇvā nī nalī. shvās-mārg.	dam leṇe kī nalī, sāṇsī. (*a.* ḥalkūm. irk-ur-riya).
Windy.	વાયડું. વાયડું.	vāvḍuṇ. vāyaḍun.	bāḍī. bayālā. (*p.* bād-angiz. *a.* nafīākh).
Wart.	મસો.	maso.	masā. (*p.* gandama. zakh. bulūj. *a.* muhak).
Whitlow.	નખ્છર. નેયાં નુ પાકવું. નખ નું દર્દ.	nakhchhar. naiyāṇ nuṇ pāk,vuṇ. nakh nuṇ dard.	nakh kā dard. ungal,hāḍā. (*p.* dard,i nākhun).
Wean (*to*).	ધાવણ મુકાવવું. દૂધ છોડાવવું.	dhāv,aṇ mukāv,vuṇ. dudh chhoḍ,āv,vuṇ.	dūdh chhuḍā,nā.

PART VII.

MISCELLANEOUS PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. I think it is hardly possible to convey the meaning of this sentence properly into Hindū-stān,ī so that the natives of India may understand it.	૧. મ ને વિચાર આવે છે, કે આ વાકય નું શુદ્ધ ભાષાંતર હિન્દુ-સ્તાની ભાષા માં હિન્દ ના દેશી લોક સમજે એવી રીતે કર્વું ઘણું-કરીને બન્વા જોગ નથી.	ma ne vichār āv,e chhe, ke ā vākya nuṇ shuddh bhāshāntar Hindū-stāṇ,ī bhāshā māṇ Hind nā desh,ī lok samj,e evī rīt,e kar,vuṇ ghanuṇ-kar,īne ban,vā jog ma,thī.
2. This business has been entrusted to you; if it should be spoiled, you must be answerable.	૨. આ કામ તમારા સ્વાધીન માં આપેલું છે; જો બગડી-જશે, તો તમ ને તે નો જવાબ દેવો પડશે.	ā kām tam,ārā svā, dhīn māṇ āp,eluṇ chhe; jo bagḍ,ī-ja,she, to tam ne te no javāb de,vo pad,she.
3. He stole my pen-knife during my absence.	૩. જે વેળા હું હાજર નોહોતો, તે વેળા એણે મારી ચાકુ ચોરી.	je velā huṇ hājar no ho,to, te velā e,ne mā,rī chākū chor,ī.
4. I am not a child, that I should mind your threat.	૪. હું બાળક નથી, કે તમારી ધમકી થી બિહું.	huṇ bālak na,thī, ke tam,ārī ḍhamkī thī bi, huṇ.
5. If the purse should be found, inform me of it.	૫. જો કોથલી જડે, તો મ ને ચેતાવજો.	jo kothlī jaḍ,e, to ma ne chetāv,jo.
6. If he had asked, I would have given it.	૬. જો તે માગત, તો હું આપત.	jo te māg,at, to huṇ āp,at.
7. It would have been better, if he had killed me.	૭. જો તે મ ને મારી-નાખત, તો સારૂં થાત.	jo te ma ne mār,ī-nākh,at, to sāruṇ thā,t.
8. Last night his house caught fire.	૮. ગઈ રાતે તે નાં ઘર માં આગ લાગી.	ga,ī rāt,e te nāṇ ghar māṇ āg lāg,ī.
9. He is the man who set your house on fire.	૯. આ તેજ આસામી છે, કે જેણે તમારાં ઘર ને આગ લગાડી.	ā te,j āsāmī chhe, ke je,ne tam,ārāṇ ghar ne āg lagāḍ,ī.
10. He is not of my acquaintance, I have merely heard of him.	૧૦. મ ને તે ની-સાથે ઓળખાણ નથી, મેં માત્ર તે નું નામ સાંભળ્યું છે.	ma ne te nī-sāthe olkhāṇ na,thī, meṇ mātr te nuṇ nām sāmbhal,yuṇ chhe.
11. He comes to see me every day towards evening.	૧૧. તે દાઢી સાંઝે મ ને મળવા આવે છે.	te dāḍh,ī sāṇjh,e ma ne mal,vā āv,e chhe.
12. I was laid up with	૧૨. મ ને તાવ આવ્યો	ma ne tāv āv,yo ha,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. mujh,e bichār ā,tā hai, ki is jumle kā sahīh tarjuma Hindū-stān,ī zabān meṇ Hind ke des,i log. oṇ kī samajh meṇ ā,we waisā kar,nā bahut kar,kar mumkin nahīṇ.	man tasauwur mī,kun,am, ki tar, juma,i sahīh,i īn ibārat ba zabān,i Hindū-stān,ī ba wajh,ī ki maf,hūm,i mərdumi Hind gaid,ad agar-chi mumkin hast walī ba nihāyat,i sakht,ī.
2. yih kām tum,hāre hawāle kiyā ga,yā hai; agar bigaḍ-jā,we, to tum ko jawāb de,nā ho,gā.	īn kār ba ikhtiyār,i tu,st; agar zā,i' shaw,ad, albatta jawāb,i ān dar uhda,i khud,at mī,bāsh,ad.
3. me,re-pīchhe us ne me,rā chākū churā,yā.	dar ghaibat,i man ū chāḳū,yi ma rā duzd,īd,a.
4. maiṇ laḍkā nahīṇ, ki tum,hārī dhamkī se ḍar,ūṇ.	man tifl nīst,am, ki az tahdīd,i tū bi,tars,am.
5. agar thailī mil,e, to mujh ko khabar kī,jo.	har-gāh kīsa paidā shud, ittilā' ba man bi,dih.
6. agar wuh māng,tā, to maiṇ de,tā.	agar ū khāst,a būd, mī,dād,am.
7. agar wuh mujh,e mār-ḍāl,tā, to bih,tar ho,tā.	agar ū ma rā kusht,a būd, bih, tar mī,būd.
8. ga,ī rāt ko us ke ghar meṇ āg lag,ī.	dī-shab khāna,i ū ātish girift.
9. yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum hāre ghar ko āg lagā,ī.	īn ham-ān kas,ast, ki khāna,i tu rā ātish zad.
10. mujh,e us se jān-pahchān nahīṇ, maiṇ ne sirf us kā nām sun,ā hai.	man ham-īn ism,i ū rā shanīda, am, bā ū āshnā,ī (*or*, salām-o-ʿalaik; *or*, mulāḳāt) na dār,am.
11. har roz shām ko wuh me,rī mulāḳāt-ko ā,tā hai.	ū har rūz wakt,i shām barā,i dīd,an,i man mī,ā,yad.
12. maiṇ tap meṇ pad,ā thā, is-liye	tap kard,a būd,am, az ān sabab

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
a fever, and therefore was not able to attend upon you.	હતો, માટે તમારી સેવા માં મા રાથી અવાયું નહીં.	to, māṭe tam,ārī sevā mān mā,rā thī avā,yuṇ nahīṇ.
13. When he fell from his horse, was he hurt any where?	૧૩. જ્યારે તે ઘોડા ઉપર-થી પડયો, ત્યારે તે ને કોઈ જગા ઉપર વાગ્યું ?	jyāre te ghoḍā upar-thī paḍ,yo, tyāre te ne ko,ī jagā upar vāg,yuṇ?
14. I have not seen him these five years.	૧૪. પાંચ વરસ થયાં મેં તે ને દીઠો નથી.	pānch varas tha,yāṇ meṇ te ne dīṭh,o na, thī.
15. What did you say to him, when he brought my message to you ?	૧૫. જ્યારે તે મારો સંદે શો તમા રી-પાસે લાવ્યો, ત્યારે તમે તે ને શું કહ્યું. ?	jyāre te mā,ro sand, esho tam,ārī-pāse lāv,yo, tyāre tame te ne shuṇ kah,yuṇ?
16. He bears an ex-cellent character in Bombay.	૧૬. મુંબઈ માં તે ની આબ રૂ ઘણી મોટી છે.	Mumba,ī mān te nī ābrū ghanī moṭī chhe.
17. I am in a hurry, let me go soon.	૧૭. મ ને ઉતાવલ છે, વેહે લા જવા દો.	ma ne utāval chhe, vehelo ja,vā do.
18. I should like to collect a few curiosities in this country to send to England.	૧૮. મ ને ગમે છે, કે આ દેશ ની કાંઈ ચમત્કરિક વસ્તુ વિલાયત મોકલવા સારૂ એક ઠી કરૂં.	ma ne gam,e chhe, ke ā desh nī kāṇ,ī chamat, kār,ik vastu vilāyat mok, al,vā sāru ekṭhī kar,uṇ.
19. Come to see me on your way home.	૧૯. ઘેર જતી વેળા મારી ભેટ લેજો.	gher ja,tī velā mā,rī bheṭ le,jo.
20. Do not force me to commit so wicked an act.	૨૦. એવું નર્સું કામ મારે હાથે કરાવો માં.	evuṇ narsuṇ kām mā, re hāth,e karāv,o mān.
21. He is a man of his word.	૨૧. તે પોતા ના વચન નો સાચો છે.	te potā nā vachan no sācho chhe.
22. It is too late now, I will postpone the matter till monday morning.	૨૨. હવે ઘણું અસુર થયું, માટે હું આ કામ સોમ-વાર લગી બંધ રાખીશ.	have ghanuṇ asur tha,yuṇ, māṭe huṇ ā kām som-vār lagī bandh rākh,īsh.
23. He is easy of be-lief.	૨૩. તે મન નો ભોળો છે.	te man no bholo chhe.
24. I am so poor that I cannot give you a thousand *pice* much less a thousand Rupees.	૨૪. હું એટલો કંગાળ છું, કે હજાર પૈસા તમ ને આપી શકતો નથી, તો હજાર રૂપિ યા કયાં-થી આપીશ.	huṇ eṭlo kangāl chhuṇ, ke hajār paisā tam ne āp,ī shak,to na, thī, to hajār rūpiyā kyān-thī āp,īsh.

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN.
āp kī ḵẖidmat meṇ ḥāzir na ho sakṯā.	na tawān,ist,am ba ḵẖidmat bi,ras,am.
13. jab wuh ghoḍe par-se giṛā, tab us,e kuhīṇ choṭ lagī?	āyā wakṯ,ī ki ū az asp uft,ād, āsīb,ī ba ū ras,īd?
14. pāṅch baras hū,e ki maiṇ ne us ko nahīṇ dekh,ā hai.	panj sāl,ast ki man ū rā na dīda,am.
15. jab wuh me,rā paighām tum, hāre-pās lā,yā, tab tum ne us,e kyā kah,ā?	wakṯ,ī ki ū paighām,i man pīsh,i tū āward, tū jawāb chi guft,ī?
16. Mumba,ī meṇ us kī baḍī i̇zzat hai.	dar Mumba,ī i̇zzat,i ū bisyār,ast?
17. mujh,e utāwal hai, jald,ī jā,ne do.	ta'jīl dār,am, bugzār zūd bi,raw,am.
18. me,rī ḵẖush,ī yih hai, ki is mulk kā kuchh tuḥfa England ko bhej,ne ke-liye jam' kar,ūṇ.	mī,ḵẖāh,am, ḳadr,ī az tuḥfa,i nafīsa,i īn wilāyat rā jam' kun,am, ki ba samt,i England bi,firist,am.
19. ghar ko jā,te wakṯ me,rī mulāḳāt kijo.	wakṯ,i murāja,at ba ḵẖāna, ma rā mulāḳāt kun.
20. aisā burā kām me,re hāth se mat kar,wā,o.	ma rā bar īn ma,dār ki chunīn fi'l,i ḳabīḥ az man sādir shaw,ad.
21. wuh ap nī bāt kā sachchā hai.	ū dar ḳaul,i ḵẖud sādiḳ,ast.
22. ab bahut der hū,ī, maiṇ yih kām som-wār tak mauḳūf rakh, ūṇgā.	chūn ḥālā wakṯ munḳazī shud,a, īn kār tā du-shamba bāyad ba ta'wīḳ uft,ad.
23. wuh bholā ādmī hai.	ū mard,īst sāda lauḥ.
24. maiṇ itnā ghariīb hūṇ, ki hazār paise tum ko nahīṇ de-sak,tā, to hazār rūpiye kahāṇ-se dūṇgā.	man īn-ḳadr muflis,am, ki hazār dīnār na mī,tawān,am dād, tā chi ras,ad ki hazār rūpiya.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
25. What with his pay and other perquisites he makes three thousand Rupees a month.	૨૫. પગાર તથા દસ્તૂરી મળીને તે ને ત્રણ હજાર રૂપિયા નો મુશારો મળે છે.	pagār tathā dastūrī mal,īne te ne tran hajār rūpiyā no mushāro mal,e chhe.
26. Whilst passing on horseback through a narrow crooked lane, I overtook a woman walking in the same direction, and by accident I knocked her down.	૨૬. જ્યારે હું ઘોડા ઉપર બેસીને એક સાંકડી તથા વાંકી ગળીમાં થઈને જતો હતો, ત્યારે એક બાઈડી તે રસ્તે ચાલી જતી હતી, તે ની-પાસે જઈ-પહોંચ્યો, અને તે ને ઓચીતી પાડી-નાખી.	jyāre hun ghoḍā upar bes,īne ek sānkḍī tathā vānkī galī mān tha,īne ja,to ha,to, tyāre ek bā, īḍī te raste chāl,ī ja,tī ha,tī, te nī-pāse ja,ī-pahonch,yo, ane te ne ochītī pāḍ,ī-nākh,ī.
27. Ought he or ought he not to have called upon such an one before he called upon you?	૨૭. તમારી ભેટ લીધા-ની-આગાઉ ફલાણા ની ભેટ લેવી તે ને ઘટારત હતી કે નહીં?	tam,ārī bheṭ lidhā nī-agā,n falānā nī bheṭ le,vī te ne ghaṭārat ha,tī ke nahīn ?
28. Since leaving Bombay, how long have you been at Thānā ?	૨૮. મુંબઈથી ગયા પછી તમે થાણા માં કેટલા દિવસ રહ્યા ?	Mumba,ī thī ga,yā pa, chhī tame Thānā mān ketlā divas rah,yā ?
29. What is the nature of your duties in your master's service ?	૨૯. તમે તમારા શેઠ ને-ત્યાં શી ચાકરી પર છો ?	tame tam,ārā sheṭh ne-tyān shī chākrī par chho ?
30. I believe you are an unfortunate man.	૩૦. મારા વિચાર માં આવે છે, કે તું અભાગિયો છે.	mā,rā vichār mān āv, e chhe, ke tun a,bhāg, iyo chhe.
31. This book is now nearly finished.	૩૧. હવે આ પુસ્તક પુરૂ થવા આવ્યું છે.	have ā pustak purun tha,vā āv,yun chhe.
32. I would not for the world that he heard of my illness, as it would make him very uneasy.	૩૨. જો સઘળી પૃથ્વી ની વસ્તુ મ ને મળે, તોય-પણ હું એમ નહીં ઇચ્છું, કે મારી માંદવાડ ની ખબર તે ને થાય, કાં-જે એ થી તે ઘણો ચિંતા તુર થશે.	jo saghlī prithvī nī vastu ma ne mal,e, toya-pan hun em nahīn ichchhun, ke mā,rī mand, vāḍ nī khabar te ne thā,ya, kān-je e thī te ghano chintā,tur tha she.
33. I heard that he arrived yesterday, but I now find that I was misinformed.	૩૩. મેં સાંભળ્યું કે તે ગઈ-કાલે આવ્યો, પણ હમણા મને માલુમ પડેછે, કે કોઈ એ મને બેહેકાવ્યો.	men sāmbhal,yun ke te gaī-kāle āv,yo, pan hamnā ma ne mālum paḍe chhe, ke ko,ī e ma ne behe kāv,yo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
25. dar-māh ā aur dastūr,ī mil,kar wuh tīn hazār rūpiye kī talab pā,tā hai.	ān shakhs az mawājib wa madā' khil,i khārij,ī tamām,ī māh,ī si hazār rūpiya 'ā,id,ash mī,shaw,ad.
26. jab main ghoḍe par baiṭh ek tang aur bānkī galī men se ho,kar jā,tā thā, ek aurat, jo us,ī rāh se chal,ī jā,tī thī, us pās jā-pahunch ā, aur ittifāk,an us,e girā-diyā.	man sawār,a dar kūcha,i tang,ī wa pīch,īda (*or*, pīch-o-kham) mī, guzasht,am, bā zan,ī, ki az ham-ān samt mī,raft, bar-khurd,am, wa az kazā asp tana zad,a ū rā andākht.
27. tum,hāre-pās ā,ne ke-āge, fu, lāne ke-pās jā,nā us ko lāzim thā ki nahīn?	kabl az āmad,an,i fulān kas pīsh,i tū, āyā na-mī,bāyast ki ū fulān kas, rā mulāk,āt kun,ad?
28. Mumba,ī chhoḍ,kar Thāne men tum ka,ī muddat tak rah e?	ba'd az ān-ki az Mumba,ī rawān, a shud,ī, chand gāh dar Thāna sākin būd,ī?
29. tum ap ne khāwind ke-yahān kyā naukar,ī kar,te ho?	tū dar khāna,i ākā,i khud mash ghūl ba chi khidmat,ī?
30. me,re bichār men ā,tā hai, ki tū bad-nasīb shakhs hai.	man tasauwur mī,kun,am, ki tū mard,ī kam-tāli' hast,ī.
31. ab yih kitāb tamām ho,ne par ā,ī hai.	hālā īn kitāb karīb ba itmām ras,īda,ast.
32. agar dunyā kī tamām ni'mat mujh,e mil e, to-bhī main na chāh, ūn, ki me,rī bīmār,ī ki khabar us,e ho, kyūn-ki is se wuh nihāyat be-karār (aur be-kal) ho-jā,egā.	agar kas,ī tamām i ni'mat,i dunyā rā ba man bakhsh,ad, na khāham, khabar,i bīmārī yi ma rā ū bi,shnaw, ad, zīrā-ki bā,is,i tashwīsh,i ū mī, shaw,ad. (*or*) agar tamām,i ni'mat,i dunyā az man bāsh,ad, wa az dast,i man bi,raw,ad, ma rā khush tar,ast, az ān-ki khabari nā-khushī,yi ma rā ū bi,shnaw,ad.
33. main ne sun,ā ki wuh kal ā-pahunch,ā, par ab dekh,tā hūn, ki kis,ī ne mujh,e bahkā,yā.	shanīd,am ū dī-rūz āmad,a, wa-līkin hālā ma'lūm shud, ki kas,ī ki in khabar ba man ras,ān,id, ja'l kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
34. The rehearsal of so long a story would occupy two hours.	૩૪. એવી લાંબી કથા બી જી વાર કહેતાં બે ઘડી લાગશે.	evī lāmbī kathā vār kah,etāṇ be gh lāg,she.
35. Do you think he would have done so, had I been present?	૩૫. તમે ધારો છો, કે જો હું હાજર હોત, તો તે એમ કરત?	tame dhār,o chho, jo huṇ hājar ho,t, tc em kar,at?
36. Were there as many people present as you expected?	૩૬. જેટલા માણસ તમે ધાર્તા હતા, તેટલા ત્યાં હાજર હતા?	jeṭlā mānas ta dhār,tā ha,tā, teṭlā t hājar ha,tā?
37. He went away in a great rage, and probably threw himself into the sea.	૩૭. તે ઘણોજ રીસ ચ ઢાવીને જતો રહ્યો, અને સંભવિત છે કે તે દર્યા માં પ ડ્યો હશે.	te ghano,j rīs (ḍhāv,īne ja,to rah,yo, sambhav,it chhe ke daryā māṇ paḍ,yo she.
38. If you do not pay the money, he will not let you alone.	૩૮. જો તમે (તેનાં) નાણાં નહીં આપશો, તો તે તમારી પછવાડે લાગશે.	jo tame (te nāṇ) nāṇ nahīṇ āl,sho, to tam,ārī pachhvāḍe she.
39. If you neglect your duty, you will have every one of them about your ears.	૩૯. જો તમે તમારું કામ બજાવવા માં ગફલત કરશો, તો સઘળા તમ ને તોડી-ખાશે.	jo tame tam,āruṇ k bajāv,vā māṇ ga kar,sho, to saghlā ne toḍī-khā,she.
40. I give you a fair warning, therefore do not expect any more consideration from me.	૪૦. હું તને ઉઘાડું કહું છું, માટે હવે-પછી તું મારા ભરો સા ઉપર રહીશ નહીં.	huṇ ta ne ughāḍ kah,uṇ chhuṇ, m have-pachhī tuṇ mā bharosā upar rah nahīṇ.
41. I see no use in being thus particular in trifles.	૪૧. એવી હલકી વાત ઉપર આટલી-બધી ચોકસાઈ કરવી ન-કામી છે.	evī halkī vāt upar lī-badhī choksā,ī ka na-kām,ī chhe.
42. He is a regular skinflint.	૪૨. તે ઘણો કંજુસ છે.	te ghano kanjus ch
43. I wish I could impress my advice better upon his mind.	૪૩. હું ચાહું છું, કે મારી સલાહ તેનાં મન માં સારી પેઠે ઉતારી શકયો હોત.	huṇ chāh,uṇ chhuṇ, mā,rī salāh te nāṇ n māṇ sārī paṭhe ut shak,yo ho,t.
44. He remains at home doing nothing.	૪૪. તે ઘર માં બેઠો માખ્ય મારે છે.	te ghar māṇ be mākh mār,e chhe.
45. The tree is continually growing; be-	૪૫. આ ઝાડ વધતું જાય છે, કાં-જે માલી તે ને વધાવી	ā jhāḍ vadh,tuṇ jā chhe, kāṇ-je mālī te

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
34. aisī lambī naḳl ke phir bayān kar,ne meṇ do ghaḍ.ī lag,engīṇ.	dar takrār kard,an,i chunīn hī, hāyat,ī tūlāṇ,ī dū sā,at,i dīgar tūl <u>kh</u>āh,ad kash,id.
35. tum,hāre <u>kh</u>ayāl meṇ ā,tā hai, ki agar maiṇ ḥāzir ho,tā, to wuh yūṇ kar,tā ?	ba,<u>kh</u>ayāl,i tū mī,ras,ad, ki agar man ḥāzir būd,am, ū chunīn kār,ī mī,kard ?
36. jitne log,oṇ par tum,hārā <u>kh</u>ayāl thā, utne log wahāṇ ḥāzir the ?	ān-ḳadr mardum,ān ki pīsh gumān mī,kard,ī, āyā dar ān jā ḥāzir būd, and ?
37. wuh ghusse kī āg meṇ chal,ā-ga,yā, aur aghlab hai ki us ne ap ne-ta,īṇ daryā meṇ ḍāl-diyā ho,gā.	chūn ū dar kamāl,i tag<u>h</u>aiyur az īn jā raft, zāhir īn,ast ki <u>kh</u>ud rā dar daryā andā<u>kh</u>t,a bāsh,ad.
38. agar tum (us ke) paise adā na kar,oge, to wuh tum,hārā pīchhā na chhoḍ,egā.	agar tū pūl (i ū) rā na dih,ī, hargiz ū dast az dāman,i tū rah,ā na <u>kh</u>āh,ad kard.
39. agar tum ap ne kām meṇ ghaflat kar,oge, to sab-ko,ī tum,hārī nāl,ish kar,eṇge.	agar dar kār,ī ki ba ʿuhda,i tū hast, ihmāl wa kūtāh,ī kun,ī, malāmat,i hama rā ba gūsh,i <u>kh</u>ud mī,shanaw,ī.
40. maiṇ tujh,e sāf kah-de,tā hūṇ, is-liye tū yih ummed mat rakh, ki ab āge kuchh te,re kām kī fikr kar,ūṇ.	man ba tū rāst mī,gū,yam, ki ziyād,a az īn tawa<u>kk</u>u,ṇ iltifat az man na dāsht,a bāsh,ī.
41. aisī halkī bāt meṇ itnī chaukas,ī kar,nī be-fā,ida hai.	dar <u>kh</u>usūs,i īn amr,i juz,ī īn-ḳadr pā fashurd,an <u>kh</u>āsīyat,ī az wai na mī,bīn,am.
42. wuh baḍā makkhī-chūs hai.	ū bisyār mumsik,ast.
43. kāsh-ki me,rī salāḥ us ke dil par ziyād,a asar kar,tī.	kāsh nasīḥat,i man dar dil,i ū bih az īn asar mī,kard.
44. wuh ghar meṇ bāiṭh,ā mak, khiyāṇ mār,tā hai.	ū dar <u>kh</u>āna,i <u>kh</u>ud bī-kār nishasta,ast.
45. yih jhāḍ baḍh,tā jā,tā hai, kyūṇ-ki mālī us ke baḍh,ne ke-	īn dira<u>kh</u>t rūz ba rūz nashw-o-numā mī,kun,ad, ba illat,i ān ki

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cause the gardner, to promote its growth, waters it every day.	સારૂ દર રોજ પાણી સીચે છે.	vadhār,vā sārū dar roj pānī sīch,e chhe.
46. That man has run away, perhaps you have caused him to run away.	૪૬. પેલો માણસ નાસી-ગયો, કદાચિત તમે તેને ન સાડી-મેલ્યો.	pelo mānas nās,ī-ga,yo, kadāch,it tame te ne nasāḍ,ī-mel,yo.
47. He is so clever, there is nothing like him.	૪૭. તે એવો ચતુર છે, કે તે ના જેવો બીજો કોઈ નથી.	te evo chatur chhe, ke te nā jevo bījo ko,ī na,thī.
48. I am doing this to make him more jealous, because he is very jealous of me.	૪૮. હું આ કામ જે કરૂંછું, તે તે ને વધારે બાળવા સારૂ કરૂંછું; કાં-જે તે મારા-ઉપર ઘણો બળે છે.	huṇ ā kām je kar,uṇ chhuṇ, te te ne vadhāre bāl,vā sārū kar,uṇ chhuṇ, kāṇ-je te mā,rā-upar ghano bal,e chhe.
49. At first he would not do this business, but I forced him to do it.	૪૯. પ્રથમ તે આ કામ કર્વા ઇચ્છતો ન હતો, પણ મેં જોરાવરી થી કરાવ્યું.	pratham te ā kām kar,vā ichchh,to na ha,to, pan meṇ jorāvar,ī thī karāv,yuṇ.
50. I tried much to persuade him, but he disregarded what I said; I therefore forbade him my house.	૫૦. મેં તે ને ઘણો સમજા વ્યો, પણ તેણે મારી વાત ધ્યાન માં આણી નહીં; માટે મેં તે ને મારે ઘેર આવા ને મના કર્યો.	meṇ te ne ghano samjāv,yo, pan te,ne mā,rī vāt dhyān māṇ āṇ,ī nahīṇ; māṭe meṇ te ne mā,re gher āv,vā ne manā kar,yo.
51. Can you drive? does that horse go quietly in harness?	૫૧. તમ ને ગાડી હાંકતાં આવડે છે? (આને) તે ઘોડો ગાડી માં છાનો-માનો ચા લે છે?	tam ne gāḍī hānk,tāṇ āvḍ.e chhe?(aṇe)te ghoḍo gāḍī māṇ chhāno-māno chāl,e chhe?
52. Being convicted of peculation, he was dismissed the Government service, and transported for seven years.	૫૨. તે ની-ઉપર ચોરી નો વાંક સાબિત થયો, માટે સ રકાર ની ચાકરી થી દૂર થયો, અને સાત વરસ લગી દેશ-નિકાળ પામ્યો.	te nī-upar chor,ī no vānk sābit tha,yo, māṭe sar-kār nī chākrī thī dūr tha,yo, ane sāt varas lagī desh-nikāl pām,yo.
53. They all thought that he was being drowned, but he was only diving.	૫૩. સઘળા એમ સમજ્યા કે તે ડુબે છે, પણ તે તો માત્ર ડુબકી મારતો હતો.	saghlā em samaj,yā ke te ḍub,e chhe, pan te to mātr ḍubkī mār,to ha,to.
54. The water here is shallow, but further on,	૫૪. અહીં પાણી થોડું છે, પણ આગળ જતાં ઘણું	ahīṇ pānī thoḍuṇ chhe, pan āgal ja,tāṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
liye har roz pānī sīch,tā hai.	bāgh-bān har rūz āb,ash mī,dih,ad.
46. wuh shakhs bhāg,ā, shāyad tum ne us,e bhagā,yā.	ān shakhs gurīkht,a, shāyad ki tū ū rā gurīzān,īda bāsh,ī.
47. wuh aisā ḳābil hai, ki bas.	ū ḳābil,īst bī-nazīr.
48. us ko jalā,ne ke-liye main yih kar,tā hūn; kyūn-ki wuh mujh par bahut jal,tā hai.	chūn-ki ū bā man bughz dār,ad, man īn ḥarakat rā ba raghm,i ū mī,kun,am, tā bīsh-tar bughz,i ū mushta,il shaw,ad. (See P. 34, Note*).
49. pahle wuh yih kām nahīn kiyā chāh,tā thā, par main ne zabar-dastī se kar,wā,yā.	dar ibtidā ū mā,il na būd īn kār rā bi,kun,ad, wa-likin man ū rā bar īn kār dāsht,am.
50. main ne us,e bahut samjhā,yā, par wuh me,rī bāt khātir men na lā,yā; is-liye main ne us,e man' kiyā ki me,re ghar men na â,we.	man dar targhīb wa tahrīs,i ū bisyār sa'ī kard,am, wa-likin ū ba sukhan,ān,i man iltifāt,ī na kard; az ān sabab man' kard,am ki dīgar dar khāna,i man na yā,yad.
51. tum ko gādī hānk,nā ā,tā hai? (aur) wuh ghoḍā gāḍī men gharīb,ī se chal,tā hai?	mī,tawān,ī ki dar ḥālat,ī ki dar kālaskā nishast,a bāsh,ī, asp bi,rān,ī? (wa) ān asp kālaska rā ba āsān,ī mī,bar,ad yā na?
52. us par chor,ī kī taksīr sābit hū,ī, is-liye sar-kār kī naukar,ī men-se bar-taraf hū,a, aur sāt baras tak des nikāl,ā ga,yā.	taksīr,i duzd,ī bar ū sābit shud, banā-bar-ān az khidmat,i sar-kār ma'zūl gasht, wa tā haft sāl ū rā ikhrāj,i balad namūd,and.
53. sab'ne samjh,ā ki wuh ḍūb,tā hai, par wuh to sirf ghota mār,tā thā.	har kas tasauwur namūd ki ū gharḳ mī,shaw,ad, wa-likin ū dar āb ghūta mī,khurd.
54. yahān pānī thoḍā hai, par āge bahut gahrā hai.	(agar-chi) īn jā āb kam,ast, wa-likin bālā-tar az īn bisyār amīḳ,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
it is very deep.	ઊંડું છે.	ghanuṇ ūnḍuṇ chhe.
55. He is generally grave and sedate, but his brother is very lively.	૫૫. તે અકસર ગંભીર અને શાંત છે, પણ તે નો ભાઈ ઘણો હસ-મુખો (તથા બોલકણો) છે.	te aksar gambhīr ane shānt chhe, pan te no bhā,ī ghano has-mukh,o (tathā bol,akno) chhe.
56. Had any one reminded me of you, I would have recollected.	૫૬. જો કોઈ મ ને તમારી યાદ દેવડાવત, તો હું (તમને) યાદ કરત.	jo ko,ī ma ne tam,ārī yād devḍāv,at, to huṇ (tam ne) yād kar,at.
57. The banks of the river are very steep, but they do not rise to any great height.	૫૭. નદી નો કાંઠો ઘણો ઢળતો છે, પણ ઘણો ઊંચો નથી.	nadī no kāṇṭho ghano ḍhal,to chhe, pan ghano ūncho na,thī.
58. You can more easily ford the river, than go in the boat.	૫૮. હોડી માં બેસીને જશો, તે કરતાં પગ વાટે નદી પાર વેહેલા જશો.	hoḍī māṇ bes,ine ja,sho, te kartāṇ pag vāṭ,e nadī pār vehelā ja,sho.
59. He did not return from his native country till the latter end of June.	૫૯. જૂન મહિનો ઉત્રે ત્યાં-લગી તે પોતા ના દેશ થી પાછો આવ્યો નોહોતો.	June mahino utr,e tyāṇ-lagī te potā nā desh thī pāchho āv,yo no ho,to.
60. It is of no use for you to stand here crying and making a noise.	૬૦. તમે અહીં ઉભા રહી ને રડો અને બુમ પાડો છો, તે ફોકટ છે.	tame ahiṇ ubhā rah,īne raḍ,o ane bum pāḍ,o chho, te phokaṭ chhe.
61. This child was weaned when he was a year and a half old.	૬૧. આ બાળક દોહોડ વરસ નું હતું ત્યાર-થી તે ને દુધ થી છોડવ્યું.	ā bāl,ak dohoḍ varas nuṇ ha,tuṇ tyār-thī te ne dudh thī chhoḍav,yuṇ.
62. He would go through thick and thin for you. (*or*) He would go through fire and water for you.	૬૨. તે તમારે-સારૂ સર્પ નાં મોહોડાં માં પણ હાથ ઘાલશે. (*or*) તે તમારી ખાતર પોતા ના જીવ નો પણ ભોગ આપશે.	te tam,āre-sārū sarp nāṇ mohoḍāṇ māṇ pan hāth ghāl,she. (*or*) te tam,ārī khātar potā nā jīv no pan bhog āp,she.
63. It is twenty to one* that he arrives to night.	૬૩. વીસ વસા* તે આજ રાતે આવી પહોંચશે.	vīs vasā* te āj rāt,e āv,ī-pahonch,she.
64. Now-a-days is such an one's levee much crowded or thinly attended ?	૬૪. હમણા તે ની કચેરી માં ઘણા લોક ભેગા થાયછે, કે થોડા ?	hamnā te nī kacherī māṇ ghanā lok bhegā thā,ya chhe, ke thoḍā ?

* The phrases *so-vasa* in Gujarati, and *sau-hisse* in Hindu-stani, are also used to

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
55. wuh aksar gamblıīr aur kam-sukhan hai, par bhā,ī us kā bahut zinda-dil (aur chulbulā) hai.	ū paiwasta muwakkir wa ba ārām,ast, wa-līkin birādar,ash jalf (wa khush-tab') mī,bāsh,ad.
56. agar ko,ī mujh,e tum,hārī yād dilā,tā, to main (tum ko) yād kar,tā.	agar kas,ī ba khātiri man mī, āward, man (tu rā) yad mī,kard,am.
57. naddī kā kināra bahut-sā ḍhālū hai, par bahut ūnchā nahīn.	kināra,i rūd-khāna (agar chi) bis, yār sar-āshīb,ast, wa-līkin bisyār buland nīst.
58. nāw men baiṭh,kar jā,ne se pāṇw rosṭe tum āsān,ī se naddī pār jā-sak,oge.	az pā ba āsān-tar az īn rūd mī, tawān ubūr kard, az ān ki bā kashtī ubūr kun,ī.
59. June mahīne ke ākhir tak wuh ap ne watan se phir na ā,yā thā.	tā awākhir,i māh,i June ū az watan,i khud bar na gasht,a būd.
60. yahān tum,hārā ro,nā pukār, nā ạbas hai.	dar īn jā dād-o-bī-dādī ki mī, kun,ī, barā,i tū sarfa,ī na dār,ad (*or*, bī-hāsil,ast barā,i tū).
61. yih bachcha jab ḍeḍh baras kā thā tab-se us kā dūdh chhuḍā,yā.	dar wakt,ī ki īn tifl yak sāl-o-nīm,a shud, az shīr,ash burīd,and.
62. wuh tum,hāre liye āg aur pānī men kūd-pad,egā. (*or*) wuh tum,hārī khātir ap nī jān bhī nisār kar,egā.	ū az barā,i khātir,i shumā khud rā dar āb wa ātish khāh,ad zad. (*or*) ū az barā,i khātir,i shumā jān,i khūd rā ham nisār khāh ad kard.
63. bīs hisse* wuh āj rāt ko ā-pahunch,egā.	bīst daf,a i'tikād,i man az dīgar, ān ziyāda,ast 'ki ū im-shab khāh, ad ras,īd.
64. in din,on us ke dar-bār men log bahut-se 'jam' ho,te hain, ki thoḍe?	dar īn rūz,hā dar dar-bār,i ū mard,um bisyār jam' mī,shaw,and, yā kam?

denote most probably or in all likelihood.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
65. We all are liable to death. (*or*) We must die. (*or*) It is our lot to die.	૬૫. મૃત્યુ સહુ ને માથે ચોટેલું છે. (*or*) મર્વું હક છે.	mrityu sahu ne mā,thc choṭ,elun chhc. (*or*) mar,vun hak chhc.
66. There is something in the wind.	૬૬. આ વાત માં કાંઈ પણ જીવ છે.	ā vāt mān kāṇ,ī pan jīv chhc.
67. Do, as you used to do.	૬૭. કરો, જેમ આગળ કર્યા કર્તા હતા.	kar,o, jem āgal kar,yā kar,tā ha,tā.
68. Last night there was a great deal of thunder and lightning, but no rain.	૬૮. ગઈ રાત્રે ગાજ વીજ ઘણી થઈ, પણ વર્સાદ વર સ્યો નહીં.	ga,ī rātre gāj vīj ghanī tha,ī, pan varsād varas,yo nahīṇ.
69. Yesterday evening there was a rainbow.	૬૯. કાલ સાંઝે ઈન્દ્ર-ધનુ ષ્ય (*or*, સુર-ધનુ) હતું.	kāl sānjh,e īndr-dha,nushya (*or*, sur-dhanu) ha,tun.
70. This island was destroyed by a storm and an earthquake.	૭૦. તૂફાન તથા ધરતી-કંપ થી આ ટાપુ (*or*, બેટ) ઉજડ થઈ-ગયો.	tūfān tathā dhartī-kamp thī ā ṭāpu (*or*, beṭ) ujaḍ tha,ī-ga,yo.
71. If a man bets he will walk six miles an hour, he must walk a mile in every ten minutes.(See p. 46, Note†).	૭૧. જો કોઈ શર્ત મારે, કે હું એક ઘડી માં ત્રણ ગાઉ ચાલીશ, તો દસ પળ માં તે ને અર્ધો ગાઉ ચાલવું પડે.	jo ko,ī shart mār,e, ke huṇ ek ghaḍī mān tran gā,u chāl,ish, to das pal mān te ne ardho gā,u chāl,vun paḍ,e.
72. You say you would give it to me if you could; but you would have been nearer the truth, had you said that you could give it, if you would.	૭૨. તમે કહો છો, કે જો હું આપી-શકત, તો આપત; પણ જો ખરૂં બોલ્યા હોત, તો એમ બોલત, કે જો હું આપ્વા ઇચ્છત, તો આપત.	tame kah,o chho, ke jo huṇ āp,ī-shak,at, to āp,at; pan jo kharun bol,yā ho,t, to em bol,at, ke jo huṇ āp,vā ichchh,at, to āp,at.
73. Have you done looking at me?	૭૩. તમે પેટ ભરીને મ ને જોયો, કે નહીં?	tame peṭ bhar,īne ma ne jo,yo, ke nahīṇ?
74. The prisoner escaped by the connivance of the watchman.	૭૪. ચોકી-દાર ની આંખ-મીચામણી (*or*, આનાકાની) થી બંદ્યો નાસી-ગયો.	chokī-dār nī ānkh-mīchāmnī (*or*, ānākānī) thī bandh,vo nās,ī-ga,yo.

† hargiz sar-am zi *kasa*-i zanu na shud buland, shayad ba *zir*-i *kusa* buwad *nim kasa*-i.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
65. ham sab maut ke hāth meṇ majbūr haiṇ. (*or*) marˌnā ḥaḳḳ hai.	mā hama ulūfaˌi marg hastˌīm. (*or*) murdˌan ḥaḳḳˌast. (*or*) marg lāzimˌi zāṭˌi har nafsˌast.
66. is meṇ kuchh īˌ hai.	zīrˌi īn kāsa nīm kāsaˌī hast.†
67. karˌo, jaisā āge kiyā karˌte the.	mīˌkunˌ‡ chunān-ki sābiḳ mīˌ kardˌī. (*or*) hamīsha biˌkunˌīd, (*or*, kardˌa bāshˌīd) chunān-ki pīsh-tar mīˌkardˌīd.
68. gaˌī rāt ko bahut-sā bādal garjˌā aur bijlī hūˌī, par barsāt nahīṇ barsˌī.	dī-shab barḳ wa raˈd bisyār būd, wa-līkin bārān na bārˌīd.
69. kal shām ko barsāt kī kamān (*or*, rām-dhanuk) thī.	dī-rūz ba waḳtˌi shām ḳausˌi ḳazaḥ paidā shudˌa būd.
70. yih jazīra tūfān aur zalzale se wairān ho-gaˌyā.	īn jazīra ba sababˌi tūfān wa zalzala wīrān gardˌīd.
71. agar koˌī shart mārˌe, ki maiṇ ek ghaḍī meṇ tīn kos chalˌūṇgā, to chāhiye ki wuh das pal meṇ ādhā kos chalˌe.	agar kasˌī girau bandˌad, ki man dar muddatˌi yak sāˌat shash mīl rāh ḵẖālˌam raft, bāyad ki ū dar dah daḳīḳa yak mīl biˌrawˌad.
72. tum kahˌte ho, ki agar maiṇ de-sakˌtā, to deˌtā; par agar sach bolˌte, to yūṇ bolˌte, ki maiṇ deˌtā, agar chāhˌtā.	mīˌgūˌī, agar mīˌtawānˌistˌam, mīˌ dādˌam; wa-līkin agar rāst guftˌa būdˌī, chunīn mīˌguftˌī, ki agar mīˌḵẖāstˌam, mīˌdādˌam. (*or*) mīˌgūˌī, agar mīˌtawānˌistˌam, mīˌdādˌam, rˈtīḳād na dārˌam; rāstˌī ānˌast, ki biˌgūˌī, agar mīˌḵẖāstˌam, mīˌdādˌam.
73. tum ne peṭ bharˌkar mujh-ko dekhˌā, ki nahīṇ?	āyā ma rā sīr dīdˌī, yā na?
74. chaukī-dār kī ānākānī se ḳaidˌī bhāg-gaˌyā.	ba sababˌi ighmāz kardˌanˌi pās-bān ḳaidˌī farār kard.

‡ zari-i *mi-kun*, ki shir andak dihad, *madar-i mushfik ba farzand-i khamush.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
75. He says it is hollow, but I maintain that the whole is solid.	૭૫. તે કહે છે, કે આ વસ્તુ પોળી (*or*, પોકળ) છે; પણ હું કહું છું, કે એ સઘળી નક્કર (*or*, બટ) છે.	te kah,e chhe, ke ā vastu polī (*or* pokal) chhe, pan huṇ kah,uṇ chhuṇ, ke e saghlī nak,kar (*or*, baṭ) chhe.
76. Where was the capital of Gujarāt at the time of the Mughul* government.	૭૬. મુગુલાઈ* રાજ માં ગુજરાત ની રાજ-ધાની કયાં હતી ?	Mugulā,ī* rāj māṇ Gujarāt nī rāj-dhānī kyāṇ ha,tī ?
77. Does the climate of Bombay agree with you ?	૭૭. મુંબઈ ની આબો-હવા તમ ને સદે છે, કે નહીં ?	Mumba,ī nī āb-o-havā tam ne sad,e chhe, ke nahīṇ ?
78. If a wall falls and a tenant is living in the house ; who then repairs it, the landlord or the tenant ?	૭૮. જો કોઈ ભાડુત ઘર માં રહેતો હોય, અને તે ઘર ની ભીત પડી-જાય; તો તે ને સમાર્વા નો ખર્ચ કોણ આપે છે, ઘર-ધણી કે ભાડુત?	[bhāḍut? jo ko,ī bhāḍut ghar māṇ rah,eto ho,ya, ane te ghar nī bhīt paḍ,ī-jā,ya; to te ne samār,vā no kharch kon āp,e chhe, ghar-dhanī ke ghanuṇ-kar,īne ā desh
79. Generally speaking, the people of this country are litigious.	૭૯. ઘણું-કરીને આ દેશ ના લોકો કજીયા-ખોર છે.	nā lok,o kajiyā-khor, chhe.
80. If you had done as I directed you, I would have secured myself; nay, I would have been a gainer by the speculation; but by your mismanagement, I became a loser.	૮૦. જો તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે કામ કર્યું હોત, તોહું બચી-જાત; તે ઉપ્રાંત, એ મનસૂબા થી મને લાભ પ્રાપ્ત થાત; પણ તમારા માઠા વહીવટ ને-લીધે હું નુકસાન માં આવી-પડયો.	jo tame mā,rā kah,yā pramāne kām kar yuṇ ho,t, to huṇ bach,ī-jā,t ; te-uprānt, e mansūbā thī ma ne lābh prāpt thā,t ; pan tam,ārā māṭhā vahīvaṭ ne-līdhe huṇ nuksān māṇ āv,ī-paḍ,yo.

* *Mughul* is a corruption of the word *Mongol* which is one of the four great tribes dwelling in Tartary. In the year 1205, Temujin, alias Jangiz Khan, invaded Kharizm, and took Bukhara and Samarkand, from whence his armies overran Persia and Asia Minor. Altho' Persia was overrun by the armies of Jangiz Khan, it was not permanently conquered till the time of his grandson Hulaku in 1258. It was during these invasions that the *Mongols*, who formed part of the Tartar armies, had settled themselves on the borders of the Caspian. The distracted state of Persia offered a favorable opportunity to another Tartar chief, the *amir* of the Turks—Timur-i-lang, or the lame Timur—to invade the kingdom. In his first invasion in 1341, he destroyed Sultania, and took Isfahan. In his second he took Baghdad, and drove out Ahmad, the last of the descendants of Hulaku, grandson of Jangiz Khan. A good long time had now elapsed to allow these Tartars to be naturalized and merged into the general body of the Persians.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
75. wuh kah,tā hai, ki yih kho, khlā hai; par main kah,tā hūn, ki sab kā sab ṭhos hai.	ū mī,gū,yad, ki īn chīz mujauwaf, ast, ammā man mī,gū,yam, ki tamāmī,yi ān musmat,ast.
76. Mughulā,ī* amal men Gujarāt kā pā,i-takht kahān thā?	dar aiyām,i saltanat,i Mughulī,ya* dār-ul-mulk,i Gujarāt ku-jā būd?
77. Mumba,ī kī āb-o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai, ki nahīn?	āb-o-hawā,i Mumba,ī bā mizāj,i tū sāz-gār,ast, yā na?
78. agar dīwār gir-pad,e, aur koī kirāya-dār ghar men rah,tā ho; to us kī marammat kaun kar,tā hai, mālik yā kirāya-dār?	har-gāh shakhs,ī ba kirāya dar khāna,ī suknā dāsht,a bāsh,ad, wa dīwār,i ān khāna bi,yuft,ad; mar, ammat,i ān bar ṿhda,i sāhib,i khāna mī,bāsh,ad, yā musta,jir?
79. aksar is mulk ke log ṭante-bāz hain.	aksar mard,um,i īn wilāyat lajūj wa jang-jū mī,bāsh,and.
80. agar tum ne mere kahe muwāfik kām kiyā ho,tā, to main bach-jā,tā; bal-ki, is mansūbe ke-sabab fā,ida pā,tā, par tum,hārī be-tadbīr,ī ke-sabab main nuksān men ā-ga,yā.	agar tū mutābik,i gufta,i man amal kard,a būd,ī, man khasārat na mī,kash,īd,am; bal-ki, az īn fikr,ī ki kard,a būd,īm naf'ī 'ā,id mī,shud, wa-likin ba sabab,ī sū,i tadbīr,i tū, man khasārat kash,īd,am.

Hence, in course of time, the Persians were commonly, tho' improperly, called Mughuls from the circumstance of the Mongols having been the early settlers on the confines, and subsequently in the heart, of Persia. In the reign of Mahmud Tughlak, Timur invaded India. Mahmud fled to Gujarat. On the retreat of Timur, Mahmud returned to the ruins of his capital. In 1526 Babir, the fifth in descent from Timur, took India. *Thus, the family and followers of Timur are also commonly tho' improperly spoken of as Mughuls from the circumstance of his armies being composed partly of the real Mongols and Turks and partly of those miscalled Mughuls, the native Persians, Timur was hereditary chief of Kesh near Samarkand, which is within the territories of the Turk tribes. These original Tartars and subsequently naturalized Persians here undervent a further transformation by being naturalized and merged into the general community of the Indians.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
75. He says it is hollow, but I maintain that the whole is solid.	૭૫. તે કહે છે, કે આ વસ્તુ પોળી (*or*, પોકળ) છે; પણ હું કહું છું, કે એ સઘળી નક્કર (*or*, બટ) છે.	te kah,e chhe, ke ā vastu polī (*or* pokal) chhe, pan huṇ kah,uṇ chhuṇ, ke e saghlī nak,kar (*or*, baṭ) chhe.
76. Where was the capital of Gujarāt at the time of the Mughul* government.	૭૬. મુગુલાઈ* રાજ માં ગુજરાત ની રાજ-ધાની કયાં હતી ?	Mugulā,ī* rāj māṇ Gujarāt nī rāj-dhānī kyāṇ ha,tī ?
77. Does the climate of Bombay agree with you ?	૭૭. મુંબઈ.ની આબો-હવા તમ ને સદે છે, કે નહીં ?	Mumba,ī nī āb-o-havā tam ne sad,e chhe, ke nahīṇ ? [bhāḍut ?
78. If a wall falls and a tenant is living in the house ; who then repairs it, the landlord or the tenant ?	૭૮. જો કોઈ ભાડુત ઘર માં રહેતો હોય, અને તે ઘર ની ભીત પડી-જાય; તો તે ને સમાર્વા નો ખર્ચ કોણ આપે છે, ઘર-ધણી કે ભાડુત?	jo ko,ī bhāḍut ghar māṇ rah,eto ho,ya, ane te ghar nī bhīt paḍ,ī-jā,ya; to te ne samār,vā no kharch kon āp,e chhe, ghar-dhanī ke ghanuṇ-kar,īne ā desh nā lok,o kajiyā-khor, chhe.
79. Generally speaking, the people of this country are litigious.	૭૯. ઘણું-કરીને આ દેશ ના લોકો કજીયા-ખોર છે.	
80. If you had done as I directed you, I would have secured myself; nay, I would have been a gainer by the speculation; but by your mismanagement, I became a loser.	૮૦. જો તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે કામ કર્યું હોત, તો હું બચી-જાત; તે ઉપ્રાંત, એ મનસૂબા થી મને લાભ પ્રાપ્ત થાત; પણ તમારા માઠા વહીવટ ને-લીધે હું નુકસાન માં આવી-પડયો.	jo tame mā,rā kah,yā pramāne kām kar yuṇ ho,t, to huṇ bach,ī-jā,t ; te-uprānt, e mansūbā thī ma ne lābh prāpt thā,t ; pan tam, ārā māṭhā vahīvaṭ ne-līdhe huṇ nuksān māṇ āv,ī-paḍ,yo.

* *Mughul* is a corruption of the word *Mongol* which is one of the four great tribes dwelling in Tartary. In the year 1205, Temujin, alias Jangiz Khan, invaded Kharizm, and took Bukhara and Samarkand, from whence his armies overran Persia and Asia Minor. Altho' Persia was overrun by the armies of Jangiz Khan, it was not permanently conquered till the time of his grandson Hulaku in 1258. It was during these invasions that the *Mongols*, who formed part of the Tartar armies, had settled themselves on the borders of the Caspian. The distracted state of Persia offered a favorable opportunity to another Tartar chief, the *amir* of the Turks—Timur-i-lang, or the lame Timur—to invade the kingdom. In his first invasion in 1341, he destroyed Sultania, and took Isfahan. In his second he took Baghdad, and drove out Ahmad, the last of the descendants of Hulaku, grandson of Jangiz Khan. A good long time had now elapsed to allow these Tartars to be naturalized and merged into the general body of the Persians.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
75. wuh kah,tā hai, ki yih kho, khlā hai; par main kah,tā hūn, ki sab kā sab ṭhos hai.	ū mī,gū,yad, ki īn chīz mujauwaf, ast, ammā man mī,gū,yam, ki tamāmī,yi ān musmat,ast.
76. Mughulā,ī* amal men Gujarāt kā pā,i-takht kahān thā?	dar aiyām,i saltanat,i Mughuli,ya* dār-ul-mulk,i Gujarāt ku-jā būd?
77. Mumba,ī kī āb-o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai, ki nahīn?	āb-o-hawā,i Mumba,ī bā mizāj,i tū sāz-gār,ast, yā na?
78. agar dīwār gir-pad,e, aur ko,ī kirāya-dār ghar men rah,tā ho; to us kī marammat kaun kar,tā hai, mālik yā kirāya-dār?	har-gāh shakhs,ī ba kirāya dar khāna,i suknā dāsht,a bāsh,ad, wa dīwār,i ān khāna biyuft,ad; mar, ammat,i ān bar uhda,i sāhib,i khāna mī,bāsh,ad, yā musta,jir?
79. aksar is mulk ke log tanṭe-bāz hain.	aksar mard,um,i īn wilāyat lajūj wa jang-jū mī,bāsh,and.
80. agar tum ne mere kah,e muwāfik kām kiyā ho,tā, to main bach-jā,tā; bal-ki, is mansūbe ke-sabab fā,ida pā,tā, par tum,hārī be-tadbīr,ī ke-sabab main nuksān men ā-ga,yā.	agar tū mutābik,i gufta,i man amal kard,a būd,ī, man khasārat na mī-kash,id,am; bal-ki, az īn fikr,ī ki kard,a būd,im naf'ī 'ā,id mī,shud, wa-likin ba sabab,ī sū,i tadbīr,i tū, man khasārat kash,id,am.

Hence, in course of time, the Persians were commonly, tho' improperly, called Mughuls from the confines, and subsequently mur invaded India Mahmud to the ruins of his capital In 1526 Babur, the fifth in descent from Timur, took India Thus, the family and followers of Timur are also commonly tho' improperly spoken of as Mughuls from the circumstance of his armies being composed partly of the real Mongols and Turks and partly of those miscalled Mughuls, the native Persians, Timur was hereditary chief of Kesh near Samarkand, which is within the territories of the Turk tribes These original Tartars and subsequently naturalized Persians here underwent a further transformation by being naturalized and merged into the general community of the Indians.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
81. Does that man owe you any thing ?	૮૧. તે શખ્સ ઉપર તમારૂં કાંઈ લેણું છે ? (*or*) તે પર તમારૂં કાંઈ નિકળે છે ?	te shakhs upar tam ārun kāṇ,ī le-nun chhe ? (*or*) te par tam,ārun kāṇ,ī nikl,e chhe ?
82. I owe him ten Rupees.	૮૨. તે ના દસ રૂપિયા મારા-ઉપર નિકળે છે.	te nā das rūpiyā mā,rā-upar nikl,e chhe ?
83. My servant owes a great deal of money to the *bazar* people.	૮૩. બજાર ના લોક ના ઘણા રૂપિયા મારા ચાકર ઉપર નિકળે છે.	bajār nā lok nā ghanā rūpiyā mā,rā chākar upar nikl,e chhe.
84. He dunned him very much, but could not get the money.	૮૪. તેણે તે ના-ઉપર ઘણો તકાદો કર્યો, પણ નાણાં હા થ આવ્યાં નહીં.	te,ne te nā-upar ghano takādo kar,yo, pan nā,nāṇ hāth āv,yāṇ na,hīṇ.
85. You are a dunning fellow.	૮૫. તમે મોટા તકાદા- ખો ર છો.	tame moṭā takādā-khor chho.
86. It is of no consequence. (See P. 10, Sent. 81).	૮૬. એ વાત ની કાંઈ ચિ ન્તા નહીં.	e vāt nī kāṇ,ī chintā nahīṇ.
87. Seeing him in this distress, we made a subscription among ourselves, and gave him the amount.	૮૭. જ્યારે અમે તે ને એ વી આપદા માં પડેલો દીઠો, ત્યારે આપસ-આપસ માં ઉ ઘ્રાણું કરીને તે ને નાણાં આપ્યાં.	jyāre ame te ne evī āpdā māṇ paḍ,elo diṭho, tyāre āpas-āpas māṇ ughrānuṇ kar,īne te ne nānāṇ āp,yāṇ.
88. Bring me from the *bazar*, a PICE worth of oil, two PICE worth of wood, and two PIES worth of flour. (See PICE, P. 232).	૮૮. બજાર માં જઈને એક પૈસા (*or*, સવાકા) નું તેલ, બે પૈસા (*or*, હડીકા) નાં લાકડાં, અને બે પૈ (*or*, એક દુકાની) નો આટો, મારે-સા રૂ વેચાતો લેઈ-આવો.	bajār māṇ ja,īne ek paisā (*or*, savākā) nun tel, be paisā (*or*, haḍīkā) nāṇ lākḍāṇ, ane be pai (*or* ek dukānī) no āṭo, mā,re-sārū vechā,to le,ī-āv,o.
89. I prefer telling him myself to your doing so.	૮૯. તમે કહો તે કર્તાં હું પોતે તે ને કહું, તે મારી ન જર માં સારૂં દિસે છે.	tame kah,o te kartāṇ huṇ pote te ne kah,uṇ, te mā,rī najar māṇ sāruṇ dis,e chhe.
90. Where does this road lead to ?	૯૦. આ રસ્તો ક્યાં જવા નો છે ?	ā rasto kyāṇ ja,vā no chhe ?
91. Why do you always trouble me for these little matters ?	૯૧. એવી હલકી વાત ને-સારૂ તમે ઘડી-ઘડી મ ને શા-માટે કાયર કરો છો ?	evī halkī vāt ne-sārū tame ghaḍī-ghaḍī ma ne shā-māṭe kāyar kar,o chho ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
81. us shakhs par tum,hārā kuchh nikal,tā hai ? (*or*) us par tum,hārā kuchh ḳarz hai ?	ū chīz,ī ba tū bi,dih dār,ad ? (*or*) ān kas maḳrūz,ī tū hast ?
82. us ke das rūpiye mujh par nikal,te haiṇ.	dah rūpiya man ba ū bi,dih dār,am.
83. me,re naukar par bāzār ke log,oṇ kā bahut paisā nikal,tā hai.	naukar,i man mablaġh,ī ḳhatīr ba mard,um,ī bāzār bi,dih dār,ad.
84. us ne us par bahut taḳāzā kiyā, par paise na le-sak,ā.	har-chand ū taḳāzā,i shadīd namūd, talab,i ḳhud rā az ū wusūl na tawān,ist kard.
85. tum baḍe taḳāzā kar,ne-wāle ho.	tū bisyār mard,i mutaḳāzī hast,ī.
86. kuchh muzāyaḳa nahīṇ.	chi muzāyaḳa. (*or*) muzāyaḳa,i īn ma'nī nīst. (*or*) naḳl,ī nīst. (*or*) ḥikāyat,ī nīst.
87. ham ne us,e is shikast,a-ḥāl,ī meṇ dekh,kar āp,as-meṇ bihrī (*or*, chandā) kar,ke us,e paisā diyā.	chūn mā ū rā dar chunīn shikast,a-ḥāl,ī dīd,īm, dar miyāṇ,i ḳhud pūl,ī taḳsīm kard,a ū rā dād,īm.
88. bāzār se ek paise kā tel, do paisoṇ kī lakḍī, aur do pai kā āṭā, me,re-liye mol-le ā,o.	bi,rau dar bāzār, yak *paisa* rauġhan, wa dū *paisa* hīzam, wa dū *pai* ārd, az barā,i man bi,ḳhar wa bi,yār.
89. maiṇ yih bih,tar jān,tā hūṇ, ki tum,hāre badle maiṇ āp us,e yih bāt kah,ūṇ.	dar ḳhayāl,i man pasandīda-tar īn,ast, ki ba ,iwaz,i tū man ḳhud ū rā bi,gū,yam.
90. yih rasta kahāṇ jā,tā hai ?	īn rāh ba ku-jā mī,raw,ad ?
91. kyūṇ tum aisī halkī bāt par mujh,e ghaḍī-ghaḍī azīyat de,te ho ?	barā,i chunīn amr,i juz,ī chi-rā dā,im zaḥmat ba man mī,dih,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
92. How long were you on the road?	૯૨. માર્ગ માં તમ ને કેટલા દહાડા લાગ્યા ?	mārg mān tam ne ketlā dahāḍā lāg,yā ?
93. By what route did you come?	૯૩. તમે કયે રસ્તે થઈ ને આવ્યા ?	tame ka,ye raste tha,īne āv,yā ?
94. I came by Kheḍā, Broach, and the Konkan.	૯૪. હુ ખેડા, ભરૂચ, કોંકણ થઈ ને આવ્યો.	huṇ Kheḍā, Bharūch, Kokan tha,īne āv,yo.
95. I saw him to-day, and told him to come tomorrow morning at 8 o'clock.	૯૫. આજ મેં તે ને દીઠો, અને કહ્યું, કે કાલ સવારે આઠ વાગે આવજો.	āj men te ne dīṭho, ane kah,yuṇ, ke kāl savār,e āṭh vāg,e āv,jo.
96. I will take my lesson every other day.	૯૬. હું એક દિવસ ને આંત્રે મારો પાઠ પઢીશ.	huṇ ek divas ne āntre mā,ro pāṭh paḍh,īsh.
97. Desire the man to come every day at sunrise.	૯૭. તે ને કહો, કે દર રોજ સૂરજ ઉગતાં આવ્યા કરે.	te ne kah,o, ke dar roj sūraj ug,tāṇ āv,yā kar,e.
98. At what hour does the morning dawn now?	૯૮. હમણા કેટલે વાગતે પરોઢિયું ફાટે છે ?	hamnā keṭle vāg,te parodhiyuṇ phāṭ,e chhe ?
99. They bring a great deal of grass to Bombay from Salsett, and it sells very well.	૯૯. પેલા લોક પુષ્કળ ઘાસ શાસ્ટી થી મુંબઈ લાવેછે, ને તે નો ભાવ સારો આવે છે.	pelā lok pushkal ghās Shāsṭī thī Mumba,ī lāv,e chhe, ne te no bhāv sāro āv,e chhe.
100. Why is grass profitable to the farmers?	૧૦૦. કુણબી લોકો ને ઘાસ માં ઘણો નફો શા-થી થાય છે ?	kunbī lok,o ne ghās māṇ ghano nafo shā-thī thā,ya chhe ?
101. Because it requires no labor or expense in cultivation.	૧૦૧. કાં-જે તે ને વાવ્વા માં કાંઈ ખર્ચ અથવા મેહનત પડતી નથી.	kāṇ-je te ne vāv,vā māṇ kāṇ,ī kharch athvā mehnat paḍ,ti na,thī.
102. Last season there was abundance of rain, grain is therefore so cheap.	૧૦૨. ગયે વર્ષ વર્સાદ ઘણો પડયો, માટે અનાજ એટલો સસ્તો છે.	ga,ye varsh varsād ghano paḍ,yo, māṭe anāj eṭlo sasto chhe.
103. How many people are waiting to speak to me?	૧૦૩. કેટલા લોક મને અર્જ કર્વા ને-વાસ્તે ખોટી છે ?	keṭlā lok ma ne arj kar,vā ne-vāste khoṭī chhe ?
104. Bring them in one by one.	૧૦૪. તેઓ ને એક-એક કરીને મારી-પાસે લાવો.	te,o ne ek-ek kar,īne mā,rī-pāse lāv,o.
105. He is a washerman, who has lost his cow; and as he thinks a neighbour took it to	૧૦૫. તે ધોબી છે, તે ની ગાય ખોવાઈ છે; અને તે ધારે છે, કે કોઈ પડોસી તે ને બીજાં ગામ માં લેઈ-ગયો	te dho,bī chhe, te nī gā,ya khovā,ī chhe; ane te dhār,e chhe, ke ko,ī paḍosī te ne bījāṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
92. raste meṇ tum,heṇ ka,ī din lag,e ?	safar,i shumā dar rāh chand rūz tūl kash,īd ?
93. tum kis raste se ā,ye ?	az kudām rāh āmad,ī ?
94. maiṇ Kheḍā, Bharoch, Kokan ho,kar ā,yā.	man az rāh,i Kheḍa, wa Bharūch, wa Kūkan āmad,am.
95. āj maiṇ ne us,e dekh,ā, aur kah,ā, ki kal fajar āṭh baj,e ā,iyo.	im-rūz man ū rā dīd,am, wa guft, am, ki fardā subḥ ba sā,aṭ,i hasht bi,yā,yad.
96. maiṇ ek din āḍ ap nā sabak li,yā kar,ūṇ,gā.	man yak rūz dar-miyān dars,i khud khāh,am khānd.
97. us,e kah,o, ki har roz sūraj nikal,te hī ā,yā kar,e.	ū rā bi,gū, ki har rūz waḳt,i tulū,i āftāb bi,yā,yad.
98. in din,oṇ kis ghaḍī pau phaṭ, tī hai ?	dar īn rūz,hā dar chi sā,at sub,ḥ tālī' mī,shaw,ad ?
99. we log Shāstī se bahut-sī ghās Mumba,ī ko lā,te haiṇ, aur us kī achchhī ḳīmat ā,tī hai.	ān mard um bisyār kāh az Shāstī ba Mumba,ī mī,āwar,and, wa ān khūb ba farūsh mī,ras,ad.
100. kumbī log,oṇ ko ghās meṇ baḍā naf' kyūṇ-kar mil,tā hai ?	ba chi sabab zārī'īn rā dar dād-o-sitad,i kāh naf,i bisyār 'ā,id mī, shaw,ad ?
101. kyūṇ-ki us ke bo,ne meṇ kuchh kharch yā miḥnat nahīṇ paḍ,tī.	ba jihat,i ān-ki dar zirā,at kard, an bar īshān zaḥmat,ī yā makhārij,ī wāḳi' na mī,shaw,ad.
102. ga,ye baras barsāt bahut hū,ī, is-liye anāj itnā sastā hai.	pār-sāl bārān bisyār bār,īd, az īn jihat ghalla īn-ḳadr arzān,ast.
103. kitne log mujh,e ạrz kar,ne ke-liye ḥāzir haiṇ ?	chand kas muntazir,i man mī,bāsh, and, ki matālib,i khud rā ba man guft,a bāsh,and ?
104. un ko ek-ek kar me,re-pās lā,o.	ān jamā,at rā yak,ī-yak,ī pīsh,i man bi,yāwar,īd.
105. wuh dhobī hai, jis kī gā,e jā,tī rah,ī hai ; aur wuh gumān kar, tā hai, ki us,e ko,ī paḍos,ī dūsre gaṇw ko le-ga,yā, is-liye chāh,tā	ān shakhs gāzar,ast, wa māda gāw,i ū gum shud,a ; wa gumān mī,kun,ad, ki yak,ī az ham-sāya,gān ān gāw,rā dar dih,ī dīgar burd,a,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
another village, he wants you to make enquiry.	(હશે), માટે ઇચ્છે છે, કે ત મે એ વાત ની ચોકસી કરો.	gām māṇ le,ī-ga,yo (ha,she), māṭe ichchhe chhe, ke tame e vāt nī choksī kar,o.
106. Does the scarcity of water continue?	૧૦૬. શું હજુ પાણી ની ખુટ (*or*, ટિપણી) ચાલે છે?	shuṇ haju pānī nī khuṭ (*or*, ṭipnī) chāl,e chhe?
107. No, the wells are beginning to fill fast; three or four days' rain more will be sufficient for the present.	૧૦૭. નહીં, હવે કુવા પા ણીએ ભરાવા માંડયા છે; જો બીજા ત્રણ ચાર દિવસ વ ર્સાદ આવશે, તો હાલ કામ ચા લશે.	nahīṇ, have kuvā pānī e bharā,vā māṇḍ,yā chhe; jo bījā tran chār divas varsād āv,she, to hāl kām chāl,she.
108. What grain do they sow first?	૧૦૮. પ્રથમ તેઓ કઈ જા ત નો અનાજ વાવે છે?	pratham te,o ka,ī jāt no anāj vāv,e chhe?
109. What holiday is this?	૧૦૯. આજ કયો તેહેવાર છે?	āj ka,yo tehevār chhe?
110. I cannot allow the people to go until mid-day.	૧૧૦. હું બ-પોર ની-આગ મજ લોકો ને ઘર જવા ની રજા આપી શકતો નથી.	huṇ ba-por ni-āgmaj lok,o ne ghar ja,vā nī rajā āp,ī shak,to na,thī.
111. Send my tent to such a village and have it pitched, I shall go there the day after to-morrow to see some land measured.	૧૧૧. મારો તંબુ ફલાણાં ગામ માં મોકલો, અને ત્યાં ઉભો કરાવો; પરમ દહાડે હું ત્યાં જઈને જમીન જે મા પ્યામાં આવશે તે જોઈશ.	mā,ro tambu falānāṇ gām māṇ mokl,o; ane tyāṇ u,bho karāv,o; param dahāḍe huṇ tyāṇ ja,īne jamīn je māp,yā māṇ āv,she te jo,īsh.
112. There are a great many large stones on the road and several steep hills, and the *nālā* (rivulet) near Sirūr is very difficult to pass.	૧૧૨. ત્યાં માર્ગ માં ઘણા-એક મોટા પત્થર અને કેટ લા-એક ઢળાઉ પર્વત છે, અ ને સિરૂર ની પડોસ માં એક નાળુ છે, તે ઉપર-થી પાર-જવુ ઘણું કઠિણ છે.	tyāṇ mārg māṇ gha,nā-ek moṭā patthar ane keṭlā-ek ḍhalā,u parvat chhe, ane Sirūr nī paḍos māṇ ek nāluṇ chhe, te upar-thī pār-ja,vuṇ ghanuṇ kaṭhin chhe.
113. Is there a boat on the Kore-gām river?	૧૧૩. કોરેગામ ની નદી પર કોઈ તર છે?	Kore-gām nī nadī par ko,ī tar chhe?
114. Yes, a Government ferry boat; you will have to pay nothing.	૧૧૪. હા, સર-કારી તર છે; તમ ને કાંઈ આપ્વું પડશે નહીં.	hā, sar-kār,ī tar chhe; tam ne kāṇ,ī āp,vuṇ pad,she nahīṇ.
115. Who told you	૧૧૫. તમ ને કોણે કહ્યું,	tam ne kon,e kah,yuṇ,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hai, ki āp is bāt kī tajwīz kar,o.	mī,khāh,ad, shumā taftīsh,i īn mu, ḳaddama rā kard,a bāsh,d.
106. kyā ab-tak pānī kā ṭoṭā chal,ā-jā,tā hai? (*or*) pānī kī kam-ābī (*or*, killat) chal,ī-jā,tī hai?	āyā hanūz kam-āb,ī bāḳī,st.
107. nahīn, ab kūe pānī se bhar, ne lag,e; agar tīn chār din AUR barsāt paḍ,e, to bi,l-fi'l kifāyat kar,egā.	na, ḥālā chāh,hā shurū' dar pur shud,an kard,a; agar dū si rūz,i dīgar bārān bi,bār,ad, ḥāl kifāyat khāh,ad kard.
108. pahle we kaun-sā dāna bo,te hain?	dar ibtidā īshān chi ḳism zirā,at,i ghalla mī,kun,and?
109. āj kaun-sā baḍā din hai? (*or*, te,ohār hai)?	im-rūz kudām 'īd,ast?
110. main do-pahr tak log,on ko jā,ne nahīn dūn,gā.	tā zuhr mard,um,ān rā rukhsat,i raft,an ba khāna na mī,tawān,am dād.
111. me,rā tambū fulāne gāṅw men bhej,o, aur wahān khaḍā kar, wā,o; main parson wahān jā,kar zamīn jo nāp,ī jā,egī so dekh,ūn,gā.	khaima,i ma rā dar fulān dih bi,firist, wa bi,gū dar ān jā bi,zan, and; man pas-fardā ān-jā ba jihat,i did,an,i zamīn,i ki bāyad masāḥat kard,a shaw,ad, mī raw,am.
112. wahān raste men baḍe baḍe pat,thar bahut-se hain, aur ka,ī ḍhālū pahāḍ, aur Sirūr ke-nazdīk ek nālā hai, jis men-se pār-utar,nā bahut dushwār hai.	dar ān-jā sang,hā,i aẓīm dar rāh hast, wa ba'zī kūh,hā,i sar-ā-shīb, wa ḳarīb ba Sirūr rūd-khāna,īst, ki ubūr az ān khaili dushwār,ast.
113. Kore-gaṅw kī naddī par ko,i hoḍī hai?	āyā dar rūd-khāna,i Kore-gām kashtī hast, yā na?
114. hān, sar-kār,ī nāw hai; tum, hen kuchh de,nā nahīn paḍ,egā.	bali, kashti,yi sar-kār,ast; ujrat,ī na mī,bāyast bi,dih,ī.
115. kis ne tum ko kah,ā ki	ki ba,tū guft, ki ān chi tū dī-

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
that I had told him what you told me last night?	કે જે કાંઈ તમે ગઈ રાતે મ ને કહ્યું હતું, તે મેં પેલા ને કહ્યું?	ke je kāṇ,ī tame ga,ī rāt,e ma ne kah,yuṇ ha,tuṇ, te meṇ pelā ne kah,yuṇ?
116. He first asked ten Rupees for the book, but I brought him down to two.	૧૧૬. પ્રથમ તેણે તે પુસ્ત ક ના દસ રૂપિયા માગ્યા, પણ હું તે ને ઉતારીને બે રૂપિયા ઉપર લાવ્યો.	pratham te,ne te pustak nā das rūpiyā māg,yā, pan huṇ te ne utār,ī,ne be rūpiyā upar lāv,yo.
117. Do not tell him what I told you about his conduct.	૧૧૭. મેં તે ની ચાલ-ચલણ વિષે જે કાંઈ તમ ને કહ્યું, તે તે ને કહેશો માં.	meṇ te nī chāl-chalan vish,e je kāṇ,ī tam ne kah,yuṇ, te te ne kah, esho māṇ.
118. If you cannot give me this thing, give me something in exchange.	૧૧૮. જો તમે આ વસ્તુ મ ને આપી શકતા નથી, તો એ ને-બદલે બીજું કાંઈ આપો.	jo tame ā vastu ma ne āp,ī shak,tā na,thī, to e ne-badle bījuṇ kāṇ,ī āp,o.
119. Although I cannot speak the Hindūstān,ī language well, yet the natives understand me.	૧૧૯. હું હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા સારી પેઠે બોલી શકતો નથી, તોય-પણ આ દેશ ના લોક મારૂં બોલેલું સમજે છે.	huṇ Hindū-stān,ī bhāshā sarī paṭhe bol,ī shak,to na,thī, toya-pan ā desh nā lok mā,ruṇ bol,eluṇ samj,e chhe.
120. She leads her husband by the nose.	૧૨૦. તે બાઈરી ના ભર્ત્તા ની લગામ તે ના હાત માં છે. (*or*) તે ભાયડા નો ઇખ્તિયાર તે ની ભાર્જા ના હાથ માં છે.	te ba,īrī nā bharttā nī lagām te nā hāt māṇ chhe. (*or*) te bhā, yaḍā no ikhtiyār te nī bhārjā nā hāth māṇ chhe.
121. Wax will melt by fire.	૧૨૧. મીણ વસ્તેવ થી ઓગળે છે.	mīṇ vastev thī ogl,e chhe.
122. If you do not water this tree, it will die.	૧૨૨. જો તમે આ ઝાડને પાણી નહીં સીંચશો, તો એ મરી-જશે.	jo tame ā jhāḍ ne pānī nahīṇ sīnch,sho, to e mar,ī-ja,she.
123. This flower is withered.	૧૨૩. આ ફૂલ કુમલાઈ-ગયું છે.	ā phūl kumlā,ī-ga,yuṇ chhe.
124. Go to your house, eat your dinner, and return quickly.	૧૨૪. ઘેર જઈને, જમી ને, વેહેલા પાછા આવજો.	gher ja,ī,ne, jam,ī,ne, vehelā pāchhā āv,jo.
125. He has dissipated all his property.	૧૨૫. તે પોતા નું સઘળું દ્રવ્ય ખાઈ-ગયો. (*or*) તેણે	te potā nuṇ saghluṇ dravya khā,ī-ga,yo. (*or*)

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
jo kuchh tum ne mujh,e ga,ī rāt ko kah,ā thā, so maiṇ ne us se kah,ā ?	shab ba man guft,a būd,ī, man ba fulān kas izhār kard,am ?
116. pahle us ne us kitāb ke das rūpiye māng,e, par maiṇ us ko do rūpiyoṇ par lā yā. (*or*, main ne us ko do rūpiyoṇ par rāzī kiyā).	dar ibtidā ū az barā,ī ān kitāb dah rūpiya <u>kh</u>āst, wa-līkin man ū rā bar ān dāsht,am ki ba dū rūpiya rāzī shud.
117. us kī chāl-ḍhāl kī-bābat jo maiṇ ne tum se kah,ā, so us ko mat kah,nā.	az bad-raftāri,yi ān kas ki man ba tū guft,am, zīnhār ba ū bāz-gū na kun,ī.
118. agar tum yih chīz mujh,e nahīṇ de sak,te, to us ke-iwaz meṇ AUR kuchh do.	agar tū īn chīz rā ba man na mī,tawān,ī bi,dih,ī, dar ,iwaz,i ān chīz,i dīgar bi,dih.
119. agar-chi main Hindū-stān,ī zabān achchhī tarh nahīṇ bol sak,tā, par des,ī log me,rī bāt samajh,te haiṇ.	agar-chi man zabān,i Hindū-stān,ī rā ba <u>kh</u>ūbī takallum na mī,tawān, am kard, wa-līkin īn-kadr hast, ki mard,um,i īn wilāyat mudda'ā,i ma rā mī,fahm,and.
120. us ,aurat ke <u>kh</u>āwind kī bāg us ke hāth meṇ hai. (*or*) us mard kā i<u>kh</u>tiyār us kī ,aurat ke hāth meṇ hai.	lagām,i shauhar,i ān zan dar dast,i <u>kh</u>ud,i ān zan mī,bāsh,ad. (*or*) i<u>kh</u>tiyār,i ān mard ba dast,i zan,ash mī,bāsh,ad.
121. mom āg se gal-jā,tā hai.	mūm az ātash gudā<u>kht</u>,a mī, shaw,ad.
122. agar tum is jhāḍ ko pānī na sīch,oge, to wuh sūkh-jā,egā.	agar īn dira<u>kht</u> rā āb na dih,ī, <u>kh</u>ushk <u>kh</u>āh,ad shud.
123. yih phūl kumlā-gayā (*or*, murjhā-ga,yā) hai.	īn gul pazhmurda shuda,ast.
124. ghar ko jā,kar, khānā khā, kar, jald phir ā,iyo.	bi rau dar <u>kh</u>āna, wa <u>gh</u>izā <u>kh</u>urd, a, ba zūd,ī murāja,at kun.
125. wuh ap nā sārā māl khā-ga, yā. (*or*) us ne ap nī sārī daulat	ū hama,i amwāl,i <u>kh</u>ud rā <u>kh</u>urd wa tala<u>f</u> kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	પોતા ની સગળી દોલત ઉડાવી-દીધી.	te,ne potā nī saglī dolat uḍāv,ī-dīdhī.
126. When you have read this word once or twice, you will understand the meaning.	૧૨૬. આ શબ્દ એક અથવા બે વાર તમારા વાંચ્યા માં આવશે, ત્યારે તમે તેનો અર્થ સમજશો.	ā shabd ek athvā be vār tam,ārā vānch,yā mān āv,she, tyāre tame te no arth samaj,sho.
127. He is too familiar with his servants.	૧૨૭. તે પોતા ના ચાકરો ને ઘણું માં લગાડે છે.	te potā nā chākar,o ne ghanuṇ moṇ lagāḍ,e chhe.
128. Get out of the light.	૧૨૮. ઓળો મેલો. (*or*) અંધારૂં મેલો.	olo mel,o. (*or*) andhā,ruṇ mel,o.
129. He doubts if two and two be four.	૧૨૯. તેને સંદેહ છે, કે બે અને બે ચાર છે, યા નહીં.	te ne sandeh chhe, ke be ane be chār chhe, yā nahīṇ.
130. What! are all those Rupees I gave you, spent?	૧૩૦. જે રૂપિયા મેં તમને આપ્યા, તે સઘળા ખર્ચ માં આવ્યા શું?	je rūpiyā meṇ tam ne āp,yā, te saghlā kharch māṇ āv,yā shuṇ?
131. I went by Pūnā to Satārā.	૧૩૧. હું પૂણે થઈને સતારે ગયો.	huṇ Pūne tha,ī,ne Satāre ga,yo.
132. He disengaged him from the quarrel and led him away.	૧૩૨. તેણે તેને ટંટા માંથી છોડાવ્યો, અને પોતા ની-સાથે ત્યાં-થી લેઈ-ગયો.	te,ne te ne ṭanṭā māṇ-thī chhoḍav,yo, ane potā nī-sāthe tyāṇ-thī le,ī-ga,yo.
133. Your servant has pledged your sword and sash to him for fifteen Rupees.	૧૩૩. તમારા ચાકરે તમારી તર્વાર તથા કમર-બંદ (*or*, પટકો) પંદર રૂપિયા માં તેની-પાસે ધરેણે મેલ્યો છે.	tam,ārā chākar,e tam,ārī tarvār tathā kamar-band (*or*, paṭko) pandar rūpiyā māṇ te nī-pāse gharene mel,yo chhe.
134. He was quite sensible after the first blow; but on receiving the second, he became senseless.	૧૩૪. પેહેલી ચોટ ખાધા પછી તે પોતા ની પૂરતી શુદ્ધી માં હતો, પણ જ્યારે બીજી ખાધી, ત્યારે બેશુદ્ધ થઈ-ગયો.	peḥelī choṭ khā,dhā pachhī te potā nī pūrtī shuddhī maṇ ha,to, pan jyāre bījī khā,dhī, tyāre be-shuddh tha,ī-ga,yo.
135. They all rushed into the house.	૧૩૫. તેઓ સઘળા ધસી ને ઘર માં પેઠા.	te,o saghlā dhas,ī,ne ghar māṇ peṭhā.
136. I will make an example of you.	૧૩૬. હું તમ ને શિક્ષા કરીશ, કે બીજાઓ ને ધાસ્તી (*or*, ચાનક) લાગે.	huṇ tam ne shikshā kar,īsh, ke bījā,o ne dhāstī (*or*, chānak) lāg,e.
137. If he comes to me in the evening,	૧૩૭. જો તે સાંઝે મારી-પાસે આવશે, તો તે માગે	jo te sānjh,e mā,rī-pāse āv,she, to te māg,e

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
udā-dī	
126 jab tum yih lafz ek bār ya do bār paḍh-chuk oge, tab us kī mā'nī ko samjh,oge	har gāh īn kalima ra yak martaba yā dū martaba khānda bashī, ān wakt ma'nīyi an ra khāhi fahmid.
127. wuh ap ne naukar,on ko bahut munh laga,tā hai	ū bisyār naukar hai khud rā rū mīdih,ad
128. raushanī chhodo (*or*) andhe, rā chhodo	az mukabilī raushana i dūr shau, wa tārikī ma kun
129 wuh shakk rakh,tā hai, ki do aur do chār hai, yā nahin	ū shakk dār,ad, ki dū wa dū chahār,ast, yā na
130. kyā wuh paisā jo main ne tum,hen diyā, so sab kharch hū,a ?	aya pulī ki bi tū dad,am, kull,an khirj shud ?
131. main Pune ho,kar Satāre ko ga,yā	dar wakti raft an ba samti Satāra, az rahi Puna raft,am
132 wuh use us bakhede se chhudā wahān-se ap ne sath le ga,yā	ū fulan kas ra az an nizā' baz-dāshta ham rahi khud az ān jā bi,burd
133 tum,hāre naukar ne tum,hārī talwār aur kamar-band (*or*, patka) pandra rūpayon par us ke pas girau rakh,ā hai	naukari tū shamshīr wa kamar-bandi tu ra nazdi fulān kas bi panz dah rupiya girau nihād,ast
134 pahli chot khā,ne ke pichhe wuh khub ap ne hosh men tha, par jab dūsrī khai, tab be hosh ho-ga,ya	dar zarbati ūlā ū ba hūshi khud būd, wa-likin dar zarbati sānī bi-hūsh gasht
135 we sab dhaskar ghar 'ke-andar ghuse	jamī,i ishān ba shitāb dākhil,ī andar,ūni khana shud and
136 main tum hen sazā dūngā, tā-ki aur,on ko ibrat ho	man tu ra sazā dih am, tā dīgar, ān ibrat gir,and
137. agar wuh shām ko mere-pās ā,wegā, khāh māngo ya na	agar ū ba wakti shām nazdi man bi yā,yad, khah az man bi khah,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
whether he is willing or not, I shall give him something or other.	અથ્વા ન માગે, તોય-પણ હું તે ને કાંઈક આપીશ.	athvā na māg,e, toya-pan huṇ te ne kāṇ,īk āp,īsh.
138. Tell him, if he travels with me, I will give him *bhātā* besides his regular pay.	૧૩૮. તે ને કહો, કે જો તું મારી-સાથે દેશાંતર આવશે, તો હું ત ને પગાર ઉપ્રાંત ભાતું પણ આલીશ.	te ne kah,o, ke jo tuṇ mā,rī-sāthe desh, āntar āv,she, to huṇ ta ne pagār uprānt bhā tuṇ pan āl,īsh.
139. Tell him, to tell that wicked boy that if he again laughs when his master orders him to do any thing, I will take every bit of skin off his body.	૧૩૯. તમે તે ને કહો, કે પેલા ચંડાળ છોકરા ને કહે, કે જ્યારે સાહેબ ત ને કાંઈ કામ કર્વાને કહે છે, ત્યારે તું હસે છે, માટે જો ફરી-થી એમ કરશે, તો તારા શરીર ની ચામડી ખેંચી-કાહાડીશ.	tame te ne kah,o, ke pelā chaṇḍāl chhokrā ne kah,e, ke jyāre sāheb ta ne kāṇ,ī kām kar,vā ne kah,e chhe, tyāre tuṇ has,e chhe, māṭe jo pharī-thī em kar,she, to tā,rā sharīr nī chāmḍī kheṇch,ī-kāhāḍ,īsh.
140. There appears to have some wrong work been going against me.	૧૪૦. એવું જણાય છે, કે મારે-વિષે કાંઈ કઠણ ખરા બી ની વાત ત્યાં થતી હતી.	evuṇ janā,ya chhe, ke mā,re-vishe kāṇ,ī kaṭhan kharāb,ī nī vāt tyāṇ tha,tī ha,tī.
141. Ought he or ought he not to have walked slowly instead of running so fast?	૧૪૧. એટલો જલ્દી દોડ યા કર્તાં ધીમે ચાલ્વું તે ને ઘટતું હતું, કે નહીં?	eṭlo jaḍ,ī doḍ,yā kartāṇ dhīme chāl,vuṇ te ne ghaṭ,tuṇ ha,tuṇ, ke nahīṇ?
142. Although the *raja* offered three *lakhs* of Rupees and his two sons as hostages; yet His Excellency the Governor General of India encouraged the proceeding of hostility.	૧૪૨. રાજાએ ત્રણ લાખ રૂપિયા અને પોતા ના બે દિકરા ઓલ માં આપ્વા કહ્યું, તોય-પણ હિન્દ ના નામ્દાર ગવર્નર જનરલ સાહેબ લડા ઈ ની તૈયારી કર્તા રહ્યા.	rājā,e tran lākh rūpiyā ane potā nā be dikrā ol māṇ āp,vā kah,yuṇ, toya-pan Hind nā nām-dār *Governor General* sāheb laḍā,ī nī taiyār,ī kar,tā rah,yā.
143. Divide these Rupees into three equal shares.	૧૪૩. આ રૂપિયા ના ત્રણ સર્ખા ભાગ કરો.	ā rūpiyā nā tran sarkhā bhāg kar,o.
144. The fruit you brought me the time before last, was the best; this is not fit to	૧૪૪. ગયા વખત ની-આ ગાઉ જે ફલ તમે મારે-સારૂ લાવ્યા હતા, તે સૌથી સારૂં હતું; આ ખાવા જોગ નથી,	gayā vakhat nī-agā,u je phal tame mā,re-sārū lāv,yā ha,tā, te sau thī sāruṇ ha,tuṇ; ā khā,vā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
māng,e, par maiṇ us,e kuchh na kuchh dūṇ,gā.	ad yā na khāh,ad, albatta man chīz,ī ba ū mī,dih,am.
138. us,e kah,o, ki agar tū me,re sāth musāfir,ī men ā,wegā, to maiṇ pagār ke-siwā bhātā bhī tujh,e dūṇ,gā.	bi,gū ū rā, ki agar bā man musāfarat kun,ī, ,alāwa bar mawājib khurd-o-khūrāk ham ba tū khāh, am dād.
139. us,e kah,o, ki us bad-zāt chhokre se kah,e, ki jab sāhib kuchh kām farmā,tā hai, to tū haṇs,tā hai, agar phir aisā kar,egā, to te,re badan kī khāl khaiṇch,ī jā,egī.	bi,gū ū rā, ki ba ān khāna-shāgird,ī bad-zāt bi,gū,yad, ki hargāh āķā,i tū tu rā kār,ī mī,farmā, yad, tū khanda mī,kun,ī, agar bār,i dīgar chunīn amr az tū sādir shud, pūst az badan,i tū khāh,am kand.
140. ma'lūm ho,tā hai, ki me,re ḥaķķ men kuchh kharāb,ī kā kaṭhin kām wahāṇ chal,tā thā.	chunān ma'lūm mī,shaw,ad, ki az-barā,i mutazarrar sākht,an i man kār,ī dushwār dar-miyān dāsht,and.
141. itnā jald daud,ne ke-badle āste chal,nā us ko lāzim thā, ki nahīṇ?	āyā na mī,bāyast ki ū dar jwaz,i chunīn tund dawīd,an āhista bi, raw,ad?
142. agar-chi rājā ne tīn lākh rūyiye aur ap ne do beṭe zāmin,ī men de,ne chāh,ā, tau-bhī Hind ke nām-dār *Governor General* sāhib ladā,ī kī taiyār,ī kar,te rah,e.	bā-wujūd,i ān-ki rājā rāzī shud, ki si *lakh* rūpiya bi,dih,ad, wa dū pisar,i khud rā ham girau bi,dih,ad, ma' zālik janāb,i kamar rikāb *Governor General*,i Hind dar tahīya, i lashkar jasārat namūd,and.
143. in rūpiyoṇ ke tīn barābar ḥisse kar,o.	īn tankhāh rā taksīm ba si ḳismat,i musāwī kun.
144. wuh mewa jo tum ga,ye wakt ke-age lā,ye the, so sab se achchhā thā; yih khā,ne ke-lā,iķ nahīṇ, dūsre wakt achchhā lā,iyo.	mīwa,hā,ī ki pīsh az īn ba hamīn nazdikī,hā barā,i man āward,a būd,ī, bih-tar būd, īn lā,iķ,i khurd,an nīst, bāyad bār,i dīgar bih az īn bi,yāwar,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
be eaten, bring better next time.	બીજી વાર સારૂં લાવજો.	jog na,thī, bījī vār sārun lāv,jo.
145. I missed him on the road.	૧૪૫. માર્ગ માં તે ઉપર મારી દૃષ્ટિ નહીં પડી.	mārg mān te upar mā,rī drishṭi nahīn paḍ,ī.
146. I took you for another person.	૧૪૬. હું તમ ને બીજો કોઈ સમજ્યો.	hun tam ne bījo ko,ī samaj,yo.
147. If you should pass this way tomorrow, call on me if not out of your way.	૧૪૭. જો કાલે આ રસ્તે થઈને જશો, તો મારી ભેટ લેજો, નહીં-તો નહીં.	jo kāl,e ā raste tha,ī, ne ja,sho, to mā,rī bheṭ le,jo, nahīn-to nahīn.
148. I cannot afford so much.	૧૪૮. હું આટલું આપ્વા ને સામર્થ્ય-વાન નથી.	hun āṭ,lun āp,vā ne sāmarthya-vān na,thī.
149. It is better to die in the field of battle like a man, than fly like a coward.	૧૪૯. લડાઈ માં શૂરા લોકો ની-પેરે મર્વું ભલું છે, નહીં-કે હિચકારાઓ ની-પેરે નાસી-જવું.	laḍā,ī mān shūrā lok,o nī-pere mar,vun bhalun chhe, nahīn-ke hichkā,rā,o nī-pere nās,ī-jā,vun.
150. Did not I warn you at the time of your departure ?	૧૫૦. તમારી રવાનગીની વખ્તે શું મેં તમ ને ચેતાવ્યા નો હોતા ?	tam,ārī ravāna,gī nī vakhat,e shun men tam ne chetāv,yā no ho,tā ?
151. Do you personate the king, and I shall represent his prime minister.	૧૫૧. તમે રાજા નો વેષ લાવો, હું વજીર નો સુવાંગ લાવીશ.	tame rājā no vesh lāv,o, hun vajīr no suvāng lāv,īsh.
152. I conjure you by God not to mention this business to any one.	૧૫૨. હું તમ ને પરમેશ્વર ના સમ આપીને કહું છું, કે આ બિના કોઈ ની-આગળ બોલશો માં.	hun tam ne parameshwar nā sam āp,ī,ne kah,un chhun, ke ā binā ko,ī nī-āgal bol,sho mān.
153. He is so situated, that he must agree to what I propose.	૧૫૩. તે એવી અવસ્થા માં છે, કે હું જે કાંઈ કહીશ, તે બે-શક કબુલ કરશે.	te evī avasthā mān chhe, ke hun je kān,ī kah,īsh, te be-shak kabul kar,she.
154. You may propose it, but I am certain that they will not agree to take it on such terms.	૧૫૪. 'તમે એ વાત તેઓ ને કહેવા માગો છો; તો સુખે કહો; પણ મ ને નીશ્ચય છે, કે તેઓ એ શર્ત કબુલ કરશે નહીં.	tame e vāt te,o ne kah,evā māg,o chho, to sukh,e kah,o ; pan ma ne nishchaya chhe, ke te,o e shart kabul kar,she nahīn.
155. It is a difficult matter, but I will do it	૧૫૫. એ કઠણ કામ છે, પણ હું કોઈ રીતે પણ	e kaṭhan kām chhe, pan hun ko,ī rīt,e pan

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
145. raste meṇ us par me,rī nigāh na paḍ,ī.	man dar rāh az ū ghāfil shud,am, wa ū rā na dīd,am.
146. maiṇ ne tum ko ghair shakhs samjh,ā.	man tu rā shakhs,i dīgar tasauwur kard,am.
147. kal agar is raste se ho,kar jā,o, to me,re-pās ā,iyo, nahīṇ-to nahīṇ.	agar fardā az īn samt,hā ụbūr kun,ī, ma rā mulāḳāt kun, wa-illā fa lā.
148. itnī dast-ras mujh ko nahīṇ.	dar ḳūwa,i man nīst ki īn-ḳadr pūl bi,dih,am.
149. ladā,ī ke maidān meṇ mard,oṇ kī-mānind mar,nā bhalā hai, na ki nā-mard,oṇ kī-tarḥ bhāg-jā,nā.	dar maidān,i jang dilīr,āna jān dād,an bih ki ham-chu nā-mard,ān hazīmat namūd,an.
150. kyā tum,hārī rawāna,gī ke waḳt maiṇ ne tum,heṇ nahīṇ jatā, yā thā ?	āyā dar waḳt,i rawān,a shud,an,i tū, man tu rā ittilā' na dād,a būd,am ?
151. tum bād-shāh kā bhes lā,o, maiṇ wazīr kā sāwāng lā,ūṇ,gā.	tū taḳlīd,i ān shāh rā kun, wa man mutaḳallid,i wazīr,ash mī,shaw,am.
152. maiṇ tum,heṇ khudā kā wāsita de,tā hūn, ki yih bāt kisī se na kah,nā.	man tu rā ba khudā ḳasam mī,dih,am, ki īn sukhan rā ba hīch kas bāz-gū ma,kun.
153. wuh aisī ḥāl,at meṇ hai, ki jo kuchh maiṇ kah,ūṇ, so wuh be-shakk ḳabūl kar,egā.	ū bā man dar muḳām,īst, ki ān-chi man az ū bi,khāh,am, lā-muḥāl,a bāyad ba-jā āwar,ad.
154. chāh,o tum yih shart un se izhār kar,o, par mujh,e yaḳīn hai, ki we is shart par rāzī na hoṇge.	agar khāst,a bāshī īn amr rā ba īshān izhār kun, wa-likin yaḳīn,i man,ast, ki īshān (hargiz) ba,dīn shart rāzī na khāh,and shud.
155. yih kām mushkil hai, par maiṇ ba har sūrat kar,ūṇ,gā.	īn kār,īst mushkil, ammā ba har sūrat man ba-jā khāh,am āward.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
at any rate.	કરીશ.	kar,īsh.
156. Were you a decent man, there would be no necessity for my telling you so often to do your duty.	૧૫૬. જો તું ભલો માણસ હોત, તો મ ને ઘડી-ઘડી ત ને કહેવા ની અગત્ય નહીં પડત, કે તારું કામ કર.	jo tuṇ bhalo mānas ho,t, to ma ne ghaḍī-ghaḍī ta ne kah,evā nī agatya nahīṇ paḍ,at, ke tā,ruṇ kām kar.
157. At this rate his fortune will soon go.	૧૫૭. એ રીતે તો તે પો તા ની પુંજી ખોઈ-બેસશે.	e rīt,e to te potā nī punjī kho,ī-bes,she.
158. My advice is that you be more cautious in future.	૧૫૮. મારી સલાહ એ છે, કે હવે-પછી તમે વધારે ચોકસ રહો.	mā,rī salāh e chhe, ke have-pachhī tame va,dhāre chokas rah,o.
159. At this rate you make me out a fool.	૧૫૯. જો એમ છે, તો તું મ ને મૂર્ખ બનાવશે.	jo em chhe, to tuṇ ma ne mūrkh banāv,she.
160. I would have repaired the house had I cash enough.	૧૬૦. જો મારી-પાસે એટ લું નાણું હોત, તો હું તે ઘર ને સમારત.	jo mā,rī-pāse eṭluṇ nānuṇ ho,t, to huṇ te ghar ne samār,at.
161. You may learn Hindū-stān,ī grammatically if you choose, but I have hitherto picked it up the best way I could.	૧૬૧. તમે હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા વ્યાકરણ થી શિખ્વા મા ગોછો ; તો સુખે શિખો; પણ હું તો આજ લગી જેમ બની-આવ્યું તેમ લોકો થી સાંભળીને શિખ્યો.	tame Hindū-stān,ī bhāshā vyākaran thī shikh,vā māg,o chho, to sukh,e shikh,o ; pan huṇ to āj lagī jem ban,ī-āv,yuṇ tem lok,o thī sāmbhl,īne shikh,yo.
162. This white cow and that black horse are of much more value than the tame elephant which you sent me yesterday.	૧૬૨. પેલો ગરીબ હાથી જે તમે મારે-સારૂ ગઈ કાલે મોકલ્યો, તે કરતાં આ ધોળી ગાય તથા પેલો કાળો ઘોડો વધારે કીમત નો છે.	pelo garīb hāthī je tame mā,re-sārū ga,ī kāl,e mokal,yo, te kartāṇ ā dholī gāya tathā pelo kālo ghoḍo vadhāre kīmat no chhe.
163. In the Dakhan, as well as in most other parts of India, horses are very little used for agricultural purposes.	૧૬૩. દખણ તથા હિન્દૂ-સ્તાન નાં બીજાં ઘણાં-ખરાં શેહેરો માં ઘોડાઓ ને ખેતી-વાડી નાં કામ માં ઝાઝા લગાડતા નથી.	Dakhan tathā Hindū-stān nāṇ bījāṇ ghanāṇ-kharāṇ sheher,o māṇ ghoḍā,o ne khet,ī-vāḍī nāṇ kām māṇ jhājhā lagāḍ,tā na,thī.
164. If you heard this news yesterday, why did not you come instantly to inform me of it?	૧૬૪. આ ખબર ગઈ કાલે તમે સાંભળી હતી, ત્યારે શા-સારૂ તરત આવી ને મ ને ખબર આપી નહીં ?	ā khabar ga,ī kāl,e tame sāmbhl,ī ha,tī, tyāre shā-sārū tarat āv,īne ma ne khabar āp,ī nahīṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
156. agar tū shāyista ādmī ho,tā, to mujh,e ghaḍī-ghaḍī kah,nā na paḍ,tā, ki ṭū ap nā kām kar.	agar tū mard,i nīk mī,būd,ī, iḥtiyāj ba farmā,yish,i chunīn wa chunān kard,an na dāsht,i.
157. is sūrat se wuh ap nī daulat kho-baiṭh,e,gā.	dar īn sūrat ū daulat,i <u>kh</u>ud rā bar-bād <u>kh</u>āh,ad dād.
158. me,rī salāḥ yih hai, ki ā, yanda tum ziyād,a hūsh,yār rah,o.	rā,i man īn,ast ki mim-ba'd bisyār iḥtiyāt kun,ī.
159. is rawish meṇ tū mujh,e aḥmaḳ banā,we,gā.	dar īn sūrat tū ma rā nā-dān <u>kh</u>āh,ī sā<u>kh</u>t.
160. agar me,re-pās is kadr paisā ho,tā, to maiṇ us ghar kī marammat kar,tā.	agar man ba kadr,i kifāyat pūl mī,dāsht,am, marammat,i ān <u>kh</u>āna rā mī,kard,am.
161. tum Hindū-stān,ī zabān bā ḳā,ida sīkh,ā chāh,te ho, to sīkh,o ; par maiṇ to ab tak maḳdūr bhar idhar udhar se sun sun ke sīkh,ā.	agar tū zabān,i Hindū-stān,ī rā bā kā,ida,i saf-o-nahw mī,<u>kh</u>āh,ī yād gīr,ī, mu<u>kh</u>tār,ī ; ammā man tā im-rūz ba ḳadr,i maḳdūr ba wāsita,i takallum kard,an bā har kas yād girift,am.
162. wuh gharīb hāthī jo kal tum ne me,re-wāste bhej,ā, us se yih sufaid gā,e aur wuh kālā ghoḍā ziyād,a ḳimat kā hai.	īn māda gāw,i safīd wa ān asp,i siyāh dar ḳimat afzūn az ān fil,i unsī,st ki tū dī-rūz bara,i man firist,i ādī.
163. Dakhan aur Hindū-stān ke aksar shahr,oṇ meṇ ghoḍe zirā,at ke kām meṇ kam lagā,te haiṇ.	dar Dakhan wa dar aksar az shahr,hā,i Hindū-stān bā asp zirā,at kam-tar mī,kun,and.
164. agar kal tum ne yih <u>kh</u>abar sun,ī thī, to kyūṇ turat ā,kar mujh,e <u>kh</u>abar na dī ?	chūn īn <u>kh</u>abar dī-rūz ba tū ras, īd,a būd, cha-rā ham-ān dam ma,rā ittilā' na dād,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
165. The *patel* says that he can give neither butter, milk, eggs, grass, nor fowls; in fact that his village contains nothing at all, but he only wants a good beating to make him produce every thing you want.	૧૬૫. પટેલ કહેછે, કે હું માખણ, દુધ, ઈંડાં, ઘાસ, મરઘી આપી શકતો નથી; અને મારાં ગામ માં કાંઈજ નથી, પણ એ ને સારી પેઠે મારશો, તો જે કાંઈ તમે માગશો તે સગળું લાવી-આપશે.	165. patel kah,e chhe, ke huṇ mākhan, dudh, īnḍāṇ, ghās, marghī āp,ī shak,to na,thī; ane mā,rāṇ gām māṇ kāṇ,ī,j na,thī, pan e ne sārī paṭhe mār,sho, to je kāṇ,ī tame māg,sho te saglun lāv,ī-āp,she.
166. He is afraid to say so to my face, and therefore does so behind my back.	૧૬૬. તે મારાં મોં ઉપર એમ બોલવા ને બિહે છે, માટે મારી પિઠ પછવાડે બોલે છે.	166. te mā,rāṇ moṇ upar em bol,vā ne bih,e chhe, māṭe mā,rī piṭh pachh vāḍe bol,e chhe.
167. The Honorable the Governor told me that this order was to have had a retrospective effect from the beginning of the year; had it not been for the Right Honorable the Secretary of State for India, who prevented its having effect before the date of its issue.	૧૬૭. નામ-દાર ગવર્નર સાહેબે મ ને કહ્યું, કે આ હુકમ જે તારીખે નિકલ્યો તે ની-અગાઉ વરસ બેસતાં ચાલુ થ-નાર હતો; પણ હિન્દૂ-સ્તા ન ના નામ-દાર વજીરે ના પાડી, કે એ હુકમ જે તારી ખે નિકળ્યો તે ની-આગમ જ ચાલુ થવા દેવો નહીં. (*or*) નામ-દાર ગવર્નર સાહે બે મ ને કહ્યું, કે આ હુકમ જે તારીખે સાદર થયો તે ની-અગાઉ વરસ ની શરૂઆત થી અમલ માં આવત; પરંતુ હિન્દૂ-સ્તાન ના નામ-દાર વ જીરે ફરમાવ્યું, કે જે તારીખે એ હુકમ જાહેર થયો તેજ તા રીખ થી લોકો પર એ નો અમલ ચાલે.	167. nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yuṇ, ke ā hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-agā,u varas bes,tāṇ chāl,u tha-nār ha,to; pan Hindū-stān nā nām-dār vajīr,e nā pāḍ,ī, ke e hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-āgmaj chāl,u tha,vā de,vo nahīṇ. (*or*) nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yuṇ, ke ā hukm je tārīkh,e sādar tha,yo te nī-agā,u varas nī sharū, āt thī amal māṇ āv,at; parantu Hindū-stān nā nām-dār vajīr,e farmāv, yuṇ, ke je tārīkh,e e hukm jāher tha,yo te,j tārīkh thī lok,o par e no amal chāl,e.
168. When he chooses to set to work, he does the work of four days in as many hours.	૧૬૮. જ્યારે તે પોતાનાં કામ ઉપર મન લગાડે છે, ત્યારે ચાર દિવસ નું કામ ચાર ઘડી માં કરે છે.	jyāre te potā nāṇ kām upar man lagāḍ,e chhe, tyāre chār divas nuṇ kām chār ghaḍī māṇ kar,e chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
165. patel kah,tā hai, ki maiṇ na maska de sak,tā hūṇ, na dūdh, na baide (*or*, baize), na ghās, na murgh,ī, gharaz me,re gāṇw meṇ kuchh nahīṇ; lekin us,e khūb-sā mār,ā chāhiye, tab jo kuchh māng, o,ge so sab ḥāzir kar,e,gā.	agar-chi kad-khudā mī,gū,yad, ki dar dih,i man hīch nīst az kabīl,i maska, wa shīr, wa tukhm,i murgh, wa kāh, wa murgh; wa-likin ū rā bāyad bisyār zad, tā hama chīz ḥāzir kun,ad.
166. wuh me,re muṇh par yūṇ bol,ne dar,tā hai, is liye me,rī pīṭh pīchhe bol,tā hai.	ū jur,at na dār,ad ki dar huzūr,i man chunīn sukhan,ī bi,gū,yad, az īn sabab dar ghayāb,i man mī,gū,yad.
167. nām-dār *Governor* sāhib ne mujh se kah,ā, ki yih hukm jis tārīkh ko nikl,ā us se āge baras ke shurū' se jārī ho,ne kā thā; par Hindū-stān ke nām-dār wazīr ne man' kiyā, ki yih hukm us ke nikal, ne kī tārīkh ke-āge jārī na ho,ne pā,we. (*or*) nām-dar *Governor* sāhib ne mujh,e kah,ā, ki yih ḥukm jis tārīkh ko sādir hū,ā us se āge baras ke shurū' se ,amal meṇ ā,ta; lekin Hindū-stān ke nām-dār wazīr ne farmā,yā, ki jis tārīkh ko yih ḥukm zāhir hū,ā us,ī tārīkh se log,oṇ par us kā ,amal chal,e.	nauwāb,i mustatāb *Governor* sāhib ba man guft,and, ki mumkin būd ki īn hukm rā az ibtidā,i sāl kabl az tārīkh,i sudūr,i ān jārī sāz,and, agar janāb,i majd,at wa najd,at iktināh wazīr,i umūr,i Hindū-stān mānī' na mī,shud,and, ki kabl az tārīkh,i sudūr jārī na shaw,ad. ('' 'tāb *Governor* ki banā būd ki in hukm az ibtida,i sāl kabl az tārīkh,i sudūr,i ān ba ,amal bi,yā,yad; wa-likin janāb,i ubhat wa jalāl,at ham-rāh wazīr,i umūr,i Hindū-stān farmūd,and, ki ,amal,i īn hukm az tārīkh,i sudūr,i ān bar mard,um,ān jārī shaw,ad.
168. jab wuh ap ne kām par dil lagā,tā hai, to chār din kā kām chār ghaḍī meṇ kar,tā hai.	har-gāh ū dil ba kār,i khud mī, band,ad, kār,i chahār rūz rā dar chahār sā,at ba itmām mī,rasān,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
169. He hung him on the branch of a tree.	૧૬૯. તેણે તે ને એક ઝાડ ની ડાળ સાથે ટાંગીને ફાંસી દીધો.	te,ne te ne ek jhāḍ nī ḍāl sāthe ṭāng,ī,ne phāṇs,ī dīdho.
170. They had no difficulty in finding excuses for quarreling.	૧૭૦. તેઓ તરત વઢી-પ ડયા. (*or*) તેઓ ને લડતાં ક ઈ વાર લાગી નહીં.	te,o tarat vaḍh,ī-paḍ,yā. (*or*) te,o ne laḍ,tāṇ kāṇ,ī vār lāg,ī nahīṇ.
171. You will only hurt yourself by doing so.	૧૭૧. એવું કર્યા થી તમે પોતાનીજ ખરાબી કરશો.	evuṇ kar,yā thī tame potā nī,j kharāb,ī kar,sho.
172. The less you have to do with a man of that sort, the better.	૧૭૨. એવા માણસ સાથે થોડું કામ પાડવું સારૂં છે.	evā mānas sāthe thoḍuṇ kām pāḍ,vuṇ sāruṇ chhe.
173. As I was going to Pūnā, I was passed by a man traveling the contrary way.	૧૭૩. જયારે હું પૂણે જ તો હતો, ત્યારે એક પુરૂષ રસ્તા માં મ ને મળ્યો, જે પૂણે થી આવતો હતો.	jyāre huṇ Pūne ja,to ha,to, tyāre ek purush rastā māṇ ma ne mal,yo, je Pūne thī āv,to ha,to.
174. I supposed so at first, and experience has shewn me that I was right.	૧૭૪. અગાઉ-થીજ મેં એમ ધાર્યું હતું, અને હમણા અ નુભવ થી માલુમ પડી-આવ્યું, કે મારો વિચાર ખરો હતો.	agā,u-thī,j meṇ em dhār,yuṇ ha,tuṇ, ane hamnā anubhav thī mālum paḍ,ī-āv,yuṇ, ke mā,ro vichār kharo ha,to.
175. Stretching forth his neck, he looked out afar.	૧૭૫. તેણે ડોક કાહાડીને દૂર નજર કરી જોયું.	te,ne ḍok kāhāḍ,ī,ne dūr najar kar,ī jo,yuṇ.
176. The corn sown in that field produced ten fold.	૧૭૬. જેટલો દાણો પેલાં ખેતર માં વાવ્યો હતો, તે થી દસ ગણો ઉતપન્ન થયો.	jeṭlo dāno pelāṇ khetar māṇ vāv,yo ha,to, te thī das gano ut,pann tha,yo.
177. He bought a high priced horse.	૧૭૭. તેણે એક મૂલ-દાર ઘોડો વેચાતો લીધો.	te,ne ek mūl-dār ghoḍo vech,āto līdho.
178. This is the cloth *(fabric of wool)* which I bought the other day.	૧૭૮. આ તેજ બનાત છે જે મેં આગળ વેચાતી લીધી હતી.	ā tej banāt chhe je meṇ āgal vech,ātī līdhī ha,tī.
179. If you wish to remain in my service, you ought to do every thing as well as you can.	૧૭૯. જો તું મારી ચાક રી માં રહેવા માગે છે, તો મારૂં સઘળું કામ બની-આ વે ત્યાં-સુધી સારી પેઠે કર્વું જોઈશે.	jo tuṇ mā,rī chākrī māṇ rah,evā māg,e chhe, to mā,ruṇ saghluṇ kām ban,ī-āv,e tyāṇ-sudhī sārī paṭhe kar,vuṇ jo,īshe.
180. From thy speech, it would appear that	૧૮૦. તારા બોલ્યા પર-થી એવું જણાય છે, કે તેં તારા	tā,rā bol,yā par-thī evuṇ janā,ya chhe, ke

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
169. us ne us ko ek jhāḍ kī ḍālī se laṭkā,kar phāṇs,ī dī.	ū fulān rā bar shākh,i dirakht,ī maslūb kard.
170. we bi-lā ta,ammul laḍ-paḍe.	ānhā dar nihāyat,i āsān,ī dar bahāna-jū,iyi munāza,a lūd,and.
171. agar tum aisā kar,oge, to tum,hārī hī kharāb,ī ho,gī.	dar irtikāb,i īn amr khud rā tabāh khāh,ī kard.
172. aise ādmī ke-sāth thoḍā kām pāḍ,nā bih-tar hai.	bā chunīn ashkhās har chand mu'āmala kam-tar bāsh,ad bih-tar, ast.
173. jab maiṇ Pūne ko jā,tā thā, ek mard raste meṇ mil,ā, jo Pūne se ā,tā thā.	dar wakt,ī ki man ba Pūna mī, raft,am, bā mard,ī dar rāh mulākāt kard,am, ki az samt,i Pūna mī āmad.
174. pahle-hī maiṇ ne aisā khayāl kiyā thā, aur ab tajribe se ma'lūm kiyā, ki ḥakk ba jānib me,re thā.	dar ibtidā man chunīn tasauwur kard,a būd,am, wa 'ākibat-ul-amr ba tajrība ma'lūm shud, ki tasauwur,i man sahīḥ būd,a.
175. us ne gardan uṭhā,kar dūr nazar kī.	ū sar rāst kard,a ba dūr nigāh kard.
176. jitnā anāj us khet meṇ bo,yā ga,yā, us se das ḥisse ziyād,a paidā hū,ā.	ān-chi zar' shud,a būd, az karār,i tukhm,ī dah tukhm ba amal āmad.
177. us ne ek besh-kīmat ghoḍā mol-liyā.	ū asp,i girān-bahā khar,īd,a.
178. yih wuh,ī bānāt hai jo maiṇ ne thoḍe din par khar,īd kī thī.	īn ham-ān māhūt,īst ki pīsh-tar khar,īd,a būd,am.
179. agar tū ham,ārī naukar,ī meṇ rah,ā chāh,tā hai, to har-ek kām maḳdūr bhar achchhī tarḥ kar,nā ho,gā. (See P. 2, Note*).	agar tū mī,khāh,ī naukar,i man bāsh,ī, kār,i khud rā ḥatt-al-maḳdūr ba khūb,ī bāyad bi,kun,ī.
180. te,rī guft-gū se ma'lūm ho,tā hai, ki tū ne ap ne bāp ko wāḳif	az ḳaul,i tū chunān ma'lūm mī shaw,ad, ki tū padar,i khud rā az īn'

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
thou hast informed thy father.	પિતા ને ચેતાવ્યો છે.	teṇ tā,rā pitā ne chetāv,yo chhe.
181. Your language is so difficult, that I cannot understand a word.	૧૮૧. તમારી ભાષા એવી તો કઠણ છે,કે હું એક બોલ પી સમજી શકતો નથી.	181. tam,ārī bhāshā evī to kaṭhan chhe, ke huṇ ek bol bī samj,i shak,to na,thī.
182. I thought the Hindī dialect was easy, but now I find it very hard.	૧૮૨. હું હિન્દી બોલી સેલી સમજતો હતો, પણ હમણા માલુમ પડયું, કે ઘણી કઠણ છે.	182. huṇ Hind,ī bol,ī seholī samaj,to ha,to, pan hamnā mālum paḍ,yuṇ, ke ghanī kaṭhaṇ chhe.
183. My son goes to school every day, and gets his lesson by heart, and when he comes home, he does nothing, but plays with his brothers.	૧૮૩. મારો દિકરો દાદી નિશાળે જાય છે, અને પોતા નો ધડો મોહોડે (*or*, પાઠે) કરે છે;પણ જ્યારે ઘેર(*or*, ઘર માં)આવે છે, ત્યારે પોતાના ભાઈયો ની-સાથે રમ્યા વિના બીજું કાંઈ કરતો નથી.	183. mā,ro dikro dādhī nishāl,e jā,ya chhe, ane potā no dhaḍo mohoḍe (*or*, pāṭh,e) kar,e chhe, pan jyāre gher (*or*, ghar māṇ) āv,e chhe, tyāre potā nā bhā,ī,yo nī-sāthe ram,yā vinā bījuṇ kāṇ,ī kar,to na,thī.
184. If my servant comes here to-day or to-morrow, tell him I do not wish to see his face, because he was impudent.	૧૮૪. જો મારો ચાકર આજ અથવા કાલ અહીં આવે, તો તે ને કહેવું, કે તારો સાહેબ તારું મોં જોવા ને ચાહતો નથી, કાં-જે તું નફટ છે.	184. jo mā,ro chākar āj athvā kāl ahīṇ āv,e, to te ne kah,evuṇ, ke tā,ro sāheb tā,ruṇ moṇ jo,vā ne chāh,to na,thī, kāṇ-je tuṇ nafaṭ chhe.
185. Before, I had a great desire to see him, but not now.	૧૮૫. અગાઉ મ ને તે ને મળવા ની ઘણી ઇચ્છા હતી, પણ હમણા નથી.	185. agā,u ma ne te ne mal,vā nī ghanī ichchhā ha,tī, pan hamnā na,thī.
186. If you had come before, I would have engaged you.	૧૮૬. જો તમે અગાઉ આવ્યા હોત, તો હું તમ ને મારી ચાકરી માં રાખત.	186. jo tame agā,u āv,yā ho,t, to huṇ tam ne mā,rī chākrī māṇ rākh,at.
187. If you wish to take it, take it, or else go away.	૧૮૭. લેતો હોય, તો લે, નહીં-તો ચાલ્યો જા.	187. le,to ho,ya, to le, nahiṇ-to chāl,yo jā.
188. If you do such an action, I will turn you away.	૧૮૮. જો તમે એવું કામ કરશો, તો હું તમ ને ચાકરી માં-થી કાઢી-મેલીશ. [રાખી.	188. jo tame evuṇ kām kar,sho, to huṇ tam ne chākrī māṇ-thī kāhāḍī-mel,īsh. [ī-rākh,ī.
189. He concealed his grief from the world.	૧૮૯. તેણે પોતાનાં દુઃખ ની વાત લોકો થી છુપાવી-	te,ne potā nāṇ dukh nī vāt lok,o thī chhupāv,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
kiyā hai.	amr āgāh karda,ī.
181. tum,hārī bolī aisī mushkil hai, ki main ek lafz bhī nahīn samajh sak,tā.	zabān,i tū chunān sa'b,ast, ki yak kalima ḥāli,yi man na mī,shaw, ad.
182. main ne samjh,ā, ki Hindī bolī āsān hai, par ab ma'lūm hu,ā, ki bahut mushkil hai.	man tasauwur kard,am, ki guft, ār,i Hind,ī āsān,ast, wa-likin ḥāl ma'lūm shud, ki bisyār mushkil,ast.
183. me,rā beṭā har roz maktab men jā,tā hai, aur ap nā sabaḳ zabān par yād kar,tā hai, par jab ghar ko ā,tā hai, to ap ne bhā,ī,yon ke-sātḥ khel,ne ke-siwā aur kuchh nahīn kar,tā hai.	pisar,i man dar maktab mī,raw, ad, wa dars,i khud rā ḥifz mī,kun, ad, wa-likin chun ba khāna mī,ā,yad, ba juz bāzī bā birādar,ān,i khud kārī dīgar na dār,ad.
184. āj kal agar me,rā naukar yahān ā,we, to us,e kah,nā, ki te,rā sāḥib te,rā mūnḥ dekh,ne chāh,tā nahīn, kyūn-ki tū ne gustāḳh,i kī hai.	agar naukar,i man im-rūz yā fardā īn-jā bi,yā,yad, ū rā bigū, ki āḳā,i tū na mī,khāh,ad dīgar rū,i tu rā bi,bīn,ad, zirā-ki tū bī-adab,ī (wa-shūkh,ī) mī,kun,ī.
185. āge us ke dekh,ne kā mujh,e baḍā shauḳ thā, par ab nahīn.	pīsh az īn man bisyār shā'ik,i dīd,an,i ū būd,am, wa-likin ḥāl mā,il nīst,am.
186. agar tum āge ā,ye ho,te, to main tum ko ap nī naukar,ī men rakh,tā.	agar pīsh-tar āmad,a būd,īd, man shumā rā dar khidmat,i khud nigah mī,dāsht,am.
187. le,tā hai, to le, nahīn-to chal,ā-jā.	agar mī,khāh,ī, īn rā bar-dār, wa-illā bi,rau.
188. agar tum aisā kām kar,o,ge, to main tum,hen naukar,ī men-se nikāl-dān,gā.	agar chunīn kārī bi,kun,īd, man shumā rā az khidmat ikhrāj khāh,am kard.
189. us ne ap nā gham log,on se chhipā,yā.	ū gham (wa andūh) i khud rā az mard,um nihān dāsht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
190. If he had marched one day sooner, he would have met his master.	૧૯૦. જો તેણે એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરી હોત, તો પોતા ના શેઠ ને જઈ-મળત.	jo te,ne ek divas agā,u kūch kar,ī ho,t, to potā nā sheṭh ne ja,ī-mal,at.
191. I found a purse on the bridge.	૧૯૧. તે પુલ પર મ ને એક કોથલી જડી.	te pul par ma ne ek kothlī jaḍ,ī.
192. Instead of being content, they began to quarrel.	૧૯૨. સંતોષ રાખ્યા ને-બદલે તેઓ વઢવા લાગ્યા.	santosh rākh,yā ne-badle. te,o vaḍh,vā lāg,yā.
193. How much is his income a year?	૧૯૩. વરસ-દહાડે તે ની આયપત (*or*, આવક) કેટ લી છે?	varas-dahāḍ,e te nī āyapat (*or*, āv,ak) keṭlī chhe?
194. Tell the horse-keeper, that if he does not return quickly, he shall be well beaten, and half his pay shall be cut besides.	૧૯૪. ઘોડા-વાળા ને કહો, કે જો તું વેહેલો પાછો આ વશે નહીં, તો તું સારી પેઠે માર-ખાશે; તે ઉપ્રાંત તારો અર્ધો મુશારો (પણ) કાપ્યા માં આવશે.	ghoḍā-vālā ne kah,o, ke jo tuṇ vehelo pāchho āv,she nahīṇ, to tuṇ sārī paṭhe mār-khā,she; te uprāṇt tā,ro ardho mushāro (pan) kāp,yā māṇ āv,she.
195. I wished to go out to-day, but on account of a head-ache, I cannot.	૧૯૫. હું આજ બાહર જવાની ઇચ્છા રાખ્તો હતો, પણ માથું દુ:ખ્યા ને-લીધે જવાતું નથી,	huṇ āj bāhar ja,vā nī ichchhā rākh,to ha,to, pan māthuṇ dukh,yā ne-līdhe ja,vā,tuṇ na,thī.
196. My horse has given so violent a kick to my horse-keeper, that he has become lame.	૧૯૬. મારા ઘોડાએ ઘોડા-વાળા ને એવી તો જોર થી લાત મારી, કે તે લંગડો થઈ-ગયો.	mā,rā ghoḍā,e ghoḍā-vālā ne evī to jor thī lāt mār,ī, ke te langḍo tha,ī-ga,yo.
197. Had I been there, I would not have allowed him to leave the house.	૧૯૭. જો હું ત્યાં હોત, તો તે ને ઘર માં-થી બાહર નહીં જવા દેત.	jo huṇ tyāṇ ho,t, to te ne ghar māṇ-thī bāhar nahīṇ ja,vā de,t.
198. I cannot overlook this unbecoming conduct, and a recurrence of it will certainly be visited by my severest displeasure.	૧૯૮. હું આ નઠારી ચા લ ની ગઈ (*or*, દર-ગુજર) કરી શકતો નથી, અને જો ફરી-થી એવું બનશે, તો નિશ્ચય તે મારા મોટા ક્રોધ માં પડશે.	huṇ ā naṭhārī chāl nī ga,ī (*or*, dar-gujar) kar,ī shak,to na,thī, ane jo pharī-thī evuṇ ban,she, to nishchaya te mā,rā moṭā krodh māṇ paḍ,she.
199. Unless you give	૧૯૯. જ્યાં-સુધી તમે મ ને	jyāṇ-sudhī tame ma

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
190 agar wuh ek roz āge kūch kaṛtā, to ap ne sahib se jā-miltā	agar ū yak rūz pīsh-tar kūch karda būd, ba akāz khud mulhak mishud
191 main ne us pul par ek thailī pāī	dar rūī ān pul kisaī paidā kardam
192 rāzī rahne ke-badle we tanta karne lage	ishān kanāat rā ba munāzaa badal namudand
193 baras bhar men us kī kitnī āmad hai ?	ū sālī chi-kadī madākhil dārad ?
194 ghode wāle se kaho, kī agar tu jald phir na awega, to khub mar-khaega, aur siwā is ke tera ādhā pagar (bhī) kāta-jaega	sāīs rā bigū, kī agar zūd mirā, jaat na kunī, tu rā ba shiddat khah am zad, alāwa bar ān ki nisfī mawajibī tu ra (ham) kat' khahi am kard.
195 main chahta tha kī āj bahar jāūn, par dardī sar ke sabab nahin ja sakta	khastam imrūz birūn biraw,am, walikin ba sababi suda' kī dar am, na mitawanam raft
196 mere ghode ne sais ko aisī sakht lat mārī, kī wuh langda ho gaya	aspi man sāisi khud-ra rā chunan lagadī sakht zad, kī pai ū lang shud
197 agar main wahān hotā, to use ghar men se bahar na jane detā	agar man dar ān jā mibūdam, na mīguzāshtam kī u az khana birūn raw,ad.
198 is nā-laik chal kī main darguzar nahīn kar sakta, aur agar phir aisī bāt hūī, to albatta wuh mere ghazab men padegā	man ighmaz az chunin raftāri nā shayista na mitawanam kard, wa agar bāz chunin harakati sādir shawad, yakīnast kī bāisi nihayat i takaddurzi man khahad būd
199 jab-tak tum mujhe ap ne phir	ta tū mra dar babi murājat

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your positive assurance that you will return immediately, I cannot think of suffering you to go.	તરત પાછા આવ્વા નો પક્કો ભરોસો નહીં આપો, ત્યાં-સુધી હું તમ ને જવા દેવાનો નહીં.	ne tarat pāchhā āv,vā no pakko bharoso nahiṇ āp,o, tyāṇ-sudhī huṇ tam ne ja,vā de,vā no nahīṇ.
200. If the famine be so severe that the rich die of hunger, how can the poor escape.	૨૦૦. જો એવો કઠણ દુકાળ છે, કે ધન-વાન લોક ભુખે મરે છે, તો કંગાળ લોક નો બચાવ કેમ થશે.	jo evo kaṭhan du-kāl chhe, ke dhan-vān lok bhukh,e mar,e chhe, to kangāl lok no bach,āv kem tha,she.
201. It is not likely that he would act with such reserve and concealment as to transact such a business without consulting some of his friends.	૨૦૧. સંભવિત નથી કે તે પોતા ના કોઈ મિત્ર ની સલાહ લીધા વિના પોતા નું કામ એટલી ચોકસાઈ થી તથા ગુપ્ત રીતે કરે.	sambhav,it ṇa,thī ke te potā nā ko,ī mitr nī salāh līdhā vinā potā nuṇ kām eṭlī choksā,i thī tathā gupt rīt,e kar,e.
202. Had I known before that my cow was such a prodigy of excellence, I should not have offered her for sale in the *bazār*.	૨૦૨. જો મ ને અગાઉ-થી માલુમ હોત, કે મારી ગાય એવી ગુણ-વંત છે, તો તે ને બજાર માં વેચવા કાહાડત નહીં.	jo ma ne agā,u-thī mālum ho,t, ke mā,rī gāya evī gun-vant chhe, to te ne bajār māṇ vech,vā kāhāḍ,at nahīṇ.
203. If assistance had arrived immediately after the accident, his life might have been saved.	૨૦૩. આ ઘાત થતી વા૨જ જો મદદ પહોંચી હોત, તો તે નો પ્રાણ બચત.	ā ghāt tha,tī vār,aj jo madad pahonch,ī ho,t, to te no prān bach,aṭ.
204. By the timely assistance of the fire-engine, the premises have suffered no material damage.	૨૦૪. બંબા ની તરત મદદ પહોંચ્યા ને-લીધે લોકો ના ઘરો ની કાંઈ મોટી હાની થઈ નહીં.	bambā nī tarat madad pahonch,yā ne-līdhe lok,o nā ghar,o nī kāṇ,ī moṭī hāni tha,ī nahīṇ.
205. Can you take it without his seeing you?	૨૦૫. તે ન દેખે તેમ તમે આ વસ્તુ લેઈ શકો છો ?	te ṇa dekh,e tem tame ā vastu le,ī shak,o chho ?
206. The poison that was administered, did not operate for two hours.	૨૦૬. વિખ (*or*, વિષ) જે ખવાડ્યું હતું, તે ની અસર બે ઘડી સુધી નહીં થઈ.	vikh (*or*, vish) je khavāḍ,yuṇ ha,tuṇ, te nī asar be ghaḍī sudhī nahīṇ tha,ī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ā,ne kā pakkā bharosā na do, tab-tak maiṇ tum,heṇ jā,ne de,ne kā nahīṇ.	kard,ani <u>kh</u>ud <u>kh</u>ātir-jam' na kun,ī, na mi,guzār,am ki bi,raw,ī.
200. agar du-kāl aisā sa<u>kh</u>t hai, ki tawangar log bhūkh,e mar,te haiṇ, to g<u>h</u>arīb log kis tarḥ bach,eṇge.	agar ḳa<u>h</u>t ba īn shiddat,ast, ki sāḥib,ān,i daulat az gurasna,gī mī, mīr,and, pas mard um,ān,i faḳīr chi-gūna zinda <u>kh</u>āh,and mānd.
201. hon,hār nahīṇ ki wuh ap ne kis,ī dost kī salāḥ liye ba<u>gh</u>air kām itnī iḥtiyāt se aur chup-chāp kar,e.	mumkin nīst ki ū amr,i <u>kh</u>ud rā bidūn,i mashwarat,i ba'zī az dūst,ān,i <u>kh</u>ud bā chand,īn iḥtiyāt-dar <u>kh</u>ufya ba ʿamal āwar,ad.
202. agar maiṇ āge jān,tā, ki me,rī ga,e aisī <u>kh</u>ūb,ī rakh,tī hai, to us,e bāzār meṇ na bech,tā.	agar pīsh az īn dān,ist,a būd,am, ki māda gâw,i man badīn <u>kh</u>ūbī,st, ū rā dar bāzār na mī,farū<u>kh</u>t,am.
203. jab yih ittifāḳ hūā, agar turat madad pahunch,tī, to us kī jān bach,tī.	ba mujarrad,i wuḳū,i īn wāḳi,a, agar madad rasīd,a būd, ū jān,i <u>kh</u>ud ba salām,at mī,burd.
204. bambe kī bar-wakt madad pahunch,ne se ghar,oṇ kā kuchh baḍā nuḳsān na hū,ā.	ba sabab,i ān-ki *bamba* ba mauḳa' rasīd, nuḳsān,ī fāḥish ba <u>kh</u>āna,hā,i mard,um na rasīd. (See P. 197, Sent. 66).
205. tum us kī ānkh bachā,kar yih uṭhā-le sak,te ho ?	bī ān-ki ū tu rā bīn,ad, mī, tawān,ī īn chīz rā bi,gīr,ī.
206. zahr jo khilā,yā ga,yā thā, us ne do ghaḍī tak kuchh asar na kiyā.	zahr,ī ki ū dād,a būd, tā dū sā,at asar na kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
207. Send me a written, not a verbal, message.	૨૦૭. લખેલો સંદેશો મોકલજો, મુખ-જુબાની નહીં.	lakh,elo sandesho mokal,jo, mukh-jubān,ī nahīṇ.
[my purpose. 208. Had it not been for his assistance, I would have failed in	૨૦૮. જો મ ને તે ની મદદ નહીં મળત, તો મારૂં કામ પાર નહીં પડત.	jo ma ne te nī madad nahīṇ mal,at, to mā,ruṇ kām pār nahīṇ pad,at.
209. You must shift for yourself, I should like to remain neuter.	૨૦૯. તમે જાણો તમારૂં કામ જાણે, હું વચ માં પડતો નથી.	tame jān,o tam,āruṇ kām jān,e, huṇ vach māṇ pad,to na,thī.
210. One son has taken after the father, and the other after the mother.	૨૧૦. એક છોકરો બાપ ઉપર પડયો છે, અને બીજો મા ઉપર.	ek chhokro bāp upar pad,yo chhe, ane bījo mā upar.
211. Turn your back towards him and your face towards me.	૨૧૧. તે ની ગમ પીઠ કરો, અને મારી ગમ મોહોડું.	te nī gam pīṭh kar,o, ane mā,rī gam mohoḍuṇ.
212. Did I walk home, or was I carried?	૨૧૨. હું પગે ચાલીને ઘેર આવ્યો, કે કોઈ મ ને ઊંચકી લાવ્યો ?	huṇ pág,e chāl,ī,ne gher āv,yo, ke ko,ī ma ne ūnchk,ī lāv,yo ?
213. When you left the *bandar*, you were supported by another man.	૨૧૩. જયારે તમે બંદર પરથી નિકળ્યા, ત્યારે કોઈ માણસ તમ ને ટેકો આપી ઘેર લાવ્યો.	jyāre tame bandar par-thī nikal,yā, tyāre ko,ī mānas tam ne ṭeko āp,ī gher lāv,yo.
214. I cannot do this in his absence.	૨૧૪. તે મારી-પાસે રહ્યા વિના આ કામ મારા થી થતું નથી.	te mā,rī-pāse rah,yā vinā ā kām mā,rā thī tha,tuṇ na,thī.
215. Go to my son quickly and tell him that if he does not support me immediately, I must perish.	૨૧૫. મારા દિકરા પાસે વેહેલા જઈને તે ને કહો, કે જો તમે તરત મારી કુમકે નહીં આવશો, તો નિશ્ચય હું મર્યો જઈશ.	mā,rā dikrā pāse vehelā ja,ī,ne te ne kah,o, ke jo tame tarat mā,rī kumak,e nahīṇ āv,sho, to nishchaya huṇ mār,yo ja,īsh.
216. I not only overtook him, but passed him.	૨૧૬ હું તે ની-બરાબર જ ઈ-પહોંચ્યો, એટલું જ નહીં, પણ તે થી આગળ વધી-ગયો.	huṇ te nī-barābar ja,ī-pahonch,yo, eṭluṇ,j nahīṇ, pan te thī āgal vadh,ī-ga,yo.
217. Three men fought four men.	૨૧૭. ત્રણ જણ ચાર જ ણ ની-સાથે લડયા.	tran jaṇ chār jan nī-sāthe laḍ,yā.

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
207. likhā hū ā paighām bhejiyo, na zabānī	paighāmī maktūbī ba man bi, firist, na zabanī
208 agar us kī madad na pahunchī, to merā maksad hāth na ātā	agar ū imdadī na mīrasūd, man dar husulī mudda'aī khud mahrūm mīmandam [am
209 tum jāno tumhārā kām, main to alag rahā chāhtā hūn	tū khud dānī kārī khudrā, man mīkhāham ba halī khud basham,
210 ek ladka bap par pada hai, aur ek mā par	wa taraf-darī bich kudām na bash, yak pisar ba sūratī madar hast, wa duyamī ba shabahatī padar *
211 us kī taraf pith karo, aur merī taraf munh	pusht ba u kun, wa rū ba man
212 main pānw chalkar ghar ko āyā, yā koī mujhe uthā lāyā ?	aya man piyāda ba khānā āmadī am, ya kasī ma ra ba khanā award?
213 jab tum bandar se nikle, tab tum ko ek admī suharā dekar ghar ko lāyā	chun tu az bandar juda shudī, shakbsī zarī baghal tu ra giriftā, award
214 us ke hāzir na hone ke wakt mujh se yih kām nahin ho sakatā	dar ghibatī ū, man īn kār na mītawānam kard
215 mere bete ke-pās jald jākar khabar karo, ki agar tum shitab merī madad ko na āoge, to yakin hai ki main marā jaunga	nazdī pisarī man ba ta'jilī tamām biīau, wa bigū, ki agar tū zūd-tar ba kumakī man na yāī, yakin bidān ki man halak khāham shud
216 na sirf main us lag jā-pahunchā, bal ki us se āge nikal gayā	na hamin man ba ū rasīdam, bal-ki az ū dar guzashtam,
217. tin ādmī chār ādmī se lade	si kas bā chahār kas jang kard, and.

* In Hindu stan, *pidar*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
218. Did you hear clearly the direction from which the noise came ?	૨૧૮. જે ગમથી સાદ આવ્યો, તે સારી પેઠે તમારા સાંભળ્યા માં આવ્યો ?	je gam thī sād āv,yo, te sārī pathe tam,ārā sāmbhal,yā mān āv,yo?
219. I wish to employ a servant, because I dislike my present one.	૨૧૯. હું એક (બીજો) ચાકર રાખ્વા માગું છું, કાંજે જે ચાકર હમણા મારી-પાસે છે તે મ ને ગમતો નથી.	hun ek (bījo) chākar rākh,vā māg,un chhun, kān-je je chākar hamnā mā,rī-pāse chhe, te ma ne gam,to na,thī.
220. It is a great pity that he will not look more after his children.	૨૨૦. મોટો અફસોસ છે, કે તે પોતા નાં છોકરાંઓ ની વધારે ખબર રાખ્તો નથી.	moṭo afsos chhe, ke te potā nāṇ chhok,rā,o nī vadhāre khabar rākh,to na,thī.
221. I will go in a day or two.	૨૨૧. હું એક અથવા બે દિવસ માં જઈશ	hun ek athvā be divas mān ja,īsh.
222. He beat him brutally.	૨૨૨. તેણે તે ને ઘાતકી-પણાં થી માર્યો.	te,ne te ne ghātkī-panāṇ thī mār,yo.
223. The shallowness of the water would not allow the boat to sail.	૨૨૩. પાણી થોડું છે, માટે હોડી તેમાં તરે નહીં.	pānī thoḍun chhe, māṭe hoḍī te mān tar, she nahiṇ.
224. The waves beat against the rock.	૨૨૪. દર્યા ની છોળ ખડક ઉપર અથડે છે.	daryā nī chhol kha,ḍak upar athḍ,e chhe.
225. I paid him in proportion to his service.	૨૨૫. મેં તે ની ચાકરી પ્રમાણે તે ને મુશારો આપ્યો.	men te nī chākrī pramāne te ne mushāro āl,yo.
226. The river is so deep that we cannot cross it without a boat.	૨૨૬. નદી નું પાણી એટલું ઊંડું છે, કે હોડી વિના પાર જવાશે નહીં.	nadī nun pānī eṭlun ūnḍun chhe, ke hoḍī vinā pār ja,vā,she nahīṇ.
227. He went without my advice.	૨૨૭. તે મારી સલાહ લીધા વિના ગયો.	te mā,rī salāh līdhā vinā ga,yo.
228. I would pay a hundred Rupees rather than go away.	૨૨૮. કોઈ સો રૂપિયા માગે તો આપું, પણ અહીં થી નહીં જાઉં.	koī so rūpiyā māg,e to āp,un, pan ahīṇ thī nahīṇ jā,un.
229. He and I remained looking at one another for some time.	૨૨૯. અમે કેટલી-એક વાર લગી એક બીજા ને જોતા રહ્યા.	ame keṭlī-ek vār lagī ek bījā ne jo,tā rah,yā.
230. I had nearly reached the summit of	૨૩૦. હુ લગભગ પર્વત ની શિખર પર પેહાંચ્યો, એ	hun lagbhag parvat nī shikhar par pahonch,yo,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
218. jis taraf se āwāz āʼī, so sāf tum,hāre sun,ne meṇ āʼī ?	az samt,ī ki āwāz ba gūsh,i tū khurd, ba khūbī shanīd,ī ?
219. maiṇ ek (dūsrā) naukar rakh,ā chāh,tā hūṇ, kyūṇ-ki jo naukar ab-hī me,re-pās hai, so mujh,e pasand nahīṇ.	man mīkhāh,am (dīgar) naukar,ī nigah dār,am, zīrā-ki naukar,ī ki ḥāl dār,am, khush,am na mī,ā,yad.
220. baḍā afsos hai, ki wuh ap ne bachchoṇ kī ziyād,a khabar-gīr,ī nahīṇ kar,tā.	ḥaif ki ū ziyād,a az īn mutawajjih,i aḥwāl,i atfāl,i khud na mī,shaw,ad.
221. maiṇ ek yā do din meṇ jā, ūṇ,gā.	man dar yak rūz yā dū rūz khāh am raft.
222. us ne us ko be-raḥm,ī se mār,ā.	ū fulān rā ba bī-raḥm,ī zad.
223. pānī itnā thoḍā hai, ki hoḍī us meṇ na tir,e,gī.	kamī,yi āb na mī,guzār,ad ki kashtīt bugzar,ad.
224. mauj,eṇ chaṭān,oṇ par lahrā,tī haiṇ.	mauj,i daryā ba sang mīkhur,ad.
225. jaisī us ne naukar,ī kī, waisī maiṇ ne us ko tankhāh dī.	muwāfik,i khidmat,i ū, man ū rā dar māh,a dād,am.
226. naddī kā pānī itnā gahrā hai, ki ham binā kishtīt ke pār na jā sak,eṇ,ge.	āb dar rūd-khāna ba ḥadd,īst, ki bidūn,i kashtīt ṭbūr mumkin nīst.
227. wuh me,rī salāh liye ba-ghair chalā-ga,yā.	ū bī ān-ki az man salāḥ kun,ad, rawān,a shud.
228. yahāṇ se na jā,ne ke-badle sau rūpiye de,ne par rāzī hūṇ.	man mash'ūf,am, ki sad rūpiya bi,dih,am, wa az īn jā bar na khīz,am.
229. ham ek dūsre ko kitnī-ek-der tak dekh,te rah,e.	tā dīr-wakt mā yak dīgar rā mī,nigrīst,īm.
230. maiṇ lagbhag pahāḍ kī choṭī par pahunch,ā thā, ki itne-meṇ	man karīb ba kulla,i kūh rasīd,a būd,am, ki shīr,ī bar man ḥamla

† In Hindu-stani, *kishti*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the mountain, when the tiger attacked me.	ટેકરા-માં વાઘે મારી-ઉપર ધસારો કર્યો.	eṭlā-mān vāgh,e mā,rī-upar dhasāro kar,yo.
231. He tumbled down stairs.	૨૩૧. તે દાદર ઉપર-થી હેઠલ પડી-ગયો.	te dādar upar-thī heṭhal paḍ,ī-ga,yo.
232. Ever since I have been in this house, I have been sick.	૨૩૨. જ્યાર-થી હું આ ઘર માં આવી વસ્યો છું, ત્યાર-થી માંદો ચાલ્યો જાઉં છું.	jy,yār-thī huṇ ā ghar mān āv,ī vas,yo chhuṇ, tyār-thī māndo chāl,yo jā,uṇ chhuṇ.
233. Which *ghāt* is the steepest?	૨૩૩. કયો ઘાટ સૌ થી વધારે ઢળતો છે?	kayo ghāṭ sau thī vadhāre ḍhal,to chhe?
234. Fill the vessel with water and see how much it will hold.	૨૩૪. આ વાસણ પાણી એ-કરી ભરો, અને જુવો, કેટલું પાણી એ માં માશે.	ā vāsan pānī e-kar,ī bhar,o, ane ju,vo, keṭluṇ pānī e mān mā,she.
235. What were you studying six months ago?	૨૩૫. છ મહિના પર તમે શું શિખ્તા હતા?	chha mahinā par tame shuṇ shikh,tā ha,tā?
236. They make up for their deficiency in number by their great size.	૨૩૬. જેમ તેઓ ગણત રી માં ઓછા છે, તેમ મોટાં કદે કરી બરાબર ઉત્રે છે.	jem te,o gan,tarī mān ochhā chhe, tem moṭān kad,e kar,ī barābar utr,e chhe.
237. This is the long and short of the matter. (See P. 30, sent. 31).	૨૩૭. આ વાત નું તત્વ એજ છે.	ā vāt nuṇ tatv e,j chhe.
238. You may go further and fare worse.	૨૩૮. જેમ-જેમ આગળ વધશો, તેમ-તેમ વધારે સં કટ માં પડશો.	jem-jem āgal vadh,sho, tem-tem vadhāre sankaṭ mān paḍ,sho.
239. It is all nonsense going round about.	૨૩૯. લંબાણ કર્વું ફોકટ છે.	lambān kar,vuṇ pho,kaṭ chhe.
240. The drawer sticks tight on account of the damp weather.	૨૪૦. હવા ને-લીધે પેટી નું ખાનું તાટ (*or*, ચપટ) બેસે છે.	havā ne-līdhe peṭī nuṇ khānuṇ tāṭ (*or*, chapaṭ) bes,e chhe.
241. The wafer sticks tight to the paper.	૨૪૧. વેફર કાગલ ઉપર ખૂબ વળગી-જાય છે.	*wafer* kāgal upar khūb valgī-jā,ya chhe.
242. The leech sticks tight to the skin.	૨૪૨. જળો ચામડી પર સારી પેઠે વળગે છે.	jaḷo chāmḍī par sārī paṭhe valg,e chhe.
243. He sticks tight to his horse.	૨૪૩. તે પોતા ના ઘોડા ઉપર સારી પેઠે ચપટ બે સે છે.	te potā nā ghoḍā upar sārī paṭhe chapaṭ bes,e chhe.
244. You have put me to a great deal of	૨૪૪. તમે તમારો મનસૂ બો મ ને તરત કહ્યો નહીં,	tame tam,āro mansūbo ma ne tarat kah,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
shei ne mujh par hamla kiyā.	āwaid
231. wuh sidhī par-se nīche gir,ā	ū az pilla ba zīr uft,ād
232 jab se main is ghar men ā-rahā hūn, tab-se bīmār chalā-jā,tā hūn	az rūzī kī man dar īn khāna sukna karda,am, tā hāl bīmār,am
233 kaun-sā ghāt sab se ziyāda dhalū hai?	kudam guzar-gāh az hama sar-ashīb tar,ast?
234 yih bāsan panī se bharkar dekh,o, is men kitnā samā,ega	in zarf iā ,az āb pur kun, wa bi,bin, chi kadr ab dar an mī gunj,ad.
235 chha mahīne pai tum kyā sikh,te the?	shash māh pish az in chi chiz mi,āmūkht,i?
236 jaise we gin tī men kam hain, waise dil-daul men bade hain	in ha agai-chi dar adad kam and, amma banā bu buzurgī yi jussai khud bai ābar wa musawi mi,ā yand
237 is bāt kā khulāsa yih ī hai	khulāsa,i mitlab ham īn ast.
238 jitnā āge badhoge, utnā ziyāda khurābī men padoge	hai chand pīsh tar mi,raw,i, bad-tar mī,shaw,i
239 tūl tawil karne men kuchh hasil nahīn	tul dadan i in ami bi masraf ast
240 hawāi martub ke sabab peti ka khana chipat jatā hai	ba sabab i hawa i martūb, khāna,i sanduk dai an muhkam mi,shaw,ad
241 tikiya kāghaz par khūb bilagtī hui	*wafer* bar kaghaz khub mi,chasp,ad
242 jonk chumde pai khub bilagtī hai	zalu bu pūst khūb mi,chasp ad
243 wuh ap ne ghode pai khūb jam,kar baithta hai	ū bar asp i khud mazbut mi chasp,ad
244 tum ne ap nā irādn tuiat zahir na kar,ne se me,e kam men	bi sabab i an ki nada i khud ia zūd tu ba man izhār na kard,i, dai

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
inconvenience by not declaring your intentions sooner.	તે થી હું મોટી અડચણ માં પડયો.	nahīṇ, te thī huṇ moṭī aḍchan māṇ paḍ,yo.
245. I have a great mind to turn you away.	૨૪૫. મારાં મન માં આવ્યા કરે છે, કે ત ને ચાકરી માં-થી કાહાડી-મેલું.	245. mā,rāṇ man māṇ āv, yā kar,e chhe, ke ta ne chākrī māṇ-thī kāhāḍ,ī-mel,uṇ.
246. Had you not sense enough to perceive that?	૨૪૬. શું એ વાત ને સમ જવા ની બુદ્ધી તારા માં નો હોતી?	246. shuṇ e vāt ne samaj,vā nī buddhī tā,rā māṇ no ho,tī?
247. He has twice as many horses as I have.	૨૪૭. તે ની-પાસે મારા-કર્તાં બમણા ઘોડા છે.	247. te nī-pāse mā,rā-kartāṇ bamnā ghoḍā chhe.
248. His income is treble mine.	૨૪૮. તે ની આયપત મા રા-કર્તાં ત્રમણી (*or*, ત્રણ-ગણી) છે.	248. te nī āyapat mā,rā-kartāṇ tramnī (*or*, tran-ganī) chhe.
249. Make a quilted cover for the cap to prevent the sun from penetrating it.	૨૪૯. ટોપી ને-સારૂ સુજ ની ની એક ખોલ બનાવો, કે તડકા ની ઝાળ તે માં આ વે નહીં.	249. ṭopī ne-sārū sujnī nī ek khol banāv,o, ke taḍkā nī jhāl te māṇ āv,e nahīṇ.
250. I have told you at least three times.	૨૫૦. ઓછાં-માં-ઓછું ત્ર ણ વાર મેં તમ ને કહ્યું.	250. ochhāṇ-māṇ-ochhuṇ tran vār meṇ tam ne kah,yuṇ.
251. I have a competency of riches.	૨૫૧. જેટલું જોઈયે તેટ લું દ્રવ્ય મારી-પાસે છે.	251. jeṭlun jo,īye teṭluṇ dravya mā,rī-pāse chhe.
252. As I was going to Sūrat, I called at his house.	૨૫૨. હું સૂરત જનાર હ તો, માટે એ ને મળવા સારૂ એ ને ઘેર ગયો હતો.	252. huṇ Sūrat ja-nār ha, to, māṭe e ne mal,vā sārū e ne gher ga,yo ha,to.
253. His house adjoins mine.	૨૫૩. તે નું ઘર મારાં ઘર ની જોડે છે (*or*, પડોસ માં છે).	253. te ṇuṇ ghar mā,rāṇ ghar nī joḍe chhe (*or*, paḍos māṇ chhe).
254. The manner of that speeh indicated much disrespect towards me.	૨૫૪. તે વાત-ચીત ની રી ત-ભાત એવી હતી, કે જે થી મારૂં બહુ અપ-માન જણાઈ-આવ્યું.	254. te vāṭ-chīt nī rīt-bhāt evī ha,tī, ke je thī mā, ruṇ bahu ap-mān janā,ī-āv,yuṇ.
255. I had fever during the whole of my	૨૫૫. જેટલા દહાડા ની મ ને રજા મળી હતી, તેટલા	255. jeṭlā ḍahāḍā nī ma ne rajā mal,ī ha,tī, teṭlā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bahut-sā khalal dāl,ā.	kār,i man khalal andākht,ī.
245. me,re jī meṇ ā,yā kar,tā hai, ki tujh,e naukarī se nikāl-dūṇ.	dar dil,i man hast, ki tu rā az naukarī,yi khud ikhrāj kun,am.
246. kyā tujh,e itnī aḳl na thī, ki is bāt ko dar-yāft kar,e ?	īn ḳadr ham aḳl,at na mī,ras,īd, ki īn ma'nī rā dar-yāft kun,ī ?
247. us ke-pās mujh se do-chand (*or*, do,ne) ghoḍe haiṇ.	ū dū musāwī,yi man asp,hā dār, ad.
248. us kī āmad me,rī āmad se ti,gunī hai.	madākhil,i ū si barābar,i madā, khil,i man,ast.
249. ṭopī ke-wāste soznī kā ghilāf banā,o, tā-ki dhūp us meṇ-se na chhan,e.	ghilāf,ī az liḥāf barā,i kulāh,i man bi,sāz, tā ḥarārat,i āftāb dar ān nufūz na kun,ad. (*or*) rū-kash,ī (*or*, rū-pūsh,ī) pamba-dār ba. jihat,i kulāh,i man bi,dūz, tā &c.
250. kam-meṇ-kam maiṇ ne tum, heṇ tīn bār kah,ā.	aḳall,an si daf,a man ba tū guft, am.
251. jitnī chāhiye utnī daulat me,re-pās hai. (*or*) ba ḳadr,i iḥtiyāj me,re-pās daulat hai.	man daulat,i kāfī rā dār,am.
252. maiṇ Sūrat ko jā,ne-wālā thā, is-liye us,e mil,ne ko us ke ghar ko ga,yā thā.	chūn-ki man irāda,i Sūrat rā dāsht,am, banā bar ān barā,i mulāḳāt,i ū ba khāna,i ū raft,a būd,am.
253. us kā ghar me,re ghar ke muttasil hai (*or*, paḍos meṇ hai).	khāna,i ū muttasil,i khāna,i man, ast.
254. us guft-gū ke taur se me,rī baḍī be-ḥurmat,ī nikl,ī.	taur,i ān guft-gū dāll bar bī-izzatī, yi man būd.
255. jitne din,oṇ kī mujh,e razā mil,ī thī, utne din,oṇ tak maiṇ tap	tā muddat,ī ki az khidmat rukhsat,i ghā,ib shud,an rā dāsht,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
leave of absence, therefore I could not come.	દહાડા લગી હું તાવ થી માં દેા રહ્યેા, માટે મારા થી અવા'યું નહીં.	dahāḍā lagī huṇ tāv thī māndo rah,yo, māṭe mā,rā thī avā,yuṇ nahīṇ.
256. This observation appears to be unfounded.	૨૫૬. એવું માલુમ પડે છે, કે આ વાત ખરી નથી. (*or*) એ વાત નું કાંઈ ઠેકા ણું નથી.	evuṇ mālum pad,e chhe, ke ā vāt kharī na,thī. (*or*) e vāt nuṇ kāṇ,ī ṭhekānuṇ na,ṭhī.
257. If he had not escaped through the drain, he would have been caught, and most likely starved to death.	૨૫૭. જો તે મેારી ને મા ર્ગે થઈ ને નાસી ન ગયેા હેાત, તેા પકડાયેા જાત, અને સંભવિત છે, કે ભુખે મરી-જાત.	jo te morī ne mārg,e tha,ī,ne nās,ī na ga,yo ho,t, to pakḍā,yo jā,t, ane sambhav,it chhe, ke bhukh,e mar,ī-jā,t.
258. My going depends upon your permission.	૨૫૮. મારૂં જવા નું તમા રી રજા ઉપર અટકેલું છે.	mā,ruṇ ja,vā nuṇ tam,ārī rajā upar aṭk,eluṇ chhe.
259. His house is next but one to mine.	૨૫૯. તે નું ઘર મારાં ઘર થી એક ઘર મેલી ને છે.	te nuṇ ghar mā,rāṇ ghar thī ek ghar mel,ī,ne chhe.
260. He pretends to speak Hindū-stān,ī.	૨૬૦. તે હીન્દૂ-સ્તાની ભા ષા બેાલ્વા ની ડીંગ મારે છે.	te Hindū-stān,ī bhā,shā bol,vā nī ḍing mār,e chhe.
261. How long was he absent from Bombay?	૨૬૧. કેટલું થયું તે મુંબઈ માં આવ્યેા નથી ?	keṭluṇ tha,yuṇ te Muṁba,ī māṇ āv,yo na,thī ?
262. In such circumstances, what would you do?	૨૬૨. જો તમે એવી અ વસ્થા માં આવી પડેા, તેા શું કરેા ?	jo tame evī avasthā māṇ āv,ī-pad,o, to shuṇ kar,o ?
263. It ought to have been done yesterday, and not have been left until today.	૨૬૩. આ કામ કાલ-નું-કાલ કર્વું ઘટતું હતું, આજ ઉપર રાખ્વું નહીં જોઈતુ હતું	ā kām kāl-nuṇ-kāl kar,vuṇ ghaṭ,tuṇ ha,tuṇ, āj upar rākh,vuṇ nahīṇ jo,ī,tuṇ ha,tuṇ.
264. The influence he had over me induced me to do this.	૨૬૪. તે ની તાબે-દારી ને-લીધે મ ને એમ કર્વું પડ્યું.	te nī tābe-dār,ī ne-līdhe ma ne em kar,vuṇ pad,yuṇ.
265. All at once they came upon me.	૨૬૫. તેઓ એક-દમ મા રા-ઉપર આવી-પડ્યા.	te,o ek-dam mā,rā-upar āv,ī-pad,yā.
266. Suddenly all the people of the village assembled together in a	૨૬૬. ગામ ના સઘળા લેાક એકા-એક બલ્વા-ખેારા નીપડે ભેગા થઈ-ગયા.	gām nā saghlā lok ek-ā-ek balvā-khor,o nīpaṭhe bhegā tha,ī-ga,yā.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
se bīmār rah,ā, is liye ā na sak ā	am, dar tamāmīyi ān muddat tab-dar būdam, az an sabab na tavān, istam ba khidmat rasīd
256 ma'lūm hotā hai, ki yih bat pakkī nahīn (*or*) is bāt kā kuchh thikāna nahin	zahiran in kaul aslī na dārad.
257- agar wuh mori kī rāh se na bhāg-gayā ho,ta, to pakda jata, aur aghlab ki māre bhukh ke marjā,tā	agar ū az rāh,i āb-guzar na gurikhta bud, giriftār shud,a būd, alawa mazinna an ki az gurasna gi halak mī shud
258 me,rā jā,nā tum,harī raza par maukūf hai	raftani man bar rukhsati tū mauku fast
259 us kā ghar me,le ghar se ek ghar chhod,kar hai	khanai u az khanai man dū khana fasila dar id
260 wuh Hindū-stan,ī zaban bol ne kā dam mar,ta hai	u iddi'ai takallumi zabani Hindu-stani ra mikunad
261 kab se wuh Mumba,i men nahīn āyā ?	chand gah hast ki u dar Mumbai na yamada ?
262 agar tum hārī aisī halat ho, to tum kyā kar,o ?	agar tu dar chunīn halat bāsh,i, chi kuni ?
263 yih kām kal hī karna tha, aj par rakh,na lazim na thā	in kar ra di-ruz mī,bayist bikuni, wa na bāyist tā ruz maukūf dar,ī
264. us kī tabi'-dār,i ke sabab mujh,e yūn karnā pada	itā ati fumani ū ma ra bar ān dasht ki īn kar ra bikunam
265 yak-bar-gi we mujh par ā tūte	anhā ba yak bar gī bur man hamla awarderd.
266 mufsid,on kī-tarh gānw ke sab log yak-a-yak jam' ho ga,ye	dafatan jamīi mard,umi dih mānand,i shūrish talab,ān ujtima' namūd,and

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
mutinous manner.		
267. He said this concerning him merely from hearsay.	૨૬૭. તેણે તે વિષે આ વાત જે કહી, તે માત્ર સાંભળેલી કહી.	te,ne te vishe ā vāt je kah,ī, te mātr sāmbhl,elī kah,ī.
268. He did this thro' spite and revenge.	૨૬૮. તેણે આ કામ જે કરયું, તે કીના તથા કપટ થી (વેર લેવા સારૂ) કર્યું.	te,ne ā kām je kar, yuṇ, te kīnā tathā kapaṭ thī (ver le,vā sārū) kar,yuṇ.
269. He presumes upon my goodness.	૨૬૯. તે મારા નર્મ સ્વભાવ ને-લીધે ઉદ્ધત થઈ-ગયેા છે.	te mā,rā narm svabhāv ne-līdhe uddhat tha,ī-ga,yo chhe.
270. Almost the whole of the city was consumed.	૨૭૦. સઘળું શેહેર બળી-ગયું, થેાડું'ક બાકી રહ્યું.(*or*) લગભગ આખું શેહેર બળી-ગયું.	saghluṇ sheher bal,ī-ga,yun, thoḍuṇ,k bākī rah,yuṇ. (*or*) lagbhag ākhuṇ sheher bal,ī-ga, yuṇ.
271. Pray tell your father I wish to see him tomorrow.	૨૭૧. કૃપા કરી તમારા પિતા ને કહેજો, કે કાલે હુ તમારી ભેટ લેવા ઇચ્છું છું.	kripā kar,ī tam,ārā pitā ne kah,ejo, ke kāl,e huṇ tam,ārī bheṭ le,vā ichchh,uṇ chhun.
272. The house which is building has cost me more than I expected.	૨૭૨. પેલું ઘર જે બંધાય છે, તે ઉપર જેટલેા ખર્ચ હું ધાર્તેા હતેા, તે કરતાં વધારે લાગ્યેા.	peluṇ ghar je bandhā, ya chhe, te upar jeṭlo kharch huṇ dhār,to ha, to, te karatāṇ vadhāre lāg,yo.
273. I have much pleasure in sending you my buggy horse to go to Thānā.	૨૭૩. મેં મેાટી ખુશી થી મારી બગી નેા ઘેાડેા થાણે જવા સારૂ તમારી પાસે (*or* તમારી સેવા માં) મેાકલ્યેા છે.	meṇ moṭī khush,ī thī mā,rī bagī no ghoḍo Thāne ja,vā sārū tam, ārī-pāse (*or*, tam,ārī sevā māṇ) mokal,yo chhe.
274. If he had come here at the time I ordered him, all would have gone in accordance with my wishes.	૨૭૪. જે સમે મેં તે ને આજ્ઞા આપી હતી, તે સમે જો તે અહીં આવ્યેા હેાત, તેા સઘળું કામ મારી ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલત.	je same meṇ te ne āgnyā āp,ī ha,tī, te same jo te ahīṇ āv,yo ho,t, to saghluṇ kām mā,rī ichchhā pramāne chāl,at.
275. During our stay in Bombay these three men boarded with me	૨૭૫. જ્યાં-સુધી અમે મું બઈ માં રહ્યા, ત્યાં-સુધી આ ત્રણ જણ દર મહિને ત્રણ-	jyāṇ-sudhī ame Mum, ba,ī māṇ rah,yā, tyāṇ-sudhī ā tran jan dar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
267. us ne us ke ḥaḳḳ meṇ yih bāt jo kahī, so suṇī-sunâī kahī.	ū dar bābi fulān, sukhanī ki guft, maḥz ḳaulī dīgarān guft.
268. us ne yih kām jo kiyā, so ạdāwat aur kīne ke rū se kiyā.	ū īn kārī rā ki kard, inād,an wa ạdāwat,an būd.
269. wuh meṛī narm-mizājī ke sabab gustākh ho-gaẏā hai.	ū mim bābi maḥjūbīyi man gustākh shuda,ast.
270. sārā shahr jal-gaẏā, thoḍā bākī rahā. (*or*) ḳarib tamām shahr jal-gaẏā.	ḳarīb tamāmi shahr dar ātish sūkht.
271. mihr-bānī kar,kar ap ne bāp se kahiẏo, ki kal maiṇ tum,hārī mulāḳāt chāhtā hūṇ.	shafaḳat farmūd,a ba padari khud bigū,i, ki man fardā mī,khāh,am mulāḳāti īshān kard,a bāsh,am.
272. wuh ghar jo banṭā hai, us par jitnā ki maiṇ āge kiyās karṭā thā, us se ziyād,a kharch lag,ā.	dar ta'mīri ān khāna ziyād,a az ān chi man gumān mī,kard,am, pūl kharj shud.
273. maiṇ ne badī khushī se ap nī bagī kā ghoḍā Thāne ko jāne ke-liye tum,hāre-pās (*or*, tum,hārī khidmat meṇ) bhejā hai.	man ba ashaddi razā aspi *bagī*yi khud rā ba jihati rawāna,gīyi Thāna nazdi shumā firisṭād,am.
274. me,re ḥukm de,ne ke waḳt par agar wuh idhar ā,yā ho,tā, to sab kām me,rī marzī ke-muwāfiḳ chal,tā.	dar waḳti ki man ḥukm ba ū dād,a būd,am, agar ū ham-ān waḳt dar īn jā ḥāzir shud,a būd, jamīi umūr muwāfiḳi khāh,ish,i man ba ạmal mī,āmad.
275. jitnī muddat ham Mumba,ī meṇ rah,e, utnī muddat ṭaḳ ye ṭīn jane me,re-yahāṇ har mahīne ṭīn-	tā mā dar Mumba,ī būd,īm, īn har si nafar ba karāri māhī si rūpiya dar khāna,i man ghizā mī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
at three Rupees per month.	ત્રણ રૂપિયા આપી મારાં ઘર માં રહેતા તથા ખાતા હતા.	[ha,tā. mahine tran-tran rūpiyā āp,ī mā,rāṇ ghar māṇ rah,etā tathā khā,tā
276. What may your brother be doing now?	૨૭૬. હમણાં તમારો ભાઈ શું કરતો હશે?	hamnāṇ tam,āro bhā,ī shuṇ kar,to ha,she?
277. I have known him since his infancy.	૨૭૭. જ્યાર-થી તે બાળક હતો, ત્યાર-થી હું તે ને ઓળખું છું. (*or*) હું તે ને બાળ-પણ થી ઓળખું છું.	jyār-thī te bālak ha, to, tyār-thī huṇ te ne olkh,uṇ chhuṇ. (*or*) huṇ te ne bāl-pan thī olkh, uṇ chhuṇ.
278. How many days were you on your way from Pūnā to Bombay?	૨૭૮. પૂણે થી મુંબઈ આવતાં તમ ને માર્ગ માં કેટલા દિવસ લાગ્યા?	Pūne thī Mumba,ī āv,tāṇ tam ne mārg māṇ ket,lā divas lāg,yā?
279. I shall think of you when a vacancy occurs in my department.	૨૭૯. જ્યારે મારાં કાર-ખાનાં માં કોઈ જગા ખાલી પડશે, ત્યારે તમ ને યાદ કરીશ.	jyāre mā,rāṇ kār-khā nāṇ māṇ ko,ī jagā khā,, lī pad,she, tyāre tam ne yād kar,īsh.
280. About this time to-morrow I shall have arrived at Pūnā.	૨૮૦. કાલે આ વેળા હું પૂણા માં પહોંચી-ચુકીશ.	kāl,e ā velā huṇ Pūnā māṇ pahonch,ī-chuk,īsh.
281. After a fortnight I shall have finished this book. (See P. 78, Note*).	૨૮૧. બે સત-વાડિયાં પછી આ પુસ્તક હું પુરૂં કરી-ચુકીશ.	be sat-vāḍiyāṇ pachhī ā pustak huṇ puruṇ kar,ī-chuk,īsh.
282. Come at one o'clock, and by that time, I shall have finished my dinner.*	૨૮૨. એક વાગતે (મારી-પાસે) આવજો, તે વેળા હું મારૂં ખાણું* ખાઈ-ચુકીશ.	ek vāg,te (mā,rī pāse) āv,jo, te velā huṇ mā, ruṇ khā,nuṇ* khā,ī-chuk īsh.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Dawn.*	૧. પરોઢિયું. પ્રભાત. પ્રાત: કાળ. બામ-દાદ. સકાલ. વાણું.	parodhiyuṇ. prabhāt. prāta-kāl. bām-dād. sakāl. vānuṇ.
2. Morning.	૨. સવાર.	savār.
3. The first or false dawn.	૩. પેહેલી સવાર. મોટી સવાર.	pehelī savār. moṭī savār.
4. The last or true dawn.	૪. પાછળી સવાર.	pāchhlī savār.
5. Forenoon.	૫. આગળો પોહોર. બ-પોર ની-આગમજ નો વખત.	āglo pohor. ba-por nī-āgmaj no vakhat.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
tīn rūpiye de,ke rah,te aur khā,te the.	khurd,and wa suknā mi,kard,and.
276. ab-hī tum,hārā bhā,ī kyā kar,tā ho,gā ? 277. jab-se wuh bachcha thā, tab se maiṇ us,e pahchān,tā hūn. (*or*) maiṇ us,e bach-pan se pahchān, tā hūn.	dar īn wak,t birādar,i shumā dar chi kār mash,ghūl būd,a bāsh,ad ? man az zamān,i tufūliyat,i ū ū rā mī,shināṣ,am.
278. Pūne se Mumba,ī ko ā,te tum,hen ka,ī din lag,e ?	az Pūna tā wurūd,i Mumba,ī chand rūz tūl kash,īd ?
279. jab me,re kār-khāne meṇ ko,ī jaga khālī ho,gī, tab maiṇ tum ko yād kar,ūṇ,gā.	har-gāh dar kār-khāna,i man mansab,ī khālī shud, man tu rā manzūr khāh,am dāsht.
280. kal is wakt maiṇ Pūne meṇ pahunch-chuk,ūṇ,gā.	fardā īn wak,t man ba Pūna khāh am ras,īd.
281. do haft,e pīchhe maiṇ yih kitāb tamām kar-chuk,ūṇ,gā.	ba'd az dū haft,a īn kitāb ba itmām khāh,ad ras,īd.
282. ek baj,e (me,re-pās) ā,iyo, us wakt maiṇ ap nā khānā' khā-chuk, ūṇ,gā.	ba sā,at,i yak bi,yā. dar ān wak,t man az chāsht i' khud fārigh,am.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. pau. tadkā. bhor. bām-dād.	sahar. bām-dād.
2. fajar. subh.	subh.
3. badi fajar. munh andherā.	subh,i auwal,īn. subh,i nukhust. subh,i kāzib. subh,i duūgh.
4. pichhlī fajar.	subh,i pasīn. subh,i sādik.
5. do-pahr se pahle. auwal,i do-pahr.	chāsht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
283. If it had not been for you, I would have dismissed him long ago.	૨૮૩. જો તમારી ખાતર ન હોત, તો ક્યાર-નો મેં તે ને (ચાકરી માં-થી)કાહાડી-મેલ્યો હોત.	jo tam,ārī khātar na ho,t, to kyār-no men te ne (chākrī mān-thī) kā,hāḍī-mel,yo ho,t.
284. I might have gone there, if I had liked.	૨૮૪. જો હું ઇચ્છત, તો ત્યાં જાત.	jo hun ichchh,at, to tyān jā,t.
285. I have lost all my confidence in you.	૨૮૫. મારો સઘળો વિશ્વાસ તારા-ઉપર થી ઉઠી-ગયો છે.	mā,ro saghlo vishvās tā,rā-upar thī uṭh,ī-ga,yo chhe.
286. I shall revenge myself on you for the murder of my father.	૨૮૬. હું મારા બાપ નાં ખુન નું વેર તમારી-પાસે થી લેઇશ.	hun mā,rā bāp nān khun nun ver tam,ārī-pāse thī le,īsh.
287. This road is more frequented than the others.	૨૮૭. બીજા સગળા માર્ગ કર્તાં આ માર્ગે લોક વધારે આવ-જાવ કરે છે.	bījā saglā mārg kar tān ā mārg,e lok vadhā,re āv-jāv kar,e chhe.
288. He was nearly off his horse.	૨૮૮. તે ઘોડા પર થી પડતો પડતો બચી-ગયો.	te ghoḍā par thī paḍ,to paḍ,to bach,ī-ga,yo.
289. The chandelier which hung from the ceiling fell down, by	૨૮૯. તે ઝુમ્મર જે છત (*or*, છાજલી) થી ટાંગેલું હતું, તે તુટી-પડ્યું, તે થી તે	te jhummar je chhat (*or*, chhājlī) thī ṭāng,elun ha,tun, te tuṭ,ī-paḍ,yun,

6. Noon. Mid-day.	૬. બ-પોર. મધ્યાન્હ.	ba-por. madhyānh.
7. After-noon.	૭. પાછળો પોહોર. ત્રીજો પોહોર.	pāchhlo pohor. trījo pohor.
8. Evening.	૮. સાંઝ. સંધ્યા-કાળ.	sānjh. sandhyā-kāl.
9. Night.	૯. રાત. રાત્ર.	rāt. rātr.
10. Mid-night.	૧૦. મધ-રાત. મધ્ય-રાત્રી. અર્ધી રાત.	madh-rāt. madhya-rātrī. ardhī rāt.
11. After mid-night.	૧૧. પાછળી રાત.	pāchhlī rāt.
12. Breakfast.	૧૨. નાશ્તો. હાજરી. સીરાણુ. સીરામણુ.	nāshto. hājrī. sīrān. sīrāman.
13. Dinner.	૧૩. ખાણું. ભોજન.	khā,nun. bhojan.
14. Luncheon. *Tiffin.* (See P. 8, Note*).	૧૪. ચવેણું. ફરાળ. જલ-પાન. ઉપ-હાર. થોક. ટિફિન.	chavenun. farāl. jal-pān. up-hār. thok. *tiffin.*
15. Supper.	૧૫. રાત નું ખાણું. વાળૂ. વ્યાળૂ.	rāt nun khā,nun. vālū. vyālū.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
283. agar tum,hārī khātir aẓīz na ho,tī, to kab-se main us,e bar-taraf kar-chuk,ā ho,tā.	agar pā,i shumā dar-miyān na būd, ḥāl muddat,ī būd ki man ū rā ikhrāj kard,a būd,am.
284. agar main chāh,tā,-to udhar jā,tā.	agar khāst,a būd,am, dar ān jā raft,a būd,am.
285. me,rā sab i'tibār tujh par-se jā,tā-rah,ā hai.	i'tibār,i tū ba kull,ī dar nazd,i man sāḳit shuda,ast.
286. main ap ne bāp ke khūn kā badlā tum se lūn,gā.	man intiḳām,i khūn,i padar,i khud rā az tū khāh,am kash,īd.
287. sab dūsre raston kī-ba-nisbat is raste se log,on kī āmad-o-raft ziyād,a hai.	az īn rāh az sā,ir,i rāh,hā,i dīgar mard,um bīsh-tar taraddud mī,kun, and.
288. wuh ghoḍe par-se gir,te-gir, te bach-ga,yā.	nazdīk būd ki ū az asp bar zamīn uft,ad.
289. wuh jhāḍ billaur kā jo chhat se laṭk,ā hū,ā thā, so gir-paḍ,ā, jis ke bā,is sāre lolak aur fānūs us ke	ān dirakht,i bulūr ki ba saḳf awikht,a būd, ba zīr uft,ād, az ān jihat tamām,i āwīz,hā wa lāla,hā,i ū

6. do-pahr. din do-pahr. madhi, yān. bāra ghanṭā.	zuhr. nīm rūz. nisf-un-nihār.
7. tīsrā pahr. si pahr. ākhir,i roz. din ḍhal,e.	aṣr.
8. shām. sānjh. sandhiyā. auwal,i shab	maghrab. shām.
9. rāt. rain.	shab. lail.
10. ādhī rāt. madh rain.	nīm-shab. nisf-ul-lail.
11. pichhle pahr rāt. ākhir shab.	shab,i pasīn.
12. nāshtā. ḥāzirī. nihār,ī.	nāshtā. nahār. nahār,a. [chāsht,ī.
13. khā,nā. din kā khā,nā.	chāsht. chāsht-gāh. chāsht,a.
14. kalewā. ṭukrā. jal-pān. tafan, nun. *tiffin.*	aṣr,āna.
15. rāt kā khā,nā. biyāri. byālū. ta'ām,i shab.	ashā. shām. ta'ām,i shab.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
which all the drops and shades were broken.	ના સઘળા લોલક તથા ફા નસ ભાંગી-ગયાં.	te thī te nā saghlā lolak tathā fānas bhāng,ī-ga,yāṇ.
290. I retreated and attempted to run away by the front door, but she seized me by the hair and prevented me.	૨૯૦. હું પાછો ફર્યો, અને ચાહતો હતો, કે આગળે બા ર્ણે થઈ ને નાસી-જાઉં; પણ પેલી બાઈડીએ મારા કેશ ઝાલ્યા, અને જતો અટકા વ્યો.	huṇ pāchho phar,yo, ane chāh,to ha,to, ke āgle bārne tha,ī, ne nās,ī-jā,uṇ; pan pelī bā,īḍī,e mā,rā kesh jhāl,yā, ane ja,to aṭkāv,yo.
291. The practice of self-immolation has been prevented by Government.	૨૯૧. સતી થવા ની ચાલ સર-કાર્‌ બંધ કરી છે.	satī tha,vā nī chāl sar-kār,e bandh kar,ī chhe.
292. I was to be here yesterday, but having something to do, I did not come.	૨૯૨. કાલે હું અહીં આ વ-નાર હતો; પણ કાંઈ કામ આવી પડ્યું, માટે નહીં આ વ્યો.	kāl,e huṇ ahīṇ av-nār ha,to; pan kāṇ,ī kām āv,ī-paḍ,yuṇ, māṭe nahīṇ āv,yo.
293. Whenever I want those things, I shall send for them.	૨૯૩. જ્યારે મ ને તે વસ્તુઓ ની અગત્ય પડશે, ત્યારે મ ગાવી-લેઈશ.	jyāre ma ne te vastu,o nī agatya paḍ,she, tyāre magāv,ī le,īsh.
294. I asked him for the book, but he did not lend it to me.	૨૯૪. મેં પેલું પુસ્તક તે ની-પાસે ઉછીનું માગ્યું, પણ તેણે મ ને આપ્યું નહીં.	meṇ peluṇ pustak te nī-pāse uchhīnuṇ māg,yuṇ, pan te,ne ma ne āp,yuṇ nahīṇ.
295. If the *Jamā-dār* had not, through the temptation of gain, murdered his wife, he would not have been hanged.	૨૯૫. જો પેલો જમા-દાર લાભ મળવા ની લાલચ થી પોતા ની બાયડી ને મારી નહીં નાખ્યત, તો ફાંસી નહીં જાત.	jo pelo jamā-dār lābh mal,vā nī lālach thī potā nī bāyaḍī ne mār,ī nahīṇ nākh,at, to phāns,ī nahīṇ jā,t.
296. He deferred this business till to-morrow.	૨૯૬. તેણે આ કામ આ વતી કાલ ઉપર રાખ્યું. (*or*) આવતી કાલ લગી બંધ રાખ્યું.	te,ne ā kām āv,tī kāl ūpar rākh,yuṇ. (*or*) āv,tī kāl lagī bandh rākh,yuṇ.
297. I am sure he was not himself that day.	૨૯૭. હું સારી પેઠે જાણું છું, કે તે દિવસે પેલો પોતા ની શુદ્ધ માં નો હોતો.	huṇ sārī paṭhe jān,uṇ chhuṇ, ke te divas,e pelo potā nī shuddh māṇ no ho,to.
[sent me word. 298. Though you did not come yourself, at least you might have	૨૯૮. જો-કે તમે પોતે નહીં આવ્યા (તો ભલું), પણ કહેવાડવું તો હતું.	jo-ke tame pote nahīṇ āv,yā (to bhaluṇ), pan kah,evāḍ,vuṇ to ha,tun.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ṭūṭ-ga,ye.	shikast.
290. maiṇ pīchhā phir,ā, aur chāh, tā thā, ki agle darwāze se bhāg-jā, ūṇ; par us ạurat ne me,re bāl pakaḍ-liye, aur na jā,ne di,yā.	man bar-gasht,am, wa khāst,am, ki az dar,i pish,īn farār kun,am; dar īn bain ān zan mū,i ma rā girift, wa na guzāsht. (See P. 5, Sent. 32-33).
291. satī ho,ne kī chāl sar-kār ke ḥukm se mauḳūf hū,ī hai.	rasm,i khud-kush,ī (yi zan,ān,i Hindū) az sar-kār mamnū' shud,a.
292. kal maiṇ yahāṇ ā,ne-wālā thā; par kuchh kām dar-pesh hū,ā, is-liye nahīṇ ā,yā.	dī-rūz irāda,i āmad,an,i īn jā rā dāsht,am; wa-likin ba sabab,i shughl,i ki pīsh āmad, na yāmad, am.
293. jab mujh,e un chīz,oṇ kī dar-kār paḍ,e,gī, tab mang,wā-lūṇ,gā.	har-gāh ān chīz,hā rā iḥtiyāj dāsht,a bāsh,am, man az tū talab khāh,am kard.
294. maiṇ ne wuh kitāb us se 'āriyat,an māngī, par us ne na dī.	man ān kitāb rā 'āriyat,an az ū khāst,am, na dād.
295. agar wuh jam'dār paisoṇ ke lālach ke-mār,e ap nī jorū kā khūn na kar,tā, to phāns,ī na jā,tā.	agar *Jam'dar* ba jllat,i jarr,i naf' zan,i khud rā na mī,kusht, ū rā ba tanāb na mī,kash,īd,and.
296. us ne yih kām kal par mauḳūf rakh,ā.	ū īn kār rā tā fardā dar ta'wīḳ andākht.
297. maiṇ khūb jān,tā hūṇ, ki wūh us roz ap ne hosh meṇ na thā.	man ba yaḳīn mī,dān,am, ki ū ān rūz bī-khud būd.
298. agar-chī tum āp na ā,ye (to khair), par kahlā-bhej,nā to thā.	[rā ba jihat,i ittilā,i man bi,firist,īd. agar-chi shumā khud na yāmad, īd (muzāyaḳa na būd), wa-likin īn-ḳadr ham na tawāṇ,ist,īd ki ādam,ī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
299. Ask any man in this assembly, if the circumstance with which you charge me, is possible.	૨૯૯. આ સભા ના કોઈ માણસ ને (પણ) પુછો, કે જે બાબત નો તમે મારા-ઉપર દોષ મેલો છો, તે બન્વા-જોગ છે, કે નહીં.	ā sabhā nā koī mā,nas ne (pan) puchh,o, ke je bābat no tame mā,rā-upar dosh mel,o chho, te ban,vā-jog chhe, ke nahīṇ.
300. He behaves himself very well.	૩૦૦. તે ઘણી સારી ચાલ ચાલે છે.	te ghanī sārī chāl chāl,e chhe.
301. It does not belong to you to treat with him.	૩૦૧. તે ની-સાથે જવાબ-સવાલ કર્વા નો તમારો હક નથી.	te nī-sāthe javāb-sa,vāl kar,vā no ta,māro hak na,thī.
302. Come, if you mean to come, or else I shall shut the door.	૩૦૨. આવતો હોય, તો આવ, નહીં-તો હું બારણું ઢાંકીશ.	āv,to ho,ya, to āv, nahīṇ-to huṇ bārnuṇ ḍhānk,īsh.
303. I have before sworn to the acquaintance of this woman.	૩૦૩. આ બાયડી ને ઓળખ્વા વિષે મેં અગાઉ શપત લીધા છે.	ā bāyaḍī ne olakh,vā vishe meṇ agā,u shapat līdhā chhe.
304. I neither said nor did any thing to him.	૩૦૪. મેં તે ને કાંઈ કહ્યું પી નથી, અને તે નું કાંઈ બિગાડ્યું પણ નથી.	meṇ te ne kāṇ,ī kah,yuṇ ṭī na,thī, ane te nuṇ kāṇ,ī bigāḍ,yuṇ pan na,thī.
305. He no sooner called than I appeared.	૩૦૫. તે નાં બોલાવતાં વાર હું હાજર થયો.	te nāṇ bolāv,tāṇ-vār huṇ hājar tha,yo.
306. I no sooner said so than he ran away.	૩૦૬. હું એમ બોલું બોલું એટલા-માં તે નાસી-ગયો.	huṇ em bol,uṇ bol,uṇ eṭlā-māṇ te nāsī-ga,yo.
307. God forbid that the ship should spring a leak at sea.	૩૦૭. રખે આ વાહાણ ને દર્યા માં ધામત થાય.	rakhe ā vāhān ne daryā māṇ ghāmat thā,ya.
308. A tyrant's life is every hour at stake.	૩૦૮. જુલમ-ગાર નો જીવ સદા સૂળી પર છે.	julam-gār no jīv sadā sūlī par chhe.
309. It is ten to one that he will come. (See P. 334, Sent. 63).	૩૦૯. દસ વસા તે આવશે.	das vasā te āv,she.
310. The more he receives the more he wants.	૩૧૦. જેમ-જેમ તે ને વધારે મળતું જાયછે, તેમ-તેમ તે ને વધારે લોભ થાય છે.	jem-jem te ne vadhāre mal,tuṇ jā,ya chhe, tem,tem te ne vadhāre lobh thā,ya chhe.
311. I will do it in spite of thy teeth.	૩૧૧. તમારી હઠ ને-લીધે હું એમજ કરીશ.	tam,ārī haṭh ne-līdhe huṇ em,aj kar-īsh.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
299. is majlis ke kisī ādmī se (bhī) pūchh,o, ki jis bāt kī tuhmat tum mujh par lagā,te ho, so ho sak,tī hai, yā nahīn.	az yak nafar az īn jamā,at bi,purs, ki dar bāb,ī amr,ī ki tū bar man tuhmat mī,zan,ī, mumkin-ul-wuḳū' hast, yā na.
300. wuh ap nī chāl-ḍhāl meṇ bahut achchhā hai	ū <u>kh</u>ud rā ba raft,ār,i <u>kh</u>ūb nigah mī,dār,ad.
301. tum us se jawāb-su,āl kar ne ke mustaḥiḳḳ nahīn ho. (*or*) us se jawāb-su,āl kar,nā tum ko pa, hunch,tā nahīn.	ba tū na mī,ras,ad, ki bā ū jawāb-o-su,āl bi,kun,ī.
302. ā,tā hai, to ā, nahīṇ-to darwāza band kar,ūṇgā.	agar mī,<u>kh</u>āh,ī bi,yā,ī, ki bi,yā, wa-illā man dar rā mī,band,am. (See P. 5, Sent. 32-33).
303. maiṇ ne āge ḳasam khā,kar kah,ā hai, ki maiṇ is ạurat ko pahchān,tā hūṇ.	man pīsh-tar ḳasam <u>kh</u>urd,a gufta am, ki in zan rā mī,shināṣ,am.
304. na maiṇ ne us,e kuchh kah,ā, na us kā kuchh bigāḍ,ā.	na man chīz,ī ba ū gufta,am, na kār,ī ba ū karda,am.
305. us ke bulā,te-hī maiṇ ḥāzir hū,ā.	ba mujarrad,ī ki ū ma rā <u>kh</u>ānd, ḥāzir shud,am.
306. me,re bol,te hī wuh bhāgā.	ba mujarrad,ī ki man īn su<u>kh</u>an guft,am, ū gurī<u>kh</u>t.
307. <u>kh</u>udā na kare ki is jahāz ke-andar daryā meṇ ghāmat ho,we.	ma,bād,ā ki īn jahāz dar daryā āb bar-ār,ad.
308. zālim kī jān har ghaḍī sūlī par hai.	jān,i zālim dā,im bar sar,i dār,ast.
309. das ḥisse wuh ā,we,gā.	dah martaba ya<u>kh</u>īn,i man az dīgar,ān bīsh-tar,ast ki ū <u>kh</u>āh,ad āmad.
310. joṇ-joṇ us ko ziyād,a mil,tā hai, toṇ-toṇ ziyād,a lālach kar,tā hai.	har-chand ū rā māl ziyād mī, shaw,ad, ḥirs,ash ziyād-tar mī,gard, ad.
311. te,rī zidd se maiṇ yūṇ-hī kar,ūṇ,gā.	ba ra<u>gh</u>m,i anf,i tū man chunīn <u>kh</u>āh,am kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
312. Under the veil of friendship, we often find an enemy.	૩૧૨. મિત્રાઈ ને રૂપે ઘણું-કરીને શત્રુ નજર આવે છે.	mitrā-ī ne rup,e gha,nuṇ-kar,ī,ne shatru najar āv,e chhe.
313. It is easier to come down a hill than to go up.	૩૧૩. પર્વત ઉપર ચઢવા કર્તાં ઉતર્વું સેહેલું છે.	parvat upar chadh,vā kartāṇ utar,vuṇ seheluṇ chhe.
314. I told him that if he would satisfy me that he did not charge me more than the market price for the grain, I would give him the money he asked.	૩૧૪. મેં તે ને કહ્યું, કે જો તમે મારી ખાત્રી કરી-આપો, કે અનાજ નો ભાવ બજાર ના નિર્ખ કર્તાં વધારે નથી લીધો, તો જે ભાવ તમે માગો છો, તે હું તમ ને આપીશ.	meṇ te ne kah,yuṇ, ke jo tame mā,rī khātrī kar,ī-āp,o, ke anāj no bhāv bajār nā nirkh kartāṇ vadhāre na,thī līdho, to je bhāv tame māg,o chho, te huṇ tam ne āp,īsh.
315. I wrote to Mr. Watson this morning, and told him that I would send him the book in a day or two, if he did not want it sooner.	૩૧૫. મેં આજ સવારે વાટસન સાહેબ ઉપર લખી-મોકલ્યું, કે જો તમ ને આ પુસ્તક ની તરત અગત્ય ન હોય, તો એક બે દિવસ રા ખીને પાછું મોકલીશ.	meṇ āj savār,e Watson sāheb upar lakh,ī-mokal,yuṇ, ke jo tam ne ā pustak nī tarat agatya na ho,ya, to ek be divas rākh,ī,ne pāchhuṇ mokl,īsh.
316. He told me that he has suffered great hardships on his journey, that he had been robbed of a part of his property, and obliged to sell the rest to pay his expenses.	૩૧૬. તેણે મ ને કહ્યું, કે દેશાંતર જતાં માર્ગ માં મેં ઘણું દુઃખ ખમ્યું, મારો થોડો માલ લુટાઈ-ગયો, અ ને બાકી નો રસ્તા ના ખર્ચ ને-સારૂ વેચી-નાખ્વો પડ્યો.	te,ne ma ne kah,yuṇ, ke desh,āntar ja,tāṇ mārg māṇ meṇ ghanuṇ dukh kham,yuṇ, mā,ro thoḍo māl luṭā,ī-gayo, ane bākī no rastā nā kharch ne-sārū vech,ī-nākh,vo pad,yo.
317. Whatever be the consequence I will go.	૩૧૭. જે થવા નું હોય, તે થાય, (પણ) હું તો જઈશ.	je tha,vā nuṇ ho,ya, te thā,ya, (pan) huṇ to ja,īsh.
318. I don't know which is which.	૩૧૮. હું જાણતો નથી, કે આ કયું, અને પેલું કયું.	huṇ jāṇ,to na,thī, ke ā kayuṇ, ane peluṇ kayuṇ.
319. If I had laid two more horses on the road, I would have won my [bet.	૩૧૯. જો મેં માર્ગ માં બે ઘોડા વધારે રાખ્યા હોત, તો હું આ શર્ત જીત્યો હોત.	[jīt,yo ho,t. jo meṇ mārg māṇ be ghoḍā vadhāre rākh,yā ho,t, to huṇ ā shart

* The Hindu-stani word *aur* is a conjunction signifying *and* or *also*, but it is often used

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
312. dostī ko libās meṇ aksar dushman pā,ye jā,te haiṇ.	aghlab ānˌast ki mā dushman rā dar libās,i dūstˌī mī,bīnˌīm.
313. pahād par chadhˌne se utar, nā āsān hai.	zīr āmadˌan az kūh āsān-tarˌast az bālā shudˌan bar ān.
314. maiṇ ne usˌe kahˌā, ki agar meˌrī khātir-nishān kar-do, ki tum ne mujh se anāj kā bhāˌo bāzār ke nirkh se ziyādˌa nahīṇ liyā, to jo kuchh paisā tum māngˌte ho, so maiṇ dūṇgā.	man ū rā guftˌam, ki agar tū khātir-nishānˌi man kunˌī, ki ḳīmatˌi ghalla rā ziyādˌa az nirkhˌi bāzār na giriftaˌī, har chi mī,khāhˌī ba tū mī,dihˌam.
315. maiṇ ne āj fajar ko Watson sāhib ko likhˌā, ki agar tum ko turat kitāb kī dar-kār na ho, to maiṇ ek do din rakhˌkar bhej-dūṇgā.	man im-rūz subˌḥ ba Watson sāhib nawishtˌam, ki agar kitāb rā ihtiyāj dar īn wakˌt na dāshtˌa bāshˌ, īd, man dar arsaˌi dū si rūz pas khāhˌam firistˌād.
316. us ne mujhˌe kahˌā, ki maiṇ ne safar meṇ bahut sakhti,yāṇ khainchˌīṇ, thoḍā māl meˌrā lūṭˌā-gaˌyā, aur bākī jo rahˌā so rāhˌi kharch ke-liye bench-ḍālˌnā paḍˌā.	ū guft, ki man dar safar bisyār zahmat kashˌīdˌam, pāraˌī az mālˌi man ba ghārat raft, wa ān chi bākī māndˌa būd ba jihatˌi kharjˌi rāh ba zarūrˌat farūkhtˌam.
317. jo ho, so ho, maiṇ jā,ūṇgā.	har chi bādˌā, bād, man khāhˌam raft.
318. maiṇ nahīṇ jāṇˌtā, ki yih kaun-sā hai, aur wuh kaun-sā hai.	man na mīˌdānˌam, ki īn kudāmˌ ast, wa ān kudām.
319. agar maiṇ AUR* do ghoḍe rāste par rakhˌtā, to yih shart jītˌtā.	agar man dū aspˌi dīgar rā dar rāh guzāshtˌa būdˌam, shart rā mī,burdˌam.

adjectively in the sense of *more* or *other*. The word is used in both the senses throughout this book.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
320. He stopped my breath.	૩૨૦. તેણે મારો શ્વાસ બંધ કર્યો.	te,ne mā,ro shvās bandh kar,yo.
321. He suffocated me.	૩૨૧. તેણે મારૂં ગળું ગુંગળાવ્યું.	te,ne mā,run galun gunglāv,yun.
322. He aimed a blow at him with a stone.	૩૨૨. તેણે તે ના-ઉપર પથ્થર ઉગામ્યો.	te,ne te nā-upar patthar ugām,yo.
323. He came an hour too late.	૩૨૩. તે એક ઘડી મોડો આવ્યો.	te ek ghaḍī moḍo āv,yo.
324. He is very jealous of him.	૩૨૪. તે તે ના-ઉપર ઘણો બળે છે.	te te nā-upar ghano bal,e chhe.
325. He did it premeditatedly.	૩૨૫. તેણે અગાઉ થી ધારી ને આ કામ કર્યું.	te,ne agā,u thī dhār,ī,ne ā kām kar,yun.
326. He gave me these things one by one.	૩૨૬. તેણે મ ને આ વસ્તુ એક-એક કરીને આપી.	te,ne ma ne ā vastu ek-ek kar,ī,ne āp,ī.
327. I have given him about ten Rupees.	૩૨૭. મેં તે ને દસ-એક રૂપિયા આપ્યા છે.	men te ne das-ek rūpiyā āl,yā chhe.
328. I have come about some business.	૩૨૮. હું કાંઈ કામ ને-સારૂ આવ્યો છું.	hun kāṇ,ī kām ne-sārū āv,yo chhun.
329. What business is your master about?	૩૨૯. તમારો શેઠ શા કામ માં છે?	tam,āro sheṭh shā kām māṇ chhe?
330. If he had informed me on this subject a week before, I would have acted in conformity with his wishes. (See P. 78, Note*).	૩૩૦. જો તેણે એક સત-વાડિયાં આગમજ મ ને આ વાત ની ખબર આપી હોત, તો મેં તે ની મરજી પ્રમાણે સઘળું કામ કર્યું હોત.	jo te,ne ek sat-vāḍiyāṇ āgmaj ma ne ā vāt nī khabar āp,ī ho,t, to men te nī marjī pramāne saghlun kām kar,yun h,ot.
331. If I were to lend him money to-day, he would require more to-morrow.	૩૩૧. જો હું આજ તે ને પૈસા ઉછીના આલું, તો કાલ બીજા માગશે.	jo hun āj te ne paisā uchhīnā āl,un, to kāl bījā māg,she.
332. I have endeavored by every means in my power to accomplish your wishes; not only because I wish to oblige you, but also for my own interests.	૩૩૨. મેં તમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કર્વા વિષે જ્યાં-લગી મારા થી બની-આવ્યું ત્યાં-લગી પ્રયત્ન કર્યો, તે કાંઈ તમારા-ઉપર આભાર મેલ્વા સારૂજ નહીં, પણ મારા પોતા ના સ્વાર્થ ને-સારૂ બી કર્યું છે.	men tam,ārī ichchhā pūrn kar,vā vishe jyāṇ-lagī mā,rā thī ban,ī-āv,yun tyāṇ-lagī prayatn kar,yo, te kāṇ,ī tam,ārā-upar ābhār mel,vā sārū,j nahīṇ, pan mā,rā potā nā svārth ne-sārū bī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
320. us ne me,rā dam band kiyā.	ū nafas,i ma rā habs kard.
321. us ne me,rā galā ghūnṭ,ā.	ū ma rā khafa kard.
322. us ne us par patthar uṭhā,yā.	ū khāst sang,ī bar ū andāz,ad.
323. wuh ek ghaḍī der kar,ke ā,yā.	ū az wakt,i mu,aiyan yak sā,at dīr kard.
324. wuh us par bahut jal,tā hai.	ū rā bā ū bughz wa ḥasad,ast.
325. us ne pesh-band,ī se yih kām kiyā.,	ū az rū,i pīsh-band,ī īn kār rā kard.
326. us ne ye chīz,eṇ ek-ek kar,ke mujh,e dīṇ.	ū īn chīz,hā rā yak,ī-yak,ī ba man dād.
327. maiṇ ne us,e das-ek rūpiye diye haiṇ.	man ū rā takhmīn,an dah rūpiya dāda,am.
328. maiṇ kuchh kām ko ā,yā hūṇ.	man bābat,i kār,ī āmada,am.
329. tum,hārā sāḥib kis kām meṇ hai ?	ā,kā,i shumā dar chi shughl,ast ?
330 agar us ne ek hafte ke-āge mujh,e is bāt kī khabar dī ho,tī, to us kī marzī ke-muwāfiḳ maiṇ ne ạmal kiyā ho,tā.	agar ū dar bāb,i īn amr yak haft,a ḳabl ittila'ī ba man dād,a būd, muwāfiḳ,i marzi,yi ū ạmal mī,kard, am.
331. āj agar maiṇ us,e paisā udhār dūṇ, to kal AUR māng,e,gā.	agar im-rūz ū rā pūl karz dih,am, fardā dīgar talab khāh,ad kard.
332. maiṇ ne har tarḥ se ap ne maḳdūr*-bhar tum,hārā matlab barlā,ne meṇ koshish jo kī, so na sirf tum ko ap nā ihsān-mand kar,ne keliye, bal-ki ap ne fā,ide ke-liye bhī.	man dar ḥusūl,i matlab,i tū ba kadr,i makdūr sa'ī wa kūshish,ī ki ba-jā āward,am, na tanhā barā,i ān būd, ki tu rā mamnūn,i minnat,i khud sāz,am, bal-ki barā,i fā,ida,i khud ham būd.

* In the Dakhan, the word *makdur*, is used in the feminine gender

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
333. After all you have succeeded but badly; I wish, now that it is too late, I had not asked you to assist me in this affair, but relied upon my own resources.	૩૩૩. અંતે તમે આ કામ માં ફાવ્યા ખરા, પણ સારી પેઠે નહીં; હવે તે સમો ગયો, આ કામ માં મેં તમારી મદદ નહીં માગી હોત, અને હું મારા પોતા ના જ વિચાર પર વિશ્વાસ રાખત, તો સારું થાત.	ante tame ā kām mān phāvyā kharā, pan sārī pathe nahīn; have te samo gayo, ā kām mān men tamārī madad nahīn māgī hot, ane hun mārā potā nāj vichār par vishvās rākhat, to sārun thāt.
334. It cannot be helped, we have gone so far that retreat is impossible; so we must now leave it to fate, and hope all may turn out for the best.	૩૩૪. હવે કસો ઉપાય રહ્યો નથી, પણ જ્યારે આપણે એટલા આગળ પડ્યા, ત્યારે પાછું હઠવું અશક્ય છે, માટે હવે તો આ કામ પ્રાલબ્ધ ને સોંપ્વું જોઈયે, અને આશા છે, કે સઘળું સમાધાન થાય.	have kaso upāya rahyo nathī, pan jyāre āpne etlā āgal padyā, tyāre pāchhun hathvun ashakya chhe, māte have to ā kām prālabdh ne sompvun joīye, ane āshā chhe, ke saghlun samādhān thāya.
335. Make three copies of this letter, and write it in as legible a hand as possible.	૩૩૫. આ પત્ર ની ત્રણ નકલ ઉતારો, અને બને ત્યાં-સુધી એવા અક્ષર લખો કે કોઈ વાંચી શકે.	ā patr nī tran nakal utāro, ane bane tyān-sudhī evā akshar lakho ke koī vānchī shake.
336. Remind me of this without fail when he comes to-morrow.	૩૩૬. કાલે જ્યારે તે આવે, ત્યારે મ ને યાદ દેવડાવજો, ભુલશો નહીં.	kāle jyāre te āve, tyāre ma ne yād devdāvjo, bhulsho nahīn.
337. Do not forget this as you formerly did.	૩૩૭. આ વાત જેમ આગળ તમે વિસરી-ગયા હતા, તેમ વિસરશો નહીં.	ā vāt jem āgal tame visrī-gayā hatā, tem visarsho nahīn.
338. Go there and inquire whether they be arrived yet or not.	૩૩૮. ત્યાં જાઓ, અને પુછો, કે તેઓ હજુ-સુધી આવી-પુગ્યા છે, કે નહીં.	tyān jāo, ane puchho, ke teo haju-sudhī āvī-pugyā chhe, ke nahīn.
339. How many have arrived, and how many are still expected.	૩૩૯. કેટલા આવ્યા, અને કેટલા આવ્વા ના છે?	ketlā āvyā, ane ketlā āvvā nā chhe?
340. Real and durable happiness is not attainable on earth.	૩૪૦. આ પૃથ્વી પર સાચું અને નિરંતર સુખ મળતું નથી.	ā prithvī par sāchun ane nir-antar sukh malatun nathī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
333. ākhir yih bāt tum se ban-āī sahī, par achchhī tarḥ na ban-paḍī; aur ab fursat faut hūī, kāsh-ki maiṇ ne tum se madad na māngī hoṭī, aur ap nī hī tadbīr par bharosā kar ke kām karṭā.	gharaz īn amr az tū ba sar-anjām rasīd, wa-līkin ba bad-tarīn,i waj,h; wa ḥālā fursat faut shud, kāsh man imdād wa i'ānat az tū na khāst,a būd,am, wa bar rā,i wa tadbīr,i khud i'timād mī,kard,am.
334. ab kuchh ilāj nahīṇ, aur yahāṇ-tak pahunch,ke pīchhe haṭ, nā muḥāl hai, is-liye ab yih kām taḳdīr ke ḥawāle kiyā chāhiye, aur ummēd hai, ki sab ba khūb,ī anjām pā,we.	ḥāl chāra,ī nīst, wa-līkin chūn dar īn amr ba,dīn ghāyat pīsh uft,ād,īm, bar-gasht,an az ān muḥāl,ast, banā bar ān bāyad ḥawāla ba taḳdīr kun, īm, wa umīd-wār bāsh,īm ki kull,an ba khūb-tarīn,i waj,h anjām yāb,ad.
335. is khatt kī tīn naḳl,eṇ kar,o, aur maḳdūr-bhar aisa sāf likh,o ki har koī paḍh sak,e.	az īn kāghaz si naḳl bar-dār, wa ba ḳadr,i maḳdūr ham-chunān bi, nawīs, ki har kas bi,tawān,ad bi, khān,ad.
336. kal jab wuh ā,we, mujh,e yād dilā,iyo, bhūl,iyo* mat.	fardā chūn ū bi,yā,yad, ba yād,i man bi,dih, wa farāmūsh ma,kun.
337. yih bāt bhūl,iyo* mat, jaisā āge bhūl-ga,ye the.	īn rā farāmūsh na kun,ī, chunān-ki pīsh az īn kard,a būd,ī.
338. wahāṇ jā,o, aur pūchh,o, ki we ab-tak ā-pahunch,e haiṇ, ki nahīṇ.	bi,rau ān jā, wa bi,purs, ki ān,hā tā ḥāl rasīda,and, yā na.
339. kitne ā-pahunch,e, aur kitne ā,ne-wāle (*or*, ā,ne-hāre) haiṇ?	chand nafar rasīd,and, wa chand nafar,i dīgar rā intizār dār,and?
340. sa'ādat,i abadī aur rāḥat,i dā,im,ī is dunyā meṇ muyassar nahīṇ.	sa'ādat,i ḥaḳīḳī wa rāḥat,i abad,ī dar 'ālam,i sufl,ī muyassar nist.

* *bisar-na* is another word for *bhūl-na*, to forget.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
341. which of you two is the elder.	૩૪૧. તમે બંધે જણ માં વ ધતી વય નો કોણ છે.	[chhe ? tame bandhe jan mān vadh,tī vaya no kon
342. You ought to have applied to me for it.	૩૪૨. આ કામ વિષે તમ ને મારી-પાસે આવ્વું જોઈ તું હતું.	ā kām vishe tam ne mā,rī-pāse āv,vuṇ jo,ītuṇ ha,tuṇ.
343. Had it not been for the timely assistance of the fire-engines, the row of huts in the lines would have been consumed.	૩૪૩. જો બંબાની વેહેલી મદદ નહીં પહોંચી હોત, તો સિપાહિયો ની લૈન નિ ઝુપડિયો ની સઘળી ચાલી બળી-ગઈ હોત.	jo bambā nī vehelī madad nahīṇ pahonch,ī ho,t, to sipāhi,yo nī *line* nī jhupḍi,yo nī saghlī chālī bal,ī-ga,ī ho,t.
344. Will you drive me to-morrow to the Masjid Bandar?	૩૪૪. આવ્તી કાલે તમે મ ને તમારી ગાડી માં લેઈ ને મસ્જીદ બંદરે પહોં ચાડશો ?	āv,tī kāl,e tame ma ne tam,ārī gāḍī māṇ le,ī,ne masjid bandar,e pahonchāḍ,sho ?
345. He took him aside to tell him something, but I don't know what it was.	૩૪૫. તે તે ને કાંઈ કહેવા ને-સારૂ એકાંત લેઈ-ગયો, પણ શું કહ્યું, તે હું જાણ તો નથી.	te te ne kāṇ,ī kah,evā ne-sārū ek-ānt le,ī-ga,yo, pan shuṇ kah,yuṇ, te huṇ jān,to na,thī.
346. He comes to me now and then only, so I am not well acquainted with him.	૩૪૬. તે કોઈ-કોઈ વેળા માત્ર મારી-પાસે આવે છે, માટે મ ને તે ની-સાથે જાઝી ઓલખ્યાણ નથી.	te ko,ī-ko,ī velā mātr mā,rī-pāse āv,e chhe, māṭe ma ne te nī-sāthe jhājhī olkh,ān na,thī.
347. Remind me of this tomorrow morning at ten or half past.	૩૪૭. કાલે દસ અથવા સાડા દસ વાગતે મ ને આ વાત યાદ દેવડાવજો.	kāl,e das athvā sāḍā das vāg,te ma ne ā vāt yād devḍāv,jo.
348. This horse has been twice ridden this morning, and therefore I don't like to ride him again.	૩૪૮. આજ સવારે મેં બે વાર આ ઘોડા પર સવારી કરીછે, માટે ફરી સવારી લેવા ચાહતો નથી.	aj savār,e meṇ be vār ā ghoḍā par savār,ī kar,ī chhe, māṭe pharī savār,ī le,vā chāh,to na,thī.
349. If he had not absented himself so often, I would not have parted with him.	૩૪૯. જો તે વાર-વાર ગે ર-હાજર ન થયો હોત, તો હું તે ને (ચાકરી માં-થી) કાહાડત નહીં.	jo te vār-am-vār ger-hājar na tha,yo ho,t, to huṇ te ne (chākrī māṇ-thī) kāhāḍ,at nahīṇ.
350. I owed him a sum of money last year, but I have since paid it off.	૩૫૦. ગયે વર્ષ તે ના કેટ લા-ક* રૂપિયા મારા-ઉપર નીકળતા હતા, પણ તે હું ત્યાર-થીજ આપી ચુકયો છું.	ga,ye varsh te nā keṭlā-k* rūpiyā mā,rā-upar nikal,tā ha,tā, pan te huṇ tyār-thī,j āp,ī chuk,yo chhuṇ.

* *ketla-k* is a contraction of *ketla-ek*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
341. tum do,noṇ meṇ-se ụmr meṇ baḍā kaun hai ?	az shumā dū nafar kudām yak,ī dar sinn buzurg-tar,ast ?
342. is kām ke-liye tum ko me,re-pās ā,nā lāzim thā.	tū mī,bāyast ba jihat,i īn amr nazd,i man bi,yā,ī.
343. agar bambe kī bar-wakt madad na pahunch,tī, to *line* kī jhompḍi,yoṇ kī sārī ḳatār ki ḳatār jal-jā,tī.	agar ba mauka' imdād,i *bamba* na ras,īd,a būd, <u>kh</u>āna,hā,i sipāhi,yān dar *line* ba kull,ī sūkht,a būd.
344. kal tum mujh,e ap nī gāḍī meṇ masjid bandar ko le-jā,o,ge ?	fardā dar kālaska,i <u>kh</u>ud ma rā tā masjid bandar <u>kh</u>āh,ī burd ?
345. wuh us,e kuchh bol,ne kī-<u>kh</u>ātir ek taraf ko le-ga,yā, par kyā bol,ā, so mujh,e ma'lūm nahīṇ.	ū barā,i guft,an,i chīz,ī ū rā ba yak gūsha,i burd, wa-līkin na mī, dān,am, chi guft.
346. wuh kab-hī kab-hī me,re-pās ā,tā hai, is wāste maiṇ us ko <u>kh</u>ūb pahchān,tā nahīṇ.	ū gāh-gāh,i nazd,i man mī,ā,yad, banā bar ān man bisyār āshnā,ī ba ū na dār,am.
347. kal das yā sāḍhe das ghanṭe ke wakt mujh,e is bāt kī yād dilā,iyo.	īn rā fardā dar sā,at,i dah yā dah-o-nīm ba <u>kh</u>ātir,i man bi,yā,war.
348. āj fajar ko is ghoḍe par maiṇ ne do wakt sawārī kī, is liye maiṇ phir us par sawār nahīṇ hū,ā chāh,tā.	im-rūz subḥ dū daf,a īn asp rā sawār shud,am, li-hāzā na mī,<u>kh</u>āh,am dīgar sawār shaw,am.
349. agar wuh bār-bār ghair-hāzir na ho,tā, to maiṇ us,e na chhoḍ-de,tā.	agar ū ba karrāt (az <u>kh</u>idmat,i man) <u>gh</u>ā,ib na mī,shud, man (hargiz) ū rā az <u>kh</u>īdmat <u>kh</u>ārij na mī,kard,am.
350. gā,ye baras kuchh paisā us kā mujh par nikal,tā thā, par tab-hī se maiṇ adā-kar chuk,ā hūṇ.	pār-sāl man mablag<u>h</u>,ī ba ū bi,dih dāsht,am, wa-līkin ān rā dar ham-ān wakt adā karda,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
351. If your horse had not stumbled against the heap of dirt, he would not have been hurt.	૩૫૧. જો તમારો ઘોડો કાદવ ના ઢગલા ઉપર ઠોકર નહીં ખાત, તો તે ને ચોટ લાગત નહીં.	jo tam,āro ghoḍo kādav nā ḍhaglā upar ṭhokar nahīṇ khā,t, to te ne choṭ lāg,at nahīṇ.
352. Did you hear the report of a gun this morning at about seven* O'clock ?	૩૫૨. આજ સવારે સાત-એક* વાગતે તમે તોપ નો સાદ સાંભળ્યો હતો ?	āj savār,e sāt-ek* vāg, te tame top no sād sāmbhal,yo ha,to ?
353. Have you seen those domestic cocks fighting together.	૩૫૩. તમે પેલા મર્ઘાઓ ને આપ-આપ માં લડતા દીઠા છે, કે નહીં ?	tame pelā marghā,o ne āp-āp māṇ laḍ,tā dīṭhā chhe, ke nahīṇ ?
354. Her husband is dead, and she has become a widow.	૩૫૪. આ બાઈડી નો માટી મરી-ગયો, અને તે રાંડી-રાંડ થઈ છે.	ā bā,īḍī no māṭī mar,ī-ga,yo, ane te rāṇḍ,ī-rāṇḍ tha,ī chhe.
355. He divorced his wife on account of her committing adultery. (See P. 142, Sent. 23).	૩૫૫. તેણે પોતા ની બાઈડી ને છિનાળું કર્વા ના વાંક ઉપર-થી તલાક આપી.	te,ne potā nī bā,īḍī ne chhināl,uṇ kar,vā nā vāṅk upar-thī talāk āp,ī.
356. It became mouldy by reason of the damp weather.	૩૫૬. હવા લાગ્યા ને-લીધે આ વસ્તુ ઉપર ફુગ આવી.	havā lāg,yā ne-līdhe ā vastu upar phug āv,ī.
357. You did not salt this fish in time, it therefore became rotten.	૩૫૭. માછલી ને મીઠું દેતાં વાર લાગ્યો, માટે તે કોહી-ગઈ.	māchhlī ne mīṭhuṇ de,tāṇ vār lāg,yo, māṭe te koh,ī-ga,ī.
358. He was in the habit of coming to my house at ten o'clock.	૩૫૮. તે દસ વાગતે મારે ઘેર (*or*, મારાં ઘર માં) આવ્યા કર્તો હતો.	te das vāg,te mā,re gher (*or*, mā,rāṇ ghar māṇ) āv,yā kar,to ha,to.
359. Had he been at home, when the thieves came, he would have saved his property.	૩૫૯. જે વેળા ચોર આવ્યા, તે વેળા જો તે ઘર માં હોત, તો પોતા નો માલ બચાવત.	je velā chor āv,yā, te velā jo te ghar māṇ ho,t, to potā no māl bachāv,at.
360. He takes the greatest trouble about every thing in which	૩૬૦. જે કામ ઉપર તે સારી પેઠે ચિત્ત લગાડે છે, તે કામ ઉપર ઘણી મેહેનત	je kām upar te sārī paṭhe chitt lagāḍ,e chhe, te kām upar ghanī

* In Gujarāt,ī and Hindū-stān,ī, the number *one*, when united with another number, signifies *guess or conjecture*, as—

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ :	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. Seven.	૧. સાત.	1. sāt.	1. sāt.	1. haft.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
he really takes an interest; and, if perseverance will insure success, he is the person above all others to whom you should intrust this business.	લે છે, અને જો ઉદ્યોગ થી કામ બની-આવશે એવો ભરોસો તમ ને હોય, તો સઘળા ને મેલી દઈને આ કામ તે નાજ સ્વાધીન માં આપ્વું યોગ્ય છે.	mehenat le chhe, ane jo udyog thī kām ban,ī-āv,she evo bharoso tam ne ho,ya, to saghlā ne mel,ī-de,ine ā kām te nā,j svādhīn mān āp,vun yogya chhe.
361. I perfectly agree with you so far as perseverance goes; but this is a complicated affair, and requires great neatness of hand and decision as well as perseverance.	૩૬૧. ઉદ્યોગ ની બાબત માં જે તમે કહો છો, તે ત મારાં મત સાથે હું બિલ-કુલ મળતો છું; પણ આ એ ક અવઘડ કામ છે, એ માં જેમ ઉદ્યોગ ની જરૂર છે, તેમ કુશળ-બુદ્ધિ તથા હિમ્મત પણ જોઈયે.	udyog nī bābat mān je tame kah,o chho, te tam,ārān mat sāthe hun bi,l-kull mal,to chhun; pan ā ek avghad kām chhe, e mān jem udyog nī jarūr chhe, tem kushal-buddhī tathā himmat pan jo,īye.
362. Well, at any rate as you cannot do better, you had better employ him.	૩૬૨ વારૂ, જ્યારે તમે કોઈ રીતે એ થી વધારે સર સ કામ કરી શકતા નથી, ત્યારે તો તે નેજ આ કામ સોંપ્વું સારૂં છે.	vārū, jyāre tame ko,ī rīt,e e thī vadhāre saras kām kar,ī shak,tā na,thī, tyāre to te ne,j ā kām somp,vun sārun chhe.
363. Very well, I will take your advice; but remember, should he be unsuccessful, it will entail much useless expense upon me; so consider well and do not be led away in giving your advice by any feeling of pity for his helpless state.	૩૬૩. ઘણું સારૂં, હું ત મારી સલાહ પ્રમાણે ચાલી શ, પણ યાદ રાખો, કે કદા ચિત તે આ કામ માં પા ર પડયો નહીં, તો ફોકટ નો ખર્ચ મારે માથે પડશે, મા ટે સારી પેઠે વિચારીને કા મ કર્જો, અને તે ની ગરી બી ઉપર નજર રાખીને સ લાહ આપ્વા માં ભુલાવો ખાશો નહીં.	ghanun sārun, hun tam,ārī salāh pramāne chāl,īsh, pan yād rākh,o, ke kadāch,it te ā kām mān pār pad,yo nahīn, to phokat no kharch mā,re māthe pad,she, māte sārī pathe vichār,ī,ne kām kar,jo, ane te nī garīb,ī upar najar rākh,ī,ne salāh āp,vā mān bhul,āvo khā,sho nahīn.
364. You may certainly rely upon my advice, but even should he fail (of which I have no fear), I will be answerable for the conse-	૩૬૪. તમે ખચિત મા રી સલાહ ઉપર ભરોસો રાખો, એ વાત ની ચીન્તા નથી; એમ કર્તાં જો તે થી આ કામ નહીં બની-આવ શે, તો તે નો જોખમ મા	tame khachit mā,rī salāh upar bharoso rākh,o, e vāt nī chintā na,thī, em kartān jo te thī ā kām nahīn ban,ī-āv,she, to te no jokham

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
rah,ne se kām-yāb ho,ne kī tum ko ummed hai, to sab ko chhoḍ,kar lāzim hai ki yih kām us,ī ke sipurd kar,o.	wa agar istimrār wa istiḳlāl mūjib,i kām-yābī,st, ū az dīgar,ān lā,iḳ-tar, ast ki tū īn kār rā ba ū wā-guzār,ī.
361. main dhun kī bābat men bi,l-kull tum,hārī rā,e ke shāmil hūn, par yih ek pech-dār kām hai, jis men jaisī dhun chāhiye, waisī-hī chābuk-dast,ī aur istiḳlāl bhī dar-kār hai.	dar bābat,i istimrār wa muwā, zabat ki mī,gūī, rā,i man ba kull,ī bā rā,i tū muttafiḳ,ast, wa-likin chūn īn amr,īst pīch-dar-pīch, wa chunān-chi mudāwamat wa muwāza, bat dar ān dar-kār,ast, mū-shigāf,i wa tashkhīs ham mī,bāyad.
362. bhalā, jab kis,ī sūrat se tum is se bih-tar nahīn kar sak,te, to us,ī ko yih kām somp,nā achchhā hai.	khūb, chūn ba hīch waj,h bih-tar az īn na mī,bīn,ī, munāsib ān,ast, ki īn kār rā ba dast,i ū wā-guzār,ī.
363. bahut khūb, main tum,hārī salāh le,tā hūn, par yād rakh,o, agar wuh is kām men uhda-bar-ā na ho sak,ā, to bahut-sā ni,kammā kharch me,re sir par pad,e,gā, is liye khūb soch bichār kar,o, aur salāh de,ne men us kī lā-chār,ī par tum ap nī rahm-dil,ī ke sabab dhokhā mat khā,iyo.	bisyār khūb, man muwāfiḳ,i salāh-dīd,i tū ma'mūl khāh,am dāsht, wa-likin dar nazar,at bāsh,ad, ki agar ū az uhda,i īn amr bar na yā, yad, kharj,i bī-jā bar gardan,i man khāh,ad mānd, pas fikr,i ma'kūl,ī kun,wa ba sabab,i tarahhum,ī ki ba hāl,i tabāh,i ū dārī, dar salāh dād,an,i man farīft,a ma,shau, wa ghāfil ma,bāsh.
364. tum albatta me,rī bāt par bharosā rakh,o, agar-chi mujh,e kuchh andesha to nahīn, par agar wuh is kām men kāsir nikl,ā, to us kā zimma me,re sir par hai, aur jo kuchh tum,hārā nuksān	yakīn,an bar kaul,i man i'timād kun, wa bā ān ki man chunīn gumān,ī na dār,am, agar ū az uhda bar na yāmad, zamānat,i ān chi tū ziyān kun,ī, bar man,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
quences, and make up to you for any pecuniary loss you may sustain.	રા ઉપર છે, અને જે કાંઈ તમ ને પૈસા નું નુકસાન થશે, તે હું ભરી-આપીશ.	mā,rā-upar chhe, ane je kāṇ,ī tam ne paisā nuṇ nuksān tha,she, te huṇ bhar,ī-āp,īsh.
365. I am very sorry for the scrape he has got into, it will be such a blow to his father; besides materially injuring his interests with the Hon. the Governor.	૩૬૫. હું ઘણો ખેદ કરું છું, કે તે એવી આપદા માં પડયો, એ વાત થી એ ના બાપ ને મોટો ધોક્કો લાગ શે; તે ઉપ્રાંત, નામ-દાર ગવર્નર સાહેબ સાથે તે ને જે વગ છે તે માં પણ મોટી અડચણ પડશે.	huṇ ghano khed kar, uṇ chhuṇ, ke te evī āpdā māṇ pad,yo, e vāt thī e nā bāp ne moṭo dhokko lāg,she; te uprānt, nām-dār *Govern*/ *or* sāheb sāthe te,uṇ; je vag chhe te mā,kām moṭī aḍchan pad,shi,yog
366. It is a pity you did not know of his intention before he took such a serious step, as I have no doubt your good advice would have had great effect upon him.	૩૬૬. અફસોસ છે! કે એ ણે એવો જોખમ-ભરેલો માર્ગ પકડયો તે ની-આગમ જ તમ ને એની ધાર્ણા ની ખબર પડી નહીં; નહીં-તો સંદેહ નથી કે તમારી સારી સલાહ એ નાં મન માં સારી પેઠે ઉત્રી હોત.	afsos chhe! ke tem evo jokham-bha,thā mārg pakad,yo te ā,gmaj tam ne e,ko,ī dhārnā nī khabar ,ras nahīṇ; nahīṇ-to sa,thī, na,thī ke tam,ārī kām salāh e nāṇ man,e. sārī paṭhe utr,ī ho/ huṇ
367. Well, it cannot be helped, and all that is left for me now to do on his account, is to explain away as much as possible his misconduct by giving the Hon. the Governor some insight into the harassing situation in which he was placed.	૩૬૭ વારૂ, જે થવા નું હતું તે થયું; હવે મ ને એ ને-વિષે એટલું જ કામ કર્વા નું રહ્યું, કે નામ-દાર ગવર્નર સાહેબ પાસે જઈને જ્યાં-સુધી બ ની-આવે ત્યાં-સુધી એ ની માઠી ચાલ નો ખુલાસો કરી ને જે આપદા માં એ ફસી-ગયો હતો તે વાત ગવર્નર સાહેબ નાં મન માં ઉ,ta,ṇ.	vārū, je tha,vā,māne ha,tuṇ te tha,yu,/ rākh,o, ma ne e ne-vish/ ā kām kām kar,vā n/ nahīṇ, yuṇ, ke nām-dā/ kharch *or* sāheb pā/ pad,she, jyāṇ-sudhī he vichār, tyāṇ-sudhī e ane te chāl no khulāso kar,ī,ne je āpdā māṇ e phas,ī-ga,yo ha,to te vāt *Governor* sāheb nāṇ man māṇ utār,uṇ.
368. Well, they say a friend in need is a friend indeed; and I trust you will be such to him in this difficulty.	૩૬૮. વારૂ, કહેવત છે, કે મિત્ર તે ને જાણિયે જે આ પદા ની વેળા કામ આવે, માટે મ ને આશા છે, કે તમે પણ આ સમ કાંટ	vārū, kah,evat chhe, ke mitr te ne jāṇ,iye je āpdā nī velā kām āv,e; māṭe ma ne āshā chhe, ke tame pan ā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hogā, so maiṇ bhar-dūṇgā.	
365. maiṇ nihāyat dil-gīr hūṇ, ki wuh is kash-ma-kash meṇ girift,ār hū,ā, is se us ke bāp ko bada sadma pahunch,egā; siwā is ke, nām-dār *Governor* sāḥib kā wasīla jo wuh rakh,tā hai so us meṇ bhī jis dā khalal pad,egā.	man bisyār dil-gīr,am, kī ū dar chunīn sa<u>kh</u>t,ī girift,ār shud, wa az īn sadma,i a<u>z</u>īm ba padar,i ū <u>kh</u>āh,ad rasīd; alāwa, <u>kh</u>alal,i kull,ī dar rābita,ī ki ū bā janāb,i *Governor* sāḥib dār,ad, <u>kh</u>āh,ad rasīd. (See P. 367, Note*).
366. afsos hai! ki aise <u>kh</u>atar-nāk kām meṇ ḳadam rakh,ne ke-āge um us ke irāde se wāḳif na the; shīṇ-to yaḳīn hai, ki tum,hārī nek is āḥ us ke dil par <u>kh</u>ūb asar kar,tī. usī l hai.	afsūs! ki pīsh az ān ki ū ḳadam dar chunīn amr,i <u>kh</u>atīr guzāsht, tū az i,rāda,i ū muttala' na būd,ī; zīrā-ki yaḳīn,i man,ast, ki salāḥ-dīd,i tū bar dil,i ū <u>kh</u>ūb asar mī, kard.
367. salāḥ bhalā, jo hū,ā so hū,ā; ab us agar w itnā hī kām kar,nā bāḳī rah, na ho sa *Governor* sāḥib bahādur ke-<u>kh</u>arch m ar jahāṇ-lag ho-sak,e us kī <u>kh</u>ūb soch kā u,zr dar-miyān lā,kar us de,ne me t,a-ḥāl,ī aur <u>kh</u>arābī se ap nī rah mat khā.	<u>kh</u>ūb, ḥāl,ā chāra,ī nīst; illā kār,ī ki man ,a jihat,i ū kun,am ḥamīn,ast, ki nazd,i janāb,i *Governor* sāḥib raft,a tā maḳdūr u,zr,i bad-raft,ār,i,yi ū dar-miyān āward,a az lā-chār,i wa parīshān-ḥāl,iyi ū *Governor* sāḥib bahādur rā āgāh kun,am.
368. bhalā, yih kah,āwat hai, ki dost us ko kah,nā jo musībat meṇ kām ā,we; is liye maiṇ umnied rakh,tā hūṇ, ki tum bhī is sa<u>kh</u>t,ī meṇ us,e kām ā,oge.	<u>kh</u>ūb, gū,yand, dūst ān,ast ki dar waḳt,i musībat ba kār ā,yad; banā-bar ān umīd-wār,am, ki tū nīz dar īn sa<u>kh</u>t,ī ham-chunān ba kār,i ū bi,yā,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	એ ની-સાથે તેમજ કર્શો.	sankaṭ māṇ e nī-sāthe tem,aj kar,sho.
[would be forfeited. 369. Under these circumstances, his claim	૩૬૯. જો એમ હશે, તો તે નો દાવો રદ થશે.	jo em ha,she, to te no dāvo rad tha,she.
370. If I had not assisted him, he would have been drowned.	૩૭૦. જો હું તે ને સાહ્ય ન થયો હોત, તો તે ડુબી-જાત.	jo huṇ te ne sāhya na tha,yo ho,t, to te ḍubī-jā,t.
371. In that case by what weapons could we be defended ?	૩૭૧. જો એવી ગતિ હશે, તો આપણે કયાં હથ-યારે કરી પોતા નો બચાવ કરી શકશું ?	jo evī gati ha,she, to āp,ne kayāṇ hath-yār,e karī potā no bach,āv kar,ī shak,shuṇ.
372. Happy is the man who fears God and looks up to Him as his father and his friend.	૩૭૨. ધન છે તે પુરૂષ નેં, જે પરમેશ્વર થી બિહે, અને તે ને પોતા નો બાપ તથા મિત્ર કરી જાણી (સદા) તે ની-તરફ જોતો રહે.	dhan chhe te purush ne, je parm-eshvar thī bih,e, ane te ne potā no bāp tathā mitr kar,ī jāṇ,ī, (sadā) te nī-taraf jo,to rah,e.
373. Somehow or other the dog got loose.	૩૭૩. કોઈ-પણ રીતે તે કુત્રો છુટી-ગયો.	ko,ī-pan rīt,e te kutro chhuṭ,ī-ga,yo.
374. You must have it about you somewhere or other.	૩૭૪. કયાં-પણ તે વસ્તુ તમારીજ પાસે હશે.	kyāṇ-pan te vastu tam,ārī,j pāse ha,she.
375. I can't find it anywhere.	૩૭૫. તે વસ્તુ મ ને કેથે મળતી નથી.	te vastu ma ne kethe mal,tī na,thī.
[there. 376. He is always running about here and	૩૭૬. તે નિત્ય જયાં-ત્યાં દોડતો ફરે છે.	te nitya jyāṇ-tyāṇ doḍ,to phar,e chhe.
377. Such as it was, it proved of service.	૩૭૭. તે વસ્તુ ગમે તેવી હતી, પણ કામે લાગી.	te vastu gam,e tevī ha,tī, pan kām,e lāg,ī.
378. If I do not wind up my watch at night, it will stop before the morning.	૩૭૮. જો હું રાતે મારાં ઘડિયાલ ને કુંચી આપતો નથી, તો તે સવાર પડયા ની-આગમજ બંધ થાય છે.	jo huṇ rāt,e mā,rāṇ ghaḍi,yāl ne kunchī āp, to na,thī, to te savār paḍ,yā nī-āgmaj bandh thā,ya chhe.
[drowned. 379. The boy tumbled into the water, luckily for him there was a plank floating to which he clung and saved himself, or else he would have been	૩૭૯. પેલો છોકરો પાણી માં પડયો, પણ તે નું ભાગ્ય સારૂં કે એક પાટિયું પાણી પર વહેતું હતું, તે ને વળગી ને પોતા નો પ્રાણ બચા વ્યો, નહીં-તો ડુબી-જાત.	pelo chhokro pānī māṇ paḍ,yo, pan te nuṇ bhāgya sāruṇ ke ek pāṭiyuṇ pānī par vah, etuṇ ha,tuṇ, te ne valg,ī, ne potā no prān bachāv, yo, nahīṇ-to ḍubī-jā,t.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
369. is ḥāl,at meṇ us kā da'wā radd ho,gā.	dar īn sūrat iddi'ā,i ū radd k̲hāh,ad shud.
370. agar main us,e madad na de,tā, to wuh ḍūb-jā,tā.	agar man ū rā imdād,ī na kard,a būd,am, ū g̲harḳ mī,shud.
371. agar yih sūrat ho, to ham kis hath-yār se ap ne-ta,īṇ bachā sak,eṇ,ge.	agar chunīn bāsh,ad, ba chi āla ḥifāzat,i k̲hud rā k̲hāh,īm kard?
372. nek-bak̲ht wuh shak̲hs hai, jo k̲hudā se dar,e, aur us,e ap nā bāp aur rafīḳ jān,kar (sadā) us kī-taraf dekh,tā rah,e.	nīk-bak̲ht ān kas,ast, ki az k̲hudā bi,tarsad, wa ū rā mānand,i padar wa dūst,i k̲hud bi,dān,ad, wa (hamīsha) ba sū,i ū nigar,ān bāsh,ad.
373. kis,ī-na-kis,ī sūrat se wuh kuttā chhūṭ-ga,yā.	ba har taur,ī ki būd, sag rah,ā shud.
374. chāhiye ki wuh chīz kahīṇ-na-kahīṇ tum,hāre hī pās ho we.	ān chīz jā,ī ki bāsh,ad, nazd,i tū bāyad bāsh,ad.
375. wuh chīz mujh,e kahiṇ nahīṇ mil,tī.	an chīz ba hīch jā yāft na mī, shaw,ad.
376. wuh hamesha jidhar-tidhar dauḍ,tā phir,tā hai.	ū hamīsha īn jā wa ān jā mī,daw, ad.
377. wuh kaisā bhī thā, par kām men ā,yā.	ān chīz ba har taur,ī ki būd, ba kār,i man k̲hurd.
378. agar rāt ko main ap ne ghaḍ,iyāl kī chābī nahīṇ phirā,tā hūṇ, to fajar ho,ne ke-āge wuh band ho-jā,tā hai.	agar man dar wakt,i shab sā,at,i k̲hud rā kilīd na dih,am (*or*, kūk na kun,am), pīsh az tulū,i sub,h band mī,shaw,ad.
379. wuh laḍkā pānī meṇ gir-pad,ā, par us ke baḍe nasīb kī ek takht,a pānī par tir,tā thā, us,e lipaṭ-ga,yā, aur ap nī jān bachā,ī, nahīṇ-to ḍub-ga,ya ho,tā.	ān tifl dar āb uft,ād, k̲hāb shud barā,i ū ki takhta,i bar āb raw,ān dīd, wa ba,dān chang zad,a, jān,i k̲hud rā az miyān burd, wa-illā g̲harḳ mī,shud.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
380. He wants to make a great deal of money in a short time, and with as little trouble as possible.	૩૮૦. તે એવી ઇચ્છા રાખે છે, કે થોડા દિવસ માં, અને બને ત્યાં-સુધી થોડી મેહનત થી, ઘણા પૈસા મેળવે.	te evī ichchhā rākh,e chhe, ke thoḍā divas mān, ane ban,e tyān-sudhī thoḍī mehenat thī, ghanā paisā melv,e.
381. He is quite at a loss how to act, being newly arrived, and unacquainted with the manners of the people.	૩૮૧. તે ઘણો ગભરાય છે કે કામ શી રીતે ચલાવે, કાં-જે નવો આવેલો છે, અને લોકો ની રીત-ભાત (તથા ચાલ-ચલણ) થી અજાણો છે.	te ghano ghabhrā,ya chhe ke kām shī rīt,e chalāv,e, kāṇ-je navo āv,elo chhe, ane lok,o nī rīt-bhāt (tathā chāl-chalan) thī a-jān,o chhe.
382. We must determine upon something or other.	૩૮૨. આપણુ ને કાંઈ-પણ ઠરાવ્વું જોઈયે.	āpan ne kāṇī-pan ṭharāv,vuṇ jo,īye.
383. Take both his advice and his assistance as he offered them.	૩૮૩. જ્યારે તે તમ ને સલાહ તથા મદદ આપ્વા ઇચ્છે છે, ત્યારે બેઉ કબુલ કરો.	jyāre te tam ne salāh tathā madad āp,vā ichchh,e chhe, tyāre be,u kabul kar,o.
384. Mend your manners in time, my friend! or you are a ruined man, and you shall have no mercy.	૩૮૪. અરે મારા મિત્ર! હવે તમે તમારી ચાલ સુધારો, નહીં-તો આપદા માં પડશો, અને કોઈ તમારી ઉપર કાંઈ દયા કરશે નહીં.	are mā,rā mitr! have tame tam,ārī chāl su,dhār,o, nahīṇ-to āpdā mān pad,sho, ane ko,ī t,am,ārī-upar kāṇī dayā kar,she nahīṇ.
385. At what hour does the tide serve to go up the river* today?	૩૮૫. આજ દર્યા* માં જવાને કઈ વેળા ભરતી સુતર પડશે?	āj daryā* mān ja,vā ne ka,ī velā bhar,tī sutar pad,she?
386. It is a pity that he did not come sooner, as the murder might have then been prevented.	૩૮૬. આ:હા તે વેહેલો આવ્યો નહીં; જો આવ્યો હોત, તો ખુન થવા દેત નહીં.	ā,hā! te vehelo āv,yo nahīṇ; jo āv,yo ho,t, to khun tha,vā de,t nahīṇ.
387. The house tumbled down and buried the inhabitants in its ruins.	૩૮૭. પેલું ઘર પડી-ગયું, અને વસ્નારા લોક તે માં દબાઈ મુઆ.	peluṇ ghar paḍī-ga,yuṇ, ane vas-nār,ā lok te mān dabā,ī mu,ā.
388. I am so lazy that I am sure I shall never be able to learn Hindū-	૩૮૮. હું એવો આળસુ છું, કે હિન્દુ-સ્તાની ભાષા સારી પેઠે પરીક્ષા આપ્વા	huṇ evo ālsu chhuṇ, ke Hindū-stān,ī bhāshā sārī paṭhe parīkshā āp,

* By *darya* is meant a *sea* or an *ocean* as well as a *river*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
380. wuh chāh,tā hai, ki thoḍī muddat meṇ, aur jahāṇ-lag ho-sak, e, thoḍī miḥnat se, bahut-sā paisā jam' kar,e.	ū mī,kh̲āh,ad, ki ba andak zamān,ī, ḥatt-al-imkān ba mashakkat,i ḳalīl, pūl,i bisyār,ī jam' kun,ad.
381. wuh tāza-wārid hai, aur log, oṇ kī rasm-o-rāh se wāḳif nahīṇ, is liye kām kar,ne meṇ bi,l-kull ḥairān hai.	ū bi,l-marra ḥairān,ast, ki kār rā chi-gūna ijrā kun,ad, ba jllat,i ān ki tāza-wārid,ast, wa az rasm wa ā,in,i mard,um,i in wilāyat wāḳif na mī,bāsh,ad.
382. ham ko kuchh-na-kuchh muḳarrar kiyā chāhiye.	ākh̲ir mā bāyad ki yak,ī az īn dū chīz rā muḳarrar kun,īm.
[de,tā hai.	
383. jab-ki wuh tum ko salāh diyā chāh,tā hai aur madad bhī, to do, noṇ ḳabūl kar,o. (*or*) us kī salāh aur madad do,noṇ lo, jab-ki wuh	chūn ū mī,kh̲āh,ad, ki ham salāh ba tū dih,ad wa ham imdād, pas har dū rā ḳabūl kun.
384. ai dost! ab tum ap nī chāl sudhār,o, nahīṇ-to kh̲arāb ho-jā,oge, aur koī tum par kuchh raḥm na kar,egā.	ai dūst! raft,ār,i kh̲ud rā ba mauḳa' islāh kun, wa-illā zā,i' mī, shaw,ī, wa hīch kas bar tū taraḥḥum,ī na kh̲āh,ad kard.
385. daryā* par jā,ne ko āj kis waḳt bhar,tī muwāfiḳ paḍ,egī?	im-rūz ba jihat,i raft,an ba daryā* kudām waḳt munāsib-tar,ast?
386. afsos hai! ki wuh jaldī nahīṇ ā,yā; agar ā,tā, to kh̲ūn na ho,ne pā,tā.	ḥaif! ki ū zūd-tar na ras,īd; zīrā-ki agar ras,īd,a būd, na mī,guzāsht kh̲ūn bi,shaw,ad.
387. wuh ghar gir-paḍ,ā, aur rah, ne-wāle dab,kar mar-ga,ye.	ān kh̲āna kh̲arāb shud, wa ahl,i kh̲āna dar kh̲arābī,yi ān halāk shud, and.
388. maiṇ aisā sust hūṇ, ki mujh ko yaḳīn ho,tā hai, ki Hindū-stān,ī zabān jo ki imtiḥān meṇ pasand	man chunān tambal hast,a,m, ki yaḳīn,i man hast, ki zabān,ī Hindū-stān,ī rā ba ān kh̲ūb,ī ki dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
stān,ī well enough to pass.	જોગ કદિ શિખ્નાર નહીં, એ મા કાંઈ સંદેહ નથી.	vā jog kadi shikh-nār nahīn, e mān kāṇ,ī sandeh na,thī.
389. If you had minded my advice in the first instance, you would not have fallen into these difficulties.	૩૮૯. જો તમે પ્રથમજ મારી સલાહ માની હોત, તો આ સંકટ માં નહીં પડ યા હોત.	jo tame pratham,aj mā,rī salāh mān,ī ho,t, to ā sankaṭ mān nahīn pad,yā ho,t.
390. He sometimes does right, and sometimes wrong.	૩૯૦. તે કોઈ વેળા સારૂં અને કોઈ વેળા નર્સું કામ કરે છે.	te ko,ī velā sārun ane ko,ī velā narsun kām kar,e chhe.
391. He is full of sense and understanding.	૩૯૧. તે જ્ઞાન તથા બુદ્ધી થી ભર-પુર છે.	te gnān tathā buddhī thī bhar-pur chhe.
392. Do you pay the money, I will give you the difference.	૩૯૨. એ નાણું તમે આ પો, કસર જે હશે, તે હું તમ ને આપીશ (*or*, આલીશ).	e nānun tame āp,o, kasar je ha,she, te hun tam ne āp,īsh (*or*, āl,īsh).
393. Had I not been very swift, I should have been run through and through by the horns of a bull.	૩૯૩. જો મેં ઘણી ઉતાવળ ન કરી હોત, તો આખલા નાં શિંગડાં મારાં શરીર માં આર-પાર થઈ-જાત.	jo men ghanī utāval na kar,ī ho,t, to ākhlā nān shingḍān mā,rān sharīr mān ār-pār tha,ī-jā,t.
394. If my horse had kicked instead of rearing*, he would have done a great deal of injury.	૩૯૪. જો મારો ઘોડો પા છળા પગ ઉપર ઉભો રહ્યા* ને-બદલે લાત મારત, તો ઘણી ખરાબી કરત.	jo mā,ro ghoḍo pā, chhlā pag upar ubho rah,yā* ne-badle lāt mār,at, to ghanī kharāb, ī kar,at.
395. This man is convicted of smothering his mother.	૩૯૫. આ શખ્સ ઉપર એવો વાંક સાબિત થયો, કે તેણે પોતા ની મા નો શ્વાસ બંધ કરી તે ને મારી-નાખી.†	ā shakhs upar evo vānk sābit tha,yo, ke te,ne potā nī mā no shvās bandh kar,ī te ne mār,ī-nākh,ī†.
396. How long is it since you left college?	૩૯૬. પાઠ-શાળા મુકયા ને તમ ને કેટલા દિવસ થયા ?	pāṭh-shālā muk,yā ne tam ne keṭlā divas tha,yā ?
397. About one year and a half.	૩૯૭. આસરે દોહોડ વર્ષ થયું.	āsre dohoḍ varsh tha, yun.

* In Gujarati, *jhal mar-vi* is another phrase denoting *to rear, to leap.*

† In Gujarati and Hindu-stani, a compound verb denotes a *finished action.* Hence, the

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,ne ke ḳābil ho, kab-hī na sīkh, ūṇ,gā.	imtihān pasand shaw,am, hargiz tahsīl na k̲hāh,am kard.
389. agar tum ne pahle-hī se me,rī salāh̤ lī ho,tī, to is musibat meṇ na paḍ,te.	daf,a,i auwal agar tū salāh̤-dīd,i ma rā dar dil,i k̲hud jā,i dād,a būd,ī, dar chunīn su'ūbat girift,ār na mī, shud,ī.
390. wuh kab-hī nek,ī par hai, aur kab-hī bad,ī par.	ū ba'z,ī aukāt bar manhaj,i sawāb,ast, wa gāh,i bar k̲hatā wa g̲halat-kār,ī.
391. wuh ak̲l aur fahm se bhar,ā hū,ā hai.	ū dar fahm wa idrāk kāmil mī, bāsh,ad.
392. tum yih paisā adā kar,o, jo kuchh kasar ho,gī, so main tum ko dūṇ,gā.	tū īn pūl rā bi-dih, ān chi tafāwut,i ān bāsh,ad, man ba tū k̲hāh,am dād.
393. agar main bahut utāwal na kar,tā, to bail ke sīng me,re badan ke wār-pār ho-jā,te.	agar man bisyār chust,i wa chālākī na kard,a būd,am, shākh hā, gāw az badan,i man dar mī, guzasht.
394. agar me,rā ghodā sīk̲h-pā ho,ne ke-badle lāt mār,tā, to badī k̲harābī kar,tā.	agar asp,a man ba iwaz,i charāgh-pā shud,an lagad zad,a būd, āsīb,i ʿaẓīm,ī mī,rasāṇ,id.
395. us par yih taksīr sābit hū,ī, ki us ne ap nī mā kā dam band kar,ke us,e mār-ḍāl,ā.†	taksīr,i k̲hafa kard,an,i mādar bar ū sābit shud.
396. kab-se tum ne madṛasa chhoḍ,ā?	chand gāh hast ki az madrasa bar-āmad,ī?
397. ḳarīb ḍeḍh baras ke hū,ā.	ḳarīb yak sāl-o-nīm.

words *mar-vun* and *mar-na* respectively signify *to beat* as well as *to kill* or *shoot*; whereas, *mari-nakh-vun* and *mar-ḍal-na* unequivocally mean *to kill outright*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
398. How long did you remain there ?	૩૯૮. કેટલા દહાડા તમે ત્યાં રહ્યા ?	keṭlā dahāḍā tame tyāṇ rah,yā ?
399. One year.	૩૯૯. એક વર્ષ.	ek varsh.
400. When you were in college, how many students were there ?	૪૦૦. જ્યારે તમે પાઠ-શાળા માં હતા, ત્યારે કેટલા વિદ્યાર્થી ત્યાં હતા ?	jyāre tame pāṭh-shālā māṇ ha,tā, tyāre keṭlā vidyā,rthī tyāṇ ha,tā ?
401. I think about forty or fifty.	૪૦૧. આસરે ચાળીસ અથવા પચાસ હતા.	āsre chālīs athvā pachās ha,tā.
402. What different branches of study had you, and which did you most approve of ?	૪૦૨. કઈ વિદ્યા તમે શિખ્યા, અને કઈ વિદ્યા તમ ને વધારે પસંદ પડી ?	ka,ī vidyā tame shikh, yā, ane ka,ī vidyā tam ne vadhāre pasand paḍ,ī ?
403. Were the teachers who were in college, satisfied with your two years' study ?	૪૦૩. શિક્ષક જે વિદ્યા-લય માં હતા, તેઓ તમારા બે વરસ ના વિદ્યા-ભ્યાસ ઉપર રાજી હતા ?	shikshak je vidyā-laya māṇ ha,tā, te,o tam,ārā be varas nā vidyā-bhyās upar rājī ha,tā ?
404. When did you leave Europe, in what month, and in what ship did you come ?	૪૦૪. યુરપ ખંડ કયારે છોડ્યો, કયા મહિના માં, અને કયાં વાહાણ માં તમે આવ્યા ?	Europe khaṇḍ kyāre chhoḍ,yo, kayā mahinā māṇ, ane kayāṇ vāhān māṇ tame āv,yā ?
405. Was your voyage good, and how many days did it occupy ?	૪૦૫. તમારી દર્યાઈ સફર સુખ-દાયક હતી, અને કેટલા દિવસ લાગ્યા ?	tam,ārī daryā,ī safar sukh-dāyak ha,tī, ane keṭlā divas lāg,yā ?
406. When you arrived at the Cape, how was the weather ?	૪૦૬. જ્યારે તમે કેપ માં પહોંચ્યા, ત્યારે હવા કેવી હતી ?	jyāre tame Cape māṇ pahonch,yā, tyāre havā kevī ha,tī ?
407. How long have you remained in Bombay ?	૪૦૭. મુંબઈ માં કેટલા દિવસ લગી રહ્યા ?	Mumba,ī māṇ keṭlā divas lagī rah,yā ?
408. Does the climate of this country agree with you ?	૪૦૮. આ દેશ ની આબો હવા તમ ને માફક આવે છે (*or*, સદે છે) ?	ā desh nī āb-o-havā tam ne māfak āv,e chhe (*or*, sad,e chhe) ?
409. When you go up the country, what kind of employment will you prefer, the judicial or revenue line.	૪૦૯. જ્યારે તમે મુંબઈ માં-થી બાહરના દેશ માં જશો, ત્યારે કયું કામ પસંદ કરશો, અદાલત નું કે મેહસૂલ ખાતાં નું ?	jyāre tame Mumba,ī māṇ-thī bāhar nā desh māṇ ja,sho, tyāre kayuṇ kām pasand kar,sho, adālat nuṇ ke mehsūl khāt,āṇ nuṇ.
410. Before I came away from England, the	૪૧૦. ઈંગલંડ થી હું નિકળ્યો તે ની-અગમજ રાજા	England thī huṇ nikal,yo te nī-āgmaj

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
398. kitne din tum wahāṇ rah,e?	tā chand muddat dar ān jā mānd,ī?
399. ek baras tak.	yak sāl.
400. jab tum madrase meṇ the, tab kitne tālib-ul-ilm wahāṇ the?	dar wakt,ī ki tū dar madrasa būd,ī, chand nafar tālib-ul-ilm dar ān jā būd,and?
401. ḳarīb chālīs yā pachās ke.	mazinna chihl nafar yā panjāh būd,and.
402. kaun-sā ilm tum ne taḥṣīl kiyā, aur kaun-se ilm ko ziyād,a pasand kiyā?	az ulūm,i mutadāwal,a kudām rā dar ān jā āmūkhtī, wa kudām yak az ān tu rā pasand,īda-tar āmad?
403. mudarris jo madrase meṇ the, tum,hārī do baras kī miḥnat par rāzī the?	mu,allim,ānī ki dar madrasa būd,and, bar taḥṣīl,i dū sāl az tū rāzī būd,and?
404. Farang-astān ko kab chhod,ā, kis mahīne meṇ, aur kis jahāz meṇ tum ā,ye? (See P. 202, Note †).	az Farang-astān kai bar-āmad,ī, dar chi māh, wa dar kudām jahāz dar īn jā āmad,ī?
405. tum,hārā daryā,ī safar ach, chhā thā, aur ā,ne meṇ kitne din lag,e?	āyā safar,i daryā,i tū khush guzasht, wa chand rūz tūl kash,īd?
406. jab tum Cape meṇ pahunch,e, hawā kaisī thī?	dar wakt,ī ki ba Cape wārid shud,ī, hawā chi-gūna būd?
407. Mumba,ī meṇ ka,ī din rah,e?	tā chand gāh dar Mumba,ī mānd,ī?
408. is mulk kī āb-o-hawā tum ko muwāfiḳ ā,tī hai?	āb-o-hawā,i īn wilāyat bā mizāj,i tū sāz-gār,ast?
409. jab tum Mumba,ī se bāhar jā,oge, to kaun-sā kām pasand kar, oge, ad̤ālat kā yā maḥṣūl kā?	har-gāh az Mumba,ī bīrūn mī, raw,ī, chi shughl rā bih-tar mī,dān,ī, shughl,i ad̤ālat yā maḥṣūl.
410. England se nikal,ne ke-āge bād-shāh ne sir par tāj rakh,ā thā;	ḳabl az ān ki man az England bar-āmad,am shāh tāj bar sar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
King was crowned; I did not see the coronation, but saw the representation of it at both theatres.	એ; માથાં ઉપર તાજ મેલ્યું હતું; તે નો તમાશો મારા દિઠા માં આવ્યો નહીં, પણ બંધે તમાશા નાં ઘર માં મેં તે નો સુવાંગ જોયો.	rājā,e māthāṇ upar tāj mel,yuṇ ha,tuṇ; te no tamāsho mā,rā diṭhā māṇ āv,yo nahīṇ, pan bandhe tamāshā nāṇ ghar māṇ meṇ te no suvāng jo,yo.
411. The people of this country are generally litigious and at enmity with each other, and by making false charges harass one another.	૪૧૧. આ દેશ ના લોક ઘણું-કરીને કજીઆ-ખોર છે, અને ખોટા દાવા ઉઠાવીને અંટસ ને-લીધે એક બીજા ને દુઃખ દે છે.	ā desh nā lok ghanuṇ-kar,ī,ne kajiyā-khor chhe, ane khoṭā dāvā uṭhāv,ī,ne anṭas ne-līdhe ek bījā ne dukh de chhe.
412. In your country are earthquakes common?	૪૧૨. તમારા દેશ માં ધર તી-કંપ ઘણો થાય છે?	taṁ,ārā desh māṇ dhartī-kamp ghano thā,ya chhe?
413. Has the Government any demand upon him?	૪૧૩. તે ના-ઉપર સર-કાર નો કાંઈ દાવો છે?	te nā-upar sar-kār no kāṇ,ī dāvo chhe?
414. If you solve the question, you are more learned than I thought you were.	૪૧૪. જો તમે આ વાત નો ભેદ ખોલી આપો, તો હું તમ ને અગાઉ કર્તાં વધારે ડાહ્યો જાણીશ.	jo tame ā vāt no bhed khol,ī-āp,o, to huṇ tam ne agā,u kartāṇ vadhāre ḍāhyo jāṇ,īsh.
415. Yes sir, if you mean me to go there, I must express the whole of my opinion.	૪૧૫. હા જી, જો તમે મ ને ત્યાં મોકલ્વા ઇચ્છો છો, (તો જઈશ), પણ મ ને મારૂં સઘળું મત ત્યાં કહેવું પડશે.	hā jī, jo tame ma ne tyāṇ mokal,vā ichchh,o chho, (to ja,īsh), pan ma ne mā,ruṇ saghluṇ mat tyāṇ kah,evuṇ paḍ,she.
416. Do you suppose me capable of such a mean action as that?	૪૧૬. શું તમે મ ને એવું નઠારૂં કામ કર્વા જોગ ધારો છો? (*or*) શું તમે ધારો છો, કે હું એવો માણસ છું, કે એવું માઠું કામ કરૂં?	shuṇ tame ma ne evuṇ naṭhāruṇ kāṁ kar,vā jog dhār,o chho? (*or*) shuṇ tame dhār,o chho, ke huṇ evo mānas chhuṇ, ke evuṇ māṭhuṇ kām kar,uṇ.
417. Nothing sooner puts me in a rage than	૪૧૭. ઘણું-કરીને મ ને કોઈ વાતે રીસ આવ્તી નથી,	ghanuṇ-kar,ī,ne ma ne ko,ī vāt,e rīs āv,tī na,thī,

* In Arabic, the word *sahib* signifies a *friend* or a *companion*. In Persian, Hindu-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
main ne wuh tamāshā dekhā nahīn, par doṇon tamāshā-khānon men us kā suwāng meṛe dekhne men āyā (See P 22, Note*).	guzāshta būd; agar-chi tamāshāi an jashn rā na kardam, wa-likin taklīdi ān rā dar har dū tamāshā-khāna,hāi an jā dida,am.
411. is mulk ke aksar log tante bāz hain, aur adāwat se jhūthe da'we uthā,kar ek dūsre ko aziyat dete hain	mardumi īn wilāyat ba nizā' dūst-and, wa ba sabab,i adāwat wa bughz ki bā yak digar dār,and, buhtān,hā bar yak digar mī band, and, wa āzar mi,rasan,and.
412 tum,hāre mulk men zalzala aksar ho,tā hai ?	āyā dar wilāyat,i shumā zalzala bisyar wāki' mi shaw,ad ?
413 sar-kār kā 'kuchh da'wa us par hai ?	āyā sar-kār az ū mutālabat i dār,ad ?
414. agar tum yih ukda kholo, to main tum ko āge se ziyada akl-mand jān,ūngā	agar halli in ukda kunī, man tu rā 'akil-tai az sābik bi,dān am
415 hān sāhib,' agar tum mujh ko wahan bhejā chah,te ho, (to jā ūngā), lekin ap nī iā,e ke muwāfik zarur bol,ūngā	bali sāhib,' agar mi,khāh,id ān ja raw,am, bayad ki jamii mā fi,z-zamni, i khud ra izhar kun,am.
416 kyā tum mujh ko aise fi'li bad ke kabil samjhte ho ? (*or*) kya tum samajh,te ho, ki main aisa shakhs hūn, ki waisā bura kam kar,ūn ?	ayā tū tasauwur mī,kunī, ki man chunin kas hastam, ki ān chunān fi'l,i rakik az man sādir shaw,ad ?
417 shokhī aur sar kashī kī bat se main jald ghusse ho,tā hūn	man az hich harakati zūd khashm-nāk na mi,shaw,am illā az sukhan,

stani, it is also used to denote a *lord* or a *master*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
insolent language.	પણ જારે કોઈ અ-મર્યાદા થી બોલે છે, તારે તરત મ ને રીસ ચઢે છે.	pan jāre koˌī a-maryādā thī bolˌe chhe, tāre tarat ma ne rīs chadhˌe chhe.
418. It is extremely surprising that men will act in such a manner, but it cannot be helped.	૪૧૮. આ બહુ આશ્ચર્ય-કારક છે, કે માણસ એવું કામ કરે, પણ તે નો કાંઈ ઉપાય નથી.	ā bahu āshcharya-kārˌak chhe, ke mānas evuṇ kām karˌe, pan te no kāṇˌī upāya naˌthī.
419. Could they have done that without its being noticed ?	૪૧૯. શું તેઓએ આ કામ કોઈ ન જાણે તેમ કરયુ હશે ?	shuṇ teˌoˌe ā kām koˌī na jāṇˌe tem karˌyuṇ haˌshe ?
420. I took no notice of the shameful conduct.	૪૨૦. હું આ માઠી ચાલ વિષે મારાં મન માં કાંઈ લાવ્યો નહીં.	huṇ ā māṭhī chāl vishe māˌrāṇ man māṇ kāṇˌī lāvˌyo nahīṇ.
421. If such actions are permitted, what will be the end of it ?	૪૨૧. જો એવાં કામ થવા દેઈશું, તો એ નું પરિણામ શું થશે ?	jo evāṇ kām thaˌvā deˌīshuṇ, to e nuṇ parinām shuṇ thaˌshe ?
422. For whom are you in mourning ?	૪૨૨. તમ ને કો નો* શોક છે?	tam ne ko no* shok chhe ?
423. I told him to see the cow milked in his own presence.	૪૨૩. મેં તે ને કહ્યું હતું, કે પોતા ની આંખે ગાય ને દોહતાં જોય.	meṇ te ne kahˌyuṇ haˌ tuṇ, ke potā nī ānkhˌe gāya ne dohˌtāṇ joˌya.
424. They thought that I was expressing contempt for their king.	૪૨૪. તેઓ સમજ્યા કે હું તેઓ ના રાજા નો તિરસ્કાર કરૂં છું.	teˌo samajˌyā, ke huṇ teˌo nā rājā no tiraskār karˌuṇ chhuṇ.
425. When you are on boardship, are you ever troubled with sea sickness ?	૪૨૫. જ્યારે તમે વાહાણ માં બેસો છો, ત્યારે કદિ તમ ને ભોળ આવે છે ?	jyāre tame vāhāṇ māṇ besˌo chho, tyāre kadi tam ne bhol āvˌe chhe ?
426. I do not know the sum exactly, but by guess it is about twenty Rupees. (See P. 394, Note*).	૪૨૬. હું ચોકસ જાણતો નથી કે કેટલા, પણ શુમાર થી કહું છું, કે વીસ-એક રૂપિયા હશે.	huṇ chokas jāṇˌto naˌthī ke keṭlā, pan shumār thī kahˌuṇ chhuṇ, ke vīs-ek rūpiyā haˌshe.
427. You were mistaken in what you told me yesterday.	૪૨૭. ગઈ કાલે તમે મ ને જે કાંઈ કહ્યું, તે માં તમારી ભુલ હતી.	gaˌī kāle tame ma ne je kāṇˌī kahˌyuṇ, te māṇ tamˌārī bhul haˌtī.
428. He did so thinking that he would find	૪૨૮. તેણે આ કામ જે કર્યું, તે એમ સમજી ને કર્યું,	teˌne ā kām je karˌ yuṇ, te em samjˌīˌne karˌ

* The Gujarati phrase *ko no* is a contraction of *kon no*, whose, of whom.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	ān,i bī-adab,ān,a.
418. yih badī ta,ajjub kī bāt hai, ki insān is tarḥ kā kām kar,e, par is kā kuchh ilāj bāḳī nahīn rah,ā.	īn bisyār ajīb,ast, ki az insān chunīn amr,ī sādir shaw,ad, wa-lākin chāra,ī nīst.
419. kyā un,hoṇ ne yih kām kiyā ho,gā, aur kisī ko ma'lūm na hū,ā ho,gā ?	āyā bidūn,ī ittilā,i aḥad,ī, īshān chunīn kār,ī kard,a bāsh,and ?
420. maiṇ ne is burī chāl par kuchh khayāl na kiyā.	man* raft,ār,i nā-sawāb,i ū rā hargiz ba khātir na yāward,am.
421. agar aise kām ho,ne deṇ,ge, to is kā anjām kyā ho,gā ?	agar chunīn af'āl jā,iz bāsh,ad, natīja,i ān chi khāh,ad būd ?
422. tum kis kā mātam rakh,te ho ?	ạzā,i ki rā dār,ī ?
423. maiṇ ne us ko kah,ā thā, ki wuh ap nī ānkh,oṇ se gā,e ko doh,te dekh,e.	man ba ū guft,a būd,am, ki gāw rā ba nazar,ash bi,dūsh,and.
424. we samjh,e, ki maiṇ un ke bād-shāh kī ihānat kar,tā hūṇ. (See P. 22, Note*).	īshān· tasauwur namūd,and, ki man ihānat wa taḥḳīr,i bād-shāh,i īshān mī,kard,am.
425. jab tum jahāz meṇ rah,te ho, tab tum,heṇ kab-hī ulṭī ā,tī hai ?	har-gāh tū bar jahāz sawār mī, shaw,ī, ḳai mī,kun,ī?
426. maiṇ taḥḳīḳ nahīṇ jān,tā ki kitne, lekin shumār se kah,tā hūṇ, ki bīs-ek rūpiye ho,ṇge.	ba taḥḳīḳ na mī,dān,am chand rūpiya, wa-lākin ba ḳiyās mī,gū,yam, ḳarīb bīst rūpiya hast.
427. kal jo tum ne mujh,e kah,ā, us meṇ tum,hārī chūk thī.	dī-rūz sukhan ān,ī ki tū ba man guft,ī, khatā būd.
428. us ne yih samajh,kar aisā kām kiyā, ki us meṇ kuchh fā,ida	ba khayāl,i ān ki naf'ī ba ū ras, ad u chunīn kār,ī kard, wa-lākin

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
some benefit from it, but he found himself mistaken.	કે એ માં કાંઈ નફો થશે; પણ હવે તે પોતા ની ચુક ને સમજ્યો.	yuṇ, ke e māṇ kāṇ,ī nafo tha,she ; pan have te potā nī chuk ne samaj,yo.
429. I think that if he had not been there, I might have done so; but his presence prevented me.	૪૨૯. હું ધારું છું, કે જો તે ત્યાં આવ્યો ન હોત, તો મેં એમ કર્યું હોત; પણ તે ના આવ્યા થી હું અટકી-ગયો.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke jo te tyāṇ āv,yo na ho,t, to meṇ em kar,yuṇ ho,t ; pan te nā āv,yā thī huṇ aṭk,ī-ga,yo.
430. I am come to know your determination on this subject.	૪૩૦. આ બાબત માં ત મારો વિચાર શો છે તે જાણવા સારૂ આવ્યો છું.	ā bābat māṇ tam,āro vichār sho chhe te jāṇ, vā sārū āv,yo chhuṇ.
431. All this is very well ; and I have no doubt, it will be of essential use to the boys before they go up to the examination.	૪૩૧. એ સગળું ઠીક છે, અને એ છોકરાઓ ને પરીક્ષા માં જવા ની-આગમ જ કામ આવશે એ માં સંદેહ નથી.	e saglun ṭhīk chhe, ane e chhokrā,o ne parīkshā māṇ ja,vā nī-āgmaj kām āv,she e māṇ sandeh na,thī.
432. What a cheat that fellow is, I had no idea that he was such a knave.	૪૩૨. તે કેવો ઠગારો છે! હું એ ને એવો લુચ્ચો ધાર્તો નો હોતો.	te kevo ṭhag,āro chhe! huṇ e ne evo luchcho dhār,to no ho,to.
433. If you will allow me, sir, I will take your son up to Pūnā.	૪૩૩. સાહેબ, જો તમે લેઈ-જવા દો, તો હું તમા રા દિક્રા ને પૂને લેઈ-જાઉં.	[jā,uṇ. sāheb, jo tame le,ī-ja,vā do, to huṇ tam, ārā dikrā ne Pūne le,ī-
434. I could not prevail upon him to remain here longer.	૪૩૪. મેં તે ને વધારે વાર અહીં રાખ્વા ઈચ્છયું, પણ રાખી શકયો નહીં.	meṇ te ne vadhāre vār ahīṇ rākh,vā ichchh, yuṇ, pan rākh,ī shk,yo nahīṇ.
435. If there be any mistakes, rectify them attentively.	૪૩૫. જો એ માં કાંઈ ભુલ-ચુક હોય, તો ધ્યાન લગાડીને તે ને સુધારો.	jo e māṇ kāṇ,ī bhul-chuk ho,ya, to dhyān lagāḍ,ī,ne te ne sudhār,o.
436. I had fallen into the river but for him ?	૪૩૬. જો તે ન હોત, તો હું નદી માં પડી-જાત,	jo te na ho,t, to huṇ nadī māṇ paḍ,ī-jā,t.
437. Had it not been for his assistance, I should have failed in my purpose.	૪૩૭. જો તે ની મદદ ન મળી હોત, તો માર્‌ કામ સિદ્ધ ન થાત.	jo te nī madad na mal,ī ho,t, to mā,ruṇ kām siddh na thā,t.

* *ba din* is compounded of the Persian words *ba in ;* the letter *d* being an interloper. In like manner *ba dan* is compounded of *ba an ;* and *ba du*, of *ba u.*

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN.
hogā, par ab wuh ap nī chūk samjhā	hālā khatā ı khud ıā mīdānad.
429 main samajh,tā hūn, ki agar wuh wahān na ayā hotā, to main yun kar,tā, par us ke āne se main ruk gayā	tasawwur,ı man mast, ki agar u dar ān ja na amada bud, man mī tawān ıstam chunīn kārı kard, wa-lekin ba sababı āmadanı u ba,r mandam
430 is bāb men āp ko kya manzūr hu so main ma'lūm karne ko āyā hūn	man āmadaam, tā dar in bāb raı tu ra ma'lum kunam
431 yih sab thik hai, aur be-shakk is se chhokıon ko imtihān men jāne ke āge fa,da hoga	in hama durust ıst, wa shakk,ı mst, ki atfāl rā pish az ıaftan ba imtihan ba kār āyad
432 wuh mardak kyā dagha bā,r hai ! main use aisā bad zat nahin jāntā tha	ān mard,ak chi fanb dih anda ast ! man in khayal na dashtam ki u badin' ghayat hila-gu wa shanr ini bash ad
433 sāhib, agar tum le jane do, to tum,hāre bete ko Pune le jā,ūn	makhdūm ā,† agar ıjazat bi dih id, man pisarı shuma ıā tā ba Puna ham rah,ı khud bı,bı am.
434 main ne chāhā ki us,e thodı der yahan rakh,ūn, par na rakh sakā	har-chand khāst,am u rā bar ān bı dāram ki ziyād,a dar in jā tawakkuf kun ad, na tawan,ıst,am
435 agar is men kuchh ghalatī ho, to dil lagā,ke sudharo	agar dar in sahw,ī bāsh ad, khūb mutawajjih shaw, wa ıslah kun
436 agar wuh na hotā, to main naddı men gir-pad tā	[būd,am agar ū ma rā imdādī na mı, namud, man dar rūd khana uft ād a
437 agar us kī madad na ho,tī, to main ap ne matlab ko na pahunch, tā	agar ı'anat,ı ū na būd, az husūl ı mudda'ā,ı khud mahrūm mī shud,am.

† In Persian, the word *makhdum*, as well as *muta,'* is used in addressing an equal, and *mushfik*, in addressing a superior

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
438. It is not material whether you go or not.	૪૩૮. તમે ત્યાં જાઓ અથવા ન જાઓ એ બેઉ સરખું છે.	tame tyāṇ jā,o athvā na jā,o e be,u sarkhuṇ chhe.
439. This man is a fool in comparison with him.	૪૩૯. આ શખ્સ પેલા સાથે મળવી-જોતાં મૂર્ખ છે.	ā shakhs pelā sāthe melv,ī-jo,tāṇ mūrkh chhe.
440. Woman is weak in comparison with man.	૪૪૦. સ્ત્રી ને પુરૂષ નીસાથે મેળવી-જોશો, તો તે નબળી ઠરશે.	strī ne purush nīsāthe melv,ī-jo,sho, to te na,blī ṭhar,she.
441. He called me a liar, but I made him eat his word.	૪૪૧. તેણે મ ને કહ્યું, કે તું જુઠો છે, પણ મેં તે ને ખોટો પાડયો.	te,ne ma ne kah,yuṇ, ke tuṇ juṭho chhe, pan meṇ te ne khoṭo pāḍ,yo.
442. What would you do with these articles?	૪૪૨. આ જીન્સ તમ ને શું કામ આવશે?	ā jins tam ne shuṇ kām āv,she?
443. Send me some ready made pens.	૪૪૩. કેટલી-એક ઘડેલી લેખણ મારે-સારૂ મોકલો. (See P. 392, Note*).	keṭlī-ek ghaḍ,elī lekh,an mā,re-sārū mokl,o.
444. At this time I generally find myself indisposed.* (*disinclined*).	૪૪૪. ઘણું-કરીને આ વેળા મારૂં મન કોઈ વસ્તુ ઉપર લાગતું નથી.	ghanuṇ-kar,ī,ne ā velā mā,ruṇ man ko,ī vastu upar lāg,tuṇ na,thī.
445. I found this chain on the road.	૪૪૫. આ સાંકળી મ ને માર્ગ માં જડી.	ā sānklī ma ne mārg mān jaḍ,ī.
446. I have little chance of succeeding in so difficult an enterprise.	૪૪૬. મ ને એવાં કઠણ કામ માં પાર પડવા ની થોડી આશા છે.	ma ne evāṇ kaṭhan kām māṇ pār paḍ,vā nī thoḍī āshā chhe.
447. I made inquiries, but found no doctor within the range of a mile from the spot where he fell. (See P. 46, Note †).	૪૪૭. મેં શોધ કરી, પણ જે જગા ઉપર તે પડયો હતો ત્યાં-થી અર્ધા કોસ ની-અંદર કોઈ વૈદ્ય મળી-આવ્યો નહીં.	meṇ shodh kar,ī, pan je jagā upar te paḍ,yo ha,to, tyāṇ-thī ardhā kos nī-andar ko,ī vaidya mal,ī-āv,yo nahīṇ.
448. I speak candidly when I tell you that you will never pass unless you listen to my advice in improving	૪૪૮. હું ખરે-ખરૂં તમ ને કહું છું, કે જ્યાં-સુધી તમે મારી સલાહ નહીં માનશો, અને પોતા નો ઉચ્ચાર નહીં સુધારશો, ત્યાં-સુધી	huṇ khare-kharuṇ tam ne kah,uṇ chhuṇ, ke jyāṇ-sudhī tame mārī salāh nahīṇ mān,sho, ane potā no uchchār

* The word "indisposed," in point of health, is expressed, in Gujarati, by *bimar* or

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
438. tum,hārā jānā aur na jānā do,noṇ barābar haiṇ.	raftan wa na raftan,i tū dar ān jā musāwī,st.
439. yih shakhs us kī-ba-nisbat aḥmak hai.	īn kas nisbat ba ū aḥmak,ast.
440. aurat mard ki-ba-nisbat kam-zor hai.	zan nisbat ba mard kam-zūr (wa za'if) mī,bāsh,ad.
441. us ne mujh,e kah,ā, ki tū jhūṭhā hai, par maiṇ ne us,e jhuṭlā, yā.	ū ma rā kāzib khānd, wa-līkin man takzīb,i kalām,i ū kard,am.
442. ye jins tum,hāre kis kām ā, weṇ,giṇ?	īn ajnās ba chi kār,i tū khāh,ad āmad ?
443. ka,ī tarāsh,e hū,e kalam me,re-liye bhej,o.	chand kalam,i tarāsh,īd,a barā,i man bi,firist.
444. is wakt bahut-kar,kar me,rā dil kisī chīz par lag,tā nahīṇ.	dā im dar īn wakt khātir,am mā,il ba chīz,ī na mī,bāsh,ad.
445. yih zanjir mujh,e raste par mil,i.	man īn zanjīr rā dar rāh paidā kard,am.
446. mujh,e aise mushkil kām meṇ kām-yāb ho,ne kī thoḍī ummed hai.	umīd,i husūl,i matlab dar chunīn amr,i dushwār kam mī,bīn,am.
447. maiṇ ne just-jo kī, par jahāṇ wuh gir,ā thā, wahāṇ so ādhe kos ke-andar ko,ī ḥakīm na mil,ā.	man taftīsh kard,am, ammā az jā,ī ki ū uft,ād,a būd, tā masāfat,i yak mīl tabīb,ī rā na yāft am.
448. main tum ko dil khol,ke kah, tā hūṇ, ki jab-tak me,rī salāh na sun,o,ge, aur ap nā talaffuz durust na kar,o ge, tab-tak tum imtiḥān meṇ pasand na ho,ge.	man ba tū ba rāst,ī mī,gū,yam, ki tā dar islāh,i talaffuz,i khud muwāfik,i salāh-dīd,i man amal na kunī, dar imtiḥān pasand na khāh,ī shud.

na-khush, and in Hindu-stani and Persian, by *bimar*, *na-khush*, or *na-saz*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your pronunciation.	પરીક્ષા માં પાર પડશો નહીં.	nahīṇ sudhār,sho, tyāṇ-sudhī parīkshā māṇ pār pad,sho nahīṇ.
449. I take the liberty of informing you that you hurry your speaking and translating; therefore I wish you would speak every word with meditation in future.	૪૪૯. હું માફ માગીને કહું છું, કે તમે બોલતી વેળા તથા ભાષાંતર કરતી વેળા ઉતાવળ ઘણી કરો છો, માટે હું આશા રાખું છું, કે હવે-પછી તમે હરેક શબ્દ વિચારીને બોલો.	huṇ māf māg,ī,ne kah,uṇ chhuṇ, ke tame bol,tī velā tathā bhāshāntar kar,tī velā utāval ghanī kar,o chho, māṭe huṇ āshā rākh,uṇ chhuṇ, ke have-pachhī tame harek shabd vichār,ī,ne bol,o.
450. The people in that district were living on such bad food that I cannot conceive how they digested it.	૪૫૦. પેલાં પ્રગણાં ના લોકો એવો નર્સો ખોરાક ખાઈને ગુજરાન કરતા હતા, કે હું અચરત પામું છું, કે શી રીતે પાચન થતો હતો.	pelāṇ praganāṇ nā lok,o evo narso khorāk khā,ī,ne gujrān kar,tā ha,tā, ke huṇ achrat pām,uṇ chhuṇ, ke shī rīt,e pāchan tha,to ha,to.
451. I saw many common people in the camp bazar at Satārā eating and giving to their infants raw carrots and many other nasty things.	૪૫૧. મેં સતારા ની છાવણી નાં બજાર માં ઘણા-એક હલકે વાંધે ના લોકો ને કાચાં ગાજર તથા બીજી નઠારી વસ્તુ ખાતાં તથા પોતા ના બાળકો ને ખવડાવતાં દિઠા.	meṇ Satārā nī chhāv,nī nāṇ bajār māṇ ghanā-ek halke vānghe nā lok,o ne kāchāṇ gājar tathā bījī naṭhārī vastu khā,tāṇ tathā potā nā bālak,o ne khavḍāv,tāṇ diṭhā.
452. Does your glass increase or decrease?	૪૫૨. તમારી દૂર-બીન માં વસ્તુ મોટી દિસે છે, કે નાની?	tam,ārī dūr-bīn māṇ vastu moṭī dis,e chhe, ke nāni?
453. Does your watch go fast or slow?	૪૫૩. તમારૂં ઘડીયાળ વધ્તું ચાલે છે, કે ઓછું?	tam,āruṇ ghaḍiyāl vadh,tuṇ chāl,e chhe, ke ochhuṇ?
454. This is my picture. (*my property*).	૪૫૪. આ ચિત્ર મારો માલ છે.	ā chitr mā,ro māl chhe.
455. This is my picture. (*a likeness of me*).	૪૫૫. આ મારાં મોં ની શબી છે.	ā mā,rāṇ moṇ nī shabī chhe.
456. This is my picture. (*painted by me*).	૪૫૬. આ મારા હાથ ની છબી છે.	ā mā,rā hāth nī chhabī chhe.
457. Run, run, for God's sake run.	૪૫૭. દોડો, દોડો, ખુદા ને-વાસ્તે દોડો.	doḍ,o, doḍ,o, khudā ne-vāste doḍ,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
449. gustākhī mu'āf, maiṇ tum se kahtā hūn, ki tum guft-gū meṇ aur tarjuma karne meṇ bahut utāwal karte ho, is liye maiṇ ummed-wār hūṇ, ki āyanda tum har-ek lafz soch kar bolo.	agar-chi gustākhīst, ba tū izhār mīkunam, ki tū dar ḥarf zadan wa tarjuma namūdan ta'jīli bisyār dārī, li-hāzā umīd-wāram, ki ba'd az īn har sukhanī rā ba tanni wa taammul bigūī.
450. us pargane ke log aisī burī ghizā khā kar guzrān karte the, ki main ḥairān hūṇ, ki kis tarh hazm hotī thī.	mardumān ān khitta chunān ghizā hāi bad sarf mīkardand, ki ḥairānam, chi-gūna hazm mīshud.
451. maiṇ ne Satāre kī chhāonī ke bāzār meṇ bahut-se 'ām logoṇ ko kachche gājar aur dūsrī burī ghizā khāte aur ap ne bachchoṇ ko khilāte dekhā.	man dar urdū-bāzāri Satāra mardumi 'āmī rā dīdam, ki gazar hāi nā-pukhta wa chīz hāi bad mīkhurand, wa ba khurdi atfāli khud mīdihand.
452. tum hārī dūr-bīn meṇ chīz baḍī yā chhoṭī nazar ātī hai?	dūr-bīni tū chīz hā rā buzurg mībīnad ya kūchak?
453. tum hārī ghaḍī ziyāda chalti hai, yā kam?	sāati tū tund mīrawad, yā kund?
454. yih taswīr merā māl hai.	īn taswīr az māli man ast.
455. yih mere muṇh kī taswīr hai.	īn taswīr shabīhi rūi man ast.
456. yih mere hāth kī taswīr hai.	īn taswīr sanati man ast.
457. daudo, daudo, khudā kewāste daudo.	bidawīd, bidawīd, az barāi khudā bidawīd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
458. He beat him to mummy.	૪૫૮. તેણે તે ની કુંદી કરી.	te,ne te nī kundī kar,ī.
459. The dog barks.	૪૫૯. કુત્રો ભસે છે (*or*, ભુકે છે).	kutro bhas,e chhe (*or*, bhuk,e chhe).
460. The cat purrs.	૪૬૦. બિલાડી ઘુરે છે (*or*, ઘુર્કે છે; *or*, મિયાઉં-મિયાઉં કરે છે).	bilāḍī ghur,e chhe (*or*, ghurk,e chhe ; *or*, miyā,uṇ-miyā,uṇ kar,e chhe).
461. The sheep bleats.	૪૬૧. મેંઢું (*or*, ઘેટું) બરાડે છે (*or*, બેં-બેં કરે છે).	meṇḍhuṇ (*or*, gheṭuṇ) barāḍ,e chhe (*or*, beṇ-beṇ kar,e chhe).
462. The cow lows.	૪૬૨. ગાય હુંકારે છે (*or*, આર્ડે છે).	gāya hunkār,e chhe (*or*, ārḍ,e chhe).
463. The hog grunts.	૪૬૩. ડુક્કર ચિચાડી પાડે છે.	ḍukkar chichāḍī pāḍ,e chhe.
464. The horse neighs.	૪૬૪. ઘોડો ખોંખારે છે (*or*, સસણે છે; *or*, હણહણે છે).	ghoḍo khonkhār,e chhe (*or*, sasṇ,e chhe ; *or*, hanhaṇ,e chhe).
465. The ass brays.	૪૬૫. ગધેડો ભુંકે છે.	gadheḍo bhunk,e chhe.
466. The mouse squeaks.	૪૬૬. ઊંદર ચૂં-ચૂં (*or*, ચીં-ચીં) કરે છે.	ūndar chūṇ-chūṇ (*or*, chīṇ-chīṇ) kar,e chhe.
467. The lion roars.	૪૬૭. સિંહ ગર્જના કરે છે (*or*, ગાજે છે; *or*, પોકાર કરે છે).	sinh garjnā kar,e chhe (*or*, gāj,e chhe ; *or*, pokār,e chhe).
468. The bear growls.	૪૬૮. રીંછ ગુર્ગુરે છે (*or*, ઘુરે છે).	rīnchh gurgur,e chhe (*or*, ghur,e chhe).
469. The cock crows.	૪૬૯. મર્ઘો વાસે છે.	margho vās,e chhe.
470. The owl hoots.	૪૭૦. ઘુવડ હૂ-હૂ કરે છે (*or*, ગુરર કરે છે).	ghuvaḍ hū-hū kar,e chhe (*or*, gurur kar,e chhe).
471. The sparrow chirps.	૪૭૧. ચકલી (*or*, ચકલી) ચીં-ચીં (*or*, ચિક-ચિક) કરે છે.	challī (*or*, chaklī) chīṇ-chīṇ (*or*, chik-chik) kar,e chhe.
472. The snake hisses.	૪૭૨. સાંપ (*or*, સર્પ) ફુંકારે છે (*or*, ફુફાડા મારે છે; *or*, સિસિ કરે છે).	sāmp (*or*, sarp) phuṇ,kār,e chhe (*or*, phuphā,ḍā mār,e chhe; *or*, sisi kar,e chhe).
473. The frog croaks.	૪૭૩. દેડકો ક્રક-ક્રક કરે છે.	deḍko krak-krak kar,e chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
458. us ne us,e mār,kar uttū banā, yā. (*or*) us ne us kī kundī kī.	ū ū rā zarb,i bī-muḥābā zad. (*or*) ū fulān kas rā ba nihāyat,i zarb zad.
459. kuttā bhaunk,tā hai.	sag ghū-ghū mī,kun,ad (*or*, aṣ-aṣ mī,kun,ad ; *or*, waḳ-waḳ mī,kun,ad ; *or*, hap-hap mī,kūn,ad).
460. billī ghurghurā,tī hai (*or*, mau-mau kar,tī hai).	gurba mā'ū-mā'ū mī,kun,ad (*or*, lūka mī,zan,ad).
461. bheḍ mimiyā,tī hai.	mīsh bar-o-bar mī,kun,ad (*or*, khawār mī,kun,ad).
462. gā,e ramā,tī hai (*or*, hūnkār, tī hai).	māda-gāw ban-ban mī,kun,ad.
463. su,ar kānkh,tā hai.	gurāz ṣīka mī,zan,ad.
464. ghoḍā hinhinā,tā hai.	asp suhāl mī,kun,ad. (*or*, shahna mī,kun,ad ; *or*, shīha mī,zan,ad).
465. gadhā reng,tā hai.	khar ar-ar mī,kun ad.
466. chūhā chūn-chūn kar,tā hai.	mūsh chū-chū mī,kun,ad.
467. sher,i babr guraj,tā hai (*or*, gūnj,tā hai).	shīr,i babr mī,ghurr,ad.
468. rīchh ghurrā,tā hai. [de,tā hai.	khirs pin-o-pin mī,kun,ad. [khān,ad ; *or*, ḳarḳ mī,kun,ad).
469. murgh (*or*, murghā) bāng	khurūs bāng mī,zan ad (*or* mī, būm jīgh mī,kash,ad.
470. ullū hū-hū kar,tā hai.	
471. chiḍiyā chīṇ-chīṇ kar,tī hai (*or*, chahchahe mār,tī hai).	kunjashk jik-jik mī,kun,ad.
472. sāmp phunkār,tā hai (*or*, suskār,tā hai).	mār pīn mī,zan,ad (*or*, būp-būp mī,kun,ad).
473. meṇḍak ṭurm-ṭurm kar,tā hai.	wazagh (*or*, ghūk ; *or*, ghūrbāgha) ḳar-ḳar mī,kun,ad (*or*; ghūr-ghūr mī,kun,ad).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
474. The bee hums.	૪૭૪. મધ-માખ્ય ગુંગે છે (*or*, ગુંજે છે; *or*, ભણુભણે છે; *or*, બણુબણે છે; *or*, ગણુગણે છે; *or*, ગુણુ-ગુણુ કરે છે).	madh-mākh gung,e chhe (*or*, gunj,e chhe; *or*, bhanbhan,e chhe; *or*, banban,e chhe; *or*, gangan,e chhe; *or*, gun-gun kar,e chhe).
475. The ox bellows.	૪૭૫. બલદ તડુકે છે (*or*, ભેંકે છે).	balad taḍuk,e chhe (*or*, bhenk,e chhe).
476. The crow caws.	૪૭૬. કાગડો કાં-કાં (*or*, કાઉ-કાઉ) કરે છે.	kāgḍo kāṇ-kāṇ (*or*, kā,u-kā,u) kar,e chhe.
477. The jackal howls.	૪૭૭. શિયાલ (*or*, કોહોલો) ભુંકે છે.	shiyāl (*or* koholo) bhunk,e chhe.
478. Who OPENED this door? it was not OPEN this morning.	૪૭૮. આ બારણું કોણે ઉઘાડ્યું? આજ સવારે ઉઘાડેલું નો હોતું.	ā bārnuṇ kon,e ughāḍ,uṇ? āj savār,e ughāḍ,eluṇ no ho,tuṇ.
479. Who CUT this cheese? it was not CUT the day before yesterday when I saw it.	૪૭૯. આ પનીર કોણે કાપ્યું? પરમ દહાડે જારે મેં એ ને દીઠું હતું, તારે કાપેલું ન હોતું.	ā panīr kon,e kāp,yuṇ? param dahāḍe jāre meṇ e ne dīṭh,uṇ ha,tuṇ, tāre kāp,eluṇ na ho,tuṇ.
480. Tie this in a bow, not in a knot.	૪૮૦. એ ની સર-ગાંઠ બાંધો, ગાંઠ બાંધો માં (*or*, વાળો માં).	e nī sar-gāṇṭh bāndh,o, gāṇṭh bāndh,o māṇ (*or*, vāl,o māṇ).
481. I have a tingling sensation in my foot. (*or*) My foot is asleep. (*or*) I have pins and needles.	૪૮૧. મારા પગ માં ઝઝણી આવી છે.	mā,rā pag māṇ jhajh,nī āv,ī chhe.
482. He is an ultra-conservative.*	૪૮૨. તે જુના વિચાર નો માણસ છે, અને હરેક કાર-ભાર માં ફેર-ફાર કર્વો તે ને પસંદ નથી.	te junā vichār no mānas chhe, ane har-ek kār-bhār māṇp her-phār kar,vo te ne pasand na,thī.

* It may not be altogether superfluous to offer, in this place, a brief explanation of the meaning of the various British political parties, compiled from several sources—

"The Conservatives are those who aim to preserve the country from ruin, innovation, injury, or radical change; they are those who wish to maintain an institution in its present state.

"The Tories are adherents to the ancient constitution. They form a party which is charged with supporting more arbitrary principles than the Whigs their opponents. In modern times, however, the Conservatives and the Tories row in the same boat and advocate the same principles.

"The Whigs form a party which advocates the rights and privileges of the people.

"The Radicals are those who advocate a radical change or extreme measures in reformation.

"The Chartists belong to a political party which desires universal suffrage, the vote by ballot, annual

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN.
474. shahd-makkhī phanphanā, tī hai.	zambūr,i asal wiz-wiz mī,kun,ad (*or*, ghun ghun mī,kun,ad)
475. bail ḍakār,tā hai.	nar-gāw ban-ban mī,kun,ad. [ad ; *or*, kāgh-kāgh mī,kun,ad).
476. kauwā kāṇ-kāṇ kar,tā hai.	zāgh ghar-ghar mī,kun,ad (*or*, kār-kār mī kun,ad, *or*, na'b mī,zan,
477. gīdaḍ bhaunk,tā hai.	shaghāl 'ū mī,kash,ad (*or*, shagh, shagha mī,kun,ad)
478. yih ḍarwāza kis ne kholā? āj fajar ko khul,ā na thā.	īn dar rā ki gushā,d? im-rūz sub,h gushā,da (*or*, wāz) na būd.
479. yih panīr kis ne kāṭ,ā? parsoṇ jab maiṇ ne is,e dekh,ā thā, tab kaṭ,ā na thā.	īn panīr rā ki burī,d? parı-rūz waktī kı man īn rā dīd,a būd,am, burī,d,a na būd.
480. is kı sarak-gānth bāndh,o, gāṇṭh mat bāndh,o.	īn rā nīm girah (*or*, gira,i gushā da) bi band, gira,ı kūr ma,band.
481. me,re pānw men jhinjhinı ā,ī hai. (*or*) me,rā pāṇw so-ga,yā hai.	pā,i man ba khāb rafta,ast (*or*, girān shuda,ast)
482 wuh kadīm rā,e kā ādmī hai, aur har-ek kār-o-bār men tagh,ır-o-tabdīl kar,nā us,e pasand nahīn.	ū rāh-o-rasm,i kadīm dar dast dār,ad, wa dar har amr tagh,ır-o-tabdīl pasand na mī,kun,ad.

parliaments, and other radical reforms, as set forth in a document called the 'People's Charter.'"

The above divisions are, in the present day, for the sake of simplicity, collated into two parties, the Conservatives and the Liberals, the former [illegible] and the latter embrace generally the most of the

by an Elector of the city of Birmingham will,

[illegible] are of the old school, and are supporters of the landed interest, opposed to free trade principles, to an extension of the franchise, or anything that may be injurious to the agricultural interests.

"The Peelites are those who formerly sailed under the Conservative flag, but who, during Sir Robert

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
483. He is a liberal conservative.	૪૮૩. તે જુના વિચાર નો માણસ છે, પણ હરેક કારો-બાર સંભાળ ઍને ચોકસાઈ થી તથા ધીમે-સાંસ્તે ફેર-ફા ર કર્વો તે ને પસંદ છે.	te junā vichār no mānas chhe, pan har-ek kār-o-bār sambhāl ane choksā,ī thī tathā dhīme-sāṇste pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.
484. He is a radical.	૪૮૪. તે નવા વિચાર નો માણસ છે, ઍને હરેક બા બત માં વગર વિચારે ઍને વારંવાર ફેર-ફાર કર્વો તે ને પસંદ છે.	te navā vichār no mānas chhe, ane har-ek bābat mān vagar vichār,e ane vāram-vār pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.

PEEL'S administration, supported his measures of free trade. They do not go so far as the Whigs, but may be said to possess some of the views and opinions of both the Whigs and Conservatives.

"The Whigs are generally opposed to conservatism. They are supporters of free trade principles, in favor of a more extended franchise, and may be considered the representatives of the manufacturing classes.

"The Radicals are men of enlarged views, democrats, republicans, royalists, they are like the chameleon changeable in color, or like a bubble on the ocean. You look at them, and they are there; you look again, and they have disappeared. Their motto is—"sworn to no master, of no sect am I." Indeed, they are beings of every shape political; useful in their place, but dangerous to follow too closely, more of the theorists than practical, not always agreeing with themselves, but oftner disagreeing with others. They are like, and unlike; sometimes they will all march under the same banner, again you may see them contending with each other, as sometimes you behold "wind and wave." The friends of the people, true patriots, philanthropists;—that is why they are called men of enlarged views. They listen to the public voice, and its demands they advocate. They would place tools into the hands of *those who know not how to use them; so that this* question presents itself—(although they are men of expansive hearts and enlightened or enlarged views)—Would they be the greatest benefactors of the human race by making concessions such as the public might demand? A Radical is a difficult character to define unless you take one as a specimen, for it may be said of them as a body *tot homines tot opiniones.*"

Another writer says—

"The real difference between a Conservative and a Liberal, both in theory and practice, is this: the former avows, as the guide of his policy, the desire to preserve things as they are, and deliberately puts a drag on the wheels of progress; the latter declares his intentions to remedy defects and reform abuses, and regulates the steam and machinery with a determination to go forward. This is bringing matters fairly to an issue. A government, to hold its own in the present day, must be a government of progress. But many think that there is as much of the real spirit of progress in the one as in the other. At all events this remains to be seen."

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
483. wuh purāne bichār kā ādmī hai, lekin har-ek amr men sambhāl, kar aur chaukasāī se aur haule-haule pher-phār karnā use pasand hai.	ū tarīkat,i kadīm dar dast dārad, wa-lkin dar har amr ba ihtiyāt wa khabar-dārī wa āhista,gī tagh,ir-o-tabdil pasand mi,kun,ad.
484. wuh nayī rasm kā ādmī hai, aur har-ek bābat men bin soch,e bichār,e aur utāoli se tagh,īr-o-tabdil karnā use pasand hai.	ū rāh-o-rasm,i jadīd dar dast dārad, wa dar har amr bi-ghaur-o-ta,ammul wa ba shitābiyi har chi tamām-tar tagh,īr-o-tabdil pasand mi,kun,ad.

From the foregoing definiton of these terms in modern politics, it will be seen that *liberal conservatism* is the only measure which tends to ensure "the greatest happiness of the greatest number"

Of American politics, a modern writer says—

"At the close of the last century, when after achieving indepen lence, the several States in America first established a Federal Congress, the two great political parties were designated respectively, Federalists, headed by Washington and the elder Adams, and Anti Federalists, headed by Jefferson and Madison. The former were in favor of a strong centralized Government, while the latter held to the sovereignty and rights of the Independent states. And this difference represents to some extent the distinction between the two parties at the present day those who are now called Democrats, being the true political successors of the Anti Federalists, while the Republicans contend as strongly for a centralized Government as did the Federalists of Washington's time Since the termination of the war, the chief points of difference between the two parties are these the Democrats are disposed to favor the states which seceded They insist upon a strict limitation of the powers of the central Government, and earnestly contend for the indepen lent rights of the different states They advocate the principles of free trade in commerce They are, to some extent, favorable to the South The Republican party, on the other hand, are in favor of strengthening the authority of the Federal Government they profess protectionist principles, and are not disposed to be so lenient towards the South. But there has recently been a split in this party, the Seceders, including such men as Sumner and Carl Schurz, calling themselves Liberal Republicans, while the supporters of General Grant and the present administration are now known as the Orthodox Republicans. The Liberals effected a coalition with the Democrats with the late Horace Greeley as a candidate It is their cue to represent that there is now no real difference of opinion between the two great parties. Democracy is not henceforth to stand for one thing, and Republicanism for another, but those terms are to mean in politics, as they have always meant in the dictionary, substantially one and the same thing—viz equal rights, regardless of creed, clime, or color The day is not far off when there will be but little of an old Republican camp to go from, and but little of the old Democratic camp to go to"

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
485. He is a necromancer, and pretends to destroy people by witchcraft*. The people should be warned against his imposture.	૪૮૫. તે જાદૂ-ગર છે, અને જાદૂ*થી લોક ને હલાક કરવા નો ખોટો દાવો કરે છે. તે ની ઠગાઈ થી સંભાળ રાખ્વા ને-સારૂ લોક ને ચેતવણી આપ્વી જોઈયે.	tū jādū-gar chhe, ane jādū* thī lok ne halāk kar,vā no khoṭo dāvo kar,e chhe. te nī ṭhagā,ī thī sambhāl rākh,vā ne-sārū lok ne chetav,nī āp,vī jo,īye.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Witchcraft*.	૧. જાદૂ. જાદૂ-ગરી. ચેટક. ઇલ્મ. વીર-મત્ર. ભૂત-પ્રેત ની વિદ્યા. ટોણું. ધંતર-મત્ર. તંત્ર-જંત્ર. જારણ-મારણ. ઉચ્ચાટન. વશી-કરણ. તંત્ર-તાવીજ. તાઈત. બંધન-ધાન. જોતિષ. રમલ. નજર-બંદી. નજર-બાજી. સામુદ્રિક. આસુરી માયા. ત્રાગો. મૂઠ. સિદ્ધિ. સિદ્ધ-સાધન. ઝોડ-ઝપટ. ઉતાર. ફાલ. શગન. અપ-શગન.	jādū. jādū-gar,ī. cheṭak. ilm. vīr-mantr. bhūt-pret nī vidyā. ṭonuṇ. dhantar-mantr. tantr-jantr. jār,an-mār,an. uchchāṭ,an. vash,ī-kar,aṇ. tantr-tāwīj. tā,īt. bandh,an-dhān. jotish. ramal. najar-band,ī. najar-bāj,ī. sāmudrik. āsurī māyā. trāgo. mūṭh. siddhi. siddh-sādh,an. jhoḍ-jhapat. utār. fāl. shagan. ap-shagan.
2. Wizard.	૨. જાદૂ-ગર. ચેટકી. ઇલ્મી. ઇલ્મ-બાજ. વીર-મંત્રી. ધંતર-મંત્ર કર્નાર. ગારૂડી. મદારી. ભુવો.	jādū-gar. cheṭk,ī. ilm,ī. ilm-bāj. vīr-mantr,ī. dhantar-mantr kar-nār. gārudī. madārī. bhu,o.
3. Witch.†	૩. જાદૂ-ગર્ણી. જાદૂ કર્નારી. ડાકેણ. ચુડેલ. વંત્રી. ઠગણી. ભુત્ની.†	jādū-gar,nī. jādū kar-nār,ī. ḍāken. chuḍel. vantrī. ṭhag,nī. bhut,nī.†

† These words are of wide signification. The different senses in which they are used in eastern demonology, are as follows—

jadu—magic, enchantment. *jadu chalav-vun (H. jadu chala-na)*—to practise incantations.

chetak—sorcery, witchcraft.

ilm (VULG. *illam*)—LITERALLY, science, knowledge; CONVENTIONALLY, the occult sciences, the black arts.

vir-mantr—charm, spell, incantation, fascination.

bhut, bhutaval—a demon, a goblin, a ghost. *pret*—a corpse, a goblin or spirit. *bhut-pret ni vidya*—the art of revealing future events by means of a pretended communication with the dead.

tonun (H. tona)—jugglery, enchantment, fascination.

dhantar-mantr—hocus pocus, jugglery, bamboozling.

tantr-jantr—an amulet, juggling, conjuring, enchanting by figures and incantations.

jaran-maran—the incantation of killing.

uchchatan—the magic process of vexing or rendering sorrowful and melancholy.

vashi—subdued. 2 a sage with subdued passions.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
485. wuh jādū-gar hai, aur jādū• se log,oṇ ko halāk kar,ne kā khoṭā da'wā kar,tā hai. us kī daṛhā-bāz,ī se sambhāl rakh,ne ke-liye log,oṇ ko jatā,yā chāhiye.	ū jādū-gar,ast, wa az siḥr• iddi'ā,i fāsid,i halāk kard,an,i mard,um rā mī,kun,ad. mard,um,ān rā bāyad mutanabbih kard, ki az tazwīr,i ū khud rā maḥfūz dār,and.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. jādū. jādū-gar,ī. ṭonā. dhantar-mantar. tantar-jantar. masān. ishṭ-bal. ojhā,ī. ṭoṭkā. jhād-phunk. ṭāmar. chhūchhā. samudrik. chaṭak-bāz,ī. nazar-band,ī. nazar-bāz,ī. āsuri māyā. bā,o-baṭās. ta'bīr. fāl. shu, gūn. siḥr-bāz,ī. siḥr-sāz,ī.	jādū. siḥr. siḥr-kār,ī. siḥr-sāz,ī sāḥir,ī. taskhīr. musakhkhir,āt. nīrang. āsib. āsib-zad,a gī. afsūn. ḥāzir,āt. shu'bada. dast-shināṣ,ī. ta'bīr. fāl. shugūn.
[shugūn,ī.	
2. jādū-gar. ṭonhā. ḥāzir,āt,ī. da'wat,ī. nāmit. ojhā. banhā. jantr,ī. mantr,ī. jān. gun,ī. masān,ī. isht-bal,ī. ḍānk. siyānā. bhokas. madārī.	sāḥir. siḥr-sāz. siḥr-kār. jādū-gar. kāhin. afsūn-gar. shu'bada-bāz. azīm,at-khān. nīrang-sāz. musakhkhir. mu,abbir. ta'bīr-gū. shugūn,iyā.
3. jādū-gar,nī. ṭonahī. jogahī. dākin,ī. ḍāyan. kaljibhī. kāriwāṇ. ḍankanī. kichan. chuḍail. marḍāyan. ṭhagnī. ṭarkhal. pichhal-pā,ī. bhut,nī.†	sāḥir,a. charkha.†

jhod—an evil spirit. 2 bore.
jhapat—a snatch, a spring, a swoop. *jhod-jhapat*—the attack of an evil spirit.
utar—the process of removing the influence of evil eyes or evil spirits. [of omens.
shagan, shakan—an omen, a prognostic. *ap-shagan*—an ill omen. *shuguni, shuguniya*—a diviner, an interpreter
muabbir, ta'bir-gu—an interpreter of dreams. *fal*—an omen, augury, presage. 3 enchantment. *fal-nama (Guj. fal-namun)*—a book containing the interpretation of omens.
totka—a charm, an amulet, a philter.
masan—a place where a dead body is burnt. 2 an evil spirit, a demon.
jhad-phunk—juggling, conjuring, hocus pocus (particularly to cure the bite of a snake or a disease).
sihr-bazi—enchantment, magic. *sihr-baz, sihr-saz, sihr-kar, sahir*—a magician.
kahin—an administrator, an agent, a factor. 2 a prophet, a priest. 3 a soothsayer, augur, conjurer, an astrologer.
taskhir—captivating, subjugation. 2 subduing or charming of spirits.
nirang—incantation, magic, deception.
asib (h. aseb)—a misfortune, trouble, calamity. 2 misfortunes as are the consequence of the shadow of a demon having fallen on one.
afsun—incantations, spells, enchantments, sorcery.
hazirat—commanding or imprisoning demons, the power of raising the devil.
shu'bada—juggling, conjuration.
garudi—a snake-charmer, a conjurer.
madari—a juggler, a tumbler, a snake-charmer.
bhuo—a worshiper. 2 a demon exorcisor, a devil-dealer.
tunha—a sorcerer. *tonha-i*—a sorceress.
da'wati—a pretender. 2 a wizard.
banha—a conjurer.
jan—knowing, wise. 2. a conjurer, an astrologer.
guni—skilful, virtuous, possessed of any quality or art. 2 a snake-charmer, a sorcerer.
masani—one in communication with demons and evil spirits. See *masan*.
dank—a wizard.
siyana (s. *sa-gnan*)—clever, cunning, artful. 2 a sorcerer.
bhokas—a magician, a sorcerer, a wizard.
chudel (H. *chudail*)—the ghost of a woman who died while pregnant, a female goblin, a hag. METAPHORICALLY, a dirty woman, slut, slattern.
daken, dakini, dayan, dankani—a witch, whose evil eye causes children to pine and die; she is said to consume their liver. METAPHORICALLY, a termagant. See *dank*.
vantri—a female monster, a hag, a witch.
thagni—wife of a *thag*. a female robber or cheat.
bhutni—wife of an imp, a female devil. See *bhut*.
tarkhal—a contemptuous epithet for a woman.
pichhal-pa-i—an ugly or frightful woman, one who is a satire upon the sex, an ogress.

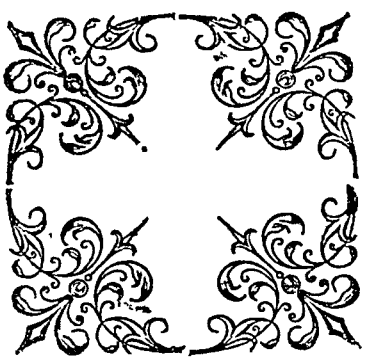
ADDITIONAL VOCABULARY OF MERCANTILE WORDS COLLECTED WHILST THE FOREGOING SHEETS PASSED THRO' THE PRESS.

(See P. 208).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Button of a coat.	બોરિયું. બુટાઉ. (*Hind.* ઘુન્ડી).	boriyuṇ. buṭā,uṇ. (*Hind.* ghuṇḍī).
Button hole.	બરવરૂ. છેદ. (*h. p.* હલકઃ).	baravruṇ. chhed. (*h.p.* halka).
Cloth of coarse cotton or silk.	ગજી.	gajī.
Cloth of coarse red cotton.	ખાર્વું.	khārvuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Cloth (*chequered*).	ચાર-ખાનું.	chār-khānuṇ.
Cloth (*coarse printed*).	છાયલ.	chhā,yal.
Corundum.*	સમાડા.	samāḍā.
Castor seed.	એરંડિયાં. એરંડી નાં બીજ.	erandiyāṇ. erandī nāṇ bīj.
Coarse myrrh.	ભેંસા-બોળ.	bheṇsā-bol.
Colombo roots.	કોલમ કાચરી.	kolam kāchrī.
Dye.	રંગ.	rang.
Gallingal.	કોલિંજન.	kolinjan.
Gum ammonia.	અસતરક.	astarak.
Glass marbles.	કાચ ની લખોટી.	kāch nī lakhoṭī.
Hinges.	મિજાગરાં. બાડવાં. નર-માદા.	mijāgrāṇ. baḍvāṇ. nar-mādā.
Manifest of a cargo of goods.	દાખ્લો.	dākhlo.
Musk.	કસ્તૂરી. (*p.* મુશ્ક).	kasturī. (*p.* mushk).
Match. Lucifer. Tinder.	દિવા-સળી.	divā-salī.
Orchilla weed.	જંગ્યારી ઘાસ.	Jangbārī ghās.
Playing cards.	રમ્વા નાં પાનાં.	ram,vā nāṇ pānāṇ.
Peel. The skin or rind of any thing.	છાલ.	chhāl.
Powder (*farinaceous red*).	ગુલાલ.	gulāl.
Pitch, as a ship, (*to*).	માથું મારવું.	māthuṇ mār,vuṇ.
Pellitory.	અક્કલગરો. (*p.* કૂબલ).	akkalgaro. (*p.* kūbal).
Pirate. Sea robber.	ચાંચિયો. દર્યાઈ ચોર.	chānchiyo. daryā,ī chor.
Ratan. Cane. Willow.	નેતર. (*p.* બેદ)	netar. (*p.* bed).
Ratans. (*one who works on*).	નેતર-વાળો. (*p.* બેદ-બાફ.)	netar-vālo. (*p.* bed-bāf).
Sail (*top*).	ગાવી.	gāvī.
Sail (*top mast*).	ગાવ-ડોલ.	gāv-ḍol.
Steel-spindle.	તીખાં ની યાતી (*or*, ચાતી).	tīkhāṇ nī yātī (*or*, chātī).
Throw overboard (*to*).	વામ્વું.	vām,vuṇ.
Wool waste.	ઊન નો કચરો.	ūn no kachro.
Wooden mouldings.	લાકડાં ની ફ્રેમ (*or*, મોલિન). લાકડાં નાં ચોકઠાં.	lākḍāṇ nī *frame* (*or*, molin). lākḍāṇ nāṇ chokṭhāṇ.

* It is sometimes called *adamantine spar*.

Hindustani	Persian
484 وہ نئی رسم کا آدمی ہے	اوراہ و رسم جدید در
اور ہر ایک بات مین بن	دست دارد و در ہر امری
سوچے بچارے اور اُتاولی سے	غور و تامل و پشتابی ہر چہ
تغیر و تبدیل کرنا اُسے	تمامتر تغیر و تبدیل
پسند ہے	پسند میکند
485 وہ جادوگر ہے اور جادو سے	اوجادوگر است واز سحر
لوگون کو ہلاک کرنے کا کھوتا دعوی	ادّعای فاسدِ ہلاک
کرتا ہے اُسکی دغابازی سے	کردنِ مردم را میکند
سنبھال رکھنے کے لئے لوگون	مردمان را باید متنبّه کرد
کو جتایا چاہیے	که از تزویر او خود را
	محفوظ دارند

یہہ فارسی اور ہندی رسالہ خاکسار نعمین رسول کریم محمد حسین ولد منشی محمد سلیم کے مطبع محمدی سلیمی مین جسکو اُنکے برادر حقیقی منشی حبیب الرحمان سلیمی صدیقی مجددی الحنفی نے بھی تمام از سر نو بنا کیا ہے زیور طبع سے آراستہ ہوا

Hindustanio

480 اِس کی سَرَک گانٹھ باندھو
گانٹھ مت باندھو

481 میرے پانو مین جھنجھنی آئی ہی
or میرا پانو سو گیا ہی

482 وہ قدیم رائے کا آدمی ہی
اور ہر ایک کاروبار مین تغیر و تبدیل
کرنا اُسے پسند نہین

483 وہ پُرانے بچار کا آدمی ہی
لیکن ہر ایک امر مین سنبھالکر اور
چوکسائی سے اور ہولے ہولے
پھیر پھار کرنا اُسے پسند
ہی

Persian

این را نیم کرہ (or کرہ گشاد
بہ بند کرۂ کور مبند

پای من بخواب رفتہ است
or کران شدہ است

او راہ و رسم قدیم در
دست دارد و در ہر امر تغییر و
تبدیل پسند نمیکند

او طریقت قدیم در دست
دارد ولیکن در ہر امر باحتیاط
و خبرداری و آہستگی
تغییر و تبدیل پسند
میکند

Hindustani	Persian
472 مینڈک ٹرّم ٹرّم کرتا ہی	وَزغ (or غوک or غورباغہ) قُرقُر میکند or غُور غُور میکند
473 شہد مکھی پھنپھناتی ہی or غُنغُناتی ہی	زنبور عسل وِزوِز میکند or غُن غُن میکند
474 بیل ڈکارتا ہی	نرکاو بَن بَن میکند
475 کوّا کان کان کرتا ہی	زاغ غَرغَر میکند or قارقار میکند or لَق لَق میزند or کاغ کاغ میکند
476 گیدڑ بھونکتا ہی	شغال عُو میکشد or شَغشَغہ میکند
477 بہہ دروازہ کس نے کھولا ؟ آج فجر کو کھلا نہ تھا	این دررا کہ گشاد ؟ امروز صبح گشاد (or واز) نہ بود
478 بہہ پنیر کس نے کاٹا ؟ پرسون جب مین نے اِسے دیکھا تھا تب کٹا نہ تھا	این پنیر را کہ برید ؟ پریروز وقتی کہ من این را دیدم بود م بُریدہ نہ بود

Hindustani	Persian
463 گھوڑا ہنہناتا ہی	اسپ شہال میکند or شہشہ
	میکند or شیہہ میزند
464 گدھا رینکتا ہی	خر عرعر میکند
465 چوہا چوں چوں کرتا ہی	موش چوچو میکند
466 شیر ببر گرجتا ہی or گونجتا ہی	شیر ببر می غرد
467 بچھو غراتا ہی	خرس پن وپن میکند
468 مرغ (or مرغا) بانگ دیتا ہی	خروس بانگ میزند or میخواند
	or قرقر میکند
469 الو ہو ہو کرتا ہی	بوم جیغ میکشد
470 چڑیا چین چین کرتی ہی or چہچہے مارتی ہی	گنجشک جک جک میکند
471 سانپ پھنکارتا ہی or سسکارتا ہی	مار پین میزند or بوپ بوپ میکند

Hindustanee	Persian
458 دوڑو دوڑو دوڑو خدا کے واسطے	بدوید بدوید بدوید از برای خدا بدوید
دوڑو	
457 اُس نے اُسے مار کر اُتو بنایا	او اورا ضرب بے محابا زد
〃 اُسنے اُسکی کُندی کی	〃 او فلان کس را بنہایت ضرب زد
458 کُتّا بھونکتا ہی	سگ غوغو میکند 〃 عَفْ عَفْ میکند 〃 وَقْوَق میکند 〃 ہَپ ہَپ میکند
〃 بلّی غُراتی ہی	〃 مَوْمَو کرتی ہی گربہ ماغو ماغو میکند 〃 لوکہ میزند
〃 بھیڑ ممیاتی ہی	میش بر و بر میکند 〃 خوار میکند
〃 〃 گائے رماتی ہی	〃 ہونکار مادہ گاو بَن بَن میکند
تی ہی	
〃 〃 بوار کانکھتا ہی	کرّ از فیکہ میزند

Hindustani	Persian
کس طرح ہضم ہوتی تھی	
451 مین نے ستارے کی چھاونی کے بازار مین بہت سے عام لوگون کو کچے گاجر اور دوسری بُری غذا کھاتے اور اپنے بچون کو کھلاتے دیکھا	من در اُردو بازارِ ستارہ مردم عامی را دیدم کہ گزرہای ناپختہ وچیزہای بدمی خورند و بخوردِ اطفالِ خود می دہند
452 تمھاری دوربین مین چیز بڑی یا چھوٹی نظر آتی ہی ؟	دوربین تو چیزہا را بزرگ می بیند یا کوچک ؟
453 تمھاری گھڑی زیادہ چلتی ہی یا کم ؟	ساعتِ تو تندمی رود یا کند ؟
454 یہہ تصویر میرا مال ہی	این تصویر از مالِ من است
455 یہہ میرے منہہ کی تصویر ہی	این تصویر شبیہِ روی من است
456 یہہ میرے ہاتھہ کی تصویر ہی	این تصویر صنعتِ من است

Hindustani	Persian
کے اندر کوئی حکیم نہ ملا	میل طبیبی را نیافتم
448 مین تمکو دل کھول کے کہتا ہون	من تو برا ستی می گویم کہ تا در
کہ جبتک میری صلاح نہ سنوگے	اصلاح تلفظ خود موافق صلاح
اور اپنا تلفظ درست نہ کروگے تب	دیدم من عمل نکنی در امتحان پسند
تک تم امتحان مین پسند نہ ہوگے	نخواہی شد
449 گستاخی معاف مین تم سے	اگرچہ گستاخی است بتو اظہار
کہتا ہون کہ تم گفتگو مین اور ترجمہ	می کنم کہ تو در حرف زدن و
کرنے مین بہت اتاول کرتے ہو	ترجمہ نمودن تعجیل بسیار داری
اسلیئے مین امید وار ہون کہ آیندہ	لہذا امید وارم کہ بعد ازین سخنی
تم ہر ایک لفظ سوچکر بولو	را بتانی و تامل بگوئی
450 اس پر گئے کے لوگ	مردمان آن خطہ چنان غذا
ایسی بری غذا کھا کر گذران	ہای بد صرف میکردند کہ حیرانم
کرتے تھے کہ مین حیران ہون کہ	چگونہ ہضم می شد

441 اُس نے مجھے کہا کہ تو جھوٹا ہے پر مین نے اُسے جھٹلایا	اومرا کاذب خواند ولیکن من تکذیب کلامِ او کردم
442 یہ جنس تمھارے کس کام آوینگین ؟	این اجناس بچہ کار تو خواہد آمد؟
443 کئی تراشے ہوے قلم میرے لیئے بھیجو	چند قلمِ تراشیدہ برای من بفرست
444 اِس وقت بہت کر کر میرا دل لگتی چیز پر لگتا نہین	دائم درین وقت خاطر مائل بہ چیزی نمی باشد
445 یہہ زنجیر مجھے رستے پر ملی	من این زنجیر را در راہ پیدا کردم
446 مجھے ایسے مشکل کام مین کامیاب ہونے کی تھوڑی اُمید ہے	امید حصولِ مطلب درچنین امر دشوار کم می بینم
447 مین نے جستجو کی پر جہان وہ گرا تھا وہان سے آدھ کوس	من تفتیش کردم اما از جائی کہ

Hemmingham

Pearson

Hindustanee	Persian
تمھارے بیٹے کو پونے لیجاؤن	شمارا تا بہ پونہ ہمراہ خود ببرم
۳۴ ۔ مین نے چاہا کہ اُسے تھوڑی دیر یہان رکھون پر نہ رکھ سکا	ہر چند خواستم او را یران بدارم کہ زیادہ دریجا توقف کند نتوانستم
۳۵ ۔ اگر اسمین کچھ غلطی ہو تو دل لگا کے سُدھارو	اگر درین سہوی باشد خوب متوجہ شود اصلاح کن
۳۶ ۔ اگر وہ نہ ہوتا تو مین ندسی مین گر پڑتا	اگر او مرا امدادی نمی نمود من در رودخانہ افتادہ بودم
۳۷ ۔ اگر اسکی مدد نہ ہوتی تو مین اپنے مطلب کو نہ پہنچتا	اگر اعانت او نبود از حصول مدعا خود محروم می شدم
۳۸ ۔ تمھارا جانا اور نہ جانا دونون برابر ہین	رفتن و نرفتن تو در انجا مساوی است
۳۹ ۔ یہہ شخص اُسکی بہ نسبت احمق ہے	این کس نسبت باو احمق است
۴۰ ۔ عورت مرد کی بہ نسبت کمزور ہے	زن نسبت بمرد کمزور (ضعیف) میباشد

Hindoostani.	Persian.
429 مین سمجھتا ہون کہ اگر وہ وہان نہ آیا ہوتا تو مین یون کرتا پر اُس کے آنیسے مین رُک گیا	تصوّر مین اینست کہ اگر او وارنجا نہ آمدہ بودمن می توانستم چنین کاری کردو لیکن بسبب آمدن او باز ماندم
430 اِس باب مین آپ کو کیا منظور ہی سو مین معلوم کرنے کو آیا ہون	من آمدہ ام تا درین باب رای ترا معلوم کنم
431 یہہ سب ٹھیک ہی اور بیشک اِسسے چھوکرون کو اِمتحان مین جانے کے آگے فائدہ ہوگا	این ہمہ درست است و شکی نیست کہ اطفال را پیش از رفتن بامتحان بکار آید
432 وہ مردک کیا دغاباز ہی مین اُسے ایسا بدذات نہین جانتا تھا	آن مردک چہ فریب دہندہ است من خیال نداشتم کہ او بدین غایت حیلہ گر و شریر می باشد
433 صاحب اگر تم لیجانے دو تو	مخدوما اگر اجازت بدہید من بسپر

Hindyostani	Persian
آنکھون سے گانے کو دوہتے دیکھے	بدوشند
424 وے سمجھے کہ مین اُنکے بادشاہ کی اِمانت کرتا ہون	ایشان تصور نمودند کہ من امانت وتحقیر بادشاہ ایشان می کردم
425 جب تُم جہاز مین رہتے ہو تب تمھین کبھی اُلٹی آتی ہے؟	ہرگاہ تو بر جہاز سوار می شوی قی میکنی؟
426 مین تحقیق نہین جانتا کہ کتنے لیکن شُمارسے کہتا ہون کہ بیس ایک روپے ہونگے	بتحقیق نمیدانم چند روپیہ ولیکن بقیاس میکویم قریب بیست روپیہ ہست
427 کل جو تُم نے مُجھے کہا اُسمین تُمھاری چوک تھی	دیروز سخنانی کہ تو بمن کفتی خطا بود
428 اُسنے یہہ سمجھکر اِتنا کام کیا کہ اُس مین کچھہ فائدہ ہوگا پر اب وُہ اپنی چوک سمجھا	بخیال آنکہ نفعی باو رساد چنین کاری کرد ولیکن حالا خطای خود را میداند

Hindaysto mi	Persian
417 شوخی اور سرکشی کی بات سے	من از ہیچ حرکتی زود خشمناک
مین جلد غُصّے ہوتا ہون	نمی شوم الّا از سخنانِ بی ادبانہ
418 یہہ بڑی تعجّب کی بات ہی	این بسیار عجیب است کہ
کہ اِنسان اِسطرحکا کام کرے پر	از اِنسان چنین امری صادر
اُسکا کُچھہ عِلاج باقی نہین رہا	شود ولیکن چارۂ نیست
419 کیا اُنھون نے یہہ کام کیا ہوگا	آیا بدونِ اطّلاعِ اَحدی ایشان
اور کِسیکو معلوم نہ ہُوا ہوگا	چنین کاری کردہ باشند
420 مَین نے اِس بڑی چالپر خیال نہ کیا	من رفتارِ ناصوابِ او را ہرگز بخاطر
	نیاوردم
421 اگر ایسے کام ہونے دینگے تو	اگر چنین افعال جائز باشد نتیجہ
اِسکا انجام کیا ہوگا ؟	آن چہ خواہد بود ؟
422 تُم کِسکا ماتم رکھتے ہو ؟	عزای کرا داری ؟
423 مَین نے اُس کو کہا تھا کہ وُہ اپنی	من باو گفتہ بودم کہ کار را نظرش

Hinqustani	Persian
اُٹھا کر ایک دوسرے کو اذیت دیتے ہیں	یکدیگر دارند بہتا بہتا بر یکدیگر می بندند و آزار می رسانند
۴۱۲ تمھارے مُلک مین زلزلہ اکثر ہوتا ہے ؟	آیا در ولایتِ شما زلزلہ بسیار واقع میشود ؟
۴۱۳ سرکار کا کچھ دعویٰ اُسپر ہے ؟	آیا سرکار را و مطالبتی دارد ؟
۴۱۴ اگر تم یہہ عُقدہ کھولو تو مین تمکو سب سے زیادہ عقلمند جانونگا	اگر حلِ این عُقدہ کنی من ترا عاقل تر از سابق بدانم
۴۱۵ ہان صاحب اگر تم مجھکو وہان بھیجا چاہتے ہو (تو جاونگا) لیکن اپنی راے کے مُوافق ضرور بولونگا	بلی صاحب اگر میخواہید آنجا روم باید کہ جمیعِ مافی الضمیرِ خود را اظہار کنم
۴۱۶ کیا تم مجھکو ایسے فعلِ بد کے قابل سمجھتے ہو ؟	آیا تو تصوّر می کنی کہ من چنین کس ہستم کہ آنچنان فعلِ رکیک از من صادر شود ؟
۴۱۷ کیا تم سمجھتے ہو کہ مین ایسا شخص ہون کہ ویسا بُرا کام کرون ؟	

Hindustani	Persian
407 مُلنبئی مین کبی دِن رہے ؟	تا چند گاہ در منبئی ماندی ؟
408 اِس مُلک کی آب وہوا تم کو موافق آتی ہی ؟	آب وہوای این ولایت بامزاج تو سازگار است ؟
409 جب تم مُنبئی سے باہر جاوگے تو کوٹن کام پسند کروگے عدالت کا یا محصول کا ؟	ہرگاہ از منبئی بیرون می روی چہ شغل را بہتر میدانی شغلِ عدالت یا محصول
410 اِنگلنڈ سے نکلنے کے آگے بادشاہ نے سر پر تاج رکھا تھا مین نے وُہ تماشا دیکھا نہین پر دونون تماشا خانون مین اُسکا سوانگ میرے دیکھنے مین آیا	قبل ازانکہ من از انگلند برآمدم شاہ تاج بر سر گذاشتہ بود اگرچہ تماشای آن جشن را نکردم ولیکن تقلید آنرا در ہر دو تماشا خانہای انجا دیدہ ام
411 اِس مُلک کے اکثر لوگ تنتے باز ہین اور عداوت سے جھوٹھے دعوے	مردم این ولایت بنزاع و دعوے اند و بسبب عداوت و بغض بطرس

Hindustani

۴۰۰ جب تم مدرسے مین تھے تب کتنے طالب العلم وہاں تھے ؟

۴۰۱ قریب چالیس یا پچاس کے

۴۰۲ کون سے علم تم نے تحصیل کیا اور کون سے علم کو زیادہ پسند کیا ؟

۴۰۳ مدرس جو مدرسے مین تھے تمھاری دوبرسکی محنت پر راضی تھے ؟

۴۰۴ فرنگستان کو کب چھوڑا کس مہینے مین اور کس جہاز مین تم آئے ؟

۴۰۵ تمھارا دریائی سفر اچھا تھا اور آنے مین کتنے دن لگے ؟

۴۰۶ جب تم کیپ مین پہنچے ہوا کیسی تھی ؟

Urdu

در وقتی کہ تو در مدرسہ بودی چند نفر طالب العلم دران جا بودند ؟

منطبۂ جہل نفر یا پنجا ۵ بودند

از علوم مُتداولہ کدام را در انجا آموختی و کدام یک ازان ترا پسندیدہ تر آمد ؟

معلمانی کہ در مدرسہ بودند بر تحصیل دو سال از تو راضی بودند ؟

از فرنگستان کی برآمدی در چہ ماہ و در کدام جہاز در بنجا آمدی ؟

آیا سفر دریای تو خوش گذشت و چند روز طول کشید ؟

در وقتی کہ بکیپ وارد شدی ہوا چگونہ بود ؟

Hindustani	Persian
کے سینگ میرے بدن کے وار پار ہو جاتے	بودم شاخ ہای کاواز بدنِ من درمی گذشت
394 اگر میرا گھوڑا سیخ پا ہونے کے بدلے لات مارتا تو بڑی خرابی کرتا	اگر اسپِ من بعوضِ چراغیا شدن لگد زدہ بود آسیبِ عظیمی می رسانید
395 اُس پر یہہ تقصیر ثابت ہوئی کہ اُسنے اپنی ماکا دم بند کرکے اُسے مار ڈالا	تقصیر خفہ کردنِ مادر براو ثابت شد
396 کب سے تم نے مدرسہ چھوڑا؟	چند گاہ ہست کہ از مدرسہ بر آمدی؟
397 قریب ڈیڑھ برس کے ہُوا	قریب یک سال ونیم
398 کتنے دِن تم وہاں رہے؟	تا چند مُدّت در انجا ماندی؟
399 ایک برس تک	یک سال

Hindustani	Persian
388 مین ایسا سُست ہون کہ مجھکو یقین ہوتا ہی کہ ہندوستانی زبان جوکہ امتحان مین پسند ہونے کے قابل ہو کبھی نہ سیکھونگا	من چنان تنبل ہستم کہ یقین من ہست کہ زبانِ ہندوستانی را بآن خوبی کہ در امتحان پسند شوم ہرگز بتحصیل نخواہم کرد
389 اگر تمنے پہلے ہی سے میری صلاح لی ہوتی تو اِس مُصیبت مین نہ پڑتے	دفعۂ اوّل اگر تو صلاح دیدِ مرا در دلِ خود جای دادہ بودی در چنین صعوبت گرفتار نمی شدی
390 وُہ کبھی نیکی پر ہی اور کبھی بدی پر	او بعضی اوقات بر منہج صواب است و گاہی بر خطا و غلطہ کاری
391 وُہ عقل اور فہم سے بھرا ہوا ہی	او در فہم و ادراک کامل می باشد
392 تم پہلے پیسا ادا کرو جو کچھ کسر ہوگی سو مین تمکو دونگا	تو این پول را بدہ آنچہ تفاوت آن باشد من بتو خواہم داد
393 اگر مین بہت آہستہ نہ کرتا تو میل	اگر من بسیار چستی و چالاکی نکردہ

Hindustani	Persian
کے سینگ میرے بدن کے وار پار ہو جاتے	بودم شاخ ہای کاواز بدنِ من درمی گذشت
394 اگر میرا گھوڑا سیخ پا ہونے کے بدلے لات مارتا تو بڑی خرابی کرتا	اگر اسپِ من بعوضِ چراغیا شدن لگد زدہ بود آسیبِ عظیمی می رسانید
395 اُس پر یہہ تقصیر ثابت ہوئی کہ اُسنے اپنی ماکا دم بند کر کے اُسے مار ڈالا	تقصیرِ خفہ کردنِ مادر براو ثابت شد
396 کب سے تم نے مدرسہ چھوڑا؟	چند گاہ ہست کہ از مدرسہ بر آمدی؟
397 قریب ڈیڑھ برس کے ہُوا	قریب یک سال ونیم
398 کتنے دِن تم وہان رہے؟	تا چند مدت در انجا ماندی؟
399 ایک برس تک	یک سال

Hendustanu	Persian
388 مین ایسا سُست ہون کہ مُجھکو	من چنان متنبل ہستم کہ یقین من
یقین ہوتا ہی کہ ہندوستانی زبان	ست کہ زبانِ ہندوستانی را
جوکہ اِمتحان مین پسند ہونے کے قابل	بآن خوبی کہ در امتحان پسند
ہو کبھی نہ سیکھونگا	شوم ہرگز بتحصیل نخواہم کرد
389 اگر تُمنے پہلے ہی سے میری صلاح	و فعۂ اوّل اگر تو صلاح دیدِ مرا در
لی ہوتی تو اِس مُصیبت مین نہ پڑتے	دلِ خود جای دادہ بودی در
	چنین صعوبت گرفتار نمی شدی
390 وُہ کبھی نیکی پر ہی اور کبھی بدی پر	او بعضی اوقات بر منہج صواب
	است و گاہی بر خطا و غلطہ کاری
391 وُہ عقل اور فہم سے بھرا ہُوا ہی	او در فہم و ادراک کامل می باشد
392 تُم پہہ پیسا ادا کرو جو کچھ کسر ہوگی	تو این پول را بدہ آنچہ تفاوت
سو مین تُمکو دونگا	آن باشد من بتو خواہم داد
393 اگر مین بہت اُتاول نہ کرتا تو غلط	اگر من بسیار جستی و چالاکی نکردہ

Hindustani	Persian
	ولایت واقف نمی باشد
382 ہمکو کچھہ نہ کچھہ مقرر کیا چاہیے	آخر ما باید کہ یکی ازین دو چیز را مقرر کنیم
383 جبکہ وہ ہمکو صلاح دیا چاہتا ہی	چون او می خواہد کہ ہم صلاح بشود
اور مدد بھی تو دونون قبول کرونگا	و ہم امداد پس ہر دو را قبول کن
صلاح اور مدد دونون لو جبکہ وہ دیتا ہی	
384 ای دوست اب تم اپنی چال	ای دوست رفتار خود را بموقع
سدھارو نہین تو خراب ہو جاؤگے	اصلاح کن والّا ضایع میشوی
اور کوئی تمپر کچھہ رحم نہ کریگا	ہیچ کس بر تو ترحمی نخواہد کرد
385 دریا پر جانے کو آج کسوقت بھرتی	امروز بجہت رفتن بدریا کدام وقت
موافق ترہیگی ؟	مناسب تر است ؟
386 افسوس ہی کہ وہ جلدی نہین آیا اگر	حیف کہ او زود تر نرسید زیرا کہ
آتا تو خون نہ ہونے پاتا	اگر رسیدہ بودی نمی گذاشت خون بشود
387 وہ گھر گر پڑا اور رہنیوالے دبکر مرگئے	آنخانہ خراب شد و اہل خانہ در خرابی آن ہلاک شدند

Hindustani	Persian
۳۷۸ اگر راتکو مین اپنے گھر پال کی جا نہین پھرا تا ہون تو فجر ہونے کے آگے وُہ بند ہو جاتا ہے	اگر من در وقتِ شب ساعتِ خود را کلید ندہم (یا کوک نہ کنم) پیش از طلوعِ صُبح بند میشود
۳۷۹ وُہ لڑکا پانین گر پڑا اُس کے بڑے نصیب کہ ایک تختہ پانی پر پڑتا تھا اُسے لیت گیا اور اپنی جان بچائی نہین تو ڈوب گیا ہوتا	آن طفل در آب افتاد خوب شد برای او کہ تختہ بر آب روان دید وبدان چنگ زدہ جانِ خود را ازمیان بُرد والّا غرق می شد
۳۸۰ وُہ چاہتا ہے کہ تھوڑی مُدت مین اور جہان لگ ہو سکے تھوڑی محنت سے بہت سا پیسا جمع کرے	او میخواہد کہ باندک زمانی حتی الامکان بمشقتِ قلیل پولِ بسیاری جمع کند
۳۸۱ وُہ تازہ وارد ہی اور لوگون کی رسم و راہ سے واقف نہین اسلئے کام کرنے مین بالکل حیران ہی	او بالمرّہ حیران است کہ کار را چگونہ اجرا کند بعلّتِ آنکہ تازہ وارد است واز رسم و آئینِ مردم این

Hindustani	Persian
371 اگر یہہ صورت ہو تو ہم کس طرح اپنے تئین بچا سکینگے ؟	اگر چنین باشد بچہ آلہ حفاظت خود را خواہیم کرد ؟
372 نیک بخت وہ شخص ہی جو خدا سے ڈرے اور اُسے اپنا باپ اور رفیق جان کر (سدا) اُسکی طرف دیکھتا رہے	نیکبخت آنکس است کہ از خدا بترسد و او را مانند پدر و دوست خود داند و (ہمیشہ) بسوی او نگران باشد
373 کسی نہ کسی صورت سے وہ کُتا چھوٹ گیا	بہر طوریکہ بود سگ رہا شد
374 چاہیئے کہ وہ چیز کہین نہ کہین ہمارے ہی پاس ہووے	آن چیز جائی کہ باشد نزد تو باید باشد
375 وہ چیز مجھے کہین نہین ملتی	آن چیز ہیچ جا یافت نمیشود
376 وہ ہمیشہ جدھر تدھر دوڑتا پھرتا ہی	او ہمیشہ اینجا و آنجا می دود
377 وہ کیسا بھی تھا پر کام مین آیا	آن چیز بہر طوریکہ بود بکار من خورد

Hindustani	Persian
صاحب بہادر کے پاس جاکر جہان	کہ نزد جناب گورنر صاحب رفتہ
لگ ہوسکے اُس کی بدچال کا عذر	تا مقدور عذر بد رفتاری او درمیان
درمیان لاکر اُسکی شکستہ حالی اور	آوردہ از لاچاری و پریشان
خرابی سے نامدار گورنر صاحب کو آگاہ	حالی او گورنر صاحب بہادر را آگاہ
کرون	کنم
368 بھلا یہہ کہاوت ہی کہ دوست	خوب گویند دوست آنست کہ
اُسکو کہنا جو مُصیبت مین کام آوے	در وقت مصیبت بکار آید نہ
اِس لیئے مین اُمّید رکھتا ہون کہ تُم	بران امّید دارم کہ تو نیز درین
بھی اِس سختی مین اُسے کام آوگے	سختی ہمچنان بکار او بیائی
369 اِس حالت مین اُسکا دعوی	درین صورت اِدّعای او
ردّ ہوگا	ردّ خواہد شد
370 اگر مین اُسے مدد نہ دیتا تو وُہ	اگر من او را امدادی نکردہ بودم
ڈوب جاتا	او غرق می شد

Hindustani

نقصان ہوگا سو مین بھر دونگا

365 مین نہایت دلگیر ہون کہ وہ اس کشمکش مین گرفتار ہوا اس سے اسکے باپ کو تڑا صدمہ پہنچیگا سوا اسکے نامدار گورنر صاحب کا وسیلہ جو وہ رکھتا ہی سو اسمین بھی ترا خلل پڑیگا

366 افسوس ہی کہ ایسے خطرناک کام مین قدم رکھنے کے آگے تم اس کے ارادے ایسے واقف نہ تھے نہین تو یقین ہی کہ تمھاری نیک صلاح اسکے دل پر خوب اثر کرتی

367 بھلا جو ہوا سو ہوا اب اسکے لیئے اتنا ہی کام کرنا باقی رہا ہی کہ گورنر

Persian

من بسیار دلگیرم کہ او در چنین سختی گرفتار شد و ازین صدمہ عظیم بہ پدر او خواہد رسید خلل کلی در رابطۂ کہ او با جناب گورنر صاحب دارد خواہد رسید

افسوس کہ پیش ازانکہ او قدم در چنین امر خطیر گذاشت تو از ارادۂ او مطلع نبودی زیرا کہ یقین است کہ صلاح دید تو بر دل او خوب اثر می کرد

خوب حالا چارۂ نیست الا کاری کہ من بجہت او کنم ہمین است

Hindustanee	Persian
تو اُسی کو یہہ کام سونپنا اچھا ہی	کار را بدستِ او واگذاری
363 بہُت خوب مَیں تُمھاری صَلاح	بسیار خوب من موافقِ صَلاح
لیتا ہون پر یاد رکھو اگر وُہ اِس کام	دید تو معمول خواہم داشت
مین عہُدہ برآنہ ہوسکا تو بہُت سا	ولیکن در نظرت باشد کہ اگر
بکھّا خرچ میرے سر پر پڑیگا اِس	از عہدۂ این امر بر نیاید خرچ
لِئے خوب سوچ بچار کرو اور صَلاح	بیجا بر گردنِ من خواہد ماند پس
دینے مین اُسکی لاچاری پر تُم اپنی	فکرِ معقولی کن و بسببِ ترحُّمی کہ
رحمِ دِلی کے سبب دھوکھا مت	بحالِ تباہِ او داری در صَلاح دادن
کھایو	من فریفتہ مشو و غافل مباش
364 تم البتہ میری بات پر بھروسا	یقیناً بر قولِ من اِعتماد کن و با
رکھو اگرچہ مُجھے کُچھ اندیشہ تو نہین	آنکہ من چنین گمانی ندارم اگر از
پر اگر وُہ اِسکام مین قاصر نکلا تو اُسکا	عہدہ بر نیاید ضمانتِ آنچہ تو
ذِمّہ میرے سر پر ہی اور جو کُچھ تُمھارا	زیان کنی بر من است

لقصان

Hindustani	Persian
دُھن باندھے رہنے سے کامیاب	بسیار بجامی آورد واکر استمرار
ہونے کی تُم کو اُمّید ہی تو سبکو	واستقلال موجب کامیابی
چھوڑ کر لازم ہی کہ یہہ کام اُسی کے	است اواز دیگران لائق تر است
سپُرد کرو	کہ تو این کار را باو واگذاری
367 مین دُھن کی بابت مین بالکل	در بابت استمرار و مواظبت کہ
تُمھاری راے کے شامل ہون پر	می گوئی رای من بکلّی با رای تو
یہہ ایک پیچدار کام ہی جس مین جیسی	مُتّفق است ولیکن چون این
دُھن چاہیئے ویسی ہی چابک	امر لیست پیچ در پیچ وچنانچہ
دستی اور استقلال بھی درکار ہی	مداومت ومواظبت دران
	درکار است موشکافی وتشخیص
	هم می باید
368 بھلا جب کسی صورت سے	خوب چون بهیچوجه بهتر ازین
اِس سے بہتر نہین کر سکتے	نمی بینی مناسب آنست کہ این

Hindustani	Persian
واسطے اُسنے اُسے طلاق دی	
356. مرطوب ہَوا کے لگنے سے اُس پر پھپھوند آئی	بسبب ہوای مرطوب این چیز پُرمک برآورد
357. تو نے بروقت نمک دینے مین دیر لگائی اِس لیئے یہہ مچھلی سڑ گئی	ماہی را بموقع نمک ندادی ازان سبب پوسیدہ شد
358. وُہ دس بجے میرے گھر کو آیا کرتا تھا	او دائم بساعتِ دہ در خانۂ من می آمد
359. جس وقت چور آئے اُس وقت اگر وُہ گھر مین ہوتا تو اپنا مال بچاتا	در وقتی کہ دُزدان رسیدند اگر او در خانہ خود می بود مالِ خود را محافظت می نمود
360. جسکام پر وُہ خوب دِل لگاتا ہی اُسمین بڑی محنتین کرتا ہی اور اگر	بہر کاری کہ او درست دِل می دہد در انصرامِ آن سعی و کوشش

Hindustani	Persian
	نمی کردم
350 گئے برس کچھ بیشیا اُسکا مجھ پر	پارسال من مبلغی باو بدہ داشتم
نکلتا تھا پر تب ہی سے مین ادا کر	ولیکن آنرا در ہمانوقت ادا
چکا ہون	کردہ ام
351 اگر تمھارا گھوڑا کیچڑ کے ڈھیر	اگر پای اسپ تو بر تودۂ خاک
پر تھوکر نہ کھاتا تو اُسے چوٹ نہ لگتی	نمی خورد آسیبی باو نمی رسید
352 تمنے آج فجر کو سات ایک بجے	آیا امروز صبح تخمیناً باعت
توپ کی آواز سُنی تھی؟	ہفت صدای توپ را شنیدی؟
353 تم نے اُن مرغون کو آپس مین	تو آن خروسہارا باہم در حال
لڑتے دیکھا ہی کہ نہین؟	جنگ دیدۂ یا نہ؟
354 اِس عورت کا خصم مر گیا اور	شوہر این زن مرد و او (حال)
وہ رانڈ ہو گئی ہی	بیوہ شدہ
355 اُسکی جورو نے زناکاری کی اِس	او زن خود را بعلت زنا طلاق داد

Hindustany	Persian
بندر کو لیجاؤ گے؟	بندر خواہی برد؟
345 وُہ اُسسے کچھ بولنے کی خاطر ایک	او برای گفتن چیزی او را بیک
طرف کو لیگیا پر کیا بولا سو مجھے معلوم نہین	گوشۂ بُرد ولیکن نمیدانم چہ گفت
346 وُہ کبھی کبھی میرے پاس آتا ہی	او گاہ گاہی نزدِ من می آید بنا بر آن
اِسواسطے مین اُسکو خوب پہچانتا نہین	من بسیار آشنائی باو ندارم
347 کل دس یا ساڑھے دس	این را فردا در ساعتِ دہ یا دہ
گھنٹے کے وقت مجھے اِسبات کی	ونیم بخاطرِ من بیاور
یاد دِلائیو	
348 آج فجر کو اِس گھوڑے پر مین	امروز صُبح دو دفعہ این اسپ
نے دو وقت سواری کی اِس لیئے	راسوار شدم لہذا نمی خواہم دیگر
مین پھر اُسپر سوار نہین ہُوا چاہتا	سوار شوم
349 اگر وُہ بار بار غیر حاضر ہوتا تو	اگر او مکرّرات (از خدمتِ من) غائب
مین اُسے نہ چھوڑ دیتا۔	نمی شدم من ہرگز او را از خدمت خارج
	نمی کردم

Hindustani	Persian
پہنچے ہین کہ نہین ؟	رسیدہ اند یا نہ ؟
340 گئے پہنچے اور کتنے آنے	چند نفر رسیدند و چند نفر دیگر
نکلتا تھا پرین ؟	را انتظار دارند ؟
چکا ہون دت ابدی اور راحت	سعادت حقیقی و راحت ابدی
341 ای اس دنیا مین میسر نہین	در عالم سفلی میسر نیست
341 تم دونون مین سے عمر مین	از شما دو نفر کدام یکی در سن
بڑا کون ہی ؟	بزرگ تر است
342 اس کام کے لئے تمکو میرے	تو می بایست بجہت این امر
پاس آنا لازم تھا	نزد من بیائی
343 اگر بمبے کی بروقت مدد پہنچتی	اگر بموقع امداد بمبہ نرسیدہ
تو لین کی جھونپڑیون کی ساری	بود خانہای سپاہیان در لین
قطار کی قطار جل جاتی	بکلی سوختہ بود
344 کل تم مجھے اپنی گاڑی مین مسجد	فردا در کالسکہ خود مرا تا مسجد

Hindustani	Persian
تک پہنچکے پیچھے ہٹنا محال ہی اِس لیئے	درین امر بدین غایة
اب یہہ کام تقدیر کے حوالے کیا چاہیئے	برگشتن ازان محال اورا بایک
اُور اُمّید ہی کہ سب بخوبی انجام پاوے	بران باید حوالہ بتقدیر کنیم لفت
	وار باشیم کہ کلّاً بخوبتر آید بنا بر آں
	انجام یابد
335 اِس خطّ کی تین نقلین کرو اُور	ازین کاغذ سہ نقل بردار
مقدور بھر اِیسا صاف لکھو کہ ہر	و بقدرِ مقدور ہمچنان نبویس کہ ہر
کوئی پڑھ سکے	کس بتواند بخواند
336 کل جب وُہ آوے مُجھے یاد دلانا بھولیو مت	فردا چون او بیاید بیادِ من بدہ
	و فراموش مکن
337 یہہ بات بھولیو مت جیا آگے	این را فراموش نکنی چنانکہ
بھول گئے تھے	پیش ازین کردہ بودی
338 وہاں جاؤ اُور پوچھو کہ وے	برو آنجا و بپرس کہ آنہا تا حال

Hindustani	Persian
331. آج اگر مین اُسے پیسا اُدھار دون تو کل اُور مانگیگا	اگر امروز اورا پول قرض دہم فردا دیگر طلب خواہد کرد
332. مین نے ہر طرح سے اپنے مقدور بھر تمھارا مطلب بر لانے مین کوشش جو کی سو نہ صرف تم کو اپنا احسان مند کرنیکے لیئے بلکہ اپنے فائدہ کے لیئے بھی	من در حصول مطلب تو بقدر مقدور سعی و کوششی کہ بجا آوردم نہ تنہا برای آن بود کہ ترا ممنون منت خود سازم بلکہ برای فائدہ خود ہم بود
333. آخر یہہ بات تم سے بن آئی سہی پر اچھی طرح نہ بن پڑی اُور اَب فرصت فوت ہوئی کاش کہ مین نے تمسے مدد نہ مانگی ہوتی اُور اپنی ہی تدبیر پر بھروسا کر کے کام کرتا	غرض این امر از تو بسر انجام رسید ولیکن بہ بدترین وجہ و حالا فرصت فوت شد کاش من امداد و اعانت از تو نخواستہ بودم و برای خود تدبیر خود اعتماد میکردم
334. اب کچھ علاج نہین اُور یہان	حال چارہ نیست ولیکن چون

Hindoostani	Persian
324 وُہ اُسپر بہت جلتا ہی	اورا با او بغض و حسد است
325 اُس نے پیش بندی سے یہہ کام کیا	او از روی پیش بندی این کار را کرد
326 اُس نے یہ چیزیں ایک ایک کر کے مجھے دیں	او این چیزہا را یکی یکی بمن داد
327 مَیں نے اُسے دس ایک روپیے دیے ہیں	من او را تخمیناً دہ روپیہ دادہ ام
328 مَیں کچھ کام کو آیا ہوں	من بابتِ کاری آمدہ ام
329 تمھارا صاحب کس کام میں ہی!	آقای شما در چہ شغل است!
330 اگر اُسنے ایک ہفتے کے آگے مجھے اس بات کی خبر دی ہوتی تو اُس کی مرضی کے موافق مَیں نے عمل کیا ہوتا	اگر او در باب این امر یک ہفتہ قبل اطلاعی بمن دادہ بود موافق مرضیِ او عمل میکردم

Hindustani	Persian
316 اُس نے مجھے کہا کہ مَیں نے	او گفت کہ من در سفر بسیار
سفر مَیں بہت سختیاں کھینچیں تھوڑا	زحمت کشیدم پارۂ از مالِ من بغارت
مال میرا لوٹا گیا اور باقی جو رہا سو راہ	رفت و آنچہ باقی ماندہ بود بجہت
خرچ کے لیئے بیچ ڈالنا پڑا	خرجِ راہ بضرورت فروختم
317 جو ہو سو ہو مَیں جاؤنگا	ہرچہ باد اباد من خواہم رفت
318 مَیں نہیں جانتا کہ یہہ کون سا ہے	من نمیدانم کہ این کدام است
اور وہ کون سا ہے	و آن کدام
319 اگر مَیں اور دو گھوڑے رستے	اگر من دو اسپ دیگر را در راہ
پر رکھتا تو یہہ شرط جیتتا	گذاشتہ بودم شرط را می بردم
320 اُسنے میرا دم بند کیا	او نفسِ مرا حبس کرد
321 اُسنے میرا گلا گھونٹا	او مرا خفہ کرد
322 اُس نے اُسپر پتھر اُٹھایا	او خواست سنگی بر و اندازد
323 وہ ایک گھڑی دیر کرکے آیا	او از وقتِ معین یک ساعت دیر کرد

Hindustani	Persian
312 دوستی کے لباس مین اکثر دشمن پائے جاتے ہین	اغلب آنست کہ ما دشمن را در لباس دوستی می بینیم
313 پہاڑ پر چڑھنے سے اُترنا آسان ہے	زیر آمدن از کوہ آسان تر است از بالا شدن بر آن
314 مین نے اُسے کہا کہ اگر میری خاطر نشان کردو کہ تم نے مجھسے اناج کا بھاؤ بازار کے نرخ سے زیادہ نہین لیا تو جو کچھ پیسا تم مانگتے ہو سو مین دونگا	من او را گفتم کہ اگر تو خاطر نشان من کنی کہ قیمت غلہ را زیادہ از نرخ بازار نگرفتہ ہر چہ می خواہی بتو میدہم
315 مین نے آج فجر کو واتسن صاحب کو لکھا کہ اگر تمکو تُرت کتاب کی درکار نہ ہو تو مین ایک دو دن رکھکر بھیجدونگا	من امروز صبح بواتسن صاحب نوشتم کہ اگر کتاب را احتیاج در وقت نداشتہ باشید من در عرصہ دو سہ روز پس خواہم فرستاد

Hindustani	Persian
304 نہ مین نے اُسے کچھ کہا نہ اُسکا کچھ بگاڑا	نہ من چیزی باو گفتہ ام نہ کاری باو کردہ ام
305 اُسکے بُلاتے ہی مین حاضر ہُوا	بمجرّدی کہ او مرا خواند حاضر شدم
306 میرے بولتے ہی وُہ بھاگا	بمجرّدی کہ من این سخن گفتم او گریخت
307 خُدا نہ کرے کہ اِس جہاز کے اندر دریا مین گھامت ہووے	مبادا کہ این جہاز در دریا آب برآرد
308 ظالم کی جان ہر گھڑی سولی پر ہی	جانِ ظالم دائم بر سرِ دار است
309 دس حصّے وُہ آویگا	دہ مرتبہ یقین من از دیگران بیشتر است کہ او خواہد آمد
310 جون جون اُسکو زیادہ ملتا ہی تون تون زیادہ لالچ کرتا ہی	ہر چند او را مال زیاد می شود حرصش زیاد تر می کردد
311 تیری ضدّ سے مین یونہین کرونگا	برغم اَنف تو من چنین خواہم کرد

Hindustani	Persian
	بفرستید
299 اِس مجلس کے کسی آدمی سے (بھی) پوچھو کہ جس بات کی تہمت مُجھ پر لگاتے ہو سو ہو سکتی ہے یا نہین	از یک نفر ازین جماعت بپرس کہ در باب امری کہ تو بر من تہمت عی زنی ممکن الوقوع ہست یا نہ
300 وُہ اپنی چال ڈھال مین بہُت اچھا ہے	او خود را بر فتار خوب نگہ می دارد
301 تُم اُس سے جواب سوال کرنیکے مُستحق نہین ہو نہ اُس سے جواب سوال کرنا تمکو پہنچتا نہین	بتو نمی رسد کہ با او جواب و سوال بکنی
302 آتا ہے تو آنہین تو دروازہ بند کرونگا	اگر میخواہی بیائی کہ بیا والا من در را می بندم
303 مین نے آگے قسم کھاکر کہا ہے کہ مین اِس عورت کو پہچانتا ہون	من پیشتر قسم خورده گفته ام کہ این زن را می شناسم

Hindustani	Persian
پڑیگی تب منگوالونگا	داشتہ باشم من از تو طلب خواہم کرد
294 مین نے وُہ کِتاب اُس سے عارِیتاً مانگی پر اُسنے نہ دی	من آن کتاب را عاریتاً ازو خواستم نداد
295 اگر وُہ جمعدار پیشیون کے لالچ کے مارے اپنی جورو کا خون نہ کرتا تو پھانسی نہ جاتا	اگر جمعدار بعلّتِ جرِّ نفع زنِ خود را نمی کشت او را بطناب نمی کشیدند
296 اُسنے یہہ کام کل پر مُوقوف رکھّا	او این کار را تا فردا در تعویق انداخت
297 مین خوب جانتا ہون کہ وُہ اُس روز اپنے ہوش مین نہ تھا	من بیقین می دانم کہ او آن روز بخود نبود
298 اگرچہ تُم آپ نہ آئے (توخیر) پر کہلا بھیجنا تو تھا	اگرچہ شما خود نیامدید (مضایقہ نبود) ولیکن اینقدر ہم نتوانستید کہ آدمی را بجہتِ اطّلاعِ من

Hindustani	Persian
لٹکا ہوا تھا سو کر پڑا جس کے باعث سارے لولک اور فانوس اُس کے ٹوٹ گئے	بزیر افتاد ازان جہت تمام آویزہا و لالہ ہای او شکست
290 مَیں پیچھا پھرا اور چاہتا تھا کہ اگلے دروازے سے بھاگ جاؤں پر اُس عورت نے میرے بال پکڑ لیئے اور نہ جانے دیا	من برگشتم و خواستم کہ از در پیشین فرار کنم درین مَیں آن زن موی مرا گرفت و نگذاشت
291 ستی ہونے کی چال سرکار کے حکم سے موقوف ہوئی ہے	رسم خود کشی زنان ہندوان سرکار ممنوع شدہ
292 کل مَیں یہاں آنے والا تھا پر کچھ کام درپیش ہوا اسلیئے نہیں آیا	دیروز ارادۂ آمدن اینجا را داشتم ولیکن بسبب شغلی کہ پیش آمد نیامدم
293 جب مجھے اُن چیزوں کی درکار ہو تو کاہ آن چیزہا را احتیاج	

Hindustani	Persian
توکب سے مین اُسے برطرف کر چکا ہوتا	حال مدّتی بود کہ من او را اخراج کردہ بودم
284 اگر مین چاہتا تو اُدھر جاتا	اگر خواستہ بودم در انجا رفتہ بودم
285 میرا سب اعتبار تجھ پر سے جاتا رہا ہی	اعتبار تو بکلّی در نزد من ساقط شدہ است
286 مین اپنے باپ کے خون کا بدلا تم سے لونگا	من انتقام خونِ پدرِ خود را از تو خواہم کشید
287 سب دوسرے رستون کی بہ نسبت اس رستے سے لوگون کی آمد و رفت زیادہ ہی	ازین راہ از سایر راہہا ی دیگر مردم بیشتر تردّد می کنند
288 وہ گھوڑے پر سے گرتے گرتے بچ گیا	نزدیک بود کہ او از اسپ بر زمین افتد
289 وہ جھاڑ بلّور کا جو چھت سے	آن درختِ بلّور کہ بسقف آویختہ بود

Hindustani	Persian
بچپن سے پہچانتا ہون	
۲۶۶ پونے سے بمبئی کو آنے مین کئی دن لگے؟	از پونہ تا ورود بمبئی چندروز طول کشید؟
۲۶۷ جب میرے کارخانے مین کوئی جگہہ خالی ہوگی تب مین تم کو یاد کرونگا	ہرگاہ در کارخانۂ من منصبی خالی شد من ترا منظور خواہم داشت
۲۶۸ کل اسوقت مین پونے مین پہنچ چکونگا	فردا این وقت من بہ پونہ خواہم رسید
۲۶۹ دو ہفتے پیچھے مین یہہ کتاب تمام کرچکونگا	بعد از دو ہفتہ این کتاب باتمام خواہد رسید
۲۷۰ ایک بجے (میرے پاس آیو) اُسوقت مین اپنا کھانا کھاچکونگا	بساعت یک بیادران وقت من از چاشت خود فارغم
۲۷۱ اگر تمھاری خاطر عزیز نہوتی	اگر پای شما درمیان نبود

Hindustani	Persian
مین) بھیجا ہی	
274 میرے حکم دینے کے وقت پر اگر وہ اِدھر آیا ہوتا تو سب کام میری مرضی کے موافق چلتا	در وقتی کہ من حکم باو دادہ بودم اگر او ہمان وقت درینجا حاضر شدہ بود جمیع اُمور موافقِ خواہشِ من بعمل می آمد
275 جتنی مدّت ہم بمبئی مین رہے اُتنی مدّت تک یہ تین جنے میرے یہان ہر مہینے تین تین روپے دیکے رہتے اور کھاتے تھے	تا ما در بمبئی بودیم این ہر سہ نفر بقرار ماہی سہ روپیہ در خانۂ من غذا می خوردند و سکنی می کردند
276 ابھی تمھارا بھائی کیا کرتا ہوگا؟	درین وقت برادرِ شما در چہ کار مشغول بودہ باشد
277 جب سے وہ بچّہ تھا تب سے مین اُسے پہچانتا ہون مین اُسے	من از زمانِ طفولیت او را می شناسم

Hindustanee	Persian
269 وہ میری نرم مزاجی کے سبب گستاخ ہوگیا ہی	او من باب مجبوبی من گستاخ شدہ است
270 سارا شہر جل گیا تھوڑا باقی رہا ۔ قریب تمام شہر جل گیا	قریب تمام شہر در آتش سوخت
271 مہربانی کرکر اپنے باپ سے کہیو کہ کل مین تمھاری ملاقات چاہتا ہون	شفقت فرمودہ بہ پدر خود بگوی کہ من فردا امیخواہم ملاقات ایشان کردہ باشم
272 وہ گھر جو بنتا ہی اُس پر جتنا کہ مین آگے قیاس کرتا تھا اُس سے زیادہ خرچ لگا	در تعمیر آن خانہ زیادہ از انچہ من گمان می کردم پول خرچ شد
273 مین نے بڑی خوشی سے اپنی بگی کا گھوڑا تھانے کو جانیکے لیئے تمھارے پاس (یعنی تمھاری خدمت	من باشد رضا اسپ بگی خود را بجہت روانگی تھانہ نزد شما فرستادہ ام

Hindustani	Persian
261 کب سے وہ مُلتبی مین نہین آیا ؟	چند گاہ ہست کہ او در ملتبی نیامدہ؟
262 اگر تمھاری ایسی حالت ہوتو تم کیا کرو؟	اگر تو در چنین حالت باشی چہ کنی؟
263 یہہ کام کل ہی کرنا تھا آج پر رکھنا لازم نہ تھا	این کار را دیروز می بایست نکنی ونہ بایست تا امروز موقوف داری
264 اُسکی تابعداری کے سبب مجھے یون کرنا پڑا	اطاعت فرمان او مرا بران داشت کہ این کار را نکنم
265 یکبارگی وے مجھ پر آ توٹے	آنہا یکبار کی بر من حملہ آوردند
266 مُفسدون کی طرح گانو کے سب لوگ یکایک جمع ہوگئے	دفعتاً جمیع مردم دہ مانند شورش طلبان اجتماع نمودند
267 اُسنے اُسکے حقمین یہہ بات جو کہی سو سُنی سُنائی کہی	او در باب فلان سخنی کہ گفت محض قول دیگران گفت
268 اُسنے یہہ کام جو کیا سو عداوت اور کینے کے روسے کیا	او این کاری را کہ کرد عناداً وعداوتاً بود

Hindustani	Persian
بڑی بے حرمتی ہوئی	من بود
255 جتنے دِنونکی مجھے رخصت ملی تھی اُتنے	تا مدّتی کہ از خدمت رخصت
دِنون تک مَیں تپ سے بیمار رہا	غائب شدن راداشتم درتمامی
اِسلئے آنہ سکا	آن مدّت تب دار بودم ازان
	سبب نتوانستم بخدمت رسید
256 معلوم ہوتا ہے کہ یہہ بات پکّی	ظاہرًا این قول اصلی نہ دارد
نہین ہے اِس باتکا کچھ ٹھکانا نہین	
257 اگر وُہ موری کی راہ سے نہ بھاگ	اگر او از راہ آنکہ در نکریختہ بود گرفتار
گیا ہوتا تو پکڑا جاتا اور اغلب کہ مارے	شدہ بود علاوہ مظنّہ آنکہ از گرسنگی
بھوکھ کے مرجاتا	ہلاک می گشت
258 میرا جانا تمھاری رضا پر موقوف ہے	رفتن من بر رخصت تو موقوف است
259 اُسکا گھر میرے گھر سے ایک گھر چھوڑکر ہے	خانۂ او از خانۂ من دو خانہ فاصلہ دارد
260 وُہ ہندوستانی زبان بولنے کا دم مارتا ہے	او ادّعای تکلّم زبان ہندوستانی را میکند

Hindustani	Persian
بنا وتاکہ دھوپ اُسمین سے نہ چھنے	تا حرارتِ آفتاب دران نفوذ نکند ٥٥ روکشی (٥٥ روپوشی) پنبہ دار بجہتِ کلاہِ من بدوزنّا ٥٥
250 کم مین کم مَین نے تمھین تین بار کہا	اقلاً سہ دفعہ من بتو گفتم
251 جتنی چاہیے اُتنی دولت میرے پاس ہی ٥٥ بقدرِ احتیاج میرے پاس دولت ہی	من دولتِ کافی را دارم
252 مَین سورت کو جانے والا تھا اسلئے اُسے ملنے کو اُسکے گھر کو گیا تھا	چون کہ من ارادۂ سورت را داشتم بنابران برائے ملاقاتِ او بخانۂ او رفتہ بودم
253 اُس کا گھر میرے گھر کے متّصل ہی ٥٥ پڑوس مین ہی	خانۂ او متّصلِ خانۂ من است
254 اُس گفتگو کے طور سے میری	طورِ آن گفتگو دالّ بر بی عزتی

Hindustani	Persian
243 وُہ اپنے گھوڑے پر خوب جمکر بیٹھتا ہی	او بر اسپ خود مضبوط مینشیند
244 تُمنے اپنا ارادہ ظاہر نہ کرنے سے میرے کام مین بہُت سا خلل ڈالا	بسبب آنکہ ارادہ خود را ظاہر نہ کردی در کار من خلل انداختی
245 میرے جی مین آیا کرتا ہی کہ تجھے نوکر کیسے نکال دون	در دل من ہست کہ ترا از نوکری خود اخراج کنم
246 کیا تجھے اتنی عقل نہ تھی کہ اسبات کو دریافت کرے	ایقدر ہم عقلت نمی رسید کہ ہمچنین را دریافت کنی
247 اُسکے پاس مجھ سے دوچند (یعنی دونے) گھوڑے ہین	او دو مادی من اسپہا دارد
248 اُسکی آمد میری آمد سے تگنی ہی	مداخل او سہ برابر مداخل من است
249 توپی کے واسطے سونے کا غلاف	غلافی از زر ساف برای کاہ من بساز

Hindustanee	Persian
234 یہہ باس پانی سے بھر کر دیکھو اِسمین کِتنا سمائیگا	این ظرف را از آب پُر کن و بہبین چہ قدر آب دران می گنجد
235 چھ مہینے پر تُم کیا سیکھتے تھے؟	شش ماہ پیش ازین چہ چیز می آموختی؟
236 جیسے وے گنتی مین کم ہین ویسے دَیل دَول مین بڑے ہین	اینہا اگرچہ در عدد کم اند اما بنا بر بزرگی جثہ خود برابر سیاہی می آیند
237 اِس باتکا خُلاصہ یہی ہی	خلاصۂ مطلب ہمین است
238 جِتنا آگے بڑھوگے اُتنا زیادہ خرابی مین پڑوگے	ہر چند پیش تر میروی بدتر میشوی
239 طول طویل کرنیمین کُچھ حاصل نہین	طول دادن این امر بی مصرف است
240 ہَوای مرطوب کے سبب پیٹی کا خانہ چیپٹ جاتا ہی	بسبب ہوای مرطوب خانۂ صندوق دران محکم میشود
241 چکنا کاغذ پر خوب لگتی ہی	وَیفر بر کاغذ خوب می چسپد
242 جونک چمڑے پر خوب لگتی ہی	زلو بر پوست خوب می چسپد

Hindustani	Persian
بنا کشتی کے پار نہ جا سکینگے	بدون کشتی عبور ممکن نیست
227 وہ میری صلاح لیئے بغیر چلا گیا	او بی آنکہ از من صلاح کند روانہ شد
228 بہانسے نہ جانے کے بدلے سو	من مشعوفم کہ صد روپیہ بدہم و اینجا
روپئے دینے پر راضی ہون	برنہ خیزم
229 ہم ایک دوسرے کو کتنی ایک	تا دیر وقت ما یک دیگر را
دیر تک دیکھتے رہے	می نگریستیم
330 مین لگ بھگ پہاڑ کی چوٹی	من قریب بقلۂ کوہ رسیدہ
پر پہنچا تھا کہ اتنے مین شیر نے	بودم کہ شیری بر من حملہ آورد
مجھ پر حملہ کیا	
231 وہ سیڑھی پر سے نیچے گرا	او از پلہ بزیر افتاد
232 جب سے مین اس گھر مین آرہا	از روزی کہ من در ینجا نہ سکنی
ہون تب سے بیمار چلا جاتا ہون	کردہ ام تا حال بیمارم
233 کونسا گھاٹ سب سے زیادہ اچھا	کدام گذرگاہ از ہمہ سر اشیب تر است

Imbalance

Hindustani	Persian
219 مین ایک (دوسرا) نوکر رکھا چاہتا ہون کیونکہ جو نوکر ابھی میرے پاس ہی سو مجھے پسند نہین	من میخواہم (دیگر) نوکری نکہدارم زیراکہ نوکری کہ حال دارم خوشم نمی آید
220 بڑا افسوس ہی کہ وہ اپنے بچون کی زیادہ خبر گیری نہین کرتا	حیف کہ او زیادہ ازین متوجہ احوالِ طفالِ خود نمیشود
221 مین ایک یا دو دن مین جاونگا	من دریک روز یا دو روز خواہم رفت
222 اسنے اسکو بیرحمی سے مارا	او فلانرا بہ بی رحمی زد
223 پانی اتنا تھوڑا ہی کہ ہوڑی اسمین نہ تیرینگی	کمی آب نمیگذارد کہ کشتی بگذرد
224 موجین چٹانون پر لہراتی ہین	موجِ دریا بسنگ میخورد
225 جیسی اسنے نوکری کی ویسی مین نے اسکو تنخواہ دی	موافقِ خدمتِ او من اورا در ماہہ دادم
226 ندی کا پانی اتنا گہرا ہی کہ ہم	آب در رودخانہ بحدیست کہ

Hindustani	Persian
243 جب تم بندر سے نکلے تب	چون تو از بندر جدا شدی شخصی
تم کو ایک آدمی سہارا دیکر گھر کو لایا	زیر بغل ترا کرفتہ آورد
244 اُس کے حاضر نہ ہونے کے	در غیبت او من این کار نمی
وقت مجھ سے یہہ کام نہین ہوسکتا	توانم کرد
245 میرے بیٹے کے پاس جلد	نزد پسر من بتعجیل تمام برو وبگو
جاکر خبر کرو کہ اگر تم شتاب میری	که اگر تو زود تر بہ کمک من نیائی
مدد کو نہ آؤ گے تو یقین ہے کہ مین	یقین بدان که من هلاک خواهم شد
مارا جاؤنگا	
246 نہ صرف مین اُس لگ جا پہنچا	نه همین من باو رسیدم بلکه ازو در
بلکہ اُس سے آگے نکل گیا	گذشتم
247 تین آدمی چار آدمی سے لڑے	سه کس با چار کس جنگ کردند
248 جس طرف سے آواز آئی سو صاف	از سمتی که آواز بگوش تو خورد
تمھارے سُنے مین آئی ؟	بخوبی شنیدی ؟

Hindustani	Persian
دو گھڑی تک کچھ اثر نہ کیا	ساعت اثر نکرد
207 لکھا ہُوا پیغام بھیجو نہ زبانی	پیغام مکتوبی بمن بفرست نہ زبانی
208 اگر اُسکی مدد نہ پہنچتی تو میرا مقصد ہاتھ نہ آتا	اگر او امدادی نمی نمود من در حصولِ مُدّعای خود محروم می ماندم
209 تُم جانو تمھارا کام مَیں تو الگ رہا چاہتا ہوں	تو خود دانی کار خود را من میخواہم بحالِ خود باشم و طرفدار ہیچ کدام نباشم
210 ایک لڑکا باپ پر پڑا ہی اور ایک ماں پر	یک پسر بصورتِ مادر ست و دومی بشباہتِ پدر
211 اُسکی طرف پیٹھ کرو اور میری طرف مُنہہ	پُشت باو کن و روی بمن
212 مَیں پانو چلکر گھر کو آیا یا کوئی مجھے اُٹھا لایا؟	آیا من پیادہ بخانہ آمدم یا کسی مرا بخانہ آورد؟

Hindustani	Persian
	خفیہ بعمل آورد
202 اگر مَیں آگے جانتا کہ میری گائے ایسی خوبی رکھتی ہے تو اُسے بازار میں نہ بیچتا	اگر پیش ازیں دانستہ بودم کہ مادہ گاؤ من بدیں خوبی است اورا در بازار نمی فروختم
203 جب یہہ اتّفاق ہُوا اگر تُرت مدد پہُنچتی تو اُسکی جان بچتی	بمجرّد وُقوعِ ایں واقعہ اگر مدد رسیدہ بود او جانِ خود بسلامت می برد
204 بمبے کی بروقت مدد پہُنچنے سے گھر ونکا کچھ بڑا نُقصان نہ ہُوا	بسببِ آنکہ بمبہ بموقع رسید نقصانی فاحش بخانہای مردم نرسید
205 تُم اُسکی آنکھ بچا کر یہہ اُٹھالے سکتے ہو؟	بی آنکہ او ترا ببیند می توانی ایں چیز را بگیری؟
206 زہر جو کھلایا گیا تھا اُسنے	زہری کہ او دادہ بود تا دو

Hindustani	Persian
بات ہوئی تو البتہ وہ میرے	باز چنین حرکتی صادر شود
غضب مین پڑیگا	یقین است کہ باعث نہایت
	تکدری من خواہد بود
19 جبتک تم مجھے اپنے پھر آنیکا	تا تو مرا در باب مراجعت کردن
تکا بھروسا نہ دو تب تک مین نہین	خود خاطر جمع نکنی نمی گذارم
جانے دینے کا نہین	کہ بروی
20 اگر دکال ایسا سخت ہی	اگر قحط باین شدت است
کہ تونگر لوگ بھوکے مرتے	کہ صاحبان دولت از گرسنگی
ہین تو غریب لوگ کسطرح بچینگے	می میرند پس مردمان فقیر
	چہ کونہ زندہ خواہند ماند
20 ہوشیار نہین کہ وہ اپنے کسی	ممکن نیست کہ او امر خود را بدون
دوست کی صلاح لیے بغیر کام	مشورت بعضی از دوستان
اتنی احتیاط سے اور چپ چاپ کرے	خود با چندین احتیاط در

Hindustani	Persian
اگر تو جلد پھر نہ آویگا تو خوب مار کھایگا	مُراجعت نکنی ترا بشدّت خواہم
اور سوا اسکے تیرا آدھا پگار (بھی) کاٹا جائیگا	زد علاوہ برآنکہ نصفِ مواجبِ ترا (ہم) قطع خواہم کرد
195 مین چاہتا تھا کہ آج باہر جاؤن پر دردِ سر کے سبب نہین جا سکتا	خواستم امروز بیرون بروم ولیکن بسببِ صُداع کہ دارم نمی توانم رفت
196 میرے گھوڑے نے سائیس کو ایسی سخت لات ماری کہ وُہ لنگڑا ہو گیا	اسپِ من سائیسِ خودم را چنان لگدی سخت زد کہ پای او لنگ شد
197 اگر مین وہان ہوتا تو اُسے گھر مین سے باہر نہ جانے دیتا	اگر من در انجا می بودم نمی گذاشتم کہ او از خانہ بیرون رود
198 اِس نالائق چال کی مین در گذر نہین کر سکتا اور اگر پھر ایسی	من اِغماض از چنین رفتارِ ناشایستہ نمی توانم کرد واگر

Hindustani	Persian
۱۸۷ لیتا ہی تو لے نہین تو چلا جا	اگر میخواہی این را بر دار ورنہ برو
۱۸۸ اگر تم ایسا کام کروگے تو مین	اگر چنین کاری بکنید من شمارا
تمھین نوکری مین سے نکال دونگا	از خدمت اخراج خواہم کرد
۱۸۹ اُسنے اپنا غم لوگونسے چھپایا	او غم (واندوہ) خودرا از مردم نہان
	داشت
۱۹۰ اگر وہ ایک روز آگے کوچ کرتا	اگر او یک روز پیشتر کوچ کردہ
تو اپنے صاحب سے جا ملتا	بود با آقای خود ملحق می شد
۱۹۱ مین نے اُس پُل پر ایک تھیلی	در روی آن پل کیسہ پیدا
پائی	کردم
۱۹۲ راضی رہنے کے بدلے وے	ایشان قناعت را بنارضہ بدل
تمنا کرنے لگے	نمودند
۱۹۳ برس بھر مین اُسکی کیتنی آمدہی	او سالی چقدر مداخل دارد؟
۱۹۴ گھوڑے والے سے کہو کہ	سائیس را بگو کہ اگر زود

Hindustani	Persian
	کہ بسیار مشکل است
183 میرا بیٹا ہر روز مکتب مین جاتا ہی	پسرِ من در مکتب میرود و درس
اور اپنا سبق زبان پر یاد کرتا ہی پر	خود را حفظ میکند ولیکن چون
جب گھر کو آتا ہی تو اپنے بھائیونکے	بخانہ می آید بجز بازی با برادران
ساتھ کھیلنے کے سوا اور کچھ نہین کرتا ہی	خود کاری دیگر ندارد
184 آج کل اگر میرا نوکر یہان آوے	اگر نوکرِ من امروز یا فردا اینجا
تو اُسے کہنا کہ ترا صاحب تیرا منہہ	بیاید او را بگو کہ آقای تو نمی خواہد
دیکھنے چاہتا نہین کیون کہ تو نے	دیگر روی ترا ببیند زیرا کہ تو
گستاخی کئی ہی	بی ادبی (وشوخی) میکنی
185 آگے اُسکے دیکھنے کا مجھے بڑا	پیش ازین من بسیار رشائق
شوق تھا پر اب نہین	دیدنِ او بودم ولیکن حال مائل نیستم
186 اگر تم آگے آئے ہوتے تو	اگر پیشتر آمده بودید من شمارا در
مین تمکو اپنی نوکری مین رکھتا	خدمتِ خود نگہ میداشتم

(ق)

Hindustani	Persian
۱۷۷ اُس نے ایک بیش قیمت گھوڑا مول لیا	او اسپی گران بہا خریدہ
۱۷۸ یہہ وہی بات ہی جو مَیں نے تھوڑے دِن پر خریدی تھی	این ہمان ماہوتی است کہ پیشتر خریدہ بودم
۱۷۹ اگر تو میری نوکری مین رہا چاہتا ہی تو ہر ایک کام مقدور بھر اچھی طرح کرنا ہوگا	اگر تو میخواہی نوکر من باشی کار خود را حتّی المقدور بخوبی باید بکنی
۱۸۰ تیری گفتگو سے معلوم ہوتا ہی کہ تو نے اپنے باپکو واقف کیا ہی	از قولِ تو چنان معلوم میشود کہ تو پدرِ خود را ازین امر آگاہ کردہ
۱۸۱ تمھاری بولی ایسی مشکل ہی کہ مَیں ایک لفظ بھی نہین سمجھ سکتا	زبانِ تو چنان صعب است کہ یک کلمہ حالی من نمیشود
۱۸۲ مَیں نے سمجھا کہ ہندی بولی آسان ہی پر اب معلوم ہوا کہ بہت مشکل ہی	من تصوّر کردم کہ گفتارِ ہندی آسان ہست ولیکن حال معلوم شد

Hindustani	Persian
۱۷۱ اگر تم ایسا کروگے تو تمھاری ہی خرابی ہوگی	در ارتکاب این امر خود را تباہ خواہی کرد
۱۷۲ ایسے آدمی کے ساتھ تھوڑا کام پڑنا بہتر ہے	با چنین اشخاص ہر چند معاملہ کمتر باشد بہتر است
۱۷۳ جب مین پونے کو جاتا تھا ایک مرد رستے مین ملا جو پونے سے آتا تھا	در وقتی کہ من بہ پونہ می رفتم با مردی در راہ ملاقات کردم کہ از سمت پونہ می آمد
۱۷۴ پہلے ہی مین نے ایسا خیال کیا تھا اور اب تجربے سے معلوم کیا کہ حق بجانب میرے تھا	در ابتدا من چنین تصور کردہ بودم و عاقبت الامر بتجربہ معلوم شد کہ تصور من صحیح بودہ
۱۷۵ اسنے گردن اٹھا کر دور نظر کی	او سر راست کردہ بدور نگاہ کرد
۱۷۶ جتنا اناج اس کھیت مین بویا گیا اس سے دس حصے زیادہ پیدا ہوا	آنچہ زرع شدہ بود از قرار تخمی دہ تخم بعمل آمد

Hindustani

ہندوستان کے نامدار وزیر نے
فرمایا کہ جس تاریخکو یہہ حکم ظاہر ہُوا
اُسی تاریخ سے لوگون پر اُسکا
عمل چلے

168 جب وُہ اپنے کام پر دِل
لگاتا ہی تو چار دِن کا کام چار گھڑی
مین کرتا ہی

169 اُس نے اُسکو ایک جھاڑی
ڈالی سے لٹکا کر پھانسی دِی

170 وے بِلا تامّل لڑ پڑے

Persian

ابتدای سال قبل از تاریخ
صُدور آن بعمل بیاید ولیکن
جناب ابہت وجلالت ہمراہ
وزیر اُمور ہندوستان فرمودند
کہ عمل این حکم از تاریخ صدور آن
بر مردمان جاری شود

ہر گاہ او دل بکار خود می بندد
کار چہار روز را در چہار ساعت
باتمام میرساند

او فلان را بر شاخ درختی
مصلوب کرد

آنہا در نہایت آسانی در بہانہ
جوئی منازعہ بودند

Hindustani.	Persian.
166 وہ میرے مُنہہ پر یون بولنے ڈرتا ہی اِس لِئے میری پیٹھہ پیچھے بولتا ہی	او جُرأت ندارد کہ در حضورِ من چنین سخنی بگوید ازین سبب درغیابِ من میگوید
۱۶۷ نامدار گورنر صاحب نے مُجھہ سے کہا کہ یہہ حُکم جس تاریخکو نِکلا اُس سے آگے برس کے شروع سے جاری ہونے کا تھا پر ہندوستان کے نامدار وزیر نے منع کیا کہ یہہ حُکم اُسکے نِکلنے کی تاریخ کے آگے جاری نہ ہونے پاوے ۔۔ نامدار گورنر صاحب نے مُجھے کہا کہ یہہ حُکم جس تاریخکو صادِر ہوا اُسسے آگے برس کے شروع سے عمل مین آتا لیکن	نواب مُستطاب گورنر صاحب بمن گفتند کہ مُمکن بود کہ این حکم را از ابتدای سال قبل از تاریخِ صُدورِ آن جاری سازند اکر جنابِ مجدت و نجدت اِکتناہ وزیرِ امورِ ہندوستان مانع نمیشدند کہ قبل از تاریخِ صدور جاری نشود ۔۔ نوابِ مُعلّی القاب گورنر صاحب بمن گفتند کہ بنا بود کہ این حکم از

Hindyustani

گائے اور وہ کالا گھوڑا زیادہ قیمت کا ہی

163 دکھن اور ہندوستان کے اکثر شہرون مین گھوڑے زراعت کے کام مین کم لگاتے ہین

164 اگر کل تم نے یہہ خبر سُنی تھی تو کیون تُرت آکر مجھے خبر نہ دِئی

165 بیل کہتا ہی کہ مین نہ مکہ دے سکتا ہون نہ دودھ نہ بیضے نہ گھاس نہ مُرغی غرض میرے گانو مین کچھ نہین لیکن اُسے خوب سا مارا چاہیئے تب جو کچھ مانگو گے سو سب حاضر کریگا

Persian

ازان فیلِ اُلسنی است کہ تو دیروز برای من فرستادی

در دکھن و در اکثر از شہرہای ہندوستان با اسپ زراعت کمتر میکنند

چون این خبر دیروز بتو رسیدہ بود چرا ہمانذم مرا اطّلاع نذادی

اگرچہ کد خدا میگوید کہ در دہِ من ہیچ نیست از قبیلِ مکہ و شیر و تخمِ مُرغ و کاہ و مُرغ ولیکن اورا باید بسیار زد تا ہمہ چیز حاضر کند

Hindustani	Persian
158 میری صلاح یہہ ہی کہ آیندہ تُم زیادہ ہوشیار رہو	رای من اینست کہ من بعد بسیار اِحتیاط کنی
159 اِس روِش مین تو مُجھے احمق بناویگا	دریںصورت تو مرا نادان خواہی ساخت
160 اگر میرے پاس اِسقدر پیسا ہوتا تو مین اُس گھر کی مرمّت کرتا	اگر من بقدرِ کفایت پول می داشتم مرمّتِ آن خانہ را میکردم
161 تُم ہندوستانی زبان باقاعدہ سیکھا چاہتے ہو تو سیکھو پر مین تو ابتک مقدور پھر اِدھر اُدھر سے سُن سُن کے سیکھا	اگر تو زبانِ ہندوستانی را باقاعدہ صرف ونحو می خواہی یاد کیری مُختاری امّا من تا اِمروز بقدرِ مقدور بواسطہ تکلّم کردن باہرکس یاد کرفتم
162 وُہ غریب ہاتھی جو کل تُم نے میرے واسطے بھیجا اُس پہہ سفید	این مادہ کا دِ سفید وآن اسپ سیاہ در قیمت افزون

کلر،

Hindustani	Persian
جو کچھ مَیں کہون سو وُہ بیشک قبول کریگا	آنچہ من ازو بخواہم لا محالہ باید بجا آورد
154 چاہو تم یہہ شرط اُن سے اظہار کرو پر مجھے یقین ہے کہ وے اِس شرط پر راضی نہ ہونگے	اگر خواستہ باشی این امر را بایشان اظہار کن ولیکن یقین من است کہ ایشان ہرگز بدین شرط راضی نخواہند شد
155 یہہ کام مشکل ہے پر مَیں بہرصورت کرونگا	این کاری ست مشکل امّا بہر صورت من بجا خواہم آورد
156 اگر تو شایستہ آدمی ہوتا تو مجھے گھڑی گھڑی کہنا نہ پڑتا کہ تو اپنا کام کر	اگر تو مردِ نیک می بودی احتیاج بفرمایشِ چنین وچنان کردن نداشتی
157 اِس صورت سے وُہ اپنی دولت کھو بیٹھیگا	درینصورت او دولتِ خود را برباد خواہد داد

Hindustani	Persian
جاؤ تو میرے پاس آیو نہین تو نہین	مرا ملاقات کن والّا فلا
148 اتنی دسترس مجھکو نہین	در قوّۂ من نیست کہ این قدر پول بدہم
149 لڑائی کے میدان مین مردون کی مانند مرنا بھلا ہی نہ کہ نامردون کی طرح بھاگ جانا	در میدانِ جنگ دلیرانہ جان دادن بہ کہ ہمچو نامردان ہزیمت نمودن
150 کیا تمھاری روانگی کے وقت مین نے تمھین نہین جتایا تھا؟	آیا در وقتِ روانہ شدنِ تو من ترا اطلاع نہ دادہ بودم؟
151 تم بادشاہ کا بھیس لاؤ مین وزیر کا سوانگ لاؤنگا	تو تقلید آن شاہ را کن و من مقلّدِ وزیرش میشوم
152 مین تمھین خدا کا واسطہ دیتا ہون کہ یہہ بات کسی سے نہ کہنا	من ترا بخدا قسم می دہم کہ این سخن را ہیچکس باز گو مکن
153 وہ ایسی حالت مین ہی کہ	او با من در مقامی است کہ

Hindustani

جو کچھ مَیں کہون سو وُہ بیشک قبول کریگا

154 چاہو تم یہہ شرط اُن سے اظہار کرو پر مُجھے یقین ہے کہ وے اِس شرط پر راضی نہ ہونگے

155 یہہ کام مُشکل ہے پر مَیں بہرصورت کرونگا

156 اگر تو شایستہ آدمی ہوتا تو مُجھے گھڑی گھڑی کہنا نہ پڑتا کہ تو اپنا کام کر

157 اِس صورت سے وُہ اپنی دولت کھوبیٹھیگا

Persian

آنچہ من ازو بخواہم لا محالہ باید بجا آورد

اگر خواستہ باشی این امر را بایشان اظہار کن ولیکن یقین من است کہ ایشان ہرگز بدین شرط راضی نخواہند شد

این کاری ست مشکل امّا بہر صورت من بجا خواہم آورد

اگر تو مردِ نیک می بودی احتیاج بفرمایشِ چنین وچنان کردن نداشتی

درینصورت او دولتِ خود را برباد خواہد داد

Hindustani	Persian
جاؤ تو میرے پاس آیو نہین تو نہین	مرا ملاقات کن والّا فلا
148 اتنی دسترس مجھکو نہین	در قوّۂ من نیست کہ این قدر پول بدہم
149 لڑائی کے میدان مین مردون کی مانند مرنا بھلا ہی نہ کہ نامردون کی طرح بھاگ جانا	در میدانِ جنگ دلیرانہ جان دادن بہ کہ ہمچو نامردان ہزیمت نمودن
150 کیا تمھاری روانگی کے وقت مین نے تمھین نہین جتایا تھا؟	آیا در وقتِ روانہ شدنِ تو من ترا اطّلاع نہ دادہ بودم؟
151 تم بادشاہ کا بھیس لاؤ مین وزیر کا سوانگ لاؤنگا	تو تقلیدِ آن شاہ راکن و من مقلّدِ وزیرش میشوم
152 مین تمھین خدا کا واسطہ دیتا ہون کہ یہہ بات کسی سے نہ کہنا	من ترا بخدا قسم می دہم کہ این سخن را ہیچکس باز کو مکن
153 وہ ایسی حالت مین ہی کہ	او با من در مقامی است کہ

Hindustani	Persian
اور اپنے دو بیٹے ضامنی مین	که سه لکهه روپیه بدهد و دو پسر
دینے چاہا تو بهی ہند کے نامدار	خود را هم کرو بدهد مع ذالک
گورنر جنرل صاحب لڑائی کی تیاری	جناب قمر رکاب گورنر جنرل
کرتے رہے	هند در تهیهٔ لشکر حسبارت نمودند
143 ان روپیون کے تین برابر	این تنخواه را تقسیم سه قسمت
حصے کرو	مساوے کن
144 وہ میوہ جو تم گئے وقت کے	میوهائی که پیش ازین بهمین نزدیکها
آگے لائے تھے سو سب سے اچھا	برائے من آورده بودی بهتر
تھا یہہ کهانے کے لائق نہین دوسرے	بود این لائق خوردن نیست
وقت اچھا لاؤ	باید بار دیگر به ازین بیاوری
145 رستے مین اسپر میری نگاہ نہ پڑی	من در راه ازو غافل شدم و او را نه دیدم
146 مین نے تمکو غیر شخص سمجها	من ترا شخص دیگر تصور کردم
147 کل اگر اس رستے سے ہو کر	اگر فردا ازین سمتها عبور کنی

Hindustani	Persian
پگار کے سوا بھاتا بھی تجھے دونگا	ہم بتو خواہم داد
139 اُسے کہو کہ اُس بد ذات چھوکرے سے کہے کہ جب صاحب کچھ کام فرماتا ہی تو تو ہنستا ہی اگر پھر ایسا کریگا تو تیرے بدن کی کھال کھینچی جائیگی	بگو او را کہ بآن خانہ شاگرد بد ذات بگوید کہ ہر گاہ آقای تو ترا کاری میفرماید تو خندہ میکنی اگر بار دیگر چنین امراز تو صادر شد پوست از بدنِ تو خواہم کند
140 معلوم ہوتا ہی کہ میرے حقمین کچھ خرابی کا کٹھن کام وہان چلتا تھا	چنان معلوم میشود کہ از برای متضرر ساختنِ من کاری دشوار درمیان داشتند
141 اِتنا جلد دوڑنے کے بدلے آستے چلنا اُسکو لازم تھا کہ نہین :	آیا نمی بایست کہ او در عوضِ چنین تُند دویدن آہستہ برود؟
142 اگرچہ راجا نے تین لاکھ روپئے	باوجودِ آنکہ راجا راضی شد

Hindustanee	Persian
پر اُس کے پاس گرو رکھا ہی	است
134 پہلی چوٹ کھانے کے پیچھے	در ضربتِ اولی او بہوشِ خود
وہ خوب اپنے ہوشمین تھا پر جب	بود ولیکن در ضربتِ ثانی بیہوش
دوسری کھائی تب بے ہوش ہوگیا	گشت
135 وے سب دھسکر گھر کے اندر گھسے	جمیع ایشان بشتاب داخلِ اندرونِ خانہ شدند
136 مین تمھین سزا دونگا تاکہ اور کو	من ترا سزا دہم تا دیگران عبرت ہو
	عبرت گیرند
137 اگر وہ شام کو میرے پاس وقت اچھا لاہو	اگر او بوقتِ شام نزدِ من بیاید خواہ از من بخواہد یا نہ خواہد البتہ
145 رستے مین اُسپر میری کا	من چیزی باو میدہم
146 مین نے تمکو غیر تخمر تو میرے	بگو او را کہ اگر با من مسافرت
147 کل اگر اس رہین آویگا تو مین	کنی علاوہ بر مواجب خورد و خوراک

Hindustani	Persian
مُنہہ لگاتا ہی	رو میدہد
128 روشنی چھوڑو اندھیرا چھوڑو	از مقابل روشنائی دور شو و تاریکی مکن
129 وُہ شک رکھتا ہی کہ دو اور دو چار ہی یا نہین	او شک دارد کہ دو و دو چہار است یا نہ
130 کیا وُہ پیسا جو مین نے تُمھین دیا سو سب خرچ ہُوا؟	آیا پولی کہ بتو دادم کلاً خرج شد؟
131 مین پونے ہو کر ستارے کو گیا	در وقتِ رفتن بسمتِ ستارہ از راہ پونہ رفتم
132 وُہ اُسے اُس بکھیرے سے چھُڑا وہان سے اپنے ساتھ لیگیا	او فلان کس را ازان نزاع باز داشتہ ہمراہِ خود بیان داشت
133 تُمھارے نوکر نے تُمھاری تلوار اور کمر بند (پیٹکا) پندرہ روپون	نوکرِ تو شمشیر و کمر بند ترا است کہ او در کس بپانزدہ روپیہ کرو[illegible]

Hindustani	Persian
اختیار اُسکی عورت کے ہاتھ مین ہی	آن مرد بدستِ زنش میباشد
121 موم آگ سے گل جاتا ہی	موم از آتش گداخته میشود
122 اگر تُم اِس جھاڑ کو پانی نہ سیچوگے تو وُہ سوکھ جائیگا	اگر این درخت را آب ندہی خشک خواہد شد
123 یہہ پھول کملا گیا (یہ مُرجھا گیا) ہی	این گل پژمرده شده است
124 گھر کو جاکر کھانا کھاکر جلد پھر آیئو	برو در خانه و غذا خورده بزودی مراجعت کن
125 وُہ اپنا سارا مال کھا گیا	او همه اموالِ خود را خورد و تلف کرد
یا اُسنے اپنی ساری دولت اُڑا دی	
126 جب تُم یہہ لفظ ایک بار یا دو بار پڑھہ چُکوگے تب اُسکی معنی کو سمجھوگے	هر گاه این کلمه را یک مرتبه یا دو مرتبه خوانده باشی آنوقت معنی آنرا خواهی فهمید
127 وُہ اپنے نوکرون کو بہت	او بسیار نوکرهای خود را

Hindustani	Persian
پر لایا ۔ مین نے اُسکو دو روپیون پر راضی کیا	من اورا بران داشتم کہ بدو روپیہ راضی شد
۱۱۷ اُسکی چال ڈھال کی بابت جو مین نے تُم سے کہا سو اُسکو مت کہنا	ازبدر فتاری آنکس کہ من بتو گفتم زنہار با وباز نگوئی
۱۱۸ اگر تُم یہہ چیز مُجھے نہین دے سکتے تو اُسکے عوض مین اور کُچھ دو	اگر تو این چیز را بمن نمی توانی بدہی در عوض آن چیز دیگر بدہ
۱۱۹ اگرچہ مین ہندوستانی زبان اچھی طرح نہین بول سکتا پر دیسی لوگ میری بات سمجھتے ہین	اگرچہ من زبان ہندوستانی را بخوبی تکلم نمی توانم کرد ولیکن اینقدر ہست کہ مردم این ولایت مُدعای مرا می فہمند
۱۲۰ اُس عورت کے خاوند کی باگ اُسکے ہاتھ مین ہے ۔ اُس مرد کا	لگام شوہر آن زن در دست خود آن زن میباشد ۔ اختیار

اختیار

Hendustani

پتھر بہت سے ہین اور کئی ڈھالو ہیں
پہاڑ اور سرور کے نزدیک
ایک نالا ہی جسمین سے پار اُترنا
بہت دشوار ہی

113 کورے گانو کی ندی پر کوئی
ہوڑی ہی ؟

114 ہان سرکاری ناو ہی تمھین
کچھ دینا نہین پڑیگا

115 کس نے تمکو کہا کہ جو کچھ تم نے
مجھے گئی راتکو کہا تھا سو مین نے
اُس سے کہا ؟

116 پہلے اُسنے اُس کتاب کے دس
روپئے مانگے پر مین اُسکو دو روپیہ

Persian

بسیار سنگ است و بعضی کوہہا سر بفلک کشیدہ و قریب بسرور رود خانہ ایست کہ عبور ازان خیلی دشوار است

آیا در رودخانہ کورگام کشتی ہست یا نہ ؟

بلی کشتی سرکار است اجرتی نمی بایست بدہی

کہ بتو گفت کہ آنچہ تو دیشب بمن گفتہ بودی من بفلان کس اظہار کردم ؟

در ابتدا او ازبرای آن کتاب ده روپیہ خواست ولیکن

Hindustani	Persian
	میشود ؟
99 وے لوگ شاشتی سے بہت سی گھاس مُنبئی کو لاتے ہیں اور اُسکی اچھی قیمت آتی ہی	آن مردم بسیار کاه از شباشتی بمُنبئی می آورند و آن خوب بفروش می رسد
100 کُنبی لوگون کو گھاس مین بڑا نفع کیون کر ملتا ہی ؟	بچه سبب زارعین را در داود ستد کاه نفع بسیار عاید میشود ؟
101 کیونکہ اُسکے بونے مین کچھ خرچ یا محنت نہین پڑتی	بجهت آنکه در زراعت کردن برایشان زحمتی یا مخارجی واقع نمی شود
102 گئے برس برسات بہت ہوئی اِسلئے اناج اِتنا سستا ہی	پار سال باران بسیار بارید ازین جهت غله این قدر ارزان است
103 کِتنے لوگ مُجھے عرض کرنیکے	چند کس منتظرِ من می باشند

Hindustany	Persian
۹۰ یہہ رستہ کہان جاتا ہی ؟	این راہ بکجا میرود ؟
۹۱ کیون تم ایسی ہلکی بات پر مجھے گھڑی گھڑی اذیت دیتے ہو ؟	برای چنین امرِ جزئی چرا دائم زحمت بمن میدہی ؟
۹۲ رستے مین تمھین کئی دِن لگے ؟	سفرِ شما در راہ چند روز طول کشید ؟
۹۳ تم کِس رستے سے آئے ؟	از کدام راہ آمدی ؟
۹۴ مین کھیڑا بھروچ کوکن ہوکر آیا	من از راہ کھیڑہ و بھروچ و کوکن آمدم
۹۵ آج مین نے اُسے دیکھا اور کہا کہ کل فجر آٹھ بجے آیو	امروز من اورا دیدم و گفتم کہ فردا صبح بساعتِ ہشت بیاید
۹۶ مین ایک دِن آڑ اپنا سبق لیا کرونگا	من یک روز درمیان درس خود خواہم خواند
۹۷ اُسے کہو کہ ہر روز سورج نکلتے ہی آیا کرے	اورا بگو کہ ہر روز وقتِ طلوعِ آفتاب بیاید
۹۸ اِن دِنون کِس گھڑی پوچھتی ہی ؟	درین روزہا در چہ ساعت صبح طالع

Hindustani	Persian
پر پیسے نہ لے سکا	طلب خود را از و وصول نتوانست کرد
85 تم بڑے تقاضا کرنے والے ہو	تو بسیار مرد متقاضی ہستی ۔ مرد بد طلبی
86 کچھ مضایقہ نہین	چہ مضایقہ ۔ مضایقہ این معنی نیست ۔ نقلی نیست ۔ حکایتی نیست
87 ہمنے اُسے اِس شکستہ حالی مین دیکھکر اُس مین بہری (یا چندا) کرکے اُسے پیدا دیا	چون ما او را در چنین شکستہ حالی دیدیم درمیان خود پولی تقسیم کردہ او را دادیم
88 بازار سے ایک پیسے کا تیل دو پیسون کی لکڑی اور دو پیسے کا آٹا میرے لئے مول لے آؤ	برو در بازار یک پیسہ روغن و دو پیسہ ہیزم و دو پیسہ آرد از برای من بخر و بیار
89 مین یہہ بہتر جانتا ہون کہ تمھارے بدلے مین آپ سے یہہ بات کہون	در خیال من پسندیدہ تر است کہ بجای تو من خود او را بگویم

بلم ۲۷/۱۰

Hindustani	Persian
79 اکثر اِس مُلک کے لوگ تمنّے باز ہَین	اکثر مردمِ ایں ولایت لجوج و جنگ جو می باشند
80 اگر تُمنے میرے کہے مُوافق کام کیا ہوتا تو مَین بچ جاتا بلکہ اِس منصوبے کے سبب فائدہ پاتا پر تُمھاری بے تدبیری کے سبب مَین نقصان مَین آگیا	اگر تو مطابقِ گفتۂ من عمل کردہ بودی من خسارت نمی کشیدم بلکہ ازین فکری کہ کردہ بودیم نفعی عائد می شد ولیکن بسببِ سوء تدبیرِ تو من خسارت کشیدم
81 اُس شخص پر تُمھارا کُچھ نکلتا ہی؟	او چیزی بتو بدہ دارد؟
82 اُسپر تُمھارا کُچھ قرض ہی؟	آنکس مقروضِ تو ہست؟
82 اُسکے دس رُوپئے مُجھپر نکلتے ہَین	دہ روپیہ من باو بدہ دارم
83 میرے نوکر پر بازار کے لوگونکا بہُت پیسا نکلتا ہی	نوکرِ من مبلغی خطیر بمردمِ بازار بدہ دارد
84 اُس نے اُسپر بہُت تقاضا کیا	ہر چند او تقاضای شدید نمود

Hindustani	Persian
۳ تُمنے پیٹ بھر کر مُجھکو دیکھا کہ نہین؟	آیا مرا سیر دیدی یا نہ؟
۴ چوکیدار کی آنا کانی سے قیدی بھاگ گیا	بسببِ اغماض کردنِ پاسبان قیدی فرار کرد
۵ وُہ کہتا ہی کہ پیہہ کھوکھلا ہی پر مین کہتا ہون کہ سب کاسب ٹھوس ہی	اومی گوید این چیز مُجوّف است امّا من میگویم کہ تمامی آن مُصمّت است
۶ مُغلائی عمل مین گُجرات کا پایہ تخت کہان تھا؟	در ایّامِ سلطنتِ مُغلیہ دارالملک گُجرات کُجا بود؟
۷ مُنبئی کی آب وہوا تمکو موافق آتی ہی کہ نہین؟	آب وہوای منبئی بامزاجِ تو ساز کار ست یا نہ؟
۸ اگر دیوار گر پڑے اور کوئی کرایہ دار گھر مین رہتا ہو تو اُسکی مرمّت کون کرتا ہی مالک یا کرایہ دار؟	ہرگاہ شخصی بکرایہ در خانۂ سکنی داشتہ باشد و دیوارِ آن خانہ بیفتد مرمّتِ آن بر عہدۂ صاحبِ خانہ می باشد یا مُستاجر؟

Hindustani	Persian
69 کل شام کو برساتکی کمان (or رام دھنک) تھی	دیروز بوقتِ شام قوسِ قزح پیدا شدہ بود
70 یہہ جزیرہ طوفان اور زلزلے سے ویران ہوگیا	این جزیرہ بسببِ طوفان و زلزلہ ویران گردید
71 اگر کوئی شرط مارے کہ مَیں ایک گھڑی مین تین کوس چلونگا تو چاہیئے کہ وہ دس پل مین آدھا کوس چلے	اگر کسی گرو بندد کہ من در مدتِ یکساعت شش میل راہ خواہم رفت باید کہ او در دہ دقیقہ یکمیل برود
72 تم کہتے ہو کہ اگر مَین دیسکتا تو دیتا پر اگر سچ بولتے تو یون بولتے کہ مَیں دیتا اگر چاہتا	میگوئی اگر میتوانستم میدادم ولیکن اگر راست گفتہ بودی چنین می گفتی کہ اگر میخواستم می دادم or میگوئی اگر میتوانستم میدادم اعتقاد ندارم راستی آنست کہ بگوئی اگر میخواستم میدادم

Hindustani	Persian
63 بیس حصے وُہ آج رائکو پہنچیگا	بیست دفعہ اعتقادِ من از دیگران زیادہ است کہ او امشب خواہد رسید
64 اِن دِنون اُسکے دربار مین لوگ بہُت سے جمع ہوتے ہین کہ تھوڑے؟	درین روزہا در دربارِ او مردم بسیار جمع میشوند یا کم ؟
65 ہم سب موت کے ہاتھ مین مجبور ہین ؎ مرنا حق ہی	ما ہمہ علوفۂ مرگ ہستیم ؎ مردن حق است ؎ مرگ لازمِ ذاتِ ہر نفس است
66 اِسمین کُچھ فی ہی	زیرا این کاسہ نیم کاسہ ہست*
67 کروجیسا آگے کیا کرتے تھے	میکن† چنانکہ سابق میکردی ؎ ہمیشہ بکنید (؎ کردہ باشید) چنانکہ پیشتر می کردید
68 گئی رات کو بہُت سا بادل گرجا اور بجلی ہوئی پر برسات نہین برسی	دیشب برق ورعد بسیار بود ولیکن باران نبارید

* ہرگز نہ رسم زکاسہ زانوئے تہی بلند ؛ شاید بزیر کاسہ بود نیم کاسہ ؛
† زاری میکن کہ کشید ابرک دہد ؛ مادر بشفقت بفرزند خموش ؛

Hindustani	Persian
58 ندی کا کنارہ بہت سا ڈھالو ہی پر بہت اونچا نہین	کنارۂ رودخانہ (اگرچہ) بسیار سر آشیب است ولیکن بسیار بلند نیست
58 ناو مین بیٹھکر جانیسے پانو رستے تم آسانی سے ندی پار جاسکوگے	از پا آسان تر ازین رود می توان عبور کرد ازانکہ با کشتی عبور کنی
59 جون مہینے کے آخر تک وہ اپنے وطن سے پھر نہ آیا تھا	تا او آخر ماہ جون او از وطن خود برنگشتہ بود
60 یہان تمھارا رونا پکارنا عبث ہی	دریں جا داد و بیداد ی کہ میکنی برای تو صرفہ ندارد و بیحاصل است برای تو
61 یہ لڑکا جب تیرہ برس کا تھا تب سے اسکا دودھ چھڑایا	در وقتی کہ این طفل یکسال و نیمہ شد از شیرش بریدند
62 وہ تمھارے لیئے آگ اور پانی مین کود پڑیگا وہ تمھاری خاطر اپنی جان بھی نثار کریگا	او از برای خاطر شما خود را در آب و آتش خواہد زد و او از برای خاطر شما جان خود را ہم نثار خواہد کرد

Hindustane	Persian
52. اُس پر چوری کی تقصیر ثابت ہوئی اِس لیئے سرکار کی نوکری مین سے برطرف ہُوا اور سات برس تک دیس نِکالا گیا	تقصیرِ دُزدی بر او ثابت شد بنا بر آن از خدمتِ سرکار معزول گشت و تا ہفت سال اورا اِخراجِ بلد نمودند
53. سب نے سمجھا کہ وُہ ڈوبتا ہی پر وُہ تو صِرف غوطہ مارتا تھا	ہر کس تصوّر نمود کہ او غرق می شود ولیکن او در آب غوطہ میخورد
54. یہان پانی تھوڑا ہی پر آگے بہُت گہرا ہی	(اگرچہ) اینجا آب کم است ولیکن بالاتر ازین بسیار عمیق است
55. وُہ اکثر گمبھیر اور کم سخن ہی پر بھائی اُسکا بہُت زِندہ دِل (اور چُلبُلا) ہی	او پیوستہ موقّر و بآرام است ولیکن برادرش جلف (و خوش طبع) می باشد
56. اگر کوئی مُجھے تُمھاری یاد دِلا تا تو مَیں اُسکو یاد کرتا	اگر کسے بخاطرِ من می آورد من (ترا) یاد می کردم

Hindustani	Persian
47 وُہ ایسا قابل ہی کہ بس	او قابلی است بے نظیر
48 اُسکو جلانیکے لِیئے مَین یہہ کرتا ہون کیون کہ وُہ مجھہ پر بہُت جلتا ہی	چون کہ او با من بُغض دارد من این حرکت را برغم او میکنم تا بیشتر بُغضِ او مُشتعل شود
49 پہلے وُہ یہہ کام نہین کیا چاہتا تھا پر مَین نے زبردستی سے کروایا	او ابتدا او مائل نبود این کار را بکند ولیکن من او را برین کار داشتم
50 مَین نے اُسے بہُت سمجھایا پر وُہ میری بات خاطِر مین نہ لایا اِس لِیئے مَین نے اُسے منع کیا کہ میرے گھر مین نہ آوے	من در ترغیب و تحریص او بسیار سعی کردم ولیکن او بسخنانِ من التفاتی نکرد ازان سبب منع کردم کہ دیگر در خانہ من نیاید
51 تُمکو گاڑی ہانکنا آتا ہی؟ (اور) وُہ گھوڑا گاڑی مین عزیبی سے چلتا ہی؟	می توانی کہ در حالتی کہ در کالسکہ نشستہ باشی اسپ برانی؟ (و) آن اسپ کالسکہ را آہستہ می بردیا نہ؟

Hindustani	Persian
اِس لِیئے تو یہہ اُمید مت رکھ کہ اب آگے کچھ تیرے کام کی فکر کرون	ازین توقّعِ التفات ازمن نداشتہ باشی.
44 ایسی ہلکی بات مین اتنی خوشی کرنی بیفایدہ ہی	درخصوصِ این امرِ جزئی این قدر یافشردن خاصیتی ازوی نمی بینیم
42 وُہ بڑا مکھی چوس ہی	اُو بسیار مُسک است
43 کاش کہ میری صلاح اُسکے دِل پر زیادہ اثر کرتی	کاش نصیحتِ من در دلِ او بہ ازین اثر می کرد
44 وُہ گھر مین بیٹھا مکھیان مارتا ہی	او در خانۂ خود بیکار نشستہ است
45 یہہ جھاڑ بڑھتا جاتا ہی کیونکہ مالی اُسکے بڑھانے کے لِیئے ہر روز پانی سینچتا ہی	این درخت روز بروز نشو ونما میکند بعلّتِ آنکہ باغبان ہر روز آبش می دہد
46 وُہ شخص بھاگا شاید تم نے اُسے بھگایا	آنشخص گریختہ شاید کہ تو او را گریزانیدہ باشی

Hindustani	Persian
35 تمھارے خیال مین اتا ہی کہ اگر مین حاضر ہوتا تو وہ یون کرتا ؟	آیا بخیالِ تو میرسد کہ اگر من حاضر بودم او چنین کاری میکرد ؟
36 جتنے لوگون پر تمھارا خیال تھا اتنے لوگ وہان حاضر تھے ؟	آنقدر مردمان کہ پیش گمان می کردی آیا دران جا حاضر بودند ؟
37 وہ غصّے کی آگ مین چلا گیا اور اغلب ہی کہ اُسنے اپنے تئین دریا مین ڈال دیا ہوگا ؟	چون او در کمالِ تغیر از نجا رفت ظاہر اینست کہ خود را در دریا انداختہ باشد ؟
38 اگر تم (اُس کے) پیسے ادا نہ کروگے تو وہ تمھارا پیچھا نہ چھوڑیگا	اگر تو پولِ (او) را ندہی ہرگز او دست از دامنِ تو رہا نخواہد کرد
39 اگر تم اپنے کام مین غفلت کروگے تو سب کوئی تمھاری نالش کرینگے	اگر در کاری کہ بعہدۂ تو ست اہمال و کوتاہی کنی ملامتِ ہمہ را بکوشش خود میشنوی
40 مین تجھے صاف کہہ دیتا ہون	من بتو راست میگویم کہ زیادہ

Hendustani	Persian
نصیب شخص ہی ؟	ہستی
31 اب یہہ کتاب تمام ہونے پر آئی ہی	حالا این کتاب قریب باتمام رسیدہ است
32 اگر دُنیا کی تمام نعمت مجھے ملے تو بھی مین نہ چاہون کہ میری بیماری کی خبر اُسے ہو کیونکہ اِسسے وُہ نہایت بیقرار (اوربیکل) ہو جائیگا	اگر کسے تمام نعمت دنیا را بمن بخشد نخواہم خبر بیماری مرا او بشنود زیرا کہ باعث تشویش او میشود اگر تمام نعمت دنیا از من باشد وار دست من برود مرا خوشتر است از انکہ خبر ناخوشی مرا او بشنود
33 مین نے سُنا کہ وُہ کل آپہنچا پر اب دیکھتا ہون کہ کسی نے مجھے بہکایا	شنیدم او دیروز آمدہ ولیکن حالا معلوم شد کہ کسی کہ این خبر بمن رسانید جعل کرد
34 ایسی لمبی نقل کے پھر بیان کرنے مین دو گھڑی لگینگین	در تکرار کردن چنین حکایتی طولانی دو ساعت دیگر طول خواہد کشید

Hindustani	Persian
26 جب مَیں گھوڑے پر بیٹھہ ایک تنگ اور بانکی گلی مین سے ہوکر جاتا تھا ایک عورت جو اُسی راہ سے چلی جاتی تھی اُس پاس جا پہنچا اور اتفاقاً اُسے گرا دیا	من سوارہ در کوچۂ تنگی و پیچیدہ (یعنی پیچ و خم) می گذشتم بازنی کہ ازہمان سمت می رفت برخوردم واز قضا اسپ تنہ زدہ اورا انداخت
27 تمھارے پاس آنیکے آگے فلانے کے پاس جانا اُسکو لازم تھا کہ نہین؟	قبل از آمدن فلان کس پیش تو آیا منی بایست کہ او فلان کس را ملاقات کند؟
28 مُنبئی چھوڑ کر تھانے مین تم کئی مدت تک رہے؟	بعد از آنکہ از منبئی روانہ شدی چند گاہ در تھانہ ساکن بودی؟
29 تم اپنے خاوند کے یہان کیا نوکری کرتے ہو؟	تو در خانۂ آقای خود مشغول بچہ خدمتی؟
30 میرے بچار مین آتا ہی کہ تو بد	من تصور میکنم کہ تو مردی کم طالع

Hindustane	Persian
20 ایسا بُرا کام میرے ہاتھ سے مت کرواو	مرا بریں مدار کہ چنین فعلِ قبیح ازمن صادر شود
21 وُہ اپنی بات کا سچا ہی	او در قولِ خود صادق است
22 اب بہُت دیر ہوئی مَین یہہ کام سو موا تک مَوقوف رکھونگا	چون حالا وقت مُنقضی شدہ این کار تا دو شنبہ باید بتعویق اُفتد
23 وُہ بھولا آدمی ہی	اُو مردیست بسادہ لوح
24 مَین اِتنا غریب ہوں کہ ہزار پیسے تُمکو نہین دے سکتا تو ہزار رُوپئے کہان سے دونگا	من اینقدر مفلس ام کہ ہزار دینار* نمی توانم داد تا چہ رسد کہ ہزار روپیہ
25 درماہا اور دستوری مِلکر وُہ تین ہزار روپئے کی طلب پاتا ہی	آن شخص از مواجب و مداخلِ خارجی تمامی ماہی سہ ہزار روپیہ عائد میشود

*مُراد از دینار دریجا دنار فارسی است و ہزار دینار فارسی نیم روپیہ سکہ منشی میباشد

Hindustani	Persian
26 وہ گھوڑے پر سے کِرا اور بانکے کہین چوٹ لگی؟	آیا وقتی کہ او از اسپ اُفتاد آسیبی باو رسید؟
ایک عورت مں ہوے کہ مین نے اسکو تین دیکھا ہی	پنج سال است کہ من او را ندیدہ ام
15 جب وہ میرا پیغام تمھارے پاس لایا تب تمنے اُسے کیا کہا؟	وقتی کہ او پیغامِ من پیشِ تو آورد تو جواب چہ گفتی؟
16 مُنبئی مین اُسکی بڑی عزّت ہی	در مُنبئی عزّتِ او بسیار است
17 مجھے اُتاول ہی جلدی جانے دو	تعجیل دارم بگذار رود بروم
18 میری خوشی یہہ ہی کہ اِس مُلک کا کچھ تحفہ انگلند کو بھیجنے کے لیئے جمع کرون	میخواہم قدری از تحفۂ نفیسۂ این ولایت راجمع کنم کہ بسمتِ انگلند بفرستم
19 گھر کو جاتے وقت میری مُلاقات کیجو	وقتِ مراجعت بخانہ مرا مُلاقات کن

Hindustani	Persian
۵ اگر تھیلی ملے تو مجھ کو خبر کیجو	ہرگاہ کیسہ پیدا شد اطلاع بمن بدہ
۶ اگر وہ نہ مانگتا تو مین دیتا	اگر او خواستہ بودمی داد
۷ اگر وہ مجھے مارڈالتا تو بہتر ہوتا	اگر او مرا کشتہ بود بہتر مروق است
۸ گئی رات کو اسکے گھر مین آگ لگی	دیشب خانۂ او آتش گرفت
۹ یہہ وہی شخص ہی جس نے تمہارے گھر کو آگ لگائی	این ہمان کس است کہ خانۂ ترا آتش زد
۱۰ مجھے اُس سے جان پہچان نہین مین نے صرف اُسکا نام سُنا ہی	من ہمین اسم او را شنیدہ ام با او آشنائی (یا سلام علیک یا ملاقات) ندارم
۱۱ ہر روز شام کو وہ میری ملاقات کو آتا ہی	او ہر روز وقت شام برای دیدن من می آید
۱۲ مین تپ مین پڑا تھا اِس لیئے آپکی خدمت مین حاضر نہو سکا	تپ کردہ بودم ازان سبب نتوانستم بخدمت برسم

Miscellaneous Phrases.

باب ہفتم در فقرات متفرقات

Hindustanee	Persian
۱ مجھے بچار آتا ہی کہ اِس جُملے کا صحیح ترجمہ ہندوستانی زبان مین ہندکے دیسی لوگون کی سمجھ مین اوسے ویسا کرنا بہت کرکر ممکن نہین	من تصور میکنم کہ ترجمۂ صحیح این عبارت بزبان ہندوستانی بوجہی کہ مفہوم مردم ہند کردد اگرچہ ممکن ہست ولی بنہایت سختی
۲ یہہ کام تمھارے حوالے کیا گیا ہی اگر بگڑ جاوے تو تم کو جواب دینا ہوگا	این کار باختیار تست اگر ضایع شود البتہ جواب آن در عہدۂ خودت می باشد
۳ میرے پیچھے اُس نے میرا چاقو چُرایا	در غیبت من او چاقوی مرا دزدید
۴ مین لڑکا نہین کہ تمھاری دھمکی سے ڈرون	من طفل نیستم کہ از تہدید تو بترسم

Hindustani	Persian
209 ڈاکٹر صاحب اپنے بیمارون (or) آزاریون) کو دیکھنے گئے ہین ؟	ڈاکتر صاحب بدیدنِ بیماران خود رفتہ اند or ازبرای مداوای بیماران خود رفتہ اند
210 مجھے زکام ہوا ہی or سردی ہوئی ہی	چائیدم or نزلہ درسرم ریختہ است or زکام کردہ ام
211 وہ سہاگن ہی or اس عورت کی شادی ہوئی ہی ؟ or بیاہ ہوا ہی ؟	آن زن عروسی کردہ است یا خیر ؟
212 تمھارا آنگ دیکھا چاہئے	بدنِ شمارا باید نگاہ کرد
213 اسکو تھوڑی ریوند چینی دو	اورا قدرے ریوند چینی بدہید
214 اسے فتق کی بیماری ہوئی ہی or اسکا پانی اُترا ہی or اسکی رگ اُتری ہی or اسکا نل اُترا ہی ؟	اورا بیماری فتق عارض شدہ است ؟

Hindustani	Persian
درد معلوم ہوتا ہی ؟	
203 تمکو پارے کی دوا کھانی پڑیگی	باید دوای جیوہ بخوری
پارے کی دوا کھانا	
204 تمھارے جھاڑے مین کبھی سخت سخت ٹکڑے چربی کے سے نکلتے ہین؟	در براز تو گاہی پارہای سخت مانند پیہ دفع میشود ؟
205 تمھارے جھاڑے کے ساتھ کیڑے (یا کرم) نکلے ہین ؟	در براز تو کرمہا دفع شدہ است ؟
206 وے کس طرح کے تھے لنبے اور گول کیچوے سے یا چوڑے فیتہ کے جیسے ؟	آنہا چگونہ بودند آیا دراز و کرد مانند خراطین یا عریض مانند نوار ؟ یا بافتہ ؟
207 کیا وے چھوٹے اور سفید سوت کے چھوٹے ٹکڑے سے تھے ؟	آیا آنہا خرد و سفید مثل تار ہای باریک رشتہ بودند ؟
208 اب تم بہت آرام سے رہو	حالا ساکت و بآرام باش

Hindustani	Persian
زیادہ ہوتی ہی	
198 کیا تمکو اُس آنکھ سے مطلق نہین دیتا ؟	آیا تو ازان چشم مطلق نمی بینی ؟
199 کیا اُسپر کچھ کات کوت ہوئی ہی ؟	آیا سابق برین کسے در چشم شما برای
or کبھی نے کبھی اُسپر نشتر لگایا ہی ؟	معالجہ دست داده or جراح
	کاہی نشتر بچشم شما زده است ؟
200 کیا تم ڈرتے ہو کہ اتنا تھر تھراتے	آیا ترسیده که اینقدر می لرزی ؟
ہو ! or کانپتے ہو ؟	
201 کیا تمھاری چھاتی مین اگن (or	سینه شما میسوزد ؟ or بشما اثر
جلن or سورش) ہوتی ہی ؟ or تمکو	صفراست ؟ or وجع الفواد داری ؟
عمل پت ہوا ہی ؟ or تمھاری چھاتی	or تخمه میشود شما را ؟
مین گرمی معلوم ہوتی ہی ؟	
202 تمھاری دہنی (or سیدھی)	وزیر استخوان خورد پهلوی
طرف کی چھوٹی پسلی کے نیچے	راست تو دردی معلوم میشود ؟

Hindustani	Persian
آئی تھی ؟	بود ؟
۱۹۰ تمھاری پیٹھ کی ہڈی بانکی ہی	مُہرہ (or اُستخوانِ) پُشتِ تو خمیدہ است
or تمھاری ریڑھ بانکی ہی or تمھارا کنگرو بانکا ہی	
۱۹۱ تمھارا کان بہت دُکھتا ہی ؟	گوشِ تو بسیار درد میکند ؟
۱۹۲ کیا اُسمیں بہت میل ہی ؟	آیا اندرونش چرک بسیار است ؟
۱۹۳ کیا تمھارا منہہ آیا ہی ؟	آیا دہانِ تو جوشیدہ است ؟
۱۹۴ کب سے تمھارا منہہ آیا ہی ؟	چند وقت است کہ دہانِ تو جوشش بہم ساینید ؟
۱۹۵ کیا تم بہرے ہو ؟	آیا تو کر ہستی ؟
۱۹۶ رات کے وقت تمکو خوب دکھتا (or دِستا) ہی ؟	وقتِ شب بخوبی می بینی ؟
۱۹۷ تمھاری آنکھ کی روشنی (or جوت)	آیا بینائی چشم تو افزون میشود ؟

Hindustani	Persian
181 ناک سے ریزش بہت سی ہوتی ہی	از بینی آب بسیار می آید
182 معلوم ہوتا ہی کہ تم کو سخت زکام ہوا ہی	معلوم میشود کہ ترا زکام شدید عارض شدہ است
183 اپنے پانو آج رات کو سوتے وقت گرم پانی مین رکھیو	پای خود را امشب وقت خواب در آب گرم باید گذاشت
184 تم میوہ ماترکاری مت کھاؤ	میوہ یا بقولات مخور
185 کیا تمھاری آنکھین دکھتی ہین؟	آیا چشمانت درد میکند؟
186 رات کو نیند اچھی طرح سے آتی ہی؟	وقت شب خوب خواب میکنی؟
187 تمھاری پسلی (یہ پنجر) کو چوٹ لگی ہی؟	آیا در پہلوی تو ضربی رسیدہ؟
188 تمھاری ہنسلی (یہ ہانس گلے کے پاس کی ہڈی) ٹوٹ گئی ہی؟	آیا ترقوۂ تو شکستہ؟
189 تمھاری چھاتی کی ہڈی پر کچھ چوٹ	آیا بر استخوان سینہ ات ضربی رسیدہ

Hindustani	Persian
زور سے نہین چلتی ہی؟	الحرکت نیست؟
175 تمھارے دہنے ہاتھہ کی رگون	در عروقِ دستِ راستِ تو خون
مین لہو بہت کالا معلوم ہوتا ہی	بسیار سیاہ معلوم میشود
176 کیا تمھارے منہہ کی رگون مین	آیا در اعصابِ روی تو دردی
درد ہی؟	ہست؟
177 کیا اس بچے کے گلے مین گلٹیان	آیا در گلوی آن طفل گرہ بزرگ افتادہ
(یہ گرہین) بڑھ گئی ہین؟	است؟ or آیا گلوی آن طفل مہرہ بزرگ کردہ است؟ or در آوردہ است؟
178 اس پھوڑے (or گومڑے) کو کاٹنا	آن دمل را نیشتر باید زد
چاہیے	
179 تمھارے پانو کی نسون مین صدمہ	چنان بنظر می آید کہ در اعصابِ
معلوم ہوتا ہی	پای تو صدمہ رسیدہ
180 تمھاری ناک بند معلوم ہوتی ہی؟	آیا دماغِ شما بند شدہ؟

Hindustani	Persian
166 تمکو بڑی اکڑ ماہی ہے ؟	ترا تمدد (و تشنج) شدت میشود ؟
167 تمکو آگے کبھی مری کی بیماری ہوئی تھی ؟	کاہی بر تو صدمۂ ہیضہ رسیدہ ؟
168 اُسکو جلد چالیس بوند (و قطرے) افیم کے عرق کے دو	اورا چہل قطرہ عرقِ افیون بزودی بدہید
169 کیا وُہ شخص مرتا ہے ؟	آیا آنکس می میرد ؟
170 مین سمجھتا ہون کہ وُہ دُرست ہوتا جاتا ہے	من تصور میکنم کہ او شفا می یابد
171 تمھارے بدن مین کچھ زور آتا ہے ؟	آیا در بدن تو قوت زیاد معلوم میشود ؟
172 کھانے پینے کا پرہیز رکھیو	در اکل و شرب پرہیز کن
173 تمھاری پیٹھ کے پٹھے مین درد ہے ؟	آیا در ریشہای کوشتِ پشتِ تو درد می ہست ؟
174 تمھارے سیدھے ہاتھ کی نبض	نبضِ دستِ راستِ تو قوی

Hindustani	Persian
سے ہوا آتی ہی وہان مت رہو	
160 تم اپنے پاؤن کو سردی مت لگنے دو	پای خود را از برودت نگہدار
161 جب تمکو پیاس لگے تب کانچی پیجو	ہرگاہ تشنہ شوی آب برنج بخور
162 اگر تھوڑے دنون مین تمھارے بدن مین زور نہ آوے تو پھر بیمارخانے مین آیئو	اگر تا چند روز قوت نگیری باز درشفاخانہ بیا
163 اُس آدمی کو تھوڑیسی جری مری کی دوا دو	اورا قدری از دوای ہیضہ بدہید
164 کب سے تمکو قی اور دست ہوتے ہین؟	چند وقت است کہ ترا قی وغل می شود؟
165 وہ مرے سر کیا معلوم ہوتا ہی ہ اُسکا دم نرم ہوتا جاتا ہی	چنان بنظر می آید کہ او در حالت مرگ است

Hindustani	Persian
149 کیا تمکو بیہوشی معلوم ہوتی ہے ؟	آیا غش می کنی ؟
150 تمنے اگے کبھی فصد کھلوائی تھی کہ نہیں ؟	پیش ازین فصد کردہ بودی یا نہ ؟
151 تمنے اس بچے کی کبھی سیتلا نکلوائی تھی ؟	کاہی آبلہ بر بارزوی این بچہ بر آوردہ ؟
152 اسکی عمر کیا ہی ؟	او چند سالہ است ؟
153 یہہ چھوکرا ہی کہ چھوکری ؟	پسر است یا دختر ؟
154 تمنے اسکی پنڈلیون پر رائی کا لیپ لگایا ہی یا نہین ؟	بر ساق پای او خردل ضماد کردہ یا نہ ؟
155 اکثر تم کیا غذا (کھانا) کھاتے ہو ؟	دائم چہ غذا می خوری ؟
156 جہان مین ہاتھ لگاتا ہون وہان بہت دکھتا ہی ؟	آیا جائیکہ من دست میگذارم درد بسیار می کند ؟
157 جہان تمکو درد ہی وہان میرا ہاتھ رکھو	ہر جای تو کہ درد میکند دست مرا بہانجا بگذار
158 تم اچھی طرح بدن پر رضائی اوڑھو	لحاف را (دائم) خوب بر بدن بکش
159 ہوا انیکی جگہہ پر مت رہو ہر طرف	در ہیچ جا ہوا مباش

بلغم

Hindustani	Persian
141 تمھاری جیبھ بہت میلی ہی ؟	رنگِ زبانِ تو بسیار تیرہ است
142 تم کچھ جلاب لوگے تمکو جلاب لیا جاہیے	مسہل بگیر
143 کتنے دنون سے وہ زخم تمھاری چمڑی پر ہی ؟	چند گاہ است کہ آن زخم بر پوستِ تو ہست ؟
144 تمنے کبھی اسکا کچھ علاج کیا تھا ؟	گاہی توعلاجش کردہ بودی ؟
145 کیا تمکو بہت کمزوری (یہ کم قوتی) معلوم ہوتی ہی ؟	آیا در بدنِ تو نقاہت بسیار معلوم می شود ؟
146 تمھاری جانگھہ (یہ ران) مین کچھ درد ہی ؟	در رانِ تو دردی ہست ؟
147 جو جگہہ مین بتاؤن اس پر چوپیں جونکین لگاؤ	جائیکہ من ترا بنمایم ہما نجا بیست و چار زلو باید چسپانید
148 سولہ اونس (یہ آٹھہ چھٹانک) لہو اس آدمی کے بدنسے نکالو	شانزدہ اونس (یہ ششش صد و چہل درم) خون از بدنش برآرید

Hindustani	Persian
29 اُسمین سے پانی بہت نکلا ؛	ازان رطوبت بسیار برآمد؛
30 اُس آدمی کے پانو پر کسطرح چوٹ آئی ؟	بر پای او ضرب چگونہ رسیدہ؟
31 وُہ کس طرح گرا ؟	او بچہ طور اُفتادہ ؟
32 کیا اُسکا پانو ٹوٹ گیا ہی ؟	آیا پای او شکستہ ہست؟
33 پٹی اور کمانچے (یا) کمچیاں لاؤ	عصابہ و کمانچہا بیاورید
34 کیا وُہ بیہوش ہی ؟	آیا او بیہوش است ؟
35 اُسکا سر مُنڈواؤ اور ٹھنڈے	سرش بتراشید و دائم بلوشن
لوشن سے ہمیشہ دھویا کرو	سر دبشویید
36 کیا اُسکا ہاتھ ٹوٹ گیا ہی ؟	آیا دستش شکستہ است ؟
37 یہہ کس طرح ہُوا ؟	این چگونہ واقع شد ؟
38 کیا تمکو دانت کا درد ہی ؟	آیا دردِ دندان داری ؟
39 میں تمہارا دانت نکالون ؟	من دندانِ شمارا بکنم ؟
40 میں دیکھتا ہون کہ وُہ بہت سڑ گیا ہی	من می بینم کہ آن بسیار پوسیدہ شدہ است

تمہاری

Hindustani	Persian
121 جو دوا کہ تم کھاتے ہو سو اُس سے جُلاب ہوتا ہی یا مروڑا؟	این دوا کہ میخوری از و فعل میشود یا پیچش؟
122 تمھارے بدن کی چمڑی خشک (یعنی سوکھی) یا تر (یعنی گیلی) معلوم ہوتی ہی؟	آیا پوستِ بدنِ تو خشک است یا تر؟
123 تمھارا دل بہت دھڑکتا ہی؟	آیا دلِ تو بسیار می طپد؟
124 تمکو کبھی کلیجے کی بیماری ہوئی تھی؟	آیا ترا دردِ جگر کاہی عارض شدہ؟
125 تمھاری آنکھوں کی سفیدی آگے سے زیادہ پیلی ہی؟	سفیدی چشمانِ تو نسبت بہ سابق زیادہ مائل بزردی است؟
126 کیا تمھارے مسوڑے پر زخم پڑا ہی؟	آیا برلثہ (یعنی آروارہ) تو جراحتی افتادہ است؟
127 تمنے اپنی چھاتی پر پلستر لگایا ہی یا نہیں؟	بر سینۂ خود پلستر گذاشتہ یا نہ؟
128 پلستر اچھی طرح اُٹھایا نہیں؟	پلستر خوب آبلہ کردیا نہ؟

Hindustani	Persian
پیچھے تم کو کچھ آرام معلوم ہوا	
112 تمھارے کاندھے کے ساندہ مین کچھ درد ہی ؟	آیا در اعصاب شانہ تو دردی محسوس میشود ؟
113 کیا وہ سوجا ہی ؟	آیا او وَرَم کردہ ہست ؟
114 تمکو کبھی بائی (یہ گٹھیا باد) ہوئی تھی	آیا تراکاہی وَجَع مَفاصِل عارِض شدہ بود
115 تمھارے گھٹنے مین درد ہی ؟	آیا زانوی تو درد می کند ؟
116 تمھارے ٹخنے مین درد ہی ؟	آیا در شتالنک تو دردی ہست ؟
117 تمھارے ہاتھ پانو کی انگلیون مین کچھ درد ہی ؟	آیا در انگشتانِ دست و پای تو دردی ہست ؟
118 تمھاری کہنی مین کچھ درد ہی ؟	آیا در مرفق (یہ مَفصِلِ بازوی) تو دردی ہست ؟
119 تمھاری کمر مین کچھ درد ہی ؟	آیا دردی در کمر داری ؟
120 رات کو درد زیادہ ہوتا ہی ؟	آیا وقتِ شب درد زیاد میشود ؟

Hindustani	Persian
معلوم ہوتا ہی ؟	معلوم می شود ؟
105 دم کھینچنے کے وقت درد زیادہ معلوم ہوتا ہی ؟	ہنگام نفس کشیدن درد بشدت می شود ؟
106 کب سے تمکو کھانسی ہوئی ہی ؟	چند وقت است کہ سرفہ میکنی ؟
107 کیا لیٹتے وقت کھانسی زیادہ نہین ہوتی ہی ؟	آیا در وقت دراز شدن سرفہ بافراط نمیشود ؟
108 تم دہنی کروٹ پر بہت آرام سے لیٹتے ہو یا بائین کروٹ پر ؟	آیا بر پہلوی راست بآرام تمام دراز میشوی یا بر پہلوی چپ ؟
109 تمکو یہہ دوا کھانے سے کچھ آرام معلوم ہوتا ہی ؟	آیا از خوردن این دوا چیزی افاقہ معلوم میشود ؟
110 تمھارے دونون کاندھون کے درمیان کچھ درد ہی ؟	آیا میان ہر دو شانہ تو درد ہست ؟
111 رگ کھولنے (یعنی فصد لینے) کے	آیا بعد از فصد کردن راحتی یافتی ؟

Hindustani	Persian
95 دن میں کتنی بار تم یہہ دوا پیتے ہو؟	روزی چند بار ایں دوا را می خوری؟
96 آخری وقت دوا کس وقت پی؟	دوای آخری وقت را کی خوردی؟
97 ہر وقت کتنی دوا لیتے ہو؟	ہر وقت چہ مقدار دوا می خوری؟
98 گولیاں کھانے سے پیٹ اچھی طرح آیا؟	از خوردن حبوب غسل بافراط شد؟
99 گولیاں کھانے کے پیچھے فجر کو ارنڈ کا تیل پیا تھا کہ نہیں؟	بعد خوردن حبوب وقت صبح روغن بید انجیر میل نمودی یا نہ؟
100 آج تمھاری کھانسی کیسی ہے؟	امروز سرفہ تو چہ گونہ است؟
101 کھانستے وقت تمکو کچھ درد معلوم ہوتا ہے؟	آیا وقت سرفہ کردن دردی معلوم میشود؟
102 کھانستے وقت بہت تھوک نکلتا ہے؟	آیا در وقت سرفہ کردن آب دہن بسیار می آید؟
103 تھوک کے ساتھ کچھ لہو نکلتا ہے؟	آیا با آب دہن خون ہم دفع می شود؟
104 دم کھینچنے کے وقت کچھ درد	در وقت کشیدن نفس درد

کام

Hindustani	Persian
88 کھانے کے پیچھے تمھارا پیٹ پھولتا ہی ؟	آیا بعد از خوردنِ غذا شکم تو نفخ می کند ؟
89 تمکو اُلٹی اچھی طرح ہوئی ؟	قُراقی با فراط دفع شد ؟
90 تمھارے پیٹ مین کہین دکھتا ہی ؟	در شکم تو جائی دردی ہست ؟
91 میرا ہاتھ دبانے سے تمھارے سارے پیٹ پہ کہین درد معلوم ہوتا ہی کہ نہین ؟	از مالیدنِ دستِ من بر تمامِ شکم تو دردی محسوس میشود یا نہ ؟
92 جب تم جھاڑا کو جاتے ہو تب پیٹ مین کچھ درد معلوم ہوتا ہی ؟	ہر گاہ برای رفعِ حاجت می روی دردی در معدہ احساس میکنی ؟
93 پاخانہ پھرتے وقت کوتھنا (or کنجھنا or کراکنجھنا or کراہنا) پڑتا ہی ؟ or جھاڑا کرتے وقت کچھ کانکھا ہوتا ہی ؟	آیا در وقتِ فعل کردن لبختی و شدّت ترا غائط می شود ؟
94 جھاڑے کے ساتھ کچھ بلغم یا لہو نکلتا ہی ؟	با غائط بلغم یا خون بر می آید ؟

Hindustanee	Persian
۷۹ تھرتھری (یہ کپکپی) کب تک رہی؟	حالتِ قشعریرہ تا کی ماند؟
۸۰ تھرتھری (یہ لرزے) کے پیچھے تم کو بہت گرمی لگی؟	آیا بعدِ لرزہ بدنِ تو بسیار گرم شد؟
۸۱ گرمی کے بعد تمکو پسینا بہت آیا	آیا بعد از انکہ حرارت رفع شد عرق بسیار کردی؟
۸۲ تمھارا پیشاب بہت رنگین ہی؟	آیا بولِ تو بسیار رنگین است؟
۸۳ پیشاب نکلتے وقت جلن ہوتی ہی؟	در حینِ بول کردن سوزش میشود؟
۸۴ ہر ایک وقت کیتنا پیشاب نکلتا ہی؟	ہر بار چہ قدر بول دفع میشود؟
۸۵ بہت نکلتا ہی یا کم؟	بافراط می آید یا کمتر؟
۸۶ تمھاری پسلی میں یا چھاتی مین یا معدے مین یا پیٹھ مین یا تمھارے بدن کے ساندھون مین کچھ درد ہی؟	در پہلو یا سینہ یا شکم یا پشت تو یا باعضای دیگر دردی ہست؟
۸۷ تمکو پیاس لگتی ہی؟	آیا تشنگی غالب است؟

Hindustani	Persian
۷۰ اُس نے مُجھے کہا کہ ہیضے (مجری مری) کا آزار مُجھکو ہُوا تھا	او بمن گفت کہ مرا بیماری ہیضہ عارض شدہ
۷۱ کیا تمھارا سر دُکھتا ہی ؟	آیا دردِ سر داری ؟
۷۲ درد کہان ہوتا ہی ؟	کجا (ہی سرِ شما) درد می کند ؟
۷۳ ہمیشہ دُکھتا ہی یا کبھی کبھی ؟	درد دائمی است یا گاہ گاہی ؟
۷۴ تمھارا سر بھاری ہی یا سر مین ترک (یعنی ٹیس) تپک مارتی ہی ؟	آیا سرِ شما سنگین است یا جہند کی دارد ؟
۷۵ تمھاری آنکھ پر کچھ بوجھ سا معلوم ہوتا ہی ؟	آیا کرانیِ چشم احساس میکنی ؟
۷۶ کب سے تمکو تپ نہین آتی ہی ؟	چند گاہ است کہ تپ نمی آید
۷۷ آج کچھ تپ آئی تھی کہ نہین ؟	امروز تپ کردہ بودی ؟
۷۸ آخری دفعہ کی تپ پہلے سے کچھ کم تھی ؟	آیا تپِ آخرین از دفعہای دیگر کمتر بودہ است ؟

Hindustani	Persian
65 پرہیز تندرستی کا سبب ہے	پرہیز صحت می بخشد و پرہیز باعث تندرستی است
66 ایک چھری گرم کرکر اُس پر رکھو تو لہو بند ہو جائیگا	کاردی بر آتش تابیده بر آن زخم گذار تا خون بند بیاید
67 تم بیمار تھے سو یہی پر کسی کو بھیجکر مجھے اِسبات کی خبر بھی نہ دے سکے	راست است که تو بیمار بودی ولیکن اینقدر هم نتوانستی که آدمی بجهت اطلاع من بفرستی ؟
68 اُس آدمی کو دیوانے کُتّے نے کاٹا ہے اِسلئے اگر اُسکا پانو تُرت نہ کاٹا جاوے تو وُہ مرجائیگا	فلان کس را سگ دیوانه گزیده لهذا اگر عنقریب پای اورا نه برُند او خواهد مرُد
69 اگر وُہ لڑکا دِنکو دوپہر کے وقت باہر نہ گیا ہوتا تو دھوپ کا اثر اُسے نہیں ہوتا	اگر آن پسر بوقت ظُهر بیرون نمی رفت حرارت آفتاب براو اثر نمی کرد

Hindustani	Persian
۶۶ تمھین کیا درد ہی ؟	چہ ناخوشی واری ؟
۶۷ میری دہنی پسلی مین بڑا درد ہوتا	پہلوی راستِ من بشدّت درد
ہی اور کبھی کبھی میرے دہنے کاندھے	می کند و گاہگاہی تا بدوشِ راست
پر بھی درد ہی دابنے اور پورا دم کھینچنے	من میرسد و از فشردن (یا مالش
سے زیادہ ہوتا ہی	دادن) و نفس کشیدن زیاد میشود
۶۸ جہان درد ہوتا ہی تہان اپنا	آن موضع کہ درد می کند دست
ہتھ رکھکے بتاؤ	بر آن بنہ
۶۹ ہر روز ان گولیون مین سے دو	ہر روز ازین حبوب دو دانہ بوقت
رات کو اور ایک فجر کو کھایو	شب و یکی بوقتِ صبح بخور
۷۰ سارا دن دھوپ مین پھرنے کے	بعلّتِ آنکہ او تمامِ روز در آفتاب
سبب اُسے تپ آئی	گشت تب کرد
۷۱ ان دنون مین اِس بیماریکا	درین اوقات این بیماری بسیار
بہت زور ہی	غالب است

Hindustane	Parsram
پہلے تم کیطرح بیمار ہوئے ؟	عارض شد ؟
۵۷ دس ایک دن ہوئے مجھے	قریب بده روز قبل ازین دفعتاً سرما
یکایک بڑی ٹھنڈ اور تھرتھری آئی	وارتعاش برمن غالب شد و تا
جو دو ایک گھڑی تک جاری رہی بعد	دو ساعت تقریباً طول کشید بعد
اسکے بدن بہت گرم ہوا اور پیاس	ازان بدن من بسیار گرم شد و تشنگی
بہت لگی اور سر بہت دکھنے لگا	غالب گشت و درد سر شروع
تس پیچھے پسینا بہت سا آیا	شد و بعد ازان عرق بسیار کردم
۵۵ تپ کب آیا کرتی ہی ؟	تپ چگونه نوبه می کند ؟
۵۶ پہلے ایک دن چھوڑ کر دوسرے دن	در ابتدا هر دو روز یکبار می آمد لیکن
۵۷ ایک دن آڑا آیا کرتی تھی پر اب ہر روز	حالا هر روز می آید
آتی ہی ؟	
۵۸ اکثر کتنی دیر تک تپ رہتی ہی ؟	اکثر زمان تپ چه قدر طول می کشد
۵۹ تین ایک گھڑی تک رہتی ہی	قریب سه ساعت طول میکشد

Hindustani	Persian
46 میرا پیٹ بہت چلتا ہی اور مروڑا اور پیچش بہت سی ہوتی ہی اور پیٹ مین بہت گڑگڑاتا ہی	اسہال و پیچش و قراقر بسیار دارم
47 تمھارے پیٹ مین درد قائم رہتا ہی یا کبھی کبھی ہوتا ہی ؟	درد معدہ دائمی است یا گاہ گاہ عارض می شود ؟
48 کبھی کبھی ہوتا ہی اور بہت کرکر جھاڑا ہونے کے آگے درد معلوم ہوتا ہی	گاہ گاہی است ولیکن پیش از اطلاق اکثر درد می کیرد
49 تمھارے جھاڑے کا رنگ کیسا ہی ؟	رنگ غائط (مدفوع) تو چگونہ می باشد ؟
50 اکثر آنو (مع کف) وزہ لہو سے ملا ہوا گرتا ہی	اکثر بلغم یا اندکی خون آمیختہ دفع میشود
51 یہہ آنو (مع کف) بہت سا گرتا ہی یا تھوڑا ؟	این بلغم بسیار می آید یا کم ؟
52 بہت تھوڑا	بسیار کم
53 پہلے تم پر بیماری کسطرح آئی تھی	در ابتدا این بیماری بچہ واسطہ

Hindustani	Persian
کہ نہیں ؟	
۴۰ نہیں	خیر
۴۱ اب کچھ تمھارا سر دُکھتا یا پھرتا ہی کہ نہیں ؟	حالا صُداع داری یا دوران در سر ہست یا نہ ؟
۴۲ تھوڑا سا سر دُکھتا ہی پر چکر نہیں آتا	قدری صُداع ہست ولیکن دُوار نیست
۴۳ ایک آدمی کو پیالہ دیکر دوالانے کے واسطے میرے بنگلے پر بھیجو	آدم خود را بایک پیالہ در منزلِ من بفرست کہ دوا بیارد
۴۴ مریض (مہ بیمار) کو سونے کے وقت تین دو گولیاں دیجو (مہ کھلائیو) اور پہر شربت (مہ کاڑھا مہ جوشاندہ) کل فجر کو پلائیو اور اُسے کہو کہ سونے کے آگے آدھی گھڑی تک اپنے پانو گرم پانی میں رکھے	این دو حَب را در وقتِ خواب بمریض بدہ واین جوشاندہ را بوقتِ صبح وبگو کہ پیش ازانکہ بخواب رود پای خود را در آبِ گرم تا نیم ساعت بگذارد
۴۵ تمکو کیا ہُوا ہی ؟	شما را چہ می شود ؟

Hindustani	Persian
30 ہان مین سمجھا (پر) کھانا کیا کھاؤن؟	بلی فہمیدم (حالا) غذا چہ بخورم؟
31 آج پیج (ہے کانجی) پیجیو اور کچھ نہین	امروز بجز کانجی* چیزی دیگر نباید بخوری
32 بہت سے کپڑے مت اوڑھو جہان لگ ہو سکے بدن ٹھنڈا رکھو	بالا پوش بسیار مپوش وتا توانی بدنرا خنک نگاہ دار
33 مین پھر شام کو تمھین دیکھنے آؤنگا	من بوقت عصر باز بدیدن تو خواہم آمد
34 تمھاری بہت مہربانی مجھپر ہے اسکے مین تمھارا احسانمند ہون	من ممنون احسان شما می باشم
35 اب تم کیسے ہو؟	حالا چگونہ اید؟ احوال شما چگونہ ہست؟
36 آج فجر سے تھوڑا اچھا ہون	بعد از صبح قدری افاقہ معلوم میشود
37 اس دوا سے تمکو کتنی بار قے (ہوائی) ہوئی؟	از خوردن این دوا چند دفعہ قی شد؟
38 چار مرتبے اچھی طرح قے ہوئی	چہار دفعہ بخوبی قی کردم
39 کچھ اسسے جلاب ہوا کہ نہین (ہے) جھاڑا ہوا	بواسطہ آن فضل ہم شد یا نہ؟

* آب سرکہ جوشانیدہ

Hindustani	Persian
مین بھیگا تھا	بارش تر شدم
25 تمکو قئ آنیکی دوا کھایا (پیا) چاہیئے	تو باید دوائی کہ قی بیارد بخوری
26 بہت اچھا جو کچھ آپ فرماوگے سو بڑی خوشی سے کھاونگا (پیونگا)	بسیار خوب ہر چہ فرمایند من باشد رضای خود خواہم خورد
27 پہر پڑیا (چورن) پیالہ بھر تھنڈے پانی مین ملا کر آدھا ابھی پیو اور پندرہ پل کے پیچھے اگر اُلٹی نہ آوے تو باقی آدھا پیجو	این سفوف را با یک پیالہ آب آمیختہ نصف حالا تناول کن واگر تا پانزدہ دقیقہ قی نیاید نصف باقی ماندہ را ہم بخور
28 جی متلاتے ہی دو تین پیالے گرم پانی کے پیجو تاکہ قئ فراغت سے ہووے (اُلٹی اچھی طرح ہووے)	در وقتی کہ ترا تہوع شود دو سہ پیالہ آب گرم بخور تا مسہل در قی شود ؟
29 جو جو مین نے تمسے کہا سو تم سمجھے ؟	آنچہ من بتو گفتم فہمیدی ؟

ہان مین

Hindustani	Persian
16 بہت تھوڑی	بسیار کم
17 جھاڑا (دست) برابر ہوتا ہی؟	آیا اطلاق موافق قاعدہ می شود؟
18 میرا پیٹ ڈرہ قبض (سر بند) ہی	قدری یبوست است
19 پیٹ کب آیا تھا؟ (سر دست کب ہوا تھا؟	کی اطلاق شدہ؟
20 آج فجر کو	امروز صبح
21 تمھارے بدن کے ساندون (سر اعضا) مین کچھ درد ہی؟	در اعضای تو دردی ہست؟
22 نہین سر کے درد کے سوا اور کسی جگہہ پر درد نہین	نہ بجز دردِ سر دیگر دردی (در اعضا) نیست
23 تمھین کچھہ اپنی بیماری کا سبب معلوم ہی؟	سبب ناخوشی خود امیدانی؟
24 تین یا چار دن ہوے مین برسات	سہ یا چار روز قبل بواسطۂ

Hindustani	Persian
۸ تُمھاری جیبھہ دِکھاؤ	زبانِ خود را بنما
۹ کیا تُمھارے مُنھہ کا مزہ خراب ہے؟	آیا در ذائقۂ تو طعم بد معلوم میشود؟
۱۰ ہان میرے مُنھہ مین بہُت چکتاہٹ (یا لُعاب) اور مزہ بہُت کڑوا ہے خصوص فجر کے وقت	بلی در دہانِ من کراوجت بسیار وطعم بسیار تلخ می باشد خصوصاً بوقتِ صُبح
۱۱ کیا تُمھارا جی مُتلاتا ہے؟ یا تُمکو اُلٹی آتی ہے؟	آیا دِلت برہم می خورد؟ یا تہوّع میشود؟
۱۲ ہان مُتلاتا ہے اور کل رات کو ایک بار قی (بھی) ہوئی	بلی دلم برہم می خورد و دیشب یکدفعہ قی (نیز) کردم
۱۳ مواد جو قی مین گرا سو کڑوا تھا؟ یا اُلٹی جو ہوئی سو کڑوی تھی؟	آیا موادّی کہ باقی خارج شد تلخ بود؟
۱۴ ہان بہُت ہی کڑوا تھا	بلی بسیار تلخ بود
۱۵ تُمکو بھوکھ لگتی ہے	آیا اِشتہای طعام داری؟

Medical Phrases.

باب ششم در سخنانِ متداولهٔ در طبابت

Hindustani	Persian
1 تمکو کیا ہُوا ہی ؟	تُرا چہ عارض شدہ ؟
2 مُجھ کو تپ آتی ہی	تپ کردہ ام
3 کب سے تم بیمار ہوے ہو؟	چند گاہ ہست کہ ناخوش شدہ ؟
3a تم کب بیمار ہوے ؟	3a کی ناخوش شدی ؟
4 کل رات کو سونیکے وقت	دیشب وقتِ خواب
5 تُم کو کیا دُکھ (3a درد) ہی ؟	چہ درد داری ؟
6 میرا سر بہُت دُکھتا ہی اور چکّر آتا ہی بدن بہُت گرم اور پیاس بہُت سی لگتی ہی	درد سر و دوران دارم و بدن من بسیار گرم و تشنگی بسیار غالب است
7 تمھاری نبض تو دیکھوں 3a تمھاری ناڑی دکھاؤ	نبضِ خود را بمن بنما

Hindustani	Porgian
۱۱۱۰ اگر تمکو دوسری آفسون مین سے تاریخ کی بابت کچھ مجرا ملتا ہی تو تمکو زیادہ بھاؤ دینا پڑتا ہی	اگر در آفسهای دیگر در بابت تاریخ چیزی بشما مجرا میدهند در آن صورت شما را می بایست که قیمت زیاده بدهید اگر در آفسهای دیگر چیزی بشما تخفیف دادند قیمت زیاده از شما گرفته اند
۱۱۱۱ تمهاری جوتی کا کهونتا اتارو جوتی کی ایڑی اتارو	پاشنهٔ کفش تر انجوابان بیندار
۱۱۱۲ تمهاری جوتی کا کهونتا چڑهاؤ جوتی کی ایڑی چڑهاؤ	پاشنهٔ کفش تر ابالا بکش ور بکش

Hindustani	Persian
105 روئی کے بیپار مین نفع بہت ہی یا افیم کے بیپار مین ؟	در معاملۂ افیون نفع بسیار عاید می شود یا در معاملۂ پنبہ ؟
106 دو روز بعد پیسا دینا ہوگا ۔ دیا جائیگا	بعد از دو روز وجہ کار سازی خواہد شد ۔ پول داده خواہد شد
107 اُس مُلک کی تمام زمین پادشاہ سے تعلّق رکھتی ہی خواہ بلا واسطہ خواہ بواسطہ	تمام زمین آن مُلک تعلّق بپادشاہ دارد خواہ بلا واسطہ خواہ بالواسطہ
108 یہہ ناو کتنے پانی کی ہی ۔ یہہ ناو کتنے پانی مین جا سکتی ہی ؟	این زورق در جائیکہ چقدر آب باشد میتواند برود ۔ عبور بکند
109 مین بکاؤ (بیچن) کی تاریخ کی بابت کچھ مجرا نہین دونگا ۔ چھوٹ نہین رکھونگا	من در بابت تاریخ فروش هیچ مجرا نخواہم داد ۔ من دران قیمت کہ پیش فروخته ام چیزی تخفیف نخواہم داد

Hindustani	Persian
99 کتنے بیگھے زمین تم نے مول لی ہی	چند جریب زمین خریدہ و ہر سال
اور برس برس اُسکا حاصل کتنا ہی ؟	حاصلِ آن چند است ؟
100 ان گتھریون پر تُمھارا کچھ نشان ہی کہ نہین ؟	آیا بر این بستہا نشانِ تو ہست یا نہ ؟
101 ہر قسم کی جنس اچھے بھاو سے بکتی ہی	ہر قسم اَجناس بقیمتِ اعلیٰ بمصرف فروش می رسد
102 آخری جہاز جو چین سے آیا سو کیا مال لایا ؟	جہازِ آخرین کہ از چین وارد شد چہ جنس آورد ؟
103 روئی کا جاری (معمولی) بھاو کیا ہی ؟	قیمتِ مُتعارفِ پنبہ چہ چیز است ؟
104 اِس بیپار مین بہت سے لوگون نے نقصان اُٹھایا ہی بہت لوگ تین تیرہ ہو گئے ہین	ازین داد و ستد بسیار کسان خسارت کشیدہ اند

Hindustani	Persian
بہُت تھوڑا ہی ۔ ضرورت بہُت تھوڑی ہی	کمتر است
95 تُم نے اپنے مال کا بیمہ کیا ہی کہ نہین ؟	مالِ خود را بیمہ کردہ یا نہ ؟
96 یہہ جہاز خاص تُمھارا ہی یا اِس مین کوئی بھاگی (یعنی حصّہ دار) ہی ؟	این جہاز مالِ خودت میباشد یا کسانِ دیگر دران شریک می باشند
97 اِس جہاز مین تین بھاگی ہین آدھا بھاگ (یعنی حصّہ) میرا ہی اور آدھے بھاگ مین دو شریک ہین	درین جہاز سہ شریک می باشند نصفِ مالِ خودم ہست و در نصفِ دیگر دو شریکِ دیگر ہستند
98 ایک بیپاری نے دیوالا نکالا اور روپوش ہو گیا ہی ۔ ایک سوداگر نادار (یعنی شکستہ حال) ہُوا اور بھاگ گیا ہی	تاجری ورشکست و پنہان شدہ

Hindustani	Persian
کھولا چاہتی ہے اس سے دولتمندونکو فائدہ ہوگا کہ نہین ؛	واکند صاحبانِ پول را ازآن نفع خواہد شد یا نہ ؛
۹۵ وے دولتمند جو بیاپار نہین کرتے اور اپنے پیسون کے بیاج پر گذران چلاتے ہین اُنکو نفع ہوگا پر بیاپاریونکو بڑا نقصان ہوگا	دولتمندانی کہ حاملہ نمی کنند و مدارِ زندگی ایشان بر سودِ پولِ خود است ایشانرا فایدہ عاید خواہد شد ولیکن تجار را نقصانِ عظیم خواہد رسید
۹۶ سب سے اچھی روئی کہان سے آتی ہی سورت سے یا بھاونگر سے ؛	آیا پنبہ اعلی از سورت می آید یا از بھاونگر ؛
۹۷ اگرچہ سورت کی روئی بہت اچھی ہوتی ہی پر بھاونگر کی روئی کو نہین پہنچتی	اگرچہ پنبہ سورت بسیار نفیس است ولیکن بنفاستِ پنبہ بھاونگر نمی رسد
۹۸ گئے برس روئی بہت تھوڑی آئی تھی	پارسال پنبہ بسیار کم آمدہ بود
۹۹ ابھی چین مین افیم کا کھپ	درین وقت در چین طالبِ تریاق

Hindustani	Persian
86 جب مین فرنگستان مین تھا	درحینی کہ من در فرنگستان بودم
ہان کے سارے بیپاری اپنی خرابی	تُجّار آنجا کُلًّا شکایتِ خرابیِ خود
ا شکایت کررہے تھے اور اُس	را می کردند و این تا بحال مُدّتِ
ت کو صرف نو مہینے ہوئے	نہ ماہ گذشتہ
87 ان دنون سوداگر لوگ کیون تھوڑا	چرا تجّار درین وقت سود کمتر
یاج دیتے ہین ؟	(از معمول) می دہند ؟
88 جب سے بیپار گھٹ گیا تب سے	از وقتی کہ کارِ تجارت کساد شد تُجّار
بیپاریونکو پیسونکی درکار تھوڑی ہی اور	اِحتیاج بہ پول کمتر دارند بنابرآں
اسواسطے وے بیاج تھوڑا دیتے ہین	سود کمتر می دہند
89 لوگ کہتے ہین کہ سرکار نیا لون	می گویند سرکار می خواہد کہ لونِ* تا

* لون کاغذی است مانند تمسّک کہ کسی کہ پولی بسرکار داد سرکار کاغذی نوشتہ باو میدہد و آن متمسّک است در دستِ وی در موعدِ مقرّر آن کاغذ را نشان داوہ سودِ پولِ خود را اخذ مینماید ولیکن اصلِ پول را سرکار بصاحبش ندہد مگر بمدّتِ مقرّرہ و اگر صاحب پول وجہِ خود را خواہد کاغذِ متمسّکہ مذکورہ را بکسی دیگر بقیمتِ عادلہ وقت بفروشد و پولِ خود میگیرد و این را نوتِ سرکار میگویند کہ عبارت از کاغذِ اسکناس باشد برخلافِ نوتِ بنک یا نوتِ گرنشی کہ آن بمنزلہ پولِ سابق رائج و در میانِ مردم تا دو دست دیشود فقط ۱۲

Hindustoni	Persian
81 یہہ جنس دوسرے بازار مین پرچون بکتی ہی	این جنس را در بازار دیگر خورده می فروشند
82 آو۔ اِس تھان کے لِئے ایک روپیہ بیعانہ لو اور قیمت جو تُم مانگتے ہو سو میرا نوکر لاویگا اور تھان یہان سے لیجاویگا	بیا۔ از برای این طاقه یک روپیه بیعانه بگیر و نوکر من قیمت آنرا که تو می خواهی خواهد اورد و طاقه را ازینجا خواهد بُرد
83 ایک بات بولو تُم کم مین کم (کا) کیا لوگے ؟	یک حرف بگو که مُنتهای قیمت این جنس) چند است ؟
84 تم کو ابھی اپنے پیسونکا بیاج سیکڑے کِسنا ملتا ہی ؟	حالا سود پول خود (صدی) چند عاید تو می شود ؟
85 میرے خیال مین آتا ہی کہ کئی بیپاری اپنے ا۔ پنے منصوبے (اور تدبیر) سے ہمیشہ دولت مند ہوجاتے ہین اور کئی خرابی مین (بھی) پڑتے ہین	مظنّه آنکه بعضی از تجّار از تدابیر خود در معامله همیشه صاحب پول می شوند و برخی در خساره می افتند

Hindustani	Persian
78 تم کو معلوم ہی کہ جہاز جو ڈوبا اُسکا مالک کون تھا اور اُس جہاز کا اور اُسکے کپتا نکا نام کیا تھا؟	میدانی جہازی کہ غرق شد مالکش کہ بود و نام آن جہاز چہ و کپتانش کہ بود؟
79 مجھے معلوم نہین پر مین نے سُنا کہ مالک اُسکا ایک پارسی بیپاری ہی اور اُس جہاز کا نام قادرِ بخش	معلوم من نیست ولیکن شنیدم کہ مالکِ آن جہاز تاجرے فارسی است و نامِ جہاز قادر بخش بود ہ است
80 پچاس کوس کے اندر اِس سے بہتر چیز ملیگی کہ نہین جو ملے تو بہتر ہی کہ مین منگوالون نہین تو جو یہان ملتی ہی اُسی پر راضی رہا چاہیئے	آیا بہتر ازین جنس بفاصلۂ پنجاہ فرسخ ازین جا ممکن الحصول است اگر ہست بہتر آنست کہ طلب کنم والّا آنچہ دریجا میسّر می شود برہمان قناعت نمایم
81 اِس مُلک مین اناج ایک مُشت کہان بکتا ہی؟	درین مُلک غلّہ یکجا کجا می فروشند؟

Hindustani	Persian
۶۴ پرسون سَتر چارلس فارنس نام ایک جہاز جو چین سے آیا سو ستائیس روز مین مُنبئی کو آپہنچا	جہاز مسمّی بہ سَتر چارلس فارنس کہ پریروز از چین آمدہ در مدّت بیست و ہفت یوم در منبئی رسیدہ
۶۵ مین نے سُنا کہ اِس برس بیپاریون کو افیم مین بڑا توٹا آیا ہی کیونکہ پہلے مال (اب کے سال) وہان جدے زیادہ گیا	شنیدم کہ درین سال تجّار در تجارت تریاق نقصانی فاحش کردہ اند زیرا کہ مالِ فراوان (درین موسم) آنجا رفت
۶۶ لوگ کہتے ہین کہ بیپاریون کو روئی کا بھاؤ اچھا آیا ہی کیونکہ ایک جہاز جو روئی بھر کر اِس بندر سے ہنکارا (صرزوانہ ہُوا) تھا سو طوفان کے مارے ڈوب گیا اِس سبب سے چین مین بھاؤ چڑھ گیا	می گویند تجّار در داد و ستد پنبہ منافع بسیار نموده اند زیرا کہ جہازی کہ ازین بندر بار پنبہ برداشتہ روانہ بود بسبب طوفان در دریا غرق شد ازین جہت پنبہ در چین ترقی کرد

Hindustani	Persian
شخص پر لکھی تھی سو اُس نے سکاری نہیں	او آنرا واز د
۵۰ کئی روز ہوئے کہ مَیں نے اُسے تھوڑے دِن کے وعدے سے دس روپئے قرض دِئے پر اب تک اُسنے ادا نہیں کیئے	چند یوم قبل من او را ده روپیه بوعدهٔ چند یوم قرض دادم او تا حال نداده
۵۱ اگر تُم وُہ تھان (ہ طاقہ) مول (ہ اصل) بھاؤ سے مُجھے دلاؤ تو مَیں لونگا	اگر آن طاقه (ه توب) بقیمتِ خرند بمعرفتِ تو میسّر شود من خواهم خرید
۵۲ اگر یہہ خبر دو دِن آگے آتی تو بیشک افیم کا بھاو پھیر چڑھا ہو جاتا	اگر این خبر دو روز پیشتر می رسید لامحاله در قیمتِ افیون تغییر و تبدیل میشد
۵۳ جاؤ اور دریافت کرو کہ یہہ جنس ظاہر نیلام میں بکیگی یا باہر ہی باہر کسی کی معرفت سے	برو دریافت کن که این جنس را در هر آج خواهند فروخت یا غیرِ هر آج

Hindustane	Persian
حساب سے اُسنے اُسکے پاس سے دو	از قرار سود صدی یک روپیہ درماہی
سو روپئے قرض لیئے	
66 اِس جہاز مین اِتنا گھمامت ہوتا ہی	این جہاز بحدی آب بر می آورد
(یعنی ہر جہاز اِتنا پانی لیتا ہی) کہ دِنمین دو بار	کہ روزی دو بار آب آنرا از بنبہ
بنبے سے پانی اُلیچنا لازم ہی	(کہ عبارت از آلت آبکش باشد) باید خالی کرد
67 مین نے ایک ہُنڈی پچاس	برات پنجاہ روپیہ را بنام تو بر فلان
روپئے کی تمھارے جوگ کی ہیزل	کس نوشتہ ام و برات برگشت
وُہ صاحب کے اوپر لکھہ بھیجی ہی	نخواہد کرد
وُہ سکاری نہ جائیگی	
68 اُس مُلک مین بہت بڑی جنس	در آن ولایت کدام جنس را
تجارت کی کونسی ہی اور کون چیز	بیشتر تجارت می کنند و کدام جنس
بہتایت سے پیدا ہوتی ہی ؟	بافراط پیدا می شود ؟
69 مین نے ایک ہُنڈی فلانے	من برائی ر فلان کس کرده بودم

Hindustani	Persian
61 جو سامان کہ اُس کے حوالے کیا گیا تھا اُسکے بیجا خرچ کرنیکا اُس نے کچھ احوال تمکو بتایا کہ نہین ؟	اشیائی کہ محوّل باو شدہ بچہ وکیفیت بیجا استعمال کردنِ آنہارا بتو گفت یا نہ ؟
62 جس چیز کی بابت کہ اُس نے آگے تمھین کہا تھا اُسکا نمونہ تمھارے پاس لایا تھا کہ نہین ؟	نمونۂ آن چیزرا کہ او قبل ازین بتو گفتہ بود آوردہ بود یا نہ ؟
63 بیعانے کے روپئے جو مین نے اُسے چند روز آگے دیئے تھے سو ملاکے مین نے تین سو روپئے اُسکو ادا کئے	بالضمام پولِ بیعانہ کہ باو پیشتر دادہ بودم کلاً سیصد روپیہ میشود کہ باو دادم
64 اِس گھر کے بنانے مین کِتنا خرچ لگا ؟	در تعمیرِ این خانہ چہ قدر پول خرچ شدہ (باشد) ؟
65 ہر مہینے سیکڑے ایک تکا بیاج کے	اوازو دو صد روپیہ قرض کرفت

Hindustanee	Persian
55. گئے برس اُس پرگنے مین کِتنا اناج پیدا ہُوا تھا ؟	سالِ گذشتہ در فلان خطّہ چہ قدر غلّہ پیدا شدہ بود
56. اِس تمسک کے پیٹ مین کتنے روپئے تم نے ادا کیے ہین ؟	از جملۂ ہمہ این تمسک چہ قدر ردّ کردہ ہا از بابتِ وجہِ این تمسک چقدر کارسازی نمودہ
57. اُسنے کیا مال تمھارے پاس امانت رکھا تھا ؟	او نزدِ تو چہ جنس بطریقِ امانت سپردہ بود
58. سب پیسا بھر دینے کو تمھین کئی دِن لگینگے ؟	ادا کردنِ این ہمہ تنخواہ چند روز طول خواہد کشید ؟
59. بہرصورت میرا حساب چکا دو ؛	بہر قسمی کہ می توانی حسابِ مرا مفروغ کن
60. وہ جہاز اپنی منزلِ مقصود کو پہنچا کہ نہین ؟	آن جہاز بمقصدِ خود رسید یا نہ ؟

Hindustani	Persian
تھوڑا آیا تھا؟	
50 اِس مُلک مین بیپاری لوگ زکواۃ کی بہُت سی چوری کرتے ہین کہ نہین؟	آیا تجارِ این ولایت در گمرک خانہ در ادای محصول دُروغی میکنند؟
51 مُنبئی اور چین کے درمیان کس جنس کا بڑا بیپار چلتا ہی؟	در تجارتِ چین یا مُنبئی کدام جنس عمدۂ تجارت است؟
52 چین مین روئی کا کھپ (ہ) ہے خرچ) زیادہ ہی یا اِنگلنڈ مین؟	در چین بیشتر پنبہ را طالب اند یا در اِنگلنڈ؟
53 شکنجے مین دابنے کے آگے روئی کو بچھار (ہ کوٹھی) مین کس طرح بھرتے ہین اور ایسی موٹی بھاری جسیم سوزنہ جنس کو ہوا سے کسطرح سنبھال رکھتے ہین؟	پیشتر از آنکہ پنبہ را شکنجہ کنند در انبار چہ گونہ می گذارند و چنین جنسِ جسیم تو فالِ آتشکیہ (ہ جنسِ عظیم الجثہ سُبک وزن پوک) را از آسیبِ ہوا چگونہ نگہدارند؟
54 ایک سکّہ روپئے کا بھاؤ کتنا تھا؟	قیمتِ یک سکّہ روپیہ چند بود؟

Hindustani	Persian
۳ ۷ تمھارے جہاز مین اکثر کیا مال آتا ہی؟	در جہاز ہا اکثر اوقات چہ جنس می آید؟
۴ ۷ جب تم نے یہہ جنس مول لی تب اُسمین اِس شخص کی شراکت تھی کہ نہین؟	در وقتی کہ این اجناس را خرید نمودی آیا شراکت باین شخص دادہ بودی یا نہ؟
۵ ۷ گئے برس روئی تھوڑی آئی تھی	سالِ گذشتہ پنبہ کمتر آمدہ بود
۶ ۷ چین مین افیم کا بازار بہت تھنڈا ہی پر روئی کا بہت گرم	در چین بازارِ تریاق بسیار کساد می باشد ولیکن بازارِ پنبہ بسیار رواج است
۷ ۷ تم جانتے ہو کہ گئے برس روئی کس بھاؤ سے بکی تھی؟	میدانی سالِ گذشتہ پنبہ بچہ قیمت بفروش رسید؟
۸ ۷ کیا سبب تھا کہ گئے برس روئی اتنی مہنگی تھی؟	سالِ گذشتہ چرا پنبہ این قدر گران شدہ بود؟
۹ ۷ کھیتی بگڑ جانے کے سبب یون ہوا یا کہ مال جو سدا آتا ہی اُس سے	آیا سببِ ضایع شدنِ زراعت بود یا آنکہ مال کمتر آوردہ بودند؟

Hindustani	Persian
(مع بخشش) لیوے اور قرض ہفتہ بندی سے ادا کیا جاوے	وتنخواہ خود را از قرار قسط باز یافت کُنند
39 اِس ہُنڈی کے پیسے مُجھے ادا کرنے پڑینگے کیونکہ اِسکی ضمانت میرے سر پر ہی	وجہ این برات را من باید ادا کنم زیرا کہ ضامن شدہ ام
40 وُہ بنات جو آگے مین نے تُم سے مول لی تھی سو اِس بنات سے جو مین نے اُس سے لی دُگنی چوڑی ہی	ماہوتی کہ من پیش ازین از تو خریدہ بودم عرضش دو برابر این ماہوت میباشد کہ از خریدم
41 اِس سِکّے مین خالص سونا (مع کُندن) کیتا ہی اور آمیزش (مع مِلونی) کیتی ہی؟	درین سِکّہ چہ قدر زرِ خالص ہست ومغشوش چہ قدر می باشد؟
42 اِس مُبلغ مین سے اِتنا وضع کرنیکے بعد کیتنا باقی رہتا ہی؟	ازین وجہ اینقدر وضع کن وبین مابقی چہ قدر میماند؟

Hindustani	Persian
جنس تین تین سو روپئے پر پڑی ہے	هر یک از اجناس بیصد روپیه می افتد
۶ ح. اُس نے مجھہ پر ایک درشنی ہُنڈی لکھی اور دوسری دس دِنکی مُدّت کی	او یک برات بی مُدّت بر من نوشت و دیگر مدّت ده روزه
۷ ح. تھوڑے دِن سے ایک بیپاری نے آٹھہ لاکھہ روپئے کا دیوالا نکالا اور اغلب ہے کہ روپئے مین چار آنے دیگا	چند یوم قبل تاجری هشت لکهه روپیه ورشکست و مظنّه آنکه بصاحبان طلب روپیهٔ چهار آنه عائد شود
۸ ح. وُہ شخص مجھے پانسو روپئے دیا چاہتا ہے اِس اقرار سے کہ پوُنے کے کا بیاج اور ساتھہ روپئے سیکڑے بمن بدہد از قرار انکه صد روپیه را (ماهی) سه روپیه سود دیگرد و شصت روپیه منداوی*	فلانکس میخواهد یا پانصد روپیه بطریق قرض بمن بدهد از قرار انکه صد روپیه را (ماهی) سه روپیه سود دیگرد و شصت روپیه منداوی*

* واضح باد که منداوی لفظ هندی است و معنی آن پولی است که بطریق تعارف بقرض خواهند مثلاً صد روپیه اگر کسی قرض بگیرد سی و سه روپیه زیاده دهد و وجهی مخصوص نیز بر آن مزید کنند علاوه بر سود معموله آن وجه مخصوص را باصطلاح هندوستانی منداوی گویند فقط

Hindustani	Persian
31 نامدار جان اسمتھ صاحب کو ایک ہزار روپئے دیکر میرے واسطے اُدھار لکھو	یک ہزار روپیہ بخناب جلالت مآب جان اسمتھ صاحب بدہ و در مخارج من حساب کن
32 وہ آدمی آپہنچا اور تمھارے روپئے لایا ہے	آن شخص رسیدہ و پول شمارا آورد
33 اگر ابھی تمھارے پاس بس پیسا نہین تو ان چیزون کو اُدھار مول لیا چاہیئے	اگر بالفعل پول بقدر احتیاج موجود نداری این اسباب را باید نسیه بگیری
34 وہ چاہتا ہے کہ اپنے جہاز پر چالیس ہزار روپئے کا بیمہ اُتارے پر بیمے والے سیکڑے بہت پیسا مانگتے ہین	آدمی خواهد در جهاز خود چهل هزار روپیه را بیمه کند ولیکن ارباب بیمه می خواهند زیاد تر از متعارف حق السعی بگیرند
35 سراسری حساب سے ہر ایک	علی السویت (بعد از آنکه سویت کردم)

Hindustani	Persian
میرے پاس ہی	قلعہ دارم
26 چھہ مہینے کی مدّت کی ہنڈی ہی	این براتی است بوعدہ شش ماہ
27 اُسنے اپنے قرض کا حوالہ جون صاحب پر دیا	اوبدہِ خود را حوالہ بفلانی کرد
28 مُنبئی مین سب سے روئی کا بڑا بیپار چلتا ہی روئی بیپار کی اصل جنس ہی	در مُنبئی داد و ستدِ پنبہ ازہمہ چیز زیاد تر است ہر محلوج جنسِ عُمدہ تجارت است
29 اُس نے اپنی ساری روئی مودل بھاؤ اصل خرید خرید کے مول سے بیچ ڈالی	او تمامی پنبہ ہاے خود را بمایہ کاری فروخت
30 ئے ہزار روپئے ہین سو تُم میرے کھاتے جمع کرو	این ہزار روپیہ را بکیرو در جمعِ من بیاور

Hindustanee	Persian
بیچنے والا ہون	من پیلہ ورم مالِ جزئی می فروشم
	or من خوردہ فروشم
21 وُہ ایک رقم or (یک مُشت)	او تاجری است کہ مالِ کلّی می فروشد
بیچنے والا ہی	or او جملہ فروش است
22 اِس چاکا مزہ تمھارے دانت	این چای در مذاقِ تو چہ طعم
مین کیسا ہی ؟	دارد ؟
23 مین نے اپنا گھر مہینے کے مین	من خانۂ خود را بفلانی از قرارِ
سَو روپئے مُقرّر کرکے جون صاحب	ماہی سیصد روپیہ بکرایہ دادہ ام
کو کرائے سے دیا ہی	
24 برس کے دو سَو روپئے مُقرّر	من خانۂ او را از قرارِ سالی دویست
کرکے مین نے ایک گھر اُس کے	روپیہ کرایہ کردہ ام
پاس سے کرائے لیا ہی	
25 قلعے مین ایک خالی زمین کا ٹکڑا	یک قطعہ زمینِ فخرو بہ درونِ

Hindyanee	Persian
۵ر دس گز بانات میرے لیئے مول	ده زرع ماهوت برای من بخر فردا
لو اُسکا پیسا کل مین تمھین دونگا پر تم	قیمتش را بتو خواهم داد ضرور بامدن
آپ مانگنے کو مت آیو	تو نیست
۶ر جو دن جاتا ہی سو کیو جہاز کے	مردم منتظر اند که جهازی امروز
آنے مین ۰۰ لوگ منتظر ہین کہ ایک	فردا برسد
جہاز آج کل آ پہنچے	
۷ر تمھارا سو روپیے کا دعوی پچین	ادعای صد روپیهٔ ترا به پنجاه و پنج
روپیون پر فیصلہ ہُوا ہی (۰۰ مانڈوالا ہی)	روپیه کذا نیز ام
۸ر جب کوئی جہاز چین کو جاوے	هرگاه جهازی بسمت چین روانه
مجھے تُرت خبر کیجو	شود مرا بزودی خبر کن
۹ر یہہ بات کب تک یونہین	این امر تا کی برهمین منوال خواهد ماند
رہیگی؟	
۱۰ مین ہر قسم کی جنس کا پھٹکر (۰۰ پرچون)	من هر قسم جنس را خورده می فروشم

پیر محمد ۱۹/

Hindustani	Persian
۵ر ایک ہُنڈی نامدار اسمِت صاحب	براتی بود کہ برادرِ من بنامِ جناب
کے جوگ کی چھہ مہینے کی مُدّت کی میرے	والا انصاب اسمِت صاحب
بھائی نے مجھہ پر لکھہ بھیجی تھی	بموعدِ شش ماہ حوالۂ من کردہ بود
۱۱ر میرے ہاتھہ مین اُسکا پیسا جتنا کہ	چون کہ تنخواہِ او بقدرِ براتِ او در
ہُنڈی مین لکھا تھا اُتنا نہ تھا اِس لیئے	پیشِ من نبود براتِ او را وازدم
مین نے اُسکی ہُنڈی سکاری نہین	
۷ر تم بولتے ہو کہ صرّاف نے کل	پولی کہ میکوئی دیروز صرّاف بتو
تمھین پیسا دیا اُسکے گِرو مین تم نے	داد تو در عوضِ آن نزدِ صرّاف
اُسے کیا دیا؟	چہ چیز گرو گذاشتی؟
۹ر مین نے اپنا گھر جوبن صاحب کے	من خانۂ خودم را پیشِ جوبن
پاس گِروی رکھا	صاحب رہن گذاردم
۱۲ر میرا کھاتا مجھے بتاؤ تاکہ مین دیکھون	محاسبۂ من بمن بنماتا ببینم کہ تتمّۂ
اُسمین کچھہ میری باقی نکلتی ہی کہ نہین؟	طلبِ من چہ چیز است

Hindustani	Persian
۴ (کل) اتر بھائی سوگئین اور آج ڈیڑھ سو جائینگین	(دیروز) دوصد وپنجاہ بستہ بار شد وامروز صد وپنجاہ بار خواہد شد
۵ اِس بندر مین کیا کیا مال آتا جاتا ہی اور یہان کونسا پیسا چلتا ہی ؟	چہ قسم از متاع درین بندر می ورند وی برند وپول رائج این ولایت چیست
۶ تم نے اِس مال کی زکواۃ قرضے مین دی ہی کہ نہین ؟	عشور این مال را در گمرک دادہ یا نہ ؟
۷ تم نے اِس ہندی کا ہُنڈاون (ہُنڈیان) کیا دیا، تم نے یہہ ہُنڈی کِس بھاوسے لی ؟	این برات را بچہ قیمت خریدہ
۸ تم نے اُس کے ساتھہ کچھہ قول قرار کیا ہی کہ نہین ؟	با او قرار مداری دادہ
۹ نقد پیسا ملے تو سیکڑے پانچ روپئے چھوڑ دینے پر وُہ راضی ہی	اگر پول نقد بدہی او راضی است کہ صد روپیہ را پنج روپیہ تنزیل کند

یکم

Mercantile Phrases.

باب پنجم در محاورات تجارت

Hindustani	Persian
۱ اِس مُلک کے صرّاف سیکڑے کِتنے ٹکے بیاج دیتے ہیں؟	تجّارِ این ولایت صد روپیہ راچہ قدر سود می دہند؟
۲ اگر پیسا بیاجو لوگے تو سیکڑے پُناٹکا (ہر مہینے) دینا پڑیگا پر اگر بیاجو دوگے تو آدھے ٹکے سے زیادہ نہین مِلیگا	اگر قرض بگیری صد روپیہ را (ماہی) سہ ربع روپیہ می گیرند امّا اگر قرض بدھی بیشتر از نیم روپیہ نمی دہند
۳ کل روئی کی کِتنی گٹھریان جہاز پر گئین؟	دیروز چند بستہ پنبہ* بر جہاز بار شد

* واضح باد کہ معمول تجارِ فرنگ است کہ حساب سود پول را سال بسال و اہل ہند ماہ بماہ میکنند باین طریق کہ صد روپیہ بقاعدۂ اہل فرنگ در سالے دو روپیہ سود و آنرا محسوب و اہل ہند ماہی سہ ربع روپیہ کہ آنہم در سالے نہ روپیہ میشود طریق دیگر موافقِ حساب اہل فرنگ صد روپیہ در سالے شش روپیہ سود آن میشود و بموجب حساب ہند و ستانی ماہی نیم روپیہ فقط

* پنبہ کہ در پوست باشد آنرا کپاس و چون از پوست بر آمدہ باشد آنرا وش گویند و پنبہ کہ از تخم بیرون آمدہ باشد آنرا محلوج و پلیج و پنبہ و قطن گویند

Hindustani	Persian
کل جب مین نے اِسے دیکھا تھا	دیروز وقتی کہ من این را دیدہ
تب پہچانا نہ تھا	بودم دریدہ نہ بود

Hindustani	Persian
ناکہا (or انکار کیا) کہ نہین ؟	نمودیانہ ؟
160 ایلچی کو زوال نہین or ایلچی واجب الاحترام ہی or ایلچی کو اذیت روا نہین	ایلچی مامون است or ایلچی در امان است or ایلچی واجب الاحترام است or ایلچی را کشت و اذیت روا نیست
161 اُتاولا سوباولا or دھیرا کام رحمانی شتاب کام شیطانی	تعجیل کار شیطانست or صبوری درحقیقت رحمانی است شتابی بدرستی کہ شیطانی است*
162 یہہ کاچ کس نے توڑا ؟ کل رات کو جب مین نے اسے دیکھا تھا تب تو ٹوٹا نہ تھا	این شیشہ را کہ شکست ؟ دیشب وقتی کہ من این را دیدہ بودم شکستہ نہ بود
163 اُس کتاب کا ورق کس نے پھاڑا ؟	ورق آن کتاب را کہ درید ؟

* صبوری کنی کہ ترا دین بود : کہ تعجیل کار شیاطین بود :

Hindustani	Persian
۱۵۴ اُس نے اُس پر اِس لیئے فریاد کی ہے کہ اُسکی آبرو مین بٹّا لا دے	او محض برائے رسوائی واِفتضاح او براو نالش نمود
۱۵۵ اگر تُم گھر کے بھیتر گئے ہوتے تو کیا بیشک اُسے دیکھ پاتے ؟	آیا اگر تو اندرونِ خانہ می رفتی یقیناً او را می دیدی ؟
۱۵۶ کیا یوں نہین ہُوا ہوگا کہ قیدی گھر مین رہا ہو اور تُم نے اُسے نہین دیکھا ہو ؟	آیا ممکن نہ بُود کہ قیدی در اندرون خانہ باشد و تو او را نہ بینی ؟
۱۵۷ اُس نے اُسے طمانچہ مارا یا گھونسا ؟	او فلان را طپانچہ زد یا مشت ؟
۱۵۸ جب تُم قیدی کے گھر مین گئے وہ نشے کی حالت مین تھا کہ نہین ؟	در وقتی کہ تو اندرونِ خانۂ این قیدی رفتی او در حالتِ مستی و سکر دید یا نہ ؟
۱۵۹ جسوقت تُم نے قیدی کو دانہے سے آدھا چکّر پھرنے کا حکم دیا اُس نے	در وقتی کہ تو قیدی را بطرفِ رَیث ابوت رفتن امر نمودی او امتناع

Hindustani

بعد تُرت وُہ میری نظر پڑا

149 تمکو کاہے سے اُسنے مارا ؟

150 رات اندھیری تھی اور مَیں برابر
دیکھ سکا نہیں پر مَیں سمجھتا ہون کہ ایک
موٹی سی لکڑی تھی

151 جب اُس نے تمکو مارا تب تم
پُکارے کہ نہیں ؟

152 مَیں بار بار پُکارا پر کوئی میری
مدد کو نہیں آیا

153 اگر قیدی اپنے بھائی کی پیروی
کرکے اپنی جورو کو نہیں مارتا تو جوانی
کے بہار مین پھانسی نہ پاتا

Persian

زمانی غائب شد او باز بزودی
در نظر من افتاد

اُورا با چہ چیز زد ؟

شب تاریک بود و یقیناً معلوم
من نشد مظنہ آنکہ چوبی ضخیمی بود

چون او را زدہای ہوی کردی یا نہ

من چند بارہای ہوی کردم و لیکن
ہیچ کس بامداد من نرسید

اگر آن شخص قیدی در کشتن زن
خود پیروی بفعل برادر خود نمی کرد در
عنفوان جوانی مصلوب بحلق آویخته نمیشد

Hindustani	Persian
۵ ۱۱۵ تم کہہ سکتے ہو کہ تمکو مارنے کے پیچھے وُہ کہان گیا !	می توانی گفت کہ بعد از آن کہ او ترا زد بکجا رفت ؟
۶ ۱۱۶ وُہ سیدھا اپنے گھر کی طرف گیا اور مین چُپ چاپ اُسکے پیچھے ہو لیا ایسا کہ اُس نے مجھے نہین دیکھا	او راست طرفِ خانۂ خود رفت و من باہستگی تمام عقبِ او رفتم چنانکہ او مرا ندید
۷ ۱۱۷ جب تم نے اُسکا پیچھا کیا وُہ دائم تمھاری نظر مین تھا یا کوئی دم تمھاری نظر سے غائب ہُوا ؟ سچ کہو ؟	در وقتی کہ تو بعقب او تا بخانۂ او رفتی او دائم در نظرِ تو بود یا باندک زمانی از نظرِ تو غائب شد ؟
راست بگو	
۸ ۱۱۸ مین یقیناً کہہ نہین سکتا کہ وُہ میری نظر سے کبھی نہین چُھپا کیون کہ کبھی کبھی ہمارے درمیان بڑا فاصلہ پڑ جاتا تھا زیرا کہ کاہی کاہی درمیانِ ما فاصلہ پر تھوڑی دیر نظر سے چُھپ جانیکے	من از اقرارِ این امر نمی توانم کرد کہ او ہرگز از نظرِ من غائب نگشت زیرا کہ گاہ گاہی درمیانِ ما فاصلہ بغایت بعید بود اما بعد از آن کہ

Hindustani

بات چیت کرتا تھا مین نے اُسکی آواز پہچانی

۱۴۱ اس سے آگے کب سے تم اُسے پہچانتے تھے ؟

۱۴۲ مین اُسے بچپن سے پہچانتا ہون وہ بہت برس تک میرے پڑوس مین رہتا تھا ؟

۱۴۳ اُسکا ساتھی کون تھا اور جب تم نے انکو بات چیت کرتے سُنا تم اُنسے کتنی دور کھڑے تھے ؟

۱۴۴ مین اُسکے ساتھی کو پہچانتا نہین پر وے مجھ سے ایک یا دو قدم دور کھڑے تھے

Persian

می کرد من صدای اورا شناختم

پیش ازآن چند گاه می شد که اورا می شناختی ؟

من ازعهدِ طفولیت اورا می شناسم وسالهای بسیار در همسایگی من ساکن بود

رفیقِ اوکه بود و در وقتی که گفتگوی ایشان شنیدی چند قدم فاصله ایستاده بودی ؟

نمیدانم رفیقِ اوکه بود ولیکن فاصلهٔ ایشان از من یک دو قدم بیش نبود

Hindustani	Persian
سوداگر ہٹن اور اُنکے نام تمھارے دفتر مین لکھے ہوئے ہٹن کہ نہین ؟	ہستند و نامہای ایشان در دفتر تو ثبت است یا نہ ؟
134 وہ کچھ کہتا ہی اور تم کچھ کہتے ہو	او چیزی میگوید و تو چیز دیگر میگوئی
135 مین اُسکی فریاد سُننے کا نہین	من متحمل حکایت انخواہم شد
136 اُن کی بات چیت کا مضمون کیا تھا ؟	مضمون گفتگوی ایشان چہ بود ؟
137 اوّل سے آخر تک جو کچھ ہُوا سو مین نے تُمسے کہہ سُنایا	آنچہ واقع شدہ من البدایہ الی النہایہ ہمہ را اظہار کردم
138 اُسنے بہت سی دھینگا مشتی (یا دھاندھل) کرکے اُسے دھکی دی	او بحرکات تند و تیز اورا تہدید کرد
139 تم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی آدمی ہی جسنے تمکو مارا ؟	تو چگونہ میدانی کہ این ہمان کس است کہ ترا زد ؟
140 جب وہ اپنے ساتھیون کے	در وقتی کہ او با رفقای خویش گفتگو

Hindustani	Persian
لینے دینے کی چال ہی اور اُس پر	معمول است و شہادت و دستخط
شاہدی اور صحیح (بھی) ضرور ہی کہ نہیں؟	(ہم) بر آن لازم است یا نہ؟
28 / تم اپنی زمین گرو رکھکر پیسا جو	تو زمین خود را کرو گذاشتہ و جہی
لیتے ہو سو اُسے کیا کرتے ہو؟	کہ می ستانی آنرا چہ می کنی؟
29 / گرونامے کے قرار موجب تمھاری	بموجب قرار دادِ (این) کرونامہ مدت
مدّت پوری ہوئی	منقضی گشتہ
30 / ایسی جھوٹی تہمت لگانے کے	از برای چنین بہتانِ جعلی کہ کردی
سبب سے تم کو سزا دیا چاہیئے	ترا سیاست باید کرد
31 / جب اُس نے تمکو مارا کیون تم نے	چون او ترا زد چرا نالش نکردی؟
فریاد نہین کی؟	
32 / جب سے پتیل مرگیا تب سے	از وقتی کہ پتیل (یعنی رئیس دہ)
اُسکا کام کون چلاتا ہی؟	مرد منصب او را کہ داد؟
33 / اِس پرگنے مین کوئی بڑے	آیا در ین تعلقہ تاجرانِ معتبر

Hindustani	Persian
آبرو والا شخص میری نوکری مین آنے سے رُک جائیگا اِس لِیئے چاہیئے کہ تُم اُسے تاکید کرو کہ اِس بات سے ہاتھہ اُٹھاوے نہین تو مُجھے اُس پر فریاد کرنا پڑیگا	بسبب آنکہ مردم معتبر از نوکری من اِمتناع مینمایند بنابرین باید تو او را جبر کنی کہ دست ازین حرکت بردارد والّا لابُدّ من بجہت او نالش خواہم کرد
۲۵ جب وُہ تُمھارے نزدیک آپہنچا تب اگر اُس کی توپی نہین گر پڑتی تو کیا وُہ تُمکو مارتا؟	آیا چون او بتو نزدیک شد اگر کُلاہِ او بر زمین نیفتادہ بود ترا زدہ بود؟
۲۶ تُمھارے پہنچنیکے آگے اگر وُہ وہان سے نِکل گیا ہو تو اُس کے بھاگنے کی بابت مین خوب پوچھہ پاچھہ کیجو کہ کِس صورت سے بھاگا	اگر پیش از آنکہ تو آنجا برسی او رفتہ باشد حقیقتِ کریختنِ او را خوب تحقیق کن
۲۷ (اِس مُلک مین) کیا قبالہ لِکھہ	آیا قبالہ نوشتن (درین ولایت)

Hindustani.

اُس نے کیا ہی

23 ر تُمکو یاد ہی جو تم نے کہا تھا کہ گئے مہینے کی پچیسوین تاریخ کی رات کو چورون نے گھات کرکے پنویل اور پونے کے درمیان رستے پر ایک آدمی کو لوٹا اور یون معلوم ہوتا تھا کہ یہہ کام پولیس کے سپاہیون نے کیا

24 ر وُہ بازار مین جھوٹھ موٹھ بولتا تھا اور کہتا تھا کہ مین نے اُسکے بیٹے کو جو میرا سائیس ہی مارا اور بدسلوکی کی اور یہہ بات میرے حق مین زبون ہی کیونکہ کوئی

Persian.

بخاطر داری آنچہ تو گفتہ بودی کہ بتاریخ بیست و پنجم ماہِ گذشتہ بوقتِ شب شخصی را در راہی کہ مابین پنویل و پونہ می باشد دزدان کمین کردہ غارت نمودند و ظاہراً چنان تصوّر می رفت کہ البتہ سپاہیانِ پولیس مرتکبِ این فعل شدہ باشند

او در بازار می کردد و جعل می کند کہ من پسرِ او را کہ سائیسِ من می باشد زدم و آزارش نمودم و چون این شہرہ براہی من بسیار ضرر دار

Hindustani	Persian
آگے کبھی تمھارے سُننے مین آیا تھا	ہرگز شنیدہ کہ او بازن خود بدرفتاری
کہ اُسنے اپنی جورو سے بدسلوکی کی ہو	کردہ (باشد) ؟
۲۲۱ اچھا اُسے کہو کہ تم کو سزا نہ دی	بلی بگو او را کہ سزا نخواہی یافت
جائیگی لیکن اگر پھر ایسی تقصیر کروگے تو	ولیکن اگر بار دیگر مرتکب چنین
نہ بچوگے اور ابھی تم محض اپنی (اگلی)	فعل شوی خلاصی ممکن نیست
نیک چال کے سبب سے بچتے ہو	زیرا کہ محض نیکو رفتاری (سابق)
	تو ترا درین وقت رہائی دادہ
۲۲۲ میرے جی مین آتا ہی کہ اِس	ارادہ دارم کہ تقصیر این شخص را
شخص کو معاف کرون کیون کہ اگرچہ	مُعاف کنم باوجود آنکہ برمن خوب
صاف معلوم ہی اکہ مُقرّر اِس گُناہ کا	معلوم است کہ مقصر است ولیکن
کرنیوالا تو وُہی ہی پر مجھے یقین ہی	از آنجا کہ برمن یقین است کہ صاحب
کہ جس شخص کو اُسکام کے کروانے کی	غرضی اورا درین باب تحریص کردہ
غرض تھی اُسکے ورغلانے سے	لہذا اورا عفو میکنم

Hindustani	Persian
ایسی اندھیری تھی کہ دس یا پندرہ گز کے فاصلے سے آگے کچھ نظر نہیں آتا تھا اور دوسرا گواہ قسم کھا کر بولتا ہی کہ چمکتی چاندنی پڑتی تھی اسلیئے تم کسطرح اسکی یا اسکی گواہی پر بھروسا کر سکتے ہو؟	کہ شب بسیّ تاریک بود کہ زیادہ از دہ یا پانزدہ گز در مقابل ہیچ چیز مرئی نمی شد و دیگری قسم یاد می کند و میگوید کہ ماہتاب درخشان بود پس تو شہادت آنہا را چہ گونہ باور توانی کرد؟
118 میری نظر میں نہیں آتا کہ کسلیئے تم دونوں کی گواہی پر بھروسا نہیں لاؤ گے (کیونکہ) پہلا گواہ آبرو والا شخص ہی وہ جھوٹی شاہدی نہ دیگا اور دوسرا مشہور بدنیت اور بد خصلت ہی	نمیدانم چرا شہادت ہر دو را باور نکنی (زیرا کہ) گواہِ اوّل آدمی معتبر می باشد (ہرگز) گواہی دروغ نمیدہد و گواہِ ثانی در شرارت و بدنہادی مشہور می باشد
119 یہہ بات سچ ہی سہی پر عدالت کے صاحبونکو چاہیئے کہ باہر کی بات جو انکے کانمیں پڑے اُسپر دھیان نہ کھاوین بلکہ جو گواہی ظاہراً عدالتمین انکے سامھنے گذرے اُسپر سے انصاف کرین	اینکہ میگوئی راست و درست است لیکن صاحبان عدالت* نشاید کہ آنچہ از خارج بشنوند بر آن وقیعہ نہند بلکہ از شہادتی کہ ظاہراً در عدالت پیش ایشان آید بر آن عمل کنند
120 یہہ بات جو تم بولتے ہو اسکے	قبل از وقوع این امر کہ تو میگوئی

* There is in the Anglo Persian column an oversight which is here rectified.

Hin-dustana

اپنے تئین گرا دینے پر تھا اُس وقت اُسکے ساتھ جو شخص بات چیت کرتا تھا سو مین نہین ؟

۱۱۵ جب تم نے قیدی کو گودی بندر پر ہوڑی مین چڑھتے چڑھتے پکڑلیا اُسوقت اُس کے ہاتھ مین کوئی ہتھ کڑی تھی کہ نہین ؟

۱۱۶ جب چوری ہوئی تب وُہ شخص جو گھر مین سوتا تھا سو چورون کے غُل مچانے سے جاگا نہ ہوگا ؟ سچ کہو اور کسی باتکا ڈر مت رکھو

۱۱۷ ایک شاہد قسم کھا کر کہتا ہی کہ رات

Persian

می خواست خود را از دیوار مجلس بر زمین انداز د کسی کہ با او تکلم میکرد من نبودم ؟

چون تو آن قیدی را در بندر کشتی ساز خانہ در حالتی کہ او میخواست در بغلہ سوار شود گرفتار کردی دست بندی در دست او بودیانہ ؟

در حینِ وقوعِ دزدی شخصی کہ در اندرونِ خانہ خوابیدہ بود آیا او از صدای دزدان بیدار نشدہ باشد ؟ راست بگو و ہیچ مترس

یکی از گواہان قسم می خورد و میگوید

Hindustani

اور جب تم نے اُن چوروں کو لوٹ کا
اسباب لیجاتے اور بھاگتے ہوئے دیکھا
تو کیوں تم نے تُرت شور نہ کیا تا کہ
لوگ تمھاری مدد کو آویں؟

2 ۱۲ جب کبھی چوری ہوتی ہے تو
اکثر یوں اتفاق ہوتا ہے کہ سرکار کے
پیادے (یعنی پہرے والے) اُس سے
اغماض (یعنی آنا کانی) کرتے ہیں

3 ۱۲ کیا قیدی اُس مرنے والی کے
ساتھ اُس کے مرنے کے آگے کچھ
عشقبازی رکھتا تھا؟

4 ۱۲ تم بیدھڑک انکار کر سکتے ہو کہ
جس وقت قیدی قید خانہ کی دیوار پر سے

Persian

وچون دزد را بغارت گریزان
دیدی چرا ہمان دم بانگ بلند
نہ زدی کہ مردم بکمک تو برسند؟

ہر وقت کہ دزدی می شود اکثر
آنست کہ سپاہیانِ سرکار
از ان چشم پوشی (یعنی اغماض)
می کنند

آیا این قیدی پیش از مردن آن
زن با او تعشقی داشت؟

بدون تشکیک می توانی انکار کنی
وبگوئی کہ در وقتی کہ آن قیدی

Hindustani	Persian
اور اُسے بغور دیکھ رہا تھا اور پہر بھی	واورا تیز نگاہ میکردم علاوہ
دیکھا کہ اُسکی پیشانی پر ایک داغ ہی	بر پیشانی او داغی معائنہ دیدم
اور قسم کھا کر کہہ سکتا ہون کہ قیدی	وی توانم قسم بخورم کہ این
وہی شخص ہی	قیدی ہمان است
108 کیا قیدی اتنا نزدیک تھا کہ جو	آیا این قیدی بمرتبہ بتو نزدیک
کچھ تمنے اُس بھیر بنگا کے آدمی	بود کہ آنچہ تو گفتی بآن شخصی کہ
(یا بھیر والے) سے کہا سو اُسکے	از رجالہ لشکر بود تواند شنید؟
سُننے مین آتا؟	
109 مین نے قیدی کو اپنی جورو کے	من قیدی را دیدم کہ موی سر زن
بال پکڑ کر کھینچتے اور اُسے مارتے دیکھا؟	خود را می کشید و او را می زد
110 تم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ	تو از کجا دانستی کہ این ہمان کس است
وہی شخص ہی جسنے چھوکریکو مارا؟	کہ طفل را زد؟
111 جب چوری ہوئی تم کہان تھے	تو در حین وقوع دزدی در کجا بودی

ا ۲ جس

Hindustani	Persian
بھاگ سکا ہوگا (یا) قیدی بھاگا اور تم نے اُسے نہ دیکھا ہوگا ؟	وتو اورا نہ بینی ؟
103 مُنہی مین آنیکے بعد کب سے تم نے اُسے نہین دیکھا ؟	از زمانی کہ تو وارد منہی شدی تا حال چند وقت ست کہ اورا ندیدہ
104 ہم نے رستے مین ایک شخص سر کٹا ہوا دیکھا پر اُسکا قاتل معلوم نہین	در راہ شخصی سر بریدہ را دیدیم امّا نمیدانیم کشندہ او کیست
105 شرع کے رو سے باپ کا مال ملک بیٹے کو پہنچتا ہی	از روی شرع مال وملک پدر بہ پسر می رسد
106 تم کہتے ہو کہ گئی رات کو یہہ قیدی مُفدون کا سر گروہ تھا تو ایسے اندھیرے مین تم نے اُسے کس طرح پہچانا ؟	تو میگوئی کہ دیشب این قیدی پیشرو مفسدان بود دران تاریکی چگونہ تو اورا شناختی ؟
107 مین قیدی کے نزدیک کھڑا ہوا تھا	من بہ پہلوی قیدی ایستادہ بودم

Hindustani	Persian
پس پیچھے تم نے اُس پر فریاد کس واسطے کی ؟	پس بعد ازاں چرا نالش بر و نمودی ؟
97 کب سے تم قیدی کو پہچانتے ہو ؟	چند گاہ ست کہ تو این قیدی را می شناسی ؟
98 قیدی تمھارا کون لگتا ہے ؟	این قیدی با تو چہ خویشی دارد ؟
99 وہ بولا کہ اُس عورت نے تینتیس روپئے نقد اور دس روپئے کا خورد مجھ سے اُدھار لیکر وعدہ کیا تھا کہ تین ایک ہفتے کے اندر ادا کرونگی	او گفت کہ فلان زن سی و سہ روپیہ سپید و دہ روپیہ پول سیاہ از من قرض گرفت و وعدہ کرد کہ در عرصۂ یک ہفتہ پس دہد
100 جب میں نے لوگوں کی بھیڑ دیکھی تب بھاگا	چون من جمعیتِ مردم را دیدم از میانہ گریختم
101 مجھے (خوب) یاد ہے کہ اُسنے مدعی پر دو نالی بندوق چھوڑی تھی	در خصوصِ آنکہ او بر مدعی تفنگ دولولہ را خالی کرد مرا (بخوبی) یاد است
102 کیا بغیر تمھارے دیکھے قیدی	این قیدی ممکن است کہ بگریزد

بھاگا

Hindustani	Persian
92 تم نے بارہ بجے کے عمل میں قیدی کی بدلی کروائی تھی جیسا مقدمے (یہ فریادنامے) میں لکھا گیا؟	آیا در ساعت دوازدہ تو این قیدی را (از کشیک) تبدیل کردہ بودی چنانکہ در مقدمہ (یہ فریادنامہ) مذکور است؟
93 تم نے وہ نقد و جنس قیدی کے پاس دیکھی تھی؟	تو آن وجہ و حلیہ آلات مذکورہ را در بر قیدی دیدہ بودی؟
94 اُسنے انکار کیا کہ میں نے قیدی کو کبھی نہیں دیکھا	او انکار کرد کہ من قیدی را ابدًا ندیدہ ام
95 اُسنے مجھے ڈرایا کہ تیرے گھر کو آگ لگا دونگا	او مرا تہدید کرد کہ خانۂ ترا آتش خواہم زد
96 جب کہ تم نے (آگے) کہا کہ قیدی اڑھائی روپئے ماہ بماہ ہفتہ بندی سے دیتا تھا اور تم لینے پر راضی تھے	چنانچہ (سابقًا) گفتی کہ این قیدی خواست از قرار ماہی دو روپیہ و نیم قسط بتو بدہد و تو ہم راضی شدی

Hindustani	Persian
89 اِس گواہ کے اوپر تمھارا کچھ پیش نکلتا ہی یہہ شاید تمھارا دشمن ہی ؟	آیا این شاہد مدیونِ تو ہست؟
90 اِس مُلک مین آنے کے بعد تُرت مین نے داروغے سے کہا کہ قیدی لوگ جو قید خانے مین ہین اُنکے نام کی فرد ہر ہفتے مین بھیجا کرے	بمجرّدی کہ من واردِ این ولایت شدم بداروغہ گفتم کہ قیدیانی کہ در حبس خانہ می باشند فہرستِ نامہای ایشانرا ہر ہفتہ نزدِ من بفرستد
91 تمھاری دانست مین اِتنا اُجالا تھا کہ قیدی پہچانا جاوے اور قیدی ایسی دھن مین تھا کہ بڑھیا نے اُسکو چور کرکے پہچانا ہوگا جیسا کہ آگے اُسنے اُسے گھر کے اندر دیکھا تھا؟	آیا در نظرِ تو روشنائی باندازۂ بود کہ پیرہ زنی کہ سابق قیدی را در اندرونِ خانہ دیدہ بود اورا تواند شناخت واز احوالِ قیدی معلوم میشد کہ خیالِ در زدی دارد؟

Hindustani	Persian
83 کیا تم سمجھتے ہو کہ اگر تم اُسجگہہ پرسے ہوکر جاتے تو وہ تمھیں دیکھتا	آیا تو میپنداری کہ اگر از آن راہ عبور می کردی او ترا می دید ؟
84 اُسے کہو کہ اگر تُمنے ایسی بدزبانی (بے ادبی) نہ کی ہوتی تو تنتا ہرگز نہ ہوتا	اورا بگو کہ اگر تو چنین بدزبانی (بے ادبی) نکردہ بودی ہرگز (چنین) نزاعی واقع نمیشد
85 سچ ہی کہ مُدعیٰ علیہا مُدعی کی سگی بیٹی لگتی ہی	یقیناً مُدعیٰ علیہا دختر حقیقی مُدعی می باشد
86 مَیں نے اِس کاغذ پر دو شخصون کے حضور صحیح کی	من در حضور دو کس این کاغذ را صحیح کردم
87 مُدعی کا نام بدستور تین بار پکارا گیا بعد اُسکے مُقدّمہ ردّ و باطل ہُوا	مطابق معمول نام مُدعی را سہ بار در عدالت بلند بردند و دعوی او ساقط شد
88 چھہ برس سے مَیں مُدعی کو پہچانتا ہون	شش سال است کہ من مُدعی را می شناسم

۲۷ قیدی پر تم کو کچھ شک آتا ہی ؟	در خصوص این قیدی گمان بدی داری ؟
۲۸ جب مین قیدی کے آنگ کا جھاڑا لیتا تھا تب کچھ چوڑنے کے ہتھیار اس کے جیب مین سے ملے	در وقتی کہ من این قیدی را تلاش می کردم آلات خانہ کنی را در جیب او یافتم
۲۹ جب تم قیدی کو قید خانے مین لیجاتے تھے تب اُس نے تمھارے ساتھ کچھ روک توک (یا تکرار) کی کہ نہین ؟	در حینی کہ تو این قیدی را بحبس می بردی او در راہ با تو سرکشی کرد یا نہ ؟
۳۰ اِس مُلک کا قانون ایسا اچھا ہی کہ لوگون کو داد ملتی ہی	قانون این ولایت بسیار خوب است کہ انصاف در میان مردم می شود
۳۱ عدالت مین آتے ہی وُہ گھبرا گیا	بمجرد آنکہ او در بار عدالت رسید خوف و ہراس بر و مستولی شد

Hendoustanee	Persian
۷۲ اگر دروازہ بند نہوتا تو کمینی کا مال چرلیجاتے	اگر در را مسدود نکردہ بودند دزدان مالِ کمینی را بُردہ بودند
۷۳ جو بولو سو سمجھ بوجھکر بولیو کیون کہ تُم قسم کھاکر بولتے ہو	ہر چہ بگوئی باحتیاط بگو زیرا کہ تو قسم خوردہ
۷۴ مین نے تُمسے کہا تھا کہ اگر تُم مِنت سے ایسا کام کیا کروگے تو مُصیبت مین پڑوگے	من ترا گفتہ بودم کہ اگر در اِرتکابِ چنین امر اِصرار کنی آزار میکشی
۷۵ کیا تمھارے جی مین کچھ گمان نہین آیا کہ ایسا حادثہ ہونے پر ہے؟	آیا این حادثہ کہ قریب بوقوع بود تو ازان ہیچ اِطلاع نداشتی؟
۷۶ یہہ ماجرا جو وُہ کہتا ہی سو کچھہ بھی بے معلوم ہوے اُسکے مُوا ہوگا؟	آیا این واقعہ کہ او ذکر می کند ممکن است کہ بی اطلاع او وقوع یابد؟
۷۷ کیون تُم نے یہہ کیفیت مُجھ سے چھپانے کا قصد کیا؟	چرا این امر را خواستی از من پنہان داری؟

Hindustani	Persian
سو مین بھر دونگا	واگر نقصانی بتو عائد شود من از عُہدہ برخواہم آمد
69 کیا ہر ایک نے اقرار کیا کہ مین آپ جُوا کھیلنے مین ہارا یا طرفین کے لوگون نے ایک دوسرے کو کہا کہ تو ہارا جو یون ہو تو کہو کتنا ہارا؟	آیا ہر یکی از آنہا اقرار کردند کہ من خود در قمار باختم یا طرفین از اسنادِ باختن دیگر دادند اگر چنین است بگوئید قمار چہ قدر میشود؟
70 گئے مہینے کی ساتوین تاریخ کو قیدی نے اقرار کیا کہ مین (بھی) جوا کھیلنے مین شامل تھا سو تمکو اس بات کی کچھ خبر ہی؟	در خصوصِ اینکہ بتاریخ ہفتم ماہِ گذشتہ این قیدی اقرار کرد کہ من (ہم) در قماربازی شامل بودم تو چیزی درین باب میدانی یا نہ؟
71 مین نے تمکو اُسکے بال پکڑتے اور اُسے مارتے دیکھا اور اب تم اُس باتکا انکار کرتے ہو	من ترا در حالتِ زدن و موی کشیدن او دیدم و تو حالا انکارِ این امر را میکنی

Hindustanee

اُس کی باری ہوئی ہوگی پر معلوم
ہوتا ہے کہ اُن کے پاس برابر حساب
رہتا نہیں ہر ایک کا نام چٹھی سے نکالتے
ہین جس کا نام پہلے آوے وہ پہلے
چٹھے جیسا نصیب

66 کیا پیسا اُٹھانیکے وقت تم نے قیدی کا
ہاتھ پکڑا تھا؟

67 کیون تمنے اِس عورتکو بگاڑا؟

68 اگر کوئی تمھاری مختاری مین
دخل کرے تو ہمیشہ تمھاری حمایت کرونگا
اگر کوئی تمھاری آبرو لیوے تو مین اُسکا
بدلا لونگا اور جو کچھ تمھارا نقصان ہووے

Persian

نوبہ نشستن او دیر روز بود ولیکن
چنان معلوم می شود کہ ایشان
فہرست درست در دست ندارند
اسم ہر کس را از قرعہ در می آرند یا هم
کسی کہ اول در آید او اول نشیند ہمچنین
نصیب ہر کس

آیا در ہمان وقت کہ قیدی پول را
بر می داشت تو دستش را گرفتی؟
چرا پردہ عصمت این زن را دریدی؟
ہر گاہ کسی در آزادگی و مختاری
تو دخل نماید من دائم حمایت ترا
خواہم کرد و اگر کسی با تو شوخی و بیحرمتی
کند من انتقام از او خواہم گرفت

Hindustani	Persian
اور آدھے دوسری طرف آخر ہم نے	ونصفی بسمتِ دیگر رفتند آخر
اُن سب کو پکڑ لیا	کلاً ایشانرا گرفتار نمودند
۶۱ تم نے قیدی کے انگ کا جھاڑا	آیا تو کا دیدی آن قیدی را یا نہ ؟
لیا کہ نہین ؟	
۶۲ جب اُس کے انگ کا جھاڑا لیا	(بلے) چون من کا دیدم اورا
تب مین نے اُسکے جیب مین ایک گنج	از جیب او دستہ کلیدے وچقماق وانی
چابیونکا اور ایک چقماق وان اور چقماق کا	وچقماقی وفتیلہ یافتم
پتھر اور فتیلہ پایا	
۶۳ کسی نے تمھاری قید مین سے قیدی	آیا کسی خواست کہ قیدی را
کے چھڑانے کا قصد کیا کہ نہین ؟	از دستِ تو رہائی دہد ؟
۶۴ ایسی اوناہات کے لیئے اُس پر	از برای چنین امرِ جزئی نالش
فریاد کرنی لاحاصل ہی	نمودن بر او خاصیتی ندارد
۶۵ مین نے سمجھا کہ کل جوری پر بیٹھنے کی	من تصوّر نمودم کہ در مجلسِ جوری

Hendustane

57 اُس نے مجھے خبر دی کہ اُس چور نے چار عورتونکو مار ڈالا اور تس پیچھے گانو کے دروازے مین ایک سپاہی کے ہاتھ سے پکڑا گیا

58 تم سرکشی کے کام کر کے اپنے تئین سرکار کی خفگی مین ڈالتے ہو اور نوکری سے برطرف ہونے کے لائق بنتے ہو

59 کیا تم قیدی کے اتنے نزدیک کھڑے تھے کہ اگر وہ یہ باتین بولا ہوتا تو تم البتہ سُنتے

60 جب چورون نے ہمکو آتے دیکھا تب بھاگے یہ ہماری تعیناتی نے اُنکا پیچھا کیا آدھے لوگ ایک طرف کو گئے

Persian

او اطلاع بمن داد کہ آن دزد چہار زن را کشت و بعد از آن بدروازۂ شہر بدست شحنۂ گرفتار شد

از ارتکاب چنین طغیان و بغی خود را مورد غضب سرکار میسازی و سزاوار معزولی از منصب میکردی

آیا تو با قیدی بمرتبۂ نزدیک ایستادہ بودی کہ اگر او چنین سخنان می گفت تو لا محالہ می شنیدی ؟

چون دزدان ما را دیدند گریختند لیکن سربازان دستۂ ملحق بایشان

Hindustani	Persian
ہوئے سوتا پایا	
۲۲ جب تم پہلے قیدی کے پاس گئے اُس وقت وہ کچھ نشے کی حالت میں نظر آیا ؟	دفعۂ اوّل کہ تو نزدِ قیدی رفتی او را در حالتِ سکر یافتی یا نہ ؟
۲۳ تم قسم کھاؤ گے کہ یہہ وہی شخص ہے جس نے گئی (یا کل) رات کو تمھیں لوٹا ؟	تو می توانی قسم یاد بکنی کہ این ہمان کس است کہ دی شب اسباب ترا غارت کرد ؟
۲۴ جب قضیہ (یا رگڑا) ہوا تم اُن لوگوں سے کتنی دور تھے ؟	در وقتی کہ نزاع در میانِ ایشان شد تو چہ قدر فاصلہ از آنہا داشتی ؟
۲۵ کیا تم آپ اُسے دیکھنے گئے تھے اور تم نے اُسکو کس حالت میں پایا ؟	آیا تو خود برای دیدنِ او رفتہ بودی واو را در چہ حال دیدی ؟
۲۶ کیا مدّعی علیہ نے مدّعی کو تمھارے حضور مارا ہوگا اور تمنے نہیں دیکھا ہوگا ؟	آیا ممکن است کہ مدّعی علیہ مدّعی را در حضورِ تو بزند و تو نہ بینی ؟

Hindustani	Persian
49 تمھارے اور صوبہ دار کے درمیان تین روپئے کی بابت جو بات چیت ہوئی اُس سے تم کیا سمجھے کہ اُسنے اُس بات کا اپنے اوپر اشارہ کیا کہ نہین ؟	قال وقیلی کہ فیمابین تو و صوبہ دار در خصوص سہ روپیہ بود آیا مافی الضمیر او پر تو معلوم شد کہ بجہت خود خواست یا نہ ؟
50 کیا تم کیا چاہتے ہو (یہ پردے ہین) کہ ہمکو کوئی آدمی بولا چاہیے کہ ہمیون کے لین دین مین اُس نے تمھین تھگ لینے کا ارادہ کیا یا صرف سودے مین اپنے نفع کیا ؟	آنچہ در پردہ بخصوص داد و ستد گوئی آیا منظور فلان کس نیست یا دادن تو بود یا آنکہ فقط صرفہ جوئی خود را کرد ؟
51 تو وہ مجھے وہان سے دو گھر چھوڑ کر تیرے گھر مین لیگیا وہان مین نے قیدی کو ایک گٹھری سرہانے دھرے	او مرا از آنجا اندرون خانہ خویش برد و در آنجا من قیدی را دیدم خوابیدہ و بقچہ زیر بالین او بود

Hindustani.	Persian.
44 پولیس کے سپاہیوں نے قیدی کے پکڑنے کا قصد کیا کہ نہیں	آیا سپاہیانِ کوتوال درگرفتنِ این قیدی سعی کردند یا نہ؟
45 پولیس کے سپاہیوں کے پکارنے کے آگے قیدی کھڑا رہ گیا یا پیچھے؟	آن قیدی پیش از بانگ زدن شحنہا ایستاد یا بعد ازآن؟
46 جیسا کہ مین لیتا ہوا یا بیٹھا ہوا ہونگا کیا ویسا جھکا ہوا نہ ہونگا؟	دراں حالت کہ مرا استراحت کردہ یا نشستہ دیدی آیا من خمیدہ نبودہ باشم؟
47 تمھاری ایک بات دوسری بات کو جھوٹھا کرتی ہی	اقوالِ تو ہریک مکذب دیگر است
48 اُس شخص کے حقمیں ایسا سخت حکم ہوا ہی کہ کسی صورت سے کچھہ رعایت نہیں کی جاتی	درباب فلاں کس سخت گیری باندازہ ایست کہ من بہیچوجہ رعایت او را نمی توانم کرد

لفظ ۱۱/۲۰

Hindustani.	Persian.
لازم نہ تھا	قیدی را رہا کنی
40 اگر تُمنے اپنے ساتھیوں کی صلاح پر کام نہ کیا ہوتا تو تُم اِس نوبت کو نہ پہُنچتے	اگر بقول رفقای خود عمل نمیکردی بدین روز گرفتار نمی شدی
41 مُدّعی اور مُدّعی علیہ دونون حاضر ہیں اور داور سی کے اُمیدوار ہین	مُدّعی و مُدّعی علیہ ہر دو حاضر اند و ہر یک از ایشان طالب مرافعہ اند
42 جو زیور کہ وُہ عورت اپنے جیتے جی پہنتی تھی اور تُم نے دیکھا تھا سو (اب) اُس زیور کو پہچانوگے؟	آن زیور را کہ در حین حیات آن زن در بر او دیدہ بودی (حال) خواہی شناخت یا نہ؟
43 قیدی کو بھاگتا دیکھنے کے پیچھے کتنی دیر کے بعد تم کوکوتوال کے پیادے ملے؟	از وقتی کہ دیدی قیدی می گریخت تا وقتی کہ باکزمہا ملاقات کردی چہ قدر طول کشید؟

Hindustani.	Persian.
عرض کروں :	
35 اِس شخص نے کیا گناہ کیا ہے؟	این شخص چہ تقصیر کردہ است؟
36 اُس نے ایک عورت کو مارا اور اُسکی نتھ بالی اور ایک جوڑ چاندی کی پہنچی چُرائی ہے	این کس زنی را زدہ و حلقہ بینی و کوشوارہ و یک جفت دست بند نقرہ اُورا از وجبرًا گرفتہ است
37 میں اُسجگہہ پر پہنچا تب قیدی زمین پر پڑا تھا اور لہو بھری تلوار اُسکے پاس پڑی تھی	در وقتی کہ من آنجا رسیدم دیدم کہ آن شخص قیدی با شمشیر خون آلود خود بر زمین آرامیدہ بود
38 میں نے قیدی کا ہاتھ پکڑا پر یکایک جھٹک کر میرے ہاتھ سے چھوٹ گیا	من دست آن شخص قیدی را گرفتم اما او تکان داده از چنگ من گریخت
39 میری رضا لیے بغیر قیدی کو چھوڑنا	نمی بایست کہ تو بی اذن من

Hindustani.	Persian.
داغ صاف میرے دیکھنے مین آیا	که تو می بینی انرا ظاهرا دیدم
اُس سے مین ابھی اُسے پہچانتا ہون	وحال بواسطهٔ آن اورا می شناسم
33 ایک پیتے والا اُسکے ساتھ اُس گانو کو بھیجو که گاے کی تلاش کرے	یک نفر فراش بهمراهِ آنکس دران ده بفرست تا جستجوی ماده کاورا بکند
32 یہہ شخص عرضی لایا ہے که گانو کے نزدیک میرے پاس قریب آدھا بیگھا زمین ہے اُسپر بازلگانے کی رضا دو	این شخص عریضهٔ آورده که قریب بشهر پارهٔ زمین بقدر نیم جریب دارم واذن می خواهد که دور آنرا خار بست کند
33 وہ زمین چھاونی کی حدّ مین ہے اُسمین میرا علاقہ نہین	آن زمین در حدودِ محلِّ توقفِ لشکر است ومن ربطی ندارد
34 (تب) مین کس کے پاس جاکر	(پس) نزد که بروم

Hindustani.	Persian.
28 کوتوال کے سپاہیوں کے	بعلّت دخل و تصرف کہ در
کام مین دخل کرنے سے تم قید	امرِ سپاہیانِ کوتوال نمودی
مین پڑے ہوتے پر اس وقت	مستحقِ حبس بودی ولیکن حال
بچ گئے اُمیدوار ہون کہ آیندہ	کہ نجات یافتی امیدوارم کہ
عبرت پکڑوگے	من بعد عبرت گیری
29 تم کس طرح قسم کے روسے	درشناختن این قیدی چگونہ
بول سکتے ہو کہ قیدی کو تحقیق پہچانتا	یقیناً قسم توانی خورد زیرا کہ
ہون کیون کہ تم نے اقرار کیا ہی	تو اقرار کردہ کہ در وقتی کہ
کہ جس وقت اُسکو دیکھا بہت	اورا دیدم بسیار تاریک بود
سا اندھیرا تھا	
30 سچ ہی کہ اُس وقت بہت	راست است کہ در آن وقت
سا اندھیرا تھا پر قیدی کی پیشانی	بسیار تاریک بود ولیکن بر
پر ایک داغ ہی جو تم دیکھتے ہو وُہ	پیشانی قیدی داغی ہست

Hindustani.

22 تمھارے شرع کے رو سے اِس مقدمے کا فیصلہ کیا ہی؟

23 عدالت کے حکم سے اُس عورت نے طلاق پائی

24 جب تم نے لاش ندی کنارے پر دیکھی تب اُس کے گلے میں رسی بندھی ہوئی تھی کہ نہیں؟

25 ممکن ہی کہ وہ (وہان) اوے اور تم اُسے نہیں دیکھو؟

26 اگر وہ (وہان) آیا ہوتا تو کیا تم اُسے دیکھا ہوتا؟

27 عدالت کے علاقے میں کوئی جگہہ خالی پڑی ہوئی تم جانتے ہو؟

Persian.

مطابق شریعت تو حکم این مقدمہ چگونہ می باشد؟

بحکم عدالت آن زن طلاق گرفتہ

در وقتی کہ آن میت را در کنار رود خانہ دیدی رسنی در گردن او بود یا نہ

ممکن است کہ او (در انجا) آمدہ و تو او را ندیدہ باشی؟

آیا اگر او (در انجا) آمدہ بود تو او را دیدہ بودی؟

آیا در محکمہای عدالت خبر داری کہ منصبی خالی باشد

Hindustanic.	Persian.
رشوت دونگا	
19 یہہ سب حقیقت جو ابھی ہمارے سُننے مین آئی اُس سے مین یون سمجھتا ہون کہ اُس شخص کے اوپر بڑا شک گذرتا ہی اِس لیئے اُسنے قید مین رکھا چاہیئے کہ آتے سیشن مین اُسکی تجویز ہو	از روے این ہمہ کیفیت کہ حالا بسمع ما رسیدہ رای من اینست کہ بر فلان کس گمان بد میرود لہذا باید کہ او را محبوس کنم تا در سیشن آیندہ تجویز امراو بشود
20 جب کوئی شخص خون کرنیکی تقصیر مین پکڑا گیا تو اُسے قید کرتے ہین یا اُسکا ضامن لیتے ہین ؟	در وقتی کہ کسی بتقصیر خون گرفتار شود او را محبوس می کنند یا ضامن از او میگیرند
21 عدالت مین شاہدونکو قسم کھلانا لازم ہی یہ اگر کوئی قسم کھانیکا انکار کرے تو کیا کرتے ہین ؟	در عدالت شہود را قسم باید داد ہر گاہ کسی انکار این امر کند چہ می کنند ؟

Hindustani	Persian
کہ جو آدمی اُسی گھر مین رہتا ہو سو بیخبر سُنے رہا ہو	بیدار گشتم پس محال است برای شخصی کہ درہمان خانہ باشد و نشنود
16 کیون کر یہہ ہو سکتا ہی کہ تُم گھر مین تھے اور اُسنے دروازے پر شور مچایا سو تُم نے نہین سُنا؟	در وقتی کہ این کس بر در خانۂ تو ہای ہوی نمود تو در خانہ بودی پس چگونہ ممکن بود کہ تو آنرا نشنوی
17 مین نے اُسکی جوتی کے قرقراہٹ سے معلوم کیا کہ وُہ اوپر آتا تھا	من از صدای کفش او معلوم کردم کہ او بالا می آمد
18 اُسنے اُسے کہا کہ اگر تو مدعا علیہ کے حق مین اچھی بات بولے (یہ مت دیوے) تو مین تجھ کو کچھ	او فلان کس را وعدۂ رشوۃ کرد تا جانب داری مدعی علیہ نمودہ اورا تعدیل کند

Hindustanee	Persian
13 میں تمھارے مقدّمے مین غور کرونگا اگر سچ ہوگا تو داد ملیگی	من در خصوص مقدّمۂ تو غور خواہم کرد اگر راست باشد البتّہ داد خواہی تو خواہد شد
14 ممکن ہی کہ کوئی آدمی جو چوری کے وقت گھر مین ہووے اور چور دروازہ توڑے اور کھولے اُسکی آواز اُس کے سُنّے مین نہین آوے ؟	ممکن است کہ کسی در وقتِ دزدی در خانہ باشد و صدائے شکستن و کشادنِ در را از دوزدان نشنود
15 مین کہتا ہون کہ ہرگز ممکن نہین کیون کہ مین جو وہان سے تھوڑی دور ایک گھر مین رہتا ہون اس آواز کے سبب بھاری نیند مین سے چونک پڑا تو اغلب نہین	من میگویم کہ البتّہ این امر محال است زیرا کہ من با آنکہ در خانہ کہ قدری دور تر از آن می باشد سُکنی دارم بسبب آن صدا از خوابِ گران

Hindustani	Persian
خون کرونگا تم گھر مین تھے کہ باہر؟	بیائی گفت کہ فلان کس را خواہم کشت یا بعد از بیرون آمدن تو ؟
10 کبھی تمھارے خیال مین گذرا کہ جو آدمی تمھاری نظر مین ایسا اشراف ہی سو ممکن ہی کہ ایسا برا کام کرے ؟	ہیچ گمان داشتی کہ شخصی کہ بخیال تو بدین خوبی باشد چنین حرکت شنیع ازو صادر شود ؟
11 تمھارے سوا کسی دوسرے نے اُسے اپنی جورو کو مارتے دیکھا ہوگا کہ نہین ؟	آیا در وقتی کہ او زن خود را زد غیر از تو کسی دیگر آن را دیده باشد یا نه ؟
12 اُسوقت تو نے اِس بات کا کوئی شاہد کیا تھا ؟	در وقت وقوع این امر کسے درمیان بود کہ گواہ تو باشد یا نه ؟

Hindustani

5 اُسنے مجھے بہت سی باتین سُنائین پر مین بالکل چُپ رہا

6 مین تحقیق کہہ نہین سکتا ہون کہ میرا وطن کہان ہی اور میرے ماباپ کون تھے ؟

7 جبتک یہہ کام ہوتا رہا تب تک اُسہی جگہہ پر تم نظر لگا رہے تھے ؟

8 اگر کوئی اور شخص وہان حاضر نہ ہوتا تو اغلب ہی کہ وُہ انکار کرتا کہ مین یون نہین بولا

9 جسوقت اُسنے کہا کہ مین

Persian

او بسیار سخنان گفت ولیکن من ساکت بودم

من یقیناً نمی توانم گفت وطن من کجاست و والدین من کیان بوده اند

آیا تاہنگامی کہ این امر در میان بود تو مراقب آنجا بودی ؟

اگر شخصی دیگر در انجا حاضر نمی بود ظاہر آنست کہ او انکار می کرد کہ من چنین سخنی نگفته ام

آیا او قبل ازان کہ تو از خانہ بیرون

ون

Judicial Phrases

باب چہارم در اصطلاحات دار العدالت

Persian	Persian
۱ میرے خیال میں آتا ہی کہ وُہ نامی و غاباز اور فریبی ہی	زعم من چنانست کہ او مردم فریبی است مشہور ومعروف
۲ تُم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی شخص ہی جسنے تُم کو مارا؟	از کجا دانستی کہ ایں ہمان کسی است کہ ترا زدہ؟
۳ جو مُناسب جانا سو میں نے اُس کو کہا پر اُسنے میری بات نہین مانی	من آنچہ مصلحت احوال بود بدو گفتم ولیکن او سخن مرا نشنید
۴ اُس وقت تُم اُس باتکا کچھ سبب بتا سکے کہ نہین؟	دران وقت سبب آن امر را بیان کردی یا نہ؟

Additional Words Collected Whilst The Foregoing Vocabulary Passed Thro' The Press

Military Vocabulary.

Persian	Persian
576 امیر بحر - امیر البحر	576 امیر بحر - امیر البحر
577 دار العیار	577 دار العیار
578 رجالہ لشکر - سپاہیان لشکر	578 رجالہ لشکر - سپاہیان لشکر
579 دریا بند	579 دریا بند
580 تفنگ دولولہ	580 تفنگ دولولہ
581 شریط البرق - سلک الصاعقہ	581 شریط البرق - سلک الصاعقہ
582 مفر	582 مفر
583 دار الضرب - ضراب خانہ	583 دار الضرب - ضراب خانہ
584 سرکردہ	584 سرکردہ
585 لساول صحبت	585 لساول صحبت
586 منتا - ملکا - بانوکی	586 منتا - ملکا - بانوکی
الجبل محدود من حدید	الجبل محدود من حدید

Persian

556 رسائل تلغرافیه

557 بحر حمله کردن

558 سیل

559 پرده

علم راستقلال نامی وا نمودن

560 وادی

561 قراول - مقدم الجیش -
هراول

562 نائب

563 نائب تنکری - خلیفه

564 یلاق - سردسیر

565 جنگ - حرب - پرخاش -
پیکار - نبرد - رزم - کارزار - غزا

Persian

566 میمنه

567 میسره

568 شهرپناه

569 شهربند - بروج

570 چهارچوب

571 صوت زدن - شافوت زدن -
صفیر زدن

572 حقه آتش

573 دریچه - دروازه کوچک

574 قنچه - خرجین

575 چرخ

Persian	Persian
536 آلتِ بُخار - آلتِ واپور	545 آتش زنه
537 مَرکبِ دُخانی - جهازِ آتشی - سَفینهٔ بُخاریه - فَبور	546 آتش افروزنه - آتش بارِ آتش برک
538 فَرق	547 جوق - جوقه
539 قَراوول	548 جوقه جوقه
540 فَتح - ظَفَر - نُصرت - فیروزی	549 قُوری
541 آدابِ حَرب - شیوهٔ طَعن* وضَرب - فَنِّ سپه کری - فَنِّ جنگ	550 خیمه - چادر - خرگاه
542 کشتی مال	551 شیر
543 کَلَس نمودن	552 ضابطانه - حاکمانه
544 خِطاب	553 لگّه رفتن - قدم بازی کردن
545 بَلیط	554 زبانه
	555 کوار

* من آنم که در شیوهٔ طعن و ضرب ؛ بشیران نر آموزم آدابِ حرب ؛
کدامیں هنر برایں دلیریے کند ؛ که سر پنجه بر صید من افکند ؛

Persian

509 سپتر

510 جزائل

511 نائب دوّم - معاونِ دوّم

512 سرحلبه - یوزباشی - وکیل

513 وکیل باشی

514 جرّاح

515 توپهامی قلعه شکن - توپ قلعه کوب

516 ارکانِ حرب

517 غلاف = میان - نیام

518 سقف پا

519 قتلاق - کرمسیر

520 طابع

521 زردبان - کمند

Persian

522 تدارک وتهیهٔ جنگ

523 ثمن

524 صاعقه - سنگریزه

525 سرفکیر

526 کاجری

527 تمدّن

528 خاربند - احاطه

529 کشتی کاه

530 قلّه

531 قنداق

532 پیچ

533 چونه = دیده

534 خفّه پروانه

Persian	Persian
488 پس نشستن	498 نیزه باز - نیزه بردار
489 مفر - مناص - جای گریختن*	499 نیزه بازی
ملاذ - محیص - مرجع	500 نیزه دار
490 شاخن	501 سرباز - سپاهی - لشکری
491 مرکب حربی - جهاز جنگی - بارجت	502 شمشیر - تیغ - سیف
492 کشتی ساز - کشتی گر	صمصام - حسام - کتار
493 قراولی - زد و خورد	503 شمشیر دو دستی
494 کانی که یورش برده از	504 قداره
مغاره داخل میشوند	505 شمشیر زن
495 نقابان - نقب زنان	506 شرابه بند
496 مغالطه - فطرت - فن و ضربت جبلی	507 فلاخن
497 نیزه	508 بند تفنگ

* مناص و مفر جای بگریختن

Persian

463 مُمضی شدن - مُسجّل شدن

464 باغی

465 عُهده - دَرَجه

466 اِستعفا

467 صَفّ - قطار

468 قَلَعچه

469 فصیل - سور

470 دیوارِ قلعه

471 شهرپناه

472 قشونِ سربازان

473 شعب

474 فوج

475 پیک

Persian

476 سان - صَف آرائی

477 سان دیدن

478 شاطِر - هراول

479 حاضِر میدانی

480 قراولی

481 سُنبه - سیم

482 تیرِ شهاب - چرخی - کلوله

قُپز - آتش افرازه - آتشین بار

483 برزمین خوردن - جستن

484 پس رفتن

485 ساقهٔ لشکر - دُنبالهٔ لشکر

486 چراغیاشتدن

487 دَولتِ جمهوریه

Persian	Persian
446 تقدیم و صدارت	وکیلِ مطلق
447 ترکش - قربان - تیران - تیروان	452 کلوله پرتاب - دم غلوله
448 کنکنه	453 روم قدیم
449 ملکه - سلطانه	454 روم جدید
450 ملکهٔ معظمه - سلطانهٔ عظمی	455 روم اشیا - روم صغیر رومیهٔ صغری
سلطانهٔ کبری - حضرت السلطانه	456 راه آهنی
المصانه - ملکة الممالک المصانة	457 کالسکهٔ آتشی
العظیمة الفخیمه - ملکة الوارثة الکرسی	458 نمذه
الریاسة وتاج الشهامة - علیا	459 غلطک
حضرت قدر قدرت قضا سطوت	460 چکنامه
پادشاهی علیا حضرت شاهنشاهی	461 مکاتبت
462 قائم مقام - نائب مناب	462 امضانامهٔ عهدنامه

Persian

421 مُحتَسِب

422 عُلُوفَہ

423 نُزُل

424 قُلبہ رانی

425 قلبہ

426 اَرَک

427 میرِ مَجلِس - سَرِ مَجلِس

428 رئیس المَشیَخت

429 چاپار

430 چاپارچی

431 چاپارچی باشی

432 چاپار خانہ

433 بالیوز

Persian

434 عَرشہ

435 لَنگَر

436 قِطعہ

437 یُورت

438 اُمُورِ سیاسی وَ اَدبی وَ مُتَجَرِی

439 سینہ بند

440 مناجَرَت

441 عَسَس

442 ذوالیہ - قالی

443 اِمتیاز نامہ

444 اِمتیازات و مُعافات

445 رُبّان - کشتی کش

Persian	Persian
398 مشورتِ مبارکہ مخصوصہ	دولتِ مستقل
399 جزر	409 دُوَل
400 سرباز - سپاہی - لشکری	410 دُوَلِ خارجہ
401 شرابہ مروارید مرصع و مکلل	411 دُوَلِ مُتحابہ
آویزۂ زمرد	412 دَوَلِ مُتخاصمہ
402 سفارتِ کبریٰ	413 بلوک
403 رُوبیان - اَزبیان - مَلَخ آب -	414 ذاتِ خاص
جرادالبحر	415 عہدہ
404 دَولت	416 کلاہِ تفنک
405 دَولتِ فخیمہ	417 ہبوط
406 دولتِ علیہ	418 زقوم
407 دولتِ بہیہ	419 ساخلو
408 دولتِ بالاستقلال -	420 کرمہ - شحنہ

Persian

ازدرجۂ اوّل

376 مواجب - مُشاہرہ

377 دَرّہ - دَرَب - گذرگاہ - کُتَل

کوچۂ تنگ

378 خاص تراش

379 صُلح - آشتی

380 مُصالحہ - تصفیہ

381 تعاقُب

382 تعاقُب نمودن

383 غنیمت - یغما - تاخت تاراج

تاخت و تاز - غارت

384 مدد معاش - وظیفہ

385 قواعد گاہ - صفّ گاہ -

Persian

میدانِ قواعد

386 بیل

387 بیلچہ

388 بیلدار

389 طپنچہ

390 پیشتاب - طپنچۂ بزرگ

391 نیزہ

392 باروت

393 توپخانہ

394 توپ باش - توپچی

395 شکارگاہ

396 مجلس الامرا والامم - مجلسِ ملّی و ملکی

397 نظام نامہ

Persian

ایشیک آقاسی باشی - عرض بیکی

میربار

356 قنبر

357 قُنبا

358 انفار - نفرات

359 مخزن - کنجینه

360 ساز

361 سازنده - نوازنده

362 سوزوساز

363 تعلیقهٔ لشکر - تصحیحه - جایزه حاضری

364 نادره خانه مشتمل بر اشیای نفیسه وچیزهای تحفه

Persian

365 قلب لشکر

366 یزباز

367 انهزام صوری

368 مصباح لولو

369 شب خون

370 پارو

371 پاروزدن

372 حمله - تاخت

373 رودیگانه

374 نشان - علامت - نشان بطغرای سلطانی معنون

375 نشان سرتیپی

Persian

331 نشانہ - ہدف - آماج - خاک توده

332 نشانہ انداز

333 معلّم

334 خونریزی - مقاتلہ

335 قتلِ عامّ

336 تفنگ [اتفاغہ]

337 فتیلہ - سوختہ - آتش پارہ

338 تفنگِ فتیلہ

339 یاور دویم

340 امیرِ نظام

341 وزارت

342 وزارت داخلہ

343 وزارتِ خارجہ

Persian

344 وزارتِ جنگ

345 وزارتِ مالیہ

346 وزارتِ عدلیہ

347 وزارتِ وظائف

348 معدنی

349 علمِ حرّ اثقال

350 نشانِ بزرگ

سلکِ شریفِ حمّام

351 وزیرِ دولِ خارجہ

352 وزیرِ نظام

353 طغمہ - نشان

354 میر آتش

355 تشریفاتچی - بایسکی -

Persian	Persian
305 خُور	318 شیرِ ببر
306 جرید	319 پلنگ
307 کُلوک	320 دستهٔ سرباز
308 کیف - بُقچه - توشه دان	321 نائبِ اوّل - مُعاونِ اوّل
309 یَراق	322 یاورِ اوّل
310 نقّاره - کوس	323 دیوان بیکی
311 قورچی	324 [بُر]
312 اراضیِ دائره - زمینِ آباد	325 یَدَک - جنیب
313 اراضیِ بائره - زمینِ خراب	326 یَدَکچی
314 خراجی - مالگذار	327 ارخای عِنان
315 لاخراج - معافی	328 چقماق
316 جلسهٔ قانونیه	329 قاطِرباشی
317 انجمنیانِ جلسهٔ قانونیه	330 چَرّوادار

نشانه

Persian

282 جارچی باشی - یساول

283 نشانہ انداز

284 مشورت خانہ، خوانین و وکلای رعایا

285 مجلس الامم

286 قبور - قاچ

287 قبضہ

288 عقرب

289 قرن

290 ولی عہد

291 امپراطور

292 نسلاً بعد نسلاً و بطناً بعد بطناً

293 علی التوالی والتواتر

Persian

294 انوکردن

295 یورش - تاخت

296 رسید کی نمودن باسلحہ واسباب

297 رسید کی - [سرکشی]

298 طرح جنگ ریختن

299 عاق - متمرد - سرکش،

300 تمرد - سرکشی

301 متہجم - دیلماج

302 پشت پا

303 سنکر - سلامت کوچہ - مورچال - آلنک

304 ہنرابہز

Persian	Persian
261 چال - بادامي	272 توپخانهٔ اسپی
262 سُرخ تیره	273 سوار - فارس
263 شبرنک ○	274 هزاران وغا
264 ابرش ※	275 یرغال - کفیل - کروی
265 کُلکون	276 خود - مغفر - خولتاش
266 بُراق	نیم ترک
267 دُلدُل	277 مقام
268 ذُوالجناح	278 سُرنای
269 رخش	279 مقام صدر
270 شب دیز	280 قاشُلق - دنکی
271 کُلکون	281 امیر آخور

○ خراشیده پوشید شبرنگ شاه ؛ زسُم پُشت پای زدم روی ماه
※ ای راست رو قضا به کمان تو چون خدنگ ؛ برابرش تو چرخ مرصّع دُم پلنگ

Persian

242 نفیرنامه

243 دُنّاب وایاب - قِطار

244 شمشیرباز

245 اسپ - فرس حِصان

246 شب دیز

247 توسن*

248 سُرنک

249 سُرخ زرده

250 چالاک - نوندَه

251 شب رو

Persian

252 چال پُشت

253 چالغ

254 سَمَند†

255 نُقره

256 سُرخا - شاه بلوط - روماني

257 سُرخالی - کُمیت - گر

258 کُمیت سیاه زانو

259 اَبلَق - خنگ زیور

260 نیله - خنگ ‡

* هر آن رائض که توسن را کند رام ؛ کند آهنگی با کرّهٔ خام ؛ به تندی توسن از سر تند کردد ؛ وکر کندی نمائی کند کردد

† سمند سیه زانو سیه خطّ ؛ بصحرا چو آهو بدریا چو لبطّ

‡ ریک هامون بادرشتی های او ؛ خنک مای اتامیان آیدهی

Persian	Persian
219 قوائم موجوده - پول کاغذی	230 حاکم
کاغذ اسکناس - ورق نقدیه	231 علم توپ اندازی
220 روشنائی از بخار زغال سنگی	232 قاروره
چراغ بخار غاز	233 قاروره انداز
221 دلیل - راه نما - راه بر - هادی	234 بهادران
222 سردار	235 بهادران خاصه
223 امیر تمن	236 پاره - قن پوز
224 جلودار - جهتر	237 چهار نعله دویدن
225 نشان مطلا	سرشنو دویدن
226 تنظیمات و تنظیفات اجرا کردن	238 یراق طلائی
227 فرمان فرما - والی	239 برمه
228 دریابیکی	240 الکوی بلور
229 بیکلربیکی	241 پشته - پشتی بان

Persian

دارالتجارت

196 [بوندات]

197 چیوه

198 نائب اوّلِ اجودان باشی

199 [اوت]

200 برج بستن

201 رایت - علم

202 قلّاب

203 قلم ماهیگیر

204 پیول

205 آتشبار

206 قرض حسنه

207 تنگ - کتل کش

Persian

208 زیرتنگ - زیربند - پشین بند

209 زیرتنگ - پشتنگ

فراخی

210 خلیج - قوب - قبت

خور

211 اهل قلعه - قلعگیان

212 نگهبان - قراسور - مستحفظ

213 کشیک

214 کشیکچی

215 کشیکخانه

216 کشیک زدن - قراول کردن

217 وقایه - توقیه

218 عرابه

Persian	Persian
کریزندگان	۱۸۵ حِصنِ حصین - سَدِّ رَصین
۱۷۳ هزیمت - فرار - کریز	۱۸۶ قلعه بَندی - قلعه سازی - شهرپناه
۱۷۴ صَف - قطار	۱۸۷ مضبوط کردن - مُتحکم کردن
۱۷۵ جَناح - پهلو - بازو - کمر	۱۸۸ حُصونِ مصونه
۱۷۶ قُدّامِ عسکر	۱۸۹ محروسه
۱۷۷ پیاده	۱۹۰ معرکه - رزمگاه - نبردگاه
۱۷۸ چقماق	مَصاف
۱۷۹ حقماقی	۱۹۱ روزِ معرکه* - روزِ مَصاف
۱۸۰ زنبورک - زَنبوره	۱۹۲ رُخصت - اِجازت
۱۸۱ زنبورچی	۱۹۳ اَلغوزه - نَی - قرنای نفیر
۱۸۲ حُصون و قِلاع	۱۹۴ نَیچی - قرنای چی
۱۸۳ قلعه - حِصار - حِصن	۱۹۵ قوتی - مَتجر - بیتُ التجارت
۱۸۴ حُصُون	

* مُرغابیانِ جوهر دریای تیغ تو هر یک بروز معرکه صیاد صد نهنگ

دار البحار

Persian

150 دُشمنانِ مُلک - بدخواہانِ دولت - سپاہِ دُشمن

151 اِیلغار - مُہمّ - عظیمت

152 بیرَق - نِشان

153 نِشان بردار - عَلَم بردار

154 قرال - شاہنشاہ

155 قیصر

156 فغفور

157 خاقان

158 ایلچی - سفیر

159 بالیوز - وزیرِ مُقیم

160 وزیرِ مُختار

161 سِفارَت

Persian

162 دوغلہ بازی

163 مبادلۂ تصدیق نامجات مُصالحہ - مبادلۂ عہدنامجات

164 نسقچی

165 مُہمّات

166 جسمِ لطیف

167 ریشِ سفیدان - مشیخت

168 سِلسِلۂ برقی - تارِ برقی - سیم - مفتول

169 خطِّ سیم تلغراف

170 بُلد کردن

171 سنگار

172 ہنرمیتیان - فرازیان -

Persian	Persian
126 دستور العمل - اختیار نامه	138 طبل و نفیر
127 الاجماع	139 طبل - دمامه - دهل
128 القیاس	140 طبّال - بالابانچی - نقارچی
129 اختلاف فتنه	141 عیان مقطوعه
130 شکست	142 سرکردن - خالی کردن
131 ویرانی - پایمالی - تاخت تاراج	143 سطحه
132 تباهی - خواری - انهدام - استیصال	144 صفحهٔ ساعت - مقیاس
133 گروه - جزء فوج	145 لقب
134 خنجر پیش قبضه - دشنه *	146 کشتی سازخانه
135 خندق	147 خلف ارشد
136 کوچ - رحلت - نهضت	148 ترکش
137 قواعد فوج	149 دشمن - حریف

* هرگنجه گر تشنه شدی تو بخون بیالودی این حجب آنگون زمانه بخون تو تشنه شود بر اندام تو دوی دشنه شود

Persian

100 غلامانِ پیش خدمت - غلامانِ شاہ

101 پاکار

102 کارپردازِ دولت - مصلحت گذارِ دولت

103 کارپردازِ اوّل

104 کارپردازخانۂ دولتی

105 مجلسِ مصالحہ

106 شارژی دَفیر

107 پنجہ باشی

108 میرِ پنجگان

109 میرِ پنج

110 کشیکچی باشی

111 ستون

112 قرنای - بوق

Persian

113 تاجیک

114 اُلنگ برداشتن - یرغمہ دیوان

115 کمان

116 کارخانۂ سیورسات

117 کُرّہ

118 سرشماری

119 جار

120 جارچی

121 جارچی باشی

122 خشک

123 قشونِ سواری

124 قشونِ سوارۂ نظام

125 قشونِ سوارۂ غیر نظام

Persian

76 قلب - میان - قول

77 اسیر

78 دُغالِ سنگی

79 دُغالِ چوبی

80 چلّہ

81 چہار آئینہ - جوشن

82 خزانہ

83 فیشنگ - شنگ

84 توپ - خُمپارہ - بادلیج - خرزن

قپز - مدفع

85 توپ انداز

86 توپ زون

87 توپچی

Persian

88 لشکرگاہ - معسکر - اُردو

89 پیش خانہ

90 لجّارہ

91 دستہ

92 دستۂ بہادران

93 دستۂ میخ بران

94 ضربِ کلّہ دار

95 رئیس المراکبِ الجربیہ - مراکبِ حربی

96 سُلطان تُمندار

97 ناخدا - کشتی بان

98 دہ باشی - میرِ دہ - بلوک

99 سرہنگ - سرجنگ

Persian

۵۰ احمال واثقال - بُنہ - اُغرق

۵۱ [طبلبیدار]

۵۲ حمائل

۵۳ بیشہ زار

۵۴ نقّارخانہ

۵۵ مُہرہ کلونبد - مُرواریدباریک

۵۶ مُہرہ بلور

۵۷ جوزکِرہ - دُکمہ - کوبک

۵۸ جنگ - مُحاربہ

۵۹ مُصافّات

۶۰ مُصافّہ

۶۱ صفّہ بہ صفّہ - صفّ زدہ

۶۲ تبّر

Persian

۶۳ کنکورہ - فصیل

۶۴ صفِ جنگ

۶۵ کوسِ رحلت - کوسِ رحیل

۶۶ دمامک - قرابین

۶۷ سدّ

۶۸ چاہ پاسبانی - مقامِ کشیک

۶۹ منجنیق

۷۰ غرشۂ عطرِ ورد

۷۱ غرشۂ عطرِ عود

۷۲ شرم کول

۷۳ رائس

۷۴ ذبوسہ

۷۵ نیم

Persian	Foreign
25 یراق و تدارکاتِ شایستہ	38 لُولہ - تُرنک
26 یراق - تدارکات	39 بیمبالاتی
27 بقیۂ مواجب	40 طاجن
28 ابواب	41 سر نیزہ تُفنک - نیزہ
29 ہوا خواہ	42 غلولہ - کُرہ - رصاصت
30 قُدّام	مِدفع - [فُندُق]
31 مؤخّر	43 گلولہ - [تیر بُندُق - فُندُق]
32 ترضیۂ شایستہ	44 غُبارہ
33 مُغارہ - بغارہ	45 بُرج
34 توپ	46 تعبیۂ توپ
35 سر توپ	47 تعبیۂ توپ نمودن
36 کمان - قوس	48 صور - شیپور
37 زہ	49 شیپورچی

Persian

50 اَحمال واَثقال - بُنہ - اُغرُق

51 [طبلبیدار]

52 حَائِل

53 بیشہ زار

54 نقّارخانہ

55 مُہرہ کلونبد - مُروارید باریک

56 مُہرہ بلور

57 جوزکبرہ - دُکمہ - کوبک

58 جنگ - مُحارَبہ

59 مُصافات

60 مُصافّہ

61 صَفشِکَن - صَفّ زدہ

62 تَبَر

Persian

63 کنکورہ - فصیل

64 صفِ جنگ

65 کوسِ رحلت - کوسِ رحیل

66 دمانک - قرابین

67 سَدّ

68 جاے پاسبانی - مقامِ کشیک

69 مَنجَنیق

70 غَرّشہ عِطرِ وَرد

71 غَرّشہ عِطرِ عُود

72 شَرَم کول

73 رائس

74 دَبّوسہ

75 نیم

Persian	Foreign
25 یراق و تدارکاتِ شایسته	38 لوله - تُرنک
26 یراق - تدارکات	39 بیمبالاتی
27 بقیهٔ مواجب	40 طاجن
28 ابواب	41 سرنیزهٔ تفنک - نیزه
29 هوا خواه	42 غلوله - کره - رصاصت
30 قدّام	مدفع - [فندق]
31 مؤخّر	43 گلوله - [تیر بندق - فندق]
32 ترضیهٔ شایسته	44 غباره
33 مغاره - بغاره	45 برج
34 تیپ	46 تعبیهٔ توپ
35 سرتیپ	47 تعبیهٔ توپ نمودن
36 کمان - قوس	48 صور - شیپور
37 زه	49 شیپورچی

A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words and Expressions In The Persian Language.

Persian	Persian
1 شست کردن	13 لنگرگاه - غادی - مرزا
2 تیر - خدنگ	14 لشکر - قشون - سپاه
3 تیرک	15 اسلحه
4 تیرانداز	16 جائزه - جیره
5 تیراندازی	17 جباخانه - سلاح خانه
6 تیرباران	18 قوشچی
7 تیرپرتاب - تیررس	19 توپخانه - آتش خانه
8 تیرتیزپه	20 امیرتوپخانه
9 تیرخاکی	21 میرزا
10 تیرخورده	22 آجودان باشی
11 رو (بکسی) رفتن	23 نشان
12 منصب نیابت اول کارپرداز خانه دولتی	24 گلوله و باروت اسباب جنگ

Hindustani

199 جس رات کو فساد ہوا تم لین مین تھے کہ نہین ؟

200 جب تمنے قیدیکو لین مین پھر جانیکا حکم کیا اور اُسنے نہین مانا تب تم نے کیا کیا ؟

201 دو بندوق کے کندے توت گئے ہین تین کے گز جاتے رہے ایک کی چانپ بالکل بخمی ہوگئی چار کی چلمک سے آگ نہین جھڑتی دو کے گھوڑے ڈھیلے ہوگئے ایک کی نلی ٹیڑھی ہوئی ایک کے پیچ جاتے رہے اور ایک کی کمانی توٹ گئی

202 ایسا اتکلنے مین آتا ہی کہ گئے مہینے کی بیسویں تاریخ کے لشکری حکم کے سبب سے بیماری کے بہانے (ڈھونگ) کی تقصیر کا اتکاؤ تو نہ ہوگا بلکہ اِسے اِس تقصیر کو ترغیب ہوگی

Persian

در شبی کہ ہنگامہ وشورش واقع شد تو در معسکر بودی یا نہ ؟

چون تو آن قیدی را کہ معسکر خود بس بروو او را نہمود توجہ کردی ؟

قنداق دو تفنگ شکستہ است سہ تفنگ کم شدہ است چقماق یکی بالکل بکار نمی خورد فاشلق چہار تفنگ آتش نمی دہد کمان دو تا سست شدہ لولہ یکی کج شدہ است پیچ ہای یکی کم شدہ چونہ یکی شکستہ است

بنظر می آید کہ حکم لشکری مورخہ بیستم ماہ گذشتہ مانع تقصیر بہانہ بیماری نخواہد شد بلکہ مؤید این تقصیر خواہد شد

Hindustani	Persian
۹۵ر مختار صاحب نے مجھے جتا کر کہا کہ	عہدہ دار مختار مرا ایما ی کردہ
تمھین ظاہر کرون کہ اس شخص کی چال	فرمودند کہ بشما بگویم کہ رفتار فلان
سخت سزا کے لائق تھی تو بھی عدالت	کس لازم داشت سزای سخت
کے جاہیون نے اُس کے سدھرنے	را ولیکن صاحبان عدالت بخیال
کی اُمید پر اُسے معاف کیا	آنکہ او اصلاح پذیرد معذورش داشتند
۹۶ر جب اُس کے مختار صاحب نے اُسے	وروقتی کہ عہدہ دار مختار او را گفت
کہا کہ تجھے تین دن تک دُگنا قرل دینے	کہ ترا تا سہ روز قرل مضاعف باید
ہین آویگا تب اُس نے کیا کہا ؟	او در جواب آن چہ گفت ؟
۹۷ر جب تم نے اُسے پہرے پر جانیکا	در وقتی کہ تو او را بجہت رفتن
حکم دیا تب اُس نے ہتھیار کھینچکر جانے	بگشک امر نمودی آیا او اسلحہ خود را
کو نا کہا کہ نہین ؟	بیرون آورد یا نہ ؟
۹۸ر جب تم پریڈ پر گئے کونسا	وقتی کہ تو بہ قواعد رفتی کدام صوبہ دار
صوبہ دار حاضر تھا ؟	(دران جا) حاضر بود ؟

Hindustani

192 میری تلوار اتنے دن تک میان
میں رہنے سے زنگ کھا گئی ہے

193 اُس نے گورے سپاہیوں کو حکم
کیا کہ آگے بڑھکر اُس طرف کے لوگوں پر
جو اب تک اپنی جای پر صف کی قائم
ہیں حملہ کریں

194 حکم تو زنکی تقصیر پر اُس شخص کی تجویز
ہوئی اور وہ تقصیر وار ٹھہرا پر عدالت
کے صاحبوں نے اُس کی اگلی اچھی
چال پر خیال کر کے سفارش کی
کہ وہ سزا نہیں پاوے پر اُسے
سخت سرزنش دی جاوے

Persian

شمشیر من بسبب آنکہ مدتی مدید در
غلاف ماندہ بود زنگ گرفتہ است

او حکم بانگریزان داد کہ پیش روند
و بر صفی کہ ہنوز بر جای خود قرار
داشتند حملہ آورند

بسبب آنکہ فلان کس نافرمانی
کرد تجویز او در محکمہ شد و تقصیر او
ثابت گشت ولیکن صاحبان عدالت
از بابت حسن سلوک سابق او
سفارش او را نمودند کہ او را سیاست
ناکردہ توبیخ و ملامت سخت نمودہ
باشند

Hindustani

189 گنجان جھاڑی کے سبب دشمن
کو چھپ رہنے کا بڑا آسرا ملا اِس لیئے
اُنھون نے ہمارے بہت سے لوگ
مار ڈالے پر اُن کو کچھ نقصان نہ ہوا

190 اگرچہ آگے ہی سے اُس کو خبر دی
گئی تھی کہ اُسکا نتیجہ یہہ ہوگا تو بھی وہ
کوچ کرتا رہا پر آخر اپنی ہٹ کے باعث
ہلاکت مین پڑا

191 ریگستان کے مُلک مین بڑی
کوچ کرنے کے سبب سپاہی ایسے تھک
گئے تھے کہ جب ہم اُس گانو مین پہنچے
تب مُمکن نہ تھا کہ اُن سے قرار واقعی
حملہ ہو سکے

Persian

بسیاری اشجار منشاء کمین کردن
دشمن شد و بی آنکہ آسیبی بدلشکیان
رسد بسیاری از مردم ما را کشتند

باوجودیکہ پیشتر او را از نتایج آگاہی
داده بودند رای خود را در کوچ
کردن جاری داشت و آخر بسبب
اصرار دران خود را ہلاک ساخت

بسبب عبور از ریگستان سپاہیان
چنان خسته و مانده شدند کہ بعد
رسیدن بده یورشی کہ مفید فائدہ
باشد نتوانستند برد

Hindustani	Persian
لوگ پلٹنی خدمت کے بجالانے مین کیا خیال رکھتے ہین	در خصوص خدمت فوج کہ لازم حال ایشانست چہ خیال دارند
185 کل دابنے کے آگے گھوڑا دو پائے پر رکھا چاہیئے	پیش ازانکہ کمان را بکشی چپ‌اق راست پا باید آورد
186 آدھی رات کو دشمن نے قلعہ مار لیا	بوقت نیم شب دشمن بر قلعہ یورش آوردہ مسخر نمود
187 مین یقیناً کہتا ہون کہ جب اُسنے دشمن کا پیچھا کیا تب اُس کی بندوق بھری ہوئی نہ تھی	من بیقین می دانم کہ در وقتی کہ او تعاقب دشمن نمود تفنگ او پر نبود
188 جب لڑائی کا کام پورا ہوا تب ہر ایک تعیناتی اپنی اپنی چھاونی مین پھر آئی اور لوٹ آپس مین بانٹ لی	بعد ازانکہ مہم جنگ بآخر رسید ہر دستہ بلشکرگاہ خود مراجعت نمودند و غارتی کہ آوردہ بودند در میان خود تقسیم کردند

Hindustanu	Persian
کا انگوٹھا اڑ گیا	او (عبد الکریم) را کلوله برد
	اگر سرباز صف پسین عبد الکریم
	احتیاط را مرعی میداشت انگشت
	ابهام او (عبد الکریم) را کلوله نمی برد
182 میجر ہونے کو تو بہت برس چاہئے	با آنکه منصب یاور دویمین زمان طویل
لیکن یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا	میخواهد و باندک مدت بدین منصب
اگرچہ میجر ہونے کو بہت مدت چاہئے تھی	رسید سرسالها باید تا کسی منصب
وجود اسکے یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا	یاور دویمین رسد او بمدت اندک
	این منصب را دریافت
183 تمھاری بندوق کا گھوڑا ایک پائے	چقماق تفنگ خود را برنهم پابکش
پر چڑھاؤ	بیفائده
184 تم جو پلٹن کے صوبہ دار ہو تمھاری	تو که صوبه دار فوج هستی
دانست مین کیا آتا ہی کہ ویسی عہدہ دار	تو چیست که عهده دار

Hindustani	Persian
حکم مانتا رہے یا کبھی کسی وقت بھی اُس حکم کی دُرستی یا نادرستی پر اپنا خیال دوڑاوے کہ نہیں ؟	یا بوقتی ازاوقات مرخص ہست کہ درستی و نادرستی آن حکم را ملاحظہ کند؟
۱۷۸ اگر میری بندوق رنجک نہ کھاتی تو بیشک مَیں نشانہ مارتا	اگر چھماق تفنگ من کل نمی کرد یقین است کہ نشانہ رامی زدم
۱۷۹ اگر تُم اُس توپ کے تپّے پر کھڑے نہ رہے ہوتے تو ایسے سخت زخمی نہ ہوتے اب اُمیدہی کہ تُم اِس سے عبرت پکڑو گے	اگر تودم غلولۂ آن توپ نہ ایستادہ بودی چنین مجروح نمی شدی حالا امیدوارم کہ آیندہ ازین عبرت گیری
۱۸۰ جس راہ سے دشمن چلا آتا تھا اُسی راہ سے وُہ چلا جاتا تھا	او محاذی راہِ آمدنِ دشمن می رفت
۱۸۱ عبدُالکریم کی پچھلی صف کے سپاہی کی بے پرواہی کے سبب اُس (عبدُالکریم)	از عدمِ احتیاط سربازی کہ در صف پسین عبدالکریم بود انگشت ابہام

Hindustani

خبر ہو اور پھر آنے وقت اگر کوئی لوگ رستے مین پاوے جن پر کچھ بھرم آوے تو انکو پکڑکر میرے پاس لاوے

174 تم نے اُس آدمی کو حوالدار پر بندوق چھوڑتے دیکھا ؟

175 قلعے کی دیوار بہت اونچی تھی اس لیئے سیڑھی لگانا مشکل تھا پر اُسے گرا ڈالنا سہل تھا

176 سپاہیون کے بیچ مین کچھ دنگا کرنیکا منصوبہ تھا پر جلد دبایا گیا

177 تمھاری دانست مین کیا آتا ہی کہ سپاہی سدا اپنے بڑے عہدہ دار کا

Persian

مراجعت در راہ مروانی کہ بر آنہا مظنہ رود گرفتار کنند و پیش من بیارد

آیا تو دیدی کہ فلان کس تفنگ خود را بر حوالدار خالی کرد ؟

چون دیوار قلعہ بسیار بلند بود نردبان بر و گذاشتن مشکل بود ولیکن خراب کردنش آسان بود

سپاہیان در فساد ہمراز و یکدل شدہ بودند ولیکن زود جوشش ایشانرا فرو نشانیدند

رای تو چیست سرباز باید کہ دائم الاوقات مطیع حکم عملدار خود باشد

Hindustani	Persian
۱۲۱ / اگر تم کسی فوجکو پیچھائی سے آگے	هرگاه قشونی را به بینی که محرف و به
بڑھتے دیکھو تو اُس پر حملہ کرنے کی	غیر نظام پیش می آید در باب حمله کردن
کون سی بہتر تدبیر جانتے ہو ؟	بر آن کدام تدبیر از همه بهتر تصور می کنی ؟
۱۲۲ / جب مین گشت (یا روند) پھرنے کو جاتا	در وقتی که من بجهت دیدن کشیک
تھا مین نے اُسکی بندوق زمین پر پڑی ہوی	خانها می رفتم تفنگ اورا دیدم بر
دیکھی اور وہ آپ ایک کھمبے سے لگ کر	زمین اُفتاده واو خود بستونی تکیه زده
بھاری نیند مین سوتا تھا	مست خواب بود
۱۲۳ / صوبہ دار جو تعیناتی کے ساتھ جاتا	صوبه دارے که با دسته سپاهیان
ہے اُسے تاکید کرو کہ اگر دشمن رات کے	می رود آگاه کن که اگر بشب دشمن
دس بجے تک نظر نہین آوے تو پیچھا	تا ساعت ده ظاهر نشد برگردد
پھرے اور خبرداری رکھے کہ وہان سے	واحتیاط کند که در وقت مراجعت
اُٹھتے وقت کچھ شور شرابا نہ کرے	ناهی هوی نکند که مبادا دشمن بر
جس سے دشمن کو اُس کے گھات کرنیکی	کمین کردن او مطلع گردد و لوقت

In the Anglo Persian column, read "muharraf" for "munharif"

Hindustani

166 تم نے قیدی کو پرتگی جگہہ پہ بندوق چلتے دیکھا ؟

167 سپاہیون کو کہو کہ اپنا اپنا سامان تیار کر رکھین کیونکہ مین اُنھین دیکھنے کی خاطر آونگا

168 دشمن نے ہم کو گھیر لیا پر ہم قلعے کے آسرے سے بچ گئے

169 اگر عہد دار نے اُن سپاہیونکو برابر حکم دیا ہوتا تو وے قلعہ دشمن کے ہاتھہ مین نہ جانے دیتے

170 خندق جو ہم نے قلعے کی دیوار کے آس پاس کھودی تھی سو دشمن نے اوپر سے پتھرے ڈالکر بھر ڈالی

Persian

آیا تو دیدہ کہ این قیدی تفنگ خود را بر زمین چہ اعتماد ؟

سپاہیان را بگو کہ اسباب سپاہانہ خود را مہیا کنند کہ من از برای دیدن آنہا خواہم رفت

دشمن ما را محاصرہ نمود ولیکن ما بسبب پناہ قلعہ سلامت ماندیم

اگر آن سر کردہ بسپاہیان حکمی مخصوص دادہ بود ایشان ہرگز نمیگذاشتند قلعہ مسخر دشمن گردد

خندقی کہ ما در قلعہ کندہ بودیم دشمن از بالا سنگہا انداختہ آنرا مملو ساخت

Hendustane	Persian
رکھتی ہے ۱۶۲ ہرمین پلٹن کے سپاہی اُسی آئین کے تابعدار ہین اور اُسی سزا کے سزاوار ہین جیسا کہ مُنبئی کے دارُالامارۃ کی سب دیسی پلٹنین تابعدار ہین	دارالحکومت منبئی محکوم می باشند
۱۶۳ کل کے کوریر اخبار مین مین نے پڑھا کہ لڑائی جو چین مین تھی سو موقوف ہوئی	دراخبار نامۂ کوریر دیروز مطالعہ نمودم کہ جنگی کہ درچین برپاشدہ بود باآخر رسید
۱۶۴ تم اُس کے موقوف ہونے کا سبب جانتے ہو؟	می دانی بچہ سبب این جنگ منقطع شد؟
۱۶۵ مین نے سُنا کہ نامدار جنرل نیپیر صاحب اور نامدار جنرل پار صاحب کے مرنے کے سبب یہہ لڑائی موقوف	شنیدم بسبب وفاتِ عالیشانان بلند مکانان جنرل نیپیر صاحب وجنرل پار صاحب این جنگ انقطاع یافت

Hindustani	Persian
159 اُس سپاہی نے کوٹ کی سیڑھی	بعلت آنکہ آن سرباز بر دیوار قلعہ رفت
پر چڑھتے اپنی بندوق کا کُندہ تو ڑ ڈالا	قُنداقِ تفنگ خود را شکست
160 اُس ٹیکرے پر جو شہر کے بائین طرف کے	بر فلان تل کہ محاذی برجِ بسیار
بُرج کے مُقابل ہی چار توپون کی ایک	قلعہ واقع است چہار توپ تعبیہ
مورچہ بندی کرو اور جب تیار ہو مجھے	کن وہرگاہ باتمام رسد اطلاع
خبر دو	بمن دہ
161 بیلدارون کا حوالدار کہتا ہی کہ ہم	حوالدار بیلداران می گوید کہ ما در
نے سُرنگ کی سِلک مین آگ لگائی پر	سلسلۂ نقب آتش دادیم ولیکن
گئی رات کی بارش کے سبب سے	بسبب باران دی شب باروت
باروت بھیگی تھی سو اُڑی نہین	تر شدہ بود بنا بر آن در نگرفت
162 جو جو آئین اور سزا مُمبئی کے صوبے	سپاہیان مرین پلتن محکوم
کی اور دیسی پلٹنون کو لگتی ہی وہی	حکم ہمان آئین وسزاوار ہمان سیاست
مرین پلٹن کے سپاہیون سے بھی تعلق	ہستند چنانکہ سایر افواج مُلکی

Hindustani	Persian
١٥١ دونون فوج دُرہ ساوقفہ کرکے دو دِن تک لڑین اور دونون نے اپنی اپنی فتح کا دم مارا	ہر دو لشکر تا دو روز باندک توقف جنگ کردند و ہر دو ادعای فتح نمودند
١٥٢ دُشمن کے مُلک مین لڑائی کا اکھاڑا ہمیشہ ڈالا چاہیے	در ملک دشمن دائم تدارک تہیّہ جنگ باید نمود
١٥٣ اگر تُمنے گھاٹ بندی مین غفلت کی ہوتی تو بیشک دُشمن شہر لے لیتا	اگر در انداد درّہ غفلت ورزیدہ بودی یقیناً دشمن شہر را تسخیر می نمود
١٥٤ جب تُم نے جنرل صاحب کا زخم دیکھا تو کیا وُہ کاری زخم نظر آیا؟	آیا تو کہ زخم جنرل صاحب را دیدی کاری بود یا نہ؟
١٥٥ لیٹ کمپنی کا حوالدار اور اس کے سپاہی بڑی تعریف کے لائق ہین کیونکہ اُنہون نے بہادُری سے قلعے کی کھڑکی دُشمن کے ہاتھ سے بچائی	حوالدار و سپاہیان لیٹ کمپنی سزاوار آفرین بسیار و قابل تحسین بیشمار اند کہ ایشان دلیرانہ دریچۂ قلعہ را از دشمن حفاظت نمودند

Hindustani	Persian
149 قریب تھا کہ قلعہ ہمارے ہاتھ سے جاتا رہے	نزدیک بود کہ قلعہ از دست ما برود
150 اُس نے پہریئے کی آنکھ بچا کر بھاگنے کا قصد کیا	او خواست کہ از نظر پاسبان خود را مخفی داشتہ بگریزد
151 آج کے گولی بارپتہ پرساتویں کمپنی کے ہر ایک آدمی نے چھ چھ بار مارے	امروز در قواعد کلولہ اندازی ہر یک نفر از کمپنی ہفتم شش بار تفنگ بنشانہ خالی کرد
152 اگر ہم یکایک دشمن پر چڑھ جاتے تو بیشک فتح پاتے	اگر بیخبر بر دشمن حملہ آوردہ بودیم یقین است کہ فتح می کردیم
153 جب ہم نے وہ شہر لیا سب بیمار خانے زخمیوں سے ایسے بھرے ہوے پائے کہ اپنے گھایل لوگون کے رکھنے کو کوئی جگہہ خالی نہ تھی	وقتی کہ ما آن ولایت را مسخر نمودیم بیمار خانہای آنجا پر از مجروحان ایشان یافتیم بحدیکہ بجہت زخمیان ما جائی خالی نبود

Hindustani	Persian
145 جب مین کوارٹر گارڈ پر جا پہنچا تب	چون من بکوارتر گارد رسیدم این
قیدی کو جو اُس وقت پہرے پر تھا اپنے	قیدی را کہ دران وقت پاسبان
پہرے کے ناکے پر نہوا ہُوا دیکھا اور	بود دیدم بجای پاسبانی خود
اُس کی بندوق دیوار سے لگی ہوی تھی	خمیدہ و تفنگ خود را بر دیوار گذیدہ داد
146 مین آگے اُنیسوین پلٹن مین تھا	پیشتر من در فوج نوزدہم بودم
پر ایک ہفتہ ہُوا بیسوین پلٹن مین داخل ہُوا	منصب داشتم ولیکن یک ہفتہ
دخل پایا	ہست کہ در فوج بیستم مقرر شدہ ام
147 میرے تو شدان کے ایک کھن مین	در یک کوشۂ کیف خود سہ فیشنک
تین گولی دار کارتوس اور دوسرے	معہ کلولہ و در کوشۂ دیگر دو فیشنک
مین دو خالی کارتوس تھے	خالی داشتم
148 پہلے تم نے قیدی کو بیٹھا یا لیٹا ہُوا	از وقتی کہ تو قیدی را نشستہ یا دراز
دیکھا اُس پیچھے کتنی دیر کے بعد اُسنے	شدہ دیدی چہ قدر طول کشید تا
اُٹھکر تو کا لکارا ؟	وقتی کہ برخاست و صدا کرد ؟

Hindustani

کتنی دور تک جاسکتی ہے ؟

140 تعیناتی جو گوری پلٹن کے لئے دیسے
مین سیدھا (سر سد) اور گھاس دانہ
(سم چارہ) لیجاتی تھی اُس پر بھیلون نے
ڈاکا مارا

141 عین لڑائی کے وقت باروت
خانے مین آگ لگی

142 پندرھوین پلٹن ہماری پلٹن کی بدلی آئی

143 اُسنے مناسب جانا کہ رستہ جو دشمن
کی چھاونی کی طرف کو جاتا ہی سو بند کردالے

144 اُسنے لازم جانا کہ دشمن کی چھاونی
کے مقابل مورچہ باندھے

Persian

فوج سوجری کہ در دیسہ می باشد
بجہت ایشان یک دستہ سپاہیان
نزل (سم آذوقہ) وعلوفہ می برند
آنہا را طائفہ بھیلان در راہ غارت
نمودند

ہنوز جنگ درمیان بود کہ قورخانہ
(سم باروت خانہ) آتش گرفت

فوج پانزدہم بدل از فوج ما آمد

او مناسب دانست کہ راہی کہ
بسمت لشکرگاہ دشمن است سد و کند

او مقابل معسکر دشمن تعبیہ نمودن
لازم دید

Hindustani	Persian
	بدست گرفته باشد زیاده اثر خواهد کرد از آنکه صد تفنگ را بطور دیگر خالی کنند
36 ر سپاہیون نے کوٹ باندھ سنگین چڑھا بڑی بہادری سے حملہ لیا ہر دشمن کے حملے کے مقابل کھڑے رہے	سپاهیان برج بسته و سر نیزه تفنگ را بر تفنگ زده در مقابله حمله دشمن دلیرانه ایستادند
37 ر اگر پہرے گری نے دشمن کو نہین روکا ہوتا تو یقین ہے کہ ہم سب قتل ہو جاتے	اگر پاسبان مانع دشمن نشده بود یقین است که ما همه بقتل می رسیدیم
38 ر دشمن کی ایسی بڑی فوج کے آگے ہم بڑی چترائی سے پس پا ہوے ہر پیچھے ہٹے	در مقابل سپاه کثیر دشمن ما بخوبی پسا پس رفتیم
39 ر تم اس بندوق سے کتنی دور تک قتل کر سکتے ہو ہر اس بندوق کی گولی	گلوله آن تفنگ تا چند قدم فاصله میرود ؟

الحمی

Hindustani

132 / اندازکیا گیا ہے کہ سو گولی میں صرف ایک گولی نشانے پر لگتی ہے

133 / ہمارے گولنداز قواعد پر گولے کے وزن کے موافق جتنی بارود چاہیئے اُتنی بڑی چوکسائی سے دی جاتی ہے

134 / سپاہیوں کو حکم دیا چاہیئے کہ بندوق چھوڑنے کے آگے نشانے کو خوب تاکیں

135 / ایک سو گز کے فاصلے پر ایک بندوق خبرداری سے بھری ہوئی اور ہنرمندی سے پکڑی ہوئی سو بندوق اور طرح چھوڑنے سے زیادہ اثر کریگی

Persian

آنچہ تجربہ کردہ اند از صد گلولہ یکی بنشانہ می خورد

در قواعد غلولہ اندازی با بارود موافق وزن غلولہ تقسیم می شود

باید کرد کہ پیش از آنکہ تفنگ خالی کنند نشانہ را خوب در نظر آرند

اگر یک تفنگ را بقاعدہ و قرار خود کردہ و بدقت بدست گرفتہ بفاصلہ صد گز بیندازند زیادہ اثر میکند از آنکہ صد تفنگ را بقاعدہ پر کنند و بیدقت خالی نمایند بفاصلہ صد گز تفنگی کہ باحتیاط تمام پر کردہ بہنرمندی

* یک زرع تمام کہ عبارت از گز شاہی باشد شانزدہ گرہ دارد - یک زرع مقصر کہ عبارت از سہ ربع زرع شاہی باشد دوازدہ گرہ دارد - نیم زرع تمام ہشت گرہ دارد - یک چارک کہ عبارت از ربع زرع باشد چہار گرہ دارد .

Hindustani.

مانتے تو شکست نہ پاتے

27 ر اِس مہینے کی چوتھی تاریخ کی فجر کو پریڈ ہو چکنے کے بعد جب بچے ہوئے توپچی جمع کرتے تھے تم وہاں حاضر تھے کہ نہیں ؟

28 ر نایک نے بارہ بجے مجھ کو حکم کیا کہ تو اکیلا جا کر فرضے کے دروازے پر جو پہرے گری ہی اُس کی بدلی پہرے پر کھڑا رہ سو تُمنے سُنا کہ نہیں ؟

29 ر اگر تم نے سمجھا تھا کہ پہرے گری نے تمھین ناحق روکا تو گارڈ کے حوالدار کے پاس فریاد کرنا لازم تھا پر اُس کو گالیان دینا تمھارا کام نہ تھا

Persian.

کردی شکست نمی خوردی

تا بتاریخ چہارم شہر حال وقت صبح بعد از آنکہ قواعد باتمام رسید و فیشنکہای باقی ماندہ راجمع می نمودند تو در انجا حاضر بودی یا نہ ؟

نایک بساعت دوازدہ مرا فرمود کہ تو تنہا بدل پاسبانی کہ بر دروازۂ کمرک خانہ ہست برو تو آن را شنیدی یا نہ ؟

اگر اعتقاد تو آن بود کہ پاسبان بنا بر ناحق روکا تو بہ نزد حوالدار کشیک نمائی نہ آنکہ او را دشنام دہی

Hindustani	Persian
123 دشمن نے سرنگ لگاکر برجکو اڑا دیا	دشمن برج را نقب زدہ و آتش داد و بہوا افگند
124 اِس کورٹ کے کسی مجلسی پر تجھے کچھ حرکت لینی ہی ؟	آیا تو بکسی ازین صاحبانِ عدالت ناراضی ہستی ؟
125 ہان مین فلانے صاحب پر حرکت لیتا ہون	بلی من از فلان صاحب راضی نیستم
126 اپنی تعیناتی کے ساتھ گھوم کر دشمن کی پچھاڑی پر حملہ کرو	با دستۂ خود گردش نمودہ بر عقب دشمن حملہ آور
127 اپنی تعیناتی کے ساتھ اُس ٹیکرے (or ٹیلے) پر جاکر مقام کرو اور اگر کوئی فوج آتی دیکھو تو تُرت لشکر (or فوج) کے قلب مین خبر بھیجو	بہمراہی دستۂ خود بر بالای آن تل مقام کن و ہرگاہ قشونی را از دور ببینی بزودی در لشکرگاہ (or قلب لشکر) خبر کن
128 جو جو حکم تم کو دیئے گئے تھے سو تم	اگر اطاعت حکمی کہ بتو رسیدہ بود می

Hindustani	Persian
۱۱۷ مین ایک گولی کے تیپے پر کھڑا تھا	من بفاصلهٔ یک گلوله پرتاب ایستاده بودم
۱۱۸ دشمن نے چارون طرف سے ہمپر حملہ کیا	از ہر طرف دشمن حمله آورد
۱۱۹ انکو زبردستی سے پیچھے ہٹا دیا	ایشانرا بزور پس نشانیدند
۱۲۰ منزلِ مقصود کو پہنچنے کے آگے ہمکو ایک سکری (تنگ) گلی مین ہوکر جانا پڑیگا	پیش ازآنکه بمنزل خود برسیم از کوچهٔ تنگی باید عبور کرد
۱۲۱ کتنے برس تک تم نے ملکهٔ معظمه کی نوکری کی اور آخری وقت تم کہان تعینات ہوے	چند سال خدمت ملکهٔ معظمه را کرده و آخر در کجا مشغولِ خدمت بودی
۱۲۲ پندرہ برس نوکری کی اور آخری دس برس کے عرصے مین جتنی لڑائیان ہوئین اور گھیرے جو ڈالے گئے اُن سب مین حاضر تھا	پانزده سال خدمت کردم و در آخر ده سال ہر جنگی و محاصرهٔ که واقع شد دران حاضر بودم

Hindustani

2 جنرل صاحب کی چھاتی مین گولی لگی اور دریا مین کود پڑا کیونکہ دشمن کے ہاتھ مین پکڑے جانیسے موت بہتر سمجھا

3 ایسی بانکی جگہہ جو سب کو ظاہر ہے ہاتھہ آنی ممکن نہین

4 ہر ایک نے اپنا اپنا کام دل گرمی اور خوشی سے کیا

5 لشکر کے شمار کی بہ نسبت پیشوے کا نقصان زیادہ ہوا

6 اگر گانو کے لوگون نے اپنے گانو کی ناکے بندی نہ کی ہوتی تو دشمن انھین لوٹ لیتا

Persian

جد و جہد و سعی و کوشش نمودند

چون سینهٔ جنرل صاحب ہدف کلوله گردید خود را بدریا انداخت زیرا که مرگ را بر اسیری ترجیح داد

جائیکه در استحکام باین مرتبه مشهور است تسخیرش ممکن نیست

هریک از مردمان در کمال جد و جهد خدمت خود را بجا آوردند

تباهی لشکر پیشوا نسبت بسایر افواج بیشتر بود

اگر دهاقین محارست قریهٔ خود را نمی نمودند دشمن خانهای ایشانرا غارت می کرد

لگائی اُتنی ہی دیر دشمن نے حملہ کرنے	Kindigtane دشمن نیز در یورش کردن تساہل Pa iran
مین لگائی	ورزید
۱۰۷ اگر فرانسیس لوگون نے پہنچتے ہی	اگر فرانسیسان بمجرد رسیدن بدانجا
اُس جگہہ پر حملہ کیا ہوتا تو البتہ اُسے لے لیتے	یورش آورده بودند البتہ فتح میسر می شد
۱۰۸ جب دشمن نے بڑی بھاری فوج کو	چون دشمن دید که فوج عظیمی می آید
آتے دیکھا تب (تُرت) قلعہ سونپ دیا	(بهان دم) قلعه را تسلیم کردند
۱۰۹ انگریزی فوج پیشوے کی فوجکی	افواج انگریزی از افواج پیشوا در
بہ نسبت گنتی مین بہت تھوڑی تھی	شماره کمتر بود
۱۱۰ جہان لگ آگ کی روشنی جاری رہی	تا وقتیکه روشنی آتش باقی بود دشمن
تہان لگ قلعے کے لوگون کے کام کاج	خلل در کار اهل قلعه ننداخت
مین دشمن نے کچھہ خلل نہین ڈالا	
۱۱۱ بہت سے عملدارون نے بڑی بہادری	بسیاری از سرکردها بکمال مردانگی
بتائی اور اپنی ذات سے جانفشانی کی	بجا آوردند و بنفس نفیس خویش نهایت

Hindustani

ویسی خبر باہر بھیلائی ہی

104 تعیناتی جو تابوت کے ساتھ رہتی ہی اُس کو جتادو کہ آج رات کو تابوت کے ساتھ جاوے اور مختار عملدار کو تاکید کردو کہ تابوتکی شب گشت مین کسی آدمی کو لکڑی یا سونٹا ہاتھ مین نہ لینے دیوے

105 مین نے اُس شخص کو اِس لیئے قید کیا کہ اُس نے مجھ پر چھوتھی تہمت لگائی کہ مین نے لین مین یون بات اُڑائی کہ اُس کو پرواری کے ساتھ کھاتے دیکھا

106 نصیب بڑے کہ جتنی دیر قلعے کے لوگون نے سامھنا کرنے کی تیاری مین

Persian

نقصان حرمت اوست

دستہ سربازانی کہ مامور بہمراہی تابوت ہستند ایشانرا بگو کہ امشب باتابوت بروند و بعہدہ دار مختار نیز تاکید کنند کہ ہرگز در ہیچ کدام از ایشان چوبی یا کتکی دردست نگذارد

من اورا بجہت آن حبس کردم کہ او بر من تہمتی زده کہ من در لشکرگاه چنین خبری شہرة دادم کہ اورا با پرواری ہم کاسہ دیدم

زہی طالع کہ ہر قدر کہ مردم قلعہ در مقابلہ با دشمن تکاہل ورزیدند بہمان اندازہ

Hindustanee

۹۹ قیدی نے کبھی آرڈلی کا گلا پکڑا اور کچھ ڈرانے کی بات بولا ؟

۱۰۰ قیدی نے تمکو مارا اُس کے آگے تمنے اُسے کچھ نہ کہا تھا ؟

۱۰۱ اِس کیفیت سے واقف ہوتے ہی تمھین اُسے قید کرنا لازم تھا

۱۰۲ اگر تمنے پریڈ پر سے غیر حاضر ہونے کی رضامانگی ہوتی تو تمکو ملتی پر جب کہ تمنے ایسا نہ کیا تو اُسکا نتیجہ تمکو سہنا لازم ہے

۱۰۳ مین نے اُسے اِس لیئے قید کیا کہ وہ بازار مین جھوٹھ موٹھ بکتا پھرتا ہے کہ فلانے نے میری آبرو مین بٹّا لگے

Persian

آیا این قیدی کاہی کلوی آردلی را گرفتہ سخنان تہدید آمیز گفتہ بود یا نہ ؟

پیش انکہ قیدی ترا بزند تو باو چیزی نہ گفتہ بودی ؟

بمجرد انکہ این خبر بتو رسید لازم بود کہ اورا قید کنی .

اگر از تو اجازت حاضر نشدن خود را می خواستی ترا اذن می دادند اما چون تو اینقدر زحمت بر خود نہ پسندیدی ثمرہ آن باید کہ بتو برسد

من اورا بجہت آن محبوس کردم کہ او در بازار می گردد و جعل می کند کہ من چنین خبری شہرت دادم کہ موجب

Hindustani	Persian
93 دشمن نے بڑی آفت اُٹھائی	دشمن بسیار صدمہ خورد
94 دشمن ندی پار اُترنے سے بچ گیا	دشمن از رود خانہ عبور نمودہ گریخت
94a دشمن ندی پار اُتر کر بھاگا	
95 دشمن نے اُس مُلک کو اُجاڑ کر ڈالا	دشمن آن مُلک را ویران ساخت
96 نایک جو طلائے کا مُختار عُہدہ دار تھا اُس نے طلائے کے لوگونکو کچھ خاص حکم دیا تھا کہ نہین ؟	آن نایک کہ مختار طلیعہ بود حکمی مخصوص بطلیعہ خود دادہ بود یا نہ؟
97 جدھر شراب رکھتے ہین وُہ جگہہ کیسی ہی اور تمھاری دانست مین پہرے گیری کے بے معلوم کوئی اُس مین سے چُرا لے سکے ؟	اُطاقی کہ در انجا شراب می گذارند چگونہ جائیست و بخیال تو کسی بی اطلاع پاسبان می تواند چیزی از انجا دزدی بکند ؟
98 پیشا اُدھار لینے دینے کی بابت پلٹن مین کچھ حکم ہی ؟	آیا در فوج حکمی بخصوص قرض دادن و گرفتن ہست یا نہ؟

Hindustanee	Persian
مین سے نکال دالا صرف جمعدار کی عداوت کے لیئے جو قوم کا سردار ہی	قوم باست بدون تقصیر مرا از قوم خود اخراج نمودہ بسبب بغض و عداوتی کہ او با من دارد
86 سپاہی کے حق مین سب سے پہلا کام یہہ ہی کہ حکم مانے	بر سر باز اوّل کاری کہ لازم است این است کہ ہمیشہ مطیع امر باشد
87 بندوق اُسکے ہاتھ سے گر پڑی	تفنگ از دست او اُفتاد
88 کم مین کم اُسکو سو چھڑکے مارے چاہئین	اقلاً یکصد تازیانہ او را باید زد
89 اُسے خطرناک جاے پر زخم لگا ہی	در محل خطرناک او را زخمی رسیدہ است
90 پہلے تمھاری پلٹن کی بھرتی کہان ہوئی	در ابتدا فوج تو کجا جمع آوری شدہ؟
91 بھاری برسات پڑنے کے سبب ہماری کوچ موقوف ہوئی	بسبب بارش بسیار کوچ کردن ما موقوف شد
92 مین نے اُسے چھاونی کی طرف دوڑتا ہوا دیکھا	من او را بسوی لشکر گاہ دوان (دویدہ ان) دیدم

Hindustani	Persian
اپنے درجے اور پگار اور جائز (اور تنخواہ) سے موقوف رہے	صوبہ دار از منصب و مواجب جائزہ (و جیرہ) خود ممنوع باشد
81 جب تم حاضر تھے ممکن ہی کہ قیدی صوبہ دار کو مارے اور تم نہ دیکھو ؟	باوجود حضور تو ممکن است کہ قیدی صوبہ دار را بزند و تو نہ بینی ؟
82 دشمن کی طرف سے تمھاری فوج کی اگاڑی پر اور کمر پر ایک ہی وقت کبھی حملہ ہوا ؟	آیا دشمن ہیچ گاہ دفعتاً بر پیش و جناح تو حملہ آورد ؟
83 صوبہ دار کو مارتے وقت قیدی جو جو بات بولا سو ٹھیک ٹھیک (و چوکس) تمکو یاد ہی ؟	آیا این قیدی در وقت زدن صوبہ دار سخنانی کہ گفت بعینہ بخاطر داری ؟
84 آج شام کے پریڈ سے جو جو سپاہی غیر حاضر ہوے تھے اُن سب کو ایک ہفتے کا ڈریل دو اور تس پیچھے لشکری بھر پوشاک پہناکر میرے مکان پر لاؤ	سربازانی کہ در سان شام حاضر نشدند ایشانرا تا مدت یک ہفتہ سیاست ڈریل باید کرد و بعد ازان ایشانرا با یراق در منزل من باید بیاوری
85 یہہ شخص فریاد لایا ہی کہ مجھے بیگناہ ذات	این کس تظلم آورده کہ جمعدار کہ رئیس

Hindustani	Persian
۷۳ دونون فوجین آمنے سامنے کی راہ سے پونے مین داخل ہوئین	هردو قشون ازدو سمت مخالف یکدیگر داخل پونه شدند
۷۴ کیا تمھین معلوم نہین کہ ایک سرکاری حکم ہے جس مین منع کیا گیا ہے کہ کوئی غیر سندی عمل دار جو کسی گارد کا مختار ہو اپنے گارد پر سے کسی وقت نہ اُٹھ جاوے	آیا نمی دانی که این حکمی است مستمر وتاکید شده که هرگز کشیکچی از مقام کشیک خود غائب نشود
۷۵ جمعدار کو حکم ہوا کہ ناچاری کی حالت پہنچے تہان لگ قلعے کو بچا رکھے	برجمعدار چنان حکمی شد که تانهایت حالت لاچاری ودر محافظت قلعه کوشش نماید
۷۶ اگر تم بجد ہو کر قلعے کی دیوار پر نہ گئے ہوتے تو خندق مین نہین گرتے	اگر تو برخلاف حکم بر دیوار قلعه نرفته بودی درخندق نمی افتادی
۷۷ بڑی غفلت کے بغیر اُس سپاہی کی بندوق اسطرح نہ تو تی ہو گی	آن سرباز اگر غایت بی احتیاطی نمی نمود تفنگ او باین طریق نمی شکست
۷۸ کورٹ کا حکم ہوا کہ صوبہ دار تین مہینے تک	حکم عدالت چنان جاری شده که تا مدت سه ماه

Hindustani	Persian
آئی ہے تس پیچھے مین تمھاری بدلی آوینگا	توکشیک خواہم زد
۷۰ وے سپاہی جن کی بندوقین بھری ہولی ہین آگے آوین	سربازانی کہ تفنگ ایشان پرست بگذارتا پیش روباشند
۷۱ جب اگلی صف مین سے بندوقچی تم نے دیکھا کہ کس کی غفلت سے حیدرخان کا انگوٹھا اڑگیا ؟	درو قتی کہ ازصف پیشین تفنگ ہا خالی شد ہیچ دانستی کہ ازبی احتیاطی کدام سرباز شست حیدرخان راگلولہ برد ؟
۷۲ تمنے کیونکر جانا کہ قیدی پہرے پہ کھڑا نہ رہ سکتا تھا ؟	چگونہ دانستی کہ قیدی درمقام کشیک خود نمی توانست قرار گیرد ؟
۷۳ وہ متوالے کی مانند بہت لڑکھڑاتا ہوا چلتا تھا	او مانند مردم مست بغایت بی ثبات راہ میرفت
۷۴ تمھاری پلٹن مین پہرہ سررشتہ ہی کہ سلامی کے وقت کسی سپاہی کو گارد پرسے رخصت ملے ؟	درفوج تو قاعدہ ہست کہ دروقت سلام سربازی رخصت بیرون رفتن یابد ؟

Hindustani	Persian
65 مین نے نقب زنون کو حکم کیا کہ رستے کے بازو پر سے سب جھاڑی کاٹ ڈالو کہ کوچ کرنا آسان ہو جاوے	من بہ نقب زنان حکم دادم کہ اشجار اطراف راہ را قطع کنند تا کوچ برای ما آسان کردد
66 جتنی لڑائیون مین تمھارا باپ تھا اتنی مین مین بھی حاضر تھا ۔ جتنی لڑائیان تمھارا باپ لڑا اتنی مین بھی لڑا	ہر قدر جنگ و کارزار کہ پدر تو کرد من نیز ہمان قدر کردہ ام
67 اگر مین امتحان مین پسند ہو جاؤن تو بھی یقین ہے کہ کوارٹر ماسٹر کی جگہہ آتے تین برس تک مجھے میسّر نہ ہوگی	اگر من در امتحان پسند خاطر ممتحنان شوم یقین است کہ منصب کوارٹر ماستر تا مدت سہ سال بدست من نخواہد آمد
68 اسنے نشانے پر بندوق چھوڑی اور لگ بھگ نشانہ مارا	او تفنگ خود را بہدف خالی کرد و نزدیک بود کہ نشانہ را بزند
69 (اب) اس خوانے پر ایک گھڑی تک چوکی دینے کی تمھاری نوبت (ہے باری)	تا یک ساعت نوبۂ پاسبانی صندوق خانہ با تست بعد ازان من بدل

Hindustani	Persian
کے وقت سے نو بجے تک رہتا ہی	تا ساعت نہ بر کشیک خود توقف می
یا بارہ بجے تک ؟	کند یا تا ساعت دوازدہ ؟
62 جب وُہ تین بار بندوق چھوڑ چکا مجھے	بعد از آنکہ او سہ بار تفنگ را خالی کرد
حکم ہُوا کہ اُس کے توشدان کا جھاڑا لیکر	مرا حکم شد کہ تفتیش کیف او کنم کہ چند
دیکھون کہ کتنے گولی دار اور کتنے خالی	فیشنک با کلولہ و چند فیشنک بدون
تو نتے اُس مین ہین	کلولہ با قیست
63 قیدی نے جان بوجھکر شام کے پرتہ	این قیدی عمداً بسان حاضر نشد و
سے اپنے تئین غیر حاضر کیا اور پوچھے جا	چون از و پرسیدند جواب داد کہ ارادہ
نے پر جواب دیا کہ ایک دو دن مین نوکری	من این بود کہ درین دو سہ روزہ ترک
چھوڑنے کا ارادہ رکھتا ہون	خدمت (سرکار) بکنم
64 وُہ قسم لیکر کہتا ہی کہ اگر تم مجھے	او قسم یاد کرد و گفت کہ اگر تو رخصت
ایک مہینے کی رضا نہ دوگے تو مین نوکری	یکماہہ بمن ندہی من از میان فوج
مین سے بھاگ جاؤنگا	فرار خواہم کرد

Hindustanee	Persian
56 دُشمن نے بہُت چاہا کہ قلعہ لے لیوے پر ہمنے لینے نہ دیا	اگرچہ دشمنان در گرفتن قلعہ بسیار سعی نمودند ولیکن مانگذاشتیم
57 ہمنے دُشمن کی تلاش مین کئی جاسوس بھیجے ہین پر ابتک وے کُچھ خبر لائے نہین۔	ما در جستجوی دشمن جاسوسی چند را فرستادیم ولیکن ایشان تا حال خبری نیاورده اند
58 سپاہی کہتے ہین کہ جو روپئے اِس مہینے کی طلب مین ہمکو ملے سو سب کھوتے ہین اور چاہتے ہین کہ بدل لیوین	سربازان می گویند کہ پول مواجب اینماه کہ بما رسیده کلاً قلب می باشد بنابران عوض می خواهند
59 صوبہ دار نے اپنی جورو کے پیٹ مین ایسی سخت سنگین چلائی کہ انتڑیان باہر نکل پڑین	صوبه دار سر نیزهٔ تفنگ خود را در شکم زن خود چنان فرو کرد کہ رود ها ی او بیرون آمد
60 اُنھون نے چاہا کہ دغا سے ہم کو مار ڈالین پر ہمنے اُنکا قابو چلنے نہ دیا	ایشان بمکر و خدعه خواستند ما را بکشند ولیکن ما ایشانرا فرصت ندادیم
61 سپاہی اپنے پہرے پر سورج نکلنے	آیا سربازان از طلوع آفتاب

Hindustani

لوگ اُنکا پچھا نہ کر سکے

52 کمر کی دو کمپنی آہنچی اور جو لوگ گننے کے کھیت مین جا چھپے تھے اُن سبکو اسیر کیا

53 اِس لڑائی مین ہمارے سات عملدار ساتھ سپاہی ایک پرگھم چی سات ڈولی والے اور نو آدمی بھیر بگا کے مارے گئے

54 حوالدار سے کہو کہ اُن سپاہیون سے کہے کہ اگر تم پھر ایسی نالائق چال بتاؤگے تو تمھین سخت سزا ملیگی

55 سپاہی لوگ روز روز میرے پاس آتے ہین اور اپنی چڑھی ہوئی طلب کے لیئے بہت سا تقاضا کرتے ہین

Persian

ایشان نمی توانستند کرد

دو کمپنی از میمنہ و میسرہ در رسیدہ آنہا کہ در کشت زار نشکر پنہان شدہ بودند کلا ایشان را گرفتار کردند

درین جنگ ہفت سرکردۂ ما و شصت سرباز و یک طبل چی و ہفت ڈولی بردار و نہ نفر از ہمراہان لشکر کشتہ شدند

حوالدار را بگو کہ بآن سربازان بگوید کہ اگر شما بار دیگر چنین رفتار ناشایستہ بکنید سزاے سخت خواہید یافت

سربازان ہر روز نزد من می آیند و بجہت بقیۂ مواجب خود تقاضای شدید می کنند

Hindustanee	Persian
۴۸ ہمارے رسالے کے لوگ انکا پیچھا	سواران ما در تعاقب کردن ایشان
کرنے مین ایسے مضطرب تھے کہ کئی ایک	چنان سرگرم بودند کہ بسیاری از
اُن مین سے گھوڑون سمیت پانی مین پیٹھے	ایشان سواره بآب زدند وبا تلاق
اور کیچڑ مین پھنس گئے	آنجا گرفتار شدند وگیر آمدند
۴۹ کئی بھگوڑے بھاگے سو ایک بتخانے	بعضی از ہزیمتیان در بتخانہ کہ وقت
مین جہان لڑائی کے وقت باروت رکھی	جنگ باروت در آنجا گذاشتہ بودند
ہوئی تھی وہان جا پناہ پکڑی پر توپخانے	پناہ بردند ولیکن بسبب آنکہ توپی
کی ہلکی توپ اُن پر چھٹنے سے باروت مین	کہ چکی بر ایشان خالی شد آتش در باروت
آگ لگی اور اُن سب کو اڑا دیا	گرفت ومجموع ایشان را بہوا برد
۵۰ اس حادثے کے سبب دشمن کی	بسبب وقوع این واقعہ قشون*
فوج بالکل ماری گئی اور جو بچ نکلے تھے	دشمن بکلی تباہ شد وکسانیکہ زندہ ماندند
سو ایک گنّے کے کھیت مین سے ہو کر بھاگے	از میان کشت زار نیشکر گریختند
۵۱ گنّے کے ہجوم کے سبب رسالے کے	بسبب انبوہی نیشکر سواران تعاقب

* In the Anglo-Persian columns, read "Qushūn-i dushman" for "Qulle" instead of "buyārat az fauj-i dushman."

Hindustani

نے اپنے مُردون کی لاشین ایک خندق مین
جو قلعے کے آس پاس تھی ڈال دی تھین
اور جو لوگ زخمی تھے اُنکو دھوپ مین پیاسے
چھوڑ کر گئے تھے

45 اکثر لوگ راتون رات سب اپنا
زر و زیور لے بھاگے

46 جب ہم قلعے مین داخل ہوے تب
صرف تھوڑے سے غریب لوگ اور محل
سرا کے نوکر چاکر نظر آئے

47 بہت سے بھگوڑے پکڑے گئے اور
اکثر جو ڈرپوکنے تھے انھون نے اپنے
تئین تاپی ندی مین ڈال دیا اور بعضے اُنمین
سے پیر کر پار لگے اور اکثر پانیکی تان مین بہہ گئے

Persian

کشتہای خود را در خندقی کہ کرد حصار
واقع بود انداختہ بودند و کسانیکہ
مجروح بودند در آفتاب تشنہ
گذاشتہ بودند

اکثری از مردم شب ہنگام زر و جواہر
خود را برداشتہ فرار کردند

در وقتی کہ ما داخل قلعہ شدیم چند نفر
مردم فقیر و خدمت کاران دربار
بنظر ما در آمدند

بسیاری از ہر یمتیان گرفتار شدند و چند نفر
از ایشان کہ کم دل و ہراسان بودند خود را
در رودخانہ تاپی انداختند و بعضی از آنہا شنا نمودہ
بسمت دیگر رسیدند اکثر از ایشان از سیلاب رود

Hindustani	Persian
۴۰ اُن کے بان چُھٹنے سے تمہارا بہت نُقصان ہوا اور اُنھوں نے بہت سے بان چلائے کہ نہیں ؟	آیا از کلولہای قپیز ایشان صدمہ فراوان بتو رسید و ایشان بسیار کلولہ قپیز خالی کردند ؟
۴۱ اُنھوں نے بہت سے بان چھوڑے پر معلوم پڑتا تھا کہ شست اچھی طرح نہیں باندھتے تھے	اگرچہ ایشان کلولہای قپیز بسیار خالی کردند ولیکن چنان معلوم می شد کہ از نشانہ زدن سر رشتہ نداشتند
۴۲ اُنکی توڑے دار بندوقوں نے ہمیں بہت سی اذیت دی اور جب لگ گھیرا رہا تب لگ چھوڑتے ہی رہے	از تفنگہای فتیلہ ایشان بسیار زحمتی بما رسید زیرا کہ تا ہنگامی کہ محاصرہ درمیان بود ایشان لا ینقطع شلیک میکردند
۴۳ ایسا نظر آتا تھا کہ وے ہمارے رسالے سے بہت ڈرتے تھے اور اُنکا ایک حملہ بھی اُٹھا نہ سکے	مشاہدہ می شد کہ ایشان از سواران ما بسیار خائف بودند و تاب هیچ یک از حملہای ایشان را نداشتند
۴۴ قلعہ لینے کے بعد ہمیں معلوم پڑا کہ اُنھوں	بعد از آنکہ قلعہ بدست آمد چنان معلوم شد کہ ایشان

Hindustani	Persian
۵ ح قلعہ کس طرح تمھارے ہاتھ آیا اور سیڑھی کے لگانے میں تم کو بہت سی دقت پہنچی کہ نہیں ؟	۵ ح چگونہ قلعہ در دست تو آمد و نردبان بر آن گذاشتن دشوار بود یا نہ ؟
۶ ح قلعہ ہاتھ آنے کے بعد تمھیں کچھ پیسا ہاتھی گھوڑے اونٹ بیل وغیرہ ملا کہ نہیں ؟	۶ ح آیا بعد از آنکہ قلعہ فتح شد چیزی از نقد یا فیل یا اسپ یا شتر یا گاو وغیرہا بدست آمد ؟
۷ ح جب لڑائی شروع ہوئی تم آپ کہاں تھے ؟	۷ ح چون جنگ شروع شد تو خود کجا بودی ؟
۸ ح اسپی توپخانے کی توپوں کے بہت سے لوگ مارے گئے اور بگارا تراسا تھا کہ نہیں ؟	۸ ح آیا از توپہای توپخانۂ اسپی خلق بسیار کشتہ کشتہ و مغارہ کہ در دیوار قلعہ بود وسیع بود یا نہ ؟
۹ ح بگارے میں گھسنے والی تعیناتی میں کتنے لوگ تھے اور بگارے میں گھستے وقت انکو بہت سی روک توک ملی کہ نہیں ؟	۹ ح کسانیکہ یورش بردہ از مغارہ داخل شدند چند کس بودند و در وقت دخول ممانعتی و مزاحمتی بایشان شد یا نہ ؟

Hindustani	Persian
تم اُس پر حملہ کر کے فتح پاتے کہ نہین ؟	ایشان بآسانی می توانستی یورش دہانہ؟
۲ تم نے اُن پر کس طرح حملہ کیا اور وے پیچھے ہٹے کہ نہین ؟	تو بر ایشان چگونہ یورش آوردی و ایشان پس نشستند یا نہ ؟
۳ جو وے پیچھے ہٹے تو تم اُن پر کیون نہین بڑھے ؟	چون ایشان پس نشستند تو چرا رو بایشان نرفتی ؟
۴ جب دشمن بھاگا تب اُسے آسرا کیا تھا؟	در وقت ہزیمت پناہ دشمن چہ بود؟
۵ اِس لڑائی مین رسالے کے لوگون نے کچھ بڑا کام کر دکھایا اور تمھارے ساتھ کتنے تھے؟	آیا درین معرکہ سواران خدمت شایان بجا آوردند و چند کس از ایشان ہمراہ تو بود؟
۶ جس جگہہ لڑائی ہوئی وہ جگہہ کیسی تھی اور تم جانتے تھے کہ دشمن اتنا نزدیک آپہنچا ہے؟	در جائیکہ جنگ واقع شد زمینش چگونہ بود و معلوم تو بود کہ دشمن باین اندازہ نزدیک شدہ است ؟
۷ تم نے دشمن کو اچانک لے بلایا یا وے تمھارے مقابلے کو تیار تھے ؟	تو بر دشمن بیخبر حملہ کردی یا ایشان برای مقابلۂ تو مستعد بودند ؟

Hindustani	Persian
21 دشمن کے پاس اکثر ہتھیار کیسے تھے ؟	دشمنان چہ قسم اسلحہ باخود داشتند ؟
22 گھات کے سنبھالنے میں انھوں نے بڑی بہادری بتائی کہ نہیں ؟	آیا ایشان در حفاظت گذرگاہ دلیری نمودند یا نہ ؟
23 کتنے مارے گئے اور کتنے زخمی ہوئے ؟	چند نفر کشتہ شد و چند مجروح گردید ؟
24 جب دشمن بھاگا تم نے کتنی دور تک اُن کا پیچھا کیا ؟	در وقتی کہ دشمن ہزیمت نمودتا بکجا تعاقب ایشان کردید
25 کتنے قیدی پکڑے گئے ؟	چند کس اسیر شدند ؟
26 کوئی عورتیں وہاں حاضر تھیں اور کیا کرتی تھیں ؟	آیا زنان در آنجا حاضر بودند و ایشان چہ می کردند ؟
27 دشمن نے اپنی چھاونی کسطرح کی تھی اور کوئی لکڑکوٹ تھا اور کیسا بنا ہوا تھا ؟	دشمن چہ گونہ معسکر خود را ترتیب دادہ بودند آیا خاربندی نمودہ بودند و چگونہ ترتیب آرائی کردہ بودند ؟
28 اگر دشمن لکڑکوٹ بنا کر اُس میں رہتا تو	اگر دشمن در خاربند مقام کردہ بود تو بر

Hindoostanee	Persian
تاکہ اوروں کو عبرت ہو	عبرت گیرند
3 ۔ اب زیادہ تحقیقات کی کچھ حاجت نہین وہ جاسوس ہے اُسے پکڑلو اور کسی نزدیک کے درخت سے لٹکا کر پھانسی دو	بیش ازین ثبوتی نمیخواہد یقین است کہ او جاسوس است او را ببر و بہر درختی کہ نزدیک تر باشد صُلّا بہ بزن
4 ۔ جیون جیون دشمن ہٹتا جاتا تھا تیون تیون ہم اُن کے آگے بڑھتے جاتے تھے	ہر چند دشمن پس می نشست ما پیش می رفتیم
5 ۔ تم کس پلٹن مین ہو اور علاقہ رکھتے ہو ؟	در کدام فوج علاقہ داری ؟
6 ۔ تم کبی برس اُس پلٹن مین رہے ؟	چند سال است کہ دران فوج ہستی ؟
7 ۔ کون کونسی لڑائیان تمنے دیکھین ؟	در کدام جنگ حاضر بودی ؟
8 ۔ ملکی عملدار لوگ اکثر اوسے چلتے ہین کہ نہین ؟	عمدہ داران ملکی اکثر باو رفتار می کنند یا نہ ؟
9 ۔ جب تم لڑائی پر گئے تب کچھ لڑائی ہوئی کہ نہین ؟	در وقتی کہ تو در پی جنگ رفتی جنگی واقع شد یا نہ ؟
20 پہلے دشمن نے حملہ شروع کیا کہ تم نے ؟	دشمن شروع بحملہ نمود یا تو ؟

Hindoostanee

پھر پھر اکر ایک ہاتھ مجھ پر چلایا لیکن مین نے لکڑی سے رد کیا ۔ بچا لیا

۶ توپ نے ایسا پیچھا کیا کہ گاڑی الٹ پڑی

۷ اگر مین سرکار کی نوکری مین سے برطرف نہ ہوا ہوتا تو مجھے دس روپے کا بیٹھا پگار ملتا

۱۱ عدالت مین اُسنے بدنیتی سے چاہا کہ صوبہ دار کو تحریک و ترغیب دیکر اُسکی رای کو پھراوے

12 تم کیا سمجھتے ہو کہ اُن لوگون کے ساتھ نرمی سے کام لینا بہتر ہی یا سختی سے یا اُنکی خاصیت اور طبیعت کے لیئے اُن کے دو تین سردارونکو پھانسی دینا مناسب ہی

Persian

کردانید و بعد ازان بمن حوالہ نمود امّا من بچوب دستی خود رد کردم

توپچیان بشدّت برکشت کہ غرابہ واژگونشد

اگر من از نوکری سرکار معزول نمی شدم ماہی ده روپیہ پنشن عائد من می شد

او در عدالت از راہ شرارت خواست وسعی کرد کہ صوبہ دار را تحریص کرده رائی او را برگرداند

رائی تو چیست کہ با آن مردم بملایمت رفتار نمودن بہتر خواہد بود یا آنکہ بمقتضای طبیعت ایشان چند نفر از روسای ایشانرا بدار کشیم تا دیگران

Hindustani	Persian
خندق مین نہ گر پڑا ہوتا	در خندق نمی اُفتاد
۵ جب مین نے اُن سپاہیون کو آگے	بعد از آنکہ من سربازہا را حکم پیش رفتن
بڑھنے کا حکم کیا اُنھون نے اپنے ہتھیار	کردم ایشان ابا نمودہ تفنگہای
زمین پر ڈال دیئے اور بولے کہ جب لگ	خود را بر زمین انداختہ گفتند کہ تا
ہماری چڑھی ہوئی طلب ہمین نہین ملیگی	بقیۂ مواجب ما ہا نرسد قدمی
تب لگ ہم ایک قدم آگے نہ بڑھینگے	پیشتر نخواہیم گذاشت
۶ اُس سپاہی نے اپنا لشکری	آن سرباز چون کہ یراق خود را فروختہ
سامان بیچ ڈالا اِس تقصیر پر چھ مہینے	بود بسبب ارتکاب این تقصیر شش ماہ
تک کانجی خانے مین قید ہوا اور ایک برس	در کانجی خانہ مقید شد و تا مدت یکسال
تک آدھا پگار اُس کا کاٹا گیا	نصف از مواجب او بریدہ شد
۷ پرتیدر اُسنے اپنی سنگین میان	آیا فلان کس در میدان قواعد سر نیزۂ
سے نکالی تھی کہ نہین ؟	تفنگ خود را از غلاف بر آوردہ بود یا نہ ؟
۸ اُس نے تین بار اپنی تلوار سر پر	او سہ دفعہ شمشیر را بکرد سر خود

Military Phrases
باب سیوم در فقرات لشکری

Hindustani	Persian
١ دشمن نے شکست کھائی بہت سے لوگ اُن کے مارے گئے اور گھائل ہوئے اُن کی توپین ہمارے ہاتھ آئین اور سارا اسباب اُنکا لوتا گیا	دشمن شکست خورد خلق بسیار از ایشان کشتہ کشتہ و مجروح شدہ توپہاے ایشان بدست ما افتاد و اسباب ایشان کلاً بغارت رفتہ
٢ جب کوئی فوج کسی پرگنے مین سے ہوکر جاتی ہی تب رہنے والے کلکٹر صاحب کے پاس جاکر جھوٹی فریاد کرتے ہین کہ سپاہیون نے ہمین لوتا	ہر وقت کہ لشکر از محلی عبور میکند ساکنان آنجا نزد کلکٹر صاحب میروند و بدروغ شکوہ می کنند کہ سپاہیان ما را غارت کردند
٣ اگر وہ تعیناتی ایکدن آگے کو چکرتی تو پلٹن سے جا ملتی	اگر آن دستہ لشکر یک روز پیشتر کوچ کردہ بود بفوج خود ملحق می شد
٤ اگر وہ سپاہی صفیل پر نہ چڑھا ہوتا تو	اگر آن سرباز بالای دیوار قلعہ نمی رفت

Hindustani	Persian
194 ایک چا کا پیالہ لاؤ	یک پیالہ چای خورے بیار
195 یہہ لڑکا اپنے بھائی سے زیادہ قابل ہو نکلیگا	این پسر نسبت بہ برادر خود قابلتر خواہد شد ‌ہ خواہد برآمد
196 تم یہہ قلمدان میرے ہاتھہ بیچو گے؟	این قلمدان را بمن می فروشید؟
197 بازو چلو	بروکنار ‌ہ کنار برو
198 رنگ لفظوں کو استعمال مت کرو	الفاظ رنگ را استعمال مکن
199 شاید کہ یہہ ممکن ہو پر اکثر ‌ہ اغلب نہیں	شاید کہ این ممکن باشد ولیکن احتمال ندارد ‌ہ بنظر نمی آید
200 میرے لئے تھوڑی سی گاڑھی چالاؤ یہہ چا بہت پتلی ہے	از برای من قدری چای پر رنگ ‌ہ تلخ بیار این چای بسیار کمرنگ است ‌ہ این چای دم نکشیده است

Hindustani	Persian
184 اُس نے ٹھوکر کھائی	پایش بزمین خورد ہمہ اوسکندری خورد *
185 تم کو کیا ہُوا ؟	ترا چہ شد ؟
186 تُو بڑا سُست ہی	تو بسیار تنبل ہستی
187 دوست وُہ ہی جو بُرے وقت مین کام آوے	دوستِ صادق آنست کہ در حالتِ احتیاج بکار آید
188 اُن دونون کے بیچ کچھ مشابہت نہین	درمیانِ ایشان ہیچوجہ مشابہتے نیست
189 مُنہہ سنبھال کر بول	زبان خود را در دہانِ خود نگہدار.
190 پانی دیوارون مین مرتا ہی پہنچتا ہی	آب دیوارہا را می خیساند
191 تم یہہ پتھر اُٹھا سکتے ہو ؟	شما این سنگ را میتوانید بردارید ؟
192 تم کو گھڑیال دیکھنا آتا ہی ؟	شما کردشِ ساعت را میشناسید ؟
	شما ساعت را میفہمید ؟
193 ایک پیالہ چا لاؤ	یک پیالۂ چای بیار

* شاہنشہی کہ از پئے تعظیم درگہش ہر دم خورد سکندر و اسکندری

Hindustani	Persian
172 اِس مُلک مین کونسا اناج پکتا ہی؟	درین ولایت چہ قسم از غلات پیدا
کس قسم کا اناج پیدا ہوتا ہی ؟	می شود ؟
173 ایک پھرا چاول کتنے کو بکتا ہی؟	یک پھرہ برنج را چند می فروشند؟
174 کُنبی لوگ کچھہ بیوپار بھی کرتے ہین کہ نہین؟	آیا زارعان تجارتی هم می کنند؟
175 یہ لوگ ہتھیار بند کیون پھرتے ہین؟	این مردم چرا سلح راه می روند ؟
176 تمھارا جنم کہان ہوا تم کہان پیدا ہوئے؟	ولادت تو در کدام ولایت ست؟
177 وہ اِس بات مین مشہور و معروف ہی	درین امر او بسیار شهرتی دارد
178 مُدّت جو ٹھہرائی گئی تھی سو گذر گئی	مدّتی که قرار شده بود گذشت
179 جو کچھہ وہان ہوتا تھا سو مین نے دیکھا	آنچه آنجا وقوع می یافت دیدم
180 بھلے آدمی دُنیا مین تھوڑے ہین پر بہت	نیکان بغایت اندک اند ولیکن اشرار بسیار
181 آج کیون اِتنی دیر لگائی ؟	امروز چرا اینقدر دیر شد ؟
182 اُس ڈبرے مین بہت سا پانی ہی	دران آب گیر آب بسیار می باشد
183 وہ پھول توڑ لو	آن گل را از درخت بچین

Hindustani	Persian
161 دو برس سے یہہ میانہ میرے پاس ہے	دو سال است کہ این پالکی را دارم
162 مین جہان لگ چل سکا چلا	تا در قوۂ من بود راہ رفتم
163 وہ میرے گھر کو آیا کرتا تھا	او ہمیشہ در خانۂ من می آمد
164 مین اُسپر فریاد کرونگا	من بر او نالشی خواہم نمود
165 میری داد دو	دادِ من بدہ
166 کاشکے مین نے اُسے دیکھا ہوتا	کاش من او را دیدہ بودم !
اگر مین اُسے دیکھتا تو اچھا ہوتا !	
167 تمہارا کیا مطلب ہے ؟	تو ازین چہ مطلب و مدّعا داری ؟
168 یہہ چاکتنے دِن تک چلیگی ؟	این چای تا چند روز کفایت خواہد کرد ؟
169 کم مین کم مجھے اِس مُلک مین اڑھائی برس ہوئے	درین ولایت اقلاً دو سال و نیم ماندہ ام
170 رستے مین وہ میری نظر نہ پڑا	در راہ سہواً نظر من بر او نیفتاد
171 مجھے اِتنے پیسے دینیکا مقدور نہین	در قوۂ من نیست کہ این قدر پول بہم
مجھسے اِتنے پیسے نہین دِئے جائینگے	

Hindustani	Persian
149 ہم نے ایک گھڑی خوشی مین کاٹی	ساعتی درعیش گذرانیدیم
150 اُسکی ہمین درکار نہین اُسکے بغیر کام چلیگا	اورا احتیاج نداریم
151 اُسکے بغیر ہمارا کام نہ چلیگا	بدون اوامری پیش رفت مانخواہد شد
152 وُہ مرنیکے قریب تھا قریب المرگ تھا	او درحالت نزع بود
153 نوکرون نے دروازہ کھلا رکھا تھا	نوکرہا دررا باز گذاشتہ بودند
154 وُہ بہت بہانے کرنے لگا	او بسیار بہانہ جوئی کرد
155 یہہ کھیت کاٹنے کے لائق ہی	این کشت قابل حصاد است
156 اگر وُہ یہان آوے تو مجھے خبر کیجو	در وقتی کہ او اینجا بیاید مرا خبر کن
157 تم کئی بار وہان گئے تھے ؟	چند دفعہ آنجا رفتہ ؟
158 یہہ امتحان کئی دن تک چلیگا ؟	این امتحان چند روز طول خواہد کشید ؟
159 ایک دن مین تو کئی کوس چل سکتا ہی ؟	در یک روز چند فرسخ راہ می توانی رفت ؟
160 جب بنے تب آیئو جب ہوسکے تب آیئو	ہر وقت کہ می توانی بیا

Hindustani	Persian
138 ہر کوئی اپنی فکر آپ کرے	ہر کس باید خود فکر خود را کند
139 وہ اپنی جان بچا کر بھاگا ۔ وہ اپنے جی کے ڈر سے بھاگا	او کریخت و جان خود را از میان برد
140 مین نے خوب پوچھ پاچھ کی	من باحتیاط تمام تفتیش این امر را کردم
141 کوئی کودنے مین اُسکی برابری نہ کرسکا	ہیچکس در جستن مانند او نبود
142 یہ سب باتین وہ اپنے دِلمین رکھ چھوڑتا ہی	او ہمہ امور را در سینۂ خود پنہان میدارد
143 وہ ہمارے مین کا نہین	او یکی از ما ہا نیست
144 لکڑیان بیچنے کی خاطر دھری ہوئی تھین	چوبہا برای فروش گذاشتہ بود
145 اِسکا کیا لوگے ؟	برای این چند میخواہی ؟
146 مین یہہ تجھے مفت دونگا	این ترا مفت خواہم داد
147 اُسکا گھر اُسکو بس نہین ہوتا	خانۂ او او را کفایت نمیکند
148 وے بہت دِنون سے ایک دوسرے کو پہچانتے تھے	ایشان از سابق یکدیگر را می شناختند

Hindustani	Persian
28 / مین اُس پر غالب نہین ہوسکتا	من حریف اونمی شوم ‖ من براو نمیتوانم غالب شوم
29 / ایک شخص نوکری کی تلاش مین آیا ہے	شخصی بتلاش نوکری آمداست
30 / پانچ روز کے بعد مین مُنبئی کو جاؤنگا	بعد از پنج یوم دیگر من بہ مُنبئی خواہم رفت
31 / مُرغی نے انڈے دیئے	مرغ بیضہ گذارد
32 / تُم کیون اپنے پیٹ پر پانو رکھتے ہو ؟	چرا بر روزی خود پا می زنی ؟
33 / کسی چیز کا مُحتاج اُسے نہ رہنے دیجو ‖ جو وُہ مانگے سو تُرت دیجو	اورا مُعطّل ہیچ چیز نکنی
34 / وُہ ندی مین پیر نکلا ‖ تر نکلا	او در رود خانہ غوطہ خورد پس بر آورد
35 / مین اُس سے ناراض ہون ‖ مین اُس سے راضی نہین	من از او راضی نیستم
36 / ایک مُسافر دانسے ہو کر جاتا تھا	مسافری از آن جامی گذشت
37 / اِس بات کو مسخری مین اُڑا دو	این سخن را مُطایبہ انگار

Hindustani	Persian
116 اُس نے اُسکے دو ٹکڑے کئے	او آنرا بدو پارہ کرد
117 اُس نے اُسکو پہچانا	او فلان کس راشناخت
118 یون کرنا اُسے کچھ مشکل نہ پڑا	چنین کاری کردن براہی او مشکل نبود
119 اُس کو لکڑی سے خوب مارو	او را بچوب محکم بزن
120 ایسا کرنے مین اُسکی کچھ خطا نہین	در چنان کاری خطائی بر او نیست
121 اُسنے اپنی خرابی کا احوال بڑھا کر کہا	او در بیان احوال خرابی خود مبالغہ کرد
122 وہ تم سے بہتر ہے	او از تو بہتر است
123 کتا اُس شخص پر بھونکا	سگ بر فلان کس غوغو کرد یا عوعو کرد
124 چل اپنا کام کر	بر دو پی کار خود
125 اُسنے اُسکو عرضی دی	او بر فلان کس عریضہ نوشت
126 اُنھون نے اُسے جانے نہ دیا اُسکو جانے	ایشان در پی او رفتند تا ملحق او شدند
127 مین عجز و الحاح بتو مے کویم کہ این کار را بنہانی کنی	من بعجز و الحاح بتو می گویم که این کار را پنہانی کنی
پوشیدہ کرو	

Hindustani	Persian
106 وُہ عورت بہُت خوبصورت نہین	آن زن در حسن و جمال متوسط الحال است یعنی آن زن کریۃ المنظر نیست آن زن فی الجملہ خوش کل است
107 وُہ خوشبکے مارے جامے مین نہین سمایا	آواز شادی در پوست نمیگنجید
108 مین تُمسے پچاس حصّے زیادہ محنت کرتا ہون	من از تو پنجاہ بار زیادہ زحمت میکشم
109 مین یہہ کام دِل وجانسے کرونگا	من این کار را بدل وجان خواہم کرد
110 بازارکے لوگونکا بہُت سا پیسا اُسپر نکلتا ہے	او پول بسیار بمردم بازاربدہ دارد
111 بہُت دِن ہوئے وُہ میری مُلاقاتکو نہین آیا	مدتی است کہ او را ندیدم
112 اُسکے پاس اپنی احتیاج سے زیادہ ہے	او زیادہ تر از کفایت خود دارد
113 اُسکے کام مین ہاتھ مت ڈالو	دخیل در کار او نشوی
114 وُہ کوئے مین کودپڑا	آن کس در چاہ جست
115 وُہ کوئے مین سے جست کرکے باہر نِکلا	آن کس از چاہ بیرون جست
116 وُہ کودی مارکے باہر نِکلا	

Hindustani	Persian
94 اسنے گھر کے دروازے اندر جھانکا	او از روزنۂ خانہ باندرون خانہ نگاہ کرد
95 وہ چور گھر کی دیوار سے ہو کر گیا	او از دروازۂ کوچک درآمدہ بیرون رفت
96 اُسنے اُس عورت کا کان دانت سے کاٹا	آن کس گوش آن زن را گزید
97 وہ یہہ کام کرنے سے ڈرتا نہین	او در کردنِ این کار مطلقاً خوف ندارد
98 اپنی حرمت بچانی لازم ہی	ہر کس باید عزتِ خود را نگہدارد
99 وہ ایکا ایکی اُن پر آ توٹا	او ناگہانی بر ایشان تاخت
100 معلوم نہین اسکا انجام کیا ہوگا نتیجہ کیا ہوگا	معلوم نیست کہ انجام این کار بکجا خواہد رسید
101 وہ جلدی اپنی مقدور بھر رستے پر سے الگ ہو گیا	بتعجیلی کہ می توانست او خود را از راہ بکنارہ کشید
102 اب یہہ نکما ہو گیا	حالا این بی مصرف شدہ
103 یہہ مین نے آگے ہی سے کہہ دیا تھا	من از پیشتر از مآل اندیشی ازین امر خبر دادم
104 یہہ جگہہ مجھے بہت ہی پسند آتی ہی	این جای مرا بسیار خوش می آید
105 دھن باندھے رہنے سے ہر ایک کام انجام پاتا ہی	استمرار و مداومت در ہر امر موجب حصولِ مقصد است

Hindustani	Persian
نہ آتی تو اِس خط پر صحیح کرتے	را صحیح می کردی
82 وہ عورت جیسی چاہئے ویسی اچھی نہیں	آن زن چنانکہ باید خوبی ندارد
83 بھیکھ مانگنے سے موت بھلا جانتا ہوں	مردن پیش من بہ از گدائی کردن است
84 وے اپنا احوال بادشاہ سے کہتے ہیں	ایشان احوالِ خود را بادشاہ عرض میکنند
85 اُنھوں نے رستے پر اپنے باپکو مارڈالا	ایشان در عرض راہ پدرِ خود را کشتند
86 کہو تو تم نے اُن کو کیا کہتے سُنا	بگو تو چہ شنیدی از ایشان و ایشان چہ گفتند
87 آج بڑی اوس پڑتی ہی	امروز کرۂ دود در نہایت شدت است
88 گئی رات کو بڑی شبنم پڑی	دی شب شبنم بسیار افتاد
89 یے لوگ کل آئے کہ پرسوں ؟	ایشان دیروز رسیدند یا پریروز ؟
90 یہہ تدبیر ظاہر مین سب سے بہتر ہی	این تدبیر ظاہراً از ہمہ بہتر است
91 اِس بات پر حجت کرنا بیفائدہ ہی	در خصوص این امر نزاع کردن بی حاصل است
92 تیر اُس کے پہلو مین جا بیٹھا	تیر در پہلوی آن کس نشست
93 اُس نے کچھ گمان عجائبات پر کیا	او مظنۂ وقوع امر عجیبی کرد

Hindustani	Persian
۷۰ اُسکو آنے دو	بگذار بیاید
۷۱ ایک چھوڑ کر ایک بتّی سلگاتے جاؤ	فانوسہارا یک درمیان روشن کن
۷۲ وُہ ابتک نہین آیا ہے نہین آیا	ہنوز او نرسیدہ است
۷۳ تُمھاری روانگی کی خبر سُنکر مین بہت ناخوش ہُون	من از شنیدن خبر روانگی شما بسیار بسیار دلگیرم
۷۴ میری راہ مت دیکھو	منتظر من نباشید عدم انتظار مرا کشید
۷۵ میری تو پی پالکی مین رہ گئی	کلاہ خود را در پالکی فراموش کردم
۷۶ میرا چاقو جاتا رہا	چاقوی خود را گم کردم
۷۷ چھری کا نتا چھیلاؤ	کارد و شکاخ و کاشک بیار
۷۸ مین نے کئی بار تمھین کہا کہ یہہ کام کرو	چند دفعہ گفتم چنین کن
۷۹ اب یاد رکھو اور ہمیشہ یون ہی کرتے رہو	در خاطر بگذار و ہمیشہ چنان کن
۸۰ مین یہہ کام کرکے پچھتاتا ہون	من از کردہ خود پشیمانم
۸۱ اگر تمکو اپنے نام کے لکھنے کی شرم	اگر تو از نکی از نام خود شرمی بود این کا

Hindustane	Persian
58 اُسے کہو کہ اگر تو میرے بلانے پر نہین آویگا تو برطرف ہوگا	باو بگو کہ ہرگاہ من ترا میطلبم و تو نمی آئی خارج از خدمت میشوی
59 کیا گھوڑا اُٹھین لے بھاگا ؟	آیا اسپ تو ترا برداشتہ بود ؟
60 میرا نوکر میرے پیسے لے بھاگا	نوکر من پول مرا برداشتہ بگریخت
61 اُس نے انجان سے ایسا کیا	او سہوًا این کار را کرد
62 اُس نے جان بوجھکر یہہ کام کیا	او عمدًا چنین حرکت کرد
63 یہہ عورت پیت سے ہی ہے	این زن حامله است
64 جب تُمھارا کام تریگا تب بُلا بھیجونگا	اگر احتیاج باشد ترا خواہم خواست
65 آج کونسی تاریخ ہی ؟	امروز چہ تاریخ است ؟
66 تُمھارا گھوڑا بھڑکتا ہی چھونکتا ہی ؟	آیا اسپ تو رم می کند ؟
67 وہ تُمھارا کون لگتا ہی ؟	او با تو چہ خویشی دارد ؟
68 اگر کر سکتا تو کرتا	این کار را می کردم اگر می توانستم
69 اگر چاہتا تو کر سکتا	این کار را می کردم اگر میخواستم

Hindustani	Persian
کہ تھک گیا	
49 کل تُمنے مجھکو تبھی راہ دِکھائی	دیروز مرا تا دیر وقت در انتظار گذاشتی
50 کب سے اُس کو نہین دیکھا ؟	چند روز است کہ او را ندیدہ ؟
51 کب سے اِس گھوڑے پر کوئی چڑھا نہین ؟	چند گاہ است کہ کسی بر این اسپ سوار نشدہ ؟
52 کب سے اُس نے شادی کی ؟	چند روز است کہ او عروسی کردہ است ؟
53 کب سے اِس گھر مین کوئی نہ رہا ؟	چند مدت گذشت کہ این خانہ خالی افتادہ است ؟
54 وہ بولی کہ مین اُسکی بیٹی ہون	آنزن گفت کہ من دختر فلانکس ہستم
55 دس دِن کے بعد مُجھے اِس گھر مین تین برس پورے ہونگے	دہ روز دیگر سہ سال تمام خواہد بود کہ من در اینجا نہ سکونت دارم
56 وہ بولتا ہے کہ مین نہین آونگا	او میگوید کہ من نمی آیم
57 بہت کریگا تو کیا کریگا مارڈالیگا	او چہ میتواند بکند بیشتر از آنکہ بکشد

Hindustani	Persian
40 آہ	۴۰ آہ
41 یہہ کتاب کام کی ہی !	این کتابیت کار آمدنی !
42 تو میرے کچھہ کام کا نہین	تو بہیچ کار من نمی خوری
43 اگر تم پھر ایسا کام کروگے تو مار کھاوگے	اگر بار دیگر چنین کاری بکنی کُتک میخوری
44 حق بات اختیار کرو اور باطل چھوڑو	آنچہ حق و واجبی است اختیار کن و باطل را بگذار
45 اگر مین تُمھاری جگہہ پر ہوتا تو ایسا نہ کرتا	اگر من بجای تو می بودم چنین کاری نمی کردم
46 اِس کام کے واسطے نامدار سرکار نے مجھے چُن نکالا ہی	سرکار نامدار بحبت اینکار مرا پسندیدہ است
47 اگر تم کل آئے ہوتے تو پگار تم کو ملتا	اگر دیروز آمدہ بودی مواجب خودرا گرفتہ بودی
48 مین نے یہان تک تمھاری راہ دیکھی	ازبسکہ انتظار ترا کشیدم خستہ شدم

Hindustani	Persian
28 مین تھک گیا ہون	من ماندہ شدہ ام ‏ من خستہ شدہ ام
29 آج رات کو جائیو	امشب برو
30 آج ہی رات چلے جاؤ ‏ رات ہی رات چلے جاو	ہمین شب برو
31 اسکا خلاصہ یہہ ہی	خلاصۂ آن این است
32 سب کا سب	تمامًا
33 وہ کہا کرتا تھا	او ہمیشہ میگفت
34 مجھے نیند آتی ہی	خوابم می آید ‏ من خواب آلودہ ہستم
35 یہہ کاغذ بہت سخت ہی	این کاغذ بسیار سخت است
36 تمھاری صلاح مناسب ہی	صلاح شما مناسب است
37 یہ چیزین قیمتی ہین	این چیزہا گرانبہا میباشد
38 اسکا دل بیقرار ہی	خاطر او متفرق است
39 کھیت کا کھیت	تمام کشتہ

Hindustani	Persian
16 جی جی کار !	تعالی اللہ ! ۔ حمد اللہ ! ۔ تبارک اللہ !
17 آفرین !	آفرین !
18 واہ واہ ۔ کیا خوب !	بہ بہ ! ۔ خوشا ! ۔ بارک اللہ !
19 دھنی دھن !	خنک !
20 یہہ کیا بات ہے ۔ واہ جی !	این چہ حرفی است !
21 ہت ! ۔ توبہ توبہ !	توبہ !
22 چھی چھی !	اف ! ۔ اخ !
23 دور ہو ۔ دُت ! ۔ چل ! ۔ نکل منہ کالا کر !	برو گم شو !
24 ای ! ۔ ہو ! ۔ ارے	ای !
25 وے نُند مزاج ہین	ایشان ترش رو ہستند
26 مجھے گھمری آتی ہے ۔ میرا سر گھومتا ہے	من دوران سر دارم
27 وہ بھلا ہے	او صاحب سلوک است ۔ او آدم خ

Hindustani	Persian
11 یہہ کپڑا کتنا لنبا ہے ؟	این پارچہ چقدر طول است ؟
12 یے بہت خراب لڑکے ہین	این بچہا بسیار شریر ہستند
13 اُسکا مزاج بے رحم ہے	طبیعت او بیرحم است
14 وے سُست اور غافل ہین	ایشان سُست و غافل ہستند
15 شاباش !	زہ ! زہ احسن !*
* قضا گفت کبیر و قدر گفت دہ	فلک گفت احسن ملک گفت زہ
تحسین گفت احسنت ای جوانمرد	زبان بخشاور من آفرین کرد
تعلی اللہ یکے بیمثل و مانند	کہ خواندش خداوندان خداوند
تعلی اللہ چہ دولت دارم امشب	کہ آمد ناگہان دلدارم امشب
چو دیدم روئی خویش سجدہ کردم	بحمد اللہ نکو کردارم امشب
کنون گر تن بخاک آن نہ نیست	بحمد اللہ کہ جان انجا مقیم است
آفرین بروان فردوسے	آن ہمایون نہاد فرخندہ
تعلی اللہ زہی قیوم دانا	توانائی دہ ہر نا توانا
خوشا سرفراز ان کوتاہ دست	بزرگان جوزد و بلندان پست
زہی غیرت کہ در غیرت فزودن	چنین تربیتہا داند نمودن
بحمد اللہ کہ با قدر بلندش	کمالی در نیامد جز پسندش
زہی دولت مادر روزگار	کہ رودی چنین پرورد در کنار
زہی بخت خاقان اکبر ندرہ نام	ز تزویج او دور شد شاد کام
براو آفرین کو کند آفرین	بران بخت بیدار و تاج و نگین
وہ کہ کرمروہ باز کردید	بمان قبیلہ و پیوند
آہ از جور و جفای آسمان	کز ستم بس غریب جان و دل درید

Introductory Phrases

باب دوم در فقرات تمہیدی

Hindustani	Persian
۱ یہہ اچھا موسم ہی	این موسم خوبست
۲ اُس بیج کو باغ مین بو	آن تخم را در باغ بکار
۳ کل سے آج سردی زیادہ ہی	ہوائے امروز نسبت بدیروز خنک تراست
۴ یہہ سطر بہتر ہی	این سطر بہتر است
۵ اُسکا دل بہت غمگین ہی	دل او بسیار غمگین است
۶ یہہ بات تمام جھوٹھہ ہی	این قصہ تمام دروغ است
۷ یہہ خوب کشمش ہی	این کشمش بسیار خوب است
۸ اُسکا بڑا مکان ہی	او خانہ بزرگ دارد
۹ یہہ کمرا خوب روشن ہی	این اطاق بسیار روشن است
۱۰ یہہ دیول بہت اونچا ہی	این کلیسا بسیار بلند است

۱۰ اکتوبر

Hindustani	Persian
221 اُنہون نے بہت عذر کیا	ایشان معذرت بسیار کردند
222 وُہ اپنے گھر کو گیا ہی	او بخانۂ خود رفتہ است
223 وُہ اُسکے گھر کو گیا ہی	او بخانۂ او رفتہ است
224 اُس باغ مین پھل بہت ہین	دران باغ میوہ بسیار ہست
225 میرا سر دُکھتا ہی or میرے سر مین درد ہی	سر من درد میکند
226 اُس عورت کے دانت مین درد ہی	دندان آن زن درد میکند
227 تُمنے یہہ خبر کہان سُنی؟	شما این خبر از کجا شنیدید؟
228 دیر ہوئی چلو ہم گھر کو جاوین or ہم رُخصت ہون	دیر شد ما باید مرخص بشویم
229 اُسکو کلیجے کا درد ہوا ہی	او درد جگر دارد

Hindustani	Persian
208 دوات قلم کاغذ لاؤ	دوات وقلم وکاغذ بیار
209 وہ کسکا گھوڑا ہی ؟	آن اسپ مال کیست ؟
210 یہہ زمین کھاری (رہونا) ہی	این زمین شوراست
211 وے بہت لالچی ہین	ایشان بسیار حرص دارند
212 یہہ روپیہ میخی ہی	این روپیہ داخل دارد مقلب است
213 اسکی شکل بد ہی	شکلش خراب است
214 انگریزی زبان مشکل ہی	زبان انگریزی مشکل است
215 مکڑی کا جالا چھڑا ڈالو	پردہ عنکبوت راپاک کن
216 اسنے کیا تقصیر کئی ہی ؟	او چہ تقصیر کردہ است ؟
217 گھاس پر بہت شبنم ہی	شبنم بسیار بر کیاہ میباشد
218 اب وے بہت لاچار ہین	ایشان حالا بسیار لاچار ہستند
219 تم کیا کام کرتے ہو ؟	شما چہ کار میکنید ؟
220 اسکے بکنے کی انتہا نہین	بیہودہ گوئی او انتہا نہ دارد

Hindustani	Persian
195 اُسکی دوکان کہان ہی ؟	دوکان او کجاست ؟
196 تُمھارے پاس رسّا ہی ؟	آیا شما رسن (رسہ یا زو) دارید ؟
197 پادشاہ تخت پر بیٹھا	پادشاہ بر تخت بنشست
198 اُسکی آواز اچّھی ہی	او خوش آواز است
199 یہہ کونسا جانور ہی ؟	این چہ جانور است ؟
200 تُمھاری کیا صلاح ہی ؟	صلاح شما چیست ؟
201 تُمھاری عُمر کِتنی ہی ؟	عُمر شما چند است ؟
202 پالکی میرے پاس بھیجو	پالکی نزد من بفرست
203 چابُک اور ٹوپی دو	قمچی و کلاہ بدہ
204 ہاتھ دھونے کا پانی لاؤ	آب بیار تا دست بشویم
205 تُمھارا مِزاج کیسا ہی ؟	احوال شما چگونہ ہست ؟
206 آپ کا مِزاج کیسا ہی ؟	احوال سرکار جناب ؟
207 ایک جوڑا کپڑا لاؤ	یک دست رخت بیار

Hindustani	Persian
182 اُسکی لنبی داڑھی ہی	اوریش دراز (یا بلند) دارد
183 یہہ کیا پنچھی ہی ؟	این چہ پرندہ ہست ؟
184 وہ متوالا (یا مست) ہی	اومست شراب است
185 وہ پینے والا ہی	اوشرابی ہست
186 وہ بدمست ہی	اوبدمست است
187 وے بیشک تقصیروار ہین .	بیشک ایشان مقصر ہستند
188 یہہ کھیت کِسکا ہی ؟	این کشت مال کیست ؟
189 یہان بہت مکھیان ہین	اینجا مکس بسیار است
190 وے بہت دورانديش ہین	ایشان بسیار زیرک ہستند
191 کتنے آدمي حاضر تھے ؟	چند نفر حاضر بودند ؟
192 چراغ مین تیل نہین .	در چراغ روغن نیست
193 مجھکو ایک نمونہ دو .	مرا نمونہ بدہ
194 یہہ فقط حیلہ ہی .	این محض حیلہ ہست

Hindustani	Persian
171 کتنے بجے ہین؟ or کیا گھڑی دِن چڑھا ہی؟	چہ ساعت است؟ or ساعت چند است؟
172 ٹوپی اور کُلا (or کُرتا) جھاڑو	کلاہ و کلوچہ مرا صاف کن
173 تمھارے بالون مین کنگھی کرو	موی خود را شانہ کن
174 ایک دِن کا بھاڑا کیا ہی؟	کرایہ یک روز چند است؟
175 یہہ پھل بہت کھٹا ہی	این میوہ بسیار ترش است
176 تم کِسواسطے غُصّے ہوتے ہو؟	شما چرا خشم میکنید؟
177 یہہ بہت مُشکل کام ہی	این کار بسیار مشکل است
178 وے بڑے حیلہ باز ہین	ایشان بسیار حیلہ باز ہستند
179 یہہ باغیچہ بہت خوبصورت باغ ہی	این باغیچہ بسیار خوشنما
180 یہہ کپڑا بہت موٹا ہی	این پارچہ بسیار کلفت است or زبر است
181 تم اس کام کے لایق ہو؟	آیا شما لایق این کار ہستید؟

Hindustani	Persian
159 تمنے میرے کتّے کو نہلایا؟	آیا سگِ مرا شستی؟
160 مین پونے چھہ بجے نہاؤنگا	من بساعت شش ربع کم غسل خواہم کرد، آب برخواہم کرد
161 اُسکے بہت دوست ہین	او دوست بسیار دارد
162 اسمین کیا فائدہ ہوگا؟	دراین چہ فایدہ خواہد بود؟
163 انھون نے بہت دُکھ اُٹھایا	ایشان رنج بسیار بُردہ اند
164 بازار مین بہت کھلونے ہین	در بازار بازیچۂ بسیار ہست
165 وُہ نہائیگا	اُو غسل خواہد کرد
166 یہہ ترجمہ بہت اچھّا ہی	این ترجمہ بسیار خوب است
167 اُسکا مقدّمہ آج ہوگا	مقدّمۂ او امروز رجوع خواہد شد
168 تُمھاری گھڑیال (یا گھڑی) اچھی چلتی ہی	ساعت شما خوب میرود
169 یہہ موم بتّی ہی	این شمع موم است
170 ہوڑی کا کتنا بھاڑا ہی؟	کرایۂ بنگارہ (یا تشالہ) چند است؟

Hindustani	Persian
146 تھوڑا پانی چھڑکو	قدری آب بپاش
147 اُس ورق کو اُلٹاؤ	آن ورق را بگردان
148 اُنکے ہاتھ پاؤں باندھو	دست وپای آنہارا بہ بند
149 اُن روپیونکو تھیلی مین بھرو	آن روپیہارا در کیسہ کن
150 دروازے پر ایک فقیر ہی	کدائی در خانہ ایستادہ است
151 وہ بڑا عاقل ہی	او بسیار عاقل است
152 یہہ بہت خراب گوشت ہی	این گوشت بسیار بد است
153 گھوم کر اِدھر آؤ	بگرد و اینجا بیا
154 ذرّا آہستہ چلو	قدری آہستہ برو
155 آؤ موزے اُتارو	بیا چکمہ از پای من بیرون کن
156 خُدا نور ہی	خدا نور است
157 گھر سے نکلو	از خانہ بیرون برو
158 اپنے ہاتھ مُنہ دھوؤ	دست ورو ی خود بشو

Hindustane	Persian
133 ہم کو کنارے پر اُتارو	ما را بر کنارہ پائین کن ؛ مارا بہ خوشکی بر
134 وہاں کون رہتا ہی ؟	آنجا کہ کسی دارد ؟
135 سیدھے آگے چلے جاؤ	راست برو
136 کچھ شراب پانی لاؤ	یک خوردہ شراب و آب بیار
137 پانی کو خوب ٹھنڈا کرو	آب را خوب سرد بکن
138 کھانا میز پر آیا	طعام بر میز حاضر است
139 اُس (عورت) کا نام کیا ہی ؟	نام آن زن چیست ؟
140 وُہ بہت چالاک ہی	او بسیار چالاک است
141 آج دِن پر چھا ہی	امروز آسمان صاف است
142 کل ہوا بالکل بند تھی	دیروز ہوا بالکل محبوس بود
143 اُسنے اِقرار کیا ہی	او قبول کردہ است
144 یہاں آنے کا اِشارہ کرو	اِشارہ بکن تا اینجا بیاید
145 انکو میرے گھر بھیجدو	ایشانرا بخانہ من بفرست

Hindustani	Persian
120 اُسکی دلیل مضبوط ہی ؟	آیا دلیل آن مضبوط است؟
121 آسمان خوب صاف ہی	آسمان بکلّی صاف است
122 یہ بچّے شوخ ہین	این بچہا شریر ہستند
123 انھون نے بڑی سزا پائی	ایشان بسزای سخت رسیدند
124 وے سب چھپ رہے	آنہا ہمہ پنہان ماندند
125 اُس (عورت) کا دِل بیقرار ہی	دِل آن زن بیقرار است
126 وہ بیوقوف ہی	او بیوقوف است
127 یہہ کاغذ تہی	این کاغذ تہ است
128 شور مت کرو	غوغا مکن
129 تم کیا کہتے ہو ؟	شما چہ میگوئید ؟
130 کہان سے آئے ہو ؟	از کجا آمدہ اید ؟
131 چلے جاؤ رُخصت ہی	برو مرخّص ہستی
132 وہان پھر مت جاؤ	بار دیگر آنجا مرو

Hindustani	Persian
108 توپ کیون چھوٹی ؟	ازچہ سبب توپ زدند ؟
109 پالکی جلدی منگاؤ	پالکی زود بطلب
110 صاحب اُٹھے ہین ؟	آیا ارباب از خواب برخواستہ اند ؟
111 یہہ بہت خوب میوہ ہی	این بسیار خوب میوہ ئیست
112 یہہ عجیب جز ہی	این چیز عجیبی است
113 ہم بھوکھے پیاسے ہین	ما گرسنہ و تشنہ ہستیم
114 وُہ اچھا آدمی ہی	او آدم خوبی است
115 وُہ ہوشیار عورت تھی	آن زن ہوشیار بود
116 وے بڑے لچے (بدچراماد) ہین	ایشان بسیار دغاباز ہستند
117 سب زمین برابر ہی	تمام زمین ہموار ہست
118 اُسکا دِل رنجیدہ ہی	دلِ او رنجیدہ است
119 تمھارا کام اب تمام ہوا ؟	آیا کار شما حالا تمام شدہ است ؟

Hindustani	Persian
96 کوشش مرمت کرو	انبار را درست بکن or مرمت بکن
97 خبر کا کاغذ لاؤ	روزنامه (or اخبار نامه) بیار
98 یہہ وہی ہے ؟	آیا این همان است ؟
99 وہاں سبھی ہیں ؟	آنها همه آنجا هستند ؟
100 تم کون ہو ؟	شما کیستید ؟
101 تمھارا دھندھا کیا ہے or تم کیا دھندھا کرتے ہو ؟	شغل شما چیست ؟
102 وہاں کوئی ہے ؟	آیا آنجا کسے هست ؟
103 وہ پھر کہو	آن سخن باز دیگر بگو (or باز بگو)
104 تم کیسے ہو ؟	احوال شما چگونه هست ؟
105 ہم آج جائینگے	ما امروز خواهیم رفت .
106 اِدھر کو چلو	این سو (or طرف) برو
107 اُدھر کو چلو	آن سو (or جانب) برو

Hindustani	Persian
83 تھوڑا ٹھنڈا پانی لاؤ	قدری آبِ سرد بیار
84 پانی لاؤ جو تھوڑا ٹھنڈا ہو	آب بیار کہ کم سرد باشد
85 بچھونا بچھایا ہی ؟	آیا رختِ خواب انداختہ ؟
86 وے جاہل ہین	ایشان جاہل اند
87 یہہ کتاب کس کی ہی ؟	این کتاب مالِ کیست ؟
88 تم بازار جاؤ	در بازار برو
89 تھوڑا گوشت لاؤ	قدری گوشت بیار
90 مجھے کچھ کہو گے	شما مرا چیزی خواہید گفت
91 میرے خانسامان کو بلاؤ	پیش خدمتِ مرا بطلب
92 کھانے کا حکم دو	عزمِ خوراک بدہ
93 مین باہر جاؤنگا	من بیرون خواہم رفت
94 میرے کپڑے کہان ہین ؟	رختِ من کجاست ؟
95 مہربانی کرکے جلدی آیئو	شفقت فرمودہ زود بیائید

Hindustani	Persian
72 چابناؤ	چای تیار کن
73 سیدھے ہاتھ (or داہنے) پھرو	بدستِ راست بگرد
74 داوے ہاتھ (or بائیں) پھرو	بدستِ چپ بگرد
75 گھر کو جلدی جاؤ	زود بخانہ برو
76 سیدھے آگے چلو or	راست برو or راست محاذی
ناک کے سیدھے چلے جاؤ	بینی خود برو
77 مزدورون (or ہیلکرون or کولیون) کو بلاؤ	حمالانرا بطلب
78 میز لیجاؤ	میز را ببر
79 حکم کیا ہے ؟	حکمِ شما چیست ؟
80 گاڑی تیار کرو	کالسکہ تیار کن
81 کچھ مضایقہ نہین or کچھ فکر نہین or کچھ پروا نہین	مضایقہ نیست
82 تم کو فرصت ہے ؟	آیا فرصت دارید ؟

Hindustani	Persian
٥٩ اُنھوں نے اپنے تئیں فضیحت کیا ہی	ایشان خود را فضیحت کرده اند
60 یہہ عین نمک حرامی ہی	این عین نمک حرامی است
61 تُم واہیات بکتے ہو	شما کلام بیهوده میگویید
62 البتّہ یہہ یُونہیں ہی	البتّہ این چنین است
63 ٹِقن لاؤ	ٹِقن بیار
64 ناشتا لاؤ	ناشتا بیار
65 کھانا کب تیار ہوگا ؟	طعام کی تیار خواهد شد ؟
66 روٹی دودھ اور شکر لاؤ	نان و شیر و شکر بیار
67 مِصری دو	قند بده
68 فانوس اُٹھاؤ	مَرْدَنگی بردار
69 اِدھر آؤ	اینجا بیا
70 کہاں سے آئے ہو ؟	از کجا می آئید ؟
71 وے کہاں جاتے ہین ؟	ایشان کجا میروند ؟

Hindustani	Persian
48 تم کِسواسطے آئے ہو ؟	شما بچہ جہت آمدہ اید ؟
49 مُجھے کچھ بولا چاہتے ہو ؟	آیا میخواہید من چیزی بگوئید ؟
50 دِق مت کرو	مرا آزار مرسان or چشم مدہ or بیزار کن
51 مُجھے مُعاف کرو	معذور دارید or بخشید
52 مُجھے اُٹھاؤ	مرا برداریدِ
53 گھر سے نِکلو	از خانہ بیرون شو
54 کل ساڑھے تین بجے آئیو	فردا بساعت سہ ونیم بیا
55 سچ مچ یہہ چھوکرا منہہ چوراہی or شرمیلا ہی	فی الحقیقت این پسر شرمگین است or پنبہ دہن است or دیدہ خوی ہست
56 وُہ زمانہ ساز ہی	او با زمانہ میسازد
57 سچ مچ وُہ گُتھ کتا سا دِستا ہی	فی الحقیقت او مثل کیسہ بُر می نماید
58 یہہ وعدہ خِلافی ہی	این وعدہ خلافی است or این خلف وعدہ است

Hindustani	Persian
37 اُسنے مجھے نکال دیا (دور کیا)	او مرا معزول کرد (دور کرد، جوابم داد)
38 وہ مارا مارا پھرتا ہی	اُو حیران پریشان میکردد
39 کیا تمنے اپنی خوشی سے اُسکو نہین چھوڑا؟	آیا شما خود او را دور نکردید؟
40 سچ بولو حقیقت کیا ہی؟	راست بگو حقیقت چیست؟
41 مین نے اپنے بھائی کے سبب سے یہہ کیا ہی	من از سبب برادر خود این کار کردہ ام
42 اُسنے آدمی پر آدمی بھیجا جب تک مین وہان رہا	تا زمانی کہ من آنجا بودم او پی در پی آدم فرستاد
43 خدا روح ہی	خدا روح است (یعنی روحانی ہست)
44 یہہ کم بختی ہی	این بدبختی است
45 وے بوڑھے ہین	ایشان پیر ہستند
46 جوتی لاؤ	کفش بیار
47 اُس آدمی کو بلاؤ	آن مرد را طلب کن

Hindustani	Persian
24 ہم تھہر نہین سکتے	ما نمیتوانیم صبر کنیم
25 وُہ اندھا ہی	آن مرد کور است
26 وُہ بہری ہی	آن زن کر است
27 کیا وے گونگے ہین	آیا ایشان کنگ اند
28 اُسنے مجھے خرابی مین ڈالا	او مرا در خرابی انداخت
29 باپ رے باپ! اہ مُوا رے مُوا!	وای وای !
30 چراغ سلگاؤ	چراغ روشن کن
31 بتّی بجھاؤ	چراغ خاموش کن
32 (شہر کا) دروازہ بند کرو	دروازہ بند کن
33 (گھر کا) دروازہ کھولو	در بکشا
34 جھلمل بند کرو	پنجرۂ دریچہ بند کن
35 کھڑکی کھولو	دریچہ بکشا
36 پانی بہت برستا ہی	بارش بشدّت می آید

Hindustani	Persian
11 اُٹھاؤ or اُٹھالو	این را بردار
12 اُسکو اُتارو or اُسکو نکالو	این را بیرون کن or این را بکن
13 لیجاؤ	ببر
14 نزدیک آؤ	نزدیک بیا
15 تُم کِدھر جاؤ گے ؟	کجا خواهید رفت ؟ or کجا میخواهید بروید ؟
16 جلدی جاؤ	زود برو
17 جلدی چلو	بشتاب راه برو
18 خبردار رہو	خبردار باش
19 بیٹھو	بنشین
20 ہلو مت	مجنب or حرکت مکن or تکون مخور
21 بھولیو مت	فراموش مکن
22 ذرہ صبر کرو	قدری صبر کن
23 مین آؤن ؟	آیا من بیایم ؟

Colloquial Phrases

باب اوّل در فقرات مصطلحاتِ گفتگوئی

Hindustani	Persian
1 وہاں کون ہی ؟	آنجا کیست ؟
2 یہہ کیسے ہوا ؟	این چگونہ شد ؟
3 چُپ ہو or چُپ رہو	خاموش باش
4 اندر آؤ	اندرون بیا
5 چلے جاؤ	برو
6 اُسکو لاؤ	اورا بیار
7 صبر کرو	صبر کن
8 کھانا کھاؤ	غذا بخور or طعام بخور
9 چاہیو	چای بخور
10 مُجھکو پانی پلاؤ	آب بدہ تا بخورم

سال طبعش چو خواستم ز سروش — این ندا آمد از ملک بخروش
هشتصد بر هزار و سه سبعون — شد مرتب صحیفهٔ کلکون
السلام السلام والاکرام — السلام السلام خیر ختام

Indo-Arabic and Persian Alphabet

Vowels

اَ	آ	اِ	اِی	اُ	اُو	ای	اَی	او	اَو	
a	ā	i	ī	u	ū	e	ai	o	au	

Consonants

ب	b	پ	p	ت	t	ٹ	ṭ	ث	th	ج	j	چ	ch	ح	ḥ	خ	kh	د	d	ڈ	ḍ
ذ	z	ر	r	ڑ	ṛ	ز	z	ژ	zh	س	s	ش	sh	ص	ṣ	ض	ż	ط	ṭ	ظ	ẓ
ع	ʿ	غ	gh	ف	f	ق	q	ک	k	گ	g	ل	l	م	m	ن	n	و	v (or) w	ہ	h
ی	y	ے	y																		

ی
y

یافت از رحمتِ خدائی شفا | با در رب الجلیل یار ورا
شد تمام این کتابِ بوقلمون | کاندرین است حرفهای فنون

پس آنرا بسه زبانِ مختلف یعنی هندی و گجراتی و عجمی موافقِ محاورهٔ هر زبان ترجمه نموده در مقابلِ یکدیگر نوشتم و در تصحیح آن حتی المقدور سعی بلیغ نمودم تا طالبان را نفعی رسد و فائدهٔ حاصل شود توقع از منصفانِ اولی الالباب و خوانندگانِ این کتاب چنانست که اگر سهو و خطائی در اصطلاحات یا عباراتِ آن بنظر آید بذیلِ عفو و کرم پوشیده دارند و از تعنت و نکته گیری زبان درکشند بل باصلاحِ آن کوشند و این مسکین را ممنون فرمایند نه مطعون چه انسان مرکب است باخطا و نسیان

من معترفم که کارِ من جمله خطاست | معذورم ازانکه بر تشبر سهو رواست
ایخواجه اگر توان در اصلاح بکوش | در عیب نظر مکن که بی عیب خداست

این نگار مرا تو کن آباد تا شود قلب قاریان زو شاد
عهد سلطانه خجسته صفات شاه و کشتیه بزرگ نهاد
عهد نر بروکت آن امیر کبیر حاکم هند و صاحب تدبیر
عهد دوهوس سر قلپ خوش ظن حاکم بمبئی و صاحب فن
عهد هوبرت آن امیر فرنگ حاکم مندراس و بافرهنگ
در آوانی که پور سلطانه از دور البر خدیو فرزانه

قاصر و اهل شرق از دریافت محاوره اهل غرب بعجز و قصور معترف یافتم کتابی بدینگونه ترتیب دادم یعنی بسیاری از فقرات انگریزی که ببرکت صحبت ایشان فراهم آورده بودم بشش قسم منقسم ساختم بدین ترتیب

قسم اول در فقرات تمهیدی قسم دویم در فقرات مصطلحات لشکری
قسم سیم در اصطلاحات دار العدالت قسم چهارم در محاورات تجارت
قسم پنجم در سخنان متداوله در طبابت قسم ششم در فقرات متفرقات

باب ششش اندران نهاد اساس — منقسم هر یکی بفهم قیاس

قسمِ اوّل نبا به تمهیدی — قسمِ دویم نبا به سربازی

سیمین مشتمل بعدل و قضا — خامسین مشتمل بدر و دوا

رابعین مشتمل به بیع و دیون — سادسین فقره های گوناگون

لیک چون این کتاب شد نایاب — بهمن ناتمام با صد تاب

معه اصلاح واز دیادِ تمام — حلّهٔ طبع داد و کرده ختام

فقره هائی که کرده ام افزود — مشتمل بر بیانِ کفت و شنود

ای غفور و رحیم و ربِّ قدیم — وی جلیل و علیم و ربِّ کریم

تمتّع زهر گوشهٔ یافتم — زهر خرمنی خوشهٔ یافتم

و قریب مدتِ چهل سال بشغلِ تعلیم و تدریس صاحبانِ انگریز مشغول بوده و بواسطهٔ کثرتِ اشتغال باین اُمور در دانستنِ زبانِ انگریزی فی الجمله استحضاری بهم سانیده چون قوّهٔ مدرکهٔ مغربیان از فهمِ مصطلحاتِ السنهٔ مشرقیان

هوالله خیر الحافظین ❊

دیباچهٔ کتاب

برضمیر منیر مهر نظیر — صاحبان ذهن باتوقیر
مخزن الحلم و معدن الاشفاق — مجمع الجود منبع الاخلاق
مجلس آرای صاحبان سخن — مفخر بزم اهل دانش و فن
دانش آگاه صاحبان علوم — ذکر نیکوی شان که دهر بوم
باد واضح که آب* نیکو نام — بست و نه سال قبل ازین ایام
کرده تألیف این کتاب جمل — در حقیقت کتاب علم و عمل

---

* والد ماجد فرموده اند — برضمیر منیر طالبان السنهٔ مختلفه و راغبان زبانهای متنوعه پوشیده نماند که مؤلف این کتاب از عنفوان جوانی تا این غایت که اوان پیری است نقد عمر عزیز را در تحصیل علوم رسمی و استفهام مراتب و مطالب لازمی حتی مصروف و بقدر استعداد و قابلیت خود

فقرات المصطلحية في المختلفة